

Januari 1959

Politiek **en** **C**ultuur

uit de inhoud:

**Oproep van het 19de Congres
der C.P.N.**

**Beginselprogram of
kanselboodschap?**

De verkorting van de werktijd

19e jaargang, nr

1

40 cent

JANUARI 1959

Oproep van het 19de Congres der CPN		1
Beginselprogram of kanselboodschap?	<i>Joop Wolff</i>	5
De verkorting van de werktijd	<i>P. Bakker</i>	14
Eindelijk in Nederland	<i>J. F. W.</i>	20
Miskende functie van de sport	<i>Jan Weenink</i>	21
De Amerikaanse pers in dienst der monopolies	<i>W. Wronski</i>	29
Uiterlijk sterk, innerlijk zwak	<i>Mao Tse-toeng</i>	39

BOEKBESPREKINGEN:

De Sowjet-economie ter discussie in Brussel	<i>G. V.</i>	42
Reis door de voorwereld	<i>T.</i>	43

PARTIJDOCUMENTEN:

Op ten strijde tegen de reactie		45
Eenheid van actie tegenover de eenheid der reactie!		46
Verklaringen van de Communistische Partijen van België en Nederland		47

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leldsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar, losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C. Prinsengracht 473, Amsterdam-C., tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

Oproep van het 19de Congres der C.P.N.

Aan alle werkers van stad en land,
Aan het Nederlandse volk,

Er is een toestand ontstaan, die grote gevaren in zich draagt voor de levensbelangen van alle werkers.

Voor de eerste keer sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog wordt ons land geregeerd door een rechts kabinet.

Wat voor vele aanhangers van de P.v.d.A. een onmogelijkheid scheen, doch waarvoor wij als communisten jarenlang gewaarschuwd hebben, is gebeurd.

De P.v.d.A., die vele jaren haar medewerking verleende aan een reactionair beleid, is thans uit de regering verdreven. Haar ministers zijn naar huis gestuurd.

De ondernemerspartijen, onder aanvoering van Romme en Welter, de openlijke zaakwaarnemers van Philips, Shell, Unilever en AKU, achten de tijd gekomen om hun politieke alleenheerschappij te vestigen.

Wat dit soort heerschappij betekent, ondervindt het Franse volk, dat na gezwollen en geruststellende redevoeringen van De Gaulle te hebben moeten aanhoren, juist in deze dagen de rekening gepresenteerd krijgt: devaluatie van de franc, huurverhoging en verhoging van de prijzen door het afschaffen van de regeringssubsidies.

Dat is één van de belangrijkste programapunten van de gehele reactie, die in West-Europa de kop heeft opgestoken.

Beel en zijn rechtse regering hebben hier de taak op zich genomen om de bestedingsbeperking voor de werkende bevolking verder door te voeren. Tegelijkertijd willen zij de oorlogsuitgaven verder verhogen, meewerken aan een verscherping van de internationale toestand en het bestaande conflict met Indonesië op de spits drijven door van Nieuw-Guinea steeds meer een aanvalsbasis tegen de Republiek Indonesië te maken.

De manier, waarop het kabinet-Beel zichzelf tot regering heeft uitgeroepen, is het getuigschrift voor haar antidemocratische karakter. Eerst heeft het de regeringsmacht in handen genomen om ons dan pas ter stembus te laten gaan. In de hoop om — na drie maanden verwoede reactionaire propaganda — bij de verkiezingen een meerderheid te krijgen. Eerst de machtsgreep — dan de verkiezingen! Eerst de regering — dan de stembus!

Dat is de methode van de clericale reactie, dat is de Franse slag van De Gaulle.

Deze aanranding van de hooggeprezen parlementaire democratie werd in de Tweede Kamer ondersteund en mogelijk gemaakt door de VVD, die zich sinds jaar en dag als de kampioen van deze democratie presenteert.

Dit is de dubbelhartige rol, die de VVD speelt, ten voeten uit. Zij doet zich voor als „de partij van de kleine man”, maar bekommert zich alleen om de belangen van „de grote man”, van de grote industriëlen en havenbaronnen. De VVD schreeuwt om belastingverlaging, maar zegt er niet bij, dat ze deze alleen wenst voor de grote ondernemers.

De verhoging van de benzinebelasting en andere belastingen, die een zware druk leggen op de middenstand en alle werkers, kregen de stem van de VVD.

Wat in de afgelopen weken is gebeurd, moet grote verontrusting te weeg brengen onder alle eerlijke democraten, onder alle Nederlanders, die zich bewust zijn van hun rechten.

Maar verontrusting alleen is niet voldoende. Zij moet tot uiting komen in daden. Het is, zoals onze vertegenwoordigers in de Tweede Kamer zeiden, tegenover de macht van de reactie moet de macht van het volk gesteld worden.

In de directiekamers van Philips en Unilever kan men parlementaire meerderheden in elkaar prutsen, maar in de grote centra van ons land, waar hoofden en handen voortbrengen wat de bezitters zich toeigenen, dáár is een andere meerderheid beschikbaar: die van de arbeidersklasse, van democratisch Nederland.

De sleutel tot het gebruik van deze macht is de eenheid.

Eenheid van actie tegen reactie!

De regering-Beel moet tegenover een vastbesloten front komen te staan: in de vertegenwoordigende lichamen, op de bedrijven, in de steden en op het land. Iedere poging om de arbeidersklasse verdeeld te houden; om samenwerking in de actie tegen te gaan, betekent, hand en spandiensten verlenen aan de ondernemers. Daarom zeggen wij tot de leden en aanhangers van de PvdA: eist van Uw leiders dat zij het verbod tot samenwerking met communisten opheffen, dat zij een einde maken aan de anti-communistische ophitsing, die niets en niemand anders dient dan de Romme-reactie. De enige leuze kan zijn:

Met de communisten tegen rechts!

Het eensgezinde optreden van alle arbeiders, van NVV-ers en EVC-ers op de bedrijven en in de vakbeweging, is een dringende eis van het ogenblik.

Meer dan ooit tevoren is opname van de EVC in de rijen van het NVV noodzakelijk. Dit zou een versterking betekenen van de gehele Nederlandse vakbeweging in de strijd tegen de grote ondernemers. Om de rechtse regering te verjagen is consequente oppositie nodig — binnen en buiten het parlement.

De ondernemerspartijen spreken thans „krachtige taal”. Zij doen zich voor als een sterk bolwerk in de strijd tegen de werkers. Maar hun macht is gebouwd op drijfzand, waarin steeds meer beweging komt. De ondernemers zijn zich welbewust, dat het getij kerende is. Door middel van een rechtse regering willen zij proberen de economische moeilijkheden, die zich verder zullen verdiepen, te overwinnen op kosten van de werkende bevolking. Het is tegelijkertijd een poging

om de bankroete NAVO-politiek in het leven te houden, ondanks het groeiende verzet daartegen. Dit is geen beeld van kracht — maar van innerlijke zwakte en ontbinding van de NAVO-politiek.

Daarom zijn alle voorwaarden voor een overwinning aanwezig als eensgezind wordt opgetreden door de arbeidersklasse, door alle democraten en vredelievende Nederlanders.

Om dit te bereiken is in de allereerste plaats een versterking van de Communistische Partij van Nederland nodig.

Het 19e Congres van de CPN heeft zich uitgesproken voor de onvoorwaardelijke eenheid van de partij op grondslag van de Marxistisch-Leninistische beginselen. Onze partij is vastbesloten geen groepsvorming binnen haar rijen te dulden en vast te houden aan de eenheid van politieke opvatting en daad, waaraan zij haar strijdkracht ontleent.

In het aangezicht van de aanval, die de grote ondernemers hebben ingezet, is het de plicht van allen, die de strijd tegen de reactie doeltreffend willen voeren, zich aan te sluiten bij de Communistische Partij. Het 19e Congres heeft besloten dit ook mogelijk te maken voor de leden van de z.g. Bruggroep, indien zij deze groep ontbinden, alle openlijke of onderhandse activiteiten van deze groep stopzetten, de door hen bezette zetels in de Tweede Kamer en Provinciale Staten ter beschikking stellen, zich eens verklaren met de besluiten van het 19e Congres en beloven deze onder alle omstandigheden uit te voeren. Indien zij groepsvorming veroordelen en bereid zijn zelfcritiek te oefenen op hun fractionele activiteit in het verleden, is hun terugkeer in de CPN mogelijk.

De CPN staat op het standpunt dat thans al het mogelijke moet worden gedaan om alle krachten tegen de ondernemers te verenigen.

Op 12 maart a.s. zullen wij naar de stembus gaan. Iedere tegenstander van de Romme-reactie staat daarbij voor de vraag: hoe gebruik ik mijn stem het beste?

Wij antwoorden daarop: door te stemmen op de enige actieve oppositiepartij — de CPN.

De CPN heeft in de praktijk van de strijd bewezen een onverzoenlijke en krachtige tegenstander te zijn van de Romme-politiek. Zij is opgetreden tegen het beleid van de vorige regeringen en van de PvdA, dat de weg effende voor een rechtse regering. In het parlement en daarbuiten hebben haar vertegenwoordigers op de bres gestaan voor de belangen van de arbeiders, boeren, middenstanders en intellectuelen. Aan haar zijde staat de internationale beweging voor Vrede en Socialisme, de machtigste tegenstander van de oorlogspolitiek van de opdringende internationale reactie, die vanuit Amerika en West-Duitsland geleid wordt.

De CPN heeft in jarenlange strijd bewezen de enig werkelijke en betrouwbare oppositiepartij te zijn, die de belangen van de werkers verdedigt.

Iedere stem op haar uitgebracht is een slag tegen de Romme-reactie. Iedere stem op haar uitgebracht zal werken als een spoorslag voor de leiders der PvdA en het hen moeilijker maken opnieuw de weg der capitulatie op te gaan.

Stemt daarom op 12 maart op de CPN — stemt op die manier tegen de rechtse regering-Beel.

Onze partij verdedigt de belangen der werkers.

Zij zegt: Laat de rijken betalen.

Zij eist:

Het terugdraaien van de bestedingsbeperking voor de werkers.

Een nieuwe loonronde.

Geen huurverhoging.

Geen verhoging van de melkprijs.

Tienduizend woningwetwoningen extra.

Geen ontslagen. Bestrijding van de werkloosheid.

Weg met de werkclassificatie en voor goede CAO's.

Verkorting van de werktijd — met behoud van loon en zonder verhoging van de prestatie.

Omlaag met de belasting voor de arbeiders en de middengroepen.

Bestrijding van de willekeur der ambtenarij en onnodige administratieve rompslomp.

Lonende prijzen voor de boeren en tuinders.

Onze partij verdedigt de rechten der werkers.

Zij eist: Handen af van het stakingsrecht.

Onze partij verdedigt de vrede.

Zij eist:

Omlaag de oorlogsbegroting en de diensttijd.

Geen troepen naar Nieuw-Guinea.

Overdracht van Nieuw-Guinea aan de Republiek Indonesië.

Geen Amerikaanse raketbasis in ons land.

Nederland in een atoomvrije zone in Europa.

Het voor altijd en door allen stopzetten van de A-bomproeven en het absolute verbod van deze wapens.

Uitbreiding van de Oost-West-handel.

Voor deze eisen komt onze partij bij deze verkiezingen op.

Leden en vrienden van onze partij — op U allen rust een grote verantwoordelijkheid. De verkiezingsstrijd, die wij nu tegemoetgaan, zal kort maar zwaar zijn. De reactie, die weet dat onze partij haar gevaarlijkste tegenstander is, zal geen middel onbeproefd laten om onze partij te bekladden en alles doen wat in haar vermogen ligt om de propagandamogelijkheden te beperken. Zij gaat voort de CPN uit de aether te weren en blijft haar de mogelijkheid onthouden om op deze manier — evenals de andere partijen — de kiezers over haar standpunt in te lichten.

Maar dit kan niet verhinderen, dat iedereen de stem van de communisten zal horen. Deze zal doordringen tot in iedere stad en ieder dorp.

Gij allen vormt daarvoor de waarborg!

Wij roepen U op: maakt dit mogelijk. Begint onmiddellijk de inzameling van geld voor het Verkiezingsfonds. Er is veel, zeer veel geld nodig. En ... in korte tijd! Bezoekt de openbare vergaderingen van onze partij en helpt deze te organiseren. Maakt het standpunt van de communisten overal bekend en smeedt de eenheid van actie tegen reactie!

Van de komende verkiezingen hangt veel af — voor de arbeidersklasse en voor ons gehele land. Een overwinning van de communistische lijst is de zwaarste slag, die wij de rechtse groeperingen kunnen toebrengen.

Daarvoor alle krachten ingespannen, alle hens aan dek.

Op ten strijde!

19e Congres der C.P.N.

BEGINSELPROGRAM *of* KANSELBOODSCHAP?

In de Partij van de Arbeid zal nu wel een heftige discussie aan de gang zijn over het ontwerp-beginselprogram, dat — in voorbereiding van het congres in maart a.s. — aan de partij is voorgelegd. Tenminste, wij zouden ons dat zo voor kunnen stellen. De aard van het ontwerp-program geeft er in ieder geval voldoende aanleiding toe.

De discussie over een ontwerp voor een nieuw beginselprogram is natuurlijk in de eerste plaats de zaak van de partij, die het dan tenslotte met deze beginselen zal moeten doen in de toekomst. Maar de publicatie van gloednieuwe „beginselen” van een grote politieke groepering in ons land rechtvaardigt ook ruimschoots de aandacht van anderen, vooral van hen, die het kapitalisme daadwerkelijk bestrijden en die de eenheid van de arbeidersklasse in ons land als de voornaamste voorwaarde voor de overwinning in deze strijd beschouwen. En temeer, waar het gaat om de „beginselen” van een partij, die nog steeds het predicaat „socialistisch” wil dragen en wier leiders zich in de laatste tijd opwerpen als de aartsvijanden van de grote ondernemers.

Enige tijd geleden heeft ook de Socialistische Partij van Oostenrijk haar principes opnieuw in de verf gezet. Nadat de kwast erover gehaald was, werd de internationale burgerlijke pers niet moe haar tevredenheid tot uitdrukking te brengen. Men vond het „zeer mooi”. Het ontwerp-beginselprogram van de P.v.d.A. lag toen nog niet ter tafel — ware dit wel zo geweest, dan zou het Oostenrijkse program (hoe treurig dit produkt op zich zelf ook is) volledig in de schaduw zijn gekomen. Waar de Oostenrijkse rechtse sociaal-democratische leiders nog druk bezig waren met allerlei ingewikkelde formuleringen het „verouderd zijn” van Marx aan te tonen en klassieke stellingen uit te hollen, daar zijn de beginsel-voorzeggers van de P.v.d.A. dat kinderstadium al lang te boven.

Geén geknibbel en geknabbel aan het socialisme — maar volledig weg er mee!

Het is om te beginnen volslagen onduidelijk, waaraan het ontwerp van de commissie onder voorzitterschap van dominee W. Banning de naam „beginselprogram” ontleent. Beginselen immers dienen de principiële lijnen aan te geven voor de maatschappelijke ontwikkeling, zoals men die ziet en noodzakelijk acht. Zij moeten het uitgangspunt vormen voor een practische politiek, die leidt naar het verder gelegen doel. Zij dienen een kennis van de hedendaagse toestand te weerspiegelen en het doel klaar en helder te formuleren.

Het program van Banning is echter slechts een aaneenschakeling van vaagheden, ongrijpbare waangedachten, die slechts één ding nog zoveel

mogelijk moeten bemantelen: het ook in woorden volledig loslaten van het begrip „socialisme”.

Heeft dit document tot doel de P.v.d.A. aanvaardbaar te maken voor iedereen? Is het een presentje voor de liberale professor, de ethische dominee, de „sociaal”-voelende bankdirecteur en ondernemer, die na de oorlog tot de P.v.d.A. zijn toegetreden? Is het een soort politieke uiterwaard, waarin het water van de doorbraak opgevangen moet worden? Het ademt de geest van: niet pijn doen — bezitters weest gerust, het democratisch socialisme bijt niet.

Het ontwerp-program van Banning klatert van gevoelsbegrippen als „recht”, „rechtvaardig”, „gerechtigheid”, „democratie”. Ik zeg gevoelsbegrippen, omdat ze door Banning losgemaakt zijn van de werkelijkheid, van de maatschappelijke bodem waarop ze staan (kapitalistisch of socialistisch) en die ze tastbaar en daardoor te beoordelen maakt.

Zoals Banning het doet, heeft het niet eens de schijn van een program, maar wél van een kanselboodschap. Of: van een brief uit domineesland aan de leden van de Partij van de Arbeid.

Welk antwoord de leden zullen geven is nog onbekend.

VERANDERENDE MAATSCHAPPIJ

Dominee Banning stelt, dat de maatschappij voortdurend verandert.

Wij zullen de laatsten zijn om dat tegen te spreken en om de ogen gesloten te houden voor de ontwikkeling, die binnen de kapitalistische maatschappij plaats heeft. Tot zover zijn wij accoord met Banning.

Maar dan ook géén stap verder.

Het beginselprogram moet volgens Banning veranderd worden, omdat zich sinds 1947 veel wijzigingen in de werkelijke toestand voltrokken hebben en het program dus verouderd is. Hoe de toestand zich dan wel gewijzigd heeft, kunnen wij afleiden uit datgene, wat Banning van het program van 1947 geschrapt heeft. Daar dient dan nog met nadruk bij gezegd te worden, dat het program van 1947 in wezen reeds een burgerlijk program was en door ons gecritiseerd werd, omdat het juist ook de weg bereidde voor stellingen als Banning op het ogenblik verkondigt.

In dat program nu werd vastgesteld, dat de kapitalistische productiewijze

„overheersing meebrengt van het individuele winstmotief en de daaraan verbonden meedogenloze concurrentie-strijd. Daardoor is het kapitalisme gekenmerkt door felle belangenconflicten en klassentegenstellingen, die de maatschappij verscheuren, door verspilling van producten en productiekrachten, door periodieke crisissen en door de tendenz tot het oproepen van oorlogsgevaar”.

Zo was het dus in 1947!

Maar volgens dominee Banning is het in 1958 niet meer zo met het kapitalistische systeem gesteld, want hij heeft de hele zaak als „verouderd” doorgestreept. Geen half werk, ongetwijfeld. Maar, zo zal menig lezer van het ontwerp-program zich afvragen, is dat kapitalisme in de elf luttele jaren werkelijk zo veranderd? Want dat zouden Banning en zijn collega's van de commissie dan toch moeten aantonen.

Overheerst het winstmotief niet meer in het kapitalisme? Dan moet

de winststijging met 40 % van een groot aantal Nederlandse ondernemingen (volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek) over het tijdvak 1954—'56 wel tegen wil en dank aan de kapitalisten zijn opgedrongen. Wat is dan toch het motief van de Nederlandse ondernemers, die zelfs de zeer bescheiden belastingvoorstellen van minister Hofstra afwezen en daarvoor zelfs een kabinetscrisis forceerden? Zijn de ondernemers bekeerd tot de „gemeenschapsgedachte”?

En dan de meedogenloze concurrentie-strijd, de felle belangenconflicten, de periodieke crisissen en de tendenz tot het oproepen van oorlogsgevaar... Me dunkt: de strijd om de Euromarkt en de handelsoorlog, die er door dreigt te ontstaan, geeft enige stof tot overdenking. Het is treurig voor Banning, dat juist de periode tussen 1947 en nu, de intrede te zien gaf van ernstige economische stagnatie in de kapitalistische productie, die alle mogelijkheden tot verdere verdieping en een uitgroeien tot een nieuwe wereldcrisis in zich draagt.

Op het ogenblik, dat voor de ontwerpers van het program de hemel helder blauw is, gaan de werkers juist bezorgd kijken naar de wolken die zich samen pakken. Het is waar, in de tijd van de hoog-conjunctuur en de kunstmatig door de bewapening in stand gehouden „welvaart” zijn sommigen gaan geloven in de stabiliteit van het kapitalisme, in een nieuw soort kapitalisme zonder giftanden, de welvaartsstaat. Maar de feiten brengen een ontzuivering en velen gaan zien wat de reformistische „welvaartstheorieën” waard zijn. In de tijd van de „veranderende maatschappij” à la Banning treedt de verscherpte concurrentie-strijd tussen de grote monopolies aan de dag, wordt de strijd om het behoud van de koloniale wingewesten, bijvoorbeeld in het Midden en Nabije Oosten (om de olie!), met steeds grotere scherpte gevoerd. Driemaal bracht deze strijd de wereld op de rand van de afgrond: Egypte, Syrië en de Libanon zijn namen, die met een directe kapitalistische oorlogsdreiging verbonden zijn.

Wij noemen zo maar wat op, omdat het geen kwaad kan daarover wat verder te denken. Dat wij hierover, in dit bestek, geen uitvoeriger argumentatie geven, zullen de voorstanders van het ontwerp ons niet kwalijk nemen, waar van hun kant zelfs de geringste argumentatie ontbreekt.

Het gaat ons er slechts om enkele kernvraagstukken betreffende het ontwerp-program aan te roeren.

De veranderingen, die zich voltrokken hebben, gaan in een andere richting dan door Banning en de zijnen wordt aangegeven. In het bijzonder de vestiging en de opbouw van het socialisme in een lange reeks landen (na de Sowjet-Unie thans ook China, Tsjechoslowakije, Polen, Duitse Democratische Republiek etc.), de ontplooiing van de anti-imperialistische beweging van de volkeren in Azië, het Midden en Nabije Oosten, Afrika en de Latijns-Amerikaanse landen en de grote resultaten die deze beweging behaalde, de internationaal steeds massaler deelname aan de strijd voor het socialisme en de vrede, hebben de positie van het internationale kapitalisme ernstig verzwakt en confronteren haar met een diepgaande politieke crisis. Doch, de verzwakking van het kapitalisme betekent niet dat zijn aard verandert, dat de leeuw aan de halsband gaat lopen, dat het minder agressief wordt. Het betekent, dat de kapitalistische uitbuiting intensiever wordt, dat de neiging

tot roofzuchtige avonturen door de dwang der omstandigheden groter wordt en dat de tegenstellingen tussen de toonaangevende grote groepen monopolies zich verdiepen.

Maar dat is een ander soort verandering dan in het ontwerp-program gepresenteerd wordt.

GEEN BESTRIJDING VAN KAPITALISME

Nu het kapitalisme zo van aard veranderd is, nu het een „prettig” kapitalisme is geworden, heeft de commissie gemeend de volgende zinsnede over de „veroordeling van het kapitalisme” (1947) gevoegelijk te kunnen weglaten:

„De partij bestrijdt niet slechts de uitwassen der kapitalistische productiewijze, maar het stelsel zelf, de daaruit voortvloeiende sociale verhoudingen en de deze maatschappij beheersende geest”.

Het enige wat overblijft is „de bestrijding van de kapitalistische geest”. Zelfs „bij voortdoring”. Maar de bestrijding van het systeem zelf wordt verwezen naar het verleden:

„De partij weet zich innerlijk verbonden met en voortzetting van de bewegingen die op grond van democratische en socialistische idealen het kapitalisme hebben bestreden, en zich ten doel stellen de verwerkelijking van vrijheid en sociale gerechtigheid, de schepping van een klassenloze samenleving en de opbouw van een internationale rechtsorde”.

Er wordt aan herinnerd, hoe het democratische socialisme geboren is als „een zedelijk protest tegen het kapitalisme” en hoe het van de aanvang af het kapitalisme heeft bestreden, omdat dit o.a. economische uitbuiting „betekende”.

Dit alles is blijkbaar geschiedenis. In het heden

„bestrijdt (het) bij voortdoring de kapitalistische geest, die de mens ondergeschikt maakt aan het bezit, arbeidskracht tot koopwaar verlaagt, massaal sociaal onrecht duldt,” etc.

Hier wordt de zaak weer fors op de kop gezet. Niet het kapitalistische bezit maakt de mens aan zich ondergeschikt, niet de kapitalistische bezitsverhoudingen verlagen de arbeidskracht tot koopwaar en roepen massaal sociaal onrecht in het leven, neen, dat doet de kapitalistische geest. Als zou dat een volkomen zelfstandige spookfiguur zijn, zoiets als de Grote Groene Grotten Griezels van Toby Rix.

Bestrijdt dus een ongrijpbare geest, maar niet de vijand in werkelijkheid: de kapitalist.

Daar moet het alles bij elkaar toch op neer komen.

Want uitgaande van dit soort stellingen wordt het volkomen duidelijk, dat het meest wezenlijke vraagstuk voor iedere socialist, het vraagstuk van het bezit der productiemiddelen, zijn betekenis geheel en al verliest. Het is immers niet de eigendom, waarom het gaat. Het gaat om de geest!

Ziet de devaluatie van de betekenis van het bezit der productiemiddelen in de sociaal-democratische programma's:

1937 — Ordening en planmatige leiding van de productie „door socialisatie van de beschikkingsmacht en door socialisa-

tie van de eigendom der voornaamste voortbrengingsmiddelen....”

- 1947 — Een economisch bestel zonder klassentegenstellingen, waarin, de voornaamste productiemiddelen op de gebieden van industrie, bankwezen en transport zijn gesocialiseerd en waarin voor het overige beperking der beschikkingsmacht de euvelen van het particulier bezit zijn opgeheven”.
- 1958 — (Ontwerp) „Een sociaal- economische orde.... waarin de eigendom der productiemiddelen ondergeschikt is aan het welzijn der gemeenschap”.

In de programma's van 1937 en 1947 werd nog slechts gesproken over socialisatie van de belangrijkste productiemiddelen, het program van 1947 beperkte het nog door precies enkele takken van industrie aan te geven waarvoor dit zou moeten gelden. Thans is het vraagstuk geheel over boord gegooid. Althans in het ontwerp van Banning. Zelfs in de wir-war van woorden mag geen spootje achterblijven van het begrip „socialisme”. Dit begrip is eenvoudig onmogelijk te denken zonder het vraagstuk van het bezit der productiemiddelen te stellen.

De Partij van de Arbeid moet blijven ijveren voor een sociaal-economische orde „zonder klassentegenstellingen”, maar met handhaving van het kapitalistische privaatsbezit der productiemiddelen, met handhaving van de uitbuiting van de ene mens door de andere.

Banning maakt het ons wel moeilijk — er zit kop noch staart aan!

Wat er allemaal moet komen, dat is eenvoudig: „een samenleving doordrongen van de eerbiediging van de medemens”, „een politiek bestel.... waarin de staat onderworpen is aan het recht”, „een rechtsorde van de arbeid die de positie der werkenden in bedrijf en maatschappij waarborgt”.

En nog heel veel duidelijk meer.

Maar alles op basis van het kapitalisme. Dat is het enige wat helder is.

Duidelijker dan in enige voorafgaande publicatie van P.v.d.A.-zijde wordt in het ontwerp-beginselprogram getoond, dat er een aantal rechtse P.v.d.A.-leiders zijn, die het woord „socialisme” nog hanteren, maar er in wezen niets, maar dan ook niets anders mee bedoelen dan een soort uitgewerkt systeem van sociale wetgeving (pensioenregelingen, ouderdomsuitkering, overbrugging, ziekte-verzekering etc.). Niets meer!

Binnen het raam van de kapitalistische maatschappij!

Wij zijn overtuigd van de betekenis van een betere sociale wetgeving, wij hebben daarvoor gestreden en zullen daarmee doorgaan.

Maar socialisme is het niet!

GECONTROLEERD KAPITALISME

Hoewel het nu voor ons liggende ontwerp-program nieuw is, zijn veel van de opvattingen daarin dit in het geheel niet. Veel kan men terugvinden bij Bernstein, bij Kautsky in z'n slechtste jaren, bij Van der Goes van Naters enkele jaren geleden.

Eén van die gedachten is de „controleerbaarheid” van het kapitalisme.

Waar het economische stelsel van het socialisme vroeger ook voor de sociaal-democraten de enige mogelijkheid was voor planmatige productie, daar spreekt men nu al tientallen jaren over de mogelijkheid van planmatige kapitalistische productie. Het enige probleem, dat ons nog rest op te lossen, dat is het regelen, het controleren en in goede banen leiden van het kapitalisme.

De commissie-Banning blijkt daarin te „geloven”.

„De eigendom der productiemiddelen (moet) ondergeschikt... (zijn) aan het welzijn der gemeenschap”. Hoe men de eigendom der productie-middelen ondergeschikt wil doen zijn, staat er wijselijk niet bij. De kapitalisten, de bezitters van de productiemiddelen, laten zich niet ondergeschikt maken. Zij maken staat en recht, wet en orde, aan zich ondergeschikt en kunnen dat juist doen omdat zij de productie-middelen bezitten. Daaraan ontlenen zij hun macht.

Zo was het vroeger en zo is het thans zelfs in heviger mate.

Het gepraat in het ontwerp-program over „een rechtsstaat”, over „de overheid” als een soort bovenpartijdige, boven de klassen staande „derde macht” doet naïef aan, als men er geen minder prettige kwalificaties aan wil geven.

Wat te zeggen van zo'n belijdenis:

„De partij erkent de eigenwaarde van het gezag als een waarborg voor het recht en de vrijheid der burgers”.

Maar wat is de waarborg voor het recht en de vrijheid der arbeidersklasse, die gelegen moet zijn in een kapitalistische overheid? Het lijkt ons een zonderlinge waarborg. Want, de staatsmacht is onverzwakt in handen van de grote bezitters. Dat blijkt in de dagen van de kabinet-crisis opnieuw. Wanneer de grote concerns op een paar door hun niet-gewenste en niet noodzakelijk geachte belastingcenten een kabinet willen laten springen, dan gebeurt dat. Wanneer de program-commissie van de P.v.d.A. „veranderingen” ziet, dan kan men niet aannemen, dat zij als een van de wijzigingen ziet, dat de bezitters thans door „de staat” als „onpersoonlijke”, „klassenloze” instantie worden gecontroleerd. De enige verandering, die zich voltrokken heeft is, dat een kleinere groep bezitters dan voorheen, een concentratie van de machtigste en meest Amerikaans vertakte monopolies de staat, de overheid niet alleen controleert, maar ook feitelijk uitmaakt. De grootste en machtigste concerns hebben vooral na de oorlog ook andere groepen bezitters van het staatsroer verdrongen en voeren hun monopolie-positie ook op het gebied van het staatsgezag door. Geen enkele vertoning van „onpartijdigheid”, die zo nu en dan opgevoerd wordt door de gezagsdragers, kan deze werkelijkheid bemantelen.

Ook het „Recht”, dat zich in verschillende paragrafen met een hoofdletter aankondigt en dat als een boven-partijdige Sinterklaas door de nogal verwarde gedachten-constructies van het ontwerp-program voortschrijdt, maakt daar geen uitzondering op. Niet alleen de heiers hebben dat ervaren toen de justitie ten nadele van de werkers in het stakingsconflict ingreep, maar ook het N.V.V., toen het de boycott-actie in de haven van Amsterdam wilde organiseren. In beide gevallen bleek de justitie het directe verlengstuk van de ondernemersbelangen te zijn,

zich niet storende aan de grondwettelijke rechten der burgerlijke democratie.

Het ontwerp-program van de P.v.d.A. bedekt dit alles met de mantel der liefde en roept ons allen op vooral vertrouwen in deze hogere machten te stellen.

Zij zullen eventueel de eventueel nog hier en daar aanwezige winst-zucht van het kapitalisme gaan breidelen.

Terwijl hun handelingen slechts de uitdrukking zijn van het platvloerse, egoïstische eigenbelang der bourgeoisie.

ANTI-COMMUNISME TOT PROGRAMPUNT VERHEVEN

Om het officiële afscheid van het socialisme in 't woord aan te vullen en nog krijgshaftige luister bij te zetten, wordt in het ontwerp voor de eerste keer het anti-communisme tot één van de belangrijke program-punten verheven.

In de praktijk, dat moet ons eerlijk van 't hart, hebben wij als Communisten niet te klagen gehad over een gebrek aan laster van de zijde van de rechtse leiders der P.v.d.A. Wat dit betreft verandert de toestand in de praktijk niet zoveel, wanneer het ontwerp van Banning zou worden aangenomen. Er is dan waarschijnlijk ook wel een andere reden voor, waarom nu zelfs op het niveau van een ontwerp-beginsel-program gelasterd wordt in een speciaal hoofdstukje over „de nieuwe klassenmaatschappij”, de „nieuwe koloniale verhoudingen”, die door het Communisme in het leven geroepen worden.

In de eerste plaats wellicht om te pogen een principiële uitgesproken rechtvaardiging te vinden voor de Amerikaanse NAVO-politiek, die tot dusver door dik en dun door de rechtse P.v.d.A.-leiders gesteund is en waarover in eigen rijen bij sommigen twijfel of zelfs ontevredenheid bestaat.

Maar in de tweede plaats is het zeer goed mogelijk, dat de poging om zulk een passage in te lassen gericht is tegen diegenen in de P.v.d.A., die op het standpunt staan dat het principiële gesprek, het zakelijke contact op z'n minst, met de Communisten gewenst is.

De tragiek van het ogenblik wil, dat dit programpunt — tezamen met de andere onderdelen van het program — ter discussie wordt gesteld op een moment, dat de rechtse krachten een geconcentreerde aanval op de werkers hebben ingezet en een krachtsconcentratie van links, een samengaan van alle werkers, socialisten en communisten, het gebod van het uur is. Alleen op deze manier kan de aanval van de verenigde ondernemers afgeslagen worden en omgezet worden in een overwinning van de arbeidersklasse.

Het aanvullen van het program met een nieuw stuk anti-communisme stemt verrassend overeen met de rest van het program, dat zich met het behoud van het kapitalisme verzoent. En de opstellers ervan schijnen voor zichzelf met die verzoening niet veel moeite gehad te hebben

CAPITULATIE VOOR CONFESSIELE STROMINGEN

Dit zijn zo een paar punten uit het ontwerp-program. Het zou vele pagina's vragen om op alle onjuistheden, tegenstrijdigheden en vaagheden in te gaan. Dit is ook niet nodig, al is het bij overlezing van het ontwerp iedere keer weer aanlokkelijk om het toch te doen.

Met het grootste gemak en werkelijk zonder blozen wordt de ene tegenstrijdigheid na de andere gezegd. Weet wel, _

„de particuliere beschikkingsmacht over de productiemiddelen is op verschillend terrein beperkt, een stelsel van bestaanszekerheid tot ontwikkeling gekomen... de armoede teruggedrongen... de scherpte der sociale tegenstellingen afgenomen”.

Maar weet dan nog eens wel:

„....de bestaande ongelijke verdeling van het bezit en de ongecontroleerde economische machtsuitoefening door kleine groepen particulieren werken het voortdueren van sociale tegenstellingen in de hand... de kapitalistische geest duldt massaal sociaal onrecht...”

Het is een ingewikkeld ontwerp.

Het geheel maakt de indruk een capitulatie te zijn voor de confessionele groeperingen en de bezitters, die na de z.g. „doorbraak” in de P.v.d.A. zijn opgenomen. Waar voorheen belangrijke tegemoetkomingen op ideologisch gebied en ten aanzien van de praktische eisen aan deze groepen werden gedaan, schijnt de program-commissie thans het ontwerp voor een tractaat van volledige overgave ontworpen te hebben.

De wens om de confessionele groepen tevreden te stellen, blijkt vooral uit het volledig loslaten van het openbaar onderwijs als traditioneel program-punt der sociaal-democratie. Dit werd eigenlijk ook al in 1947 gedaan, maar het ontwerp van thans dikt deze buiging voor het bijzonder onderwijs nog meer aan. „De partij acht levensbeschouwing en geloofsovertuiging van fundamentele betekenis voor onderwijs en opvoeding. Zij eerbiedigt de geestelijke grondslagen zowel van het openbaar als het bijzonder onderwijs”. De verdediging van het openbaar onderwijs wordt principiëel volledig losgelaten.

Dit gebeurt onder het valse motief van eerbiediging van de „geestelijke grondslagen” van beide soorten onderwijs. Maar het openbaar onderwijs heeft geen „geestelijke grondslag” in de zin van een „levensbeschouwelijke overtuiging”. Het gaat niet om het gelijk stellen van sociaal-democratische of communistische scholen, met scholen van andere levensbeschouwelijke richting. Het openbaar onderwijs verenigt in zich kinderen uit verschillende milieus, met verschillende levensbeschouwelijke opvattingen. Dit soort gelijkheid in rechten van de verschillende levensbeschouwelijke richtingen is een drogreden, die moet dienen om de bevoordeling van het bijzonder onderwijs ten opzichte van het openbaar toe te laten en te legaliseren.

Al met al is de balans, die men van het ontwerp-program moet opmaken wel erg schamel. Het partijbestuur van de P.v.d.A. heeft het „ontwerp” kort geleden bestempeld tot een „voorlopig ontwerp”. Moet dit zo uitgelegd worden, dat het partijbestuur zich zelf reeds van dit ontwerp distancieert?

Wij weten het niet. Maar te hopen is, dat in ieder geval de leden van de P.v.d.A. zich er van distantiëren zullen.

Het ontwerp-program is als een krans, die gelegd moet worden ter plechtige nagedachtenis aan het socialisme-zaliger.

Geen mooie beeldspraak, zult U zeggen.

Maar heus, er zijn heel veel landen, waar de bloemen van de grafkrans gemaakt zijn van papier. Wat dat betreft kan het dus.

JOOP WOLFF.

VERANTWOORDING

Na de verantwoording, geplaatst in het oktobernummer van ons blad, zijn de volgende gelden binnen gekomen: van P. te S. f 10,— en van W. v. W. te H. f 10,—.

We danken de gevers hartelijk en hopen, dat ook in 1959 velen een bijdrage ter verbetering van ons maandblad zullen storten op postgironummer 173127 van Pegasus te Amsterdam of een postwissel zullen sturen aan de redactie en administratie van P. en C. Leidsestraat 25 te Amsterdam, onder vermelding: Steunfonds P. en C.

In ons maandblad worden alle giften verantwoord.

De verkorting van de werktijd

IN het achter ons liggende jaar is het vraagstuk van de werktijdverkorting steeds actueler geworden. Er is een reeks publicaties over verschenen. Vele organisaties lieten adviezen, brochures en manifesten het licht zien.

Zo herinneren we eraan, dat op 11 juli 1958 een 100 pagina's tellend advies van de SER verscheen. Het CNV hield een enquête onder zijn leden en legde de uitslag daarvan vast in een brochure van 68 pagina's; de ANMB, de metaalbewerkerbond van het NVV, liet in oktober j.l. een massa-manifest verschijnen ter gelegenheid van de aanstaande vernieuwing van de CAO in de metaalindustrie, waarin dit onderwerp werd behandeld. Daarin werd met opvallende koppen tot de arbeiders gezegd: „Vijf dagen werken en twee dagen vrij”, „Voelt U ook voor de vrije zaterdag?”, „Bent U ook voor een 45-urige werkweek?”. De ondernemers bleven bij deze vloedstroom van geschriften niet achter; zo verscheen bv. in het ondernemersorgaan „De Onderneming” in november j.l. een uitgebreid artikel.

Het wordt langzamerhand moeilijk om in deze wirwar van ingewikkelde adviezen, rapporten, brochures, artikelen en manifesten een weg te vinden. Het is echter nodig om de arbeiders een zo precies mogelijk inzicht te verschaffen, vereist om een juist standpunt in dit vraagstuk in te nemen. Dit artikel stelt zich ten doel daartoe een bijdrage te geven.

Werktijd en productiviteit

In Nederland is reeds in 1919 de werktijd wettelijk gesteld op maximaal 45 uur per week en 8 uur per dag. Dit gebeurde destijds onder druk van de revolutionaire beweging, die over de gehele wereld sloeg aan het einde van de eerste wereldoorlog en in het bijzonder als gevolg van de Russische Revolutie van 1917.

In 1922 werd ter gelegenheid van de economische crisis die zich toen ontplooidde, de arbeidswet door minister Aalberse gewijzigd en de werktijd wettelijk gesteld op 48 uur per week en maximaal 8½ uur per dag.

Sindsdien heeft deze arbeidswet gegolden, met uitzondering van de bezettingsjaren toen de Nazi's ook in ons land de „Deutsche Arbeitszeitordnung” invoerden, waarbij een werktijd van 60 uur per week werd „toegestaan”. In werkelijkheid werd echter vooral in de afgelopen jaren aanzienlijk langer gewerkt dan wettelijk was toegestaan. De officiële organen waren kwistig met vergunningen om overwerk toe te staan en ook zonder voorafgaande officiële toestemming werd veel overgewerkt.

Hoe is nu de toestand in de andere kapitalistische landen? Volgens het Oostenrijkse orgaan „Wirtschaftspolitische Blättern” (augustus 1958) is de toestand volgens de wettelijke regelingen aldus:

Frankrijk	— 40 uur per week
Engeland en Ierland	— 44 uur per week
België	— 45 uur per week.

Volgens het ook in Oostenrijk verschijnende blad „Der Privatange-stellte” van oktober 1958 bedraagt de gemiddelde effectieve week-werktijd in:

Ver. Staten en Australië	— rond 40 uur
Canada	— 41 uur
Frankrijk	— 44½ uur
Engeland, Noorwegen en IJsland	— 45 uur
Zwitserland	— 47,7 uur

Het eerste land in West-Europa, waar over een verkorting van de werktijd en wel over een geleidelijke invoering van de 45-urige werk-week van vijf dagen werd gesproken, was West-Duitsland. Daarbij moet er op gelet worden, dat in dit land, waar zich na 1948 een snelle groei en rationalisatie van de industrie voor deed, meer nog dan in ons land, de gemiddelde werktijd 46 tot 47½ uur per week is.

Door het „Institut für Wirtschaftsforschung” is eind 1956 een enquête gehouden, waarover nu kort geleden een rapport is gepubliceerd onder de titel „Arbeitszeit und Produktivität”.

Uit dit rapport blijkt duidelijk, waarom de ondernemers in West-Duitsland, en zoals blijkt ook in ons land, in tegenstelling tot vroeger voorstanders zijn van verkorting van de werktijd in de huidige periode.

In West-Duitsland hadden eind 1956 reeds ruim 640.000 arbeiders een werktijdverkorting tot 45 uur per week. Daarvan kon bij ongeveer de helft beoordeeld worden of de prestatie per man-uur ingevolge de verkorting van de werktijd was toegenomen, afgenomen of onveranderd gebleven.

De uitkomst was dat 31,7 pct een verhoogde prestatie per man-uur gaf, 2/3 deel onveranderd bleef en slechts 1,8 pct een verminderde prestatie per man-uur opleverde.

Volgens het rapport was de stijging van de productiviteit in de grote bedrijven (boven 1000 arbeiders) het aanzienlijkst, n.l. 17½ procent, in de middelgrote bedrijven (200—1000 arbeiders) 14 pct en in de kleinere bedrijven (minder dan 200 arbeiders) 8 pct. Verder werd geconstateerd, dat de gunstigste resultaten werden bereikt in de levensmiddelen-industrie en in de grondstoffen- en productiemiddelen-industrieën.

De verkorting van de werktijd legde de Westduitse ondernemers dus geen windeieren. Terwijl ze met de invoering ervan voor de arbeiders de „goede baas” proberen te spelen en trachten de gedachte, dat „het kapitalisme nog zo slecht niet is” onder de arbeiders te versterken, vergroten ze gelijktijdig de winsten.

Bij de verkorting van de werktijd houden de ondernemers het oog gericht op de volgende factoren:

- 1). In minder werkuren wordt met hetzelfde of minder personeel hogere totale productie bereikt;
- 2). De productie-kosten dalen daardoor aanzienlijk, ook al zouden de arbeiders in 45 uur hetzelfde loon verdienen als in 46 tot 47½ uur. De ondernemers trachten natuurlijk slechts voor 45 uur loon uit te betalen.

3). Op zaterdag is het bedrijf niet in werking; de productie-kosten worden daardoor nog verder besnoeid. Vele ondernemers zijn trouwens van mening, dat op zaterdag hoofdzakelijk onderhoudswerk wordt verricht en aan de eigenlijke productie minder aandacht wordt besteed.

4). Het overwerk wordt beperkt en daardoor vermindert de betaling van overwerk-toeslag.

5). Er worden voordelen bereikt in de vorm van lagere werklozen-uitkering, geringe ziekte-uitkeringen e.d.

Het advies van de SER

Aan dit Westduitse rapport is ook in ons land grote aandacht besteed. Vooral werd daarbij de nadruk gelegd op het feit, dat slechts in uitzonderingsgevallen de uurproductiviteit bleek te zijn gedaald na de werktijdverkorting.

„De Onderneming” van 8 november 1958 besluit de weergave van het rapport met de opmerking: „Ongetwijfeld verdient dit rapport de aandacht, nu ook in ons land de problematiek van de werktijdverkorting actueel is.”

Toch zou het onjuist zijn te denken, dat pas na het verschijnen van het Westduitse rapport het debat over de werktijdverkorting is begonnen. Reeds meer dan vier jaar geleden is daarmee in ons land een begin gemaakt.

In december 1954 stelden de KVP-er Van Vliet en drs. Roemers van de PvdA in de Tweede Kamer voor, de SER een advies over de arbeids-tijdverkorting te doen uitbrengen. Dit ging toen echter nog niet door.

Eerst moesten er nog enkele stootjes van buitenaf komen. In de Kolen- en Staal Gemeenschap vroeg het raadgevende comité om een studie over de arbeidstijdverkorting in de zes hierbij aangesloten landen. De Raad van Beheer van het Internationaal Arbeidsbureau gaf in 1955 eveneens opdracht het vraagstuk in studie te nemen. In deze organen zwaaien grote ondernemers de scepter.

Daarna stelde de PvdA op haar congres in februari 1955 de kwestie aan de orde en nog in dezelfde maand stelde het NVV in de Stichting van de Arbeid voor de regering te vragen omtrent dit vraagstuk advies in te winnen van de SER.

Dit besluit werd genomen, maar het duurde 2½ jaar, voor de SER afkwam. Waarom dit zo lang moest duren, terwijl de Westduitse ondernemers al in 1956 met de praktische doorvoering begonnen, is kennelijk te zoeken in het feit, dat de ondernemers in ons land hieraan geen behoefte hadden in de periode, dat overal geklaagd werd over een tekort aan arbeidskrachten en de werkelijke arbeidstijd veel langer was dan 48 uur. Pas nu de ondernemers zoeken naar nieuwe middelen om de arbeidsproductiviteit en daarmee de uitbuiting te vergroten, zijn ze bereid deze kwestie in overweging te nemen.

Welk advies gaf nu de SER? Haar standpunt was:

„de bedrijfstak — resp. ondernemingsgewijze in te voeren arbeidstijdverkorting slechts te doen geschieden, wanneer deze begeleid wordt door een *verhoging van de arbeidsproductiviteit*, die groter is dan de nationale trendmatige (= normale productiestijging), of wanneer aan de arbeidstijdverkorting een dergelijke

stijging van de productiviteit is voorafgegaan, die niet tot een overeenkomstige stijging van de inkomens van de loontrekken- den heeft geleid”.

De SER onderzocht drie mogelijkheden om de werktijd tot 45 uur per week terug te brengen, nl. een vijfdaagse werkweek van 9 uur per dag, een zesdaagse werkweek van vijf dagen met 8 uur en één dag met 5 uur en ten slotte een combinatie van een vijf- en zesdaagse werkweek.

De uitkomst van het onderzoek naar de kwantificeerbare, d.w.z. in cijfers en hoeveelheden vast te leggen, factoren, die zij echter niet noemt, was als volgt:

a). Een arbeidstijdverkortung van $6\frac{1}{4}$ pct (van 48 naar 45 uur) geeft in de industrie bij de vijfdaagse werkweek een productiederving, die percentueel hoger is dan de arbeidstijdverkortung.

b). In het geheel bedrijfsleven is de productiederving percentueel lager dan in de industrie.

c). De geringste productiederving brengt een zesdaagse werkweek van 45 uur, de hoogste een vijfdaagse werkweek.

In eerste instantie lijkt de conclusie dus, dat de werktijdverkortung maar van de lijst van verlangens moet worden geschrapt. Doch dat is niet het geval; haar voorkeur gaat uit naar een vijfdaagse werkweek van 45 uur. Hoe komt dit? Dit zou toch de hoogste productiederving teweeg brengen? Wel, de SER komt daartoe, omdat zij een vijftal niet-kwantificeerbare factoren aanwezig acht, die tot productiestijging kunnen leiden. Volgens de NVV-bestuurder Kloos zouden deze factoren „in de practijk wel eens van groter betekenis kunnen blijken dan de wel kwantificeerbare factoren.” (Socialisme en Democratie, oktober 1958).

Deze factoren zijn:

- 1). De interne organisatie van de onderneming kan worden verbeterd.
- 2). Korter arbeidstijd kan de bereidheid om te werken, vergroten.
- 3). Het werken in ploegen kan de daling van de productie voor een deel opvangen.
- 4). Korter werken kan het verzuim doen verminderen.
- 5). Het beloningsstelsel kan worden gewijzigd om aan te sporen tot hoger productie.

In een bijlage bij het advies ter toelichting van de onder 2 genoemde factor zegt de bij vele arbeiders reeds beruchte en gehate heer dr. ir. M. J. Ydo in zijn slavendrijversterminologie, dat „de bereidheid tot werken van de arbeiders niet maximaal is en dat de prestaties ver beneden het menselijk kunnen liggen en de productiviteit dus ver beneden het mogelijke.” Verkorting van de arbeidstijd moet dus gezien worden als de worst die voor de neus van de hond wordt gehouden, terwijl hij gelijktijdig wordt opgehitst met de zweep van de modernste middelen tot opvoering van de arbeidsproductiviteit.

De SER zegt in haar advies dan ook, dat de invoering van de vijfdaagse werkweek van 45 uur moet samengaan met het verkrijgen van een maximaal effect uit de niet-kwantificeerbare factoren. De invoering moet verder volgens haar zeer geleidelijk geschieden, waarbij geen van te voren opgesteld tijdschema kan worden aangewend.

De NVV-bestuurder Kloos acht dit advies een bewijs van het gezonde

realisme van de SER. Hij had beter kunnen zeggen, dat het een uiting is van de keiharde kapitalisten-mentaliteit.!

De arbeider en de werktijdverkorting

Bezien we nu het manifest van de NVV-metaalbond, de ANMB, dat in massa-oplaag werd uitgegeven in oktober 1958 met het oog op de CAO-vernieuwing. In dit manifest verlangt het hoofdbestuur van deze NVV-bond, met een overgangperiode van drie jaar, de invoering van een vrije zaterdag door verkorting van de werktijd tot 45 uur en terzelfdertijd algemene invoering van lonen op grond van werkclassificatie.

De eerste eis, de verkorting van de werktijd, houdt ongetwijfeld een verbetering in ten aanzien van de huidige normale werktijd, die de arbeiders onvoldoende gelegenheid geeft hun arbeidskracht na het uitputtende, tot hoge intensiteit opgedreven werk te herstellen.

Maar het NVV-bestuur verbindt hieraan zelfs niet de minimale eis van het behoud van het huidige weekloon en gaat, zoals uit de tweede eis blijkt, geheel mee met de door de SER gestelde voorwaarde betreffende de „niet-kwalificeerbare factoren”, in dit geval in het bijzonder de onder 5 genoemde factor. Dit past precies in de kraam van de grote ondernemers, die met behulp van de werkclassificatie de uitbuiting willen verscherpen.*)

Bij de vernieuwing van andere CAO's worden ongeveer dezelfde eisen gesteld door de NVV-bestuurders.

De PvdA stelt eveneens opvoering van de arbeidsproductiviteit door harder werken tot voorwaarde voor verkorting der werktijd. In haar verkiezingsprogram van 1956 was te lezen: „Invoering van een vijfdaagse werkweek opent grote perspectieven voor het gezinsleven en de vrije tijdsbesteding. Alvorens tot invoering in deze tijd van tekort aan werkkrachten, woningnood en achterstand op velerlei gebied kan worden overgegaan, dient echter zorgvuldig te worden bestudeerd, of verkorting van de werktijd zou leiden tot vermindering der productie.”

Maar wordt het gezinsleven werkelijk zoveel prettiger, de besteding van de vrije tijd beter, als je in vijf dagen meer moet produceren door harder werken dan eerst in zes? Wat wil je in je vergrote vrije tijd doen, als het loon steeds minder toereikend wordt?

Hoe denken de arbeiders er trouwens zelf over? In de brochure van het CNV over de werktijdverkorting wordt het resultaat vermeld van een onder de CNV-leden genomen steekproef. Hun was de vraag voorgelegd wat voorrang moest hebben, loonsverhoging of werktijdverkorting. Van de geënquêteerden prefereerde 57 pct verkorting van de arbeidstijd en 41 pct gaf de voorkeur aan een loonsverhoging. Een onderzoek van het Instituut voor Arbeidsvraagstukken van de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg onder gehuwde Bredase industriearbeiders gaf als resultaat, dat 52,7 pct aan loonsverhoging en 47,3 pct aan korter werken de voorkeur gaf. De vraagstelling laat slechts de keus tussen het één of het ander; bovendien hadden deze enquêtes al weer maanden geleden plaats. Het lijkt ons, dat de grote

*) Zie over de werkclassificatie het artikel van A. Blokzijl in P. en C. van dec. 1958.

meerderheid van de arbeiders bij een enquête over geheel Nederland zich zou uitspreken voor loonsverhoging en een gelijktijdige werktijdverkortung zonder prestatie-verhoging!

De heer Kloos erkent in zijn artikel in „Socialisme en Democratie” dat noch de wens en van de arbeiders, noch een internationale actie van de vakbonden ten grondslag liggen aan het streven naar arbeidstijdverkortung. „Statistische en theoretisch-economische analyses voerden tot de slotsom”, zo zegt hij. D.w.z. analyses van de zijde der kapitalisten, die het mogelijk achten met behulp hiervan een hogere winst te bereiken, omdat zij weliswaar korter willen laten werken, maar meer willen laten produceren tegen minder loon.

Daarbij komt, dat de werktijdverkortung actueel is geworden, omdat de stijging van de prestatie van de arbeider onder de huidige voorwaarden een sterk verhoogde bedreiging van het zenuwstelsel tot gevolg heeft en er ook lichamelijk meer gevergd wordt. Bekend is, dat het aantal ongevallen voortdurend stijgt, waarbij een groot deel plaats heeft aan het einde van de werkdag en werkweek, als de vermoeidheid het grootst is. Het aantal ziektegevallen en het aantal gevallen van vroegtijdige invaliditeit is toegenomen.

De verscherping van de uitbuiting in de Limburgse mijnen uitte zich b.v. in de afgelopen vier maanden in de vier staatsmijnen in 18 dodelijke ongevallen. Op de Staatsmijn Emma gebeuren per dag gemiddeld 30 ongevallen, waarvan ongeveer de helft tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid ten gevolge heeft.

Uit een eind 1957 door het Nederlandse Instituut voor Preventieve Geneeskunde gepubliceerd overzicht van een enquête „Hoe denkt U over het werk” bleek, dat 22 pct van alle gevraagd (in 58 bedrijven met ruim 10.000 arbeiders) zijn werk „te gejaagd” achtte, 16 pct vond het „te vermoeiend”, 21 pct „te eentonig” en 32 pct voelde zich na de werkdag „niet fit”. Bij de handarbeiders waren deze cijfers nog ongunstiger, nl. resp. 24, 18, 21 en 34 pct.

Eenheid van actie noodzakelijk

De werktijdverkortung is noodzakelijk, zoals uit het bovenstaande blijkt, maar voor de arbeiders heeft het pas dan zin, als, zoals gesteld werd in het verslag van het partijbestuur der CPN voor het 19de congres, in die kortere werktijd hetzelfde en meer loon wordt verdiend, zonder verhoging van de prestatie en verscherping van de uitbuiting.

Dit is zeer zeker ook te verwezenlijken, gezien alleen al het feit, dat al in 1919 de 45-urige werkweek wettelijk was vastgelegd en dat ook thans reeds in vele landen een dergelijke of lagere werktijd geldt.

Daartoe is het echter nodig de eenheid van actie tot stand te brengen!

Nu er CAO-vernieuwingen aan de orde zijn en de ondernemers en de Uniebondsbestuurders schijngevechten leveren over de lengte van de periode, in de loop waarvan de verkorte werkweek zal worden ingevoerd, is het noodzakelijk er naar te streven de aanvallen die dit gepraat over werktijdverkortung begeleiden, af te slaan en tot een eensgezind optreden voor de arbeiderseisen te komen.

Dat is mogelijk! Groot is de tegenstand in de rijen van de arbeiders tegen de werkclassificatie. De typografen hebben door een juiste en

krachtige strijd in de afgelopen maanden een CAO met verslechteringen teruggewezen. De aanval van de rechtse coalitie, die leidde tot de val van de regering-Drees, heeft grote beweging gebracht onder de leden van de PvdA en het NVV. Ook in de KAB en het CNV neemt de activiteit van de leden toe.

De Nederlandse arbeidersklasse is in staat om de reactie in ons land de voet dwars te zetten en grote successen in de nabije toekomst te behalen. Een van de vraagstukken die daarbij aan de orde zijn, is de werktijdverkorting. Door eenheid van actie en door doorbreking van de door de ondernemers en rechtse leiders hieromheen gevoerde propaganda voor werkclassificatie e.d. zal het mogelijk zijn werktijdverkorting af te dwingen zonder daarbij tegemoet te komen aan de eisen, die de ondernemers als voorwaarden hebben gesteld.

P. BAKKER.

EINDELIJK IN NEDERLAND!

In het vorige nummer van Politiek en Cultuur (december 1958) schreven wij over de Russische historicus prof. A. N. Tsjustozwonow, en gaven we enkele hoofdmomenten weer uit zijn beknopte beschouwing over de periode van de 80-jarige oorlog.

Vele jaren lang werd aan de Russische geleerde, die zich gespecialiseerd heeft op de bestudering van een belangrijk tijdvak in de Nederlandse geschiedenis door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag een visum geweigerd.

Dit beperkte de mogelijkheden van prof. Tsjustozwonow voor het doen van brononderzoekingen.

Thans is ons gebleken, dat in de periode die tussen het schrijven en het publiceren van ons artikel in lag, e i n d e l i j k door Den Haag een visum is verstrekt.

Na zovele jaren aandringen heeft de Russische historicus eerst thans toestemming gekregen, om ons land binnen te komen en hier onderzoekingen te verrichten. Wij mogen aannemen, dat het bezoek aan Nederland en het contact met Nederlandse historici van groot belang zullen zijn voor zijn verdere werkzaamheden, die o.a. betrekking hebben op de geschiedenis van de beweging der Wederdopers.

J. F. W.

Miskende functie van de sport

O pnieuw heeft de rechterzijde in het Parlement het voorstel, om door de regering een Sportnota te doen samenstellen, verworpen. Een Sportnota, welke nog geen cent van de regering voor de sport vroeg, maar niet meer zou inhouden dan het geven van een concreet inzicht inzake de tekorten en de problemen waarmee de sport te kampen heeft. Aan de hand van die regeringsnota zou dan het parlement kunnen nagaan, hoe en in welk tempo iets aan de grote problematiek van de sport gedaan kan worden. Het KVP-duo Cals-Höppener voelde daar echter niets voor en het kreeg de rechterzijde — uiteraard — mee.

Kort daarvoor had het Nederlands Olympisch Comité, dat tot dusver steeds in gebreke was gebleven om stevig stelling te nemen tegen een regering, die zich niets aan de sport, als onderdeel van de cultuur, gelegen liet liggen, zelf een sportnota het licht doen zien. Fellerre aandrang van de zijde van een aantal sportleiders uit de verschillende bonden, steeds heviger alarmkreten uit die sportbonden, hadden de tot dan uitermate passieve, en bij de regering zo correct in het gelid lopende, bestuursleden van het NOC tot het doen uitbrengen van die eigen sportnota gebracht.

Uit deze nota blijkt, dat men bij een aantal sportbonden niet concreet en zelfs niet bij benadering op de hoogte is van de grootte van het tekort aan accommodatie bij de betreffende sport. Gevolg hiervan is, dat de nota van het NOC bijzonder onvolledig is. Daartegenover dient de Nederlandse Korfbal Bond te worden gesteld, die meer dan welke andere tak van sport een onderzoek naar concrete gegevens instelde. En zich daarbij niet uitsluitend beperkte tot het vaststellen van het tekort aan speelvelden en kleedgelegenheden, hetgeen op zichzelf al een ontstellend beeld gaf (vooral in Friesland), maar welke bond ook vergelijkende cijfers voor de kosten per lid per week voor jongeren en ouderen in verschillende typen gemeenten kon geven.

Wanneer meer mensen dan voorheen zich in de problematiek van de sport zijn gaan verdiepen, voorzover dat woord verdiepen wel past bij de veelal oppervlakkige belangstelling voor deze zaken, dan was dat niet zozeer het directe gevolg van de ontzaggelijke nood aan velden, zwembaden en lokalen voor de grotere en kleinere zaalsporten, maar dan was die interesse het gevolg van het dalende prestatiepeil van onze sport. Dit afgemeten aan de resultaten in de internationale sportkampen. En omdat voor helaas zeer velen voetbal in hoofdzaak het begrip sport definieert, kwam deze materie pas goed in discussie toen het Nederlands Elftal zelfs tegen als matig tot zwak bekend staande voetballanden, met slechte resultaten uit de strijd kwam. De terugval, aan de dag getreden in het internationale sportcontact, bleef echter geenszins beperkt tot voetbal. Ze strekte zich aanzienlijk verder uit, en op het ogenblik is het zo, dat ons land slechts in een zeer beperkt aantal takken van sport een behoorlijke partner is voor toplanden. Dat geldt dan voor hockey — zij het al weer in iets mindere mate dan enkele

jaren terug —, dat geldt voor honkbal volgens Europese maatstaven, voor het zwemmen onzer meisjes en voor judo en jiu jitsu.

Deze achterstand in tal van sporten is nog duidelijker geworden door de nogal stormachtige ontwikkeling van de sport in de socialistische landen van Oost-Europa. Natuurlijk kan dat geen toeval zijn. Hoewel het uitermate verleidelijk is, daar wat dieper op in te gaan, willen we in het kader van dit artikel over de miskende functie van de sport in ons land, slechts volstaan met een algemene aanduiding voor dit grote overwicht van de sport uit die landen.

Het valt eenvoudig te verklaren uit het verschil in de maatschappelijke structuur. De sport daar is bevrijd van kapitalistische kluisters. De sport heeft daar een bodem, waarop ze goed gedijen kan. De materiële voorwaarden zijn er ten volle aanwezig voor een gezond en bloeiend sportleven, en het vraagstuk, dat bij ons zovelen bezighoudt, of het in de sport gaat om tienden van seconden, meters en doelpunten, of dat het moet draaien om alleen maar ontspannend spel van zoveel mogelijk jonge mensen, is daar geen vraagstuk. Men beseft daar alom, dat het om beide gaat. Om een brede basis van ontspannend spel en om een top van specialisten. Maar dan een brede top op een zéér brede basis.

Er zijn er die dat afdoen met een verwijzing naar de uitgestrektheid van de Sowjet-Unie. „Wonder, dat zo'n groot gebied zoveel goede sportlui op elk gebied kan voortbrengen”, zeggen ze. Maar als men deze mensen zou vragen, hoe het dan te verklaren valt, dat een land van enkele honderden miljoenen mensen, als India, — hockey niet meegeteld — op de Olympische Spelen zo opvallend weinig meetelt, zullen ze het antwoord moeten schuldig blijven. En ook de vraag, hoe dan die gouden zilvervloot van de tien miljoen Hongaren tijdens de Olympische Spelen van Helsinki te verklaren viel, zal hen tot de conclusie moeten brengen, dat prestaties der landen geen zaak is van zoveel miljoen inwoners of van zoveel uitgestrektheid.

* *

Hoe kan ook een klein land als het onze toch tot een brede top komen? Om nu maar eens meteen naar de bron van het grootste kwaad te gaan: dan zouden we een regering moeten hebben, die, als eerste stap terstond de bouwstop voor gymnastieklokalen zou opheffen. En het daar niet bij liet, maar met grote voortvarendheid zou beginnen om de welhaast ongeloofwaardige achterstand in gymnastieklokalen in te halen.

In 44 % der openbare scholen voor gewoon lager en voortgezet lager onderwijs is namelijk géén gymnastieklokaal. En de Lagere Technische Scholen hebben zelfs helemaal niet van zulke lokalen, waar de basis te leggen valt voor een goede lichaamshouding en juiste bewegingen.

Dat zijn dan nog cijfers van 7 jaar geleden en er zal wel niemand zijn om te beweren, dat het sindsdien beter inplaats van slechter is geworden. Het tekort aan eenvoudige gymnastieklokalen wordt op het ontstellende aantal gesteld van... 2800. En daar is beslist door de zetter per ongeluk geen nul teveel achter gezet!

Als men daarbij in ogenschouw neemt, dat in 1957 slechts een bouwvergunning door de KVP-minister Witte werd afgegeven voor zegge'en schrijve 72 gymnastieklokalen; dat een belangrijk deel van een miljoen

schoolkinderen geen les van een vakkracht in lichamelijke opvoeding heeft gehad en in de ons omringende Westeuropese landen minstens een uur per week meer les in dat onderdeel wordt gegeven, terwijl de schooljeugd in Oostenrijk daarnaast nog een aparte spel middag heeft, moeten we ons dan nog verbazen over de achterstand in de sport?

Waar dus aan de basis van alles ontbreekt en er van alles aan mankeert, zonder dat de Ministerraad in spoedvergadering bijeenkomt voor het besluit, in de kortste termijn een omwenteling ten goede tot stand te brengen, moet men zich dan niet veeleer verbazen als we wél op een of ander gebied internationaal nog kunnen meedoen? Is dat dan tegelijk geen verdienste voor sportleiders en sportbeoefenaren, die dat ondanks deze regering bereiken?

We menen met het voorgaande afdoende duidelijk te hebben gemaakt, dat de sport een onvoldoende basis vindt in de Lichamelijke Opvoeding op de lagere scholen. Ons jaarlijks bijna twee miljard verslindend oorlogsapparaat, tracht dit te compenseren met, alleen voor de militairen tijdens hun diensttijd te gebruiken, schitterend geutilleerde sportzalen, waar goed betaalde vakkrachten les geven. Wat dus in de schooltijd door een reactionair regeringsbeleid werd verwaarloosd, waardoor de mooie spreuk van een „goede geest in een gezond lichaam” tot een holle frase wordt gemaakt, dat wordt voor een beperkte groep achteraf gecorrigeerd. Voor een heel groot deel is er echter geen enkele periode, waarin zij de noodzakelijke lichamelijke opvoeding krijgen: van yakleerkrachten in een goed gymnastieklokaal.

* *

Is het met de opvoeding aan de basis al mis, daarna voor dat deel dat in de sport terecht komt, zijn de voorwaarden om zich lichamenlijk te ontwikkelen ook al volkomen onvoldoende. Als men de beschikbare cijfers over de ontbrekende sportaccomodatie bekijkt, dan is het zonneklaar hoe ontstellend de nood in deze sector van de cultuur is.

Er is nauwelijks een tak van sport te noemen, waarin géén probleem ligt op dit terrein. Er zijn alleen graduele verschillen.

Na de Tweede Wereldoorlog was er door de ledenstop in bijvoorbeeld voetbal, waar men met een enorm veldentekort worstelt, een „vlucht naar de zaalsport” merkbaar. Die zaalsport heeft echter in vrijwel geen enkele streek van ons land de toevloed aan nieuwe leden kunnen verwerken.

Een duidelijk voorbeeld beleefden we in zaalhandbal. In de eigen stad konden de Amsterdammers geen competities afwerken, zodat zij gedwongen waren om hun wedstrijden te spelen in... Utrecht. Het behoeft geen betoeg, dat dit voor vele honderden een aanzienlijk kosten verhogend effect had.

Hierbij raken we meteen een bijzonder verontrüstend probleem voor de zaalsporten: de grote hallen zijn geen specifieke sporthallen, zoals men die in Zwitserland, Oost-Europa en Zweden vooral aantreft, maar het zijn tentoonstellingshallen of veilinghallen. Die worden verhuurd aan de meest biedenden. Hetgeen — begrijpelijk — beslist de sport niet kan zijn.

De zaalsport of een groot scholieren-sporttoernooi moet dus wijken

voor een Huishoudbeurs, en als Ford plotseling extra opslagruimte nodig heeft voor zijn wagens, dan moeten de zaalsporters maar elders hun vertier zoeken. Bijvoorbeeld van Amsterdam naar Utrecht, á raison van f 2.90 retour per Spoorwegen, die er wel bij vaart, dat de sport verjaagd wordt...

Een ander goed voorbeeld voor een slechte zaak is het ledenverlies bij basketbal. Daar verloor men in Amsterdam in drie jaren tijds 250 leden, inplaats dat men er zoveel won, of kon winnen. En waarom bedankten zij voor deze sport? Niet wegens gebrek aan animo voor het flitsende basketbal, maar eenvoudig omdat ze er voor pasten contributies te betalen als men maar eenmaal in de drie weken een wedstrijd kan spelen, omdat er geen zalen genoeg zijn. Terwijl dan bovendien de contributies nog — noodgedwongen — stegen.

Becijferd wordt, dat er een tekort in de sport is van 20 sintelbanen, er zijn nergens echte honkbalvelden en de voetbal- of andere velden, die in de zomer voor honkbal worden gebruikt, zijn zowel onvoldoende als te gering in aantal. Het is dan immers de tijd, dat de velden, waarop in herfst en winter noodzakelijkerwijs roofofbouw gepleegd moet worden, bewerkt worden, hetgeen de ontplooiing van de zomersport bemoeilijkt.

In de kortbalsport is de situatie vooral in Friesland zorgelijk. Daar behelpt men zich veel op veeweiden en het verkleden voor deze (gemengde) sport moet soms noodgedwongen plaats hebben in een café...

In Amsterdam speelt men korfbal vaak in speeltuinen. Daar schat men het tekort aan korfbal terreinen op 40, zoals het voor het hele land op 225 wordt gesteld. Daarnaast komt deze sport meer dan honderd kleedgelegenheden tekort.

De tekorten zijn er in elke sector van de sport. Zo is in de hoofdstad een geheel complex tennisbanen aan de Zuidelijke Wandelweg tot verdwijnen gedoemd en wordt voor het hele land een tekort van 266 tennisbanen vastgesteld.

Heel wat ernstiger nog is het feit, dat er een tekort is van liefst 1400 voetbalvelden en 850 kleedgelegenheden. Voorts is er een enorm gebrek aan zwembaden en schoolbaden om de kinderen in ons zo waterrijke land het zwemmen te leren.

Botenhuizen en winterbergplaatsen voor de watersport, een open wielersbaan in Eindhoven, hier en daar aanpassing van het landschap aan de watersport (landtongen), een oefenterrein voor de motorsport, het zijn allemaal minimale wensen van de sport.

Niet alleen dat er overal grote tekorten aan accommodatie bestaat, ook de plaats van de sportcomplexen in de grotere steden kan allerm minst worden gewaardeerd.

Bij de planologen is er namelijk de neiging, de sportvelden steeds verder naar de rand van de steden te verleggen. Waar reeds zulke velden liggen, moeten ze dan weer verdwijnen en komt in de plaats daar van industrie of die grond wordt voor huizenbouw bestemd. Dat maakt de afstand tussen sport en woonplaats steeds groter, tijdrovender, moeilijker en duurder. Dat werkt de sportbeoefening niet in de hand maar tegen. Bovendien dient men de sportcomplexen in groenstroken te zien als de longen van een grote stad.

De klachten van de sport zijn dus even groot als veelzijdig. In een grote stad als Utrecht bijvoorbeeld heeft men slechts één overdekt

zwembad en dat is dan nog ongeschikt voor zwemwedstrijden en waterpolo. In tal van plaatsen beoefent men zaalsporten in lokalen, die daarvoor geheel ongeschikt zijn. In Groningen, Den Helder en Haarlem is dat het geval met basketbal en in Den Haag speelt men volleybal in gymnastieklokalen, waar touwen en ringen hinderlijke obstakels vormen.

Voorts is er bij al die zaalsporten als regel geen accommodatie voor betalende kijkers, en gezien de financiële zorgen in deze sector van het sportleven, is dit een niet te veronachtzamen factor.

* *

Waar we hier de betalende kijkers van de sport in het geding brachten, zijn we meteen aan een belangrijk punt. Naast de actieve recreatie heeft zich meer en meer de passieve recreatie ontwikkeld. Daarnaast groeide niet alleen het aantal beroepen in de sport, maar ook het aantal beroepen rondom de sport.

Er is een steeds grotere verzakelijking in de sport teweeg gebracht, waar de sport in z'n geheel niet steeds gelukkig mee kan zijn, maar welke verzakelijking men als inhaerent moet zien aan de maatschappelijke structuur waarin ook wij in Nederland leven.

In de beroepssport bestaan op zichzelf nog vele problemen, zoals die van de positie van de prof op een leeftijd, waarop hij zijn sport niet meer kan beoefenen. Dit vooral wanneer dat laatste tijdstip door een ongeval of een andere oorzaak vroeger komt dan te voorzien viel. De kans op maatschappelijke mislukking is hierbij verre van denkbeeldig.

Ook het probleem van hetzij te weinig tijd, hetzij van teveel tijd voor de sport mag genoemd worden. Het beste is, dat degeen, die tot de topsport is doorgedrongen of daarheen kan doordringen voldoende gelegenheid door de werkgever wordt geboden om die topprestaties in de sport te kunnen leveren. Daar zijn of haar sportprestaties propagandistisch voor een zo groot mogelijke sportbeoefening werken en dit voor de gehele gemeenschap van belang is — hetgeen onvoldoende wordt ingezien — dient een compromis tussen werk en sport gevonden te worden, dat topprestaties mogelijk maakt. Dat geeft in een kapitalistische orde uiteraard een reeks van moeilijkheden. In landen als de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen lost zich dat alles veel gemakkelijker op. Verwerpelijk is echter, dat iemand uitsluitend voor beroepssport geschikt is. Een bokser, die punchdrunk wordt, een honkballer met een werp-arm, een ernstige enkelblessure voor een voetballer, een val van een wielrenner, het zijn stuk voor stuk waarschuwingstekens voor hen, die zonder enige andere opleiding profsport bedrijven.

Er is de laatste jaren nog een derde vorm van recreatie ontstaan, namelijk de mechanische recreatie. Dat is het volgen van de sport voor radio en televisie. Het is als met zovele zaken: het heeft voor- en nadelen. Voor tal van mensen, die van het volgen van goede sport verstoken zijn, zoals langdurige zieken, ouderen en ook niet te vergeten velen op het platteland, die ver van de grote sportcentra afwonen, is televisie en radio een welkome gelegenheid. Anderzijds is er echter de botsing tussen de (noodgedwongen), financiële belangen van de sport en deze nieuwe media.

De financiën spelen, onder de drang der omstandigheden, in de sport een grote rol. Er is — als ik het woord hier mag gebruiken — tussen de „kostprijs van de sport” en wat de beoefenaar daarvoor kan betalen een voortdurende spanning. Een spanning, die het grootst is voor de jeugdige sportbeoefenaar. Het zijn de oudere sporters die mee betalen voor de jongeren, maar ook dán blijven er de tekorten. In Oost-Europa heeft men daar ook wéer een eenvoudige oplossing voor. Daar betaalt men een bepaald (gering) percentage van het loon en is daarmee gerechtigd in zoveel takken van sport mee te doen als men zelf wenst. Dat daarbij nog de voorwaarde geldt, dat bijvoorbeeld de studie niet in de weg gestaan mag worden, kan in het kader van dit artikel terzijde blijven. Het voornaamste is dát men naar draagkracht in de gelegenheid is die sport te bedrijven waarnaar de voorkeur uitgaat en niet door materiële voorwaarden belet wordt aan meer dan één tak van sport mee te doen.

Bovendien kent men in de kapitalistische landen nog enkele „exclusieve sporten”. Het is ondenkbaar, dat bijvoorbeeld een inpakster van Verkade of de blikfabrieken aan hippische sport deelneemt. Mogelijk eet ze paard, maar ruitersport is voor haar of hem uit gewone arbeiderskringen niet weggelegd. Dat is in Oost-Europa ondenkbaar.

Het onderzoek van de Nederlandse Korfbal Bond, waarvoor onze hulde, heeft uitgewezen, dat een korfballer tot 16 jaar in ons land gemiddeld 70 cent per week moet betalen om deze sport te kunnen beoefenen. In dat bedrag zit de slijtage van de sportkleding en de sportschoenen, de contributie, de training, de sportkeuring en het vervoer naar wedstrijden. Voor ouderen in de korfbalsport en ook voor jongeren in grotere gemeenten ligt dit gemiddelde bedrag hoger.

Het is duidelijk, dat op deze wijze het beoefenen van meer dan één tak van sport voor enorm velen een onmogelijkheid is. En zo spelen de financiën in de Nederlandse sport een voortdurende ongunstige rol. Tal van prachtige initiatieven in de sport blijven ongedaan, omdat de middelen er voor ontbreken, en waar de overheid soms nog iets subsidieert in de sport, doet zij dit veelal nog met voorwaarden, welke nieuwe problemen scheppen.

Een sportclub krijgt voor het ene een subsidie van zoveel procent, voor een ander onderdeel zoveel procent en dat geeft niet alleen een warwinkel met naspeurende ambtenaren, die ook betaald moeten worden, maar het werkt soms in de hand, dat een bond voor een bepaald onderdeel (bijvoorbeeld het aanschaffen van een projectie-apparaat voor instructieve films) geld aanvaardt, omdat dit wél subsidabel is, terwijl men voor directer uitgaven, waarvoor het geld er vaak niet is, niets ontvangt. Men accepteert dan maar dat andere, maar kan soms met het nieuw verworven bezit niet uit de voeten, omdat voor die bijzondere activiteit op andere wijze het geld ontbreekt. Op deze wijze heeft een vereniging nog totaal onvoldoende aan dat beetje dat men wél als subsidie gebruikt. Het mag niet gebruikt worden voor doelen, die de club zelf als het belangrijkste beschouwt.

Ook het grote verschil, dat de overheid maakt in de behandeling van enerzijds de jeugdorganisatie en anderzijds de jeugdsport, zit de sport dwars.

De laatste jaren is er bij beide een verlegging van het accent sprake.

De jeugdorganisaties, ontdekkend welk een grote aantrekkingskracht de sport op de jeugd heeft gekregen, zijn zich ook meer op dat terrein gaan begeven. Omgekeerd is er bij de sportclubs een neiging merkbaar, om voor de jonge leden nog wat meer te doen dan het onderrichten in zuiver sport.

Maar terwijl de overheid in 1957 voor de jeugdverenigingen per lid per jaar f 4,77 betaalde (waarvan naar „goed-democratische” gewoonte het ANJV werd uitgesloten) werden de sportclubs gemiddeld met 73 cent per lid per jaar afgescheept.

Nu misgunt de sport de jeugdverenigingen hoegenaamd die subsidie niet, maar juist waar de jeugd zo'n uitgesproken voorkeur voor de sport blijkt te hebben en met die jeugdsport een mooi brok werk voor de volksgezondheid wordt verricht, is elke verhouding zoek tussen die f.4.77 en 73 cent.

Het KVP-duo Cals-Höppener van OKW (beslist géén sportclub!) vond echter die verhouding nog niet krankzinnig genoeg, en aan de hand van de beschikbare gegevens kon ik becijferen, dat — onder het motto van de bestedingsbeperking — de subsidie voor de jeugd van de katholieken, christelijk-protestanten en die van de Partij van de Arbeid werd verhoogd tot rond 5 gulden per lid per jaar en dat onder datzelfde regeringsmotto de „subsidie” voor de jeugdsport werd verlaagd tot 52 cent per week....

Tel daarbij, dat tal van sportclubs de grootste moeilijkheden ondervinden bij het huren van gemeentelijke lokaliteiten en dit laatste ook voor deze jeugdorganisaties gemakkelijker valt, dan is de ontstemming in sportkringen wel begrijpelijk.

* * *

De sport heeft volop reden om over de hele linie ontevreden te zijn. Vermakelijkheids- en omzetbelasting drukken ook de sport, als onderdeel van de cultuur, maar organisaties die de regering als zuiver cultureel beschouwt, zijn vrij van die omzetbelasting.

Nu zijn er gemeenten, die hun taak ten opzichte van de sport, die men vaak met „het derde milieu” aanduidt, beter verstaan, maar over het hele land genomen, is de toestand zorgwekkend. Dat geldt op elk gebied. Het is niet uitsluitend dat reeds gesignaleerde ontstellende gebrek aan accommodatie voor de sport, maar ook de stijgende kosten, een enorm gebrek aan deskundig kader, zowel op zuiver sport-technisch gebied als op het terrein van de jeugdleiding en het volledig ontbreken van wetenschappelijk onderzoek in de sport zijn evenzovele negatieve factoren.

Alleen maar een vergelijking trekkend met landen, waar óók een kapitalistische structuur is, mag ik wijzen op de ruimte, die elke Engelsman gemiddeld voor ontspanning heeft. Dat is ruim 24 vierkante meter per persoon zuiver voor recreatieve vormen, maar in ons land maakt de gemeente Eindhoven, waar veel sportieve ontspanningsruimte bezit van de bedrijven is, met 11 vierkante meter veel propaganda. En als die 11 m² scherp afsteekt bij die 24 m² der Britten — om me dus zuiver tot kapitalistische landen te beperken — hoe moet de toestand dan in die Nederlandse gemeenten zijn, waar die 11 m² van Eindhoven nog als een fata morgana gezien wordt?!

Dat die toestand zo gegroeid is, mag voor een niet onbelangrijk deel worden toegeschreven aan de berustende houding van tal van bonds- en clubleiders, om van het Nederlands Olympisch Comité maar helemaal niet te spreken.

Waar aanvankelijk alleen de meest vooruitstrevenden in de sport hun stem tegen deze grove achterstelling van sport en lichamelijke opvoeding lieten horen, zijn de laatste tijd steeds grotere groepen gaan beseffen, dat er iets gedaan moet worden om deze — het woord is verre van misplaatst — noodlottige gang van zaken te keren.

Veel gehoor wenst het KVP-duo Cals-Höppener hier niet te geven. Het zal dus nodig zijn dat allen in de sport en zij die de sport en de lichamelijke opvoeding als hoogst belangrijk voor onze volksgezondheid zien, geen op de plaats rust maken nu er van de zijde van het NOC een beperkte nota over de situatie is verschenen. Juist na de recente houding van de rechterzijde in het parlement zal de sport met verdubbelde kracht de wegen moeten zoeken en vinden om een eind te maken aan de miskenning van de functie van de sport.

JAN WEENINK

De Amerikaanse pers in dienst der monopolies

ER zijn ongeveer 12.000 kranten in de Ver. Staten, daarbij inbegrepen ongeveer 2000 dagbladen, en meer dan 8.000 tijdschriften. De totale oplaag van de dagbladen alleen is in totaal bijna 56 miljoen exemplaren groot.

De overweldigende meerderheid van deze publicaties staat direct of indirect onder controle van de 60 rijkste families — de werkelijke meesters van het huidige Amerika. In de Amerikaanse kranten- en tijdschriftenwereld is, evenals in de economische en politieke wereld, de macht in handen van de Rockefeller's, Morgans, DuPonts, Lehman's en andere monopolisten, die de voornaamste aandeelhouders zijn van de uitgeverijmaatschappijen.

De reuzenconcerns, die een vooraanstaande plaats innemen in het stelsel van het Amerikaanse financierskapitaal leveren hun aandeelhouders niet slechts kolossale winsten op. De commerciële pers is ook een reusachtige propagandamachine, die erop gericht is om de arbeidersklasse te beïnvloeden. Het is het voornaamste middel, dat de „publieke opinie” vormt. De rol van de pers in de Ver. Staten is van bijzonder belang bij het „rechtvaardigen” van de Amerikaanse agressieve buitenlandse politiek.

Wat is de Amerikaanse pers voor een soort communicatiemiddel, dat de politieke en ideologische invloed van de heersende klassen overdraagt op het Amerikaanse publiek en de publieke opinie in het buitenland? Wat is de aard ervan en welke zijn haar karaktertrekken?

Voor het antwoord op deze vragen zullen we drie hoofdcategorieën van de in de Verenigde Staten bestaande persorganen onder de loupe nemen: de „onafhankelijke” pers, de perstrusts en de nieuwsagentschappen.

DE „ONAFHANKELIJKE” PERS

Deze omvat de invloedrijkste kranten en tijdschriften uit de Ver. Staten, die zich in het algemeen bezighouden met kwesties van binnenlandse en buitenlandse politiek en die in het buitenland goed bekend zijn. Zij zijn, natuurlijk, in geen deele onafhankelijk van de „Big Business”. Integendeel, zij vertegenwoordigen deze op de meest directe wijze, in die zin, dat zij bijzonder nauwe betrekkingen hebben met de ware heersers van het land. Zij weerspiegelen het nauwkeurigst de stemming en de bedoelingen van de monopolistische elite en van hen, die de politiek van de Ver. Staten bepalen. Zij zijn „onafhankelijk” in die zin, dat zij, en dat betreft bovenal de grootste bladen uit New York en Washington, niet tot de een of andere perstrust behoren, en

geen bijzondere behoefte hebben aan de diensten van welk persagentschap dan ook.

Met een kapitaal, dat in totaal tientallen, zelfs honderden miljoenen dollar bedraagt, en met vele correspondenten in binnen- en buitenland, met eigen transport- en communicatiemiddelen en eigen papierfabrieken, vormt elke krant op zichzelf een monopolistische eenheid van grote afmetingen.

Van deze staat het dagblad **New York Times**, dat op een dag door de week een oplage heeft van 535.000 en des zondags van meer dan een miljoen, op de eerste plaats. Deze krant is nauw verbonden met de beroemde New-Yorkse bankiersdynastie, de Lehmans. Via hen is zij lange tijd verbonden geweest met de Morgans. Het waren de Morgans, die haar hielpen om in de tijd van iets meer dan een eeuw te groeien van een klein blad tot een van de leidende organen van de kapitalistische wereldpers, in het bijzonder wat betreft internationale aangelegenheden.

Ofschoon zij in het verleden werd beschouwd als dicht bij de Democratische Partij te staan, richtte zij zich in 1944 tegen Roosevelt en ondersteunde de Republikein Thomas Dewey, de candidaat van Rockefeller. De invloed van Rockefeller is sindsdien in groeiende mate voelbaar geworden in de gedragslijn van het blad.

Het motto van het blad, dat dagelijks op de eerste pagina wordt gedrukt, luidt: „Alle nieuws, dat geschikt is om te worden gedrukt”.

Inderdaad is het onwaarschijnlijk, dat er in de kapitalistische wereld een andere krant is, die kan concurreren met de **New York Times**, wat betreft overvloed en verscheidenheid van nieuws. Maar hetgeen niet kan worden gepubliceerd zonder inbreuk te maken op de belangen van de Rockefeller's en de Morgans, laten de uitgevers verdrinken in een vloed van verslagen uit iedere hoek van de wereld, waarvan enkele werkelijk belangrijk, maar andere volkomen beuzelachtig zijn.

Het is natuurlijk waar, dat de krant vaak de volledige teksten publiceert van belangrijke internationale documenten en door staatslieden, Amerikaanse zowel als buitenlandse (Sowjetstaatslieden inbegrepen) gehouden redevoeringen. Maar materiaal van dit type verschijnt op pag. 15 of 16 in een krant, die 40 of 50 bladzijden heeft (des zondags meer dan 100). Daarom leest de overgrote meerderheid van de lezers gewoonlijk de veel kortere verslagen, welke door de eigen correspondenten van de krant worden ingezonden en welke worden gepubliceerd op de voorpagina. In deze verslagen worden feiten, gebeurtenissen en uittreksels uit verklaringen en documenten gecombineerd met commentaren van de correspondenten (in overeenstemming met instructies van de redactie) en derhalve wordt voor de meerderheid van de lezers het nieuws in een tendentieuze licht aangeboden. Het blad verdraait de feiten ook. Het berichtte gedurende de burgeroorlog, die op de Russische Revolutie volgde, 91 maal de „ineenstorting” of de „onvermijdelijke ineenstorting” van de Sowjetherschappij.

Het publiceerde zelfs gedurende de Tweede Wereldoorlog, ofschoon de Sowjet-Unie toentertijd de bondgenoot van Amerika was, herhaaldelijk anti-Sowjet-„nieuws” en „commentaren”, die bestemd waren voor het misleiden van het Amerikaanse publiek.

Van gebeurtenissen van het Sowjet-Duitse front werd vaak mede-

deling gedaan op basis van materiaal, dat werd „ontleend” aan fascistische propaganda-organen. De militaire correspondent van dit blad, Hanson Baldwin, legde de nadruk op de beweerde superioriteit van de militaire wetenschap en het stafwerk van de Nazi's, die van de Naziluchtmacht, -verbindingsdiensten, enz., en „voorspelde” de Sowjet-nederlaag.

Sedert de oorlog heeft het blad, zonder daarvan af te wijken, de „politiek van kracht” ondersteund.

Voor een beoordeling van de Republikeinse **New York Herald Tribune** is een vergelijking met de **New York Times** vereist. Deze heeft op een dag door de week een oplage van meer dan 340.000 en des zondags van 535.000. De uitgever en redacteur ervan, Agden Reed, is een lid van de familie Mills—Reed, een van de 60 rijkste families van Amerika, en een belangrijk aandeelhouder van de **Standard Oil** van Rockefeller en van een aantal maatschappijen van Morgan. Volgens een recent verslag in het tijdschrift **Fortune** werd onlangs een indrukwekkend pakket aandelen van deze krant gekocht door John Whitney, een van de rijkste olie-industriëlen, die op het ogenblik ambassadeur van de Ver. Staten in Londen is. Dit is een duidelijke aanwijzing voor een toeneming van de invloed van Rockefeller.

Deze spreekbuis van de Big Business wordt vaak beschouwd als het semi-officiële orgaan van de **National Association of Manufacturers**, het verbond van industriëlen.

Onder de grote kranten van de Ver. Staten is de **New York Herald Tribune** die, welke het meest consequent de vleugel-Eisenhower van de Republikeinse Partij ondersteunt. Maar ook wordt in haar kolommen de buitenlandse politiek van Dulles de laatste tijd veelvuldig onder vuur genomen, in hoofdartikelen en ook in de artikelen van Walter Lippmann, de nestor van de Amerikaanse commentatoren.

Met de belangen van de monopolisten voor ogen beveelt Lippmann hen, die de Amerikaanse politiek uitmaken, aan, een grotere nuchterheid te tonen bij hun benadering van internationale problemen. Hij dringt met klem aan op een herwaardering van de voornaamste doeleinden van de zich in een toestand van verval bevindende buitenlandse politiek van de Ver. Staten en eist erkenning van het fundamentele feit, dat de Ver. Staten niet de overheersende, maar slechts een gelijkwaardige mogendheid vormen. Maar Lippmann maakt het voorbehoud, dat de doeleinden van de Amerikaanse buitenlandse politiek de doeleinden zijn van een mogendheid, die „de leidende positie” in de wereld inneemt.

Maar ondanks al hun inconsequenties verdienen de artikelen van Lippmann de aandacht als symptomen van de groeiende oppositie in de Ver. Staten tegen de onverantwoordelijke politiek van de Minister van Buitenlandse Zaken.

Onder andere commentatoren, die aan de **New York Herald Tribune** bijdragen, verdienen ook genoemd te worden Anthony Nutting (die tot het eind van 1956 Brits onder-minister van Buitenlandse Zaken was), de gebroeders Alsop en David Lawrence. Laatstgenoemde is ook redacteur van het Washingtonse weekblad **U. S. News & World Report**. Terwijl Lippmann „liberale” pretenties heeft, is Lawrence de spreekbuis

van de felste reactie. Zijn artikelen over betrekkingen met de Sowjet-Unie bevatten niets dan wilde haat. De gebroeders Alsop, Joseph en Stewart, zijn geraffineerder in hun gehetz tegen de Sowjet-Unie.

Door middel van het scheppen van de indruk, dat zij toegang hebben tot de meest gezaghebbende bronnen, trachten de Alsops het publiek te intimideren met beweringen, dat onderhandelen met de Sowjet-Unie „aan klinkklare krankzinnigheid schijnt te grenzen”, omdat het „enige motief voor de Sowjet-eisen tot een dergelijke bijeenkomst” naar hun bewering de hoop is om „het Westen te splitsen”. De Alsops hebben er lange tijd de nadruk op gelegd, dat de Ver. Staten op het punt van raketwapens achterliggen bij de Sowjet-Unie en hebben op deze wijze getracht de oorlogspsychose aan te wakkeren en de bewapeningswedloop te versnellen.

Anders dan de **New York Times** en de **New York Herald Tribune**, wordt de **New York Post** beschouwd als „liberaal” en de reactionaire pers beschouwt dit blad als „uitgave van de linkervleugel”.

Zij heeft een oplage van ongeveer 400.000 exemplaren. Haar eigenaar, Dorothy Schiff, heeft verbindingen met de kleine en middelgrote bourgeoisie en met liberaal-gezinde intellectuelen. Het blad ondersteunt de Democratische Partij en valt het Republikeinse bewind scherp aan in alle binnenlandse en buitenlandse vraagstukken. Aan het begin van het jaar voerde het blad een campagne voor het ontslag van Dulles.

Een ander groot dagblad, de **Washington Post & Times Herald**, heeft een oplage van meer dan 380.000 exemplaren. Het wordt uitgegeven door Philip L. Graham, de schoonzoon van zijn eigenaar, de bankier Eugene Meyer, de vroegere president van de Internationale Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling, en een van de grootste aandeelhouders in de United Chemical and Dye Corp, een grote chemische onderneming. Het roept op tot soepelheid in de buitenlandse politiek en kritiseert de politiek van Dulles, ofschoon het, evenals de meerderheid van de „critici” in het imperialistische kamp, niet in staat is een scherp omlijnd en samenhangend alternatief voor deze politiek te geven.

De **Christian Science Monitor**, die wordt uitgegeven in Boston met een oplage van 162.000 exemplaren, moet ook worden gerekend tot de invloedrijkste kranten. Dit blad is met de monopolies verbonden via de Kerk van de Christ. Scientists, waarvan het het orgaan is. Dit belet het blad echter niet een zuiver wereldlijke krant te zijn. Bij vele internationale vraagstukken ondersteunt het de agressieve politiek van Washington. Het keurt de activiteit van de NAVO en van het Bagdad-pact goed. Het verschilt op geen enkele wijze van de Amerikaanse kapitalistische pers in het algemeen wat betreft vijandigheid tegenover het socialistische kamp, maar zijn houding ten aanzien van de Sowjet-Unie is gematigder. De **Christian Science Monitor** roept op tot besprekingen tussen Oost en West.

Van de „onafhankelijke” tijdschriften, dat wil zeggen, die, welke tot geen couranten- of tijdschriftentrust behoren, maar die zeer nauw verbonden zijn met de invloedrijkste monopoliegroepen, zullen we er drie noemen: het eens per kwartaal verschijnende **New-Yorkse Foreign Af-**

fairs, het in Washington gepubliceerde weekblad **U.S. News & World Report**, waarnaar we reeds hebben verwezen, en het in Philadelphia verschijnende maandblad **Current History**.

Het tijdschrift **Foreign Affairs** wordt gepubliceerd door de Raad voor Buitenlandse Betrekkingen, die door de leidende monopolies is opgericht. Van de 21 leden van het bestuur zijn er 16 miljonairs of miljardairs. De president ervan is het hoofd van de Chase Manhattan Bank van Rockefeller, John McCloy, terwijl de vice-president, David Rockefeller is. **U. S. News & World Report**, de stem van de meest extreme reactie, schenkt aanzienlijke aandacht aan internationale aangelegenheden en wordt uitgegeven door een maatschappij, waarin een groot deel van de aandelen ook aan de Chase Manhattan Bank behoort. Het is zeer goed geïnformeerd, hetgeen een aanwijzing is voor de nauwe verbindingen ervan met gezaghebbende kringen in Washington.

Terwijl **Foreign Affairs** en **Current History** een betrekkelijk beperkte kring van lezers bestrijken en het karakter hebben van „theoretische” organen van koude oorlog en agressie, is **U.S. News & World Report** bestemd voor een „ruimer” publiek, voornamelijk de kleine en middelgrote zakenlieden, en brengt de problemen op een praktischer manier. Oorlogszuchtige verklaringen van Amerikaanse generaals en admiraals, die met meer of minder openhartigheid en cynisme worden opgedist, plannen en voorstellen om de koude oorlog „heet” te maken, wapenorders en gedetailleerde informaties over hoe winstgevend zij zijn voor de ondernemingen, die zulk een uitgebreide reclame voeren op zijn pagina's, vormen belangrijke kenmerken van het tijdschrift.

DE PERSTRUSTS

De kranten en tijdschriften, welke wij hierboven hebben beschreven, zijn in hoofdzaak bestemd voor intellectuelen, zeer hoge ambtenaren en grote zakenlieden met politieke neigingen. Slechts de **New York Post** en **U. S. News & World Report** bestrijken een ruimere kring van lezers. De opgesomde New-Yorkse en Washingtonse kranten hebben slechts een klein deel van hun oplage buiten deze steden. Aan de totale oplage van Amerikaanse dagbladen, welke, zoals we reeds hebben vermeld, 56 miljoen exemplaren bereikt, draagt de „onafhankelijke” pers slechts ongeveer 2 miljoen exemplaren bij. Terwijl deze laatste de toon aangeven voor kranten- en tijdschriftenpropaganda door het gehele land heen, hebben ze een directe invloed op de geesten van slechts een klein gedeelte van de bevolking.

Ruim negen tiende van de kranten- en tijdschriftenlezers vormen het doelwit van de politieke en ideologische beïnvloeding door een pers van een veel geringere kwaliteit, welke de eigendom is van de pers-trusts. De kopstukken van de trusts richten zich op de reactionaire en bekrompen kleinburger. In feite hebben zij het doel, hun lezers daarin te veranderen. Zij bespelen de emoties van de lezer en maken gebruik van zijn vooroordelen en zwakheden en moedigen zijn chauvinisme en zijn primitieve, panische angst aan voor een „socialisme” en een „communisme”, waarvan hij niets afweet.

Deze pers is in de hoogste mate sensationeel en lawaaiig. Haar „nieuws” en „commentaren”, haar illustraties en haar brallende koppen

zijn bestemd om te voldoen aan de allerlaagste smaak. Haar belangrijkste onderwerpen zijn misdaad, geheimzinnige moorden, „gedurfde” gevallen van roof, rechtzaken en ook de loopbanen van filmsterren en schandalen. Politieke artikelen, vooral die, welke zich bezig houden met buitenlandse aangelegenheden, — deze zijn in de regel zeer kort — worden gewoonlijk tegen deze achtergrond opgedist. Voorts zijn ook zij sensationeel van aard. Voor dit doel worden uitgezochte punten uit het nieuws en citaten uit redevoeringen en documenten uit hun verband gerukt en in zulk een verwrongen vorm gebracht, dat zij vaak onherkenbaar zijn. Vervalsingen worden niet zelden gepubliceerd als echte documenten, terwijl duidelijke verzinsels worden opgedist als feiten.

Vooraf ten aanzien van de Sowjet-Unie geschiedt dit. Wij zouden in de herinnering terug willen roepen, dat toen de Sowjet-Unie de eerste Spoetnik lanceerde, vele Amerikaanse journalisten, onder wie de beroemde kranten-„koning” Hearst, toegaven, dat de „publieke opinie” in de Ver. Staten een volkomen daarvan afwijkend beeld van de Sowjet-Unie had. Het is volkomen duidelijk, dat de Amerikanen stelselmatig worden misleid door hun eigen kranten en tijdschriften. Een niet gering gedeelte van de verantwoordelijkheid hiervoor is gelegen bij de „onafhankelijke” pers. Maar bovenal is dit het gevolg van de „informatie”, die wordt verschaft door de „populaire” perstrusts. Deze spelen de voornaamste rol bij het bewerken van de publieke opinie voor campagnes tegen de arbeidersbeweging in het binnenland en voor de voorbereiding van agressie in het buitenland.

De belangrijke groepen, die het kranten- en tijdschriftenbedrijf vormen, en die de controle hebben over bijna alle plaatselijke kranten en over vele in New York, Washington, Chicago en andere grote steden, zijn die van Hearst, Scripps-Howard, McCormick-Patterson en Gannet.

De Hearst-combinatie, die nauwe verbindingen heeft met de monopoliegroepen van Rockefeller en Morgan en ook met de groep uit Californië met aan het hoofd de Bank of America, de grootste bank van het land, bezit 18 kranten, 13 tijdschriften, en drie omroepstations. Tot voor kort bezat Hearst ook het op twee na grootste nieuwsagentschap van de Ver. Staten, de International News Service, maar in mei van dit jaar fuseerde deze met United Press. New York is het centrum van het rijk van Hearst. Hier worden de belangrijkste kranten van Hearst uitgegeven — de **New York Journal-American**, met een dagelijkse oplage van meer dan 600.000 exemplaren, en de **Daily Mirror** met een oplage van ongeveer 1.000.000.

De overige kranten van Hearst worden uitgegeven in Boston, Chicago, Detroit, in het Verre Westen, het Zuiden — om kost te gaan, door de gehele Verenigde Staten heen. De meerderheid van de kranten van Hearst wordt bestreken door een centrale redactie, waarvan hijzelf het hoofd is en die haar voorziet van van een zelfde lijn uitgaande nieuwsartikelen, commentaren, caricaturen en zondagse supplementen. Daarom is het eigenlijk één krant, die tegelijkertijd in verschillende delen van het land wordt uitgegeven.

De politiek van de Hearst-organisatie kan worden beoordeeld aan de hand van het feit, dat zij aan de vooravond van de tweede wereldoorlog verbindingen had met Hitler. Gedurende de oorlog ging de pers

van Hearst voort met het voeren van een campagne tegen de Sowjet-Unie. Zij vertegenwoordigt op het ogenblik nog steeds de uiterste reactie en richt haar gif tegen de Amerikaanse arbeidersbeweging en de socialistische landen. Het heeft de monopolies vele diensten bewezen door het rondstrooien van anti-Sowjet-leugens in de Ver. Staten. De laatste tijd, sedert de bezoeken van Hearst aan Moskou, hebben zijn uitgaven in zekere mate de vijandige toon van hun propaganda met betrekking tot de Sowjet-Unie en de andere socialistische landen verzacht. Terzelfdertijd waarschuwt Hearst aanhoudend voor het „gevaar”, dat de Ver. Staten bedreigt wegens de economische en wetenschappelijke prestaties van de Sowjet-Unie. Zijn publicaties zijn gekant tegen een topconferentie en een uitermate tendentieuze behandeling van de binnenlandse en buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie blijkt een van zijn kenmerken.

De Scripps-Howard-trust is, evenals die van Hearst, een typisch voorbeeld van de gang van zaken bij de pers. Degeen, die kort geleden aan het hoofd ervan stond, Roy Howard, hield het feit niet verborgen, dat hij bovenal een zakenman was, en dat de „verkoop” van nieuws en reclame met winst het enige doel van zijn „journalistieke activiteit” was. De trust omvat 23 kranten met een totale oplage van ongeveer 3 miljoen exemplaren. Het bezit ook het agentschap United Press, dat onlangs de International News Service opslokte.

Er zijn vele aanwijzingen, dat de publicaties van Scripps-Howard zijn verbonden met Morgan. In ieder geval werd de voornaamste krant van Scripps-Howard, de New-Yorkse **World Telegram and Sun**, opgericht met steun van kapitaal van Morgan.

Het voornaamste terrein van activiteit van de trust ligt in de industriële centra. Hij geeft kranten uit in Cleveland (Ohio), Pittsburgh (Pennsylvania) en andere steden in 11 staten. Deze bestrijken derhalve in hoofdzaak industrie-arbeiders en deels intellectuelen. Dit verklaart het geringe spoor van „liberalisme”, dat de publicaties van Scripps-Howard onderscheidt van die van de openlijk reactionaire Hearst. Maar desniettemin doet de pers van Scripps-Howard venijnige (ofschoon gecamoufleerde) aanvallen op de arbeidersbeweging en ondersteunt zij de „politiek van kracht”.

De McCormick-Patterson-groep geeft de invloedrijke **Chicago Tribune** met een oplage van ongeveer een miljoen exemplaren uit, en ook de **New York Daily News** met meer dan twee miljoen lezers. Deze pers-trust — zijn kapitaal wordt geschat op 100 miljoen dollars — maakt deel uit van het stelsel van ondernemingen, met de tractoren- en landbouwwerktuigen-producerende onderneming, International Harvester, aan het hoofd; leidende aandeelhouders van de trust bezitten ook grote bosgebieden, papierfabrieken, enz.

Buitensporig als zij zelfs onder de Amerikaanse pers zijn wegens hun uiterste reactie en venijnig anti-Sowjet-geschrijf, kritiseren de kranten van McCormick-Patterson, speciaal de **Chicago Tribune**, van tijd tot tijd de buitenlandse politiek van de Ver. Staten vanuit hun eigen „isolationistische” standpunt. Zij weerspiegelen op deze wijze de strijd van de monopolistische groepen uit New York en Cleveland tegen de overheer-

sing van de economie van de Ver. Staten door de Wall Street-groep.

De Gannet Company Inc. heeft zich gespecialiseerd op kleine plaatselijke kranten. Zij controleert 23 dagbladen en ook een aantal radio- en T.V.-stations. De maatschappij heeft hechte banden met de familie Pugh, de eigenaren van de Sun Oil Company. De politieke lijn van de kranten van Gannet zal duidelijk zijn, wanneer eraan wordt herinnerd, dat het hoofd van de maatschappij een van degenen was, die krachtige steun verleende aan het American Action Committee, dat zich richtte tegen het socialisme en het communisme.

Er is in Amerika een groot aantal trusts, dat lijkt op de Gannet-Company, zoals bijvoorbeeld de plaatselijke-krantenconcerns Newhouse, Knight en John Perry. Van de 54 kranten- en tijdschriften-trusts in Amerika heeft een groot aantal een gewestelijk karakter. Vaak monopoliseren zij de pers van een bepaald gebied — een stad, een staat of een deel van een staat.

Hieraan dient te worden toegevoegd, dat er naast deze wettig gevormde trusts er vele onofficiële zijn. Met het oog op versterking van hun commerciële positie en hun politieke invloed verwerven belangrijke industriële maatschappijen vaak, of door aankoop, of door andere middelen, controle over kranten, die worden uitgegeven in hun stad of gebied. Vele van de kranten uit Detroit, bijvoorbeeld, bevinden zich onder controle van Ford; alle kranten uit Montana worden feitelijk gecontroleerd door Anaconda Copper.

Behalve kranten- en gecombineerde kranten- en tijdschriftentrusts is er een aantal grote uitgeverijondernemingen, die zich alleen met tijdschriften bezig houden. De uitgave van de grootste en invloedrijkste politieke tijdschriften (afgezien van die, welke niet onder een trust vallen en welke reeds zijn genoemd) is geconcentreerd in de handen van vijf grote ondernemingen, die een totale tijdschriftenoplage beheren van bijna 40 miljoen exemplaren.

Onder deze wordt de eerste plaats ingenomen door de New-Yorkse onderneming Time Inc. De voornaamste eigenaar van Time Inc. is de toonaangevende kapitalist Henry Luce, wiens politieke inzichten kunnen worden beoordeeld aan de hand van het feit, dat hij gedurende de Tweede Wereldoorlog de komst aankondigde van de „Amerikaanse eeuw” waarmee hij in feite de slagzin van de wereldoverheersing door de Ver. Staten naar voren bracht. Zijn vrouw, Clare Booth Luce, is een mede-eigenares. Zij staat bekend om haar verbindingen met reactionaire Katholieke kringen en was tot voor kort ambassadrice van de Ver. Staten in Rome. De grondslagen van de onderneming werden gelegd in 1923, toen, met behulp van geld, dat aan Luce werd verschaft door Morgan en de Standard Oil van Rockefeller, met de uitgave van het weekblad Time werd begonnen. In de laatste tijd is de overheersende invloed in Time Inc. in aanzienlijke mate verschoven van Morgan naar Rockefeller.

Op het ogenblik is de onderneming in hoofdzaak gebaseerd op drie belangrijke tijdschriften: de bovengenoemde Time, die schijnbaar een zuiver informatief politiek en economisch „nieuws-tijdschrift” is, maar die op onopvallende wijze haar eigen inzichten vermengt met haar

„nieuws” en dit verdraait, teneinde haar agressieve „Amerikaanse eeuw”-program te „rechtvaardigen”; **Life**, een sensationeel op aantrekkelijke wijze opgemaakt, geïllustreerd weekblad, dat niettemin dikwijls door Dulles wordt gebruikt voor belangrijke verklaringen, en het op overdadige wijze uitgegeven maandblad **Fortune**, dat speciaal is gecreëerd voor de verheerlijking van de leiders en het stelsel van de Amerikaanse business. De totale oplage van de onderneming overschrijdt 9 miljoen exemplaren.

DE NIEUWSAGENTSCHAPPEN

De agentschappen voor de gecentraliseerde verzameling en verspreiding van nieuws aan kranten en tijdschriften nemen een belangrijke plaats in de Amerikaanse perswereld in. Zelfs kranten, die hun eigen uitgebreide netwerk van correspondenten hebben, kunnen het niet stellen zonder hun diensten.

Associated Press is de grootste van deze agentschappen. Formeel is deze een coöperatieve instelling, die de uitgevers van vele kranten verenigt en die wordt gefinancierd door hun bijdragen. In feite wordt het agentschap gecontroleerd door een groep eigenaars van de belangrijke „onafhankelijke” kranten, tijdschriften en radiostations, bovenal door de eigenaar van de New York Times, Arthur H. Sulzberger. Het agentschap bedient meer dan 6.000 kranten en radiostations over de gehele wereld, daarbij inbegrepen meer dan 1.700 kranten en 1.200 radio-stations in de Ver. Staten zelf.

Het tweede in grootte en belangrijkheid is United Press (nadat het de International News Service van Hearst had opgeslokt, is het bekend geworden als United Press International), dat, gelijk reeds werd opgemerkt, toebehoort aan de Scripps-Howard-trust. Voor de smelting bediende het ongeveer de helft van de Amerikaanse dagelijkse uitgaven. De niet-dagelijkse uitgaven inbegrepen, bestreek het meer dan 2.700 publicaties en radiostations. Daarenboven verspreidde het nieuws door middel van 19 belangrijke internationale agentschappen. Thans is zijn cliënteel met ongeveer 60 procent gegroeid. Het geheel van de activiteit van United Press is, zoals die van de Scripps-Howard-trust, nauw verbonden met het Morgan-concern en volkomen ondergeschikt aan de belangen van de Amerikaanse monopolies bij alle vraagstukken van binnenlandse en buitenlandse politiek. Zijn op ruime schaal uitgebazuinde „onpartijdigheid” is slechts een scherm voor zijn systematische misleiding van de publieke opinie. De overleden Amerikaanse President, Franklin D. Roosevelt, heeft eens gezegd, dat United Press „altijd liegt”....

De activiteit van de agentschappen, die de nieuwsbronnen en soms de redactionele commentaren en vaak al het persmateriaal monopoliseren, verenigt in feite een groot deel van de Amerikaanse pers tot een enkel geheel, schakelt haar gelijk en onderwerpt haar aan de controle van de monopolistische groeperingen. In zulke omstandigheden kan men zich moeilijk iets indenken, dat verder van onafhankelijkheid van gedachte en vrijheid van meningsuiting is verwijderd dan de Amerikaanse pers.

Zoals Lenin schreef is „persvrijheid over de gehele wereld, waar het kapitalisme bestaat, de vrijheid om kranten te **kopen**, schrijvers te **kopen**, om de 'publieke opinie' om te **kopen** en te **kopen** en te fabriceren in het belang van de bourgeoisie.” (W. I. Lenin, Verz. Werken, Russ. uitgave, Dl. 32, blz. 480).

W. WRONSKI.

(Deel van een artikel in International Affairs 1958 nr. 8).

Banden voor jaargang 1958

Vele abonnees zullen hun nummers van 1958 graag weer laten inbinden.

De grote verscheidenheid van artikelen en het vele documentatiemateriaal, dat ons blad publiceert, maakt deze wens begrijpelijk. Wij zijn bereid ons met het inbinden te belasten, indien de kosten f 3.50 (f 1.75 band en f 1.75 binden), vooruit worden voldaan en de twaalf nummers ons franco voor 1 februari a.s. worden toegezonden onder duidelijke vermelding van naam en adres.

Losse banden voor 1958 zijn verkrijgbaar à f 1.75 + f 0.35 verzendkosten, dus totaal f 2.10. Ook hiervoor moet Uw bestelling en betaling voor 1 februari bij ons binnen zijn.

Na 1 februari zal het ons niet meer mogelijk zijn, het binden resp. het toezenden van een losse band voor U te verzorgen.

Uiterlijk sterk, innerlijk zwak

Mao Tse-toeng over de reactie

Aan het eind van het vorige jaar is in China een boek verschenen onder de titel „De imperialisten en alle reactionairen zijn papieren tijgers“.*) Het bevat een verzameling van artikelen en redevoeringen of delen daarvan van Mao Tse-toeng, waarin dit onderwerp wordt behandeld. Verscheidene van de hierin opgenomen uitspraken zijn voor de eerste maal gepubliceerd. Hieronder drukken we enkele dezer uitspraken af.

In „Het keerpunt in de Tweede Wereldoorlog“, een hoofdartikel geschreven voor het in Jenan verschijnende „Dagblad der Bevrijding“ ten tijde van Hitlers aanval op Stalingrad, beschreef kameraad Mao Tse-toeng de reactionaire krachten als uiterlijk sterk, maar innerlijk zwak en wees hij het revolutionaire volk erop zich niet te laten misleiden door de verschijnselen aan de oppervlakte. Mao Tse-toeng schreef:

„In de geschiedenis van de mensheid spannen alle reactionaire krachten, die op de drempel van de ondergang staan, zich onveranderlijk in om van hun doodsbed nog een slag toe te dienen aan de revolutionaire krachten.

Sommige revolutionairen zijn geneigd om zich voor een poosje te laten misleiden door de schijnbare kracht van de vijand, welke zijn werkelijke zwakte verbergt en kunnen het wezenlijke feit niet begrijpen, dat de vijand de ondergang nadert, terwijl zij zelf de overwinning tegemoet gaan.

De gehele gang van zaken bij de opkomst van de fascistische krachten en hun agressieoorlog, die zij nu reeds enkele jaren voeren, is juist een voorbeeld van zo'n slag van een stervende. In deze oorlog komt dit in het bijzonder tot uitdrukking in de aanval op Stalingrad. Op dit keerpunt in de geschiedenis zijn er velen in het internationale antifascistische front, die, misleid door het wrede gezicht van het fascisme, niet in staat zijn zijn werkelijke kracht naar waarde te schatten.”

De reactionairen pochen voortdurend over hun schijnbaar grote militaire kracht. Ook onder het volk zijn er mensen, die in zekere mate de militaire kracht van de reactionairen vrezen. Dit is het standpunt, dat „de wapens alles beslissen“. Mao Tse-toeng zei hierover in zijn werk „Over de langdurige oorlog“, geschreven in mei 1938:

„De zogenaamde theorie, dat „wapens alles betekenen“ is een mechanische theorie over de oorlog, een standpunt dat voortkomt uit een subjectieve en eenzijdige benadering van de vraagstukken. Onze opvatting is een tegengestelde; wij zien niet alleen de wapens, maar ook de macht der mensen. Wapens zijn een belangrijke factor in de oorlog, maar niet de beslissende; het is de mens en niet het materiaal, dat telt. De wedijver der krachten is niet alleen een wedijver van militaire en economische macht, maar ook een wedijver van de macht en het moreel

*) Dit werk is ook in de Engelse en Duitse taal verschenen. Het is bij Pegasus verkrijgbaar à f 0.50.

van de mens. Militaire en economische macht moeten worden beheerst door de mens."

In augustus 1946 ontving Mao Tse-toeng de Amerikaanse journaliste Anna Louise Strong. Zij stelde hem o.a. de vraag, hoe het feit moet worden beoordeeld, dat de Amerikaanse reactionairen beschikken over de atoombom. Mao Tse-toeng antwoordde:

„De atoombom is een papieren tijger, waarmee de Amerikaanse reactionairen het volk trachten schrik aan te jagen. Het ziet er vreselijk uit, maar in feite is dit niet zo. Natuurlijk is de atoombom een wapen voor massa-vernietiging, maar de uitslag van een oorlog wordt beslist door het volk, niet door een of twee nieuwe wapens.

Alle reactionairen zijn papieren tijgers. Naar hun uiterlijk zijn zij vreesaanjagend, maar in werkelijkheid is hun kracht niet zo groot. Op lange termijn berust de werkelijk machtige kracht niet bij de reactionairen, maar bij het volk.

Welke zijde was in Rusland voor de Februari-revolutie van 1917 werkelijk sterk? Aan de oppervlakte gezien was de tsaar in die tijd machtig, maar hij werd weggevaagd door één stoot van de Februari-revolutie. Uiteindelijk lag de kracht van Rusland aan de zijde van de Sowjets van arbeiders, boeren en soldaten. De tsaar was niets dan een papieren tijger.

Werd Hitler niet eens als zeer machtig beschouwd? Maar de geschiedenis bewees, dat hij een papieren tijger was. Zo was het ook met Mussolini en de Japanse imperialisten. Aan de andere kant is de kracht van de Sowjet-Unie en de volken, die toegewijd zijn aan democratie en vrijheid, veel groter dan men verwacht.

Tsjiang Kai-sjek en zij die hem ondersteunen, de Amerikaanse reactionairen, zijn ook papieren tijgers. Als men spreekt over het Amerikaanse imperialisme is er blijkbaar een gevoel, dat het buitengewoon machtig is en de Chinese reactionairen maken het Chinese volk bang met de „macht" van de Ver. Staten. Maar de Amerikaanse reactionairen zullen, als alle reactionairen in de geschiedenis, blijken niet zo sterk te zijn. In de Ver. Staten zijn er mensen van een ander soort, die werkelijk sterk zijn, zij vormen het Amerikaanse volk.

Zie naar de toestand in China, bijvoorbeeld. We steunen alleen op wat gerst en een geweer, maar de geschiedenis zal uiteindelijk bewijzen, dat wat gerst en een geweer sterker zijn dan de luchtmacht en de tanks van Tsjiang Kai-sjek. Hoewel het Chinese volk nog veel moeilijkheden voor zich heeft, hoewel het Chinese volk nog lange tijd ontberingen zal lijden door de gezamenlijke aanvallen van de Amerikaanse imperialisten en de Chinese reactionairen, zullen deze reactionairen op een dag tekort schieten en wij zullen winnen. De reden is geen andere, dan het feit, dat de reactionairen de reactie vertegenwoordigen, terwijl wij de vooruitgang vertegenwoordigen."

Op 18 november 1957 hield Mao Tse-toeng een rede op de bijeenkomst van vertegenwoordigers van de communistische en arbeiderspartijen te Moskou. Hij zei:

„Toen Tsjiang Kai-sjek in 1946 de aanval op ons opende, waren vele van onze kameraden en in het volk van het gehele land zeer bezorgd: zou de oorlog kunnen worden gewonnen? Ik was zelf bezorgd.

Maar we hadden in één ding vertrouwen. In die tijd kwam een Amerikaanse journaliste, Anna Louise Strong, in Jenan. We bespraken vele vraagstukken in onze gesprekken, Tsjiang Kai-sjek, Hitler, Japan, de Ver. Staten, atoombommen enz. Ik zei, dat al deze zich als machtig aandienende reactionairen slechts papieren tijgers waren. De reden was, dat zij verre van het volk stonden.

Zie maar, is Hitler geen papieren tijger? Is hij niet omvergeworpen? Ik zei ook, dat de Tsaar een papieren tijger was, zoals ook de Chinese keizers en het Japanse imperialisme. Zie maar, zij zijn allen ten val gekomen. Het Amerikaanse imperialisme is nog niet ten val gekomen, het heeft nog atoombommen. Ik geloof, dat het ook ten val zal komen, het is een papieren tijger.

Tsjiang Kai-sjek was zeer machtig, hij had meer dan 4 miljoen geregelde troepen. In die tijd waren wij in Jenan. Hoe groot was de bevolking van Jenan? 7000. Hoeveel troepen hadden wij? Wij hadden slechts 900.000 guerilla-strijders, die door Tsjiang Kai-sjek in reeksen van bases waren verdeeld. Maar wij zeiden, dat Tsjiang Kai-sjek slechts een papieren tijger was en dat wij zeker van hem zouden winnen.

Om tegen de vijand te strijden, hebben wij in de loop van een lange periode onze opvatting uitgewerkt. Deze is, dat wij strategisch alle vijanden moeten minachten en dat wij ze tactisch ernstig moeten nemen. Dit betekent, dat wij de vijand in de algemene situatie moeten minachten, maar dat wij in ieder bijzonder geval aandacht aan hem moeten besteden. Als wij de vijand in de situatie als geheel niet minachten, maken we de fout van het opportunisme. Marx en Engels waren slechts twee mensen. In hun tijd zeiden ze reeds, dat het wereldkapitalisme zou worden omvergeworpen.

Maar als we geen belang hechten aan de vijand in bijzondere vraagstukken, in ieder vraagstuk dat iedere vijand betreft, zullen we de fout van het avonturisme begaan.

De oorlog kan alleen slag na slag worden uitgevochten en de vijand kan alleen beetje bij beetje uit de weg worden geruimd. Fabrieken kunnen slechts één voor één worden gebouwd, de boeren kunnen hun land slechts akker na akker beploegen en zelfs bij het eten is het zo. Strategisch kunnen we een maal verteren, we kunnen het opeten. Maar de concrete daad van het eten geschiedt slechts hap na hap. Je kunt niet met een hap het hele gastmaal verzwelgen. Dit noemt men iets stuk voor stuk opknappen en in de militaire literatuur heet dit, dat de vijanden de een na de ander worden verslagen.

In dezelfde rede zei Mao Tse-toeng:

„Ik ben van mening, dat de huidige internationale situatie een nieuw keerpunt heeft bereikt. Er zijn nu twee winden in de wereld: de oostenwind en de westenwind. Er is een spreekwoord in China: „Als de oostenwind niet sterker is dan de westenwind, zal de westenwind sterker zijn dan de oostenwind.” Ik ben van mening, dat het kenmerk van de huidige toestand is, dat de oostenwind sterker is dan de westenwind, d.w.z. dat de kracht van het socialisme groter is dan de kracht van het imperialisme.”

De Sowjet-economie ter discussie in Brussel

Ook buiten de arbeidersbeweging neemt de belangstelling voor het maatschappelijke gebeuren in de socialistische landen, vooral in de laatste tijd, merkbaar toe. Daarvan getuigt bijv. de toename van het aantal instellingen in de kapitalistische landen, dat zich bezig houdt met de bestudering van de Sowjet-Unie en andere socialistische landen — er is geen universiteit meer van enige importantie, die niet op zijn minst een studiegroep hiervoor heeft. Vele van deze instellingen worden echter geleid door renegaten van de arbeidersbeweging, vervullen een rol als munitiefabrieken voor het anti-sowjet propagandageschut en onderhouden nauwe betrekkingen met diverse duistere anti-communistische organisaties.

Een maatstaf voor de ernst, waarmee men studie maakt van de maatschappelijke ontwikkeling in de socialistische landen is de houding, die men inneemt tegenover het internationaal wetenschappelijk contact met de socialistische landen.

Het studiecentrum van het Sociologisch Instituut Solvay van de Vrije Universiteit van Brussel onderscheidt zich op dit punt. Het werd in 1956 opgericht en belegde ruim een jaar geleden reeds een internationale bijeenkomst ter bespreking van de sowjeteconomie, in het bijzonder de nieuwe maatregelen voor het leiding geven aan de industrie, waartoe ook vertegenwoordigers van de Academie van Wetenschappen van de Sowjet-Unie werden uitgenodigd. De bijeenkomst werd een succes, zeker niet in de laatste plaats door de aanwezigheid van de bekende sowjeteconomen L. Gatowsky en A. Koeznetsow. Verder namen er mensen aan deel uit Engeland, Frankrijk, West-Duitsland, Hongarije, Zwitserland, België en Nederland. Vele aspecten van het economische systeem in de Sowjet-Unie passeerden de revue (de accumulatie, de functie van de winst e.a. planningsvraagstukken, de landbouw, de automatisering enz.). Prof. Koeznetsow beantwoordde een aantal gemaakte opmerkingen in een korte inleiding over „De economische rol van de socialistische staat”, terwijl prof. Gatowsky sprak over „De ontwikkeling van de sowjeteconomie en zijn stuwende krachten”. In dit laatste referaat werd o.m. uiteengezet, dat de stuwende krachten voor de economische vooruitgang uit het economische stelsel zelf voortkomen en een socialistische economie dus geen levenloos planningschema is.

De inleidingen, die op deze bijeenkomst zijn gehouden, inclusief de bijdragen van beide sowjetgeleerden, zijn thans in boekvorm verkrijgbaar.*) Daar enige inleiders zich tot taak hadden gesteld te bewijzen, dat de Sowjet-Unie niets anders is dan een monsterachtige, 200 miljoen mensen bevattende, Pruisische kazerne onder een meedogenloos bewind van een „stalinistische titoïst” als Chroestsjow — enz. enz. — is slechts een deel ervan de moeite van het lezen waard.

Bijzonder waardeloos is de bijdrage van een zekere mijnheer Kuypers uit Naarden, die deel uit maakt van een klein anticommunistisch studiegroepje. Onder de titel „Overeenkomsten en verschillen tussen het sowjetstelsel en het kapitalistische stelsel” trachtte hij enerzijds alle economische verschillen weg te redeneren tot er tenslotte niets anders overblijft dan een soort theologisch verschil in een dispuut over „de mens” en „het geluk”, anderzijds probeerde hij de Sowjet-Unie af te schilderen als een totaal en absoluut staatsmonopolie, waar iedereen in een soort dwangbuis wordt gestopt. Ter illustratie van het wetenschappelijk niveau van de heer Kuypers betoog: de burgers zijn in een socialistische staat in wezen allemaal ambtenaren en ambtenaren deugen niet, want de heer Kuypers heeft zelf gezien dat een buschauffeur van Maarse en Kroon in Amsterdam vriendelijker

*) „L'Economie sovietique en 1957”. Institut de Sociologie Solvay, Université Libre de Bruxelles.

en geduldiger was dan een chauffeur van de stadsbusdienst...! Verder moet men de verschillen tussen kapitalisme en communisme niet overdrijven... Volgens de heer Kuypers is in Nederland immers het grootste deel van het program van Marx en Engels verwerkelijkt en al speelt onze regering dan op economisch gebied niet dezelfde rol als de regeringen in de socialistische landen, ze koopt toch ook kunstvoorwerpen voor musea, geeft zelfs subsidies op concerten en... op melk!!!

Als men bekomen is van bewondering over zoveel diepzinnigheid en zich afvraagt waar deze man zich intellectueel voedt, denkt men uiteraard het eerste aan de Vrije Universiteit, het opleidingsinstituut voor beroemdheden in het politiek-calvinistische kamp. En inderdaad blijkt de heer Kuypers een plaatsje in het anti-revolutionaire rariteitenkabinet in te nemen en was hij o.a. enige tijd redacteur bij het dagblad „Trouw“.

De sowjeteconomen hebben hem slechts met enige milde ironie bejegend.

Laat men zich door de heer Kuypers niet al te zeer ergeren en verdiept men zich verder in de gedachtenwisseling, dan constateert men dat ook door deze bijeenkomst een bewijs werd geleverd voor de mogelijkheid om zelfs op zulke moeilijke terreinen van de zo partijdige wetenschappen als economie en sociologie vruchtbaar internationaal contact tussen Oost en West tot stand te brengen.

Een duidelijk bewijs van de groeiende serieuze belangstelling voor de sowjet-economie in ons land is wel het Speciaal Nummer van het weekblad Economisch-Statistische Berichten van 26 november 1958, gewijd aan „De Sowjet-Unie als mededinger en marktpartij“.

Prof. J. Tinbergen schrijft daarin: „Terwijl het enkele feit van de snelle groei der Russische produktie reeds geruime tijd een aanwijzing was, dat wij goed doen, niet voorbij te gaan aan wat er ginds gebeurt, is thans zeker de tijd gekomen dat wij ons meer precieze vragen gaan stellen omtrent deze „wedstrijd“: geschiedt de ontwikkeling in de communistische landen „zuiniger“ dan bij ons? Is er bijv. daar minder kapitaal gebruikt voor het bereiken van een gegeven vermeerdering in de produktie; is de arbeidsproductiviteit, bij dezelfde kapitaalsuitrusting, er hoger of lager dan bij ons? De toenemende contacten tussen de vaklieden ginds en hier zullen moeten voeren tot een beantwoording van deze zo belangrijke vragen — in beider belang.“

Het is te betreuren, dat ons land niet waardiger en waardevoller vertegenwoordigd was op de genoemde bijeenkomst in Brussel. Uitlatingen als die van prof. Tinbergen doen echter hopen, dat dorpse bekrompenheid en nodeloze zelfbeperking zullen worden overwonnen en er ook op dit terrein een normaal internationaal contact tot stand zal komen tussen de economen van ons land en die van de socialistische landen.

G. V.

Reis door de voorwereld

Er was eens... een schattig Amortje dat echter geen liefdesgodje bleek te zijn, maar slechts een „stegosaurusje“.

Het beestje was „acht meter lang en vier meter hoog. Over zijn rug liepen twee rijen schilden, ze staken omhoog en waren iets zijwaarts gebogen — het leken wel kleine vleugels.“

We hadden ook kunnen beginnen met: „er was eens... een enorme zwarte mier, het lijf was ongeveer een meter lang, de kop niet veel kleiner dan een menshoofd.“

Aanhalingen uit een sprookje? Neen, maar wel uit het — figuurlijk en letterlijk

gesproken — fantastische boek van W. Obroetsjew, „Plutonië“*) Een roman van een gefantaseerde Russische expeditie naar „het land van het eeuwige licht“ in het jaar 1913. Het boek is in Rusland voor het eerst in 1915 verschenen.

We kunnen ons indenken dat — indertijd — vele lezers de schrijver de vraag stelden „waarom geen nieuwe expedities naar Plutonië uitgerust worden“; anderen wierpen zichzelf als leden van toekomstige expedities op!

Zo overtuigend laat de schrijver in zijn boek de lezers meereizen naar het land van het eeuwige licht, naar een land bevolkt met oermensen, dieren, planten, uit een tijd die honderdduizenden jaren achter ons ligt.

Obroetsjew geeft de lezers een algemene voorstelling van de vormen en de voorwaarden van het vroegere leven van een wereld van reeds lang verdwenen wezens in de omgeving waarin ze leefden; er gebeuren in het verhaal geen boven-natuurlijke dingen, geen wonderen. Woord voor woord is — voor wat hij schrijft over de oermens, over de dieren- en plantenwereld — wetenschappelijk verantwoord.

Het blijft een goede vondst om mensen uit de ze eeuw te verplaatsen in een „voorwereldlijke“ wereld.

Juist omdat hij mensen uit deze eeuw laat rondtrekken in de wereld van voorheen is deze roman nergens droog of vervelend.

We maken kennis met de pterodaktylussen, iguanodons, ceratosaurussen, mammoeths, reuzenschildpadden, reuzenmieren, onderaardse kraters, zwarte en gele rotsen, een uitzonderlijke flora en tenslotte met de oermensen.

We gebruiken met de leden van de expeditie een ontbijt van gekookte mammoethslurf, we verorberen met hen als hoofdschotel een biefstukje van een gebraden reuzenhagedis enz. . .

Het verhaal zit overigens ook nog vol geestige invallen, vooral in zoverre het de ontmoeting met dieren betreft.

*

Het boek — met bijzonder aardige tekeningen verlucht — is van begin tot eind spannend, de hele voorwereldlijke wereld wordt ons gepresenteerd in een avonturenroman van ruim 300 bladzijden, die wij in één adem hebben uitgelezen.

Misschien hadden de leden van deze „expeditie“ wat beter uit de verf kunnen komen. Want tegenover de dikwijls zeer levendige beschrijving van het doen en laten der prae-historische dieren blijven „onze mensen“ wat al te veel in de plooi, we hadden ze graag wat explosiever gezien. Maar dat is slechts een opmerking terzijde over dit boek voor jong en oud.

Hoe zal de aarde er over honderdduizenden jaren uitzien? Wij weten het niet. Maar na „Plutonië“ weten we hoe zij er evenzoveel jaren geleden wel uitzag, mede dank zij W. Obroetsjew.

T.

*) „Plutonië“ door W. Obroetsjew, verschenen bij Pegasus, Leidsestraat 25, Amsterdam. Prijs f 5.90.

Op ten strijde tegen de reactie

Aan de Nederlandse werkers!

Aan de Communisten!

De Nederlandse reactie dringt op!

Wij allen waren de laatste maanden getuige van een reeks aanvallen op het levenspeil der werkers.

Onder verantwoordelijkheid van de PvdA-minister Suurhoff werd in de bouwvakken een nieuwe CAO met ingrijpende loonsverlagingen afgekondigd.

Met grote spoed worden maatregelen tot opvoering van het jaagtempo zoals werkclassificatie voor metaalbewerkers en ambtenaren, doorgedreven.

Een verhoging van de melkprijs en de huren is in de maak.

Gerechvaardigde acties der werkers voor hun belangen werden onder verantwoordelijkheid van minister Samkalden met gerechtelijke maatregelen en dreiging met de deurwaarder beantwoord.

Maar dit alles was nog niet genoeg! De ondernemers wilden hun bescheiden bijdrage in de bestedingsbeperking ook nog afschaffen. Daarom wezen zij de tegemoetkomende belastingvoorstellen der regering af.

Daar staat tegenover, dat onder de leden van de PvdA en het NVV een steeds stijgend verzet is gerezen tegen de door hen nimmer aanvaarde bestedingsbeperking. Een nieuwe ronde van de bestedingsbeperking wordt door de werkende bevolking, die niet blind is voor de stijgende miljoenenwinsten der ondernemers en de toenemende weelde in de kringen der aandeelhouders, niet aanvaard.

De arbeiders in de vakbonden, de leden van de PvdA, realiseren zich met toenemend onbehagen, waartoe de veertien jaar van samenwerking tussen hun leiders en de reactie heeft geleid.

Het is deze achtergrond van groeiend verzet tegen de rol der PvdA-leiders als zaakwaarnemers van de reactie en de overmoedig gesmede plannen tot nieuwe aanvallen op het levenspeil van alle werkers in stad en land, die tot de huidige regeringscrisis heeft geleid.

Communisten!

In deze situatie wendt het Dagelijks Bestuur van de CPN zich tot U.

Op ons allen ligt een grote verantwoordelijkheid in de komende strijd.

U, de meest strijdbare leden van de Nederlandse arbeidersklasse, U moet zich thans vastberaden en moedig aan de spits van het tegenoffensief der werkers plaatsen.

Het is nu de tijd om de strijd aan te binden voor het terugdraaien van de bestedingsbeperking.

Het is nu de tijd om de strijd te organiseren voor een nieuwe loonronde.

Nu moet gestreden worden voor herziening van de CAO in de Bouwvakken, voor afschaffing van de werkclassificatie, voor werktijdverkorting met loonsverhoging en zonder opvoering van het jaagtempo!

Nu moeten wij de reactie een halt toeroepen bij haar plannen tot melkprijsverhoging en hogere huren!

Communisten!

Nieuwe verkiezingen staan voor de deur.

Hoe anders zullen zij ten gunste van de werkers kunnen uitvallen dan door het organiseren van de eensgezinde strijd tegen de plannen der reactie?

Legt de linkse krachten in de PvdA en Uw collega's in het NVV, die genoeg hebben van de samenwerking hunner leiders met de reactie uit, dat eensgezindheid een eerste voorwaarde voor succesvolle strijd is.

Maakt hun duidelijk, dat de anti-communistische vergiftiging meegeholpen heeft, de brandkasten der bezitters te vullen, maar de werkers geen stap vooruit heeft gebracht!

Neemt de leiding in de bedrijven voor het mobiliseren der arbeiders, voor het tot stand brengen van de eenheid van onderop.

Weest er van doordrongen, dat het verzet in PvdA en NVV tegen de plannen van de reactie getuigenis aflegt van hun gegroeide strijdwil.

Doordringt hen er van dat eensgezinde actie en machtontplooiing der arbeiders de nieuwe aanval van de reactie kunnen afslaan!

Leden der CPN!

Laat een ieder zich afvragen, waar hij ook woont en werkt, wat hij kan doen.

Laat niemand zich meer laten afleiden door de scheurmakerspraktijken van de Wagenaar-Gortzak-groep.

De eensgezinde strijd tegen de aanval der reactie vereist, dat de groep haar werkzaamheden staakt en zichzelf ontbindt..

Nu, in het aangezicht van de aanval der reactie, moet zij kleur bekennen:

Als zij bij de komende verkiezingen op dezelfde wijze als bij de gemeenteraads- en statenverkiezingen haar sabotage zou voortzetten, — als zij zelfs met een eigen lijst zou uitkomen, zoals voorheen de Socialistische Unie, zou de groep Wagenaar-Gortzak de ergste handlangersdiensten aan de reactie bewijzen, die denkbaar zijn. Een poging om de communisten enkele duizenden stemmen afhandig te maken, zou gelijk staan aan het werk van onderkruipers bij een staking!

Duldt geen nieuwe splintergroepering. Begrijpt, dat de reactie daar op hoopt! Communisten!

Geeft al uw kracht, doet uw plicht, spaart moeite noch tijd voor het ontwikkelen van de actie.

Versterkt De Waarheid met nieuwe abonnees.

Zamelt geld, veel geld in, opdat een verkiezingsactie ons niet onvoorbereid vindt!

De enveloppen-campagne tegen de Kerstdagen moet nu nog meer dan andere jaren uw volle aandacht hebben.

Organiseert vergaderingen, groot of klein, naar de mogelijkheden van uw afdeling.

Voert de activiteit op, mobiliseert de partij voor de grote strijd.

Versterkt de partij met nieuwe leden!

Wekt geestdrift in de massa door uw onbaatzuchtig voorbeeld!

Alles voor de strijd tegen de reactie!

HET DAGELIJKS BESTUUR VAN DE CPN.

(De Waarheid, 13 dec. 1958)

Eenheid van actie tegenover de eenheid der reactie!

Na het verlenen van de opdracht aan prof. dr L. J. M. Beel tot het vormen van een regering publiceerde de CPN op 22 december 1958 het volgende manifest:

De ondernemerspartijen hebben de regeringsmacht in handen genomen.

Na jarenlang met medewerking van de PvdA een reactionair beleid te hebben gevoerd, hebben zij nu hun politieke alleenheerschappij tot stand gebracht.

Deze rechtse regering is tegen het volk gericht.

Zij heeft zo weinig steun onder het volk, dat men Struycken, Staf, Luns of

Zijlstra zelfs geen minister-president durfde maken. Daartoe werd Beel van de politieke rommelzolder gehaald.

Maar het volk kent ook Beel, de man van de koloniale oorlog en de Zondagswet, de vertegenwoordiger van Philips. Het is hem niet vergeten in de tijd, dat hij als directeur van Zwolsmans bouwtrust schatten verdiende op kosten van de bouwvakarbeiders en de huurders.

De nieuwe regering-Beel is een rechtse regering, met alle macht van een regering, wat men er ook van zegt. Zij schrijft verkiezingen uit om haar bewind achteraf met een „democratische” schijn te rechtvaardigen.

Ze is een openlijk bewind der geldmagnaten en clericale reactionairen, dat de melkprijs en de huur wil verhogen, dat de lonen wil drukken door werkclassificatie en werkloosheid, dat de oorlogsuitgaven wil verhogen en het conflict met Indonesië op de spits wil drijven.

Deze reactionaire machtsgreep was alleen mogelijk door de hulp van de VVD. Geestelijke vrijheid in woorden, hulp aan de clericalen metterdaad!

De partijraad van de PvdA heeft verklaard, dat het forceren van vervroegde verkiezingen strijdig is met goed parlementair gebruik.

Het is meer dan dat!

Het zijn de methodes van de dictatuur van de brandkast.

Het zijn de methodes, die passen bij zulke bewonderaars van Franco, Adenauer en De Gaulle, als Welter, Bruins Slot, Romme en Calmeyer.

Het zijn methodes, die alleen gebroken kunnen worden door de onverzoenlijke oppositie van het gehele werkende volk!

Nederlanders!

Op de machtsgreep van rechts past maar één antwoord:

Hij moet weerstaan worden door overal de strijd tegen de politiek der ondernemersregering te ontketenen.

Overal: in de vertegenwoordigende lichamen en op straat, in de bedrijven en op het land.

Arbeiders!

Protesteert tegen de invoering van de dictatuurmethoden.

Weigert elke medewerking aan de regering-Beel.

Geen werkclassificatie!

Eist loonsverhoging nu!

Tegenover de eenheid der reactie — EENHEID VAN ACTIE!

In de oppositie tot aan de overwinning.

Verklaringen van de Communistische Partijen van België en Nederland

Dezer dagen heeft een bijeenkomst plaatsgevonden tussen het Dagelijks Bestuur van de Communistische Partij van Nederland en een delegatie van het Politiek Bureau van de Communistische Partij van België.

De bijeenkomst werd gekenmerkt door een geest van kameraadschappelijke verstandhouding.

In de gevoerde besprekingen kwam de volstrekte solidariteit tot uitdrukking tussen de Communistische Partij van België en de Communistische Partij van Nederland in de strijd tegen het internationale revisionisme, alsmede tegen het dogmatisme.

De delegatie van de Communistische Partij van België verklaarde zich accoord

met de strijd, die de CPN voert tegen de rechtse groep van Wagenaar en Brandsen, evenals met de politiek van het Partijbestuur der CPN, die er op gericht is, de weg naar de brede massa te betreden en hierbij sectarische methoden te overwinnen.

De beide Dagelijkse Besturen hebben ook de vergevorderde plannen besproken om te komen tot een economische unie van de z.g. Beneluxlanden.

Zij onderstrepen, dat deze plannen ernstige, schadelijke gevolgen dreigen mede te brengen voor de economie van de betrokken landen, terwijl ze slechts voordeel zullen brengen aan de Amerikaanse en Westduitse kapitalisten.

De Benelux-Economische Unie vormt tevens een gevaar voor de ontwikkeling van de vrije handel der betrokken landen met de rest van de wereld en in het bijzonder voor de handel met de socialistische staten, die juist in de tegenwoordige tijd een belangrijke bijdrage vormt tot de vermindering van de werkloosheid en het bestrijden van een economische crisis.

Waarheid, 3 dec. '58.

"Der Teufelskreis" draait in Nederland.

Dimitroff tot de Nederlandse arbeiders

DE TRIBUNE

DACBLAD DER COMMUNISTISCHE PARTIJ HOLLAND

ADRES VAN REDACTIE EN ADMINISTRATIE: AMSTEL 26, AMSTERDAM (C).
TELEFOON NIEUW EN OUD: RIJNSBURG 26, 2774. SOMMERTE GIRO T 42
SPREKOUR RED 1/2 UUR. AOB. GEOPEND 9-5 UUR, ZATERDAG 9-1 UUR

SECTIE DER COMM. INTERNATIONALE

ABONNEMENTSPRIJS BEDRAGT PER WEEK F.025; PER MAAND F.120. PER
KWARTAAL F.345. BIJ DOORSTRIJLEN (INCLASO) KOSTEN (INBESCHRIJF)
ADVERTENTIEPRIJZEN 10.00 PER REDEL, VOOR CONTRACTEN SPECIAAL TARIEF

...
n-
on-
En-
wij
eerd
Het
ijkt
als
...
Kameraad Dimitroff wees op een stapel blauwe schriften. „Ziet U,” zei hij, „dit zijn mijn uittreksels en notities, die ik in de gevangenis uit boeken heb overgenomen. Ik werkte iedere dag tien uur. Ik bestudeerde vooral de Duitse en de wereldgeschiedenis...

... „Ik heb natuurlijk vele zaken bestudeerd. Iedere revolutionair moet dat doen. Het is bijzonder noodzakelijk voor onze communistische leiders om goed het Marxisme-Leninisme te bestuderen”

Uit het interview met een redacteur van De Tribune van Zaterdag 28 April 1934. (Een speciaal Anti-Mussert nummer, waarvan tienduizenden extra exemplaren werden verkocht)

Ook vandaag

gelden Dimitroff's woorden. Lezen en studeren is een zaak van groot gewicht.

Studeren in de theoretische werken van het Marxisme-Leninisme is een levensbelang voor ieder strijdbaar mens. Het verruimt de blik op de politieke situatie van iedere dag en geeft een machtig wapen in handen, dat nodig is ook bij de gewone dagelijkse strijd.

Pegasus heeft een uitgebreide keuze werken op het gebied van het Marxisme-Leninisme in verschillende talen, vooral in de Nederlandse en Duitse taal.

Prospectussen worden U gaarne toegezonden.

Leidsestraat 25, Amsterdam
Pegasus Hoogstraat 143, Rotterdam
Hobbemastraat 57, Den Haag

Zojuist verschenen

*Een 72-jarige arbeider schreef zijn herinneringen
voor u neer*

voorwaarts en niet vergeten

door Bernard Meyer

*Een ontroerend boek, vol humor en tragiek, vol strijdbaarheid
en levenskracht.*

Het leven van de Nederlandse matrozen in
de jaren 1900-1920.

Het leven van arme emigranten in Austra-
lië tijdens de grote crisis.

293 bladzijden.

Gebonden in linnen band met stofomslag f. 7.90

Pegasus

verkrijgbaar in de erkende boekhandel

Februari 1959

Politiek en Cultuur

uit de inhoud:

**Vooraan in de strijd tegen
de reactie**

Euromarkt en vrijhandelszone

Zonsopgang over donker continent

19e jaargang, nr

2

40 cent

FEBRUARI 1959

Vooraan in de strijd tegen de reactie	<i>P. de Groot</i>	49
Euromarkt en vrijhandelszone	<i>F. Baruch</i>	64
Zonsopgang over donker continent	<i>Henk de Vries</i>	70
Liberale en geleide democratie	<i>D. N. Aidit</i>	78

BOEKBESPREKINGEN:

Professor Rogier blaast alarm	<i>T. de Jonge</i>	84
Achter de schermen — de groten der wereldeconomie	<i>G. Verrips</i>	88
Kroniek van arme gelieven	<i>G. Maas</i>	93
Een actueel weekblad	<i>G. M.</i>	94

PARTIJDOCUMENTEN:

Mededeling van het Partijbestuur	95
Gelukwens aan de CPSU	95
Communiqué van het Partijbestuur	95
Verklaring van de commissie van onderzoek	96

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.
Prinsengracht 473, Amsterdam-C., tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

Vooraan in de strijd tegen de reactie

OP 12 december 1958 heeft het kabinet-Drees opgehouden te bestaan. Wat is de diepere oorzaak van deze kabinetscrisis? Dat is de aanval van de grote ondernemers met de monopolies, — Philips, Shell, Unilever en de AKU, — aan het hoofd, aan de ene kant. Dat is, aan de andere kant, het verzet in de rijen van de arbeiders, landbouwers en de kleine man in het algemeen tegen verdere verlaging van hun levenspeil.

De spanning tussen die twee krachten heeft het noedkabinet-Drees in de lucht laten vliegen.

De grote ondernemers redeneren aldus: De hoogconjunctuur is in 1957 ten einde gegaan. Wij moeten, met de woorden van voorzitter De Graaff op het congres van de Centrale Werkgeversorganisatie (CSWV) „onze toekomstige investeringen veilig stellen en inflatoire maatregelen vermijden.”

Inflatie, dat betreft de Rijksbegroting. Er is dit jaar een tekort van dertienhonderd miljoen.

De grote ondernemers hebben in de voorafgaande vijf jaar zeer grote sommen in hun bedrijven kunnen steken uit eigen winst. Zij ontvingen grote voordelen van de staat, belastingverlaging en investeringsaftrek en een laag kostenpeil, dank zij de regeringspolitiek van onder-betaling van de arbeiders door middel van loonstop en jaag-systemen.

Maar zij willen nog meer. Zij voeren een felle strijd om de afzetmarkten, een strijd die nog feller wordt nu de Euromarkt in werking treedt.

Daarom willen zij zo spoedig mogelijk af van hun geringe deel aan de bestedingsbeperking, de verhoging van de vennootschapsbelasting en de vermogensbelasting.

Zij willen nieuwe belastingverlaging en nog meer steun aan de industrie en de export.

Waar moet het geld vandaan komen? Aan de kapitaalwinst mag niet geraakt worden. De uitgaven voor Nieuw-Guinea en de agressieve politiek tegenover Indonesië moeten behouden blijven. Aan de twee miljard voor militaire uitgaven mag niet worden geraakt. Integendeel, de NAVO vraagt alweer een nieuwe verhoging van deze uitgaven.

Blijven over de Rijks-subsidies, die nu nog enigszins de levensduurte

voor de kleine man beperken. 110 miljoen resterende subsidie op de melk en 381 miljoen subsidie op de huur. Verder 457 miljoen subsidie op de landbouwprodukten ten behoeve van de garantieprijzen. Samen 948 miljoen gulden.

Die willen de grote ondernemers naar zich toehalen. Daarom moeten de huren zodanig verhoogd worden, dat zij gelijk komen met wat het bouwkapitaal in de nieuwbouw ervoor vraagt. De tekorten van de landbouw moeten op de consument afgewenteld worden.

Ziehier het program van de grote monopolies, waarvan de uitvoering in de SER wordt voorbereid en dat uit de bus zal komen als de verkiezingen achter de rug zijn.

Het bewijst dat deze monopolies vijand nr. 1 van het werkende volk van Nederland zijn.

Op dit program hebben zich nu de KVP, de Protestant-Christelijke partijen en de VVD verenigd.

Sinds de verkiezingen van 1956 treden zij meer en meer openlijk op als een rechtse coalitie, vooral na de Staten- en Raadsverkiezingen in dit jaar. Herhaaldelijk heeft deze rechtse coalitie maatregelen doorgezet tegen de wil van het nood-kabinet op brede basis.

Het is een zonderlinge zaak met deze brede basis.

Na 1945 was er een smalle basis, de rooms-rose coalitie van PvdA en KVP.

Daarna werd de basis verbreed door opname van de protestant-christelijke rechtse partijen in de regering.

Als Romme tegenwoordig spreekt over bereidheid tot voortzetting van de brede basis, dan bedoelt hij alleen nog maar het al of niet meeregeren van de PvdA!

Wat heeft de KVP bewogen tot samenwerking met de VVD en degradatie van de PvdA tot losvaste medewerker aan de rechtse coalitie?

De KVP doet ook een beroep op de arbeiders en kleine mensen, maar is en blijft een partij van het grote kapitaal en het groot-grondbezit. Haar „katholiek-sociale politiek” is bedrog. Zij voert vóór alles het program van de monopolies uit, van Philips en de Amsterdamse Bank, van de Shell en de Amerikaanse ondernemingen.

Binnen de KVP is de ultra-reactionaire, bijna-fascistische en kolonialistische stroming van Welter en Duynstee steeds groter geworden. Zij is vlees van het vlees van het Franse Gaullisme.

Vooraf de anti-revolutionaire partij volgt deze stroming op de voet.

DE VVD GELIJKGESCHAKELD

Daarnaast dringt de VVD steeds meer op de voorgrond..

Haar leiding en vooral haar voorzitter Oud is in de laatste jaren steeds meer naar rechts gegaan. Na de Staten-verkiezingen werd hij op het jubileumcongres van de werkgevers als hun „komende man” gepresenteerd en ongetwijfeld is de stemmenwinst van de VVD bij deze verkiezingen niet in de eerste plaats te danken geweest aan de zgn. helmen-affaire, maar aan de steun van de grote industriëlen aan deze partij.

De VVD richt zich tot de middenklasse en de kleine man, tot die

kringen van de bevolking die geen vaste sociale klassegrondslag hebben, steeds heen en weer zwalken en in moeilijke tijden gemakkelijk naar uiterst rechts kunnen worden gedreven.

Deze kringen worden niet minder dan de arbeiders geplaagd door de huidige staat, die, zoals Lenin zei, „een parasiet is op het lichaam van de burgerlijke maatschappij, die alle poriën van het leven verstopt” door de almacht van zijn ambtenarendom, waartegenover de kleine man machteloos staat, door zijn drukkende belastingen die de grote bezitters kunnen ontduiken, doch die de kleinen worgen, door zijn geldsmijterij, verspilling en corruptie in de hogere regionen, terwijl de kleine man onder een berg van formulieren wordt begraven om al zijn hebben en houden tot op de cent te controleren.

De VVD maakt een demagogisch gebruik van deze ontevredenheid. Zij richt haar aanvallen tegen de „almachtige staat” en tegen zijn „dirigisme”, dat wil zeggen zijn bureaucratie, die zij voor „socialisme” uitkrijgt, omdat de PvdA hieraan meedoet.

Maar zij verzwijgt, dat die staat een staat is *van de monopolies*, dat het *hun* almacht is die in Den Haag regeert, dat Lieftinck en Hofstra geen ministers van het socialisme, maar de penningmeesters van de staat van Philips, de Shell en andere poliepen waren.

Zij verzwijgt, dat zij zelf een deel is van die staat, dat zij al zijn militaire uitgaven goedkeurt, die de voedingsbodem zijn van corruptie, zoals van de helmenaffaire bijvoorbeeld.

„Omlaag met de belasting”, schreeuwt de VVD, maar zij verzwijgt, dat zij zelf in de regering en als loyale oppositie de belastingdruk heeft helpen verzwaren. „Weg met de ambtenarij”, zegt de VVD en zij bedoelt de baantjesjagers uit de andere partijen te vervangen door haar eigen baantjesjagers.

De VVD scheldt op de bureaucratie, maar steunt zelf de werkclassificatie, die een geweldige bureaucratische rompslomp meebrengt.

„Hebt gij ook genoeg van Sukarno?”, was de leuze van de VVD

Sukarno had op zijn beurt nog méér genoeg van háár en dat bleek zwaarder gewicht in de schaal te leggen dan de mening van Oud.

De ondernemers, wier handel op Indonesië thans kapot is, kunnen daarvoor óók de VVD bedanken.

„Strijd op leven en dood tegen het rooie communisme, dat het individu tot een radertje van de staatsmacht maakt”, roept de VVD.

Daarbij poogt zij de socialistische landen voor te stellen als landen waar de staats-almacht van het socialisme tot zijn toppunt is gevoerd, van de economie tot aan de literatuur.

Maar dit is een even grote leugen als alle andere anti-communistische leugens.

Alleen in de landen die door communisten geregeerd worden, is de oude, bureaucratische staat er niet meer.

De Sowjet-Unie en de volksdemocratische staten zijn geen staat meer in de eigenlijke zin, als onderdrukkingsapparaat van de meerderheid door de minderheid. Zij bevinden zich in een overgang naar de volks-gemeenschap van vrije en gelijkwaardige werkers, waarbij, natuurlijk op lange termijn, de staat als zodanig afsterft en zijn functie verandert van bestuur over mensen tot beheer over zaken.

In de Sowjet-Unie was in de periode voorafgaande aan de tweede wereldoorlog en tijdens die oorlog, een krachtig optreden van de staat onvermijdelijk.

Doch deze toestand is na de overwinning onder het bestuur van Stalin nodeloos lang voortgezet.

Het 20ste Congres van de CPSU heeft hieraan een eind gemaakt.

Tal van maatregelen zijn daarna genomen in de richting van zelfbestuur van de basis, in de bedrijven en gemeentelijke Sowjets, in de republieken en vooral door de decentralisatie van het bestuur over de bedrijven door de instelling van de regionale economische raden.

Het kapitalisme voerde tot de staats-almacht.

In het socialisme zal de staat geleidelijk afsterven en in het verdere stadium, het communisme, wordt zij vervangen door de volksgemeenschap die berust op vrijwillige discipline.

„Wij zijn de kampioenen van de geestelijke vrijheid, van de rechten van het individu en het particulier initiatief”, zegt de VVD. Maar nu gaat Oud hand in hand met de ultra-clericalen Welter en Struycken en de gereformeerde Bruins-Slot, die zelfs de lijkverbranding als een aanslag op de grondvesten van de maatschappij verketteren.

De VVD is nu gelijkgeschakeld met de rechtse coalitie.

Dat is de nieuwe politieke situatie die vóór ons ligt.

WAARTOE LEIDDE DE PvdA-POLITIEK?

De Partij van de Arbeid kan nu de balans opmaken van veertien jaar klassensamenwerking, de balans van haar zogenaamde constructieve politiek.

Nog steeds slaat zij zich op de borst, dat zij als goede, zorgzame beheerder van de zaken van het grote kapitaal is opgetreden. Nog steeds verdedigt zij de bestedingsbeperking en beweert ze, dat er daardoor „verbetering” in de economische toestand is bereikt.

Verbetering inderdaad, maar voor wie?

Het Alg. Handelsblad (13 dec. 1958) publiceerde een onderzoek naar de winsten en de te verwachten dividenden van de ondernemingen in 1958. De conclusie luidt: „Gang van zaken over het algemeen bevredigend”. Het verwacht „over het algemeen gelijke percentages van de dividend-uitkeringen” en dat ondanks een mindere conjunctuur.

Zo is het resultaat van de bestedingsbeperking voor de bezitters.

Voor de arbeiders: lagere inkomsten, duurder leven, harder werken met een reserve-leger van gemiddeld honderdduizend werklozen als stok achter de deur.

Wat voor verbetering is dit?

De PvdA wijst nu op de verzekeringswet voor weduwen en wezen. Maar die betalen de mensen toch zelf. De premie bedraagt 1,15 procent van het loon of salaris. Zij zou in de komende twee jaar niet afgetrokken behoeven te worden, omdat op de premie voor de AOW meer overblijft dan nodig is voor de weduwen- en wezenwet. Zij is eigenlijk al bij vooruitbetaling voldaan! Socialer kan het al niet!

Ook wij zijn vóór een wettelijke voorziening voor weduwen en we-

zen. Het is beter dan particuliere liefdadigheid of armensteun. De premie zal echter ten laste van de ondernemers moeten komen. Daarvoor zal nog gestreden moeten worden.

Maar terwijl de arbeidersbeweging strijden moet, óók voor de kleinste verbeteringen, mag zij haar strijd om loon en rechten hiervoor niet verkwaselen. Zij mag haar aanspraak op het leiderschap, haar eerstgeboorterecht niet verkopen voor een bord linzensoep door zulke hervorming als „socialisme” te beschouwen.

Die gedachte leeft ook in de rijen van de PvdA. Dat is te merken aan de discussie over het ontwerp-beginselprogram van prof. Banning. Uit wat daarvan naar buiten doordringt, valt een verheugende ervaring van het socialistische bewustzijn der gewone PvdA-aanhangers te constateren.

De strekking van dit ontwerp-program tot het aanvaarden van de particuliere onderneming als grondslag van de maatschappij wordt door zeer velen in de PvdA verworpen.

Alle kleine hervormingen en pleisters op de wonden van het kapitalisme hebben de drang naar het socialisme als grote en reële doel van onze tijd niet kunnen verstikken.

Dat is de achtergrond van de grote ontevredenheid in de PvdA over de voortdurende capitulatie van haar leiding voor Romme en dit maakte het haar ook onmogelijk daar in de regering mee door te gaan.

Zij verwachtte nu, dat haar uittreden uit de regering gevolgd zou worden door een kabinet onder leiding van Romme en met deelname van de VVD waartegen zij nog anderhalf jaar, tot aan 1960, „constructieve” oppositie zou kunnen voeren.

De gebeurtenissen bewijzen, dat een beginselloze partij als de PvdA niet in staat is betrouwbare leiding te geven.

Vóór de oorlog, toen het kapitalisme nog min of meer vast in het zadel zat, kon zij een „loyale” oppositie tegen regeringen als die van Colijn en Ruys de Beerenbrouck nog wel hebben.

Nu zijn de krachten van de reactie versterkt en in een rechtse coalitie verenigd. Maar dit is slechts een *uiterlijke* versterking. Innerlijk is zij verscheurd en seniel afgetakeld, zo rot als een mispel! Daarom is zij tegenwoordig ook veel brutaler en poogt het volk te overrompelen.

Zij zoekt haar toevlucht tot de methoden van de naakte dictatuur van het grote kapitaal met terzijdezetting van de traditionele parlementaire methoden.

VERKIEZINGEN ALS REFERENDUM

Dit is gebleken uit de gebeurtenissen in december 1958.

De parlementaire gang van zaken was aldus.

Er worden om de vier jaar verkiezingen gehouden. Op grondslag van de verkiezingsuitslag wordt dan een kabinet gevormd, rekening houdend met de verkiezingsuitslag, met de zogenaamde democratische uitspraak van het volk.

Nu gaat het achterstevoren.

Nu wordt éérs het kabinet gevormd, de regering-Beel die aan het bewind is gekomen.

Het bestaat uit de KVP, de AR en de CHU en is dus een uitgesproken rechtse regering.

Deze rechtse regering staat echter in flagrante tegenstelling tot de samenstelling van het parlement na de verkiezingen van 1956. Zij bezit de kleinst mogelijke meerderheid. Zij kan natuurlijk op de VVD rekenen, doch de VVD keurde ook steeds de begrotingen van de vorige kabinetten-Drees goed en zij houdt de handen vrij tegenover iedere regering. Zij neemt niet deel aan de regering-Beel en daarom kan die regering niet zeggen dat zij op een belangrijke meerderheid van de Kamer steunt.

En wat zien wij nu gebeuren?

Inplaats dat het kabinet aan de verkiezingsuitslag beantwoordt, schrijft de regering-Beel buitengewone verkiezingen uit in de hoop hierdoor een grotere meerderheid te forceren met alle propagandamiddelen waarover het grote kapitaal beschikt.

Reeds nu horen wij de kreet uit de KVP, dat de verkiezingen zullen gaan over de vraag: voor of tegen de rechtse regering *die reeds bestaat!*

Dit zijn geen verkiezingen meer tussen partijen en programs, dit heeft het karakter van een referendum!

Daarom spreken wij op goede gronden over een machtsgreep!

Het is een eerste stap op een zeer gevaarlijke weg!

Om de reactie die weg te versperren, is de grootst mogelijke strijdvaardigheid en eenheid van de vooruitstrevende krachten onmisbaar.

De leiding van de PvdA heeft protest aangetekend tegen de overtreding van „goed parlementair gebruik”. Maar zij wil de deur openhouden om na de verkiezingen weer als lam handje aan de rechtse regering deel te nemen.

En als dat niet zou lukken, om als „constructieve” oppositie op te treden, dat wil zeggen dat de rechtse regeringspolitiek toch zou worden uitgevoerd, ditmaal niet meer met de medewerking van PvdA-ministers, doch met de medewerking van de PvdA als loyale oppositie. Wat het betekent, bleek in de Kamer, toen de PvdA als oppositie de belastingwetten aanvaardde, die Hofstra als minister onaanvaardbaar had verklaard.

Kan op deze wijze de reactie verslagen worden? Kunnen op deze wijze fascistische tendenzen de kop ingedrukt worden? Het is duidelijk van niet.

De reactie kan zich brutaliteiten veroorloven dank zij de verdeeldheid van de arbeidersklasse, van de vakverenigingen. Die verdeeldheid is gekweekt en in stand gehouden door het anti-communisme van de leiders van de PvdA.

Het eerste en voornaamste dat nu van hen geëist worden moet, is op te houden met het zaaien van verdeeldheid, haar aanhangers niet langer te verbieden met communisten samen te werken, zich niet langer te verzetten tegen de fusie van de EVC in het NVV.

GROTE STRIJD TEGEN DE REACTIE BEGONNEN

Onze taak als communistische partij is duidelijk.

De grote strijd tegen de reactie is begonnen.

Wij moeten en wij zullen in die strijd in de voorste rijen staan.

Onze partij trekt uit om de kop te nemen in die strijd, om de initiatieven te nemen om hem tot de overwinning te voeren, om de krachten van de arbeidersklasse en de vooruitgang tot volle ontplooiing te brengen en van onder op te verenigen.

Eenheid van actie tegen de reactie! Dit is opnieuw onze leuze.

Het is onze taak de socialistische arbeiders en intellectuelen, de katholieke, protestantse en liberale democraten aan de basis hiervan te overtuigen en in de strijd tegen de reactie aan te voeren.

Het is onze taak alle vooruitstrevenden, en die vormen in het volk de grote meerderheid, aan te sporen elke samenwerking met de rechtse regering te weigeren, elke steun aan haar politiek te ontzeggen en daar tegenover de eisen van de werkers door te zetten.

De verkiezingen, die we nu tegemoet gaan, kunnen alleen dan de plannen van de reactie doorkruisen, als onze partij, de CPN, hieruit versterkt te voorschijn zal treden.

Het is thans allereerst nodig de progressieve krachten in ons land duidelijke doelen voor ogen te stellen, waarvoor het de moeite waard is te vechten.

Wat zijn die doelen? Zijn het de magere zeven punten van mr. Burger? Of is het de door de hoofdbesturen van het NVV naar voren gebrachte wens tot loonsverhoging „zodra er ruimte voor is in de economie?”

Dit betekent, dat het arbeidsloon tot de sluitpost wordt gemaakt van de kapitalistische economie. Dit betekent, dat de arbeiders met de pet in de hand naar de ondernemer zouden moeten gaan en vragen: „Meneertje, alstublieft, als het lijn kan, schiet er dan ook wat over voor mij?”

Wij zijn van mening, dat de arbeidersklasse moet uitgaan van haar eigen belangen en dat betekent loonsverhoging om er niet al werkende op achteruit te gaan. Natuurlijk heeft de arbeidersklasse een direct belang bij de werkgelegenheid en bij bestrijding van de crisis.

Maar daarvoor moet zij haar eigen conjunctuur-politiek doorzetten en wel op kosten van de bezitters.

Die conjunctuur-politiek houdt in: vergroting van de koopkracht, allereerst door loonsverhoging en prijsverlaging, opheffing van de bestedingsbeperking op de consumptie en de overheidswerken, werktijdverkortung zonder prestatie-verhoging en voor het volle loon.

Om te weten of onze bezittende klasse de middelen hiertoe wel heeft, behoeft het NVV-bestuur heus niet op de ruimte-vaart te gaan.

Ziehier een paar opmerkingen uit het beursoverzicht van de Amsterdamse Bank van 18 december. Daarin wordt gezegd:

„Sinds de buitenlandse (speciaal Amerikaanse) kooplust voor de concernvoorwaarden in de loop van 1953 (bedoeld is Philips, Koninklijke Olie en de andere) is ontstaan, zijn zeer grote posten naar het buitenland verhuisd, vooral aandelen Koninklijke, waarin een ware bezitsverschuiving heeft plaatsgevonden. De Nederlandse beleggers, die... de concernaandelen sinds 1953 zijn trouw gebleven, hebben een belegging gehad, die hun in de vorm van kapitaal aanwas bijna het viervoudige heeft opgeleverd van een belegging in binnenlandse industrie-aandelen.”

Of er dus ruimte is, zowel voor loonsverhoging, als voor een echte, flinke belasting op de kapitaalwinst om daarmee de middelen voor werkgelegenheid te scheppen en de woningbouw te financieren. Een doelstelling in de strijd tegen de reactie is ook verlaging van de loonen inkomstenbelasting en van de omzetbelasting op levensbehoeften over de gehele lijn.

De middenstanders en boeren, die belastingverlaging eisen, hebben gelijk. Zij hebben ook gelijk als zij mede tot dit doel bezuiniging op de ambtenarij en scherpe bestrijding van de staatsbureaucratie en van de corruptie en geldverspilling door de overheid verlangen.

Het is de taak van de arbeidersbeweging hiervoor op te treden. De communistische partij is de enige, die, niet alleen wegens het onmiddellijke belang, doch principieel tegen de staatsalmacht strijdt.

VOOR DE VEILIGHEID EN ZELFSTANDIGHEID VAN NEDERLAND

De doelstellingen tegen de reactie strekken zich ook uit tot de buitenlandse en Indonesische politiek, tot de strijd voor de vrede.

Want, ofschoon ons van de kant van de rechtse coalitie op dit gebied een super-de-Luns-politiek te wachten staat, is de lijdzame aanvaarding van de NAVO-politiek onder het volk in de laatste jaren sterk verminderd.

Er zijn drie duidelijke stromingen in het volk, in het bijzonder ook in de socialistische kringen, waarneembaar.

Ten eerste de agressieve Foster Dulles-politiek. Zij predikt de wedloop in de atoombewapening tot het uiterste met als doel de totale oorlog tegen de socialistische landen.

Het is overbodig hier alle „argumenten” te herhalen van deze hysterische atoom-maniakken, die bereid zijn onze gehele bevolking in de waagschaal te stellen voor de belangen van Wallstreet.

Het nieuwste „argument” uit die kring is de „schone atoombom”. Amerika zou op weg zijn een „schone atoombom” te maken zonder radio-actieve straling. Mag men dit menslievende streven belemmeren door stopzetting van de atoomproeven te eisen?

Als er een „schone atoombom” wordt gevonden, dan zou in een oorlog niet *alle* leven bedreigd worden, doch alleen maar een slordige paar honderd miljoen mensenlevens en is de wereldheerschappij van Amerika zulk een offertje niet waard?

De vrede moet gegrondvest worden op het „evenwicht der terreur”, zegt deze stroming.

Onder deze valse vlag wordt de atoombewapening aangeprezen. Een vraag, die deze lieden omzeilen, is deze: Als de wedloop in atoombewapening wordt voortgezet en de socialistische landen, in het bijzonder de Sowjet-Unie, overvleugelen daarbij steeds meer het Amerikaanse blok, wat dan? De wapening is in de tegenwoordige wereld, noodgedwongen ook in de socialistische landen, nauw verbonden met de economie en de techniek. En die groeit onder het socialisme veel sneller dan onder het kapitalisme.

Een tweede stroming houdt hier rekening mee. Zij is niet bereid tot ontwapening, maar vindt dat de grens nu wel is bereikt en dat met de

Sowjet-Unie moet worden onderhandeld over het vermijden van de atoombewapening van West-Duitsland en Frankrijk, het stopzetten van de atoomproeven en het instellen van een zone met „verdunde bewapening” en controle in Europa.

Een derde stroming bepleit het afstand doen van elke atoom- en andere bewapening door Nederland, in feite de neutraliteit.

Zij erkent het militaire overwicht van het socialistische kamp en wenst dat Nederland zich buiten elk blok der grote mogendheden plaatst.

Inzake de verhouding tot Indonesië is ook een grote verandering in de openbare mening merkbaar. Steeds sterker wordt het besef, dat het behoud en de militaire versterking van Nieuw-Guinea niets anders is dan een uiting van het kolonialisme, dat zich niet bij zijn nederlaag wil neerleggen en op een nieuwe koloniale oorlog tegen Indonesië aanstuurt.

* Dit opflakkerende kolonialisme, dat De Gaulle in zijn oorlog tegen Algerije wil navolgen, is een der gevaarlijkste elementen van de reactie. Koloniale oorlog brengt fascisme!

Dit wordt echter niet bestreden door een standpunt als in de motie-Burger van de PvdA is neergelegd, waarbij in plaats van een „verdediging” van Nieuw-Guinea door Nederland alléén, wordt voorgesteld dit gebied met andere koloniale mogendheden te delen. Ook niet door het standpunt van de PvdA, dat geen genoegen neemt met het uitzenden van dienstplichtigen naar Nieuw-Guinea, doch wel met vrijwilligers.

De doelstelling in de strijd tegen de reactie moet dan ook zijn de verhinderende van atoombewapening en Amerikaanse raketbases in ons land, de drastische verlaging van de militaire uitgaven, vermindering van de dienstdtijd, opheffing van de belemmeringen in de Oost-West-handel, onvoorwaardelijke overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië.

Dat zijn de eerste noodzakelijke stappen naar de veiligheid van ons land.

Terzelfdertijd dient de strijd voortgezet te worden voor de stopzetting der atoomproeven door allen en voor altijd, hetgeen nog steeds door Amerika wordt gesaboteerd.

Wij zijn als communistische partij voor de volledige zelfstandigheid van Nederland. Wij zeggen zelfstandigheid en niet neutraliteit, omdat dit een passief begrip is. Wij zijn voor een actieve vredespolitiek en menen, dat Nederland hiertoe een belangrijke rol in de wereld kan en moet vervullen.

Maar wij ondersteunen allen, die voor neutraliteit zijn en Nederland willen losmaken van militaire bondgenootschappen.

Ook ons uiteindelijke doel is de volledige afschaffing van de militaire macht in ons land.

Als praktische doelstelling in de strijd tegen onze reactie komt ons hiertoe het Poolse Rapacki-plan voor tot het scheppen van een atoomvrije zone in Europa met verminderde conventionele bewapening. Het plan van de Sowjet-Unie tot het maken van Berlijn tot een vrije, gemilitariseerde stad betekent niets anders dan dat hiermee in het hart van Duitsland een begin wordt gemaakt.

In plaats van de noodlottige NAVO-politiek te blijven volgen, treden wij op voor het opnemen van Nederland in zulk een zone.

In haar streven staat de vooruitstrevende massa in ons land niet alleen.

Wij hebben vastgesteld, dat de monopolies vijand nr. 1 zijn van het Nederlandse werkende volk.

Daartoe behoren o.a. de Shell en de Unilever, waartegen ook het Indonesische volk in succesvolle strijd gewikkeld is. Daarom is het Indonesische volk onze onmisbare bondgenoot. Wie Indonesië als vijand blijft behandelen, zoals leidende kringen in de PvdA, kan niet tegen de reactie in Nederland strijden.

In nog sterkere mate geldt dit voor de verhouding tot de Sowjet-Unie en de andere socialistische landen.

De Sowjet-Unie wordt door onze monopolies en hun politieke knechten als hun voornaamste en meest gevreesde tegenstander beschouwd.

De Sowjet-Unie en het gehele socialistische kamp zijn de natuurlijke bondgenoten van de Nederlandse werkers tegen de reactie.

Wie volhardt in blinde vijandschap tegen de Sowjet-Unie kan niet tegen de reactie strijden.

Wij kunnen onze reactie slechts overwinnen, als wij bij onze krachtsinspanning ook die van onze machtige bondgenoten in de wereld inschakelen, als wij de strijd tegen Welter en Oud, Luns en Bruins Slot en hun buitenlandse imperialistische bondgenoten voeren onder de leuze „Eenheid van blank en bruin” en „Proletariërs aller landen, verenigt U”!

DE POLITIEK VAN DE PSP

In dit verband moeten wij ons ook tegen de politiek van de Pacifistisch Socialistische Partij keren.

Zo er linkse kiezers zijn geweest, die bij de laatste verkiezingen op de PSP hebben gestemd in de mening, dat zij hetzelfde wil als de communistische partij, dan was dat een vergissing.

De PSP wil niet hetzelfde als de CPN.

Haar leuze is: Socialisme zonder atoombom! Daardoor ontkent zij het recht van de socialistische landen om tegen de bedreiging van de NAVO haar verdedigingskracht op te bouwen.

Maar als die verdedigingskracht niet bestond, zou de atoomoorlog reeds een feit zijn geweest. Mede door het bestaan van die verdedigingskracht zal het mogelijk zijn de afschaffing van de atoomwapens voor allen af te dwingen.

Socialisme zonder atoombom is een holle frase, die tot niets leidt.

De PSP ontkent ook de noodzaak van de klassenstrijd voor de arbeiders.

Dit komt tot uiting in het optreden van de PSP in de gemeenteraden. Zij stemt in alles mee met de PvdA, waarmee zij slechts meningsverschil over het geweldvraagstuk heeft.

De PSP is ook geen reële partij zoals de communistische partij, die op stevige ideologische en organisatie-grondslagen berust en door haar standvastigheid tegen alle verdrukking in getoond heeft het vertrou-

wen waardig te zijn van alle oprechte en daadwerkelijke vrienden van de vrede.

Dit vertrouwen zal onze partij in de naaste toekomst steeds meer moeten verwerven.

Daarom zijn de oriëntering van onze partij en de methoden van haar werk onder de massa van een bijzondere actualiteit.

WERKEN WAAR DE MASSA IS

Dat betreft in de eerste plaats onze houding ten aanzien van de vakbeweging, die onder reformistische en confessionele leiding staat en die wij van ouds gewend zijn „de Uniebonden” te noemen, hoewel er officieel geen Unie meer bestaat.

In het Verslag aan de leden heeft het Partijbestuur de taak gesteld: „Onze partij moet gaan deelnemen aan het NVV en de andere vakorganisaties om daar bij te dragen tot het verwezenlijken van de eisen en doeleinden van de arbeidersklasse.”

De kabinetscrisis heeft in een bliksemflits de nieuwe toestand belicht, waarbij de reactie de openlijke klasseoorlog aan de gehele arbeidersklasse heeft verklaard.

Het logische en noodzakelijke antwoord hierop is de aaneensluiting van de communistische en socialistische arbeiders in de vakorganisatie. De reformistische bestuurders verzetten zich hiertegen met hand en tand.

Maar wij, communisten, die steeds weer getoond hebben vooruit te kunnen zien, wij hebben de plicht dit antwoord te geven, onze eigen aanhangers in de arbeidersklasse, zowel als onze socialistische mede-arbeiders van de noodzakelijkheid hiervan te overtuigen en met inzet van al onze krachten de aaneensluiting door te zetten.

De reactie heeft haar offensief geopend, maar zij zal de nederlaag lijden als de arbeidersmassa actief wordt gemaakt en met haar machtige arm terugslaat.

Maar wie anders dan onze partij en onze partijgenoten in de bedrijven kunnen dit doen?

Waarom zijn de ministers van de PvdA niet langer in staat geweest de politiek van de monopolies in de regering te blijven uitvoeren?

Omdat de opstandigheid in de rijen van de PvdA en het NVV hen daartoe dwong.

Wat veroorzaakte die opstandigheid?

Dat was hun eigen ervaring, waarvan onze agitatie geholpen heeft hen bewust te maken.

Dat was onze ontrafeling van de bestedingsbeperking en de werkclassificatie, onze agitatie tegen Romme: dat was het werk van onze partijgenoten en onze medestanders in de bouwvakstakingen en de heiersstaking en ook in het algemeen de inwerking van de successen van de communistische beweging in de gehele wereld.

Deze activering van de massa is echter thans geheel onvoldoende. Zij kan honderden malen groter worden als de organisatorische scheiding in de vakorganisatie althans aan de linkerzijde niet meer zou bestaan.

Hier gaat het ook om het overwinnen van de nasleep van opportunisten en sectarisme van de rechtse groep in onze partij en het herstel van de leninistische beginselen.

Lenin leerde ons, dat er niet in ernst over beïnvloeding en activering van de massa gesproken kan worden, als de communisten weigeren te werken *daár waar de massa is*, in de organisatie van de massa, in de door de PvdA- en confessionele leiders beheerste vakverenigingen.

Onze partij heeft reeds kort na het einde van de oorlog de fusie van EVC en NVV bepleit. Maar in de praktijk is er niets van terecht gekomen, enerzijds door de tegenstand van de NVV-leiding, maar ook door de sabotage van de fusie door Brandsen en Reuter.

Nemen wij bijvoorbeeld de resolutie van het EVC-congres van 1956. Daarin staat o.a.:

„Het naast elkaar bestaan en gescheiden optreden van de EVC en het NVV ondermijnt de totale kracht van de arbeidersklasse in ons land in de strijd voor de noodzakelijke verbetering van de slechte levensomstandigheden.

Het voortduren der verdeeldheid moedigt de reactie aan.”

En verder:

„Het congres bepaalt, dat het streven van de EVC gericht moet blijven op eenheid met het NVV. Het spreekt zich uit voor het overgaan van de EVC naar het NVV op voorwaarde dat in het NVV alle opvattingen over beginselen en tactiek in de vakbondstrijd onbelemmerd tot uiting kunnen worden gebracht en in deze vraagstukken het beslissingsrecht aan de leden wordt gelaten.”

Dat was in 1956. Maar wat zeiden Brandsen en Reuter in 1958, onmiddellijk toen zij met de partij gebroken hadden? Zij hebben toen in hun „Werkend Nederland” op 1 juni een andere resolutie gepubliceerd. Hierin is geen sprake meer van eenheid of fusie onder welke voorwaarde ook. Er wordt integendeel in gezegd:

„De conferentie richt zich in het bijzonder tot de oud-leden van de EVC, die om welke redenen dan ook in de loop der jaren de EVC hebben verlaten, om terug te keren in het kamp van de strijdbare zelfstandige EVC.”

Dat wil zeggen, zij deden een beroep op de ongeveer honderdduizend oud-leden van de EVC, die in de loop der jaren tot het NVV zijn toegetreden, *om er uit te gaan!* Om hun mede-arbeiders in de grote bonden aan de onbepaalde invloed van de reformistische leiders over te laten en de verdeeldheid te vergroten, waarvan zij in 1956 terecht gezegd hadden, dat zij de reactie aanmoedigt. . . .

Het is duidelijk, dat wat de heren thans in de openbaarheid zeiden, ook reeds in 1956 in hun achterhoofd spookte en hun vijandig optreden in de partij bepaalde.

KRACHT VAN ARBEIDERSKLASSE VERSTERKEN

Wij moeten thans met vaste hand de overblijfselen van deze voor de reactie zo voordelige opvattingen te lijf gaan en het leninisme herstellen.

Lenin heeft geleerd, dat het voor de communisten in omstandigheden

zoals die bij ons bestaan, een illusie is om te verwachten dat zij leiding aan de massa kunnen geven door middel van zogenaamde nieuwe, kunstmatige vakorganisaties en te pogen die in de plaats van de oude, historisch gegroeide vakbeweging te stellen.

Natuurlijk is het mogelijk, dat in bepaalde plaatsen en in bepaalde ondernemingen, waar een groot aantal tot beroepen en beroepstakken beperkte zelfstandige bonden bestaan, zulke vakverenigingen als steunpunt voor acties dienen. Dat alle arbeiders omvattende comités door zulke organisaties worden gesteund. In de havens, in het bouwbedrijf in Amsterdam bijvoorbeeld is dit het geval.

Maar wij hebben ons als partij de bijna twee miljoen arbeiders en arbeidsters in de Nederlandse industriële bedrijven en in landbouwcentra voor ogen te stellen.

En hoewel wij zonder twijfel rekening moeten houden met plaatselijke en op bijzondere wijze gegroeide verhoudingen, moet onze *algemene oriëntering* toch op die doorslaggevende massa en haar vakorganisaties zijn gericht.

De reformistische en confessionele vakbondsleiders verzetten zich tegen het lidmaatschap van linkse arbeiders. Maar wij mogen hun macht niet overschatten. Zij zelf erkennen, dat er een diepe kloof bestaat tussen hun bureaucratische apparaat en de basis-organisaties.

Deze omstandigheid blijkt ook in de stellingname van leden en lagere functionarissen van het NVV ten aanzien van het lidmaatschap van links-georiënteerde arbeiders.

Onze partijgenoten hebben vele contacten in NVV-kringen en bij verkiezingen voor ondernemingsraden of ziekenkassen in de bedrijven blijkt, dat de communisten, ondanks hun geringe aantal, groot persoonlijk vertrouwen onder hun mede-arbeiders genieten.

Dan komt het voor, dat de volgende gesprekken worden gevoerd:

De communisten zeggen of schrijven in de bedrijfskranten: NVV-kameraden, doe dit of dat, eist dit of dat in uw organisatie. De NVV-arbeiders antwoorden hierop: En wat doen jullie, communisten? Jullie geven ons raad als stuurlui aan de wal. Waarom komen jullie niet bij ons en werken jullie niet mee om die goede raad ten uitvoer te leggen?

Er zijn gevallen waarbij lagere functionarissen van het NVV zeggen: De deur staat voor jullie open, als jullie bereid bent je aan de statuten en regels van de organisatie te houden.

Dit is een redelijke opvatting.

Maar wat zien wij gebeuren?

Onze kameraden schromen om daarop in te gaan.

Waarom zeggen zij niet: De tijd dringt en de reactie dreigt. Laat ons samen naar een weg zoeken, een reële, praktische weg, die de fusie van de EVC en het NVV mogelijk maakt. Individuele toetredingen lossen de zaak niet op. Het gaat om de aaneensluiting van de vakbeweging tegen de ondernemers.

Ons congres en onze partij willen niemand iets voorschrijven of opleggen. De vakorganisaties moeten zelf over hun optreden beslissen. Maar het is onze taak als arbeiderspartij de vraagstukken te verhelderen, die in het belang van onze klasse om oplossing vragen.

Het is ook onze plicht onze partijleden voorlichting te geven, omdat

een communist, of hij nu van een parlement, een vakvereniging of een boerenorganisatie deel uitmaakt, steeds geïnspireerd wordt door de beginselen van het leninisme.

Daarom is het nodig, dat ons congres duidelijk en klaar de resten van de verderfelijke invloed van Brandsen, Reuter c.s. overwint, als zou de koers op het deelnemen van de communisten en hun medestanders aan het NVV en de andere grote vakorganisaties iets te maken hebben met „capitulatie” of „liquidatie” of met opofferen van eigen overtuiging.

Het tegendeel is waar. Het gaat om de versterking van de krachten van onze klasse, die *geschaad* worden door de afzondering en *gediend* worden door de nauwst mogelijke verbinding van de communistische arbeiders met hun klassegenoten en hun organisaties.

Daarom is het niet langer te aanvaarden, dat er in onze partij arbeiders of kantoorbedienden zijn die geen lid zijn van een vakorganisatie.

Een communist is alleen hij, die niet alleen lid is van de partij, maar daarnaast ook van een organisatie, waarin zich de massa bevindt, in de eerste plaats van een vakorganisatie. En daarin moet hij tot de beste leden behoren, die tot in de details doorkneet is in alle kwesties welke de directe belangen van de arbeiders raken, geen moeite en geen opoffering mag hem te veel zijn voor zijn mede-arbeiders en voor de organisatie. Hij moet standvastig blijven in zijn politieke overtuiging, maar terzelfdertijd steeds voor ogen houden, dat in ons land de enige weg naar de bevrijding van de arbeidersklasse van het kapitalisme de eendracht en de samenwerking van de socialistische, gelovige en communistische arbeiders is.

BEGIN VAN NIEUWE ONTWIKKELING

We staan aan het begin van een nieuwe ontwikkeling, zij het ook aan het eerste begin daarvan. Beslissend is de definitieve wending in de internationale krachtsverhoudingen. Het socialisme is thans de sterkste kracht ter wereld. Het kapitalisme kraakt in al zijn voegen. Onweersstaanbaar voltrekt zich de overgang van kapitalisme naar socialisme in wereldmaatstaf en de besluiten, die het 21e Congres van onze grote en onoverwinnelijke zusterpartij, de CPSU, nemen zal, zullen het tempo van deze overgang nog versnellen.

Ook in ons land is een periode, die bijna 14 jaar heeft geduurd, afgesloten. Drees is van het toneel verdwenen. De onverhulde reactie steekt de kop op. Maar ook bij ons wankelt de grond onder haar voeten.

Haar bewapeningspolitiek is bankroet.

Haar Indonesië-politiek is bankroet.

De onzekerheid over haar toekomst is het voornaamste kenmerk van deze reactie en op hun beurt voeren de arbeiders een taaie en hardnekkige strijd.

Snel groeit het klassebewustzijn van socialistische en confessionele arbeiders. De stakingen van de bouwvakarbeiders en heiers waren van een ongekende taaieheid en actieve strijdgeest.

Onze Communistische Partij speelde een belangrijke rol in die strijd en ze genoot de volle sympathie van de meeste van de stakende arbeiders.

ders. Spoorwegpersoneel en lagere ambtenaren, onderwijzers en leraren, de meest uiteenlopende kringen van het werkende volk beginnen in beweging te komen. Overal groeit de toenadering tot de communisten.

Overal schiet de eenheid wortel. Overal neemt het aanzien van de communisten toe. Bij verkiezingen en in bedrijven verwerven ze toenemend vertrouwen van hun mede-arbeiders. Zo gaan we dan een nieuwe tijd tegemoet, vol dreiging en moeilijkheden, maar ook vol beloften voor het succes van onze zaak.

We weten het: onze opgaven zijn zwaar en verantwoordelijk, maar wij putten de kracht om onze opgaven ook in de komende tijd te vervullen uit onze leninistische beginselen en ons rotsvaste vertrouwen in de Nederlandse arbeidersklase en in de proletarische internationale solidariteit van onze vrienden en bondgenoten in de communistische wereldbeweging.

PAUL DE GROOT.

(Uit de rede op het 19e Congres van de Communistische Partij van Nederland van 26—29 december 1958).

Euromarkt en vrijhandelszone

HET jaar 1958 werd in West-Europa besloten met een uitbarsting van conflicten op het economische front. De directe aanleiding was het in werking treden van het verdrag inzake de „Euromarkt”. De achtergrond werd gevormd door het opdringende Westduitse imperialisme en toenemende verschijnselen van crisis-ontwikkeling.

Het verdrag inzake de „Europese Economische Gemeenschap” (Euromarkt) werd in 1957 gesloten. Behalve ons eigen land zijn West-Duitsland, Frankrijk, Italië, België en Luxemburg lid van de Euromarkt. Volgens het verdrag zullen deze landen binnen 12 tot 15 jaren geleidelijk alle onderlinge handelsbelemmeringen opheffen en zich naar buiten beschermen door een gemeenschappelijke handelspolitiek jegens de rest van de wereld, waarvan een gemeenschappelijk „buitentarief” een van de kenmerken zal zijn. Naar binnen worden alle tolmuren geslecht, naar buiten wordt een tolmuur opgericht. Men kan zeggen dat het de bedoeling is een dijk rond de groep van de zes landen te bouwen en alle binnendijken te slechten.

Het Nederlandse parlement heeft het verdrag destijds tegen de stemmen van de communisten goedgekeurd, hoewel niet één van de belanghebbende organisaties van industrie en landbouw er een goed woord voor over had. Het werd goedgekeurd vanwege de „politieke noodzaak”. Later werd het verdrag, dat de eenheid van de zes landen heette te versterken en als bekroning van het „Europese eenheidsstreven” werd gekenschetst, door het Franse blad „Le Monde” het „charter van de on-enigheid” gedoopt.

Van industriële zijde in ons land werd er direct op gewezen, dat het verdrag de concurrentie-positie van Nederland zou verslechteren, gezien het feit dat het gemeenschappelijke buitentarief in de vaststelling van invoertarieven voorzag, die voor een belangrijk deel hoger liggen dan de thans geldende. Dit geldt speciaal voor een hele serie grondstoffen, die ingevoerd moeten worden. (Hoeksteen van de Nederlandse handelspolitiek was tot dusver: Onbelemmerde invoer van grondstoffen, zonder heffing van invoerrechten, als het kan, ten einde de daaruit vervaardigde producten zo goedkoop mogelijk op de wereldmarkt te kunnen brengen.)

Een verder bezwaar, vooral van communistische zijde naar voren gebracht en door anderen gedeeld, was het feit, dat de Nederlandse industrie tegenover de Duitse concurrentie volkomen weerloos zou worden gemaakt, wanneer de onderlinge invoerrechten worden opgeheven (de binnendijken). Afgezien van de monopolistische bedrijven zoals Philips, AKU, Unilever, Koninklijke Olie en enkele grote werven berust de Nederlandse industrie op het klein- en middelbedrijf, terwijl West-Duitsland gekenmerkt wordt door het typische grootbedrijf, dat steunend op zijn massaproductie en het moordende overwicht in de Euromarkt gemakkelijk spel op de Nederlandsche markt zou hebben. (In 1950 waren er in ons land slechts 100 industriële grootbedrijven met

meer dan 1000 man personeel. Op de 1.6 miljoen industriearbeiders waren toen 224.000 in deze grote bedrijven werkzaam.)

Een derde bezwaar kwam van de landbouw, die behalve overstroming van ons land met goedkope groenten (vooral uit Italië), vreesde, dat toegegeven zou worden aan de Franse eis tot verplichting van massale aankoop van Frans graan, dat veel duurder is dan Nederland het op de wereldmarkt kan verkrijgen. Het vraagstuk van de landbouw is voorlopig in de ijskast gezet. De overige bezwaren bleven. Aldus was de situatie bij het sluiten van het verdrag.

*

Van begin af aan hebben de overige landen van West-Europa onder leiding van Engeland zich scherp tegen de Euromarkt verzet. Engeland kwam voor de dag met het idee van een „Vrijhandelszone”. Dit zou in principe hetzelfde zijn als de Euromarkt, maar zou alle 17 landen van de „Organisatie voor Europese Economische Samenwerking” omvatten. Bovendien eiste Engeland dat het systeem van „voorkeurstarieven” dat geldt voor de landen van het Britse Gemenebest bestaan zou blijven.

Buiten de Euromarkt blijven hield het gevaar in, dat Engeland zijn leidende rol in Europa op economisch en financieel gebied verliest, dat aan de stroom van Britse goederen naar de zes Euromarkt-landen ernstige belemmeringen in de weg zouden worden gelegd. Immers, de verlaging van de invoerrechten en uiteindelijke afschaffing geldt slechts voor de zes landen onderling, terwijl zij tegenover andere landen en dus ook Engeland gehandhaafd en ten aanzien van Nederland zelfs gedeeltelijk verhoogd zouden worden.

Toetreden op de voorwaarden van het Euromarkt-verdrag zou aan de andere kant versnelling van de ineenstorting van het Britse imperium betekenen. Dit wordt thans nog voornamelijk bijeengehouden door de invoer van goedkope grondstoffen uit de landen van het Gemenebest in Engeland en uitvoer van Britse industrieproducten naar deze landen tegen voorkeurstarieven. Indien Engeland zonder meer was toegetreden tot de Euromarkt, was aan dit stelsel een einde gekomen. Engeland had evenals Nederland bv. met hoge invoerrechten belaste grondstoffen moeten invoeren, terwijl bv. de Westduitse uitvoer naar de landen van het Britse Gemenebest vergemakkelijkt zou zijn. Immers, de lagere invoerrechten voor Britse goederen zouden komen te vervallen.

Het sterkste verzet tegen de „Vrijhandelszone” kwam van begin af aan van de zijde van Frankrijk. Protesten tegen de Euromarkt kwamen niet alleen uit de zwakkere Westeuropese landen, maar ook uit de grondstoffenlanden zoals Indonesië, India, Zuid-Amerika enz. die hun uitvoer naar de Euromarkt-landen bedreigd zagen.

*

Kenmerkend voor de geest waarin het begin van de Euromarkt werd begroet, was o.m. de nieuwjaarsrede van de voorzitter van de Kamer van Koophandel voor Amsterdam, mr. Delprat. Hij noemde het verdrag een „avontuur”, hij wees op de tegenstellingen tussen Nederland en

West-Duitsland, die na het tekenen van het verdrag voor de Europese „eenheid” tot uitbarsting zijn gekomen: de verscherpte strijd van de Rijnscheepvaart; de verhoging van de prijzen voor Nederlandse kaas en strokarton, afgedwongen onder pressie van Bonn; de Westduitse campagne tegen de invoer van Nederlands bier en omgekeerd het Nederlandse protest tegen de verlaging van de Westduitse kolenprijzen met 10 pct.

Hij erkende nog eens dat de Euromarkt voor Nederland een prijsverhogende werking heeft. Maar hij bevestigde ook de juistheid van het bezwaar der communisten, die van begin af aan gewezen hebben op het gevaar van verscherpte monopolievorming. Mr. Delprat verklaarde: „Men kan zich voorstellen, dat in menige tak van industrie achter de schermen reeds aan prijs- en marktverdelingsvereenkomsten op EEG-niveau wordt gewerkt, zo deze niet al tot stand zijn gekomen.”

Ongetwijfeld weet mr. Delprat meer. Maar een van de voornaamste directe resultaten is de tendens van herleving der vooroorlogse internationale en door Duitsland beheerste monopolies, zoals het beruchte Staalkartel. Zij heffen de bestaande tegenstellingen niet op, maar brengen ze op een „hoger niveau” terwijl hun ander kenmerk de verhoging van het prijspeil ten koste van de verbruikers is.

Op nationale schaal was deze tendens onmiddellijk na goedkeuring van het Euromarkt-verdrag merkbaar: sindsdien heeft een onafzienbare reeks samensmeltingen en fusies plaatsgevonden en deze tendens tot aaneensluiting van middelgrote en grote ondernemingen (zoals Werkspoor, Storck-Hengelo en Beynes-Beverwijk tot de „Verenigde Machinefabrieken”) gaat nog steeds door. Met de monopolievorming is onvermijdelijk een versterking van de reactionaire tendenzen in de binnen- en buitenlandse politiek verbonden.

*

Bonn heeft aanvankelijk het Britse streven naar een vrijhandelszone gesteund, in de verwachting dat West-Duitsland ook in een uitgebreider „gemeenschappelijke” markt de overhand zou hebben. In een later stadium echter begon West-Duitsland Frankrijk in zijn verzet te steunen, om twee redenen: in de eerste plaats om gunstiger condities van Engeland te kunnen bedingen en in de tweede plaats om van Frankrijk steun in zijn Berlijn-politiek te kunnen verkrijgen, alsmede steun voor zijn streven tot versterking van de Westduitse positie in de NAVO.

In de herfst van 1958 had een hele reeks onderhandelingen plaats zowel in NAVO-verband als daarbuiten, waarbij o.a. van Nederlandse zijde vergeefs bemiddelingspogingen werden gedaan. (Dit was verklaarbaar vanwege het grote belang, dat Nederland bij de voorziening met goedkope grondstoffen en bij de handel met Engeland heeft. O.m. is Engeland een van onze belangrijkste afnemers van agrarische producten).

Al deze onderhandelingen eindigden met een verdere verscherping van de tegenstellingen en de opkomst van de gedachte om tegen de Euromarkt van zes landen een tweede blok van zes te plaatsen: Engeland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Zwitserland en Oostenrijk. Zweden dreigde met inperking van zijn orders in Frankrijk en verho-

ging van de invoerrechten op Franse goederen; Noorwegen liet geruchten lanceren, die inhielden dat het van plan was scheepsbouworders ter waarde van één miljard mark in West-Duitsland te annuleren en deze orders in Zweden en Engeland te plaatsen.

Toen eenmaal duidelijk werd, dat voor 1 januari geen overeenkomst mogelijk was, kwam het tot de bekende uitbarsting van economische en monetaire maatregelen omstreeks Kerstmis: Frankrijk, dat door de oorlog tegen Algerije geheel uitgeput is en in toenemende mate met crisisverschijnselen te kampen heeft, ging de franc devalueren, in de hoop daardoor de uitvoer te kunnen stimuleren en de invoer te kunnen beperken.

Engeland maakte het pond sterling gedeeltelijk vrij inwisselbaar tegen dollars in de verwachting daardoor Londen als internationaal geldcentrum te kunnen herstellen en de Britse concurrentie jegens West-Duitsland en andere landen te versterken. West-Duitsland, Nederland en een reeks andere landen volgden dit voorbeeld.

Tegelijkertijd werd de „Europese Betalings-Unie” opgeheven en vervangen door de Europese Monetaire Overeenkomst. Dit zijn „afrekenings-instituten” voor de handel onderling, gefinancierd door Amerika. Er is echter een belangrijk verschil tussen beide: Indien een land in zijn handel met een ander land schulden maakte, kreeg het in de EBU automatisch crediet voor een kwart van die schulden. West-Duitsland, dat naar bijna alle deelnemende landen meer uitvoert dan het uit deze landen ontvangt, was de grootste schuldeiser in de EBU. Nederland had een tegoed van ca. 400 miljoen gulden. De grootste schuldenaar was Frankrijk, maar ook Engeland had een tekort. De toestand is dus zo, dat West-Duitsland de grote geldschietster is geworden.

In de thans in werking getreden „Europese Monetaire Overeenkomst” is de credietbepaling komen te vervallen. Maandelijks moet elk land zijn schulden volledig betalen (en wel in dollars of goud) en kunnen de landen die een tegoed hebben, dit volledig opeisen. West-Duitsland heeft van deze ontwikkeling gebruik gemaakt om zijn positie ten opzichte van Frankrijk te versterken, door De Gaulle direct een groot crediet te geven, ongetwijfeld niet zonder politieke en economische toezeggingen afgeperst te hebben.

De tegenstellingen zijn door al deze maatregelen, maar vooral door het in werking treden van de Euromarkt verder verscherpt. De handelsoorlog is feitelijk begonnen, al is de onmiddellijke uitwerking daarvan nog niet direct te zien. Immers, de Euromarkt treedt slechts geleidelijk in werking en om te beginnen zijn de onderlinge invoertarieven der zes deelnemende landen met 10 pct verlaagd. (De betekenis hiervan is gemakkelijk te begrijpen: De invoertarieven voor goederen, waarop in ons land bv. 20 pct werd geheven, worden nu tot 18 pct verlaagd). Als voorbeeld voor de veranderde houding van Engeland kan men het besluit zien, om de landingsrechten van de KLM in Singapore tot één keer per week te beperken. Frankrijk wordt bv. onmiddellijk geplaatst voor versterkte concurrentie in eigen land van de Westduitse en Italiaanse auto-industrie, terwijl de Britse uitvoer van deze belangrijke industrie wordt belemmerd.

Belangrijker dan de direct zichtbare gevolgen is echter de algemene

economische toestand in West-Europa. Die wordt vooral gekenmerkt door het herstel van de macht der Westduitse monopolies, die zich onderscheiden door hun extra agressief karakter. En die wordt bovendien gekenmerkt door onzekerheid over de toekomst, versterkte crisis-verschijnselen, toenemende werkloosheid in België, West-Duitsland, Frankrijk, Engeland en ons eigen land. Zij wordt gekenmerkt door stilstand en achteruitgang van belangrijke takken van industrie (zoals de kolen-industrie, de staalproductie en vooral de textielindustrie).

Dit heeft op zijn beurt een heftiger strijd om de afzetmarkten tot gevolg, waarbij West-Duitsland ongetwijfeld in de beste positie verkeert. Want afgezien van het moderne en gecentraliseerde productie-apparaat, beschikt West-Duitsland als geldschietster voor geheel West-Europa ook over de financiële positie om te pogen zijn macht uit te breiden. Het spreekt vanzelf, dat dit alles een verdere verscherping van de imperialistische tegenstellingen, vooral tussen Bonn en Londen voorspelt.

*

Een bijzondere positie in deze machtsstrijd wordt door Amerika ingenomen. Zoals bekend heeft Amerika het project van de „Europese Economische Gemeenschap” (de Euromarkt) van begin af bevorderd en gesteund.

De Sowjet-auteurs Popow en Fitoeni hebben onlangs in de Prawda opgemerkt: „Van de landen die niet deelnemen aan de „gemeenschappelijke markt” verwacht alleen Amerika politieke en economische voordelen uit deze organisatie te trekken. De Amerikaanse monopolies hopen dat de schepping van de „gemeenschap” hen zal helpen de West-europese markt „van binnenuit” te winnen, door een uitgebreid netwerk van dochtermaatschappijen van Amerikaanse ondernemingen en door een stelsel van deelneming in lokale ondernemingen.”

Dit is volkomen juist. Het is juist ten aanzien van West-Duitsland, waar Amerika vanouds uitgebreide belangen heeft, maar het is vooral ook waar ten aanzien van Nederland. Het is niet toevallig, dat de stroom van Amerikaanse vestigingen in ons land na het lanceren van het Euromarkt-project snel is toegenomen. Het jaar 1958 was een nieuw record in dit opzicht. Een hele reeks grote Amerikaanse monopolies, vooral op het gebied van de chemische industrie (Dupont Nemours, Merck, Sharp en Dohme, Goodrich, enz.), en de machinebouw hebben óf nieuwe vestigingen opgericht óf „belangengemeenschappen” met Nederlandse firma's aangegaan (o.m. met AKU en Polak & Schwarz).

Tot het plan van verovering van de Westeuropese markt behoort ook de massale koop van aandelen van Nederlandse monopolistische ondernemingen als Philips, AKU, Unilever en de Koninklijke.

Deze politiek die er op berekend is, de touwtjes in de Euromarkt en de Europese integratie-politiek in handen te houden, moet men ook zien in het licht van het streven van sommige Westeuropese groeperingen om een „eigen” imperialistische politiek te voeren (Frankrijk, West-Duitsland), een stroming die ook in ons eigen land veld wint en die gepaard gaat met een uiterst reactionaire binnenlandse politiek.

Terwijl Washington aldus poogt, West-Duitsland en Frankrijk in het

gareel van de Amerikaanse politiek te houden, ziet het de verzwakking van de Britse economische positie in de EEG-landen met welgevallen. Hetzelfde geldt voor de diepgaande conflicten tussen Engeland aan de ene en Frankrijk en West-Duitsland aan de andere kant.

*

Op den duur kan echter ook deze Amerikaanse politiek van verovering der Westeuropese markten „van binnenuit” slechts tot een verscherping der voorhanden conflictstof leiden. Het is van belang op te merken, dat het streven naar een „verenigd” Europa onmiddellijk na de oorlog begon. Maar niettegenstaande het ontstaan van een imposant aantal „gemeenschappen”, het instellen van „Europese parlementen” en vooral van de NAVO — het voornaamste orgaan in al deze „eenheidsorganisaties” — of juister gezegd: door het ontstaan van al deze „eenheidsorganisaties” zijn de conflicten gegroeid, vermeerderd en tenslotte tot een uitbarsting gekomen.

De vraag hoe het verder zal gaan, is zeer treffend door de reeds geciteerde mr. Delprat tot uiting gebracht.

Sprekende over de Euromarkt en Vrijhandelszone zei hij: „Economische integratie zonder politieke harmonisatie is niet mogelijk. Een dergelijke harmonisatie tot stand brengen met behoud van de nationale en daarmee de politieke identiteit van verschillende landen is een opgave, waarbij het afschieten van raketten naar de maan slechts kinderspel lijkt.”

Deze ondernemer heeft dus wel heel goed begrepen, dat de managers van de Euromarkt — met name de Westduitsers — verstrekkende politieke doelen nastreven. En wat kan een „politieke harmonisatie” anders betekenen dan het ondergeschikt maken van de overige leden van de Euromarkt aan de revanchistische en militaristische doeleinden van de Bonn-reactie? De zorg om de politieke „identiteit” (zelfstandigheid) van Nederland zal Bonn daarbij niet al te zeer pijnigen!

Mr. Delprat heeft gelijk als hij bedoelt, dat de economische smelting van de zes Euromarkt-landen niet op te lossen valt zonder de vernietiging van de politieke zelfstandigheid. Immers, de buitenlandse politiek van een kapitalistisch land is niets anders dan de weerspiegeling van de economische doeleinden van zijn eigen imperialisten. En het is inderdaad waar, dat de economische tegenstellingen uiteindelijk slechts door de strijd om de macht kunnen worden opgelost.

Ongetwijfeld zal men in de komende tijd nog menige poging doen om tussen de twee economische blokken onder leiding van West-Duitsland resp. Engeland tot een of ander compromis te komen. Maar dat kan alleen maar gaan ten koste van een der groepen en het zal dus op z'n hoogst het uitbreken van nieuwe conflicten kunnen vertragen.

Wij gaan een periode van verhoogde instabiliteit tegemoet, juist op een moment dat het socialistische kamp zich stabielier toont dan ooit en bezig is zijn economische macht en zijn welvaart in steeds sneller tempo te verhogen.

F. BARUCH.

ZONSOPGANG OVER DONKER CONTINENT

NADAT in november van het vorige jaar in de Nederlandse burgerlijke bladen het triomfantelijke bericht verscheen, dat de Handelsvereniging Amsterdam in Ethiopië haar suikerondernemingen had uitgebreid — wat als een verdere verovering van Afrika moest gelden — begon enkele dagen daarna in Accra — de hoofdstad van de jonge Republiek Ghana — een grote conferentie van het Afrikaanse volk. Op zichzelf misschien een wat ver en wat vreemd verband tussen die suikerondernemingen van de HVA aan de oostkust en die volksconferentie in Accra op de westkust van Afrika; maar sinds Azië steeds meer uit de handen van de imperialisten glipt, trachten deze hun werkterrein te verleggen naar Afrika. Zo ziet de HVA haar suikerondernemingen als vervanging van de verloren gaande mogelijkheden in Indonesië en willen ook andere koloniale maatschappijen hun reeds bestaande belangen in Afrika verder uitbreiden.

Doch in Accra hebben deze dagdromers van een nieuw kolonialisme reeds een antwoord gekregen. Deze stad aan de Goudkust was van vijf tot dertien december 1958 een centrum van de activiteiten van leidende Afrikaanse persoonlijkheden. Meer dan 200 personen van 62 organisaties, die 200 miljoen Afrikanen van 28 landen vertegenwoordigden, namen daar deel aan een conferentie van het Afrikaanse volk. De voorname congreszaal in Accra was versierd met bloemen en de vlaggen van de tien reeds onafhankelijke Afrikaanse staten. „Handen af van Afrika, Afrika moet vrij worden” — „Volkeren van Afrika verenigt U — Wij hebben vrijheid en waardigheid te winnen” waren de overheersende leuzen in de zaal. In de stad waren affiches opgehangen, die omtrent de verlangens van het Afrikaanse volk geen twijfel lieten: „Laat Afrika eensgezind naar onafhankelijkheid streven” — „Help de blanke imperialisten uit Afrika drijven — zij zijn hier alleen maar om ons bloed uit te zuigen” — „Afrika is op weg naar vrijheid en niets kan ons meer tegenhouden” — „Wij willen een Afrika onder de Afrikanen”.

De Al-Afrika volksconferentie was de eerste in de geschiedenis en betekent een belangrijke mijlpaal in de opmars van het Afrikaanse volk, dat nog verschrikkelijk lijdt onder de koloniale onderdrukkers. „Het laatste front” van het koloniale systeem staat op instorten en het zal ook niet lang meer duren voor de imperialisten uit Afrika zijn verdreven.

De nationale vrijheidsbeweging in Afrika krijgt een algemeen volkskarakter. Aan de strijd voor de liquidatie van het kolonialisme nemen alle lagen van de bevolking deel: de arbeidersklasse, de boeren, de nationale bourgeoisie en zelfs enkele delen van de feodalen en half-feodalen, zoals de zogenaamde opperhoofden van de stammen. Slechts de rijkste feodalen en zekere delen van de compradoren-bourgeoisie komen op voor het behoud van het kolonialisme. De positie van de

sociale krachten in de anti-imperialistische beweging is overal meer of minder hetzelfde. De nationale bourgeoisie en de met haar verbonden nationale intelligentia is de leider van deze beweging.

De arbeidersklasse is nog jong en zij heeft nog onvoldoende bewustzijn. In de Afrikaanse kolonies, met uitzondering van Algiers, bestaan nog geen communistische partijen, maar afzonderlijke marxistische groepen en kringen, die vervolgd worden door de koloniale macht. De verspreiding van marxistische literatuur en marxistische propaganda is verboden. Maar de arbeidersklasse heeft een grote politieke school in de praktijk, zij wordt politiek rijper in de strijd voor de nationale bevrijding van haar land.

Aan de bijeenkomst in Accra namen vertegenwoordigers van vakverenigingen, vrouwenorganisaties, jeugd, studenten en politieke organisaties deel. Zij kwamen onder meer uit Nigeria, Kameroen, Algiers, Verenigde Arabische Republiek, Guinea, Kenya, Zuid-Afrika, Senegal, Oeganda, Noord-Rhodesia, Togo, Ethiopië en andere delen van Afrika; uit onafhankelijke staten en uit nog niet bevrijde gebieden. Ongeveer 70 pct van Afrika's territorium en 60 pct van de bevolking staan nog onder rechtstreekse macht van de buitenlandse bezetters. Van de 160 miljoen zielen, die in de gehele wereld nog onder politieke en staatkundige controle van de kapitalistische kolonisatoren staan, vindt men 90 pct ofwel 140 miljoen in Afrika.

Afrika's rijkdommen

Afrika is een geweldig continent met onuitputtelijke rijkdommen. In de burgerlijke pers wordt het nog vaak afgeschilderd als het continent van de toekomst vanwege deze rijkdom aan grondstoffen. Zo levert Afrika 98 pct van de diamant van de gehele kapitalistische wereld, 80 pct kobalt, 56 pct goud, 38 pct chroom, 36 pct mangaan, 27 pct koper. Het neemt een belangrijke plaats in bij de uranium-winning en sinds kort lonken de verlokkende oliebronnen in de Sahara. Ook op het gebied van de landbouw levert Afrika belangrijke producten: copra 85 pct, palm-olie 79 pct, cacao-bonen 63 pct, sisal 59 pct en aardnoten 22 pct van de wereldproductie.

De imperialisten dromen van Afrika als een belangrijke grondstoffenvleverancier voor hun kapitalistische industrie en als een groot uitbuitingsobject, omdat de weinig talrijke arbeidersklasse nog zwak georganiseerd is. Het doel van de Amerikanen is bovendien om Afrika, zijn gebied, zijn rijkdommen en zijn bevolking geheel in te schakelen in de NAVO-plannen.

Tot de mogendheden, die grote gebieden nog staatkundig onderdrukken, behoren Engeland, Frankrijk, België en Portugal. De omvang van deze kolonies wordt duidelijker, als men weet, dat de Engelse kolonies 20 maal zo groot zijn als het „moederland”, de Franse 16 maal, de Belgische 80 maal en de Portugese 22 maal.

Het zijn de grote monopolies, die Afrika tot hun domein hebben gemaakt. Tot hen behoort de Nederlands-Engelse trust „Lever Brothers and Unilever”. Dit concern betreft zijn grondstoffen voor een groot deel via haar dochtenmaatschappij „United Africa”. De United Africa droeg

enkele jaren geleden $\frac{1}{4}$ bij tot de winst van het Lever Brothers-Unilever-concern. Zij verrijkt zich door een schandelijke monopolie-winst op de 50 miljoen zielen in Equatoriaal-Afrika. United Africa verkoopt goederen aan de bevolking tegen prijzen, die 100—500 pct hoger liggen dan de prijzen op de kapitalistische wereldmarkt. En het koopt grondstoffen van de bevolking tegen prijzen, die 50 tot 70 pct lager zijn dan de wereldmarktprijzen. Verder heeft de Billiton-mij. mijnen in Rhodesia en de Royal Dutch exploiteert oliebronnen in Egypte.

Een concurrent voor de oude imperialistische mogendheden werd in de na-oorlogse jaren Amerika. Jaar na jaar stijgen de Amerikaanse investeringen, welke geschieden via de zogenaamde hulp, de Amerikaanse import- en exportbank en de wereldherstelbank.

Het aandeel van het Amerikaanse kapitaal in Afrika bedroeg in 1955 774 miljoen dollar. Het zijn de monopolies van Rockefeller, Morgan en Mellon, die er werken en vooral bekend is de American Metal Company. In 1951 behaalden de Amerikaanse monopolies tussen de 21 à 25 pct winst. Er zijn enkele mijnmaatschappijen, die meer dan 100 pct winst van hun kapitaal behalen. De Amerikaanse maatschappij Newton Mining Corporation betaalt aan een mijnwerker in de mijn Tsoemeb in Zuidwest-Afrika 3 dollar voor een ton ruw koper (gedolven), terwijl zij 25 dollar winst op elke ton maakt.

In het openbare leven en ook bij de betaling van hun arbeid ondergaan de Afrikaners de grofste rassendiscriminatie. In 1955 bedroeg in Noord-Rhodesia het maandloon van een Afrikaanse arbeidskracht in de kopermijnen 18.72 dollar, terwijl een blanke arbeidskracht 381.50 dollar ontving — ofwel 20 keer meer.

Met de opvoeding is het even bedroevend. Volgens statistieken van de UNO bedraagt het percentage analfabeten onder de volwassenen 80 à 85 pct en er zijn zelfs gebieden waar 90 pct analfabeet is. In de Portugese kolonie Angola gaat slechts 2 pct van de kinderen naar school. In Kenya geven de koloniale autoriteiten 8 pond 10 shilling per jaar uit voor de opvoeding van een blank kind en slechts 1 shilling 5 pence voor de opvoeding van een Afrikaans kind.

Het is duidelijk, dat het volk van Afrika niet in deze toestand wil berusten. Dat is tot uitdrukking gekomen op de conferentie van Accra. Deze conferentie was een belangrijke gebeurtenis in het leven van de volkeren van Afrika sinds de conferentie van Bandung, de Azië-Afrika solidariteitsconferentie in Caïro en de conferentie van Afrikaanse onafhankelijke landen. Accra betekent een nieuwe ontwikkeling van de Afrikaanse nationale beweging voor onafhankelijkheid.

Zoet gefluit en terreur

Het zou natuurlijk verkeerd zijn om te menen, dat de conferentie van Accra zonder meningsverschillen en tegenstellingen is verlopen. Sinds de imperialisten hun methoden trachten te wijzigen en zelfs als mombakkes een soort „dekolonialisatie” propageren, willen zij met zoet gefluit vertegenwoordigers van de onderdrukte bevolking in verwarring brengen. Zij proberen zo de meest brute vormen van onderdrukking met schone woorden te omgeven.

Zo verklaarde in 1956 de gouverneur-generaal van de Belgische Congo¹⁾ tegenover de negerbevolking: „Ik noem U niet langer mijn zonen, want de tijd is gekomen U mijn broeders te noemen”. In de Belgische Congo is de uitbuiting er echter niet minder om geworden en de broeders staan nog altijd aan dezelfde methoden van terreur bloot als de zonen. Paus Pius XII — na zijn dood alomt bereid als een „politieke paus” — deed het anders; hij publiceerde met Pasen 1957 een encycliek „Fidei Donum” (De gave van het geloof), waarin hij onder andere de wereld kond deed:

„Mijn zorgen worden nog groter, omdat alles in Afrika — het zwarte rijk met 85 miljoen heidenen — zo ontzaglijk snel verandert. De bisschoppen en de voornaamste katholieken in Afrika merken dat goed. De volkeren worden sterk aangetrokken door al die nieuwe en moderne dingen uit Europa. Zò sterk, dat zij nergens anders aan denken en het voornaamste vergeten. Daarom is het de allerheiligste plicht van de kerk haar leer aan die mensen te verkondigen. De moderne veranderingen moeten steunen op ons heilig geloof. En dit moet direct gebeuren. Wachten is gevaarlijk. Het gaat te vlug in Afrika. In West-Europa heeft het honderden jaren geduurd eer de mensen zo beschaafd waren als nu. In Afrika gebeurt dit in enkele tientallen jaren”.

En al is zonder twijfel het missie-leven geïntensiveerd (het onderwijs in de Belgische Congo is in handen van de missie, de pers is voor 75 pct katholiek) en wordt via het katholieke geloof getracht Afrika voor het Westen te behouden — de wetten van de maatschappelijke ontwikkeling zijn sterker dan de katholieke leer; zelfs de discipelen van Romme, die blijkens „De Volkskrant”, in ruime mate aan 's Pausen oproep gevolg hebben gegeven, kunnen de bewustwording van het Afrikaanse volk niet tegengaan.

Daarom achtten de Amerikanen zich verplicht zelf wat aan de conferentie van Accra te doen — en natuurlijk grover. Aan de vooravond van de conferentie maakte de onder-assistent minister van Buitenlandse Zaken Joseph Satterthwaite een rondreis door Afrika. Het was duidelijk, dat de Amerikanen probeerden om hun invloed op de conferentie te doen gelden en haar te leiden in een richting, die gunstig zou zijn voor de imperialisten. Het had dan ook zo een 35 à 40 man naar de conferentie gezonden: zij waren daar als „waarnemers” en „broederlijke gedelegeerden” en vertegenwoordigden verscheidene organisaties als het Afrika-Amerika instituut; de Amerikaanse commissie voor Afrika; de Amerikaanse vereniging voor Afrikaanse cultuur enz. Het is bekend, dat bijvoorbeeld het Afrika-Amerika instituut gefinancierd wordt door de American Metal Company, die grote aandelen-pakketten heeft in de mijnen van Rhodesia. De Amerikanen kwamen in geheime besprekingen bijeen om hun „strategie en tactiek” te bepalen en zij trachtten „vrienden te winnen” onder de Afrikaanse gedelegeerden. Zij deelden brochures uit over de Amerikaanse „democratie” en waren scheutig met geld. Een Amerikaanse correspondent, Keath, van „African special

¹⁾ Dit artikel werd geschreven vóór de gebeurtenissen in de Belgische Congo de groei van de nationale bevrijdingsbeweging in dit gebied onderstreepten. Wij hopen in een volgend nummer de toestand in de Congo nader te kunnen belichten. (Redactie).

report", verschool zich zelfs onder het podium van de congreszaal om de besloten zittingen van de hoofden der delegaties af te luisteren; hij werd gepakt en door de politie verhoord.

Geweld of geen geweld

Wat hadden de Amerikanen zich nu ten doel gesteld? Dat was tweedracht zaaien tussen de Afrikaanse volkeren, die als gevolg van de imperialistische overheersing vaak nog in gescheiden bevolkingsgroepen leven en wier grenzen grillig door bevolkingsgroepen heen lopen. (b.v. Nigeria en Somaliland). Bovendien wilden zij de strijdbare geest van het Afrikaanse volk verzwakken door het een discussie op te dringen over de bevrijdingsstrijd „met geweld” of „zonder geweld”. Op de conferentie waren een klein aantal conservatieven en vertegenwoordigers van extreme rechtse organisaties, die de opvattingen van geweldloosheid verdedigden. De Westelijke journalisten trachtten vooral verklaringen van hen los te krijgen over de „strijd” voor onafhankelijkheid door onderhandelingen en hervormingen. Maar de meerderheid van de conferentie bestond uit gedelegeerden van waarlijk progressieve en strijdbare organisaties, wier politiek de belangen van de breedste massa's van het volk weerspiegelen. Zij herinnerden aan de bittere strijd, die reeds gaande is in Afrika — bijvoorbeeld in Algiers, Kenya en Kameroen. Het zijn de imperialisten, die de Afrikaanse volkeren dwingen om geweld met geweld te beantwoorden. De gedelegeerde van Kameroen, de vice-president van de Unie van het Volk van Kameroen Ernest Ouandie, zei in zijn rede: „Terwijl onze kameraden in Algiers hun strijd tegen de imperialisten met de wapens in de hand voortzetten, nemen wij hier een onjuist standpunt in en praten over niet-geweldadig. Kolonialisme is gebaseerd op geweld en wij kunnen alleen dezelfde methode gebruiken om het te vernietigen”.

Sinds 1955 vloeit er trouwens ook bloed in Kameroen. De gevangenis-sen zitten vol patriotten en meer dan 5000 patriotten zijn reeds gestorven in concentratiekampen. Maar al deze wreedheden kunnen de wil van het volk van Kameroen niet breken.

Ouandie deed een beroep op de Afrikaanse staten en het Afrikaanse volk voor volledige solidariteit met het Algerijnse volk en vroeg hun het Algerijnse volk te voorzien van gelden, materialen en wapens. Hij vroeg alle Afrikaanse staten de voorlopige Algerijnse regering te erkennen.

De gedelegeerde van Algiers, Bonmendjel Ahmed, zette in zijn rede uiteen, hoe de Franse imperialisten alle vreedzame oplossingen hebben geweigerd, die uitgaan van de onafhankelijkheid voor Algiers. De strijd van het Algerijnse volk is er een van zelfverdediging en voor vrijheid. Nadat hij nogmaals herinnerd had aan de mislukte Algerijnse pogingen de problemen op vreedzame wijze op te lossen, zei hij, dat „de methode van geweld door de Franse kolonialisten aan het Algerijnse volk was opgedrongen. Geen enkel onderdrukte persoon krijgt het recht te kiezen tussen geweld en geen geweld.” De Algerijnse afgevaardigde Omar Fanon verklaarde, dat de volkeren van Afrika elke vorm van strijd voor hun vrijheid kunnen aanvaarden al naar gelang de omstandigheden en het standpunt van hun vijand. Methoden van geweld moeten

niet uitgesloten worden en de volkeren van Afrika kunnen geweld gebruiken om te nemen wat hen toebehoort.

Inderdaad is Algiers het voorbeeld hoe de imperialisten te werk gaan en ook hoe zij op de vrijheidsbeweging te pletter lopen. De Franse imperialisten zullen nooit uit zichzelf Algiers verlaten. Zij voeren een comédie op om Algiers tot „Frans gebied” te verklaren. Dat bleek bij de zogenaamde verkiezingen enkele maanden geleden, waar zelfs bladen met een beetje fatsoen in West-Europa geen cent voor gaven. De kandidaten waren gesteld door de fascistische comité's, maar ondanks de terreur van de Franse troepen weigerde 60 pct van de bevolking om te stemmen en er waren zelfs streken waar 80 pct niet naar de stembus ging. In 1954 begon de gewapende strijd van het Algerijnse volk en de gehele natie staat nu in een gevecht tegen de 600.000 tot de tanden gewapende Franse troepen. Het Algerijnse bevrijdingsleger heeft reeds controle over bijna het gehele territorium van Algiers; de Franse troepen kunnen geen stap doen zonder steun van vliegtuigen en tanks. Een belangrijke versterking van de nationale bevrijdingsstrijd was de vestiging van de voorlopige regering van Algiers. Zij doorkruiste de plannen van De Gaulle en haar erkenning door een reeks van staten — onder meer door China — was een slag voor de Franse imperialisten. De Gaulle en zijn generaals zijn onmachtig om een militaire overwinning in Algiers te behalen. De vrijheidsstrijd ondermijnt het fascisme in Frankrijk en vormt zo een enorme steun voor de Franse arbeidersklasse en democraten. Achter het Algerijnse volk staan de Sowjet-Unie en het gehele socialistische kamp, geheel Azië en Afrika. Het stormachtige applaus, waarmee op de conferentie van Accra de woorden van de Algerijnse afgvaardigden werden begroet, was een bewijs van de warme sympathie, die men voor de bevrijdingsstrijd van Algiers voelt.

Besluiten der Accra-conferentie

Beziet men de resultaten van de conferentie in Accra dan kan men zeggen, dat de Amerikaanse pogingen om onoverkomelijke onenigheid tussen de gedelegeerden te zaaien niet zijn geslaagd. Onder daverend applaus nam de conferentie een verklaring aan de UNO aan, waarin wordt gezegd, dat het kolonialisme in strijd is met de rechten van de mens en waarin wordt geëist, dat de koloniale mogendheden „uit alle Afrikaanse landen zullen verdwijnen, welke zij bezet houden”. De conferentie uitte een krachtig protest tegen het koloniale systeem; zij veroordeelde het terreursysteem in de Britse en Franse koloniale gebieden, speciaal zoals het tot uitdrukking komt in zijn meest brute vormen in Algiers, Kameroen en Midden-Afrika, Kenya en Zuid-Afrika, de Portugese gebieden Angola en Mozambique, Principe en Sao Thomes, waar de inheemse bevolkingen leven onder een regiem van koloniaal fascisme. De conferentie veroordeelde de uitbuiting van de natuurlijke en menselijke bronnen van deze gebieden, alsmede de schending van de menselijke en democratische rechten, zoals die zijn neergelegd in het UNO-Handvest.

Rassen-discriminatie, het systeem van reservaten en alle andere vor-

men van rassen-discriminatie en kleurbarrière werden veroordeeld. De conferentie sprak zich uit tegen het gebruik van gedwongen arbeid in gebieden als Angola, Mozambique, de Belgische Congo, Zuid- en Zuidwest-Afrika; zij veroordeelde de politiek in gebieden als Midden- en Zuid-Afrika, die hun minderheidsheerschappij over de meerderheid baseren op apartheidstheorieën. De conferentie protesteerde tegen het in beslag nemen van het beste land van de Afrikaners voor het gebruik door Europese kolonistoren. Zij was tegen de militarisatie van Afrika. Verder werd er in de slotverklaring een beroep gedaan op de onafhankelijke Afrikaanse staten om de grootst mogelijke hulp te verlenen aan de afhankelijke volkeren in hun strijd tegen het imperialisme en kolonialisme om op die wijze hun bevrijding te bespoedigen en toe te treden tot een gemeenschap van vrije onafhankelijke Afrikaanse staten.

De conferentie sprak haar steun uit aan alle vrijheidsstrijders in Afrika, aan allen, die gebruik maken van vreedzame middelen van geen geweld en persoonlijke ongehoorzaamheid, zowel als aan hen, die gedwongen worden geweld met geweld te vergelden om nationale onafhankelijkheid en vrijheid voor het volk te bereiken.

In een andere resolutie nam de conferentie krachtig stelling tegen de imperialistische tactiek om het bestaan van stammengemeenschappen en religieus separatisme te gebruiken om de koloniale politiek door te voeren. Bovendien sprak de conferentie als haar mening uit, dat zij het Pan-Afrikanisme en de wens naar eenheid onder het Afrikaanse volk ondersteunt. Het uiteindelijke doel is een gemeenschap van vrije Afrikaanse staten. Als eerste stap dienen de onafhankelijke staten van Afrika zich te verenigen in groepen gebaseerd op geografische verbondenheid, economische, taalkundige en culturele banden.

Er is een permanent secretariaat gevormd om de strijd voor Afrikaanse eenheid en vrijheid te coördineren.

Vonnis over imperialismen

De bevrijdingsbeweging van de koloniale volkeren ontwikkelt zich met een duizelingwekkende snelheid. In de periode van de tweede wereldoorlog leefde nog een derde van de wereldbevolking (meer dan 700 miljoen zielen) in koloniën. Tegenwoordig is dat nog maar 6 pct van de wereldbevolking ofwel 160 miljoen zielen. In Azië leefde aan het einde van de tweede wereldoorlog nog 48 pct van de mensen in koloniën — tegenwoordig is dat nog maar 1 pct. Onze eeuw is de eeuw van de ineenstorting van het koloniale stelsel. De Afrikaanse volkeren hebben nu ook het internationale strijdperk betreden en hun strijd tegen het imperialisme is een onderdeel van de gehele wereldomvattende strijd om het imperialisme van de aardbodem te wegen. Zij hebben daarbij reeds successen behaald; van de ongeveer 220 miljoen Afrikaners leven er nu reeds ongeveer 100 miljoen in een eigen staat.

Het Egyptische volk weerstond in 1956 de aanval van de Engelse en Franse imperialisten en versterkte het zelfvertrouwen van de volkeren van Azië en Afrika. Soedan, Marokko, Tunis, Ghana en Guinea hebben hun onafhankelijkheid geproclameerd. De geboorte van de Republiek Algiers betekende een verdere stap op de succesvolle weg van de bevrijdingsbeweging in Afrika.

In de strijd van alle onderdrukte volkeren voor onafhankelijkheid en vrijheid is de voortdurende steun van de socialistische landen van enorm belang. Het bestaan van het socialistische kamp heeft ongekend gunstige voorwaarden geschapen voor deze strijd. In Egypte, Syrië, Irak, Libanon, Jordanië, Indonesië en andere delen van Azië en Afrika genieten de volkeren, die voor hun onafhankelijkheid vechten, krachtige steun van de socialistische landen. De strijdbare vriendschap tussen de volkeren van Azië en Afrika en de socialistische landen ontwikkelt zich van dag tot dag in de gemeenschappelijke strijd tegen het imperialisme. De socialistische landen grijpen op elk brandpunt van de strijd in om de strijd van de nationale staten in Afrika en Azië te ondersteunen. Het bestaan en de ontwikkeling van het socialistische kamp vormt de ernstigste hindernis voor de imperialisten bij hun pogingen om de koloniale en semi-koloniale volkeren tot slavernij te brengen. De conferentie van Accra zal bijdragen tot een nieuwe opbloei van de nationale onafhankelijkheidsbewegingen in de koloniale gebieden en tot de vereniging van de Afrikaanse landen in een eenheidsfront tegen het kolonialisme. De Al-Afrika conferentie in Accra zal een vonnis worden, dat het einde aankondigt van de gouden eeuw van het imperialisme in Afrika.

HENK DE VRIES.

Liberaal en geleide democratie

Onlangs is het Centraal Comité van de Indonesische Communistische Partij in zitting bijeen geweest ter voorbereiding van het VIe Congres van de PKI in het midden van dit jaar. Op deze zitting heeft D. N. Aidit een rede uitgesproken, waarvan wij hier een deel publiceren.

EEN belangrijk binnenlands vraagstuk in Indonesië is de crisis van de liberale democratie.*)

Het is vanzelfsprekend, dat het Indonesische volk als een reactie op het vroegere Nederlandse kolonialisme en het Japanse militarisme, democratie verlangde, waarmee liberale democratie werd bedoeld. Dit werd o.a. tot uitdrukking gebracht in het eisen van een „Indonesië met een parlement” ten tijde van het Nederlands-Indische bewind, kort voor de tweede wereldoorlog. Het spreekt ook vanzelf, dat nadat de Indonesische Republiek was uitgeroepen, een poging werd gedaan deze democratie in praktijk te brengen. Voor ons communisten bestond er geen twijfel aan, dat democratie, zelfs liberale democratie, beter was dan kolonialisme of fascisme. Daarom ondersteunden we voor de oorlog vastbesloten de leuze van een „Indonesië met een parlement” en daarom werken we thans oprecht en zo goed we kunnen in het parlement en in de plaatselijke vertegenwoordigende organen.

Op het ogenblik, dat het vaandel van de parlementaire democratie door het meest reactionaire deel van de bourgeoisie overboord werd geworpen, — zoals b.v. ten tijde van de arrestatie door de regering-Sukiman in augustus 1951, nam onze partij dit vaandel van de democratie op en verhief ze dat hoog. En ook, toen de rechtse socialistische (PSI) op 17 oktober 1952 poogden met militaire middelen naar de macht te grijpen en toen daarna opnieuw een poging werd gedaan, dit maal door Zulkifli Lubis met de ondersteuning van de Masjumi en de PSI, stond de communistische partij vooraan in de strijd tegen deze pogingen om het regeringsstelsel te fasciseren en hield ze het vaandel van de parlementaire democratie hoog. Door dit te doen slaagden onze partij en de andere democratische partijen er tezamen met het gehele Indonesische volk in om het uiteenvallen van de Republiek te verhinderen. Op dit gebied zijn de verdiensten van president Sukarno als revolutionaire democraat zeer groot geweest.

Maar van de aanvang af zijn wij van mening geweest, dat de liberale democratie geen stelsel is, dat in staat is de belangrijkste vraagstukken van het Indonesische volk op te lossen, op politiek, noch op economisch en cultureel gebied. Vanuit internationaal en historisch oogpunt bezien, is de liberale democratie al bankroet. Het Indonesische volk heeft nu zelf aan den lijve ervaren, dat ook vanuit Indonesisch gezichtspunt de

¹⁾ Met liberale democratie wordt bedoeld de burgerlijke, parlementaire democratie, zoals die in de Westeuropese landen bestaat en die vervlochten is met de kapitalistische productiewijze.

Geleide democratie houdt in de vorming van een kabinet, dat berust op samenwerking der politieke partijen, groepen en personen, die patriottisch zijn en de idealen van sociale gerechtigheid willen verwezenlijken. Het doel moet zijn het tot stand brengen van een rechtvaardige en welvarende maatschappij in Indonesië.

liberale democratie niet in staat is een oplossing te vinden voor de belangrijkste vraagstukken.

Het is bewezen, dat dit stelsel niet in staat is om de dringende eisen van het Indonesische volk, zoals de eenheid van alle nationale krachten, het teniet doen van de buitenlandse economische overheersing, de nationale economische opbouw en de ontwikkeling van een nationale cultuur te verwezenlijken.

Doch dit weerlegt op geen enkele wijze het feit, dat de burgerlijke, parlementaire of liberale democratie beter is dan het fascisme, beter dan militaire dictatuur of een éénmansbewind. Zulke dictaturen zijn in principe reeds veroordeeld door de Franse Revolutie van 1789. Deze dictaturen zijn in wezen gelijk aan de politieke stelsels, die in het slavenhouders- en het feodale tijdperk bestonden en die het volk absoluut geen waarborg boden voor de elementaire of democratische rechten, zelfs niet in de wet. De bourgeoisie, die niet langer in staat is haar dictatuur te camoufleren met liberale democratie, heeft uit voorbije tijden dit stelsel van de individuele macht of van de macht in handen van een kleine klik opgegraven. Zo is dit gedaan door Hitler in Duitsland, door Mussolini in Italië en door nog anderen voor de tweede wereldoorlog. De gehele wereld is getuige geweest van de vernietiging van dit in een nieuwe kleedij gehulde overjarige stelsel. En nu zien we zulke dingen of in ieder geval zeer gelijksoortige dingen gebeuren in Frankrijk met De Gaulle, in Pakistan met Ayub Khan en in Thailand met Serit Thanarat.²⁾ Om zijn belangen te verdedigen, tracht het meest reactionaire deel van de bourgeoisie het rad van de geschiedenis terug te draaien.

Het is daarom niet verrassend, dat deze poging om het rad van de geschiedenis terug te draaien, invloed uitoefent op sommige politieke avonturiers, baantjesjagers en reactionairen in ons land. Zij spreken zonder schaamte over de „achterlijkheid” van Indonesië, omdat De Gaulle in Frankrijk, Ayub Khan in Pakistan en Serit Thanarat in Thailand het tempo zouden aangeven. Ze wachten op de kans om de crisis van de liberale democratie in ons land „op te lossen” met behulp van fascisme, militaire dictatuur of een éénmansbewind. Zij willen het onvermogen van de liberale democratie „overwinnen” met het onvermogen, dat bovendien nog veel erger is, van het fascisme. Waar willen deze mensen heen? Willen zij slechts enkele ogenblikken van opperste machtswellust beleven en dan voor eeuwig uit het bestaan verdwijnen? Willen zij geen rekening houden met de ervaring van Feisal en Noeri Es Said in Irak?

De snelheid, waarmee de liberale democratie in Indonesië bankroet is gegaan, wordt bepaald door twee oorzaken. Ten eerste, door de groeiende bewustheid van het Indonesische volk zelf, dat door zijn eigen ervaring heeft gezien, dat de liberale democratie identiek is aan corruptie, bureaucratie en onvermogen om de belangrijkste vraagstukken van het Indonesische volk op te lossen. Ten tweede, door het

²⁾ In Pakistan en Thailand hebben militaire staatsgrepen plaats gehad, die geleid hebben tot het aan de macht komen van de genoemde dictators. De geringe elementaire rechten, die het volk in deze landen nog had, worden door deze dictators vertrapt. Zij pogen de patriottische beweging van het volk met geweld te onderdrukken. Het is reeds gebleken dat hun dictatuur gericht is op het dienen van de imperialistische belangen en het handhaven van de militaire pacts, waarin deze landen zijn opgenomen.

optreden van de voorstanders van een militaire junta³⁾ en andere fascistische elementen.

Het Indonesische volk is zich bewust geworden van het onvermogen van de liberale democratie, — een bewustzijn dat vaak tot uiting wordt gebracht door president Sukarno —, op een ogenblik, dat de crisis van dit politieke stelsel nog niet overwonnen kan worden door de nieuwe of volksdemocratie, een stelsel dat al beproefd is en in staat is gebleken de belangrijkste vraagstukken van het volk, zowel in Europa als in Azië, op te lossen. De toestand is thans dus zodanig, dat de liberale democratie reeds gediscrediteerd is, maar dat de voorwaarden voor de volksdemocratie nog niet bestaan; de fascistten staan klaar met hun plannen voor de dictatuur, terwijl het volk een bittere strijd voert ter verdediging van zijn politieke rechten.

In zo'n toestand vol onzekerheid is de betekenis van president Sukarno's idee van geleide democratie inderdaad zeer groot. De kern van deze geleide democratie is, dat ze zich richt tegen het liberalisme en tegen de militaire dictatuur en een éénmansbewind. In wezen is het een democratie, zij het geen volksdemocratie, doch een anti-liberale democratie. President Sukarno noemt het de „Indonesische democratie”. Geleide democratie, als vrucht van de strijd van het volk, moet een bredere democratie voor het volk waarborgen en moet in staat zijn de politieke rechten van de vijanden van het volk te beperken. Als ze in praktijk wordt gebracht in overeenstemming met de verklaringen van president Sukarno, zal de geleide democratie in staat zijn de dringende vraagstukken op te lossen, waarvoor het Indonesische volk zich geplaatst ziet, het vraagstuk van de nationale eenheid en het vraagstuk van de economische opbouw en van een zekere verbetering in de levensomstandigheden van het volk. Daarom ondersteunt de PKI president Sukarno's idee van een geleide democratie; zij is er zich ten volle van bewust wat dit betekent en strijdt met grote vastbeslotenheid om het te verwerkelijken.

Er zijn enkele zaken, die de gedachte van de geleide democratie zouden kunnen verzwakken en die de aanhangers van de geleide democratie moeten zien te verhinderen. Dit is o.a. het feit, dat deze gedachte zou kunnen worden gebruikt voor hun eigen doeleinden door politieke avonturiers en speculanten, door partijen, groepen en individuen, die er niet in geslaagd zijn het vertrouwen van het volk te winnen bij de verkiezingen. Dit zou de indruk kunnen wekken, dat de geleide democratie wordt voorgestaan door hen, die er niet in geslaagd zijn de overwinning door democratische middelen te verkrijgen. Dit zou betekenen, dat de geleide democratie niet gericht zou zijn op datgene wat president Sukarno voor ogen staat, maar eenvoudigweg een middel zou zijn om de ambities te dienen van enkele personen, die politiek bankroet zijn gegaan. Verhinderd dient te worden, dat zo'n indruk wordt geschapen.

De waarde van de idee van geleide democratie zou teniet worden gedaan als enkele personen trachten deze te gebruiken als een weg of als een springplank voor de ontbinding van de politieke partijen en

³⁾ Junta is het Spaanse woord voor raad. Het woord is vooral bekend, omdat de staatsgrepen in Zuid-Amerika vaak leiden tot het aan de macht komen van enkele militaire leiders, verenigd in een militaire junta.

voor het verstikken van het politieke leven van het volk, dat zich begon te ontwikkelen in 1908.⁴⁾ Dit zou de indruk scheppen, dat de geleide democratie alleen gericht is op het voorbereiden van een militaire dictatuur of een éénmansbewind. Zo'n indruk moet ook worden vermeden.

Er zijn voorwaarden, die verzekerd dienen te zijn om te waarborgen, dat de idee van geleide democratie haar kracht behoudt en geen aarzelingen oproept onder het volk. Deze zijn:

Ten eerste: de geleide democratie moet gericht zijn op het waarborgen van een democratisch en gezond politiek leven voor het Indonesische volk, en op het verenigen van het Indonesische volk op een zo breed mogelijke wijze. Met andere woorden, de geleide democratie moet op politiek gebied betekenen, dat de opvattingen van president Sukarno voor 100 procent worden verwezenlijkt, in het bijzonder wat betreft de vorming van een Gotong Royong-kabinet, gebaseerd op evenredige vertegenwoordiging,⁵⁾ als de beste weerspiegeling van de eenheid van alle anti-imperialistische krachten in ons land. Op het gebied van het economische leven moet de geleide democratie de eerste plaats toekennen aan de staatssector, als voorwaarde voor het leiden van de ontwikkeling der gehele economie en teneinde de overheersing van het buitenlandse monopoliekapitaal te ondermijnen.

In de tweede plaats dient de leidende rol bij het verwezenlijken van de idee van geleide democratie vervuld te worden door president Sukarno als de man, die uitdrukking gaf aan deze gedachte en als een democraat, wiens moed is beproefd door zijn weigering zich als dictator te laten aanwijzen door de militaristen ten tijde van de gebeurtenissen van 17 oktober 1952. Als konsekwentie van dit standpunt dienen aan president Sukarno bijzondere rechten gegeven te worden om enkele zetels in het parlement toe te wijzen aan patriotten, die het vertrouwen van het volk hebben, in overeenstemming met de democratische methoden en gegrond op de wet.

De geleide democratie en de opvatting van president Sukarno over de regering zijn wapenen in de handen van het Indonesische volk om zijn eenheid in het verzet tegen het imperialisme te versterken. Om de nationale eenheid te versterken, moeten voor het volk bredere democratische rechten worden gewaarborgd en dient de democratie voor de vijanden van het volk te worden beperkt. Als dit gedaan wordt, zal het Indonesische volk een grote stap voorwaarts doen in zijn streven om de tegenstellingen met het imperialisme volledig op te lossen.

In dit verband is het goed de houding van de PKI tegenover het kabinet-Djuanda nogmaals uiteen te zetten.

Er is tot dusver geen aanleiding geweest om de ondersteuning van dit kabinet op te zeggen. De PKI geeft een oprechte en critische ondersteuning aan het kabinet, d.w.z. dat zij haar progressieve politiek zonder voorbehoud ondersteunt en haar weifelende politiek critiseert om deze te veranderen in een progressieve politiek en dat zij zich richt

⁴⁾ In 1908 werd de organisatie Budi-Utomo opgericht. Dit wordt beschouwd als het begin van de Indonesische nationale bevrijdingsbeweging.

⁵⁾ Gotong-Royong betekent wederzijdse hulp. In dit kabinet zouden, volgens Sukarno's voorstel, de partijen zijn opgenomen in verhouding tot het aantal stemmen, dat zij verkregen bij de verkiezingen.

tegen die politiek, die in het nadeel van het volk is.

De ondersteuning van het kabinet-Djuanda is op geen enkele wijze in strijd met de eis van de PKI, dat een Gotong Royong-kabinet moet worden gevormd, omdat dit kan gebeuren zonder een kabinetscrisis, door omvorming en toevoeging van enkele ministers aan het huidige kabinet. Na deze omvorming dient het kabinet-Djuanda volgens de PKI gebaseerd te zijn op het volgende programma: de vorming van een Nationale Plan Raad, de normalisering van de toestanden in de Indonesische Republiek, het voortgaan met de uitvoering van de opzegging der RTC-overeenkomst, de strijd voor West-Irian en de versterking van het opbouwwerk. De PKI zal deze vijf punten ondersteunen en doen wat zij kan om hun verwerkelijking te verzekeren.

De strijd tegen de rebellen

Wat de normalisering van de toestanden in de Indonesische Republiek betreft, heeft het kabinet-Djuanda in het algemeen getoond, dat het oprecht in deze richting werkt.

De omstandigheden in de Republiek zijn geleidelijk normaal geworden, hoewel er nog vele moeilijkheden moeten worden overwonnen. Dank zij de uitvoering van de lijn, „het tweemanschap van het volk en het leger”, of met andere woorden, de lijn van „het volk helpt het leger en het leger helpt het volk” of „wederkerige bijstand tussen het volk en het leger” zijn goede resultaten behaald op het gebied van de militaire operaties.

Maar anderzijds is na de nederlaag van de contra-revolutionairen de politieke vrijheid voor het volk niet snel hersteld. Het is vaak gebeurd, dat de tegenstellingen met de rebellen niet volledig zijn opgelost, omdat de regeringsautoriteiten geleid werden door politieke motieven die erop gericht zijn de groei van de progressieve krachten te belemmeren, ofschoon deze krachten in feite de drijvende kracht zijn in de beweging voor de vernietiging van de rebellen.

Als resultaat daarvan is de regering niet vastbesloten genoeg bij het uitvoeren van het principe, dat het volk moet worden gemobiliseerd om de contra-revolutionaire rebellen te verslaan. Dit blijkt duidelijk uit het feit, dat de regering op het ogenblik hoofdzakelijk het systeem van de eenzijdige oorlog toepast, een oorlog die in hoofdzaak wordt gevoerd door de regering en de gewapende strijdkrachten zonder het volk er voldoende in te betrekken. Aan de andere kant mobiliseren de rebellen de mensen, die zij hebben misleid, tot het maximum.

Het resultaat is, dat de door de regering uitgevoerde militaire operaties niet ten volle de resultaten hebben gehad, die mogelijk waren geweest. Er zijn zelfs tekenen, dat als de wijze van optreden van de regering niet snel verandert, het de rebellen mogelijk zal worden het initiatief te nemen. Dit blijkt al uit de aanvallen, die de rebellen hebben ondernomen op enkele bevrijde streken in West-Sumatra.

Een ander resultaat van de poging om de progressieve krachten terug te houden is, dat de regering onvoldoende aandacht besteedt aan het opwekken van de weerstand van het volk in de gebieden, die nog door de rebellen worden overheerst, met als gevolg dat het niet mogelijk is geweest de pogingen van de rebellen om zich te consolideren, te verhinderen.

Zodoende staat de politiek van het terughouden van de progressieve krachten gelijk aan een politiek van het verzwakken van de strijdkracht van het volk en het verlengen van het leven der rebellen. De strijd om de rebellen te vernietigen is geen zaak van geringe betekenis en kan onder geen enkele omstandigheid alleen gevoerd worden door de gewapende strijdkrachten, noch is het mogelijk dat zo'n strijd door een klein aantal mensen worden gevoerd.

Een regering, die oprecht besloten is de rebellen volledig weg te vagen, moet volledig steunen op de massa van het volk. En dit is alleen mogelijk door het volk te mobiliseren, door het democratische vrijheden te geven en terzelfdertijd geen democratische vrijheden te geven aan de vijanden van het volk.

Voor de bevrijding van West-Irian

In feite is de voortgezette uitvoering van de opzegging der RTC-overeenkomst en de strijd voor de bevrijding van West-Irian hetzelfde, omdat de voortgezette kolonisering van West-Irian door het Nederlandse kolonialisme ook het resultaat is van de capitulatie-politiek van dr. Hatta op grondslag van de RTC-overeenkomst.

Deze opzegging heeft een concrete vorm gekregen na het overnemen van de Nederlandse koloniale ondernemingen, die nu genationaliseerd zullen worden. De nationalisatie van deze Nederlandse bedrijven is een progressieve maatregel, die ongetwijfeld door de partij volledig zal worden ondersteund.

In dit verband is de PKI van mening, dat alleen gesproken kan worden over de mogelijkheid van het betalen van een schadeloosstelling, nadat West-Irian als gevolg van onderhandelingen is opgenomen binnen de Republiek. Ook is zij van oordeel, dat iedere betaling van schadeloosstelling binnen de financiële mogelijkheden van de Republiek dient te liggen en zich over een periode moet uitstrekken, die door de Republiek mogelijk wordt geacht. Als we gedwongen zijn West-Irian met geweld terug te krijgen, als gevolg van de stijfkoppigheid van de Nederlanders, dan kan er geen sprake zijn van het betalen van een schadeloosstelling.

Doch ook als de positie van de overgenomen Nederlandse bedrijven nog ongeregeld blijft en deze pas uiteindelijk zal worden bepaald na de bevrijding van West-Irian, dienen deze bedrijven gedurende de tijd, dat ze onder regeringscontrole zijn op een juiste wijze gebruikt te worden om de economische omstandigheden in Indonesië te verbeteren. Dit volgens de leuze: „patriottische leiding, hogere productie, verhindering van sabotage, verbetering van de arbeidsvoorwaarden voor de werkers.” Om succes te bereiken, moeten de arbeiders daadwerkelijk worden betrokken bij de planning van de productie en het toezicht op het uitvoeren van de plannen.

Verder is het onze mening, dat om de bevrijding van West-Irian te verkrijgen alle wegen moeten worden bewandeld, zowel via de Verenigde Naties als daarbuiten. Maar het belangrijkste is, dat de Indonesische Republiek moet voortgaan haar verdedigingskracht te versterken en het volk, in het bijzonder in de gebieden nabij West-Irian, te verenigen en te mobiliseren.

D. N. AIDIT.

Professor Rogier blaast alarm

Op 28 september 1958 hield de geschiedkundige prof. dr L. J. Rogier, hoogleraar aan de R. K. Universiteit te Nijmegen, voor de St. Adelbert-Vereniging een rede over „Het verschijnsel der culturele inertie bij de Nederlandse Katholieken”.

Deze rede, inmiddels in brochurevorm uitgegeven,*¹) heeft een voor dergelijke toespraken wel zeer ongebruikelijke uitwerking gehad: zij heeft in de katholieke pers commentaar gekregen in vele tientallen ingezonden stukken, van zeer uiteenlopende inhoud, maar alle getuigend van de geweldige indruk, die prof. Rogier onder de katholieke intellectuelen gemaakt heeft. Sommige dezer commentaren waren afwijzend, zelfs verontwaardigd; andere drukten verbijstering en aarzeling uit: nog nooit eerder had men een katholieke voorman zulke woorden horen spreken; weer andere gaven blijk van warme instemming en zelfs van dankbaarheid, dat eindelijk eens gezegd was, wat velen zolang gedacht, maar steeds verzwegen hadden!

Ogenschijnlijk gaat het in Rogiers rede om problemen, die hoofdzakelijk van „intern-katholiek” belang zijn. Rogier stelt het katholieke geloof niet ter discussie en evenmin de kerkelijke organisatievormen. De vraag naar de oorzaken van de geringe activiteit van de Nederlandse katholieken op wetenschappelijk gebied — niet op cultureel gebied in het algemeen, zoals de titel van de rede ten onrechte zou doen vermoeden: over de kunst wordt niet gesproken — stelt hij zich als goed katholiek, die gekweld wordt door het besef, dat ten gevolge van deze geringe activiteit het katholicisme geen kans krijgt om bredere invloed in Nederland en in de wereld te verwerven.

Achter deze probleemstelling gaan echter andere en diepere problemen schuil: de verhouding tussen geloof en wetenschap; en verder: de verhouding tussen de kerkelijke autoriteiten en de wetenschapsbeoefening door katholieken. In hoeverre Rogier zich bewust is van deze hoofdproblemen, is voor ons niet uit te maken. Dat hij er althans onderbewust iets van voelt, menen wij echter te moeten opmaken uit de beweging en soms ook bijtend-spottende toon van zijn rede. Wij komen daar hieronder op terug en willen nu eerst het betoog van prof. Rogier in zijn hoofdlijnen volgen.

De vraag, die ons moet bezig houden, zo zegt Rogier aan het begin van zijn betoog, is: „Hoelang nog zullen wij katholieken tekortschieten in het besef van de plicht, dat wij aandeel behoren te nemen in het hedendaagse cultuurleven?”

En ter illustratie van deze vraag voert hij aan, dat tegenwoordig ruim 27 pct van de Nederlandse studenten katholiek is en van de afgestudeerden ongeveer 20 pct, maar dat „de wetenschappelijke productie in geschrifte sinds 1945 nog voor geen 10 pct van katholieke herkomst (schijnt) te zijn”.

Alvorens tot het critische gedeelte van zijn rede te komen, geeft Rogier nu twee verontschuldigungen voor het door hem signaleerde verschijnsel, die onze aandacht wel waard zijn. Deze zijn:

Ten eerste: Voor de gelovige is de wetenschap nooit, zoals voor sommige ongelovigen, het hoogste goed. „Een gelovige zal zeggen, dat bidden hoger staat” (dan wetenschapsbeoefening). Waaruit hij concludeert:

„Zo moet het natuurlijk heten, dat de gemeenschap der gelovigen minder uitblinkt in trouw aan de wetenschap dan groepen van lieden, voor wie ze zoveel als een godsdienst is”.

Hier spreekt al het besef, dat het godsdienstig geloof — door de wetenschap naar het tweede plan te verwijzen — een remmende invloed op de wetenschaps-

*¹) Prof. dr L. J. Rogier, „Het verschijnsel der culturele inertie bij de Nederlandse Katholieken”. Uitg. Urbi et Orbi, Amsterdam. Prijs f 2,25.

beoefening heeft. Rogier kan daar echter blijkbaar wel vrede mee hebben.

Met zijn tweede „verontschuldiging” is het al iets anders gesteld. Deze betreft nl. het celibaat, de ongehuwde toestand van de priesters, die z.i. als nadelig gevolg heeft, dat katholieke intellectuelen, die hoogstwaarschijnlijk een eveneens intellectueel nakomelingschap zouden kunnen hebben — Rogier wijst hier op dit verschijnsel bij protestantse geestelijken —, „van de boom der voortplanting afgehakt worden”. Deze woordkeus doet vermoeden, dat Rogier in zijn hart niet gelukkig is met het instituut van het celibaat, al stelt hij dat niet openlijk, en dit vermoeden wordt versterkt door de zin, die erop volgt:

„Als het celibaat van priesters en zusters een groot goed is, moet het ons die prijs waard zijn”.

Het veelbetekenende woordje „als” is door ons cursief gezet.

Hierna toont prof. Rogier met een grote reeks voorbeelden het culturele achterblijven van het katholieke volksdeel aan. Eén punt willen we hier slechts aanstippen: Rogier constateert t.a.v. de wetenschapsbeoefening door katholieken „in de exacte wetenschappen stellig een zeer aanmerkelijk terugblijven, in de wijsbegeerte, de psychologie en sommige onderdelen der geschiedenis misschien zelfs een kleine voorsprong”. Men merke op, dat die takken van wetenschap, waarin volgens Rogier de katholieken „misschien zelfs een kleine voorsprong” hebben — let wel: dit zijn volgens hem uitzonderingen op de algemene regel van het katholieke achterblijven — juist die wetenschappen zijn, die — mits op een bepaalde wijze „beoefend” — aan de kerkleer dienstbaar gemaakt kunnen worden, waarbij het natuurlijk de vraag is, in hoeverre zij dan nog voortgaan „wetenschap” te zijn. N.a.v. de aangehaalde passage vraagt men zich dan ook af: Wat is dat voor wijsbegeerte? Wat is dat voor psychologie en wat zijn dat voor onderdelen der geschiedenis, waarin de katholieken dan bij uitzondering een kleine voorsprong hebben?

Komend tot de vraag naar de oorzaken van de geringe katholieke deelname aan de wetenschapsbeoefening, stelt Rogier allereerst, dat de sterke invloed van het calvinisme in Nederland, met zijn onverschilligheid voor de dingen „van de wereld”, ook op de katholieken ingewerkt en zijn sporen nagelaten heeft. Daarnaast wijst hij op de vroegere achterstelling der katholieken — het feit, dat zij vóór 1795 in Nederland geen staatsambten konden bekleden —, waardoor het katholieke volksdeel zich eeuwenlang bij uitstek op handel en ambacht geworpen heeft; deze niet-intellectuele traditie werkt ook thans nog door, aldus Rogier.

Uit deze historische feiten kan men echter niet alles verklaren, zo gaat hij voort, daar het verschijnsel *internationaal* is en zich ook voordoet in overwegend katholieke landen: Spanje, Italië, Zuid-Amerika, Frankrijk en België. Er moet dus ook een internationale factor zijn. Wij komen hier tot de eigenlijke kern van Rogiers betoog en zullen hem daarom nu wat uitvoeriger aan het woord laten.

Allereerst dan zegt hij:

„Vraagt ge mij, welke die factor is, dan moet ik wel antwoorden: het is de onder ons gangbare overbeklemtoning van de plicht der volgzzaamheid. Wij leiden onze mensen te weinig op tot zelf denken, zelf onderzoeken, zelf beslissen en te veel tot een passief alles overlaten aan de kerkelijke overheid”.

En verder:

„Er is onder ons te veel laffe angst om de waarheid te zeggen, ook om konsekvent door te denken en aldus het risico van alle blinde volgzzaamheid, alsmede de fataliteit van alle misbruiken van het beginsel der pauselijke onfeilbaarheid, scherp te zien. Men behoorde zich nooit op dit dogma te beroepen om onderwerping aan enige tuchtmaatregel te bevorderen.”

Waarop hij bijtend laat volgen:

„Die dierbare volgzzaamheid... Is er nog een gemeenschap op aarde,

die de volgzzaamheid als een deugd vereert? Volgzzaamheid is geen deugd; zij is het instinkt van de schapen; zij is beneden-menselijk en ontbrekt zelfs bij kleine kinderen".

Na het verschil tussen gehoorzaamheid („een bewust zichzelf verloochenen") en volgzzaamheid uiteengezet te hebben, zegt Rogier over deze laatste nog:

„Zij mag in de militaire dienst haar nut hebben — zij heeft althans de gruwelen van *Befehl ist Befehl* en de gaskamers mogelijk gemaakt —, maar zij is verderfelijker voor ons geweten en voor onze kracht".

Sarcastisch merkt prof. Rogier op, dat vrijwel alle „ketterijen" van geestelijken uitgegaan zijn en dat het er met de Kerk slecht uitgezien zou hebben, als de gelovigen altijd volgzzaam geweest zouden zijn aan hun bisschoppen. En hij voegt eraan toe:

„Nee, onkritische volgzzaamheid komt neer op het uitschakelen van hersens en wil; het kan nooit goed zijn, tenzij men N.S.B.-er of robot wil worden."

In het volgende gedeelte van zijn betoog houdt prof. Rogier zich bezig met de *Index*, de pauselijke lijst van voor katholieken verboden boeken:

„Ik vraag mij bijvoorbeeld af, of niet nog al te velen aan de strekking van de *Index* een geforceerde en jegens de wetenschap zelfs onjuiste uitleg geven. Dit instrument van een nauwlettende zielszorg is nooit bedoeld om een rem op de vrije beoefening van de wetenschap te zijn en wie het aldus voorstelt of suggereert, dwaalt en kan weer dwalende gewetens teweegbrengen.

Het is de plicht van de katholieke geleerden kennis te nemen van alwat op hun vakgebied en de belendende gebieden, in de ruimste zin genomen, verschijnt, ook van *geschriften, die tegen geloofs- en zedenleer indruisen.*" (cursivering van ons. — de J.)

Scherp hekelt Rogier de „kasplant-opvoedingstechniek" van vele katholieke ouders en opvoeders, die angstvallig elke niet-katholieke lectuur van de jeugd verwijderd houden. En een voorbeeld van openlijk anti-wetenschappelijke gezindheid signaleert hij in het volgende:

„Ik heb een stadspastoor op de preekstoel ongeveer het volgende horen zeggen: „Een bewijs van geestelijke hoogmoed is de toenemende gewoonte van eenvoudige ouders om hun zoons en zelfs hun dochters het gymnasium te doen volgen, alsof de parochiële school voor mulo niet goed genoeg voor hun kinderen was. Wat doen kinderen van die stand met een kennis, die vrijwel alleen voor priesters van belang is?" "

Rogier besluit zijn rede met te onderstrepen, dat het zijn zorg voor de toekomst van de kerk is, die hem zijn dringende woorden heeft doen spreken. Men bedenke, zegt hij, dat nog pas ongeveer 19 pct van de mensheid katholiek is. Gaan wij voort met ons af te sluiten, dan zullen wij zelfs „op de in wezen christelijke cultuur van het Westen" alle invloed verliezen, aldus luidt ongeveer zijn conclusie.

Met deze conclusie komen we terug op het uitgangspunt van ons artikel. Men ziet het: in heel zijn rede onderstreept Rogier niet alleen, dat hij een goed katholiek is, maar stelt hij ook de zorg voor het heil van zijn kerk als doel van zijn spreken.

Daarachter doemen echter de vragen op: Ligt de oorzaak van het verschijnsel, waaraan Rogier zijn betoog wijdde, misschien dieper? Bestaat er een onheilbare tegenstelling tussen katholiek geloof en wetenschap, waarop elke katholiek, die ernstig de wetenschap wil beoefenen, moet stuiten? En tast de vrijheid van wetenschapsbeoefening, zoals Rogier die eist, de kerkelijke organisatie niet in zijn grondslagen aan?

Voor marxisten zijn dit geen vragen. Het gaat er echter om, in hoeverre Rogier zich van deze problemen bewust is geweest en — ook als dit niet het geval is — of zijn rede ertoe zal bijdragen bij andere katholieken dit bewustzijn te wekken.

Het laatste geloven wij stellig. Wat het eerste betreft, wij zeiden al, dat dit een moeilijk te beantwoorden vraag is. Het katholieke geloof wordt door Rogier niet in discussie gebracht en op de kerkelijke organisatie heeft hij althans geen openlijke kritiek. Toch menen wij, dat dit alles — misschien weinig bewust — in zijn hoofd gespeeld heeft. Hier moet opgemerkt worden, dat prof. Rogier een serieus geschiedkundige is, die er in tal van publicaties — al kan veel daarvan door marxisten niet onderschreven worden — blijk van gegeven heeft, dat hij de geschiedwetenschap op gewetensvolle wijze beoefent en die er bovendien blijk van gegeven heeft, dat hij bij zijn studenten wetenschappelijke en kritische zin wil wekken. Wanneer men nu de bewogen en vaak bijtende toon van zijn rede leest, dan vraagt men zich af: Hoeveel tegenwerking heeft Rogier van de zijde van geloofsgenoten, collega's en kerkelijke autoriteiten moeten ondergaan, dat hij zo spreekt? Heeft hij zijn gemoed willen luchten, dat boordevol ergernissen was?

Verder moet erop gewezen worden, dat prof. Rogier, waar hij over de kerkelijke organisatie spreekt, zich soms in bochten moet wringen, daar hij deze blijkbaar buiten het geding wil laten en er tóch, in verband met zijn onderwerp, telkens weer op gedrukt wordt. Zijn opmerking over het celibaat („als het celibaat van priesters en zusters een groot goed is . . .”) haalden wij al aan. Verder: waar hij over de „kasplant-opvoedingstechniek” spreekt, merkt hij — bij uitzondering optimistisch — op, dat deze „gelukkig steeds minder in de scholen, zelfs bij de zusters” voorkomt. Het woordje „zelfs” is hier door ons gecursiveerd, omdat het aanduidt: dat prof. Rogier blijkbaar geen hoge dunk heeft van de onderwijswerkzaamheid der zusters!

En dan de grootste bocht, waarin hij zich wringt: zijn passage over de Index: Prof. Rogier moge beweren — of zichzelf wijsmaken? — dat „dit instrument van een nauwlettende zielszorg” nooit bedoeld is om „een rem op de vrije beoefening van de wetenschap te zijn”, de praktijk is in ieder geval anders en het is deze praktijk, die hij onverhuld critiqueert.

Zo zullen ook zijn bittere woorden over „die dierbare volgzaamheid”, wat hij er zelf ook mee bedoeld heeft, in de praktijk geen ander effect kunnen hebben dan een ondermijning van het juist op die blinde volgzaamheid gebaseerde gezag van de geestelijke autoriteiten. Tal van reacties in de katholieke pers bewijzen, dat dat door velen ook zo wordt ingezien!

Een interessante vraag is nog deze: Heeft prof. Rogier, toen hij het zich-afsluiten van katholieken hield, ook gedacht aan de officiële kerkelijke houding tegenover het communisme? Ook deze vraag kan niet categorisch beantwoord worden. Nergens in zijn rede spreekt Rogier hierover: Toch is er één in dit verband interessante passage: waar hij, sprekend over de volgzaamheid, zegt: „Nee, het kan nooit goed zijn, tenzij men N.S.B.-er of robot wil worden”. Zou men van een katholieke voorman, in deze tijd, niet verwachten, dat hij hier gesproken zou hebben van „*communist* of robot”? Had hij dat gedaan, dan zou Rogier althans die ene goede beurt bij zijn hoog-kerkelijke toehoorders gemaakt hebben! Hij heeft echter — ons inziens bewust — die goede beurt niet willen maken en wij waarden dat als een bewijs van karakter.

Zo blijven er na lezing van deze belangwekkende rede nog vele vragen open. Zeker is echter, dat zij, na de weerklank, die zij reeds gevonden heeft, onder de katholieke intellectuelen en onder katholieken in het algemeen voort zal gaan een gisting te veroorzaken, die in de toekomst grote gevolgen kan hebben.

T. DE JONGE.

Achter de schermen - de groten der wereldeconomie

Er kunnen boeiende romans en belangrijke wetenschappelijke studies gewijd worden aan de grote kapitalistische monopolies en hun bezitters, maar in de landen der gehangenen spreekt men niet vaak over de strop. In weinig landen echter wordt er vermoedelijk zo diep en hardnekkig gezweven over het bestaan van de grote concerns en hun rol in het politieke en maatschappelijke leven als juist in ons land. Wie zijn kennis omtrent de verhoudingen in Nederland uitsluitend zou moeten opdoen uit officiële bronnen, — radio, televisie en pers inbegrepen uiteraard —, zou werkelijk kunnen gaan geloven, dat Frits Philips in het Koninkrijk der Nederlanden minder te zeggen heeft dan een belastingambtenaar, zou kunnen gaan geloven dat deze man evenveel te vertellen heeft als iedere willekeurige AOW-trekkende, omdat ze toch beiden slechts een geheime stem uitbrengen bij onze „vrije” verkiezingen. Op dit punt kent de schijnheiligheid geen grenzen. Ook de democratisch-socialistische neven van de familie der grote Nederlandse burgers, die het NVV en PvdA-apparaat moeten beheren, blijken van geen kapitalistische monopolies te willen weten. Zij zijn wat kippig: ze geven toe dat er machtige concerns en bankcombinaties bestaan, maar ze kunnen er geen bezitters van ontdekken... de kapitalistische eigendom verdwijnt, er ontstaat een soort bezitsvacuum, een afwezigheid van werkelijk eigendom... (Hoe lang zullen we die zaken dan nog onbeheerd laten staan?) Vooral in ons land dus zou de verschijning van een boek, waarin geen twijfel wordt gelaten aan het bestaan van kapitalistische monopolies die machtiger zijn dan regeringen, een verademing kunnen zijn.

Men neemt „Achter de schermen” van Morus dan ook gretig ter hand. Het is een door A. F. van Zweeden bewerkte Nederlandse uitgave van „De groten der wereldeconomie”.¹⁾ Achter het pseudoniem Morus moet Dr. Richard Lewinsohn schuil gaan, die er na zijn medische en sociaalhygiënische studies toe is gekomen zich bezig te houden met het leven van de groten van de kapitalistische aarde; hij schreef enkele biografieën over topfiguren in de kapitalistische economie, werd o.m. hoogleraar in Rio de Janeiro en leider van het Braziliaanse instituut voor conjunctuuronderzoek. „Het boek geeft een overzicht van de grote ondernemingen der aarde, hun ontstaan, hun lotgevallen, hun combinaties. Het laat het volle licht vallen op de mannen, die deze ondernemingen schiepen, die ze tot grote hoogten opvoerden en vaak ook hun ondergang bewerkten” — aldus de uitgever, Dr. W. Sleumer Tzn., die het voorwoord schreef en vindt, dat het boek „ons binnenleidt in de wereld der geheimen van de managers en van het grote zakenleven.”

De verwachtingen worden dus hoog gespannen. Helaas — veel te hoog.

Lewinsohn wijst de pogingen van de hand om door middel van statistische trucjes de concentratie van het kapitaal te verdonkeremanen: „Niet zelden stellen financiële heersers der trusts en concerns er helemaal geen prijs op dat de eenheid duidelijk naar buiten blijkt. De onderlinge verbindingen worden dan zo ingewikkeld mogelijk gemaakt, zodat maar een paar ingewijden weten in welke betrekking de verschillende ondernemingen met elkaar staan. (blz. 18)

„Het kenmerkende van de huidige ontwikkeling is immers juist, dat de groten niet domweg de kleine firma's te gronde richten of ze met huid en haar verslinden, maar ook ondernemingen die in hun macht zijn geraakt een zekere bewegingsvrijheid en formeel hun zelfstandigheid laten.” (blz. 272).

Lewinsohn wekt ook geen illusies over de nationalisaties in de kapitalistische landen en de ontbinding van de grote Duitse en Japanse trusts na de Tweede Wereldoorlog. Ten aanzien van de nationalisaties merkt-hij bijv. op: „De resul-

¹⁾ Morus — Achter de Schermen. Vertaald en bewerkt door A. F. van Zweeden, met een voorwoord van Dr. W. Sleumer Tzn.

Uitgeverij J. F. Duwaer en Zn., Amsterdam. Prijs f 14.90.

taten waren minder ernstig dan de ene partij had gehoopt en de andere had gevreest"; t.a.v. de Duitse monopolies: „Al heeft de ontbinding van de oude reuzen-concerns de Duitse zware industrie ook van haar vroegere imposante façade beroofd, toch is er ook iets goeds uit voortgekomen . . . een herverdeling en reorganisatie op gezonde rationele en regionale grondslag"; (blz. 78/79/80) en t.a.v. Japan: „Kortom, de opbouw en de omvang van de trusts zijn bijna weer als vandoes. Van ontbinding laat staan van liquidatie der oude concerns is geen sprake meer". (blz. 239).

Deze en soortgelijke uitspraken kunnen nuttig zijn om naïeve mensen wat op te helderen, maar veel nieuws brengen zij niet, vooral niet omdat Lewinsohn op geen van de genoemde punten gul is met concrete gegevens en bijzonderheden.

Van meer belang zijn de voorbeelden waarmee de machteloosheid van de kleinburgerlijke politiek tegen het monopoliekapitaal wordt aangetoond.

Lewinsohn vertelt bijv. over de rol van de kleine aandeelhouders in de strijd tussen spoorwegmagnaten in de Verenigde Staten. Over Robert Young, die er een grootmeester in was om met betrekkelijk weinig kapitaal veel macht uit te oefenen, omdat hij zag, dat de kracht van de groten juist op de grote spreiding van de aandelen kan berusten. In de strijd tegen zijn concurrenten „toonde Young zich een meester in de kunst om kleine aandeelhouders om zich heen te verzamelen door hun belangen tegenover de heren van de bank te verdedigen. Hijzelf placht te zeggen dat „tante Jane", de anonieme kleine kapitaalbezitster, zijn beste bondgenote was". Zijn tegenspelers kregen hem echter door. „Young moest dus zijn aandelenbezit versterken voor hij het tot een krachtmeting kon laten komen. Nadat hij nog meer aandelenpakketten had opgekocht en zich verzekerd had van de steun van andere grote aandeelhouders, ging hij tot de aanval over. Hij mobiliseerde de kleine aandeelhouders, vooral de huisvrouwen, die in Amerika een aanzienlijk deel van de kleine vermogens in handen hebben, en leverde heftige critiek op de raad van bestuur die de aandeelhouders niet genoeg dividend kon uitkeren . . . Na een stormachtige aandeelhoudersvergadering, waarbij de directie om de gemoederen te kalmeren twee duizend diners had laten aanrukken, volgde de stemming" . . . die natuurlijk Young tot de nieuwe bezitter maakte van de grote New York Central.

De grootste bank van de Verenigde Staten, de Bank of America, die over meer dan 8 miljard dollar aan deposito's tot haar beschikking heeft, „gecontroleerd door een holding, die voor kort zelfs bij economisch geschoolde Amerikanen niet met name bekend was", is zo groot geworden doordat de bankier Giannini het verstand zich bekend te maken als de „bankier van de kleine man".

Met deze en andere voorbeelden ziet men nogmaals het bedrog van de „kleine-man"-ideologie en de „aandelendemocratie", zij het nog lang niet in zijn bedrieglijkste en gevaarlijkste vormen. In hetzelfde vlak laat Lewinsohn ook enkele malen zien hoe misleidend de discussie over de macht der managers is. Hij keert zich even tegen de „managerial revolution"-theorie, maar het eerste dat hier o.i. gezegd moet worden is, dat het in het algemeen weinig zin heeft precies te gaan uitzoeken hoe de machtsverhoudingen liggen en schuiven tussen de commissarissen, directeuren, de banken en of andere financiers. Het gaat er in de eerste plaats om, dat er sprake blijft van particulier, van onmaatschappelijk bezit, dat er niets verandert aan de macht van het financierskapitaal als geheel en er geen sprake is van afschaffing of zelfs maar verzwakking van het kapitalistische eigendoms-karakter.

Lewinsohn rekent grondig af met degenen, die illusies koesteren over de anti-trustwetgeving. De eerste anti-trustwet in Amerika „maakte op Rockefeller enige indruk. Officieel trad hij uit de zaken. De Standard Oil trust werd schijnbaar ontbonden. In werkelijkheid was er echter niets veranderd. De vroegere directeuren van de voor de buitenwereld onafhankelijke maatschappijen bleven als voorheen onderling nauwe betrekkingen onderhouden. Zij kwamen periodiek bijeen, simpelweg als vrienden en collega's, om telkens weer vast te stellen dat zij allen

maar een mening waren toegedaan, de mening van de heer Rockefeller. Dat was het zogenaamde „gentlemen's agreement” — een mondelinge afspraak onder betrouwbare mannen van eer. Zodra de deining wat gekalmeerd was verscheen de trust opnieuw in zichtbare vorm.” (blz. 38).

De grootste staaltrust ter wereld, de United States Steel, ontkwam op een enigszins andere wijze aan de anti-trustwetten. Men nam een „onafhankelijke” rechter, genaamd Gary, als president. Desondanks werd er een proces aanhangig gemaakt. Het duurde echter negen jaar voor er een uitspraak kwam. Het Opperste Gerechtshof weigerde opdracht tot ontbinding van de trust te geven. „Het arrest werd met vier tegen drie stemmen uitgesproken; twee rechters, die de trust minder goed waren gezind, waren toevallig niet aanwezig . . . De U. S. Steel kreeg zo in zekere zin een vrijbrief in handen, die haar ontsloeg van elke verdenking. Onder voogdij van het huis Morgan kon de trust zich nu in alle rust ontplooiën.” (blz. 84).

Over de kartelvorming in de ijzer- en staalwereld schrijft Lewinsohn o.a., dat men het bij voorkeur niet te openlijk deed. „Een al te sterke nadruk op de gemeenschappelijke belangen kan licht als een beknotting van de vrije concurrentie worden opgevat en de machine der anti-trustwetgeving in beweging zetten. Om dit gevaar te ontgaan hebben de leiders der grote staaltrusts van het begin van deze eeuw af een methode toegepast, die weliswaar niet door hen is uitgevonden, maar die wel door hen tot zeer grote volmaaktheid is opgevoerd. Onder voorzitterschap van een man, die beter dan iemand wist wat verboden en wat geoorloofd was, de vroegere rechter Gary, president van de U. S. Steel en juridisch adviseur van J. P. Morgan, kwamen zij op bepaalde tijden bijeen aan een gezamenlijk diner en aan de wit gedekte dis bespraken zij de stand van zaken in hun bedrijfstak en verstonden elkaar over de te berekenen prijzen . . . Hoewel deze schijnbaar op ongedwongen wijze waren overeengekomen, berustten zij allerminst op luchthartige tafelconversaties alleen, maar op zeer zorgvuldige voorbereidingen . . .” Er wordt dan over een tiental commissies gesproken. „Op grond van dit vooronderzoek deelde de heer Gary dan aan tafel mee, welke prijzen moesten worden aangehouden en deze beslissing was in de regel voor geen tegenspraak vatbaar, aangezien de positie van de U. S. Steel zo overheersend was, dat geen van de andere ondernemingen het behoefde te wagen zich daartegen te verzetten. In 1927 kwam de heer Gary te overlijden, maar de door hem in het leven geroepen traditie bleef voortbestaan.” (blz. 91 e.v.).

Zelfs de Rooseveltperiode, die toch de naam heeft van felle strijd tegen de trusts, heeft weinig veranderd. De enige vermeldenswaardige verandering, die Lewinsohn kan noemen als gevolg van de gehele anti-trust-wetgeving en procesvoering, luidt: „Hun optreden is minder brutaal en niet zo direct als vroeger . . . De trusts zijn beschaafder geworden.” (blz. 259), maar zelfs dat lijkt ons wel voor discussie vatbaar . . .

Feiten, verhalen en uitspraken van dit kaliber kunnen van belang zijn voor mensen die geen notie hadden van de kapitalistische concerns en hun activiteit. Ook voor hen, die menen dat er andere wegen zijn dan die van onteigening, van de socialistische revolutie, om aan de genadeloze roofzucht van het financierskapitaal een einde te kunnen maken. Maar meer dan een oppervlakkige en primitieve kennismaking verschaft Lewinsohn niet. Het boek vertoont een aantal zeer ernstige gebreken. Dr. Sleumer bereidt de lezer daar enigszins op voor als hij in het voorwoord meedeelt, dat het is geschreven met weglating van „wetenschappelijke details”, maar hij blijkt er dan wel zeer zonderlinge opvattingen op na te houden over wat een detail is en wat niet . . .

Lewinsohn zwijgt volkomen over de controle van de grote monopolies op pers, radio, film, televisie etc. Hij rept met geen woord over de pogingen om met alle wettige en onwettige middelen de vakbonden en politieke partijen van de arbeidersklasse te verlammen of te liquideren — van het inschakelen van gangsterbenden en geheime politie, omkoperij, chantage en moord, tot het oprichten van eigen

vakbonden en of het scheuren van bestaande organisaties — hoewel hierover ook wat betreft de Verenigde Staten bewijsmateriaal rijkelijk voorhanden is.

Nergens spreekt Lewinsohn over de klasseverbondenheid van de olie-, staal- en geldmagnaten, maar steeds weer wekt hij de indruk, alsof er slechts sprake is van los van elkaar opererende groepjes monopolisten. Ook de internationale verbandingen der imperialisten laat hij in feite buiten beschouwing. Daardoor verneemt de lezer bij hem dan ook niets over de invloed van de monopolies op de internationale politiek. En er is toch belangrijk en boeiend materiaal over de afspraken die vertegenwoordigers van het Duitse en het Amerikaanse financierskapitaal voor en tijdens de oorlog maakten over de verdeling van de oorlogswinsten, de patenten e.d. . . . Waarom gebruikt Lewinsohn dat niet?

Hoe komt hij er bij om bijna drie honderd bladzijden te schrijven over grote wereldomspannende concerns zonder hun invloed op regeringen en staatsapparaat in geding te brengen? Er is toch al veel te zeggen over het baantjeswisselen van commissarissen, directie en hoger kader van de grote monopolies met ministers, staatssecretarissen en hoge ambtenaren, zeker wat betreft de Verenigde Staten . . . Maar Lewinsohn spreekt niet over generaals die concerndirecteur worden en bankiers die eens een poosje als minister gaan werken.

Lewinsohn loopt ook steeds met een grote boog heen om de vraag hoe het komt dat de Duitse en Japanse trusts weer zo spoedig tot een krachtig en agressief leven kwamen na hun „ontbinding”, hoe het komt dat het leidende gespuis van IG-Farben, Krupp e.a. zo „menselijk” werden behandeld en thans weer in volle glorie zijn teruggekeerd. Maar het zal ook hem toch wel bekend zijn, dat alle sleutelposities in het bezettingsapparaat van de westelijke mogendheden, zowel in Duitsland als Japan bezet werden door — vaak de meest openlijke — vertegenwoordigers van de grote Amerikaanse monopolies, die overeenkomsten hadden gesloten of gingen sluiten met deze voor ontbinding en ophanging in aanmerking komende trusts en oorlogsmisdadigers? „Weer was het lot Krupp welgezind” . . . (pag. 87) „Ja, zo is „het lot” tegenwoordig . . .

De grote monopolies zijn niet geheel onschuldig aan het ontstaan en voortduren van de bewapeningswedloop, zoals bekend. Zij hebben er ook niet weinig van geprofiteerd; er zijn zelfs hele nieuwe trusts gevormd op basis alleen van de bewapeningswedloop, zoals de General Dynamics bijv. (atoomwapens, bommenwerpers, atoomduikboten en vooral raketten). Maar Lewinsohn rept er met geen woord over. Als men op hem af moet gaan, is het doen en laten van de grote concerns een nogal ongeregelementeerd spelletje rugby op een apart stukje terrein, waar volkeren geboeid en geamuseerd staan toe te kijken langs de krijtlijnen . . . Maar dat vraagstukken van oorlog en vrede en van het levenspeil van de werkende massa in geding zijn, zou men uit dit boek beslist niet kunnen opmaken.

De zoetsappigheid, waarmee Lewinsohn de grote monopolies beoordeelt, komt natuurlijk ook duidelijk tot uiting in de meer theoretische beschouwingjes.

Lewinsohn wijdt er een heel hoofdstuk aan om te bewijzen dat er „altijd trusts en kartels zijn geweest en zodoende bijvoorbeeld reeds „de Romeinse economie een socialistisch karakter aannam” . . . (blz. 24). Het is om zo te zeggen niets bijzonders en zeker niet iets om je over op te winden. Bij dit soort redeneringen vraagt men zich steeds weer af, waarom men slechts tot de Romeinen terug gaat. Waarom niet terug naar het absolute monopolie van Adam tegenover Eva en van Eva tegenover Adam, terug naar het gemeenschappelijk bezit van de productiemiddelen? Men zou er mee kunnen „bewijzen” dat er nooit iets nieuws is geweest en nooit iets komen zal. Het gaat ook niet aan de Verenigde Oost-Indische Compagnie „het „neo-Mercantilisme” van Koning Willem I e.d. gelijk te stellen met de moderne monopolies. Soms is er sprake van uiterlijke overeenkomsten, maar zij verschillen in wezen zeer belangrijk van de huidige monopolies. De genoemden werden door de burgerlijke staat in het leven geroepen om de beginnende kapitalistische ontwikkeling te stimuleren en mogelijk te maken. Zij werden echter opgevolgd door een periode van vrije concurrentie — dat is een in geen enkel

opzicht te loochenen feit. Het is tegenwoordig echter mode geworden in bepaalde kringen het bestaan van een periode van vrije concurrentie te ontkennen, om zodoende te kunnen „bewijzen” dat er altijd monopolies zijn geweest, zij dus niets bijzonders zijn en men er zich dus ook niet bijzonder mee bezig hoeft te houden.

Dat Lewinsohn ook in deze richting denkt en werkt, constateert men aan zijn opmerkingen over het ontstaan van de grote concerns. Hij ziet er niet het logische en onvermijdelijke resultaat in van de kapitalistische concurrentie, maar schrijft hun ontstaan in feite toe aan het geluk en de persoonlijke eigenschappen van de grote kapitalisten — „Al mogen de mannen die de grote ondernemingen hebben gecreëerd ook maar zelden grote geestelijke persoonlijkheden zijn geweest, toch moeten zij over een specifieke gave hebben beschikt . . . verziende blik . . . wilskracht . . . goede rekenmeesters en voortreffelijke organisatoren.” Langs deze weg verschuift men de vraag naar de oorzaak van het ontstaan van grote monopolies, als kenmerk van de huidige kapitalistische maatschappij, naar de vraag wie de grote kapitalisten zullen zijn.

Dat het beslist Lewinsohn's bedoeling niet is iets kwaads van de grote trusts en kartels te zeggen, wordt het duidelijkste waar hij hun ontstaan in het algemeen beschrijft: „De sterksten . . . bestreden de zwakken vaak met de brutaalste middelen tot deze het eindelijk moesten opgeven. Maar langzamerhand is men er wel van doordrongen geraakt, dat deze methode, die veel weezin verwekte, alles behalve de beste is. De sterksten en bekwaamsten kunnen vaak met humanere en minder opvallende middelen hetzelfde doel bereiken.” En dan vertelt hij enkele algemeen gehouden voorbeelden, waarin een grote firma de kleinen „voorstelt hun zaak over te nemen. De kleine tot dusver zelfstandige firma's worden omgezet in filialen van de grote. Dikwijls behouden de kleine ondernemingen uiterlijk hun zelfstandigheid . . . Het naambord aan de deur van de winkelier ondergaat geen enkele verandering; het publiek merkt nauwelijks dat er iets . . . is veranderd.” (blz. 15 e.v.). En is vooral dat laatste niet heerlijk? De vraag blijft alleen waarom die kleinen op de voorstellen van de groten in gaan. Of moeten we het nog bestaan van kleine ondernemingen verklaren uit het feit, dat men hun nog geen voorstel heeft gedaan?

Ook hier weer een allervriendelijkste voorstelling van de gevechten in het kapitalistische oerwoud — alsof het om biedingen in een partijtje bridge gaat.

De bewerker laste enkele brave, nietszeggende verhaaltjes in over Nederlandse grote ondernemingen, maar wie wat meer wil weten over Philips, AKU, Albert Heyn enz., kan beter een abonnement op De Waarheid nemen. Over de groeiende invloed van de Amerikaanse monopolies, over de internationale verbindingen van de Nederlandse concerns e.d. geen woord. Het is onbegrijpelijk maar de bewerker doet toch een poging de theorie van de „managerial revolution” staande te houden in een boek, waarin de schrijver er zich tegen keert en enkele duidelijke voorbeelden geeft van de waardeloosheid van dit soort zinsbegoochelingen.

Kort en goed: het boek is een verzameling oppervlakkige, pseudo-wetenschappelijke vertellingen over grote zaken, wat echter op zichzelf, wat de stof betreft, in ons land een zeldzaamheid is. Niet meer en niet minder. Wellicht zullen sommigen door dit boek bepaalde naïeve voorstellingen over de kapitalistische wereld laten varen; verder kan het boek aanleiding zijn zich meer te verdiepen in de rol van de groten der wereldeconomie.

G. VERRIPS.

Kroniek van arme gelieven

In het nauwe Florentijnse straatje Via del Corno wonen mensen, die zoals overal in de wereld in de strijd om het bestaan kracht zoeken bij de liefde. De bewoners behoren tot de verworpenen der aarde, het zijn arbeiders, kleine zelfstandigen, ploeteraars; zij kennen in hun zorgen een vanzelfsprekende solidariteit, welke de koesterende vreugde is in hun leven. De schrijver van „Kroniek van arme gelieven”, Vasco Pratolini¹⁾ verplaatst zijn lezers naar het Italië van 1925. Mussolini en zijn zwarthemden zijn aan de macht gekomen. Vervolging en terreur scheppen in Italië een middeleeuwse sfeer van inquisitie en barbarisme.

Het straatje Via del Corno lijkt een wereldje op zich zelf, veilig besloten tussen oude, hoge huurkazernes, afgesloten van stadsgewoel en strijd. Het lijkt zo. De werkelijkheid is anders. In het straatje wonen mensen. Eenvoudige mensen, die allen moeten ploeteren voor een pover bestaantje. Die dagelijks geldzorgen moeten verstouwen en zich vastgrijpen aan een hevig verlangen naar wat vreugde, een even zorgeloos zich laten gaan in liefde. Er wonen hier arbeiders, arbeidersvrouwen, hun kinderen. Zij hebben positie gekozen in de harde maatschappelijke strijd van bezitters en bezitlozen. Ook tegen de zwarthemden, die gekomen zijn om de gewone man tot slaaf te dwingen van machines en bezitters. Er woont één fascist in Via del Corno. Een karakterloos prutsventje; die zijn klasse verloochent en — hoe kan het anders — door allen vermeden wordt als de pest. Er wonen ook mensen zonder duidelijk klassestandpunt, die uit zijn op persoonlijk voordeel en hun geweten daaraan ondergeschikt maken. Mensen staande aan de zelfkant van het leven, berooid sloebers zonder ruggegraat en te koop voor elk zaakje dat wat op brengt. En vrouwen, die voor de harde bestaansstrijd uitweken naar de prostitutie.

Zo bruist het van leven in Via del Corno. Het centrum van kracht en levenslust is de smid, Maciste genaamd, een communist.

De gehele buurt koestert zich in zijn levensmoraal, in zijn ontembare strijdgeest. Door zijn voorbeeld van leven en strijd verheft de buurt zich. Tegenover de slungelige fascist staat de krachtfiguur van Maciste en de buurt weet zijn keuze zonder moeite te bepalen. Via del Corno is een samenleving van vanzelfsprekende anti-fascisten. De zwarthemden kunnen vele jaren met hun onmenselijke terreur het maatschappelijk leven naar hun hand zetten, de klassenstrijd voor dood verklaren, zich aanstellen als kruiperige lakeien van de bezittende klasse, het volk in de verschrikkingen van oorlogen jagen; in buurten als Via del Corno blijft de sluimerende haat en verachting voor het fascisme onverzettelijk.

De communist Maciste vreest de strijd niet. Tijdens een terreur-strooptocht van de fascistebenden treedt hij doortastend op, redt kameraden en burgers uit de fascistische klauwen en moet dit optreden met de dood bekopen. Het bericht van zijn dood veroorzaakt een onvergetelijke schok in Via del Corno. Nooit zullen en kunnen de bewoners de figuur van deze communist vergeten. Maar met het heengaan van Maciste heeft de anti-fascistische strijd geen einde gevonden. Door hem is een nieuwe lichting aangetreden en dat zijn vanzelfsprekend Ugo en Mario, jonge arbeiders, die verder gaan, opnemen wat Maciste moest laten vallen en verder brengen tot de overwinning er is. Zo wil het leven dat het gebeurt.

Het is deze onoverwinnelijke strijdwil, die als een rode draad door de vele menselijke verwikkelingen in dit verhaal loopt. Pratolini is een groot schrijver. Hij laat de conclusies van zijn roman aan de lezers over. De conclusies kunnen geen andere zijn, dan dat strijd van communisten zin heeft, tot het zegevierende doel leidt, omdat het niet anders kan gaan.

G. MAAS.

¹⁾ Vasco Pratolini, *Kroniek van arme gelieven*. Uitg. Pegasus. Prijs f 9.50.

Een actueel weekblad

Lenin zei eens: „Nadat het proletariaat het probleem van de machtsovername heeft opgelost en in het algemeen de taak van de onteigening van de bezitters heeft uitgevoerd, komt in elke socialistische revolutie noodzakelijk op de voorgrond de fundamentele taak van het scheppen van een sociaal systeem, dat superieur is aan het kapitalisme.”

De Chinese Volksrepubliek staat nog aan het begin van deze gigantische taak. Het grote China, waar een kwart deel van de wereldbevolking woont en dat voor kort nog een economisch achterlijk land was, zal echter binnen afzienbare tijd een moderne industriële staat zijn. Een dergelijke reusachtige omwenteling is in de geschiedenis van de mensheid ongekend. Zij oefent een hevige werking uit op al die volken, die jarenlang onder koloniale heerschappij moesten leven en verlangend zijn het voorbeeld van het nieuwe China te volgen. Zij werkt op de verbeelding van alle volkeren bij wie het begrip, dat het met de oude kapitalistische maatschappijvorm gedaan is, hoe langer hoe meer doordringt. Er is een begrijpelijke, toenemende interesse in de wereld om de ontwikkeling in de Chinese Volksrepubliek te volgen. Om te ervaren op welke manier het Chinese volk het socialisme opbouwt.

Sinds het laatste jaar bestaat de mogelijkheid om de gebeurtenissen in China op de voet te volgen. Iedere week verschijnt namelijk het tijdschrift „Peking Review”, dat de lezers op grondige wijze inlicht over leven en werken van de Chinese miljoenenbevolking. In dit weekblad verschijnen regelmatig informatieve artikelen over bepaalde takken van de industriële opbouw, over actuele politieke problemen, culturele manifestaties enz. Statistisch materiaal verdiept de inhoud van beschouwingen. In vrijwel elk nummer kan men het standpunt van de Chinese regering, van de communistische partij of vooraanstaande persoonlijkheden en bekende politici vernemen over de actuele politieke vraagstukken in China zelf en in de gehele wereld. In de laatste nummers wordt bijvoorbeeld grote aandacht besteed aan de problemen van de vorming van de volkscommunes; deze ontwikkeling baart groot opzien in de wereld en zal de voltooiing van het socialisme in China bespoedigen.

In verscheidene afleveringen hebben wij ook kennis kunnen nemen van het standpunt van de Chinese communisten t.o.v. het revisionisme en de bestrijding daarvan.

„Peking Review” is een actueel blad en dus voor al diegenen, die belang stellen in de ontwikkeling van het nieuwe China een uitstekende bron om kennis uit te putten.

G. M.

Abonnementen worden gaarne genoteerd bij de boekhandel Pegasus, Leidsestraat 25 te Amsterdam. Het blad verschijnt in de Engelse taal.

De abonnementsprijs bedraagt f 14,50 per jaar en f 7,25 per half jaar.

Mededeling van het Partijbestuur

Op zaterdag 10 en zondag 11 januari 1959 heeft een zitting plaatsgevonden van het Partijbestuur van de Communistische Partij van Nederland.

In deze zitting koos het Partijbestuur een Dagelijks Bestuur, bestaande uit: M. Bakker, P. Bakker, F. Baruch, S. Groenendijk, P. de Groot, J. Hesselman, H. Hoekstra, W. van 't Schip, H. Verheij, Joop Wolff.

Het Partijbestuur herkoos P. de Groot tot algemeen secretaris, H. Verheij tot tweede algemeen secretaris en H. Hoekstra en M. Bakker tot secretarissen.

Het Partijbestuur stelde de kandidatenlijst op voor de aanstaande verkiezingen, waarbij besloten werd dat pgt. De Groot lijstaanvoerder zal zijn in alle kieskringen.

De lijst zal in de komende dagen worden gepubliceerd.

Verder besprak het Partijbestuur uitvoerig het actieplan voor de komende verkiezingen. Dit plan werd eenstemmig aangenomen en zal als richtlijn dienen voor het optreden van de partij in de komende maanden.

Het Partijbestuur aanvaardde de uitnodiging van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie tot het zenden van een delegatie naar haar 21ste buitengewone congres en wees hiervoor de partijgenoten Jaap Wolff en Heiltje de Vos-Krul aan.

(De Waarheid, 12 januari 1959).

Gelukwens aan de C.P.S.U.

Het Partijbestuur van de CPN zond vanuit zijn zitting van 10 en 11 januari 1959 de volgende felicitatie aan de CPSU:

„Het Partijbestuur van de Communistische Partij van Nederland wenst de Communistische Partij van de Sowjet-Unie hartelijk geluk met de lancering van het eerste ruimtevaartuig in het heelal.

Deze lancering is een groots succes van de Sowjet-wetenschap en een nieuw, schitterend bewijs van de superioriteit van het socialistische stelsel. De lancering is daarmee een nieuwe overwinning van de krachten van de vrede, waarvan de uitwerking tot zegen is voor heel de mensheid.”

(De Waarheid, 12 januari 1959).

Communiqué van het Partijbestuur

Het Partijbestuur van de CPN, in vergadering bijeen op 10 januari, ter bespreking van de verkiezingsactie, heeft van verschillende zijden vernomen, dat een aantal lezers van het blad „De Brug” terugschrikken voor het indienen van een scheurmakerslijst der Bruggroep tegen de CPN, bij de aanstaande verkiezingen.

Het Partijbestuur wijst er nogmaals op dat het uitkomen van zulk een scheurmakerslijst een directe dienst aan de reactie en een politieke misdaad tegenover de arbeidersbeweging zou zijn. Zij die zich hieraan schuldig maken, zouden zich daarmee in de arbeidersbeweging voor altijd onmogelijk maken.

Het Partijbestuur wijst op het besluit van het 19e Congres, waarbij op grondslag van het ABC van de partij-organisatie terugkeer naar de partij voor de aanhangers van de Bruggroep is mogelijk gemaakt.

Op dit Congres is een verkiezingsprogram samengesteld, dat voor iedere tegenstander van de reactie aanvaardbaar is.

Het Partijbestuur verklaart zich nogmaals bereid tot een gesprek met allen die zich hiermee verenigen kunnen en die van de weg willen terugkeren waarop zij zich de laatste tijd hebben begeven."

(De Waarheid, 12 januari 1959).

Verklaring van de commissie van onderzoek

Verklaring van de commissie van onderzoek, benoemd door het 19e Congres der Communistische Partij van Nederland, bijeen op 26, 27, 28 en 29 december 1958 te Amsterdam, aangaande het rapport van het dagelijks bestuur van de partij over „De CPN in de oorlog”.

De commissie verklaart unaniem, — na inzage en bestudering van het vele voorhanden zijnde materiaal, betrekking hebbende op het rapport van het dagelijks bestuur van de Communistische Partij van Nederland, „De CPN in de oorlog”, dat het rapport volledig in overeenstemming is met de inhoud van dit materiaal.

De commissie onderschrijft de juistheid van het rapport bij de analysering van het feitenmateriaal op alle in het rapport genoemde onderdelen, t.w.:

1. De partij en haar leiding van 15 mei 1940 tot april 1943.
2. De opbouw der illegale partij.
3. Het toeslaan van de Gestapo.
4. De heroriëntering van de partijpolitiek.
5. Het loslaten van de marxistisch-leninistische partijpolitiek en principes.
6. De verhouding tot de Sowjet-Unie.
7. De „Gemenebest”-politiek.
8. De voorbereiding van de liquidatie der partij.
9. Aanval op De Waarheid.
10. Het gewapend verzet op dood spoor.
11. Het „in dommel” brengen van de partij.
12. De Eenheidsvakbeweging.
13. De conclusies.

De commissie is van mening dat het publiceren van dit rapport door het dagelijks bestuur van de partij een belangrijke bijdrage is geweest bij de ontmaskering van de revisionisten in onze partij voor de gehele Nederlandse arbeidersklasse en voor die in andere landen.

De commissie: J. Brassier, P. Vooren,
M. Vlaar, J. J. v. Zanten, J. Malie-
paard, W. Koolwijk, M. Bakker.

*Een 72-jarige arbeider schreef zijn herinneringen
voor u neer*

voorwaarts en niet vergeten

door Bernard Meyer

*Een ontroerend boek, vol humor en tragiek, vol strijdbaarheid
en levenskracht.*

**Het leven van de Nederlandse matrozen in
de jaren 1900-1920.**

**Het leven van arme emigranten in Austra-
lië tijdens de grote crisis.**

293 bladzijden.

Gebonden in linnen band met stofomslag f. 7.90

Pegasus

verkrijgbaar in de erkende boekhandel

Binnenkort verschijnt

DE WAARACHTIGE HISTORIE VAN

A_hQ

vertaling van Theun de Vries

door Loe Hsun

De beroemde novelle van de vader van de Chinese culturele revolutie

Een der mooiste publicaties van de grote Chinese denker en schrijver is hiernede voor het Nederlands lezende publiek bereikbaar geworden.

104 blz. Stofomslag en tien penseeltekeningen van Hans Brouwer.

prijs f 3.90

uitgeverij **Pegasus**

verkrijgbaar in de erkende boekbandel

DOCUMENTATIE
BUREAU
„DE WAARHEID“
VOLKSDAGBLAD VOOR NEDERLAND

maart 1959

Politiek en C ultuur

uit de inhoud:

Congres van de bouwers van het
communisme

Congo wil onafhankelijkheid

Volkscommunes in het nieuwe China

MAART 1959

Het congres van de bouwers van het communisme	<i>Jaap Wolf</i>	9
De samenwerking van de communistische partijen	<i>N. S. Chroestsjow</i>	10
Congo wil zijn onafhankelijkheid	<i>A. de Coninck</i>	110
De volkscommunes in het nieuwe China	<i>C. V.</i>	116
De economische toestand in Joegoslavië	<i>I. Nikolajew</i>	
	<i>I. Doedinsky</i>	
	<i>A. Lostsjbow</i>	127
Darwins afstammingsleer — een revolutie in de wetenschap		131
BOEKBESPREKING:		
De huidige betekenis van München	<i>M. Gus</i>	136
PARTIJDOCUMENTEN:		
Boodschap van de C.P.S.U. aan 19e congres CPN		140
Boodschap van de Comm. Partij van China		141
Telegram van de PKI		142
Boodschap van de CPN aan het 21ste congres van de CPSU		143
Voor loonsverhoging NU		144
7 maart — dag van de pers		145

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar, losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 178127, gemeentegiro: P 1527

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C. Prinsengracht 473, Amsterdam-C., tel. 62565

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

Het congres van de bouwers van het communisme

Het 21ste congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie, dat van 27 januari tot 5 februari werd gehouden, heeft een nieuwe periode ingeluid, de periode van de zich ontplooiende opbouw van de communistische maatschappij. Het gaat er thans om alle materiële en geestelijke voorwaarden voor het communisme te scheppen, voor die fase in de maatschappelijke ontwikkeling waarin er een overvloed zal zijn om de menselijke behoeften te bevredigen en waarin alle mensen zullen hebben geleerd te werken naar hun bekwaamheden en krachten. De eerste etappe van de communistische opbouw zal voltooid zijn als de economische wedijver met het machtigste kapitalistische land, de Verenigde Staten, is gewonnen en de Sowjet-Unie per hoofd van de bevolking meer zal produceren dan Amerika. Voor het bereiken van dit doel is het Zevenjarenplan 1959—1965 van beslissende betekenis.

Zo groots zijn de taken van het Zevenjarenplan, zo wijd de perspectieven die het biedt, dat de communisten in de Sowjet-Unie van mening waren, dat alleen een congres de besluiten hiertoe kon nemen. Vandaar, dat een buitengewoon congres bijeen werd geroepen, dat als enige agenda-punt de richtlijnen voor de ontwikkeling van de volkshuishouding voor de jaren 1959—1965 besprak.

Het congres voldeed aan de indertijd door Lenin gestelde eis: „Zorgt ervoor, dat de congressen en conferenties geen plaatsen zijn, waar mooie redevoeringen worden gehouden, maar organen om de economische successen precies na te gaan, organen waar we grondig de economische opbouw kunnen leren.” Het voldeed aan zijn verlangen, dat op de congressen „voortaan niet alleen politici en bestuurders zullen spreken, maar ook ingenieurs en agronomen. Dat is het begin van de gelukkigste periode.”

Zakelijk en correct werden de vraagstukken van de economische ontwikkeling behandeld. Gedetailleerd werd ingegaan op vraagstukken, die het gehele land betreffen, alsook op problemen van afzonderlijke bedrijfstakken en van belangrijke bedrijven. Maar hoeveel cijfers ook in de redevoeringen te horen waren, het werden geen langdradige,

academische betogen. Er spraken mensen, voor wie deze cijfers betekenis hebben, voor wie ieder procent werkelijkheid is of worden zal en die achter de cijfers de komende ontwikkeling zien en deze tot stand zullen brengen.

Het Zevenjarenplan staat uiteraard niet op zichzelf. Het is nauw verbonden met alle andere aspecten van de hedendaagse werkelijkheid. Vandaar dat op het congres de vraagstukken van de binnenlandse ontwikkeling in de Sowjet-Unie zowel als de problemen der internationale toestand uitvoerige bespreking vonden. Door de diepgaande behandeling van alle vraagstukken, die met de communistische opbouw en haar consequenties op velerlei gebied samenhangen, kreeg het 21ste congres een bijzondere betekenis. Ongetwijfeld zullen dit congres en zijn besluiten grote invloed uitoefenen op de gang van zaken op internationaal gebied. Zij zullen de krachten die op de bres staan voor de vrede bezielen om hun inspanningen te verveelvuldigen en de oorlogsdrijvers zullen erdoor tot nadenken worden gebracht. De arbeidersbeweging wordt erdoor geïnspireerd tot versterking van de strijd voor de belangen van de werkers, voor het tot stand brengen van het socialisme, dat steeds duidelijker zijn voordelen boven het afstervende kapitalistische stelsel toont. De volbrenging van het Zevenjarenplan zal zulke resultaten afwerpen voor de werkers, dat ook de sceptici en twijfelaars de superioriteit van het communisme zullen zien.

I

De taken, die het Zevenjarenplan stelt, zijn zeer hoog. Het voorziet in een stijging van de industriële productie met 80 procent. Dit staat gelijk met de totale groei der productie in de laatste twintig jaar. De investeringen zullen in deze zeven jaar even groot zijn als het totaal, dat in alle jaren sinds de oprichting van de Sowjet-macht door de staat werd belegd.

Gezien het reeds hoge peil der produktie (de Sowjet-Unie staat op het ogenblik wat de omvang der industrieproductie betreft op de eerste plaats in Europa en op de tweede in de wereld) zijn de plantaken, zowel wat groeipercentage als absolute productietoename betreft, zeer hoog. In de industrie moet de produktie per jaar met 8,6 procent toenemen.

Is dit te realiseren? De burgerlijke pers, die bij de vorige plannen, die in de Sowjet-Unie werden opgesteld, altijd onmiddellijk hun mislukking voorspelde, heeft door de ervaring geleerd en laat doorschemeren, dat het Zevenjarenplan een reëel plan is. Ook het hoge groeitempo van 8,6 procent dat staat tegenover een gemiddelde jaarlijkse produktiestijging van 2 procent in de Verenigde Staten, is ongetwijfeld te verwezenlijken. In 1958 voorzag het jaarplan in de Sowjet-Unie in een produktiestijging van 7,6 procent. De omschakeling van de leiding aan de industrie, die in handen is gekomen van de regionale economische raden, heeft echter grote mogelijkheden voor een extra-stijging geopend. Het gevolg was, dat in 1958 de industrie-productie niet met 7,6 maar met 10 procent steeg... Aldus blijkt, dat een percentage van 8,6 procent beslist niet te hoog is gesteld.

Hoe reusachtig de cijfers ook zijn, — deze kennen inderdaad hun gelijke niet, — is het Zevenjarenplan zoals reeds uit het voorgaande blijkt, niet overdreven opgesteld. In zijn rede op het congres wees N. S. Chroestsjow erop, dat er bij het opstellen van het Zevenjarenplan voor gezorgd is, dat het „zonder bovenmatige inspanning” kan worden vervuld. Hij zei ook waarom dat zo gebeurd is. Bij een plan, dat zeer hoge eisen stelt, is het niet uitgesloten, dat het op enkele punten niet vervuld wordt en dat zou betekenen, dat sommige industrietakken niet de grondstoffen en andere materialen ontvangen die ze nodig hebben. Dat brengt met zich mee, het onvoldoende gebruiken van de produktiecapaciteit, disproporties in de economie. In het Zevenjarenplan zal dit niet kunnen voorkomen. Zo ontstaan gunstige voorwaarden voor een rytmisch werk, waarbij de machines en ook de arbeidskracht volledig kunnen worden gebruikt en de arbeidsproduktiviteit stijgt. De middelen, die verkregen worden door het overtreffen van het plan zullen worden gebruikt om de bouw van woningen, scholen en fabrieken voor massagebruiksgoederen nog meer te ontplooien. Verder om enkele belangrijke takken van de landbouw sneller te ontwikkelen, alsook om de socialistische zusterlanden nog meer te helpen. Het overtreffen van het plan draagt aldus direct bij tot de verhoging van de volkswelvaart; een extra-aansporing om meer te produceren dan het plan verlangt.

Een maximale tijdwinst in de wedijver met het kapitalisme is vereist. In de opstelling van het plan voor de industrie is daarmee rekening gehouden.

Zo worden b.v. de investeringen voor het grootste deel gericht op de uitbreiding en de modernisering van de bestaande bedrijven. In de metallurgische industrie b.v. voor 60—70 pct. Deze uitgebreide en vernieuwde bedrijven moeten voorzien in drie kwart van de produktiestijging van ruw ijzer, staal en gewalst staal. Door de investeringen zo te besteden, worden meer resultaten bereikt dan als deze middelen alleen zouden worden gebruikt voor de bouw van nieuwe bedrijven. Bij de vernieuwing van de bedrijven zal vooral aandacht worden besteed aan de automatisering, die in weerwil van het bereikte op dit gebied nog geen grote verbreiding heeft gevonden. De vereiste verhoging van de arbeidsproduktiviteit zal dus vooral bereikt worden door de invoering van de allernieuwste techniek.

In de brandstofindustrie zal met name de produktie van olie en aardgas worden verhoogd; de steenkoolwinning zal in wat langzamer tempo toenemen. Door in plaats van steenkool olie en gas te gebruiken, zal in zeven jaar tijds evenveel worden bespaard als nu voor de bouw van elektrische centrales en leidingen is uitgetrokken.

Bij de bouw van elektrische centrales wordt de voorkeur gegeven aan de bouw van centrales, die met aardgas, olie of goedkope kolen werken, in plaats van hydro-electrische centrales. Deze laatste eisen veel meer investeringen en geven pas veel later nuttig rendement.

De ontwikkeling van de chemische industrie, die een tijd lang is achtergebleven, zal het mogelijk maken snel en goedkoop grondstoffen te leveren voor de produktie van massagebruiksgoederen en om nieuwe stoffen voort te brengen, die, wat hun eigenschappen betreft, vaak de natuurlijke materialen overtreffen. De gehele produktie van de chemische industrie zal in de loop van zeven jaren drie maal zo groot worden,

waarbij de produktie van kunstvezels op bijna het viervoudige en van plastics op meer dan het zevenvoudige stijgt.

Van burgerlijke zijde wordt gepoogd het zo voor te stellen, of het groeitempo van de Sowjet-industrie gedoemd is te dalen. De wetten van het kapitalisme gelden echter niet voor het socialisme! Onder het socialisme kan door op maximale wijze gebruik te maken van de voordelen van het nieuwe maatschappelijke stelsel een hoog groeitempo worden gehandhaafd. De genoemde manieren om tijd en geld te sparen laten zien, dat er alle voorwaarden zijn om het geplande tempo zelfs te overtreffen. Zelfs als men er rekening mee houdt, dat ieder procent in absolute cijfers omgerekend ieder jaar groter wordt. Terwijl in 1928 één procent neer kwam op 500 miljoen roebel, was het in 1952 5 miljard roebel, in 1958 10 miljard roebel en in 1965 zal het 19 miljard roebel zijn of bijna twee maal zoveel als vorig jaar.

II

Op het gebied van de landbouw is de afgelopen jaren een scherpe wijziging ingetreden. Pas nu begint volledig duidelijk te worden, van hoe grote betekenis dit is geweest. In 1953 verkeerde de landbouw in een slechte toestand. Vooral in de laatste jaren van Stalins leven had er een ernstige verwaarlozing plaats. Een ingrijpen hierin werd belemmerd, omdat de werkelijke stand van zaken vaak verborgen bleef en b.v. door Malenkow op het 19de congres onjuiste en overdreven cijfers over de landbouwproduktie werden gegeven.

Het is ongetwijfeld een van de grote verdiensten van de leiding van de C.P.S.U., dat zij in de loop van 1953 krachtig ingreep in deze stand van zaken. De groeiende wanverhouding tussen de ontwikkeling van industrie en landbouw, waarbij de landbouw aanzienlijk achterbleef, had tot ernstige gevolgen kunnen leiden.

Zonder dogmatisme en zonder angst om heilige huisjes omver te werpen, werd de toestand door het partijbestuur onder ogen gezien. In weerwil van de heftige weerstand van de partijvijandige groep van Malenkow, Kaganowitsj, Molotow, Boelganin en Sjepilow, die zich verzetten tegen al het nieuwe, werd een reeks maatregelen getroffen om de toestand ingrijpend te veranderen.

Daarbij kan gewezen worden op het veranderen van het systeem van planning van de landbouw en van de aankooprijzen, op het zenden van talrijke kaders naar het platteland, op het in gebruik nemen van 36 miljoen ha maagdelijke grond in Sibirië en Kazakstan en ten slotte op de overdracht van de machines der Machine- en Tractorenstations aan de kolchozen.

De resultaten van deze maatregelen zijn opzienbarend.

De graanproduktie steeg met 39 pct in de vijf jaar, die sinds de eerste maatregelen van 1953 zijn verlopen; de produktie van suikerbieten is verdubbeld. Op het gebied van de veeteelt werden eveneens grote resultaten geboekt. Getuige slechts, dat de melkproduktie is verdubbeld en dat er nu 56 pct meer vlees wordt geleverd.

De resultaten zijn in het dagelijkse leven duidelijk waar te nemen. Was er enige jaren geleden 's winters vaak geen melk te krijgen en waren er zelfs wel perioden, dat er voor brood in de rij moest worden ge-

staan, nu zijn er steeds voldoende levensmiddelen in de winkels. Ook in de voorziening met melk zijn er deze winter geen moeilijkheden geweest. Is in gevallen van schaarste de prijs op de kolchosmarkt hoger dan in de staatswinkels, deze winter waren de prijzen op de kolchosmarkt lager dan in de winkels.

In de Sowjet-landbouw zijn echter nog enorme reserves aanwezig om de produktie te verhogen en nog beter te voorzien in de behoeften van de bevolking aan levensmiddelen en van de industrie aan agrarische grondstoffen.

Evenals in de industrie zijn de plantaken in de landbouw hoog, maar niet geforceerd. Zij voorzien in een stijging van de landbouwproduktie met 70 procent. De vleesproduktie zal zelfs het dubbele van 1958 dienen te worden. De melkproduktie zal 70—80 procent stijgen boven het peil van het vorige jaar. De graanproduktie zal stijgen van 140 miljoen ton in 1958 tot 164—180 miljoen ton in 1965.

De boeren, die per gebied en bedrijf de mogelijkheden onderzoeken, zijn echter tot de conclusie gekomen, dat het mogelijk is deze taken eerder te vervullen. Vooral bij de stijging van de vleesproduktie is dit het geval. In het gebied Rjazan b.v. hebben de boeren zich verplicht reeds in dit jaar de vleesproduktie op het 3,8-voudige van 1958 te brengen. Ook elders denken de boeren het plan voor de hogere vleesproduktie sneller te kunnen oplossen. Wat de graanproduktie betreft, willen de werkers van Kazakstan het plan al in 1959 vervullen en overtreffen. In de Oekraïne heeft men zich tot taak gesteld om het hele landbouwplan, en dit voorziet o.a. in een verhoging van de suikerbietenooft met 40 tot 55 pct, in vijf jaar in plaats van in zeven jaar te volbrengen.

Door het opensluiten van nieuwe gebieden in Kazakstan en Siberië zijn er mogelijkheden gekomen om een verschuiving in de landbouwproduktie te verwezenlijken. Als gevolg van de graanstroom uit deze streken kunnen elders de natuurlijke en economische verhoudingen rationeler benut worden. Zo zal b.v. nu de verbouw van granen in de westelijke gebieden, zoals in de Baltische Sowjet-republieken, in Bjelorusland en de Oekraïne beperkt kunnen worden, waardoor deze zich beter kunnen specialiseren op de produktie van melk, vlees, suikerbieten e.d. In de Middenaziatische republieken zal de graanbouw in de komende periode zelfs geheel verlaten worden om vooral aandacht te schenken aan de verbouw van katoen, vruchten, thee e.d.

III

Het plan om de Verenigde Staten in de economische wedijver te verslaan, heeft niet alleen betrekking op de produktie van staal, olie, steenkool en electriciteit. Het gaat er om het welvaartspeil van de bevolking te doen stijgen, zodat het het hoogste van de wereld zal zijn.

De produktie per hoofd van de bevolking zal in de loop van de vijf jaar na 1965 het Amerikaanse peil overtreffen. Maar het welvaartspeil van de bevolking kan niet alleen worden afgelezen uit de statistieken over de produktie per hoofd. Als het om de Ver. Staten of andere kapitalistische landen gaat moet ook rekening worden gehouden met de uitbuiting van de werkers onder het kapitalisme, met de lage levens-

standaard van de werklozen en het verspillende leven van de rijken. Chroestsjow wees erop: „Als wij de produktie verhogen, dan heeft daarvan in feite ieder „hoofd” winst, terwijl bij de groei van de produktie in de kapitalistische landen alleen het „hoofd” wint, dat rijker is en kapitaal bezit.”

In de zeven jaar tot 1965 zal het reële inkomen van de arbeiders met 40 procent en van de boeren met meer dan 40 procent toenemen. Vooral het levenspeil van de arbeiders met de laagste inkomens zal stijgen. Deze verhoging gaat samen met een verkorting van de arbeidsdag en -week, waardoor deze de kortste ter wereld zal worden. Om het grootste probleem, waarvoor het volk thans staat, — de woningnood —, op te lossen, zullen er 15 miljoen woningen worden gebouwd. Dit is net zo veel, als in 41 jaar Sowjet-macht in de steden is gebouwd. De belastingen worden in de komende periode geheel afgeschaft, want de staatsuitgaven zullen volledig bestreden kunnen worden uit de middelen van de socialistische bedrijven.

Reeds nu zijn de kapitalistische landen als geheel beschouwd door de socialistische wereld ingehaald. Terwijl zij een derde deel van de wereldbevolking hebben, brengen de socialistische landen tezamen meer dan een derde van de wereldproduktie voort. Maar na het volbrengen van het Zevenjarenplan en de plannen van de andere socialistische landen in deze periode zal het socialistische kamp als geheel meer dan de helft van de wereldproduktie voortbrengen! Daardoor zal de superioriteit van het socialistische wereldstelsel boven het kapitalistische op het beslissende gebied van de menselijke activiteit, de materiële produktie, gewaarborgd zijn.

In zoverre de kapitalistische wereld zijn produktie vergroot, geschiedt dit ongelijkmatig, het ene land blijft achter terwijl het andere zich op zijn kosten ontwikkelt. Bij de socialistische landen doet dit verschijnsel van de ongelijkmatige ontwikkeling zich niet voor. Zij gaan gezamenlijk, in één front, voorwaarts. Hoewel er uiteraard nog aanmerkelijke verschillen zijn in het produktiepeil zullen deze geleidelijk verminderen. De socialistische landen zullen vrijwel tegelijk de hogere fase van de communistische maatschappij binnentreden.

Voor de landen, die het koloniale juk van zich af hebben geworpen of dat binnenkort zullen doen, zal het voorbeeld van socialistische landen die kort geleden op een zelfde uitgangspunt stonden en nu in snel tempo het socialistische stadium bereiken en naar de communistische opbouw zullen overgaan, van grote betekenis zijn. Het zal de volken van deze landen de keuze vergemakkelijken van de weg, die zij willen volgen voor de opbouw van hun economie.

Het Zevenjarenplan is een uitdaging aan de kapitalistische wereld. De Sowjet-Unie roept het kapitalisme toe te bewijzen welk stelsel de meeste welvaart aan het volk kan verschaffen. De resultaten zullen bewijzen welk stelsel het beste is. De communisten twijfelen niet aan de uitslag!

IV

Het Zevenjarenplan is doordrongen van de geest van vredelievendheid. Hoe kan een land, dat zich ten doel stelt het levenspeil van de

bevolking aanzienlijk te verhogen en daartoe een geweldig plan voor de verhoging der produktie ontwikkelt, op oorlog uit zijn? Het heeft juist belang bij de vrede om zijn taken te volbrengen. Vandaar dat de strijd voor behoud van de vrede in het middelpunt van de beraadslagingen van het congres over de internationale toestand stond.

Vooraf werd daarbij aandacht besteed aan de Duitse kwestie. Op het ogenblik is West-Duitsland het centrum van de meest agressieve krachten in Europa, van de Duitse militaristen en fascistten, die dit deel van Duitsland willen veranderen in een atoom- en raketbasis. Adenauer, de vertegenwoordiger van deze oorlogszuchtige kringen in Duitsland, is een hardnekkige tegenstander van iedere overeenkomst welke tot ontspanning zou kunnen leiden. Door deze politiek wordt een ernstige situatie geschapen, waarin het Duitse imperialisme de mensheid voor een derde maal in een wereldoorlog kan storten.

De Sowjet-Unie heeft een reeks voorstellen gedaan om deze gevaarlijke toestand in Duitsland te regelen. Doch deze worden evenwel niet aanvaard. Integendeel, er wordt voortgegaan met het verscherpen van de situatie. Op het 21ste Congres zijn ernstige waarschuwingen geuit aan het adres van de fascistische krachten in West-Duitsland. Er werd o.a. op gewezen, dat West-Duitsland niet zo ver weg is als de maan en heel gemakkelijk met raketten kan worden bereikt.

Eén van de zijden van het Zevenjarenplan is ook, dat tezamen met de economische macht de militaire kracht van het socialistische kamp toeneemt. Deze kracht staat geheel in dienst van de vrede en dient om de oorlogszuchtige elementen in toom te houden. Op het 21ste Congres werd dit ter ontzuivering van op oorlog beluste avonturiers nogmaals duidelijk tot uitdrukking gebracht. De Sowjet-Unie produceert thans internationale ballistische raketten in serie en heeft een absoluut overwicht in de ontwikkeling van atoom- en raketwapens. De beroemde atoomgeleerde Koertsjatow deelde mede, dat de laatste atoomproefnemingen in de U.S.S.R. de doeltreffendheid hebben aangetoond van enkele nieuwe door de Sowjet-geleerden uitgewerkte principes.

Wat is de conclusie uit de veranderde krachtsverhouding tussen het socialistische en het kapitalistische kamp en de toegenomen militaire macht van het socialisme?

In de eerste plaats betekent dit, dat elk gevaar dat het kapitalisme in de Sowjet-Unie zou kunnen worden hersteld, is verdwenen. Het socialisme heeft volledig en definitief de overwinning behaald. Ook in de andere landen van het socialistische kamp kan de klok niet meer worden teruggedraaid.

In de tweede plaats houdt dit in, dat er reële mogelijkheden zijn om de oorlog uit te bannen als middel om internationale geschillen te beslechten. De praktijk heeft de juistheid van deze stelling van het 20ste congres van de C.P.S.U. in de laatste jaren al bewezen, met name in het Midden-Oosten. Het volbrengen van het Zevenjarenplan zal dit nog duidelijker maken. Het duidelijk overwicht van het socialistische kamp zal de wereldoorlog uit het leven van de maatschappij uitschakelen, hoewel natuurlijk steeds waakzaamheid dient te worden betracht.

Tot de vreedzame coëxistentie kan de ontwikkeling van de handel veel bijdragen. Welnu, volgens het Zevenjarenplan kan de omvang

van de buitenlandse handel der U.S.S.R. worden verdubbeld. Mikojan heeft dit in zijn rede op het congres nog verduidelijkt door te zeggen, dat de Sowjet-Unie niet alleen streeft naar een economisch voordelige arbeidsdeling binnen het socialistische kamp, maar ook met de kapitalistische landen. Dit laat zien, dat de Sowjet-Unie bereid is de historisch gegroeide arbeidsdeling in acht te nemen en in deze zin haar handel met de verschillende landen te ontwikkelen. Voor Nederland met zijn scheepsbouwindustrie, met zijn ervaring in het bouwen van waterbouwkundige installaties en zijn prestaties op het gebied van landbouw en veeteelt kan dit van uiterst groot belang zijn. Het loslaten van de door Amerika opgelegde beperkingen aan de handel met de Sowjet-Unie, die juist de internationale arbeidsdeling verstoren, zou van Nederlandse zijde een bijdrage tot de ontwikkeling van gezonde handelsbetrekkingen zijn. Dit is in het belang van de Nederlandse economie en kan een bescherming zijn tegen de invloed der crisisfactoren.

V

De resultaten, die in de laatste drie jaar in de Sowjet-Unie zijn behaald, tonen de juistheid en de levenskracht van de besluiten van het 20ste congres van de C.P.S.U. Vooral van betekenis was het wegnemen van alle dogmatische tendenzen, een der verschijningsvormen van het moderne revisionisme, en de ontwikkeling van de socialistische democratie. Dit maakte de weg vrij voor scheppende initiatieven, die berusten op de ervaring en de kennis van het volk en door het nauwe contact tussen partij en volk tot ontwikkeling kwamen.

Bij het opstellen van het Zevenjarenplan is de bevolking van de Sowjet-Unie op de ruimste schaal betrokken. Het plan is als het ware opgebloeid uit de beraadslagingen in de fabrieken en kolchozen. In zijn congresrede kon Chroestsjow meedelen, dat de stellingen over het Zevenjarenplan die in november 1958 werden gepubliceerd, zijn besproken op 968.000 vergaderingen, waaraan werd deelgenomen door meer dan 70 miljoen personen. 4.672.000 van hen namen deel aan de discussies en 650.000 werkers zonden bijdragen aan de diverse kranten, waarvan er meer dan 300.000 werden gepubliceerd.

Waar vindt onder het kapitalisme zo'n grote gedachtenwisseling met het gehele volk plaats over vraagstukken van algemeen belang? Onder het kapitalisme is dit uitgesloten. Zelfs de parlementen worden in de kapitalistische landen steeds meer buiten werking gesteld en gemaakt tot organen, die alleen maar ja mogen zeggen op wat al lang in de directiekamers van de monopolies is besloten.

Op het 21ste congres is duidelijk uiteengezet, dat de koers van het vorige congres zal worden voortgezet. De socialistische democratie zal verdere uitbreiding vinden en nog meer gelegenheid openen voor het zich ontplooiën van het scheppende werk van de volksmassa's. Bij de verkiezingen voor de plaatselijke Sowjets, die zopas zijn gehouden, is b.v. het aantal vertegenwoordigers met 350.000 uitgebreid, wat het mogelijk maakt om op bredere schaal het werk der Sowjets te ontwikkelen en om de bevolking nog nauwer te betrekken bij de leidinggevende arbeid.

Tevens zullen naarmate de opbouw van het communisme vordert, meer functies van het staatsapparaat op de bevolking en haar organisaties overgaan. Dit is b.v. al het geval met vele functies op het gebied van de sociale en culturele verzorging van de bevolking. Thans wordt ook het waarborgen van de socialistische rechtsorde steeds meer een taak van de bevolking en haar organisaties zelf. Door de politieke eenheid en aaneengeslotenheid van het volk is het mogelijk geworden het politie-apparaat en de veiligheidsorganen in getal te verminderen. Gerechtelijke vervolging voor politieke misdaden is er niet meer; er zijn in de Sowjet-Unie geen politieke gevangenen. Thans kan de socialistische rechtsorde, mits men afziet van de verdediging tegen van uit het buitenland gezonden spionnen, worden gehandhaafd met behulp van de organen van de bevolking zelf, waarbij de methode van de overtuiging en de opvoeding het belangrijkste is. De zogenaamde kameraadschapsrechtbanken, een soort scheidsgerechten, die in de bedrijven bestaan, zullen zich niet tot bedrijfszaken beperken, maar ook zaken gaan behandelen die de leef- en handelwijze buiten de fabriek betreffen. Dit zal helpen om overtredingen van de normen van de socialistische maatschappij te voorkomen. Als eerste stap hiertoe wordt op het ogenblik vooral gestreefd naar het optreden van de bevolking tegen het drankmisbruik.

VI

Het 21ste congres heeft het revisionisme krachtig veroordeeld en met vreugde vastgesteld, dat het een vernietigende slag toebedeeld heeft gekregen. De revisionisten zijn er niet in geslaagd om buiten Joegoslavië ook maar één partij voor zich te winnen. „De modder, die de heldere bron van de communistische beweging vertroebelde, kwam in de strijd aan de oppervlakte en is weggeschept”, zo stelde Chroestsjov vast in zijn congresrede. Dit mag echter niet leiden tot onderschatting van het revisionistische gevaar, omdat het imperialisme alles zal doen om de revisionisten te ondersteunen en te activeren.

Op het congres werden met name de opvattingen van de Joegoslavische revisionisten onder de loupe genomen, die in geconcentreerde vorm de ideeën van alle revisionistische groepen weergeven. Het wezen van deze opvattingen is, dat de posities van de arbeidersklasse worden verlaten en dat de noodzaak van de internationale klassesolidariteit wordt ontkend.

Een succes van de nationale strijd van de arbeidersklasse is echter ondenkbaar zonder de internationale solidariteit van al haar strijdafdelingen.

In de Sowjet-Unie heeft de partij te maken gehad met een partijvijandige groep, die zich stelde op dogmatische grondslag.

Ofschoon deze groep, — die zoals bekend is bestond uit Malenkow, Kaganowitsj, Molotow, Boelganin en Sjepilow —, zich niet openlijk uitsprak in de richting van een herziening van het marxisme, ging haar dagelijkse praktijk wel in deze richting. In feite was hun optreden een variëteit van het revisionisme, het herzien n.l. van de marxistisch-leninistische stelling, dat het marxisme geen dogma is maar een leidraad voor actie en zich onophoudelijk ontwikkelt.

Op het congres bleek hoe deze partijvijandige groep al van de dood van Stalin af de werkzaamheden trachtte te verlammen en zich verzette tegen al het nieuwe, dat naar voren werd gebracht en dat voortspoot uit het nauwe contact met het volk. Door middel van fractievorming en gecomplooteer trachtte zij de leiding van de partij te veranderen en deze in hun handen te nemen. Dit had ernstige gevolgen kunnen hebben, doch de partij heeft dit fractionistische gekuip afgewezen en de lijn van het 20-ste congres doorgezet.

De resultaten die daardoor zijn bereikt, laten evenals de besluiten van het 21ste congres zien, dat de partij, mits zij een gesloten eenheid is, grootse daden kan verrichten. In deze eenheid ligt de kracht van de partij en elke aanslag op deze eenheid moet met kracht worden afgewezen. De ervaringen van de communistische wereldbeweging van de laatste jaren hebben dit opnieuw aangetoond.

Deze eenheid van de partij is ook het uitgangspunt voor het tot stand brengen van de eenheid van actie van de arbeidersklasse en van alle democratische krachten tegen het gevaar van het fascisme.

* *

Het 21ste congres heeft alle vraagstukken, die in dit artikel kort zijn aangesneden, uitvoerig behandeld. Ook heeft het een reeks problemen van theoretische aard, verbonden met de overgang naar de zich ontplooiende communistische opbouw aan de orde gesteld.

Het werk van het 21 ste congres van de C.P.S.U. heeft grote perspectieven geopend. Het zal, zoals in de begroetingsboodschap van de CPN werd gezegd, „de werkers aanmoedigen om met nog meer kracht de strijd aan te binden voor de verwezenlijking van hun eisen, voor het tot stand brengen van het socialisme en om de aanvallen op de democratie en de vrede af te slaan.”

JAAP WOLFF.

DE SAMENWERKING VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJEN

Uit de rede van N. S. Chroestsjow op het 21 ste Congres van de C.P.S.U.

Met betrekking tot de verhouding tussen de zusterpartijen binnen de internationale communistische beweging, moet ik er op wijzen dat wij steeds uitgaan van Lenins standpunt. Lenin leerde dat deze betrekkingen moeten worden opgebouwd op de basis van gelijke rechten en onafhankelijkheid van de nationale organisaties van de internationale arbeidersklasse en op de basis van het proletarische internationalisme. Juist omdat alle partijen gelijke rechten hebben, schiepen zij een verhouding van vertrouwen en vrijwillige samenwerking. Juist daarom streven zij vrijwillig en bewust, als delen van het ene grote leger van de arbeid, naar eenheid van actie.

Alle communistische partijen zijn onafhankelijk en richten hun politiek naar de concrete voorwaarden van het betreffende land. Zij hebben daarbij successen behaald, breiden hun invloed en het aantal aanhangers voortdurend uit en vestigen hun autoriteit onder alle lagen van de bevolking.

De ideologen van het imperialisme en de revisionisten, die naar hun pijpen dansen, trachten met alle mogelijke middelen de toenemende invloed van de communistische partijen te ondergraven. Zij verbreiden de leugen, dat de communistische beweging „het werk van Moskou” zou zijn en dat de communistische en arbeiderspartijen afhankelijk zouden zijn van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie. Bijzonder ijverig op dit gebied zijn de Joegoslavische revisionisten, die beweren dat onze Partij zou streven naar de „hegemonie” in haar betrekkingen met de andere partijen. In hun programma hebben zij zelfs een stelling over het „hegemonisme” opgenomen. De revisionisten beweren, dat onze Partij zich mengt in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen en er naar streeft de andere communistische partijen aan zich ondergeschikt te maken. De reactionaire krachten tonen zich bijzonder erkentelijk voor deze lasterpraat van de Joegoslavische revisionisten.

Een ieder, die met de communistische beweging bekend is, zal de valse leugens van de internationale reactie en de revisionisten zonder enige moeite onderkennen.

Het is dwaas om aan te nemen dat men in een bepaald land van buiten af de politieke partij van de arbeidersklasse, die niet zelden honderdduizenden en soms miljoenen leden telt, zou kunnen organiseren. Er is b.v. geen mens die gelooft dat de 2 miljoen leden tellende Italiaanse, de bijna een half miljoen tellende Franse, de anderhalf miljoen tellende Indonesische, de bijna 300.000 leden tellende Indische communistische partijen, of ook andere broederpartijen, „in Moskou gemaakt” zouden zijn en dat hun leden „buitenlandse agenten” zijn.

De communistische partijen zijn niet ontstaan, omdat het een of ander-

re centrum ze in de verschillende landen heeft aangeplant. Dergelijke wonderen bestaan er niet. De geschiedenis van de maatschappelijke ontwikkeling toont, dat er met het ontstaan en de groei van de arbeidersklasse Marxistische partijen ontstaan. Dit betekent dat de communistische beweging een objectieve noodzakelijkheid was en het resultaat der levensvoorwaarden van de arbeidersklasse in ieder land apart. Overal in de kapitalistische landen zijn er klassen en dus ook politieke partijen, die hun belangen tot uitdrukking brengen. De communistische partijen zijn politieke partijen van de arbeidersklasse en zij zullen bestaan, zolang de arbeidersklasse bestaat! Het is niet minder naïef te denken, dat men de miljoenen mensen die in de communistische partijen verenigd zijn van buiten af kan voorschrijven, wat zij vandaag moeten denken of morgen moeten doen.

Men zegt dat de „afhankelijkheid” van de communistische en arbeiderspartijen van Moskou bewezen wordt door de verklaring, dat de C.P.S.U. aan het hoofd staat van de internationale communistische beweging. Daarbij verwijst men naar het bekende punt van de Declaratie van de Moskouse Conferentie dat „de Sowjet-Unie aan het hoofd staat van het kamp van socialistische staten”.

De communisten in de Sowjet-Unie en in alle andere landen zijn van mening dat hiermee slechts verdiende eer wordt bewezen aan ons land en onze arbeidersklasse, die onder het vaandel van onze door de grote Lenin geleide communistische partij als eerste de socialistische revolutie voltrok en de macht in handen nam. In ruim 40 jaar van strijd en overwinningen op een groot en moeilijke weg, werd een machtige staat geschapen die het steunpunt is van alle socialistische landen en van de communistische wereldbeweging.

Voor deze erkenning van de historische rol van de Sowjet-Unie en de C.P.S.U. zijn wij onze zusterpartijen oprecht dankbaar!

Ondertussen is het noodzakelijk te onderstrepen, dat er in de communistische beweging — zowel als in het socialistische kamp — steeds een volkomen rechtgelijkheid en zelfstandigheid heeft bestaan voor alle communistische en arbeiderspartijen en socialistische landen. In werkelijkheid leidt de Communistische Partij van de Sowjet-Unie geen andere partijen en leidt de Sowjet-Unie geen andere landen. In de communistische beweging bestaan geen „superieure” en „ondergeschikte” partijen. Alle communistische en arbeiderspartijen zijn gelijk en zelfstandig, alle zijn verantwoordelijk voor het lot van de communistische beweging, voor haar mislukkingen en haar overwinningen. Iedere communistische en arbeiderspartij is verantwoordelijk tegenover de arbeidersklasse en de werkers van haar land, zowel als tegenover de hele internationale arbeiders- en communistische beweging. In de strijd voor de belangen van de arbeidersklasse en voor het socialisme verbinden de communistische partijen de algemene waarheden van het Marxisme-Leninisme met de concrete historische en nationale voorwaarden in hun land. Alleen de Marxistisch-Leninistische partij die nauw verbonden is met de arbeidersklasse en met het volk van haar land, kan de concrete voorwaarden van de strijd kennen. Alleen zij kan een politieke lijn uitwerken, die aan deze voorwaarden beantwoordt en rekening houdt met de tradities van de arbeidersbeweging in het gegeven land.

Zo is het ook in werkelijkheid. Alle communistische en arbeiderspartijen leven en strijden op de basis van volledige zelfstandigheid en van de beginselen van het proletarische internationalisme, op de basis van vrijwillige samenwerking en wederzijdse hulp. Zo vat onze partij de betrekkingen tussen zusterpartijen op!

Wat de Sowjet-Unie betreft is het bekend, dat haar rol niet bestaat in het leiding geven aan andere landen, maar in het feit dat ons land als eerste de weg naar het socialisme heeft gewezen aan de mensheid. Dat zij het machtigste land van het socialistische wereldstelsel is en als eerste met de algemene opbouw van het communisme begon.

De Communistische Partij van de Sowjet-Unie is door Lenin opgevoed in de geest van het proletarische internationalisme. Wij, Sowjet-communisten hebben niet alleen het Marxisme-Leninisme bestudeerd, maar het ook gehandhaafd in de strijd tegen de meest verschillende vijanden. Geleid door deze leer heeft het Sowjet-volk onder het vaandel van de Communistische Partij in een harde strijd het socialisme opgebouwd en schrijft nu vol zelfvertrouwen verder, naar het communisme.

Wij hebben steeds de grootse internationale leer van Marx, Engels en Lenin gevolgd en zullen dit ook in de toekomst onveranderlijk blijven doen. Om het met een beeld uit te drukken: onze Communistische Partij beschouwt zichzelf als een van de vooraan marcherende strijdfdelingen van de communistische wereldbeweging, die als eerste de hoogten van het communisme bestijgt. En op de weg naar deze hoogten kunnen geen lawines of instortingen ons meer ophouden en niemand is in staat ons van de weg naar het communisme af te brengen.

Als voorheen staan wij op het standpunt, dat het fout is wanneer iedere partij een eigen nationale „woning” betreft en zich in haar schulp terug trekt. Wij achten een voortdurende versterking van het socialistische kamp noodzakelijk, zowel als de verdere aaneensluiting van de internationale communistische beweging in overeenstemming met de principes, die door alle zusterpartijen in de Moskouse verklaring werden aangenomen. De zorg voor de saamhorigheid en de hechtheid van onze rijen is de hoogste internationale plicht van iedere communistische en arbeiderspartij. **Het succes van de arbeidersklasse op nationale schaal is ondenkbaar zonder de internationale solidariteit van al haar onderdelen.**

Wij zijn verbonden door het grootse gezamenlijke doel de werkende mensheid te bevrijden en voor de algemene vrede te strijden. Wij hebben één gezamenlijke zorg en dat is de zorg voor het welzijn van de volkeren, voor hun voorspoed en veiligheid, voor hun gelukkige toekomst, die alleen langs socialistische weg bereikt kan worden. Ons verenigt de grote leer van het Marxisme-Leninisme en de strijd voor zijn verwerkelijking. Wij zullen het ideologische wapen van het Marxisme-Leninisme steeds zuiver houden, strijden tegen de opportunisten en de verschillende soorten revisionisten, wij zullen de arbeidersklasse trouw blijven. Zo vatten wij onze internationale plicht op met betrekking tot de communistische- en arbeidersbeweging in de hele wereld!

Congo wil zijn onafhankelijkheid

De slachtpartij te Leopoldstad, de daarop volgende betogingen te Thysstad en Matadi hebben in België een diepe schok veroorzaakt. Men moet weten, dat de Belgische kolonialisten er in geslaagd waren, tot voor kort, Congo *) als het ware volkomen te isoleren van de buitenwereld. Een georkestreerde kolonialistische propaganda was het gelukt de publieke opinie in de waan te brengen, dat Congo een oase van rust en vrede was te midden van het woelige Afrika. Dat was zo zei men, doordat het Belgisch koloniaal regiem de materiële welstand van de Congolese bevolking op een voor Afrika hoog peil had weten te brengen. De Congolezen, overstroomd met de weldaden die de Belgische kolonialisten hun met kwistige hand toebedeelden, hadden geen behoefte „om aan politiek te doen”. Daarenboven diende men niet uit het oog te verliezen, dat men te doen had met primitieve mensen, die in het beste geval grote kinderen waren en de Belgen hun onontbeerlijke opvoeders.

De laatste tijd drong het wel door, dat Congo niet buiten de grote vrijheidsbeweging der Afrikaanse landen zou blijven. Maar, gezien de achterlijkheid der Congolezen en het perfecte systeem dat de Belgen daar hadden uitgedacht zou dit laatste nog wel minstens dertig jaar in de mode kunnen blijven.

Dat voor de kolonialisten zo lieve sprookje is nu met één slag vernietigd. Jarenlange illusies zijn op één dag neergehaald. De koude, nuchtere waarheid is opeens doorgedrongen. Het hoeft dan ook geen betoog om in te zien welk een smalend diskrediet de koloniale propagandadiensten zich zelve op de hals hebben gehaald.

* *

De kolonialistische propaganda heeft er altijd zorg voor gedragen de voorstelling levendig te houden, dat voor de komst der Belgen de Congolezen steeds in een staat van wildheid hebben geleefd. Dat zij dank zij de kolonisatie nu de genoegens onzer beschaving kunnen delen.

Er is nooit tijd of geld geweest om historisch-wetenschappelijke onderzoeken te doen naar het verleden van de volken van Centraal Afrika. Pas sedert de laatste jaren werden er door een aantal geleerden, waaronder de Afrikaan Ante Diop, onderzoeken en studies ondernomen, die tot verbazingwekkende resultaten hebben geleid.

Wij weten nog niet alles over de geschiedenis van Zwart-Afrika voor de kolonisatie. Evenwel genoeg om te weten, dat de negervolken een rijke geschiedenis hebben. Zij hebben op bepaalde tijdstippen van hun historie (van de IVde tot de XVde eeuw) een kultuurniveau bereikt, dat de vergelijking kon doorstaan met het kultuurpeil van Europa in de vroege middeleeuwen.

*) Congo = 80 maal de oppervlakte van België, is van Westergrens tot Oostergrens 2000 Km. en van Noord tot Zuid 1.500 Km. groot. Het gebied telt 13 miljoen inwoners, waarvan 110 duizend „niet-inlanders”, waaronder 90.000 Belgen.

Uit onderzoekingen in Arabische teksten is men te weten gekomen, dat reeds in de VIIIde eeuw een rijke handelsuitwisseling bestond tussen de Berbervolken van Noord-Afrika en de negerrijken in West-Afrika en de (Franse)Soedan. Wij weten dat het rijk Ghana, gesticht in de IVde eeuw, een hoge bloei van beschaving heeft gekend. De Arabische geschiedschrijver El Bekhri heeft ons een gedetailleerde beschrijving van de hoofdstad Tombouctou nagelaten: „... het koninklijk paleis uit stenen opgetrokken en het timmerwerk van acaciahout... In de handelsstad vond men bazars en twaalf moskeeën. Talrijke putten zorgden voor de irrigatie der velden en de bevoorrading met drinkwater.” Opgravingen gedaan in 1950 hebben dat alles bevestigd. Men weet nu, dat er te Tombouctou een universiteit heeft bestaan en andere onderwijsinstellingen in Soedan. Er zijn daar nog geweest de rijken Gao langs de Nigerrivier, het rijk van Kanem aan het T Chadmeer, de koninkrijken Mossi en Benin en nog talrijke andere rijken. Zeker, al deze verschillende negerrijken bevonden zich niet op een gelijk peil van ontwikkeling. Sommige volken bezaten reeds een schrift, anderen stelden het zonder. Er moet evenwel opgemerkt worden, dat op het ogenblik van de komst der Europeanen primitieve munten overal in gebruik waren en men mag aannemen dat deze met de tijd de eerste vormen der rekenkunde zouden hebben ingeluid en daarmede ook geschreven symbolen.

Komen we evenwel tot Congo terug.

Wanneer in 1482 de Portugese ontdekkingsreiziger Diego Cao het anker werpt in de Congostroom, ontdekt hij daar ook een georganiseerd rijk: Het koninkrijk Congo gesticht in de XIIIde eeuw door Ntimu Wenzu. Het hoofd van het Congo-rijk op het ogenblik van de komst der Portugezen, Nzinga na Nkuwa, was, evenals zijn voorgangers, gekozen uit het gilde der smeden.

De bewoners van het Congo-rijk, de Bacongo *), hadden een sterk gecentraliseerd rijk weten op te bouwen. Hun juridisch systeem was reeds flink uitgewerkt. De sociale problemen moesten aan de bestaande tribunalen worden onderworpen. Zij bewerkten het ijzer, het koper en het goud. Zij kenden het weven van de raffia. Zij hadden een tamelijk ontwikkelde landbouw. Hun godsdienst was gestabiliseerd. Zij hadden de „geciviliseerde” opvatting van het bestaan van een oppergod, al oordeelden zij dat zijn invloed verder af lag dan die van de familiale geesten der stromen en van hun voorouders.

De Europeanen die het Congo-rijk betraden, waren tevens dragers van de kennis van het feodale Europa dat reeds door het opkomende kapitalisme beïnvloed werd. Voor de Congolezen, meer dan voor wie ook, betekende kennis en weten macht tegenover de nog niet onderworpen natuurkrachten. De Europeanen werden dan ook met vriendschap ontvangen. Nzinga na Nkuwa, liet zich tot Christen dopen en werd Juan I. De hoofdstad van zijn rijk, Mbanza-Congo werd San Salvador (gelegen in het huidige Angola). Maar in de plaats van de kennis brachten de bezoekers van overzee de slavenjacht. Ondanks de smeekbeden bij de koning van Portugal en zelfs bij de paus, werd de slavenjacht doorgezet en het Congorijk zou er onder bezwijken.

*) Bacongo = Congolezen. Het meervoud ba, plaatst men voor het woord, b.v. Ndeko = vriend. Bandeko = vrienden.

Wanneer vierhonderd jaar later Livingstone Congo doorkruist, dan vindt hij er dezelfde maatschappij als ten tijde van Diego Cao, op die bijzonderheid na dat zij in volle decadentie was tengevolge van de enorme verliezen door de slavenhandel. Volgens de capucijner pater Rinchon verloor Congo in de slaventransporten naar Amerika alleen 13 miljoen mensen. Voeg daarbij het verlies aan mensen in de slavenjacht der Arabieren, waarover geen cijfers bekend zijn.

Men moet daarbij nog in acht nemen, dat de jacht op de slaven de bevolking vooral getroffen heeft in zijn meest levenskrachtige elementen. De slavenhandel verlamde de ontwikkeling van de produktieve krachten, ten eerste door de enorme verliezen aan arbeidskrachten en verder door de economische en politieke gevolgen.

De slavenhandel verdween ten slotte en werd vervangen door de „moderne” kolonisatie.

* *

Op 12 september 1876 opent Koning Leopold II te Brussel de Internationale Afrikaanse Conferentie waarvan het doel is, zo werd officieel medegedeeld, „een einde te stellen aan de slavenhandel in Afrika”. De ontdekkingsreiziger Stanley wordt door Leopold aangeworven om het gebied van de Congo-stroom te exploreren. Kort daarop signaleert de Franse kapitein Brazza in een rapport aan zijn regering: „We kunnen ons met weinig kosten meester maken van een onmetelijk afzetgebied dat tevens onze scheepvaart en onze nijverheid zal voeden. Zo België zich reeds rechten heeft veroverd in Neder-Congo dan komt het doordat het te Vivi een wetenschappelijk station heeft opgericht dat in feite commercieel en politiek is.”

Alleen reeds het uitzicht op een verdeling van Afrika lokt twisten uit onder de westelijke mogendheden. Tijdens de conferentie van Berlijn (1884—1885) vinden de initiatieven van Leopold II een bondgenoot in de persoon Bismarck. Deze laatste wil de expansie van de Engelse en Franse rivaal in Afrika remmen. Leopold trekt uit die situatie profijt. Is hij daarenboven ook geen Saksen-Coburg?

Het Congo-bekken wordt toegewezen aan Leopold II, dat zijn persoonlijk bezit wordt. Het is pas in 1908 dat het Belgisch parlement de „onafhankelijke Congo-staat” van Leopold II „overneemt” en tot kolonie van België uitroept. De twintig jaar Leopold-systeem in Congo zijn zo wreedaardig geweest, dat de Congolese bevolking opnieuw met enkele miljoenen is gedaald. Maar ondertussen hebben ook de grote financiële machten te Brussel, die tot dan sceptisch stonden tegenover het ondernemen in Congo, lucht gekregen van de onmetelijke rijkdommen die de Congolese bodem verbergt. Zij willen kapitalen investeren, maar op voorwaarde dat ze er ook de volledige controle over krijgen. Dit is de essentiële reden, waarom Congo onder het gezag van de Belgische staat werd geplaatst.

Congo gaat nu de weg op van een industriële ontwikkeling. Zij zal steeds erg eenzijdig blijven. De grote monopolies brengen vooral de grondstoffennijverheid en de voor haar noodzakelijke aanvullende bedrijven tot ontplooiing.

Deze ontwikkeling gaat in het begin weliswaar langzaam. Maar wereldoorlog I en vooral wereldoorlog II met zijn enorme behoeften aan grondstoffen, doet de Congolese nijverheid een ongewone vlucht nemen. Werkkrachten worden uit de dorpen weggehaald. De bevolking der steden neemt een fantastische vlucht. Leopoldstad b.v. groeit van 46.000 inwoners in 1940 tot meer dan 300.000 in 1957.

Na het beëindigen van de oorlog zijn het de behoeften van de wederopbouw en daarna de oorlog in Korea en de bewapeningswedloop die de Congolese nijverheid een nieuwe vlucht doen nemen.

Congo, met zijn geweldige rijkdommen aan diamant, goud, koper, lood, tin en zijn strategische grondstoffen als uranium, tantalium, germanium, enz. hebben de, voor een koloniaal gebied, uitzonderlijk hoge industrialisering in de hand gewerkt.

Men telt op dit ogenblik in Congo meer dan 1.200.000 loontrekken. Hierbij het huispersoneel en vrouwen niet meegerekend. De arbeiders bedragen er 26 % van de totale bevolking en 37 % van de volwassen mannelijke bevolking. Daarmede is Congo het Afrikaanse land met het hoogste percentage arbeiders. Deze cijfers krijgen hun volle waarde als men rekening houdt met het feit dat de arbeiders met hun families een bevolking uitmaken van 3.427.000 personen.

Van belang ook is nog te zien over welke bedrijfstakken de arbeiders verdeeld zijn.

Voor gans Congo: industrie	37,1
landbouw	25,7
handelsondern.	6,2
kantoren	3,7
diversen	27,3

In de provincie Katanga evenwel bedraagt het cijfer van de in de industrie werkende arbeiders 57,2 percent!

Een ander merkwaardig feit is de hoge graad van concentratie van de arbeidskrachten. 53 percent van het aantal arbeiders is tewerk gesteld in slechts 3,2 percent van het aantal bedrijven.

Bij al dit feitenmateriaal komt dan nog een ander belangrijk gegeven. Congo stelt geen lokale bourgeoisie. Op het ogenblik van de kolonisatie had er zich in Congo nog zelfs geen waarachtige feodaliteit ontwikkeld, laat staan een bourgeoisie. (Alleen in het trusteegebied van Ruandu-Urundi bestaan feodale kasten). Het feit ook, dat Congo zeer laat in de greep der kolonisatie is gevallen, heeft gemaakt dat er zich geen bourgeoisie meer kon ontwikkelen. Het koloniaal regiem kon zich de daarvoor noodzakelijke economische en politieke concessies niet meer veroorloven. Al deze feiten laten niet na hun stempel te drukken op de verdere ontwikkeling van de nationale bevrijdingsbeweging. De nationale beweging heeft haar zwaartepunt in de steden. De leiding wordt gevormd door arbeiders en jonge intellectuelen.

Dat alles verontrust ten zeerste de kolonialistische kringen. Onder hen bevinden zich, net als elders, kringen die alle heil van het krachtadig optreden verwachten. Andere kringen menen, dat er concessies moeten worden gedaan. Maar deze laatsten zijn toch in hun optreden

tegen de „ultra's" zeer zwak. De klasse waarmede zij het op een koopje zou kunnen werpen, ontbreekt. Men heeft wel gepoogd een bevoorrechte categorie onder de Congolezen in het leven te roepen, de z.g.n. „évolués". Men is daar echter slecht mee uitgekomen. Diezelfde „évolués", die de kolonialisten de school hebben laten bezoeken en later op posten in de administratie hebben geplaatst en tot burgemeester hebben aangewezen, hebben praktisch allen de zijde der onafhankelijkheidsbeweging gekozen.

* *

Het was de Jezuïeten-pater Van Wing, die in 1946 voor het eerst de alarmklok luidde. „De grond begint onder onze voeten te bewegen" riep hij uit.

Inderdaad, de oorlogsjaren 1940—1945 waren niet rusteloos voorbijgegaan. In 1941 breekt een opstand uit in de Maniema (Oostelijke provincie). Twee kolonnen zwarte krijgers zijn door de dichte oerwouden opgerukt naar het centrum Masissi. Ze worden er tot staan gebracht en afgeslacht. In 1942 staking in de mijnen van Lumbumbashi (Katanga). 65 arbeiders worden neergeschoten. In 1944 staking te Matadi en ernstige incidenten te Elisabethstad. Kort hierop volgt een opstand in het inlandse leger. Het garnizoen van Luluabourg (Kasaï) houdt de stad gedurende vier dagen, maar moet tenslotte het onderspit delven.

Het koloniaal bestuur oordeelt, dat het tijd is ballast uit te werpen. Het vakverenigingsrecht wordt in theorie afgekondigd. Maar een reeks beperkende regelingen maken er een karikatuur van.

Na 1945 ontstaan overall Congolese verenigingen. Aanvankelijk hebben deze organisaties geen enkel uitgesproken politiek karakter. Het gaat om „onderlinge hulp" en „kultuurverenigingen". In 1952 wordt de ABAKO (Associatie der Bacongo) te Leopoldstad opgericht. Het doel der vereniging is de Kicongo-taal te verdedigen en te verbreiden. Er moet hier inderdaad opgemerkt worden, dat de Kicongo-taal, de moedertaal der Bacongo, door het bestuur verdrongen werd ten gunste van een door missionarissen geconstrueerde taal, het Lingala. De ABAKO stelt zich tevens tot doel de geschiedenis der Bacongo op schrift te stellen.

In 1954 verschijnt het manifest van de groep „Conscience Africaine". Dit manifest komt op voor „totale emancipatie". Hierop werpt de ABAKO zich in het debat dat nu meer en meer publiek gevoerd wordt. De voorzitter der ABAKO, Joseph Kasa-Vubu, oud-leerling der paterjezuïeten, werpt zich op als een waar agitator. Hij komt op voor de democratische rechten voor de Congolezen. Hij eist de vrijheid van pers, woord en vergadering. Hij verwerpt elk uitstel van ontvoogding. Hij komt op voor de nationalisatie van de grote industrie en landbouwondernemingen. Daarenboven houdt Kasa-Vubu zich afzijdig van elk contact met het koloniaal bestuur wat zijn invloed en prestige bij de massa ten goede komt.

De maanden verstrijken en het politieke leven neemt van dag tot dag toe in de Congolese wijken der steden. Onder druk van de politieke evolutie zal het koloniaal bestuur een nieuwe concessie doen. Begin februari 1958 worden „verkiezingen" georganiseerd in drie steden, n.l.

Leopoldstad, Stanleystad en Elisabethstad. Het gaat om de aanwijzing van de helft der gemeenteraden. De andere helft zal door het koloniaal bestuur benoemd worden.

De ABAKO neemt, na een heftige kritiek op het karikaturaal karakter van deze verkiezingen, er toch aan deel. Het koloniaal bestuur zet ook haar mannetjes in. De uitslag: meer dan 80 percent der stemmen gaan naar de ABAKO-leden of sympathiserenden. De kandidaten van het bestuur verkrijgen een belachelijk aantal stemmen. Als de uitslag bekend wordt, stellen de kolonialisten deze als „rassistisch”. Deze uitslag, wordt in een rapport gezegd, moet door aanvullende reglementen worden „recht getrokken”. Kan men werkelijk beweren dat de uitslag van de verkiezingen er een is van „stam tegen stam”? De Bacongo maken te Leopoldstad 46 % van de bevolking uit, doch ze behaalden meer dan 80 % der stemmen en 78 % der zetels. Dit wijst er op dat kiezers van andere ethnische oorsprong voor de Bacongo hebben gestemd.

Ter gelegenheid van de aanstelling van Kasa-Vubu tot burgemeester der gemeente Dendale houdt hij een openbare redevoering waarin hij opnieuw de democratische rechten opeist en ... „de innerlijke autonomie op weg naar de onafhankelijkheid”. In augustus 1958 vinden zowel in Congo als in België de plechtigheden plaats ter herdenking van de 50 ste verjaardag van de proklamatie van Congo tot Belgische kolonie. Op de dag der plechtigheid is de stad beschilderd met het ene woord „Indépendance” (Onafhankelijkheid).

In diezelfde periode ontstaan ook in de provincie Kivu, Katanga en elders organisaties van Congolezen, die de onafhankelijkheid opeisen. Het politieke leven onder de Congolezen breidt zich elke dag meer uit. In de loop van de maand november van vorig jaar houdt Kasa-Vubu in de gemeente Barumbu een redevoering, waarin hij de terugtrekking der Belgische troepen uit Congo eist en ... de onmiddellijke onafhankelijkheid.

In Katanga wordt, onder klaarblijkelijke inspiratie van de grote Belgische trust Union Minière, een beweging op touw gezet onder de benaming „Union Katangaise” (Katangese Unie). Deze groepering wil de afscheuring van Katanga van de rest van Congo. Zij eist de autonomie voor Katanga. Dit gebeurde kort voor de reis van de Belgische minister Pétillon naar Congo. Tijdens zijn bezoek aan de provincie Katanga kan hij een duizendkoppige manifestatie van negers in ogeschouw nemen die demonstreren voor „de eenheid van Congo”. „Ons heil,” zo verklaren de Katangezen, „ligt niet in de verdeeldheid van Congo, maar wel in zijn eenheid”. Hiermede werd een streep getrokken door de rekening van de grote mijnmaatschappij. Haar doel was en blijft duidelijk. Door de „autonomie” van Katanga wil de „Union Minière” de oprichting van zijn eigen koninkrijk tot stand brengen.

Dan komt de Afrikaanse conferentie te Acra, waaraan drie afgevaardigden deelnemen van de „Congolees Nationale Beweging”, die kort na de affaire te Katanga werd opgericht. Terug van de conferentie worden massa-vergaderingen gehouden, waarop door de afgevaardigden verslag wordt uitgebracht.

Ondertussen beginnen in het milieu van de veiligheidspolitie te Leopoldstad geruchten te lopen, dat er een eind moet worden gemaakt aan de agitatie van de ABAKO en van Kasa-Vubu.

Op 3 januari komt dan de vergadering van de ABAKO in de gemeente Kalamu. Aanvankelijk toegestaan, wordt de toestemming ingetrokken op het ogenblik dat de vergaderzaal is volgelopen. Het spel van het bestuur is duidelijk: provocatie! De sprekers van die avond, waaronder Kasa-Vubu verzoeken de aanwezigen kalm te zijn en naar huis te gaan. Wat ook gebeurde. Doch bij de uitgang van de zaal staat de politie opgesteld. Men roept „Vive l'indépendance” (leve de onafhankelijkheid). De blanke politie-commissaris Van Daele slaat een neger in het gelaat. Er ontstaat een handgemeen, waarop een andere blanke commissaris „in staat van wettige zelfverdediging” zijn revolver trekt en een der betogers neerschiet. Hierop komt voorgoed de woede tot uitbarsting.

Daarop wordt er duchtig in de massa geschoten. Men begint de in-landse wijken „uit te kammen” De regering geeft toe ... 10 doden, daarna 30 doden, tenslotte bekent zij 42 doden De korrespondent van het katholieke blad „De Standaard” telefoneert uit Leopoldstad en geeft 192 doden op. De tragische werkelijkheid is erger. Volgens Congolese bronnen zouden er minstens 250 doden zijn te betreuren en vele honderden gekwetsten. Geen enkele Europeaan is gedood. Kasa-Vubu en andere leiders van de ABAKO worden gearresteerd en hun vereniging verboden. Het doel is bereikt! Het daaropvolgende protest der neger-burgemeesters van Leopoldstad wordt beantwoord met de arrestatie van de twee burgemeesters Pinzi en Diomi (deze laatste nam deel aan de conferentie te Acra).

Op 13 januari legt de regering in het Belgische parlement een verklaring af. Zij belooft de onafhankelijkheid. Geen woord echter over een datum, een tijdstip. Er zullen verkiezingen worden georganiseerd. Maar hoe? Zonder vrijheid van woord en vergadering! Hierover zwijgt de regering.

In het Belgisch parlement speelt zich in die dagen een merkwaardige scène af. Alleen de Communistische woordvoerder gaat de regering te lijf en klaagt haar aan in het tragische gebeuren te Leopoldstad. Hij eist de vrijlating der gearresteerden en het onmiddellijk beginnen van besprekingen met de Congolese leiders over de kwestie van de onafhankelijkheid. Bij het einde van zijn rede wordt hij toegejuicht door een tental sociaal-democratische volksvertegenwoordigers.

Een ander verheugend feit doet zich voor. De arbeiders van de grote metaalbedrijven uit de streek van Charleroi, Luik en Hoei nemen protestmoties aan, waarin hun solidariteit met het Congolese volk wordt uitgedrukt en het recht op nationale onafhankelijkheid wordt erkend. De studenten der Brusselse Universiteit doen hetzelfde. Communistische en sociaal-democratische jeugdorganisaties verklaren zich aan de zijde der Congolezen. Verscheidene vakverenigingen nemen soortgelijke moties aan. Tenslotte wordt, dank zij drie Brusselse advocaten, de hr. Wolff van de liga voor de rechten van de mens, de hr. Chômé van de democratische juristen en onze kameraad Terfve, lid van het Politiek Bureau der Belgische Communistische Partij, te Leopoldstad zelf, voor de rechtbank het kolonialistisch karakter der magistratuur ontmaskerd. De gehele Belgische pers is gedwongen te erkennen, dat de rechten van verdediging niet gewaarborgd zijn en dat het bezitten van een mening, die anders is dan die van het koloniaal bestuur, op zich zelve al een vergrijp is.

De bloedige repressie die door het koloniaal bestuur in Congo werd toegepast, heeft de Congolese politiek der Belgische regering in nog grotere moeilijkheden gebracht dan er voorheen al bestonden.

De reis van de minister van koloniën, de heer Van Hemelrijck, naar Congo bewijst hoe moeilijk hij het heeft om de Congolezen te winnen. Zeker heeft de minister al een paar maal verklaard, dat het goed gaat met zijn zending aldaar. Hij heeft in verklaringen aan de pers gezegd, dat overal waar hij gekomen is, hij de steun kreeg zowel van zwarten als van blanken. „Waar het akkoord moeilijk zal kunnen bekomen worden, zullen wij discipline-oplossingen opleggen.”... Hiermede is dan alles gezegd.

De opmars van het Congolese volk naar zijn vrijheid en zijn onafhankelijkheid is niet meer tegen te houden. Zelfs de „discipline-oplossingen” van de minister zijn daarvoor te zwak. Congo heeft zijn plaats ingenomen in de grote bevrijdingsbeweging van de Afrikaanse volken, tegen het imperialisme, voor onafhankelijkheid en mensenrecht.

A. de CONINCK
Lid van het Politiek Bureau
van de Communistische Partij
van België.

DE VOLKSCOMMUNES IN HET NIEUWE CHINA

"Fris als de morgenzon verrees in 1958 een nieuwe sociale organisatie boven de brede horizon van Oost-Azië." Met deze woorden beschreef het partijbestuur van de Chinese Communistische Partij eind vorig jaar op beeldende wijze het ontstaan van de volkscommunes in dit grote land*). Dit nieuwe verschijnsel in de Chinese maatschappij, dat zich als een wervelwind verspreidde, heeft grote aandacht getrokken, zowel van vrienden en vijanden, en heeft vele pennen in beweging gebracht. Het is een vorm, die zich in andere landen bij de opbouw van het socialisme niet heeft voorgedaan en voortspruit uit de bijzondere Chinese omstandigheden, zonder dat echter wordt voorbijgegaan aan de algemene wetmatigheden die de socialistische opbouw in welk land dan ook kenmerken.

De eerste volkscommune ontstond op 20 april 1958 in de provincie Honan. In enkele maanden tijds volgde vrijwel het gehele Chinese platteland dit voorbeeld. Meer dan 120 miljoen boerengezinnen, ruim 99 procent van het totaal, hebben zich nu in dergelijke communes georganiseerd; 740.000 boeren-productiecoöperaties hebben zich omgevormd tot meer dan 26.000 volkscommunes.

De beweging tot het oprichten van deze volkscommunes voltrok zich niet als een planmatige, van bovenaf georganiseerde beweging, maar was gegroeid uit de ervaringen en behoeften van het platteland, met als basis de reeds tot bepaalde hoogte ontwikkelde coöperaties of collectieve landbouworganisaties. De volkscommunes betekenen een verdere stap in de revolutionaire ontwikkeling, die met de grondverdeling (in 1949 werd de grondhervorming algemeen doorgevoerd) begon en die een eind maakte aan de feodale verhoudingen op het platteland en nieuwe, socialistische verhoudingen schiep.

Eertijds waren de boeren bezitloos en rechteloos. 90 pct van hen pachtte de grond van de landheren, die tezamen met een handjevol rijke boeren 70 pct van de totale bouwgrond in hun bezit hadden. Deze landheren waren de steunpilaren van Tsjiang Kai-sjeks regiem op het platteland. Het beëindigen van hun overheersende positie op politiek en economisch gebied leidde de grote veranderingen op het Chinese platteland in. Daarbij hebben de vroegere bezitsverhoudingen, waarbij privé-bezit voor de grote massa van de Chinese boeren nauwelijks bestond, er tezamen met de grote revolutionaire strijd van het Chinese volk toe bijgedragen, dat minder individualistische neigingen aan de dag traden en het bewustzijn om collectief te werken sneller tot ontwikkeling kwam.

Na de bevrijding van het land voltrok zich een vrij snelle ontwikkeling van persoonlijk grondbezit naar collectieve bewerking en collectief bezit van de grond. De Chinese boeren zagen snel, dat met meren-

*) In een resolutie van 10 december 1958. In het Nederlands wordt deze resolutie gepubliceerd in het maart-nummer van „Vraagstukken van Vrede en Socialisme."

deels zeer kleine privé-boerenbedrijfjes een grotere produktie en een beduidende verbetering van het levenspeil niet mogelijk is. Zij werden overtuigd van het nut van de coöperatie en tegen het einde van 1957 waren vrijwel alle boerengezinnen in coöperaties verenigd. Deze coöperaties ontwikkelden zich snel; zij bewezen grote voordelen op te leveren. Toch bleek echter snel, dat de coöperaties niet konden voldoen aan de groeiende eisen, die hun gesteld werden.

De grote bevolkingsdichtheid maakte de verhoging van de oogstopbrengst per ha tot een eerste eis, waaraan met grote hartstocht werd gewerkt. Vooral was het nodig om zeer intensieve methoden aan te wenden. Gezien de betrekkelijk geringe mechanische hulpmiddelen vraagt dit veel arbeidskrachten. Daartoe was het verder nodig om het probleem van de irrigatie op te lossen. De vroegere heersers hadden niets gedaan om hierin verbetering aan te brengen. De Volksregering nam echter snel na de oprichting van de Chinese Volksrepubliek initiatieven om de grootste gevaren te bedwingen. Er werden dijken aangelegd en verbeterd, waar de toestand het ernstigst was. Later werden plannen op langere termijn in uitvoering genomen, zoals b.v. het project om de Gele Rivier aan banden te leggen. In geheel China zijn er stukken land, die jaarlijks onder water lopen; het aanleggen van dijken en reservoirs om de watertoevloed op te vangen, kost onder de huidige verhoudingen eveneens veel arbeidskrachten.

Zo wordt het begrijpelijk, dat er zich op het platteland een gebrek aan arbeidskrachten voordeed. De drang nam toe om buiten de grenzen van de boerencoöperaties te gaan en de werkzaamheden door verscheidene coöperaties te doen verrichten, waardoor ook de arbeidsproduktiviteit zou toenemen. De boeren zelf namen het initiatief hiertoe; zij voegden, zoals gezegd het eerste in de provincie Honan, verscheidene coöperaties tezamen en namen er ook de coöperaties van de handwerkslieden in het betreffende gebied in op. De eerste volkscommunes werden geboren.

VEELZIJDIGE ACTIVITEIT

Zij gingen zich bezig houden met een veelzijdige economische activiteit. In de volkscommunes werden industrie, landbouw, handel, opvoeding en militaire zaken verenigd. Zij combineren bedrijfsbeheer en regeringsbestuur.

Vele volkscommunes zijn zeer groot. Zij omvatten soms meer dan 10.000 gezinnen. Met hun grote bevolking, hun grotere mogelijkheid tot activiteit en grote kracht, zijn zij in staat hun mankracht, hun materiële en financiële bronnen nog rationeler te gebruiken. Zaken, die de kleine boerencoöperaties in het verleden niet konden opknappen, worden nu binnen korte tijd verricht. De volkscommunes zijn overgegaan tot het opzetten van crèches, tehuizen voor ouden van dagen, ziekenhuizen, scholen, gemeenschappelijke eetzaal enz. Vele dingen, die voorheen door de staat werden gedaan, b.v. het oprichten van scholen, geschieden nu door de volkscommunes zelf.

De volkscommunes riepen een ongekend enthousiasme op. Niet alleen van de boeren, maar ook van de stadsbevolking. Dit zal een ieder die door China reist, opvallen. Zelfs als men geen volkscommune bezoekt, zal men toch overal attent worden gemaakt op het bestaan daar-

van. Uiteraard houdt de pers zich hiermee uitvoerig bezig, maar ook vele liedjes, opera's, talloze plaatwerken en schilderijen op de buitenmuren zijn aan deze meeslepende ontwikkeling gewijd. De „dag van de volkscommunes” werd b.v. ook in de ijzer- en staalstad Ansjan gevierd. De kale bomen waren uitbundig met rode papieren bloemen versierd; elders waren met fluweel overtrokken zegepoorten opgetrokken, waarop toepasselijke gedichten te lezen waren over de betekenis van de communes voor China.

De volkscommunes bieden inderdaad een enorm perspectief, ook voor het versnellen van de industrialisatie van het land. Het probleem van de industrialisatie is nog niet opgelost door het bouwen van de enorme basisindustrieën in de steden. Het opzetten van industriële bedrijven door de volkscommunes kan helpen het industrialisatie-proces te versnellen, evenals het gebruik van oude, vaak nog primitieve methoden naast de allernodernste.

De nieuwe landbouwmethoden maakten b.v. het gebruik van werktuigen noodzakelijk, die de grote industrie in dit stadium nog niet kan leveren. Het platteland wierp zich daarom op het zelf fabriceren daarvan in kleine werkplaatsen en fabrieken. Het land werd overdekt met kleine smeltovens waarbij de grote hoogovenbedrijven steun verleenden. De produktie van deze primitieve ovens liep al spoedig op tot een omvang gelijk aan die van de gezamenlijke hoogovenbedrijven!

In de communes vindt men trouwens nog andere vormen van nijverheid of industriële produktie, b.v. van kunstmest, insecticiden, mijnbouw, van bouwmaterialen, suiker, papier, textiel enz.

De produkten worden ten dele voor eigen gebruik aangewend, maar worden ook aan de staat en zijn handelsondernemingen, aan staatsbedrijven of aan andere communes verkocht of uitgewisseld. De produktie van de bedrijven der volkscommunes valt binnen het staatsplan en staat onder staatscontrole.

De landbouw blijft echter het zwaartepunt voor de communes. Met arbeidsintensieve methodes, zoals diep ploegen, dicht planten, goede bemesting en irrigatie, kan zelfs minder land toch meer opleveren. Deze methoden hebben in het afgelopen jaar grote resultaten opgeleverd. De graanproduktie verdubbelde in vergelijking met 1957. In sommige streken was de opbrengst zelfs tien maal zo groot! Tezamen met de sprong, die op industrieel gebied werd gedaan in 1958, — de industriële produktie als totaal steeg met 65 pct, de staalproduktie kwam van 5,35 miljoen ton op 11 miljoen ton en de kolenproduktie verdubbelde en bedraagt thans ongeveer 270 miljoen ton (reeds meer dan Engeland), — wordt deze ontwikkeling wel aangeduid als het „Chinese wonder” of zoals de Chinezen zelf zeggen de „grote sprong”. Met behulp van arbeidsintensieve methoden, zowel oude als nieuwe, zal ook in de komende periode gebruik worden gemaakt van de voordelen die de volkscommunes met hun grote arbeidsleger bieden.

ORGANISATIE VAN DE ARBEID

De organisatie van de arbeid neemt in de volkscommune, zoals hieruit voortvloeit, een belangrijke plaats in. Zij geschiedt, zoals de

Chinezen zeggen „volgens militaire regels”. Prompt is daarom iedere Chinees in de „vrije” westelijke pers tot „staats slaaf” en meer van dat fraais betiteld. De PTT-ambtenaar, wiens wekker 's ochtends om vijf uur afratelt en die dan snel in zijn geuniformeerde werkkleding schiet en zich naar zijn werk haast, is geen „staats slaaf” maar vrij. Net zo vrij als de metaalbewerkers, die met duizenden van zijn maats de poort doorgaat, de prikklok moet induwen (d.w.z. op appèl verschijnt) en later gemeenschappelijk in de cantine, nadat de fluit hem daartoe heeft geroepen, zijn boterham met jam eet. De Chinezen, die het werk in de landbouw „volgens militaire regels” organiseren, zijn echter „onvrij”. Ze zeggen zelf echter duidelijk in de resolutie van 10 december 1958 wat hieronder wordt verstaan:

„Er moeten zowel discipline als democratie in de organisatie van de arbeid in de volkscommune zijn. Wat wij noemen organisatie volgens militaire regels betekent georganiseerd naar het voorbeeld van een fabriek. Het betekent, dat de organisatie van de arbeid in de volkscommunes georganiseerd en gedisciplineerd zal worden als in een fabriek of in het leger; dat is nodig bij een agrarische produktie op grote schaal. De krachten van een agrarische produktie op grote schaal zijn net als de krachten van de industriële produktie op grote schaal, als een industrieel leger. Het moderne industrieleger werd georganiseerd door de bourgeoisie, waarbij iedere fabriek tot een militair kamp wordt. De discipline voor de arbeider, die voor zijn machine staat, is net zo straf als die in het leger. Het industrieleger is in een socialistische maatschappij het industrieleger van een enkele klasse, de arbeidersklasse, die zich heeft bevrijd van de uitbuitende en meerwaarde verkrijgende kapitalist en die een krachtig en levendig op vrijwilligheid gebaseerd democratisch centralisme in werking heeft gebracht. Wij passen dit systeem nu toe op het platteland en vestigen op deze wijze een socialistisch industrieel leger voor het land, dat bevrijd is van de uitbuiting door de landheer en de rijke boer, dat gebaseerd is op het democratisch centralisme en uitkomt boven het peil van de produktie op kleine schaal.”

De volkscommunes riefen instellingen in het leven, die het mogelijk moesten maken zoveel mogelijk bewoners aan de produktieve arbeid te doen deelnemen. Met name waren dit crèches, waar de kinderen worden verzorgd en cantines. De oprichting hiervan ging samen met het invoeren van de zogenaamde vijf garanties, de kosteloze verzorging van de eerste levensbehoeften, zoals maaltijden, kleding, brandstof, crèche, onderwijs, alsook de voorziening in de begrafenis. Deze verstrekkingen zijn gecombineerd met de beloning voor de geleverde arbeid.

Dit laatste is het belangrijkste deel; de gratis-verstrekkingen mogen, zoals de Chinese Communistische Partij in haar resolutie waarschuwt, niet te groot zijn en mogen er zeker niet op gericht zijn het leven van het volk gelijkvormig te maken. De betaling in geld, volgens het principe loon naar prestatie, zal gedurende lange tijd nog de belangrijkste plaats moeten innemen. De lonen, die in de volkscommunes worden uitbetaald, zijn ook afhankelijk van de verschillende omstandigheden waaronder de produktie plaats heeft en in overeenstemming met de graad van geschooldheid van de werkers. Zo bestaan er zes tot acht verschillende loonschalen, die worden besproken en waarover wordt

besloten in de bijeenkomsten van de leden en van de leiding van de volkscommunes.

Een belangrijk aspect van de instellingen voor gemeenschappelijk verbruik, zoals de cantines en de daar verstrekte gratis maaltijden, is dat de hindernissen worden weggenomen die de vrouwen het deelnemen aan de produktie belemmeren. Weliswaar is er geen sprake van, dat de vrouwen verplicht zouden zijn om hun kinderen bij de crèche of de kleuterschool in te leveren, zoals ergens in de burgerlijke pers gesuggereerd werd. De vrouwen zijn vrij om wel of niet aan het arbeidsproces deel te nemen. Een feit is echter, dat de meesten van hen wel mee werken. Dit is een duidelijk bewijs van de emancipatie van de vrouw, wier plaats eertijds in de keuken was en die geen enkel recht bezat, maar die nu gelijkwaardig is aan de man, zowel omdat zij beschikt over dezelfde democratische rechten alsook door haar deelname aan het productieproces.

Interessant is de verbinding tussen studie en praktische arbeid, waarmee in de volkscommunes op elke trap rekening wordt gehouden. De communes, die zoals reeds werd gezegd vaak zeer groot zijn, hebben eigen lagere scholen, middelbare scholen, landbouwscholen en technische scholen. Middelbaar en technisch onderwijs kan ook in de avonden worden gevolgd. Zeer verbreid zijn de volksuniversiteiten, waar aan oud en jong vooral politieke kennis en techniek wordt onderwezen. Er is bepaald, dat in de volkscommunes dagelijks acht uur wordt gewerkt (uitzonderingen in de oogsttijd zijn mogelijk) en dat twee uur aan studie wordt besteed. Op alle onderwijsinstellingen, zowel in de stad als op het platteland verrichten de kinderen (van het negende jaar af) en de studenten naast de studie lichamelijke arbeid, waarbij rekening wordt gehouden met leeftijd, lichamelijke ontwikkeling en belangstelling. De bedoeling is de boekenkennis met praktische kennis te combineren.

Ook kennen de volkscommunes eigen militia-eenheden. Deze zijn, mede onder indruk van de bedreiging van de Verenigde Staten op Taiwan (Formosa) uitgegroeid tot een volksmilitie, die zo nodig in staat zou zijn tot de verdediging van het vaderland bij te dragen. De commandanten van de militia zijn niet automatisch dezelfde als de leiders der commune. De kaders van de militia ontvangen voor wat betreft de militaire aangelegenheden hun orders van hogere militia-instanties. Voorzover het hun plaats in het arbeidsproces betreft, hebben zij dezelfde rechten en plichten als ieder ander lid van de commune.

TEGEN VERDRAAIING VAN COMMUNISME

De oppervlakkige beoordeelaar moge het lijken of China met de vorming van de volkscommunes en de gratis voorzieningen in de meest noodzakelijke levensbehoeften een sprong naar het communisme ging maken. In China zelf werden ook dergelijke geluiden gehoord. In enkele volkscommunes werd in resoluties bezworen om alles „tot volkseigendom te verklaren” en „onmiddellijk het communisme te realiseren”. De imperialisten hebben getracht deze overdrijving te gebruiken en het voor te stellen als of de Chinese Communistische Partij van mening zou

zijn, dat zij het communisme had verwezenlijkt en daarmee verder zou zijn dan welk ander land ook. Hun doel was daarbij om ideologische verwarring te zaaien en het vooral zo voor te stellen, alsof er tegenstellingen ontstonden tussen de Sowjet-Unie en China.

Nu hebben Marx, Engels en Lenin in hun werken de overgang van het kapitalisme naar het communisme uitvoerig beschreven. Zij hebben gewezen op het wetenschappelijke onderscheid tussen socialisme en communisme, tussen de twee fasen van de communistische maatschappij, waarbij het socialisme de lagere fase is en het communisme de hogere fase. Geen werkelijke communistische partij ontkent dit wetenschappelijke onderscheid. Zo wordt in het beginselprogramma van de CPN „De weg naar een socialistisch Nederland” geschreven:

„Naarmate de werkers zich uit eigen ervaring van de voordelen en de superioriteit van de socialistische produktiewijze overtuigd hebben en de overblijfselen van de kapitalistische produktie aan de kant zullen hebben gezet, zal het Nederlandse volk tot een klassenloze, eensgezinde en georganiseerde gemeenschap van socialistische werkers worden, die gegrondvest is op de regels: „Wie niet werkt, zal niet eten” en „Ieder werkt naar zijn vermogen en ontvangt volgens zijn prestatie.” Dan zal de tijd aanbreken voor de overgang naar het communisme, dat gegrondvest zal zijn op de regel: „Ieder werkt naar zijn vermogen en ontvangt naar zijn behoeften”.

Op dit wetenschappelijke onderscheid wordt ook in de Chinese resolutie over de volkscommunes herhaaldelijk gewezen. China is bezig aan de socialistische opbouw; haar tweede vijfjarenplan is gericht op de verdere ontwikkeling en versterking van de socialistische industrie. De volkscommune is de fundamentele eenheid van de socialistische sociale structuur in China, waarin de industrie, de landbouw, de handel, de opvoeding en militaire zaken worden verenigd. Deze volkscommunes zullen het tempo van de socialistische opbouw verder vergroten.

De volkscommunes betekenen dus niet dat het communisme in China is ingevoerd. Dat kan niet, omdat aan de voorwaarden voor een communistische maatschappij in vele opzichten nog niet is voldaan.

De overgang naar het communisme is afhankelijk van een bepaalde stand in de ontwikkeling der produktiekrachten. Pas als deze zich ontplooid hebben, is het mogelijk een verandering in de produktieverhoudingen tot stand te brengen. Op het ogenblik is China pas op weg een moderne industriestaat te worden; dit zal nog vele jaren duren. Het huidige peil van de ontwikkeling van de produktiekrachten is als geheel gezien nog steeds laag.

In de resolutie van de Chinese communisten wordt hierover gezegd:

„Drie jaar van harde strijd (de Chinezen spreken over drie jaar van harde strijd in de opbouw, waarvan thans een jaar achter de rug is, red.) plus verscheidene jaren van energieke arbeid kunnen een grote verandering in het economische beeld van ons land brengen. Maar zelfs dan zal het nog een aanzienlijke afstand zijn om de doeleinden van een hoge graad van industrialisatie van het gehele land en de mechanisatie en electrificatie van de landbouw te bereiken; en het zal zelfs nog een langere afstand zijn om de doeleinden van een enorme overvloed van sociale produkten, van een grote verlichting van de arbeid en van een aanzienlijke verkorting van de arbeidsdag te berei-

ken. Zonder dit alles is het uiteraard onmogelijk te spreken over de overgang naar een hogere stand van de menselijke samenleving, het communisme. Daarom moeten wij, omdat wij toegewijd zijn aan de zaak van het communisme, ons in de eerste plaats wijden aan de ontwikkeling van onze produktiekrachten en vol energie werken om ons plan voor de socialistische industrialisatie te vervullen."

Het communisme houdt ook in, dat de produktiemiddelen volkseigendom zijn. Op het ogenblik zijn de produktiemiddelen op het platteland in hoofdzaak (b.v. de grond) de eigendom van de communes, d.w.z. collectief eigendom.

Dit is dus een verschil met de industriële ondernemingen, die eigendom zijn van de staat en zo aan het gehele volk behoren. De Chinese resolutie wijst erop: „Te zeggen, dat de eigendom van de volkscommune, zoals zij nu bestaat op het platteland, reeds eigendom is van het gehele volk, is niet in overeenstemming met de werkelijkheid.” Onder meer om deze reden voerden de Chinese communisten de volkscommunes tot nu toe alleen op het platteland door en niet in de stad, waar de socialistische eigendom van het volk reeds voornamelijk verwezenlijkt is. Bovendien is de situatie daar ingewikkelder en vindt men er ook nog een bourgeoisie-ideologie onder vele voormalige kapitalisten en onder intellectuelen, waardoor er nog misvattingen over de volkscommunes bestaan.

Zo spreekt de Chinese Communistische Partij zich uit tegen het verdraaien en vulgariseren van het communisme. Ook het overdreven beklemtonen van de vijf garanties, de gratis-voorzieningen die aan alle leden van de volkscommunes worden gegeven, wordt afgewezen. Dit is slechts een embryo van het communisme, maar niet meer dan dat. Het belangrijkste ervan is, volgens de resolutie, dat het de mensen een grote zekerheid geeft en hen vertrouwen doet hebben in het heden en in de toekomst.

De betekenis van de Communistische Partij als vooruitziend en leidend orgaan komt uit de uiteenzettingen in deze resolutie op beslissende wijze naar voren.

De communisten in de dorpen hadden bij de ontwikkeling van de volkscommunes vooraan gestaan. Zij waren de drijvende krachten, de organisatoren ter plaatse, de inspirators van deze grootse vooruitgang. Doordat miljoenen communisten, verspreid over alle dorpen tot in de meest afgelegen districten, aan de beweging een leidend aandeel hadden, was de centrale partijorganisatie volkomen op de hoogte en zij moedigde de beweging aan. Maar zij zag ook de moeilijkheden en gevaren en beschouwde deze in het licht van het marxisme-leninisme. Daardoor was zij ook in staat om concrete en gedetailleerde voorstellen en aanwijzingen te geven voor het praktische werk van de communes, zowel als om de perspectieven die de volkscommunes voor de toekomst bieden op de juiste wijze te waarderen.

Deze leiding door de Communistische Partij geeft de garantie dat de volkscommunes bij de verwezenlijking van de economische plannen, die voor dit jaar opnieuw voorzien in een „grote sprong voorwaarts”, een grote rol zullen vervullen.

C. V.

DE ECONOMISCHE TOESTAND IN JOEGOSLAVIË

De laatste tijd zijn in de Joegoslavische pers artikelen verschenen, waarin de economische toestand in de landen van het socialistische kamp op een verdraaide wijze wordt voorgesteld. Tegelijkertijd tracht de Joegoslavische propaganda met alle middelen de resultaten van de economische opbouw in Joegoslavië zelf omhoog te steken. Dit wordt gedaan om de weg, die bij de opbouw van het socialisme in de Sowjet-Unie en in de volksdemocratische landen is gegaan, zwart te maken en daar een „eigen” weg voor het oprichten van een nieuw maatschappelijk stelsel tegenover te plaatsen, een weg die als de „enig juiste” wordt aangeprezen.

De vergelijkende methode is, zoals bekend, een van de meest toegepaste methoden in de economische wetenschap. Vanuit dit standpunt moet men ook de economische toestand in Joegoslavië bezien; men dient deze te vergelijken met de successen bij de economische ontwikkeling in die landen van het socialistische kamp, welke in het verleden op een zelfde economisch peil als Joegoslavië stonden.

De ervaring van de Sowjet-Unie en de andere socialistische landen onderstreept tenvolle de juistheid van de marxistisch-leninistische stelling, dat het proces van de socialistische opbouw op een reeks wetmatigheden berust, die eigen zijn aan alle landen, welke de weg van het socialisme hebben ingeslagen. Natuurlijk komen deze wetmatigheden in elk land tot uiting onder verschillende, historisch gegroeide nationale bijzonderheden en tradities, waarmee onvoorwaardelijk rekening dient te worden gehouden.

Het socialisme, dat zich ontwikkelde langs de door de Russische revolutie ingeslagen weg, heeft wereldhistorische overwinningen behaald. Het nieuwe maatschappelijke stelsel is reeds lang buiten de grenzen van één land getreden. Het socialisme is veranderd in een wereldstelsel. De ontwikkeling van het socialistische wereldstelsel wordt gekenmerkt door de reusachtige successen van de U.S.S.R. en de andere landen van het socialistische kamp bij de uitbreiding van de produktie-krachten en de verhoging van de welvaart der werkers, door de verdere aaneensluiting van de rijen van het socialistische kamp en door de alzijdige ontplooiing van de economische, wetenschappelijk-technische en culturele betrekkingen tussen de socialistische landen.

En hoe is nu de economische toestand van het hedendaagse Joegoslavië, dat zich zelf heeft geïsoleerd van de gemeenschap der socialistische landen?

De gegevens van de Joegoslavische statistiek wijzen uit, dat de Joegoslavische Federatieve Volksrepubliek in haar economische ontwikkeling achter blijft bij die socialistische landen, welke op een zelfde uitgangspunt stonden. De industriële produktie was in 1958 in Joegoslavië 3,4 maal zo groot als voor de oorlog, terwijl dit in Bulgarije bijna 9 maal en in Polen meer dan 5.5 maal zoveel is. De Chinese Volksrepu-

blik heeft haar industrieproductie sinds 1949 bijna vertienvoudigd. Het is bekend, dat het tempo van de produktiestijging de duidelijkste aanwijzing is van de ontwikkeling van de economie.

Als men twee nabuurlanden vergelijkt, - Joegoslavië en Bulgarije -, dan blijkt dat het ontwikkelingstempo van de Bulgaarse economie niet alleen in haar geheel, maar ook voor de afzonderlijke bedrijfstakken de produktiestijging in Joegoslavië aanzienlijk overtreft. Zo werd de produktie van elektrische energie in Joegoslavië in vergelijking met de vooroorlogse periode 5,3 maal zo groot, terwijl zij in Bulgarije in die periode tot het tienvoudige steeg. De produktie van steenkool was in 1957 in Joegoslavië slechts 87 procent van het vooroorlogse peil, terwijl deze in Bulgarije 2,3 maal zo groot was als voor de oorlog. De suikerproduktie werd in Joegoslavië in vergelijking met voor de oorlog tweemaal zo groot, doch in Bulgarije steeg zij tot het vijfvoudige.

De stormachtige ontwikkeling van de Bulgaarse industrie heeft er reeds toe geleid, dat Bulgarije van vele produkten per hoofd van de bevolking meer voortbrengt dan Joegoslavië.

Hoewel er een reeks industriebedrijven is gebouwd, heeft Joegoslavië zich niet kunnen verheffen tot het peil van een industrieel ontwikkeld land. Het aandeel van de industrie in het nationale inkomen is in Joegoslavië gestegen van 34 procent in 1939 tot 49 procent in 1956, doch in Bulgarije steeg dit deel in dezelfde periode van 27 procent tot 58 procent.

De Joegoslavische economie wordt ook gekenmerkt door een chronische onderbezetting van de produktiecapaciteit en een uiterst lage arbeidsproduktiviteit. De disproportie tussen de zware en de lichte industrie, tussen de verwerkende industrietakken enerzijds en de energetische en grondstoffenbasis anderzijds, als ook tussen de industrie en de landbouw, wordt steeds groter.

De plaatsvervangend directeur van het economische planbureau van Joegoslavië, N. Cobelic, zei in een rede aan het eind van 1958:

„In 1956 werd de produktiecapaciteit slechts voor 77 procent gebruikt. Dit cijfer wordt nog onderstreept als erop wordt gewezen, dat er in de industrie in dat jaar 3,4 maal zoveel produktiemiddelen waren als voor de oorlog, terwijl de industriële produktie 2,6 maal zo groot was . . .” Deze gegevens, zo verklaarde Cobelic, „getuigen er enerzijds van, dat met de geïnvesteerde middelen hogere produktieresultaten zouden kunnen worden bereikt, en anderzijds, dat de ontstane disproportie niet zo groot had behoeven te zijn . . .”

Terwijl de produktiecapaciteit van de bedrijven voor de machinebouw in Joegoslavië onderbezet is, heeft de landbouw groot gebrek aan machines, is de uitrusting van vele bedrijven sterk versleten en is de mechanisatie van de belangrijkste produktieprocessen nog steeds uiterst gering.

Natuurlijk is het bekend dat de Joegoslavische arbeidersklasse zich grote inspanningen heeft getroost voor de economische opbouw. Maar de bereikte resultaten zijn slechts een gering deel van dat wat bereikt had kunnen worden door de Joegoslavische werkers als de economie van het land zich volledig zou hebben ontwikkeld in overeenstemming met de economische wetten van het socialisme.

W. I. Lenin heeft erop gewezen, dat de groei van de arbeidsproductiviteit uiteindelijk beslissend is voor de overwinning van het nieuwe maatschappelijke stelsel. Op dit gebied der economie blijft Joegoslavië aanzienlijk achter bij de andere socialistische landen. De produktiestijging in de industrie voltrekt zich in Joegoslavië hoofdzakelijk door de vergroting van het aantal arbeiders. Hiervan getuigen de gegevens van de Joegoslavische pers.

Stagnatie in de landbouw

De leiders van de Joegoslavische Communistenbond hebben in het wezen van de zaak afgezien van de verwerkelijking van de lijn, die gericht is op de vereniging van het platteland in produktiecoöperaties. Deze is echter, zoals de ervaring van de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen bewijst, een machtig middel voor de socialistische omvorming van het platteland en de ontwikkeling van zijn produktieve kracht.

In de eerste jaren van het bestaan van de Joegoslavische Federatieve Volksrepubliek werden er in de landbouw produktiecoöperaties gevormd. Tot aan het jaar 1952 werden er ongeveer 7000 dergelijke coöperaties opgericht, die 17 procent van het aantal boerenbedrijven verenigden. De verwezenlijking van de vereniging van de boeren in produktiecoöperaties eist een omvangrijk en ingespannen werk voor de economische en organisatorische versterking van de coöperaties en het scheppen van een materieel-technische basis. In Joegoslavië werd dit werk niet verricht, het werd vervangen door een droog ge-administreer. Toen als resultaat van deze verkeerde praktijken de produktiecoöperaties in een moeilijke toestand kwamen te verkeren, wisten de leiders van de Joegoslavische Communistenbond niets beters te doen dan de gedachte zelf van de consequente vereniging van de boeren in produktiecoöperaties als verkeerd te verklaren. Ze gingen de reeds gevormde produktiecoöperaties liquideren. Als resultaat van het in 1953 genomen regeringsbesluit werd de overweldigende meerderheid van de produktiecoöperaties ontbonden. In 1957 waren er in Joegoslavië slechts enkele honderden van dergelijke coöperaties overgebleven.

Op het ogenblik behoort meer dan 90 procent van de nuttige landbouwgrond in het land toe aan het privébedrijf. Op het Joegoslavische platteland voltrekt zich een intensief proces van hergroeiing der boerenbedrijven: het aantal kleine en allerkleinste bedrijven stijgt, zoals ook het aantal koelakkenbedrijven. Van 1952 tot 1957 steeg het aantal boerenbedrijven met 370.000 tot 2.332.000. In 1957 hadden 697.000 bedrijven hiervan een oppervlakte tot aan 2 ha, 933.000 bedrijven hadden een oppervlakte van 2—5 ha. Het aantal koelakkenbedrijven steeg in dezelfde periode met 37.000 tot 317.000. Deze bedrijven maken 14 procent uit van het totale aantal boerenbedrijven, maar zij beschikken over bijna 40 procent van de gehele landbouwgrond. 70 procent van het totale aantal bedrijven wordt gevormd door arme en kleine middelbedrijven. Aan hen behoort slechts 38 procent van de grond. Volgens de gegevens van de Joegoslavische pers beschikt de grote meerderheid der werkende boeren in de belangrijkste graanproducerende gebieden niet over arbeidsvee en over de belangrijkste landbouwwerktuigen.

De Joegoslavische landbouw doorleeft een langdurige crisis. Terwijl in 1935—1939 de gemiddelde jaarlijkse tarweoogst 2,6 miljoen ton bedroeg, was deze in 1948—1956 2,2 miljoen ton per jaar en de jaarlijkse maisoogst was in deze jaren resp. 4,5 miljoen ton en 3,5 miljoen ton. Dit geeft een beeld van de achteruitgang der landbouwproductie. Alleen in 1957 overtrof de landbouwproductie in Joegoslavië als gevolg van de buitengewoon gunstige weersomstandigheden het vooroorlogse peil. In 1958 daalde de oogst van de belangrijkste graancultures, volgens de voorlopige gegevens, opnieuw beneden dit peil.

Joegoslavië kon in de vooroorlogse periode niet alleen haar behoeften aan landbouwprodukten bevredigen, maar was ook een grote exporteur van voedingsmiddelen. In de jaren 1934—1938 voerde Joegoslavië gemiddeld per jaar meer dan 170.000 ton tarwe en ongeveer 470.000 ton mais uit. Het huidige Joegoslavië, dat in hoofdzaak een agrarisch land is gebleven, is gedwongen voedingsmiddelen in grote hoeveelheden in te voeren. Zo importeerde Joegoslavië in 1953 758.000 ton tarwe, in 1953 — 832.000 ton, in 1955 — 975.000 ton, in 1956 — 1.322.000 ton en in 1957 — 1.096.000 ton. De invoer van voedingsmiddelen bedraagt meer dan een kwart van de waarde van alle in het land geïmporteerde waren, wat een zware last op de Joegoslavische economie legt.

De achteruitgang van de Joegoslavische landbouw steekt bijzonder scherp af tegen de opbloei van de produktiekrachten van het platteland in de landen van het socialistische kamp. In de nabuurlanden van Joegoslavië, in Roemenië, Bulgarije en in de andere landen van het socialistische kamp neemt de bebouwde oppervlakte voortdurend toe en worden er werken tot verbetering van de grond doorgevoerd. Het coöperatieve stelsel heeft de produktiekrachten van de landbouw snel uitgebreid. In weerwil van de grote behoefte aan broodgraan is de met graan bebouwde oppervlakte in Joegoslavië op het ogenblik 10—12 procent geringer dan voor de oorlog.

Voor de oorlog stond de opbrengst van de belangrijkste graancultures (tarwe, rogge, mais, gerst, haver) per hoofd van de bevolking in Joegoslavië, Bulgarije en Roemenië ongeveer op hetzelfde peil. In 1956 bedroeg zij in Bulgarije 450 kg, in Roemenië 408 kg en in Joegoslavië slechts 330 kg. In het goede oogstjaar 1957 was de opbrengst van de belangrijkste graancultures per hoofd van de bevolking in Joegoslavië 513 kg., maar in Bulgarije 617 kg en in Roemenië 621 kg.

In de laatste tijd is de toestand op het platteland zo critiek geworden, dat de Joegoslavische leiders gedwongen zijn te spreken over de noodzakelijkheid van een omvorming van de landbouw. Maar ook op dit gebied spreken zij over een „bijzondere weg”. Volgens hun mening kan het platteland alleen het socialisme benaderen door de zogenaamde zadroega's van het algemene type, d.w.z. door middel van de in- en verkoopcoöperaties, de laagste vorm van coöperatie. Deze vorm heeft echter niets bijgedragen tot de opbloei van de produktiekrachten van de landbouw in Joegoslavië en zal dit ook niet doen. De voordelen van de zadroega's van het algemene type komen vooral ten goede aan de gezeten boeren op het platteland.

De door de Joegoslavische leiders afgelegde verklaringen over de „socialistische” omvorming van het platteland dienen in de eerste plaats

ter geruststelling van de openbare mening binnen het land, voor het opwekken van illusies dat in de Joegoslavische landbouw naar de opbouw van het socialisme wordt gestreefd.

Op het Joegoslavische platteland als voorheen de spontaneïteit van de markt; de posities van de koelakken worden sterker en de verarming van de grote meerderheid van de plattelandsbevolking gaat verder.

Levenspeil daalt

De grootsheid van het socialisme als nieuw maatschappelijk stelsel komt vooral tot uitdrukking in de bevrijding van de werkers van uitbuiting en armoede, in de ononderbroken verhoging van het levenspeil en het culturele niveau. De volkeren zien aan het voorbeeld van de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen, dat op grondslag van de stormachtige opbloei van de produktiekrachten de welstand van de arbeiders, boeren en intellectuelen voortdurend stijgt.

Anders staan de zaken erbij in Joegoslavië. Zoals de gegevens van de Joegoslavische statistiek zelf uitwijzen is in de loop van de laatste tien jaar het levenspeil van de werkers in dit land niet gestegen, maar gedaald. Als het verbruik per hoofd van de bevolking in 1948 op 100 wordt gesteld, dan bedroeg het van 1950—1955 gemiddeld minder dan 93 procent. In 1956 bleef het verbruik van de belangrijkste industriewaren en voedingsmiddelen beneden het peil van 1948. In de laatste jaren is het levenspeil van de Joegoslavische werkers verder gedaald. Zo stegen de kosten van levensonderhoud voor een uit vier personen betaand arbeidersgezin in 1957 ten opzichte van 1952 met 25 procent en van een gezin van een kantoorbediende met 23,4 procent. In de eerste helft van 1958 waren de kosten van levensonderhoud van een arbeidersgezin 35 % hoger dan in 1952 en van een gezin van een kantoorbediende 32 %.

De Joegoslavische huismoeders gaan met angst om het hart naar de markt. Bijna elke dag stuiten zij daar op prijsstijgingen. Bijzonder snel stijgen de prijzen van voedingsmiddelen. In juni 1958 waren zij ten opzichte van de overeenkomstige periode van 1957 gestegen met 14 %. In oktober 1958 verhoogde de regering opnieuw de prijzen van meel, brood, suiker en tabak met gemiddeld 10 tot 15 %. Het electriciteitstarief steeg met meer dan 20 % en de spoorwegtarieven met 15 %.

In Joegoslavië bestaat er werkloosheid en deze is onmogelijk te verbergen. Op het congres van de Joegoslavische economen, dat in de loop van 1958 werd gehouden, werd erkend, dat het aantal arbeidszoekenden van 82.000 in 1953 steeg tot 116.000 in 1957.

De Joegoslavische leiders verbinden hun plannen voor de economische opbouw met het verkrijgen van credieten en leningen van andere landen. Het blad „Borba” publiceerde onlangs een verklaring van de leider der Joegoslavische vakbonden, het lid van het Uitvoerend Comité van de Joegoslavische Kommunistenbond, C. Vuhmanovic, dat het voor de snelle economische ontwikkeling van Joegoslavië nuttig is zoveel mogelijk buitenlandse credieten te verkrijgen. „Wij zouden dwazen zijn, als we dergelijke credieten niet overal aanvaardden, waar we ze krijgen kunnen. Wij zullen dit ook in de toekomst doen en ons land

veranderen in een in economisch opzicht machtig land, waarvan de rijkdommen volledig zullen worden gebruikt voor de verbetering van de materiële toestand van ons volk."

De „hulp”, die Joegoslavië van de Westelijke landen ontvangt, drukt echter als een loden last op de economie van het land. Op het ogenblik overtreft de buitenlandse schuld van Joegoslavië reeds 800 miljoen dollar. Voor de ontvangen credieten moet een hoge prijs worden betaald. Een vierde deel van de opbrengst van de Joegoslavische uitvoer dient om de rente en de aflossing op de buitenlandse leningen te betalen.

De ervaring van Joegoslavië bevestigt slechts de door alle socialistische landen getrokken conclusie, dat in het tijdperk van het bestaan van een machtige gemeenschap van socialistische landen iedere poging om het socialisme alleen op te bouwen, los van de andere socialistische staten die tot deze gemeenschap behoren, ongegrond is en slechts schade aan de zaak van het socialisme brengt. De revisionistische politiek van de Joegoslavische leiders komt steeds meer in tegenstelling tot de fundamentele belangen van de Joegoslavische werkers.

De heldhaftige volkeren van de Joegoslavische Federatieve Volksrepubliek, die hun bloed hebben vergoten voor de vrijheid en voor het recht om hun leven op socialistische grondslag op te bouwen, zijn een beter lot waardig.

I. Nikolajew
I. Doedinsky
A. Lostsjbow

Darwins afstammingsleer - een revolutie in de wetenschap

Het jaar 1859 zag de publicatie van twee der revolutionairste werken, die de moderne mensheid kent.

Het eerste was de studie van Karl Marx: „Bijdrage tot de Critiek op de staatshuishoudkunde” (Zur Kritik der politischen Oekonomie), waarin de theorie van het historisch-materialisme werd uiteengezet.

Het tweede was „Het ontstaan der soorten” (The Origin of Species) door de Engelse bioloog en natuuronderzoeker Charles Darwin waarin werd aangetoond, dat alle diersoorten en -vormen op aarde zich in nauwe biologische samenhang in de loop van miljoenen jaren hebben ontwikkeld, en dat hun oorsprong niet van religieuze of bovennatuurlijke aard is, maar in de materie zelf gevonden wordt.

Karl Marx toonde in 1859 onweerlegbaar de materialistische ontwikkelingsgang in de maatschappelijke en economische sfeer aan. Charles Darwin toonde in 1859 onweerlegbaar de materialistische groeiprocessen in natuur en dierenwereld aan.

Beide mannen kenden elkaar niet, waren tot op die dag vreemd aan elkanders studies geweest, al schreven beiden hun werken in Engeland — met dit verschil, dat Marx daar woonde als arme Duitse emigrant, wiens publicaties werden doodgezwegen, terwijl Darwin onbelemmerd had kunnen studeren, grote expedities meemaken en op tropische eilanden en koraalriffen de voorstudies maken voor zijn opzienbarende ontdekkingen. Maar beide mannen hebben op de ontwikkelingsgeschiedenis van het menselijke denken beslissende invloed gehad.

Werd Karl Marx' werk gedurende jaren doodgezwegen, dat van Darwin werd door al wat in de maatschappij en in de wetenschap behoudziek en reactionair was, met afschuw begroet. In Pruisen werd het zelfs als „staatsgevaarlijk” op de lijst van gecensureerde werken geplaatst. Doch in Engeland, het paradijs van de 19-eeuwse imperialisten, die met zegen van de staatskerk hun godgevallige plundertochten in verre koloniën volvoerden, had men voor de nuchtere waarheidzoeker Darwin toch ook slechts hoon, kerkelijke en professorale laster over. Men stelde het zo voor, of Darwins afstammingsleer de mens wilde verlagen tot een „nakomeling van de apen”; de waarheid was, dat het Christelijk wereldbeeld met zijn bijbelse scheppingsmythen door de koele, wetenschappelijke hand van Darwin aan gruijzels geslagen werd. En aangezien de bijbelse mythen — niet alleen in Engeland, maar in alle kapitalistische landen — door hun patriarchale moraal bijdroegen tot instandhouding van de klassenmaatschappij, meer bepaaldelijk tot het kleinhouden van het juist dan ontwakende proletariaat, was Darwins leer in de ogen van de heersende kasten een aanfluiting en een gevaar.

Darwin, de geleerden was zich van de maatschappelijke strekkingen, die in zijn leer opgesloten zaten, volstrekt niet bewust. Hij wilde alleen wetenschappelijke waarheden aantonen, geheimen van de organische

stof bloot leggen, natuurwetten openbaren. Hij beseftte niet, zoals zijn gezeten tijdgenoten, dat elke baanbrekende wetenschap, elke nieuw ontdekte natuurwet, revolutionaire uitwerkingen heeft ten aanzien van de samenleving. Zijn theorie van het natuurlijk ontstaan der diervormen en -soorten hield, door hem zelf ongeweten de diepere „ontdekking” in, dat in de natuur (en bijgevolg in de samenleving) de ontwikkelingen nooit zijn afgesloten. De kapitalistische maatschappij echter wenste een wetenschap, die zou vaststellen, dat alle ontwikkelingsstrappen waren doorlopen en dat de bereikte, kapitalistische samenleving eindpunt en hoogtepunt van alle evolutie zou zijn.

Charles Darwin zette in zijn „Ontstaan der soorten” uiteen, dat de diersoorten van elkaar afstammen, zich uit elkaar voortontwikkelen, en wel door de z.g. natuurlijke selectie of teeltkeus, zoals het voortreffelijke Nederlandse woord luidt. Die teeltkeus slaat op de inwerking van de vormen en soorten onderling: organismen variëren overeenkomstig hun wezen, het milieu vormt de aldus wordende variaties, het behoudt de levenskrachtige en roeit de zwakke „vanzelf” uit. In voortdurende processen van innerlijke en uiterlijke beïnvloeding komen steeds weer nieuwe levensvatbare soorten aan het licht. Voor degenen die tegen de draad van de realiteit in geloofden — of geloven wilden — dat de schepping in 1859 kant en klaar was, een vreselijke waarheid, een onaanvaardbare waarheid — zoals terzelfdertijd het communisme voor velen een vreselijke en een onaanvaardbare waarheid betekende... tot op de dag van vandaag.

Toen Friedrich Engels het boek van Darwin gelezen had, schreef hij Marx (December 1859):

„Overigens is die Darwin, die ik nu juist lees, reusachtig. De teleologie was naar één kant nog niet aan flarden, en dat is nu gebeurd”. (Onder teleologie verstaat men een wereldopvatting volgens welke alles door een goede voorzienigheid zodanig is gemaakt, dat het aan een vooropgesteld doel beantwoordt...)

Engels, en Marx na hem, begrepen onmiddellijk de draagwijdte van Darwins opzienbarende leer. Niet alleen werd de oud-testamentische voorstelling van de wereldschepping en wetgeving, zoals zij in de vijf boeken van Mozes gegeven is, verbrijzeld. Ook de nawerking van de christelijk-middeleeuwse godgeleerdheid, die door de Heilige Thomas van Aquino was saamgevat en volgens welke nog vele katholieken zich in de vorming van hun wereldbeeld laten leiden, viel in duigen.

Thomas van Aquino had als bewijs van God's bestaan de teleologie in het spel gebracht: de wereld is door een hogere intelligente pasklaar ingericht, zoals een goed ingerichte woning door een ordenende en voorzienige hand. Darwin toonde echter, op grond van zijn jarenlange onderzoeken aan, dat in de natuur van doelmatigheid, voorzienigheid en ordening geen sprake zijn kan: evolutie en teeltkeus immers zijn uitingen van het eeuwigdurende niet-aangepaste, onvoorzien element in de organische ontwikkeling. Thomas van Aquino was een middeleeuwer en zijn godsbewijs hoort in de middeleeuwen thuis.

In het jaar 1909, om zo te zeggen bij het 50-jarig jubileum van Darwins boek, verklaarde de officiële wetenschap, die zich met het imperialisme verbreederd had en „wetenschappelijk” probeerde vast te

leggen, wat de bourgeoisie met de wapens en het bankaandeel verworven had, dat het Darwinisme dood was. Vooral de Duitsers, biologische goedpratere van Bismarck, Wilhelm II en Krupp, gingen hierbij voorop (Von Uexkuell, Driesch) en anderen; zij hoonden het Darwinisme als de „Engelse ziekte in de biologie”, zij zaten in elk van hun boeken weer aan het „sterfbed” van Darwins nuchtere, materialistische theorie. Een ziekte en een sterfbed, die alleen in hun fantasie bestonden!

Naast de Duitse imperialistisch-gezinde professoren waren het de Jezuïeten, die het Darwinisme de doodssteek trachtten toe te brengen. Ten strijde getrokken onder het vaandel van het Neo-thomisme (Thomas van Aquino in 'n modern wapenrokje) trachtten zij, evenzo door experimenten, een dam op te werpen tegen de Darwinistische leer van de teeltkeus. De Jezuïetenpater Weissman snuffelde met mierenvlijt en feilloos instinct voor „goddelijke voorzienigheden” in het instinctleven der mieren en stelde vast, dat de organisatie van het mierennest het Darwinisme door zijn keurige ordening ondersteboven wierp. Dat bracht zijn collega Steinbüchel er toe te verkondigen, dat „de soorten voor alle tijden onveranderlijk vaststonden”. Bij hen sloot zich alles aan, wat de leer van de onafgebroken evolutie van het organische leven niet kon en wilde omhelzen.

Zij konden echter de reactionaire posities niet redden. Want inmiddels waren er evenzo een reeks vooraanstaande geleerden geweest, die in werkelijke objectiviteit en wetenschappelijke onkreukbaarheid, op het standpunt van Darwin waren gaan staan. Daar waren de Engelsman Thomas Henry Huxley, Ernst Haeckel in Duitsland, en een hele reeks wereldvermaarde Russen als Metsjnikow, Timirjazew, Mitsjoerin, die het Darwinisme tot een pijler van de moderne biologie maakten.

In de wetenschap woedde de strijd tussen deze Neo-Darwinisten en de reactionairen. De eersten, die Darwins theorie hadden aanvaard, maar niet steeds wisten, wat zij er mee moesten aanvangen, maakten het de laatsten nu en dan mogelijk hen op detailpunten schijnbaar te verslaan. Een voorbeeld daarvan is het verschijnsel der „mutatie”.

Darwin had wel gesproken over variante soorten, maar hij en zijn directe navolgers wisten daaromtrent in finesses zeer weinig. Terwijl Darwin er in zijn theorie dan ook zelf van afzag, zich met dit punt bezig te houden en dus eenvoudig van zijn ontdekking uitging, dat de soorten variëren en dat bij dit variëren de teeltkeus beslissend is voor de verdere vorm, gingen latere biologen tot nader onderzoek over. Men stiet daarbij op de z.g. mutaties — een soort van varianten, die men kan omschrijven als toevallige schakeringen van de soort in de natuurlijke ontwikkeling. De biologische richting, die met gebruikmaking van zekere Darwinistische bevindingen het Darwinisme trachtte te verslaan, de z.g. „vitalisten”, grepen de mutatie aan om te „bewijzen”, dat de natuur uitmondde in zulke toevalligheden, geheimzinnige, aan alle wetten ontsnappende, door blinde krachten opgewekte, „vitalistische” spelingen der materie... waarmee zij niet alleen meenden te hebben aangetoond, dat Darwin met zijn teeltkeus en wetmatigheid gefaald had, maar waardoor zij tevens de mogelijkheid boden, om deze „geheimzinnige”, „blinde” en „vitalistische” krachten, die in de natuur werken, te herleiden tot... de bijbelse schepper en God.

Tot deze soort speculaties was de burgerlijke wetenschap dan in de 20e eeuw gekomen: het onvermijdelijk begeleidingsverschijnsel van alle mogelijke andere anti-redelijke en „existentiële” wijsgerigheden, waarmee het burgerlijk denken de anti-redelijkheid en het bruut geweld van het imperialisme opluisterde.

Het is geen toeval, dat de werkelijke voortzetters en rechtzetters van het Darwinisme hedentendage worden gevonden bij de marxistische, de dialectisch-materialistisch denkende natuur-onderzoekers. Want dat Darwin „rechtgezet” moest worden, was wel onvermijdelijk. Reeds Engels wees er op dat Darwin's bittere leer van de „strijd om het bestaan” in de organische natuur een typische uitdrukking was van het kapitalistisch milieu, waaruit Darwin stamde, een onbewuste neerslag van het imperialistische levensmotto. Het is b.v. de uiterste gevolgtrekking uit deze leer, die het aanzijn gegeven heeft aan bevolkingstheoriën, welke de oorlog, de epidemie en de natuurramp aanprijzen als zegenrijke gebeurtenissen — „de sterken zullen er wel onderuit komen.” Deze ondoordachte overdracht van Darwins biologische bevindingen op het sociale vlak wordt door de Marxisten niet aanvaard.

De Marxisten trekken Darwins lijn inzake de materialistische evolutie van de natuur door in het menselijke. Zij stellen vast, dat de mens zich d e n k e n d e uit de natuur verheven heeft: de mens leerde werktuigen maken en stiet daarmee de dierlijkheid van zich. Werktuig, arbeid en de taal hebben de mens een eigen, specifieke ontwikkeling gegeven, waarbij „toeval” en „mutatie” geen rol meer spelen. De mens schiep de stoffelijke produktie-krachten, die hem in toenemende mate in staat zullen stellen, zijn geschiedenis zelf te maken — zonder oorlogen, natuurrampen en verwoestende ziekten.

Wat betekent dit alles? Dat Darwins leer, als uitgangspunt, een onmisbare etappe voorstelt in de bewustwording van de mens omtrent zijn afkomst en ontwikkeling. Het materialistisch denken, d.i. de wetenschap die de objectieve werkelijkheid onderzoekt, los van alle vooroordelen en maatschappelijke fantasieën, ziet in Darwin een van de genieën der mensheid. Hij liep, in het clericale, kapitalistische Engeland van de 19e eeuw met waarachtig wetenschappelijke, kalme moed de staketsels van de waandenkbeelden onderste boven, die het leven inperkten.

Op 12 februari 1959 was het 150 jaar geleden, dat hij geboren werd. Honderd jaar geleden verscheen zijn opzienbarend boek. Die delen van het mensdom, welke voorwaarts gaan in het bewustzijn, dat er aan de verschijningsvormen van natuur en maatschappij geen einde komt, en dat wij zelf die verschijningsvormen moeten leren besturen, eren in Charles Darwin een baanbreker van de eerste orde.

(Uit verschillende gegevens bewerkt door Th. de Vries.)

De huidige betekenis van München

Het München van 1938 is uit de herinnering van de mensheid niet meer weg te wissen.

Welke historische inhoud, welke politieke betekenis ligt aan dit begrip ten grondslag? Hoe zal de geschiedenis oordelen over de betekenis van München?

Dit vraagstuk beantwoordt de bekende historicus en politieke schrijver Andrew Rothstein duidelijk en met wetenschappelijke argumenten in zijn boek: „The Munich Conspiracy” (De samenzwering van München)¹⁾

In zijn studie heeft Andrew Rothstein een enorme hoeveelheid feitenmateriaal (memoires, monografieën, documenten), eigen onderzoekingen en indrukken verwerkt. Als dagbladcorrespondent was hij ooggetuige van veel belangrijke gebeurtenissen van wereldpolitieke betekenis in de twintiger en dertiger jaren. Vandaar het temperament en de feeling voor historie, die uit dit werk spreken.

Als onderzoeker heeft Andrew Rothstein de thans ter beschikking staande archiefdocumenten gebruikt en vele van deze documenten aan een noodzakelijke, wetenschappelijke kritiek onderworpen. Dit betreft de weglatingen en de onvolledigheid van de publicaties, zoals de Britse documentenserie over de buitenlandse politiek van Engeland en Duitsland. Bijgevolg paart het boek „De samenzwering van München” een streng wetenschappelijk onderzoek aan een boeiende uiteenzetting en publicistische scherpte.

*

De overeenkomst van München tussen Engeland en Frankrijk met Hitler en Mussolini was geen poging om de fascisten „tevreden te stellen”, zoals men dat zo dikwijls voorstelt, en niet eens een capitulatie van de „Westelijke democratieën” voor het fascisme. Neen, „München was een samenzwering tot agressie”, schrijft Rothstein (pag. 271), een complot van de imperialistische krachten van Engeland en Frankrijk met het Duitse militarisme, met als doel: agressie tegen de Sowjet-Unie. In dit opzicht stelt de schrijver vast, „was de politiek, die van maart tot september 1938 gevoerd werd, ofschoon ze van etappe tot etappe de indruk wekte van een bepaalde improvisatie, in de grond van de zaak een voortzetting van de politiek, die van 1933 af en zelfs nog vroeger gevoerd was” (pag. 76), namelijk een *anti-Sowjet-politiek*.

Al lag het belangrijkste, om zo te zeggen strategische doel van de overeenkomst van München opgesloten in de wens, Hitler naar het oosten te laten marcheren en agressie te plegen jegens de Sowjet-Unie, zo lag het eerste doel, de tactische opgave van het complot hierin, *Tsjechoslowakije* als zelfstandige, soevereine staat te vernietigen. Daarnaast streefden alle partners van de overeenkomst van München, om, zoals de Berlijnse correspondent van de „Times” destijds schreef, *Tsjechoslowakije*, dit kleine, maar sterke land „uit te schakelen als factor om aan de expansie van de Duitse politieke en economische invloed op Oosteuropa het hoofd te kunnen bieden.” (pag. 74)

Rothstein vat het wezen en het doel van de politiek van München samen en citeert de Engelse historicus John W. Weeler-Bennett: „De wens, Hitler in Midden- en Oost-Europa te zien heersen, was echter niet alleen een ondergeschikt

¹⁾ Andrew Rothstein, *The Munich Conspiracy*. Uitg. Lawrence and Wishart. Londen, 1938.

punt van de algemene lijn van de Britse diplomatie. Zij was van veel grotere betekenis en vormde een van de belangrijkste factoren van de gehele politieke situatie. Het was de bedoeling, dat de krachten van het nationaal-socialisme en het communisme zich in het conflict dat zou ontstaan, zouden uitputten . . . Daaraan geloofden al degenen, die van mening waren, dat het bolsjewistische Rusland voor Engeland gevaarlijker was dan Nazi-Duitsland." (pag. 267)

Uitgaande van deze politieke opzet, gaven de machthebbers van Engeland, evenals de in hun kielzog varende machthebbers van Frankrijk koelbloedig en met voorbedachten rade Tsjechoslowakije prijs. Daarbij begingen ze echter een grove nalatigheid, waarvoor eens koning Hendrik VIII van Engeland had gewaarschuwd: „Wanneer iemand een oude muur omver wil halen en hij zou aan de onderkant willen beginnen, dan loopt hij de kans het bovenste deel op zijn hoofd te krijgen.” Zo verging het ook de toenmalige Britse politici: ze begonnen de muur van hun eigen veiligheid van onderaf af te breken, en de straf voor hun kortzichtigheid was, dat het gehele Europese stelsel ineens stortte, waarvan het puin ook henzelf begraven zou hebben, indien de Sowjet-Unie niet zo sterk was geweest.

*

Samuel Hoare, een van de ijverigste medestanders van Chamberlain, schilderde na München het volgende beeld: „De samenwerking van vijf mannen — de drie dictators" (Hitler, Mussolini en Franco) „en de premiers van Groot-Brittannië en Frankrijk — zou een Utopia in Europa tot stand kunnen brengen." (pag. 301)

Van welk soort dit Utopia zou zijn, dat zouden Sir Samuel en zijn rotgenoten spoedig ondervinden: de débacle van Frankrijk, de puinhopen van Coventry, het gevaar van invasie in Engeland . . .

München was hoegenaamd geen „weg naar de vrede", zoals dezelfde Hoare eenstemmig met zijn chef Chamberlain beweerde. München kon slechts dienstbaar zijn voor het doel van het Duitse militarisme, dat nazi-veldmaarschalk Keitel tijdens het Neurenberger proces zo treffend heeft blootgelegd: „Rusland in Europa uit te schakelen, tijd te winnen en onze bewapening te voltooien." (pag. 199)

Andrew Rothstein legt niet alleen het mechanisme van het complot van München bloot. Hij nam zich verder voor, „een nauwkeurig licht op de problemen van de wereldvrede te werpen, zoals die zich destijds voordeden en zoals die er nog altijd zijn." (pag. 7)

Aan deze woorden in het korte voorwoord voegde de schrijver nog in het navoord toe: „Het onderzoek van München is dat van een historische gebeurtenis, waarbij de mens door de mens en in de eerste plaats de overweldigende meerderheid van de werkende mensheid door een uitermate geringe minderheid van uitbuiters bedrogen wordt. De volksmassa's in de landen van het kapitalisme waren al te goedgegelovig, al te trouwhartig in hun verlangen naar vrede, om de omvang van het bedrog te onderkennen, die de imperialistische diplomatie kan bereiken." (pag. 309)

In de nieuwe situatie de volkeren behulpzaam te zijn, het bedrog, de machinaties en de huichelarij van de imperialistische diplomatie, die onder veranderde omstandigheden het oude spel met het vuur van de oorlog voortzet, te onderkennen, te ontdekken en te overwinnen: dat is het edele doel van dit boek. De twintig jaar achter ons liggende geschiedenis daarin wordt gesignaleerd, waarvan men met recht kan zeggen: dat is een oude geschiedenis, maar toch blijft ze altijd nieuw . . .

*

Een onderdeel van de politiek van München was de hardnekkige weigering van elke samenwerking met de Sowjet-Unie, zelfs toen het gevaar waarin de Weste-

lijke mogendheden zelf verkeerden, zich al duidelijk aftekende. Rothstein toont aan, dat de heersende kringen in Frankrijk tot geen enkele prijs onderhandelingen met de Sowjet-Unie over samenwerking tussen de generale staven wilden, ofschoon daarin in het verdrag van 1935 tussen Frankrijk en de Sowjet-Unie was voorzien. Hij schijft:

„De na de oorlog gepubliceerde diplomatieke documenten, speciaal die van het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken, leggen er de nadruk op, dat de belangstelling van de Britse regering en van haar vertegenwoordigers er naar uitging, elk contact met de Sowjet-regering zoveel mogelijk te vermijden, haar voorstellen af te wijzen en zoveel mogelijk wantrouwen en vijandschap tegen de gedachte van samenwerking met de Sowjet-Unie te zaaien.” (pag. 108)

Als bewijs voert Rothstein de daden van de Britse regering aan, die begonnen met het van de hand wijzen van Litwinows voorstel van 17 maart 1938 tot gezamenlijke actie ter bescherming van Tsjechoslowakije, tot aan de verklaring van 29 september tegenover de ambassadeur van de Sowjet-Unie, dat de Sowjet-Unie op de conferentie van München niet zou worden uitgenodigd, aangezien Hitler en Mussolini weigerden, met de Sowjet-vertegenwoordigers aan één tafel te zitten. (pag. 108—110)

Het meest vreesden de Westelijke politici, dat de ontwikkeling van een doeltreffend verzet tegen de fascistische agressie hen zou kunnen noodzaken, samen met de Sowjet-Unie tegen het fascisme te strijden. Rothstein citeert talrijke uitspraken van imperialistische diplomaten. Zo schreef Baldwin reeds in juli 1936, toen nog maar nauwelijks de interventie van Hitler en Mussolini in Spanje was begonnen, aan Th. Jones: „Gisteren zei ik tegen Eden, dat hij ons in geen geval, op aandrang van Frankrijk of van een ander land, in een oorlog aan de kant van de Russen zou mogen betrekken.” (pag. 35)

De doodsangst om in één kamp met de Sowjet-Unie op te trekken, werd openlijk in april 1938 door de Franse minister van Buitenlandse Zaken Bonnet in een gesprek met de Duitse ambassadeur te Parijs tot uiting gebracht (pag. 121); een maand later deelde Daladier dezelfde vrees mee aan de Duitse ambassadeur (pag. 122). De weigering de hulp van de Sowjet-Unie te aanvaarden, werd door de burgerlijke staatslieden van Tsjechoslowakije eveneens er mee gemotiveerd, dat zij niet van zins en bevreesd waren, zijde aan zijde met de Sowjet-Unie te strijden, zelfs niet, wanneer het er om ging, de onafhankelijkheid en vrijheid van hun eigen land te verdedigen. (pag. 153—157)

Door al deze uitlatingen van burgerlijke politici loopt als een rode draad de gedachte: liever een overwinning van het fascisme dan samenwerking met de Sowjet-Unie.

*

Het boek „De samenzwering van München” laat zeer nadrukkelijk zien, hoe dwaas en dom het tegen elkaar afwegen van de krachten van de Sowjet-Unie en Duitsland was, waarop de politiek van München berustte. De Westelijke diplomatie overdreef deels met opzet, deels onbewust, de macht van Duitsland in het jaar 1938. Daarbij was Hitler toentertijd niet in staat om een oorlog met ernstige kansen op succes te ontketenen. Hiervan getuigde onder andere ook zijn terugtrekken in mei, nadat Tsjechoslowakije de mobilisatie had afgekondigd. Militair zou het onmogelijk zijn geweest, tegen de verenigde strijdkrachten van Frankrijk, Polen en Tsjechoslowakije op te trekken, om van die van de Sowjet-Unie maar helemaal niet te spreken, gaf Hitler-generaal Jodl toe tijdens het Neurenberger proces. (pag. 195)

De Münchener diplomaten verzonnen en verbreidden ijverig bakerpraatjes

over een nabije ineenstorting van de gehele Sowjet-economie, over militaire zwakheid van de Sowjet-Unie.

De Londense „Times” spande bijzonder ijverig alle krachten daarvoor in, en Rothstein haalt daarvoor enkele treffende artikelen aan. Wanneer men deze profetieën van de Londense waarzeggers van twintig jaar geleden leest, dringen zich enkele feiten uit het jongste verleden op, b.v. de in de praktijk van de diplomatie ongehoorde verklaring van minister-president Macmillan tegen de Tsjechoslowaakse ambassadeur te Londen, dat het huidige regiem in Tsjechoslowakije het wel niet lang meer zal maken . . . Soortgelijke prognoses worden ook door de U.S.A.-diplomaten met voorliefde opgesteld. Zulke „profetische woorden” zouden eenvoudig belachelijk zijn, als we niet door München wisten, dat daarachter een uitgesproken politiek van het voorbereiden en het organiseren van avonturen tegen de Sowjet-Unie en de andere socialistische staten schuil gaat.

Wat de periode van München betreft, schrijft A. Rothstein: „Hitler zou het niet gewaagd hebben, de oorlog te beginnen, wanneer zij” (Engeland en Frankrijk), „hem de tanden hadden laten zien” (pag. 249) Hij zou het niet gewaagd hebben — en dit was zowel in Berlijn als in Londen bekend —, aangezien de Sowjet-Unie haar verplichtingen als bondgenoot nagekomen zou zijn en haar gehele macht in de waagschaal zou hebben geworpen.

Wat echter deze macht betekende, wisten de generale staven van de Westelijke mogendheden heel goed. Rothstein citeert rapporten en meldingen van de chef van de Franse generale staf Gamelin (pag. 129), rapporten van de Amerikaanse ambassadeur in Moskou (pag. 201) en artikelen van correspondenten van burgerlijke bladen. Allen getuigden niet van zwakheid, maar van een opmerkelijke kracht van de Sowjet-Unie. De Westelijke mogendheden wezen echter het Sowjet-voorstel van de hand, om de fascistische agressie gemeenschappelijk terug te slaan.

Rothstein karakteriseert uitvoerig de consequente, vastberaden politiek van de Sowjet-Unie in de kritieke weken en maanden van het jaar 1938: *tien maal* verklaarden de leidende staatslieden en de pers van de Sowjet-Unie, dat deze haar plicht zou nakomen; *zes maal* werd aan Frankrijk, *vier maal* aan Tsjechoslowakije en *drie maal* aan Engeland de verzekering gegeven, dat de U.S.S.R. bereid was, met haar totale macht Tsjechoslowakije te helpen, en zijn vrijheid zowel als de vrede te beschermen. (pag. 189) „Tien officiële en minstens veertien persoonlijke verzekeringen naast voorstellen voor onderhandelingen tussen de generale staven konden werkelijk geen enkele twijfel laten bestaan, tenzij men zich doof en blind hield,” schrijft Rothstein (pag. 189). Maar de Westelijke landen, de U.S.A. inbegrepen, wilden doof en blind blijven voor alle Sowjet-voorstellen, want zij waren uit op samenwerking met Hitler tegen de Sowjet-Unie.

*

In de voetstappen van München treden thans al degenen, die de lessen daarvan hebben vergeten en halsstarrig vasthouden aan hun „politiek van kracht”, het Duitse militarisme weer bewapenen en dit in hun anti-Sowjet-spel weer als hun troefkaart beschouwen. Pas kortgeleden — in december 1958 — vond de zitting van de NAVO plaats, waar verklaard werd, dat West-Duitsland „de belangrijkste militaire macht in de Atlantische Unie” is.

De ontwikkeling in West-Duitsland neemt weer een karakter aan, dat in vele opzichten aan de tijd van vóór de Tweede Wereldoorlog herinnert. Voor de ogen van iedereen worden in West-Duitsland weer wapens voor agressie gesmeed, worden de Duitse militaristen massavernietigingsmiddelen, namelijk kernwapens, in de hand gedrukt.

De beperkingen die de Parijse Accoorden bevatten voor de wapenindustrie en de bewapening van West-Duitsland zijn practisch opgeheven en in de Bondsrepubliek wordt de productie van atoomwapens en raketten op gang gebracht. Daarmee houdt zich met name een vroegere nazi bezig, die eerst in Amerikaanse dienst trad en nu naar West-Duitsland is teruggekeerd: prof. Hermann Oberth. Naast de productie van eigen raketten ontvangt de Bundeswehr reeds raketten van verschillende typen uit de U.S.A. En zo wordt West-Duitsland in een voorpost van de atoom- en rakettenstrategie van het Pentagon in Europa veranderd.

Aan het hoofd van de gehele bewapeningsrazernij van West-Duitsland staat Franz Joseph Strauss, die met uitgebreide militaire en politieke plannen rondloopt. Zo drong hij er bij de NATO-leiders op aan, dat er een speciaal „Oostzeecommando” tot stand zou worden gebracht, wat gelijk zou staan met de plaatsing van geheel Noord-Europa en het Oostzeegebied onder Westduitse generaals. Op hetzelfde verlanglijstje staat ook het program voor de snelle heroprichting van de Kriegsmarine, de bouw van atoom-onderzeeboten daarbij inbegrepen.

De Westduitse politici maken geen geheim van hun territoriale eisen. Zoals bekend, is de Bondsrepubliek thans de enige staat in Europa, die grensherzieningen verlangt. En zo doet de herleving van het Duitse revanchisme twintig jaar na München aan veel eigenschappen van de Hitler-politiek terugdenken. Evenals destijds wordt het program opgesteld om de Europese grenzen te herzien, en daarachter verbergen zich koortsachtige oorlogsvoorbereidingen; evenals destijds worden deze voorbereidingen achter demagogische leuzen van „bescherming van de beschaving”, „Europese eenheid”, enz. verborgen.

Dulles en zijn soortgenoten herstellen koelbloedig en hardnekkig het militarisme in West-Duitsland en nemen het revanchisme van de Hitler-generaals en de monopolisten in bescherming. Zij zijn er met dit misdadige spel op uit, de agressie tegen het Oosten te richten. De lessen van München evenwel herinneren elk verstandig mens met nadruk aan het noodlottige resultaat van de politiek, die voet geeft aan het Duitse revanchisme.

Andrew Rothstein's boek „De samenzwering van München” is niet alleen een wetenschappelijke studie. Het is een interessante, publicistische stellingname tegen de „Münchenaren” van gisteren en vandaag, tegen de brandstichters van een nieuwe oorlog, een wekroep tot verdediging van de enig verstandige en doelmatige politiek van deze tijd: de politiek van vrede en samenwerking tussen alle volkeren.

M. GUS.

Begroetingen aan het 19de Congres van de CPN.

Boodschap van de CPSU aan het 19de congres van de CPN

HET Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie zendt zijn warme, broederlijke groeten aan het 19e congres van de CPN en aan alle Nederlandse communisten.

De Communistische Partij van Nederland strijdt voortdurend en onzelfzuchtig voor de levensbelangen van de werkers en voor de democratische ontwikkeling van het land. Zij treedt op voor de aaneensluiting van alle progressieve krachten, die strijden voor de nationale onafhankelijkheid en de opheffing van de Amerikaanse militaire bases op Nederlands grondgebied, tegen de dreigende wedergeboorte van het Duitse militarisme, voor de vrede, de vriendschap en de samenwerking van alle volkeren.

Geleid door de marxistisch-leninistische principes heeft de Communistische Partij van Nederland een vernietigende slag toegebracht aan de revisionisten in haar rijen. Zij strijdt voor de versterking van de eenheid van de arbeidersklasse en alle werkers van Nederland.

Wij wensen onze Nederlandse zusterpartij succes bij het volbrengen van de voor haar staande taken, bij de verdere ideologische en organisatorische versterking van haar banden met de massa's, in de strijd voor de zaak van de arbeidersklasse, voor de sociale vooruitgang en de levensbelangen van het Nederlandse volk.

Leve de Communistische Partij van Nederland!

Mogen de vriendschap en de samenwerking tussen de volken van de Sowjet-Unie en Nederland sterker worden en zich ontwikkelen!

Het Centraal Comité van de
Communistische Partij van
de Sowjet-Unie.

(Waarheid, 27 december 1958).

Boodschap van de Comm. Partij van China

Het Centraal Comité van de Chinese Communistische Partij doet Uw partijcongres, uit naam van alle leden van de Chinese Communistische Partij en het Chinese volk, zijn warmste, broederlijke wensen toekomen en door middel van dit congres aan alle leden van de Nederlandse Communistische Partij en het Nederlandse volk, zijn oprechte groeten.

In bijna 40 jaar heeft de Communistische Partij van Nederland belangrijke bijdragen geleverd in de strijd ter verdediging van de dagelijkse belangen van de Nederlandse arbeiders en andere werkende mensen en voor de democratie en de sociale vooruitgang in Nederland.

Gedurende de oorlog was de Communistische Partij van Nederland de beslissende leidende kracht voor het volhouden van de strijd tegen Hitler.

In de naoorlogse jaren heeft de Communistische Partij van Nederland, door het verenigen van de democratische en vooruitstrevende krachten in het land, een volhardende strijd ter verdediging van de nationale onafhankelijkheid van Nederland gevoerd en tegen de kolonialistische politiek van de Nederlandse monopolies.

In de laatste jaren heeft de Communistische Partij van Nederland, nauw verenigd in de internationale communistische rijen, aangevoerd door de Sowjet-Unie, eveneens een vastberaden en krachtige tegenaanval tegen het offensief van het imperialisme en de sabotage van de revisionisten gevoerd.

Onder leiding van het partijbestuur, met kameraad P. de Groot aan het hoofd, voerde de Communistische Partij van Nederland in haar rijen een strijd ter verdediging van de eenheid van de partij, royeerde de rechtse groep, geleid door Reuter, Brandsen en Wagenaar, en bereikte hierdoor een beslissende zege bij het verdedigen van de marxistisch-leninistische eenheid van de partij.

De Comm. Partij van Nederland heeft bewezen, dat zij waardig is de voorhoede van het Nederlandse proletariaat en de betrouwbaarste verdediger van de belangen van het Nederlandse werkende volk en de naties te vormen.

De Chinese Communistische Partij en het Chinese volk hebben altijd belang gesteld in en gesympathiseerd met de strijd van uw partij en uw volk, en beschouwen uw successen als de onze.

Wij wensen vooral onze dank over te brengen voor de belangstelling en de ondersteuning door uw partij en volk betoond ten opzichte van onze socialistische opbouw en onze strijd voor de bevrijding van Taiwan.

Wij wensen de CPN nieuwe overwinningen bij het versterken van haar krachten, het uitbreiden van de eenheid van de arbeidersklasse en de vereniging van alle democratische krachten en in haar strijd voor democratie en sociale vooruitgang.

Wij wensen de Comm. Partij van Nederland grotere successen bij het leiden van het Nederlandse volk ter verdediging van zijn nationale onafhankelijkheid, het verzekeren van de Europese veiligheid en wereldvrede, het ontwikkelen van vriendschappelijke samenwerking tussen de verschillende volkeren en het bevorderen van de betrekkingen tussen China en Nederland.

Het Centraal Comité van de Chinese Communistische Partij.

25 december 1958.

Telegram van de PKI

Namens de anderhalf miljoen Indonesische communisten brengt het Centraal Comité van de PKI zijn hartelijke groeten over aan de afgevaardigden op het 19e congres van de CPN.

Wij hopen en zijn er van overtuigd, dat het congres de Nederlandse arbeidersklasse nauwer zal aaneensluiten in de strijd tegen Beels voorbereiding van het fascisme en tegen het revisionisme van Wagenaar en Gortzak.

Wij hebben krachtig geprotesteerd tegen de weigering door de Nederlandse regering van een visum voor Peris Pardede (de door de PKI aangewezen vertegenwoordiger voor het 19e congres — Red.). Deze weigering heeft het Indonesische en Nederlandse werkende volk nog meer verenigd in de bestrijding van het Nederlandse en Amerikaanse imperialisme.

w.g. D. N. AIDIT

Waarheid, 31 December 1958.

Boodschap van de CPN aan het 21ste congres van de CPSU

Het partijbestuur van de CPN begroet het 21ste Congres van de C.P.S.U. en de richtlijnen voor het zevenjarenplan als een gebeurtenis van grote internationale betekenis. Tezamen met de geslaagde lancering van de eerste door mensen gemaakte planeet laten de richtlijnen voor dit plan de groeiende kracht van het socialisme zien, die in scherpe tegenstelling staat tot de crisisverschijnselen in de kapitalistische wereld. Dit zal de werkers aanmoedigen om met nog meer kracht de strijd aan te binden voor de verwezenlijking van hun eisen, voor het tot stand brengen van het socialisme en om de aanvallen op de democratie en de vrede af te slaan.

Het zevenjarenplan is een slag tegen de reformistische en revisionistische opvattingen, die een verdraaid beeld van het socialisme trachten te geven en de werkers willen verzoenen met het kapitalistische stelsel. Het zevenjarenplan is een belangrijke bijdrage tot de strijd voor het behoud van de vrede, die in Europa vooral wordt bedreigd door het herlevende en steeds actiever wordende Duitse imperialisme, waardoor ook de veiligheid van Nederland in gevaar wordt gebracht. Wij wensen de Communistische Partij van de Sowjet-Unie en het Sowjet-volk veel succes en zijn er van overtuigd, dat onder leiding van het Centraal Comité van de C.P.S.U., met kameraad Chroestsjow aan het hoofd, dit zevenjarenplan zal worden volbracht en overtroffen. Dit is in het belang van de gehele internationale arbeidersbeweging, van de overwinning van de krachten van vrede, democratie en socialisme.

Waarheid, 5 februari 1959.

Partijbestuur der CPN.

Loonsverhoging NU!

Door de CPN is in verband met het verkiezingsprogram van de PvdA het volgende manifest uitgegeven:

Aan de Nederlandse arbeiders,

Tot op heden was de Communistische Partij de enige, die onmiddellijke loonsverhoging eiste ten koste van de reusachtige ondernemerswinsten.

Nu heeft de PvdA zich op haar verkiezingscongres daarbij aangesloten. Evert Vermeer zei: „Wij zijn voor beëindiging van de bestedingsbeperking door loonsverhoging.”

In een verkiezingsmanifest van de K.V.P. wordt eveneens loonsverhoging aan de orde gesteld.

De beide partijen, die voor de bestedingsbeperking en de loonstop verantwoordelijk zijn, erkennen nu de noodzaak van verhoging van het loon.

Arbeiders,

Er is thans geen enkele reden meer om genoegen te nemen met de lage lonen, die de ondernemers uitbetalen.

Stapt nu naar de baas en eist hogere lonen!

Hoger loon ten koste van de winsten en voor allen!

Geen verdeel en heerssysteem!

Weg met de werkclassificatie!

Leden van de vakbonden,

Stelt bij Uw besturen de looneisen aan de orde.

P.v.d.A.ers,

Deze week komt de begroting van Sociale Zaken in de Tweede Kamer. Die werd door Suurhoff opgesteld op de grondslag van de loonstop en bestedingsbeperking.

Daarom neemt Beel hem over.

Eist nu van de P.v.d.A. dat ze tegen Beels begroting van Sociale Zaken stemt.

Hogere lonen! Onmiddellijk!

De Communistische Partij van Nederland.

(Waarheid, 2 februari 1959.

7 maart - Dag van de Pers

De verkiezingsdag van 12 maart nadert snel. De verkiezingsstrijd gaat naar zijn hoogtepunt en wordt dagelijks feller. Onze politieke tegenstanders geven honderdduizenden guldens uit voor hun valse propaganda en benutten radio en televisie voor hun misleiding van het volk.

De CPN, die de belangen van het werkende volk aan de orde stelt, krijgt geen gelegenheid om zich door radio en televisie tot de kiezers te richten.

Zij heeft geen hulp of medewerking van officiële zijde, integendeel, haar worden de moeilijkheden niet bespaard.

Maar waar de andere politieke partijen geld en technische mogelijkheden bezitten voor hun propaganda-actie, daar missen zij toch één ding, dat is de toewijding van duizenden werkers, die dagelijks verspreiden, vergaderingen organiseren en geld bijeen brengen. Die actieve strijders heeft de CPN wel. Haar werkers gaan dagelijks op pad met het verkiezingsmateriaal en zij zullen er voor zorgen, dat er geen stukje papier blijft liggen. In de handen van deze actieve werkers vormt ons dagblad De Waarheid een vlijmscherp en doeltreffend wapen. Door middel van De Waarheid werden in de afgelopen maanden honderden nieuwe contacten tussen partij en arbeidersklasse gelegd. In de eindspurt naar de 12de maart moeten we voortbouwend op de behaalde resultaten onze Waarheid blijven hanteren.

Daarom heeft het Dagelijks Bestuur van de CPN besloten om op zaterdag 7 maart een DAG VAN DE PERS te organiseren. Zij roept alle leden en vrienden van de partij op om die dag mee te helpen een zo groot mogelijk aantal kranten aan de man te brengen.

Laat niets ons er van weerhouden om aan dit werk deel te nemen. Zet er alles voor opzij.

Afdelingsbestuurders, mobiliseert Uw leden voor deze dag.

Leden en sympathiserenden, meldt U bij het bestuur van Uw afdeling en vormt colportageploegen in steden en dorpen.

Met De Waarheid tegen Romme en Beel!

Met De Waarheid voor Vrede en Brood, voor

Lijst 8, DE GROOT

Het Dagelijks Bestuur der CPN

Waarheid, 27 februari 1959.

Zojuist verschenen

DE WAARACHTIGE HISTORIE VAN

A_hQ

door Loe Hsun

vertaling van Theun de Vries

De beroemde novelle van de vader van de Chinese culturele revolutie

Een der mooiste publicaties van de grote Chinese denker en schrijver is hiermede voor het Nederlands lezende publiek bereikbaar geworden.

104 blz. Stofomslag en tien penseeltekeningen van Hans Brouwer

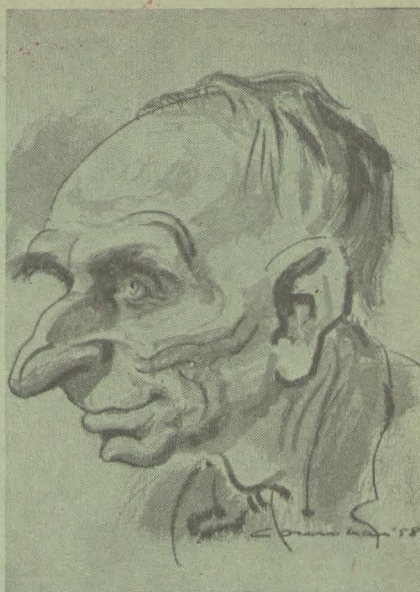

uitgeverij Pegasus

verkrijgbaar in de erkende boekhandel

juist nu een belangrijk boek

Een 72-jarige arbeider schreef zijn herinneringen voor u neer

*Bernie Meyer.
zoals een karikaturist hem zag*

Een ontroerend boek, vol humor en tragiek, vol strijdbaarheid en levenskracht.

Het leven van de Nederlandse matrozen in de jaren 1900-1920
Het leven van arme emigranten in Australië tijdens de grote crisis

voorwaarts en niet vergeten

door Bernard Meyer

293 bladzijden

Met een portret van de schrijver

Gedrukt op prima houtvrij papier

Stevige linnen band met stofomslag

uitgeverij Pegasus

f. 7.90

verkrijgbaar in de erkende boekhandel

april 1959

Politiek en Cultuur

uit de inhoud:

Veertig jaar CPN

**Uit de geschiedenis van het
Philipsconcern**

Democratie in de „vrije” wereld

P
C 37

19e jaargang, nr

4

40 cent

APRIL 1959

De CPN veertig jaar	<i>A. Averink</i>	145
Uit de geschiedenis van het Philipsconcern	<i>G. Verrips</i>	155
Indonesische communisten bereiden hun congres voor	<i>Henk de Vries</i>	166
Over de democratie in de „vrije” wereld	<i>Fr. Marek</i>	174
BOEKBESPREKINGEN:		
De waarachtige historie van Ah Q	<i>B. IJ.</i>	183
Zigzagbewegingen van het gezonde mensenverstand	<i>D. Zaslowski</i>	185
Problemen van co-existentie	<i>William Z. Foster</i>	188

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Lelidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De-abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.
Prinsengracht 473, Amsterdam-C., tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

De CPN veertig jaar

DE Communistische Partij van Nederland ontstond, evenals de communistische partijen in de andere landen van Europa, in de strijd tegen het reformisme, dat de strijdkracht van de arbeidersklasse verlamde. Zij is de vrucht van de klassenstrijd, zoals deze zich in Nederland ontwikkelde gedurende het imperialistische tijdperk.

In 1894 was de SDAP ontstaan uit de „Sociaal Democratische Bond”, waarvan Domela Nieuwenhuis de leider was. Figuren als Troelstra, Vliegen, Schaper, Henri Polak en anderen voelden niets voor de revolutionaire geest van het Marxisme, waarvan in de „Sociaal Democratische Bond” nog veel was overgebleven. Zij wilden het Marxisme „herzien” en schaarden zich in de gelederen van het internationale revisionisme. Hun optreden leidde tot de scheuring van de „Sociaal Democratische Bond”, die bij de bestrijding van het reformisme uiteindelijk geheel in het anarchisme verzandde.

Deze „herziening” van het Marxisme door de oprichters van de SDAP kwam neer op het verraad aan de strijd van de arbeidersklasse om de macht, om de dictatuur van het proletariaat. Zij beschouwden deze strijd als „utopisterij”. De leiders van het reformisme in Nederland stonden onder invloed van de theorieën van Bernstein en werden geleid door de opvattingen die met name in de Duitse sociaal-democratie steeds meer de overhand kregen. Zij meenden het socialisme te kunnen bereiken op geleidelijke wijze, langs de weg van compromissen met de bourgeoisie, zonder het burgerlijk staatsapparaat stuk te slaan. De economische ontwikkeling van het grootkapitalisme zou nationalisatie en samenvoeging van de grote bedrijven noodzakelijk maken, hetgeen dan socialisme zou betekenen.

In de Nederlandse SDAP ontwikkelde zich, zoals ook in andere sociaal-democratische partijen, een linkervleugel onder leiding van Wijnkoop e.a., die een eigen blad uitgaven „De Tribune”. Op een Buitengewoon Congres in 1909 te Deventer werd deze groep uit de SDAP gestoten, hetgeen leidde tot de oprichting van de Sociaal Democratische Partij (SDP).

In deze tijd voerden de Russische sociaal-democraten onder leiding

van Lenin, die er in zijn partij in geslaagd was de meerderheid te veroveren (vandaar het woord bolsjewiki), de konsekwente strijd tegen het revisionisme. Lenin verdedigde de aansluiting bij de Internationale van de afgescheiden linker vleugel van de SDAP, de SDP, in het Bureau van de Tweede Internationale.

Dit wilde echter niet zeggen, dat Lenin het met alle opvattingen van de leiders der SDP eens was. Hij trad hen echter vriendschappelijk tegemoet, steunde hen in de strijd tegen het reformisme en bestreed in hen het „linkse communisme”, dat naar het isolement voert. De SDP deed evenwel weinig moeite om haar verbindingen met de massa der arbeiders op te bouwen. Ten tijde van de aansluiting bij de Derde Internationale in 1919 telde zij 500 leden.

Het is echter de historische verdienste van de SDP dat zij de strijd tegen het reformisme in Nederland aanbond, onmiddellijk de betekenis van de Russische Revolutie zag en zich aansloot bij de nieuwe levenskrachtige Communistische Internationale.

Voor de aansluiting reeds had de SDP op een congres, dat eind 1918 in Leiden gehouden werd, besloten de naam „Communistische Partij in Nederland” aan te nemen. Verder werd het Partijbestuur de opdracht gegeven er voor te zorgen, dat de partij vertegenwoordigd was op het eerste congres van de Communistische Internationale. „De Tribune” kreeg als ondertitel; „Orgaan van de Communistische Partij”.

Partijgenoot S. J. Rutgers woonde namens de CPN, als gedelegeerde met raadgevende stem het stichtingscongres bij, dat in maart 1919 gehouden werd. Hij bracht deze stem uit vóór de oprichting van de Communistische Internationale. Op 10 april 1919 publiceerde het Partijbestuur van de CPN het besluit tot aansluiting bij de Communistische Internationale.

Van grote betekenis was ook het tweede congres van de Communistische Internationale. Op dit congres werden de 21 door Lenin opgestelde voorwaarden aanvaard, die de basis waren waarop de partijen zich konden aansluiten bij de Derde Internationale. Op een buitengewoon congres moest beslist worden over deze voorwaarden en de naam, die moest luiden: „Communistische Partij van.... (het betreffende land), sectie van de Derde Internationale.” De 21 voorwaarden waren tegelijkertijd de politieke grondslag voor de aangesloten partijen om zich te ontdoen zowel van het rechtse opportunisme als van de „linkse” opportunistische opvattingen, die in de meeste partijen overheersten. In zijn werk „Het linkse communisme, een kinderziekte van het communisme” toonde Lenin aan, dat beide loten van één stam zijn, die de groei en de ontwikkeling van de communistische partijen en het vervullen van haar leidende rol in de klassenstrijd belemmeren.

Natuurlijk waren deze aan het Marxisme-Leninisme vijandige opvattingen met het tot stand komen van de communistische partij en de internationale aaneensluiting niet verdwenen. Binnen de Internationale werd een felle ideologische strijd gevoerd voor de overwinning van het Marxisme-Leninisme in tal van theoretische en praktische vraagstukken.

In Nederland, waar de 21 voorwaarden op een congres werden aanvaard, zou het nog lange tijd duren, voordat de partij tot ontplooiing kwam. Haar erfenis was het „linkse communisme”, waaruit een secta-

rische afgeslotenheid van de massa der arbeiders voortvloeide. Maar de internationale verbondenheid was een grote hulp bij de politieke groei van de partij en de ontwikkeling van de strijd der Nederlandse arbeidersklasse. Het voornaamste daarbij is, dat het bewijs werd geleverd, dat alleen door uit te gaan van de Leninistische beginselen de partij de juiste weg kan vinden en dat zij zich in de strijd voor deze beginselen ideologisch en in aantal versterkt.

Tot aan 1930 bleef de CPN evenwel in zichzelf verdeeld door het optreden van aan het Leninisme vijandige invloeden en fracties, welke de groei van de partij in de weg stonden.

Het ontbrak bij het werk onder de massa's voornamelijk aan het werken onder de in het NVV georganiseerden, die tot aan 1930 onbetwist onder de invloed van de reformistische leiders stonden. Het „linkse communisme” zag de noodzaak van vakverenigingswerk niet in. Deze zwakte kenmerkte vele communistische partijen, en Lenin voerde er de felste strijd tegen. Dit negeren van het vakverenigingswerk vond zijn oorsprong in de anarchistische overblijfselen in het denken, dat de reformistische leiders en de leden over één kam scheert. Zonder vakverenigingswerk te verrichten, is het echter onmogelijk de arbeiders in de strijd aan te voeren en de verbindingen met de massa duurzaam te versterken. Het betekende tevens de arbeiders in het aangezicht van de wereldcrisis in 1929, zonder leiding te laten bij de verdediging van haar levenspeil en klassebelangen.

Het was duidelijk, dat er een radicale wending in de partij moest worden doorgevoerd. Internationaal werd de strijd gevoerd onder de leuze: „Voor de bolsjewisering van de partij”, waarbij de nadruk werd gelegd op het bedrijfs- en vakverenigingswerk.

Het congres van 1930 legde hiervoor de grondslag. Het werd een keerpunt in de geschiedenis van de CPN.

In „De Tribune” van 4 december 1929 schreef Paul de Groot, zelf voortgekomen uit het vakverenigingswerk, een artikel, waarin hij opkwam „voor een radicale wending in de politiek en ook in het organisatie-werk van de partij”. De partij moest een einde maken aan de positie van machteloosheid, waarin zij verkeerde en een proletarische partijpolitiek voeren.

Onder invloed van dit congres keerde de afgescheiden Wijnkoopgroep na uitoefening van zelfcritiek terug en werd de eenheid hersteld. Het congres koos een nieuwe leiding, waarin Paul de Groot en Cees Schalker in het secretariaat werden gekozen en Louis de Visser als voorzitter optrad.

Vanaf die tijd heeft de partij een grote rol gespeeld in tal van arbeidsconflicten en begon zij te groeien. Zij gaf leiding aan de in de vakbonden georganiseerde arbeiders door middel van de „Rode Vakbewegings Oppositie”, uitgaande van de gedachte, dat de vakbonden zullen zijn, wat de arbeiders er van maken.

HET PROLETARISCH INTERNATIONALISME

De oprichting van de Communistische Internationale stond in nauw verband met het slagen van de Oktober-revolutie in Rusland. De overwinning van de Russische arbeiders en boeren werd in de gehele wereld

met enthousiasme en actieve solidariteit begroet.

Met de overwinning van de Russische Oktober-revolutie brak een geheel nieuwe periode aan in de strijd van de internationale arbeidersklasse. Van nu af aan kon de strijd van de arbeiders steunen op een socialistische arbeidersmacht. Op een zesde deel van de wereld was voor het eerst de staatsmacht in handen gekomen van de onderdrukte klasse en waren de voorwaarden geschapen voor de opbouw van het socialisme. Hierdoor werd niet alleen aangetoond, dat de onderdrukte klasse inderdaad de macht kan veroveren en behouden; het bestaan van de Sowjet-Unie bracht een fundamentele verandering in de krachtsverhoudingen te weeg. Het kapitalistische stelsel werd door het bestaan van een socialistisch land ondermijnd.

Het onmiddellijke gevolg er van was, dat de revolutionaire beweging oversloeg op enkele landen in Europa, Hongarije en Duitsland, waar ze echter met een nederlaag eindigde.

Ook in Nederland had de Oktober-revolutie haar weerslag, zowel op de arbeiders als op de bourgeoisie. Deze laatste zag zich genoodzaakt concessies te doen en enkele eisen waarvoor de arbeidersklasse lang had gestreden n.l. het algemeen kiesrecht en de 8-urendag, in te voeren om de onrust meester te worden.

Voorals de werkers in de koloniale landen, die in diepste armoede en slavernij verkeerden, begrepen dat het bestaan van de Sowjet-Unie hun strijd enorm versterkte en geheel nieuwe perspectieven bood.

De overwinning van de revolutie in Rusland, werd behaald dank zij het konsekvent vasthouden aan de Marxistische beginselen door de Russische communisten onder leiding van Lenin.

De reformistische politiek had daartegenover tot een debacle geleid.

Tijdens de eerste wereldoorlog was de Tweede Internationale volkomen verdwenen en haar leiders waren overgegaan naar de bourgeoisie die zij steunden bij de oorlogvoering.

In Nederland stemde Troelstra in de Tweede Kamer voor de mobilisatie-credieten. „De nationale gedachte overheerst thans de nationale geschillen”, zo zei hij. „De godsvrede werd min of meer formeel afgekondigd”, schrijft B. Schaper hierover in zijn herdenkingsartikel ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de SDAP.

Alleen de Russische socialistische leiding van Lenin hielden zich aan de congresbesluiten van de Socialistische Internationale. „De vijand staat in eigen land” zeiden de bolsjewiki en zij mobiliseerden de massa's in het achterland tegen de oorlog en bouwden ook aan de fronten hun organisaties op.

Gedurende de oorlog kwamen de internationalisten in de sociaal-democratie bijeen in Zimmerwald (Zwitserland) en daarna in Kienthal in 1916. De conferentie van Zimmerwald noemde Lenin de „eerste stap” in de ontwikkeling van de internationale beweging tegen de oorlog. Lenin stond op deze conferentie aan de linkerzijde. Maar in deze linkerzijde verdedigden alléén de bolsjewiki het standpunt van Lenin.

Ook de conferentie in Kienthal aanvaardde de fundamentele stelling van de bolsjewiki niet: het omzetten van de imperialistische oorlog in de burgeroorlog en het bewerkstelligen van de nederlaag der eigen bourgeoisie; het benutten van de crisisperiode, waarvan de oorlog de

uitdrukking was, om de arbeidersklasse aan de macht te brengen. Het oprichten van een nieuwe, derde internationale werd eveneens afgewezen. De conferentie in Kienthal bevorderde echter de scheiding van het kaf van het koren.

Na de overwinning van de Oktober-revolutie werd de oprichting van de nieuwe Internationale mogelijk. Interessant is in dit verband een artikel van Lenin over „De plaats van de Derde Internationale”, waarin hij schreef:

„Het internationale verbond van de partijen, dat de revolutionaire beweging van de wereld, de beweging van het proletariaat tot afwerping van het juk van het kapitaal, leidt, berust thans op een ongekennd stevige basis: op enige Sowjet-republieken, die op internationale schaal de diktatuur van het proletariaat, zijn overwinning op het kapitalisme belichamen”.

De juistheid van deze stelling is in méér dan veertig jaren strijd bevestigd en heeft rijke vruchten afgeworpen. Door het bestaan van de Sowjet-Unie werd de overwinning van de revolutionaire beweging in China mogelijk gemaakt. De Sowjet-volken hebben altijd elke bevrijdingsbeweging in de wereld moreel en materieel gesteund, uitgaande van het principe van de internationale proletarische solidariteit.

Omgekeerd is de houding tegenover de Sowjet-Unie een toetssteen geworden voor de revolutionaire inhoud van een arbeiderspartij.

De CPN heeft haar gehele geschiedenis door, hoeveel laster ook over haar werd uitgestort, de Sowjet-Unie helpen verdedigen tegen de vijanden van de arbeidersmacht. De aanvallen van het revisionisme, dat de partij trachtte los te maken van de solidariteit met de Sowjet-Unie en de andere socialistische landen, wees zij vastberaden af. Eensgezind ondersteunde de partij de Moskouse Verklaring van de communistische partijen van november 1958, waarin werd gezegd: „Thans is het een levensbelang van de werkers in alle landen om de Sowjet-Unie en alle socialistische landen, die een politiek voeren tot het behoud van de wereldvrede en een bolwerk zijn voor de vrede en de maatschappelijke vooruitgang, te ondersteunen... Het is hun belang de historische, politieke en sociale verworvenheden, die in de Sowjet-Unie, de eerste en machtigste socialistische staat, in de Chinese Volksrepubliek, in alle socialistische staten, verwerkelijkt zijn, te verdedigen tegen alle aanslagen van de vijanden van het socialisme en bij te dragen tot de versterking en uitbreiding van deze verworvenheden.”

DE CPN EN HET KOLONIALE VRAAGSTUK

De opnemingsvoorwaarden voor toelating tot de Communistische Internationale zijn een uitstekende toetssteen voor de wordingsgang van onze partij.

Laten wij bijvoorbeeld de koloniale kwestie bezien.

Punt acht van de opnemingsvoorwaarden luidt:

„Ten aanzien van de koloniën en de onderdrukte nationaliteiten moeten de partijen en de landen, wier bourgeoisie zulke koloniën bezit en andere naties onderdrukken, een bijzonder duidelijk standpunt innemen.

Iedere partij, die zich bij de Internationale wil aansluiten, is verplicht

de machinaties van „zijn” imperialisten in de koloniën te ontmaskeren, iedere vrijheidsbeweging in de koloniën niet met woorden, doch metterdaad te ondersteunen, het verdrijven van de eigen imperialisten uit deze koloniën te eisen, in de harten van de arbeiders van zijn land kameradschappelijke gevoelens voor de werkende bevolking te wekken en onder de troepen van dit land systematisch tegen iedere onderdrukking van de koloniën agitatie te voeren”.

Nu na veertig jaar kunnen wij met trots zeggen, dat de Nederlandse communisten dit nooit hebben vergeten en altijd voor een vrij en onafhankelijk Indonesië zijn opgetreden en de internationale vrijheidsbeweging actief gesteund hebben.

De CPN heeft altijd gestreden voor de democratische rechten van het Indonesische volk. Zij ging uit van het woord van Karl Marx: „Geen volk kan vrij zijn, dat een ander volk onderdrukt”. De CPN trad in woord en geschrift op voor het zelfbeschikkingsrecht van het Indonesische volk, tot aan de afscheiding van het z.g. moederland toe. Zij voerde actie voor de vrijlating van de politieke gevangenen die verbannen waren naar het concentratiekamp aan de Boven Digoel op Nieuw Guinea, waar velen omkwamen van ondervoeding en malaria. Bij de verkiezingen plaatste zij Indonesische communisten op haar lijst. Zo de gevangene voorzitter van de PKI, Sardjono, om op deze wijze zijn invrijheidstelling tot stand te brengen. Maar de regering stond hem niet toe de kandidaatstelling te aanvaarden.

In 1933 was het alleen de CPN, die opkwam voor de dappere muiters van de „Zeven Provinciën”, waarbij Indonesiërs en Hollanders samen streden voor hogere lonen en beter eten. Colijn liet het muitende schip bombarderen...! Een beroep op het Partijbestuur van de SDAP de slachtoffers bij te staan voor het gerecht, werd per brief getekend door Banning afgewezen. Banning zag er geen brood in hen te verdedigen!

De CPN ondersteunde de petitie van het lid van de Volksraad in Indonesië, Sutardjo, waarin aangedrongen werd op uitbreiding van de rechten der Indonesiërs, o.a. door een eigen volksmilitie in te stellen.

Terwijl de bezetting van Indonesië dreigde door het Japanse fascisme, liet de koloniale bourgeoisie de Indonesiërs weerloos. Met als gevolg, dat het Japanse fascisme het rijk der duizend eilanden vrij snel kon bezetten.

De SDAP achtte het Indonesische volk niet rijp voor het zelfbeschikkingsrecht, zij was zoals hun koloniale specialist Van Kol verklaarde „voor een positieve koloniale politiek”. De sociaal-democratie beschermde ook hier de belangen van haar eigen koloniale bourgeoisie, die bereid was uit de koloniale overwinsten een brokje toe te werpen en daarmee de SDAP de gelegenheid te geven de arbeiders in slaap te sussen.

De winsten uit de koloniën en de tijdelijke conjunctuur na de eerste wereldoorlog waren de voedingsbodem voor de reformistische illusies om langs geleidelijke weg, door middel van medezeggenschap in de bedrijven het socialisme te bereiken.

De communistische partij hield echter vast aan de Marxistische beginselen en roeide wat het koloniale vraagstuk betreft, tegen de stroom op.

Na de tweede wereldoorlog was het alleen de CPN die stemde tegen de grondwetswijziging, welke diende om het zenden van dienstplichtigen naar Indonesië mogelijk te maken. De koloniale oorlog werd voorbereid. Onze partij heeft in de strijd daartegen de beste tradities van de Nederlandse arbeidersklasse hooggehouden. Een hoogtepunt in deze strijd was de algemene 24 uur-staking in Amsterdam in 1946 tegen de troepenuitzending. Van meet af aan streed de CPN voor de overdracht van de volledige soevereiniteit over het voormalige Nederlands-Indische grondgebied aan de Republiek Indonesië. Ook nu doet zij dit ten aanzien van de overdracht van Nieuw Guinea aan de Republiek.

Het leverde de partij geen kamerzetels op, maar daarvoor in de plaats heeft de Indonesische bevrijdingsbeweging baangebrouwen met de steun van de Nederlandse communisten.

Indonesië is thans een zelfstandige staat. De Communistische Partij van Indonesië, die tijdens het koloniale bewind aan de scherpste vervolgingen blootstond en zich nooit legaal heeft kunnen ontwikkelen, omvat thans 1½ miljoen leden. Thans bestaan in Indonesië andere sterke organisaties van de bevolking, zoals de vakorganisaties, boeren-, jeugd- en vrouwenorganisaties en andere nationale partijen.

Door de succesrijke strijd van het Indonesische volk tegen de koloniale overheersing werd de positie van de arbeidersklasse in Nederland versterkt. Want de koloniale bourgeoisie heeft aan kracht ingeboet door het verlies van haar koloniale bezit, de kurk waarop zij dreef.

De konsekwente strijd van de CPN voor de overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië, het laatste bolwerk van de kolonialisten, is tot brede lagen van de bevolking doorgedrongen, met name tot een deel van de aanhangers van de Partij van de Arbeid. Daaruit blijkt, dat de door de CPN naar voren gebrachte standpunten op een juiste wijze de behoeften van de reële ontwikkeling tot uitdrukking brengen. Daarom zullen zij ook de overwinning behalen!

DE STRIJD TEGEN HET FASCISME

Onder punt zes van de opnemingsvoorwaarden in de Communistische Internationale werd de eis gesteld, dat elke partij, niet alleen het openlijke „sociaal patriottisme” zou ontmaskeren, maar ook het „sociaal-pacifisme”.

Ook in dit opzicht heeft de CPN een roemrijke traditie.

Ná de eerste wereldoorlog, waarvan de arbeiders en de volkeren van alle landen schoon genoeg hadden, verzette de leiding van de sociaal-democratische partijen de bakens. Zo ook de leiding van de SDAP. Zij werd onder aanvoering van Koos Vorrink, de partij van het „gebroken geweertje” en kwam op voor ontwapening. In werkelijkheid deden zij niets tegen de nieuwe oorlog, die voorbereid werd door het fascisme. Integendeel, zij bestreden juist op pacifistische gronden de Sowjet-Unie, het enige land waarvan konsekwente strijd tegen de fascistische diktatuur verwacht kon worden. Inderdaad, de arbeiders van de Sowjet-Unie waren bewapend, zij droegen geen gebroken geweren, omdat zij vanaf het bestaan hun arbeidersmacht moesten verdedigen tegen de interventie van kapitalistische landen.

Het dadenloze pacifisme gaf de bourgeoisie de gelegenheid om de

herbewapening van de Duitse militaristen onder Hitlers leiding zonder veel tegenstand te doen verlopen.

Het is, zoals P. de Groot het treffend schreef in zijn brochure „De levende waarheid van het Leninisme”:

„Terwijl de sociaal-democratische leiders gebroken geweertjes aanprezen, maakte de Ruhrindustrie hele geweertjes en nog veel meer.

De Duitse sociaal-democratie, die het in die jaren in de hand had om in samenwerking met de communisten van Duitsland een vreedelievend land te maken, wees echter „alle geweld” af tegen de fascistten, en gebruikte het intussen tegen de communisten.

De tweede wereldoorlog werd onvermijdelijk als een noodlot...

Weer vielen twintig miljoen doden, behalve de burgers, behalve de gaskamers van Auschwitz, Bergen Belsen e.a. . . De gewonden zijn nog niet eens geteld!

Dat is onze historische ervaring met de geweldloosheid. Het was een afschuwelijk bedrog en een waardeloze illusie, waardoor de volkeren in de kapitalistische landen vrijwel weerloos aan het oorlogsgeweld werden uitgeleverd”.

Terwijl de Nederlandse sociaal-democratische leiders eveneens een zodanige politiek volgden en in hun weekblad „Vrijheid, Arbeid, Brood” stelselmatig beweerden, dat fascisme en communisme één was, riep de communistische partij op, tot eenheid van de arbeidersklasse tegen het fascisme. Zij voerde krachtig de daadwerkelijke strijd tegen het fascisme.

De communisten en de door hen geleide organisatie „De Rode Hulp” hielpen de vluchtelingen, die na het aan de macht komen van Hitler over de grens kwamen en asyl zochten. Zij steunde de vorming van de Internationale Brigade in Spanje, waar met de steun van Duitse en Italiaanse fascistten, Franco een oorlog ontketend had tegen de Spaanse Republiek. Spanje had het graf van het fascisme kunnen worden, als de sociaal-democratische partijen de Republikeinen hadden gesteund. Zij deden dit niet, maar steunden de „non-interventie”-politiek en hielpen daarmee het fascisme.

De communistische partij riep de sociaal-democratische arbeiders op tot eenheid van actie tegen het fascistische gevaar. Ook echter voor de verdediging van hun directe belangen. In de dagen, dat de werkloosheid een massale omvang kreeg werden op initiatief van de partij Werklozen Actie Comité's gevormd, die streeden voor verbetering van de steunnormen. In 1936, toen de werkloosheid een permanent verschijnsel was geworden, werd uit deze comité's de werklozenorganisatie „Eendracht maakt macht” opgericht. Zij streed tegen huisuitzettingen en boedelverkopingen die veelvuldig plaats vonden en organiseerde ontspanningslokalen voor de werklozen. Zij verwierf zich zulk een gezag onder de massa der werklozen, dat in 1938 de toenmalige leiders van het NVV moesten toestemmen dat EMM zich aansloot bij de Amsterdamse Bestuurdersbond. De EMM groeide uit tot een landelijke organisatie met 60 afdelingen. Het waren deze kernen van arbeiders, die in oktober 1940 de werkverschaffingsstakingen leidden tegen de nazi-bezetter.

In mei 1940 werd ons land bezet door de Duitse fascistten. De SDAP

stortte ineen. De CPN werd een illegale partij. Er braken harde tijden aan van strijd en vervolging.

Konsekvente strijd tegen de bezetter, vereniging van alle nationale krachten tot vernietiging van het fascisme, dat was het devies van de communisten.

De leidende rol van de partij kwam prachtig tot uitdrukking in de eerste moeilijke tijd van de bezetting, met name bij de organisatie van de roemrijke Februaristaking van 1941.

Wederom was het de communistische partij, die de arbeiders en de bevolking mobiliseerde tegen de nazi-bezitters en de machinaties van Mussert om aan het bewind te komen. Zij verschafte gedurende de gehele bezetting voorlichting door middel van „De Waarheid”, die een grote mobiliserende rol vervulde en de bodem schiep, waarop de weerstand tegen de nazi's op elk gebied opbloeide. Zowel door sabotage, hulp aan onderduikers, solidariteit met de slachtoffers van de fascistische terreur, enz.

De partij heeft de vuurproef van oorlog en illegaliteit met glans doorstaan. Haar optreden is van de grootste betekenis geweest voor het verzet van het gehele volk tegen het fascisme. De nagedachtenis van de in de strijd gevallen communisten zal eeuwig blijven voortleven. Ook de poging van de aan het eind van de oorlog in de partijleiding doorgedrongen vijandige elementen, de partijpolitiek in opportunistische zin te wijzigen, kan hun roem niet bezoedelen.

Na 1945 zag de bourgeoisie het, toen zij weer in het zadel zat, als één van haar voornaamste taken om met behulp van de SDAP, later de PvdA, de toegenomen invloed van de communisten en het prestige van de Sowjet-Unie te ondergraven. Meer nog. Dit werd steeds weer de inzet van de strijd. Om het communisme te bestrijden, was geen middel slecht genoeg.

De PvdA bouwde voort op nieuwe illusies, die zij wekte. Voortaan zou met de arbeiders rekening moeten worden gehouden. De PvdA kwam in de regering. Eerst moest de armoede gelijkelijk verdeeld worden, daarna de welvaart. De reformistische illusies schoten opnieuw wortel op de grondslag van een tijdelijke na-oorlogse conjunctuur, die op oorlogsvoorbereiding steunde.

De CPN hield echter vast aan de Leninistische beginselen, zowel in haar houding tegenover Indonesië, als in de ontmaskering van de kapitalistische uitbuiting en de oorlogsdrijvers en de verdediging van het proletarische internationalisme.

De partij zelf had een gehele vernieuwing ondergaan. In de strijd had zij vele leden en kaders verloren. Er waren na de oorlog nieuwe leden toegetreden, die kwamen uit sociaal-democratische en confessionele kringen en de CPN erkenden als de enige strijdbare arbeiderspartij.

Dat neemt niet weg, dat door een dergelijke historische ontwikkeling, mede doordat gedurende de illegale omstandigheden geen normaal partijleven mogelijk was, een achterstand op ideologisch en theoretisch gebied ingehaald moest worden, hetgeen ook voor de praktische strijd gevolgen had.

Er moest geschoold en voorgelicht worden. De strijd voor de Marxistisch-Leninistische beginselen in de politiek en organisatie van de

partij moest opnieuw aangevat worden. Dit gebeurde niet in alle rust, maar in onmiddellijke strijd met de klassevijand die een fractie in de partij liet optreden. Het doel was een rechts-opportunistische leiding aan de kop van de partij te brengen, iets wat aan het eind van de oorlog tijdelijk was gelukt. De Leninistische kern in onze partij onder leiding van pgt de Groot, bleek echter de sterkste te zijn en het vertrouwen van de nieuwe aanwas in de partij te bezitten.

Een nieuwe poging werd gedaan in het recente verleden door de hedendaagse revisionisten onder aanvoering van Wagenaar, Gortzak en Brandsen, die als directe handlangers van de reactie zijn opgetreden.

De partij heeft deze aanval echter afgeslagen. De laatste verkiezingen hebben getoond, dat ook de communistische kiezers het optreden van de rechtse scheurmakers hebben veroordeeld. In de strijd tegen het revisionisme heeft de partij verliezen moeten lijden, maar deze kunnen na de vernietiging van de Wagenaar-groep weer worden goedge maakt, als de partij met kracht blijft optreden als stuwende en leidende kracht bij de vereniging van alle democraten tegen de reactie, bij de verdediging van het levenspeil der werkers en in de strijd voor de vrede.

Ongetwijfeld waren de laatste veertien jaren in de veertigjarige geschiedenis van de CPN niet gemakkelijk. De herleving van de oude reformistische theorieën en illusies onder invloed van de tijdelijke hoogconjunctuur deed het klassebewustzijn der arbeiders verzwakken. De revisionistische opvattingen, die de reactie in de communistische partijen trachtte te doen postvatten, moesten met veel strijd worden overwonnen.

In deze strijd die achter ons ligt en die ons nog te wachten staat, zal de partij haar zwakten overwinnen en de verbindingen met de massa's versterken. Hoe belangrijk ook, is het stemmen- en zetelaantal daarbij niet van beslissende betekenis. Beslissend is het werk, dat de CPN in de komende tijd zal verrichten in het belang van de arbeidersklasse, van het Nederlandse volk.

Er bestaat geen twijfel aan, dat de Nederlandse communisten, die trots kunnen terug zien op hun veertigjarige geschiedenis, ook de taken die voor hen liggen, met ere zullen volbrengen.

ANNIE AVERINK

UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET PHILIPSCONCERN

Een beslissende periode in de ontwikkeling van Philips tot machtig wereldmonopolie vormden de jaren '20, toen oorlogswinst en hoogconjunctuur ruimte gaven om de vleugels breed uit te slaan, niet alleen in Nederland maar ook ver buiten de grenzen. In tientallen landen kwamen Philipsvestigingen tot stand. Machtige tegenstanders van naam, zoals de Amerikaanse en Duitse trusts namen de nieuwe concurrent zeer ernstig. „Hij en feitelijk hij alleen vormt een gevaar voor onze Amerikaanse winsten. Wanneer de bescherming van onze patenten op zeker moment in geheel Amerika of in een deel ervan zwak zou worden, dan zal hij onze grootste bedreiging zijn, de minst kwetsbare en de meest vindingrijke van al onze concurrenten.” Zo oordeelde J. W. Woodward, de vertegenwoordiger voor Europa van de Amerikaanse International General Electric, in 1924 in een brief aan de president van deze grootste trust ter wereld op electrisch gebied *). Overigens was deze zelfde heer Woodward toen al sedert twee jaren ook nog commissaris van Philips.

De cijfers over de jaren 1927 tot en met 1929 zijn, zeker voor die tijd, sprookjesachtig: het aantal tewerkgestelden in Philipsbedrijven in Nederland nam in deze drie jaren toe van ruim 9.000 tot 27.000 man, de bekend gemaakte winsten beliepen een totaal van 52 miljoen gulden, de reusachtige vernieuwingen en uitbreidingen van het bedrijf werden op staande voet volledig afgeschreven, en directie en commissarissen, in feite de familie Philips en een enkele goede kennis, verdeelden in genoemde drie jaren alleen al aan tantièmes een 5,7 miljoen gulden. (Dividenden, andere commissariaten en directeurschappen, salarissen, representatie- en andere onkostenvergoedingen tezamen zorgden er echter ongetwijfeld voor, dat zo'n inkomen meer of minder het belangrijkste niet meer was.)

Na 1929 keerde het getij in bepaalde opzichten. Philips' monopoliepositie in ons land stelde hem in staat ook in de crisisjaren de prijzen in Nederland hoog te houden — in het land met de grootste en modernste gloeilampenfabrieken bleven de prijzen voor gloeilampen de hoogste in Europa. De extra-winsten die Philips op deze wijze maakte, benutte hij voor verscherpte concurrentie op de buitenlandse markten door uitbreiding van de produktie in zijn buitenlandse bedrijven. Daarmee ging inkrimping van de produktie in Eindhoven gepaard: in de drie crisisjaren 1930—1932 daalde dientengevolge b.v. de gloeilampenproduktie in Eindhoven van 73 miljoen tot 30 miljoen stuks, terwijl die in buitenlandse Philipsbedrijven steeg van 5 naar 60 miljoen stuks. Het aantal Philipswerkers in Eindhoven daalde in korte tijd van 27.000 tot 11.650 man — de ontslagen gingen gepaard met werktijdverkortingen zonder behoud van loon en werden benut om vele loonsverslechteringen door te voeren. De verplaatsing van de produktie naar het buitenland heeft zich in de loop van de dertiger jaren doorgezet; zo steeg

*) G. W. Stocking en M. W. Watkins: Cartels in action, blz. 326 — New York, 1947.

het percentage Philipswerkers, dat in de buitenlandse bedrijven werkte, in de loop van 1929 tot 1939 van rond 30 % tot rond 60 % van het totaal.

De controle over het personeel was verscherpt. Hiertoe waren eind 1929 speciale opdrachten verstrekt aan Mr. W. E. A. de Graaff, die daartoe de nauwste relaties onderhield met de politie in alle landen. Na de fascistische staatsgreep in Duitsland hield hij belangrijke contacten met Gestapocheefs.

Voor de bezitters waren de crisisjaren weliswaar niet de beste — de winsten daalden, de koersen vielen sterk en men achtte in 1934 het moment gekomen zelfs een kwart van het aandelenkapitaal af te stem-pelen — maar men zag toch wel kans om in die jaren van massawerk-loosheid, 1930—1932, voor dividenden en tantièmes 15 miljoen gulden over te houden.

In de leiding van het Philipsconcern vonden in die tijd enkele inter-essante benoemingen plaats. Directie en commissarissen oordeelden ir. P. F. S. Otten, een zoon van een directeur van de Duitse trust All-ge-meine Elektrizitäts Gesellschaft (AEG) die met Philips oudste dochter was gehuwd en reeds over uitgebreide volmachten beschikte, de beste man om hun crisispolitiek met vaste hand door te voeren. Hem werd opgedragen „de leiding over alle financieele aangelegenheden der N.V. (incl. filialen en aangesloten ondernemingen) met de daaraan ten grondslag liggende administratieve organisatie, alsmede over de tech-nische en commercieele gesties (b.v. budgettering, nieuwbouw, aan-schaffingen, uitbreidingen, enz.) welke de financieele politiek onze N.V. belangrijk beïnvloeden.” Op sterk aandringen van ir. Otten werd prof. dr. ir. J. Goudriaan in de directie aangetrokken en de vrije hand gelaten het uitbuitingssysteem met behulp van zijn moderne bedrijfseconomie te verscherpen. „Zo droeg de depressieperiode er toe bij de onderneming in economisch opzicht tot dezelfde graad van efficiency te brengen als zij in haar technische sectoren had bereikt,” wordt in de officieuze Philipsbiografie van prof. Bouman opgemerkt *).

*

Het nieuwe directielid prof. Goudriaan verdient om meer dan een reden belangstelling. In zijn levensloop ontmoet men de volgende mijl-palen: Eerste Wereldoorlog — Inspecteur van de Arbeid, 1922 — direc-teur van het Centrale Normalisatiebureau, 1925 — hoofdingenieur bij Wilton-Feyenoord, 1928 — hoofd van Philips' bedrijfsorganisatie, 1938 directeur en 1944 president-commissaris van de Nederlandse Spoor-wegen. Hij was een van de meest geziene figuren bij de Nederlandse heersende klasse. Daarvan getuigt ook het feit, dat de regering hem tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog benoemde tot burgemees-ter van de rode hoofdstad Amsterdam. Voor de gezagsovername wer-den de meest vrouwenwekkende figuren benoemd. Hij is geen bur-gemeester van Amsterdam geworden, omdat de directie van de Neder-landse Spoorwegen verdeeld werd over bezet en bevrijd Nederland en Goudriaan in september 1944 naar bevrijd Zuid-Nederland ging en daar de verantwoordelijkheid voor het transportwezen kreeg.

*) Prof. dr. P. J. Bouman: „Anton Philips de mens/de ondernemer”, blz. 187 — Am-sterdam, 1956.

Deze prof. Goudriaan speelde in de crisisjaren bij Philips niet alleen een eerste viool inzake de interne bedrijfsproblemen, maar hield zich ook bezig met algemene economische en politieke vraagstukken die voor grote concerns in zulke tijden van belang zijn. Hij bepleitte b.v. onophoudelijk de devaluatie van de gulden, die voor het Philipsconcern zeer voordelig zou worden. Hij hield zich ook bezig met de grote vraagstukken waarvoor de Nederlandse arbeidersklasse zich in de tijd van de crisis en de opkomst van het fascisme gesteld zag. Zijn opvattingen te dien aanzien, die representatief geacht kunnen worden voor het grootkapitaal in die dagen, vindt men helder uiteengezet in zijn tot de leiders van de sociaaldemocratie gerichte boek „Socialisme zonder dogma's”.

In die dagen van massale werkloosheid en ernstige klassenbotsingen overal in de kapitalistische wereld groeide in vele landen aan de basis een strijdbare eenheid van de arbeidersklasse, van socialisten en communisten. In Duitsland bleef de verdeeldheid in de arbeidersbeweging echter te groot en daarom kon Hitler de macht grijpen. De Rijksdag werd in brand gestoken en het bloedige schrikbewind der nazi's begon. Ook in Nederland vond in de arbeidersklasse een radicalisering plaats en maakte de machtsovername door Hitler diepe indruk. Prof. Goudriaan richtte zich in die bewogen dagen tot de sociaaldemocraten en sprak en schreef over de SDAP b.v. als volgt: „Marcheert zij in tijd van nood naar links, dan is het haar schuld wanneer de democratie valt; marcheert zij naar rechts, dan maakt zij de democratie onoverwinnelijk en redt daarmee de grote ideële belangen die op het spel staan...” Dus: of fascisme, of naar rechts met de sociaaldemocratie... Voor „de grote ideële belangen” in ieder geval geen eenheid tegen het fascisme.

De Nederlandse arbeidersbeweging, leraart de Philipsprofessor, moet zich aansluiten bij „de Nederlandse traditie van vrijheidszin en verdraagzaamheid”. „Het werkelijke socialisme is een gemoedsgesteldheid — het is een synthese van Westers idealisme... het revolutionaire en cynisch wetenschappelijk doende marxisme heeft velen van de arbeidersbeweging verwijderd gehouden...” (De revisionistische appels vielen toen al niet ver van de Philipsboom, zoals men ziet.)

Het is een steeds weerkerend verschijnsel in de geschiedenis van de arbeidersbeweging: vooral bij keerpunten in de maatschappelijke en politieke strijd onderneemt de reactie pogingen de arbeidersklasse er van af te brengen een eigen klassepolitiek te volgen, probeert zij de arbeiderspartijen los te maken van de strijd voor de belangen en historische doeleinden van de arbeidersklasse en ten onder te doen gaan in een politiek van „nationale verdraagzaamheid” met de grote concernbezitters.

Het gaat er natuurlijk ook bij de Philipsdirecteur prof. Goudriaan slechts om de arbeidersbeweging te „verbeteren” — haar te bevrijden van haar fouten, van haar dogmatisme. Het belangrijkste dogma dat verwijderd moet worden is dan dat van de klassenstrijd, waarvoor prof. Goudriaan in de plaats wil stellen de z.g.n. socialistische „strijd voor vrede en vrijheid binnen de staat”. Deze strijd moet vooral gevoerd worden door de reformistische leiders van de arbeidersbeweging, die zich ten doel dienen te stellen dat de „vrede” tussen de monopolies en de werkers niet wordt verstoord en zodoende de „vrijheid” der be-

zitters gehandhaafd blijft. „Men heeft verzuimd het maatschappelijk vraagstuk te stellen in zijn werkelijke vorm... een vraagstuk van technisch-organisatorische aard. Een vraagstuk in structuur geheel analoog aan alle vraagstukken van bedrijfsorganisatie, maar overgebracht op de ontzaglijk vergrote schaal van de maatschappelijke verhoudingen... Men heeft verzuimd de toegepaste wetenschap der maatschappelijke vraagstukken te scheppen... De inhoud van het wetenschappelijke socialisme, van de wetenschappelijke geleide politiek gericht op het socialistisch ideaal, kan men dus vrij nauwkeurig karakteriseren als precies het tegendeel van hetgeen men tot dusver daaronder verstaat.”

Aldus de theoretische grondslagen voor het socialisme van de grote concerns — het gaat om een groot kapitalistisch monopoliebedrijf met de rechtse sociaaldemocratische leiders als chefs van de afdelingen voor personeelszaken en als bestuurders van de personeelsverenigingen, voor vrede en vrijheid in bedrijf en staat... Men moet echter rekening houden met revolutionaire tradities en stemmingen”, legt prof. Goudriaan uit, en „daarom zullen de overige democratische partijen in Nederland goed doen de SDAP om tijdelijke afdwalingen harer leiders niet te verketteren. Zij moeten het deze partij mogelijk maken zich uit vrije wil, na innerlijke strijd, desnoods na splitsing, te ontwikkelen tot de zuiver democratische volkspartij welke zij in wezen is”. *) Na de oorlog heeft dat type partij gestalte gekregen in de Partij van de Arbeid.

*

Wat betreft de jaren '30 wijzen de lofzangers van Philips graag op de roerende zorg voor de gezondheid van de werknemers, die de leiding aan de dag legde met de grootscheepse röntgendoorlichting. De grootste uitbuiting in 't land werd zelfs een verwoed pleiter voor de gezondheidszorg voor de arbeiders in alle Nederlandse bedrijven en overheidsinstellingen! In 1939 kon men vaststellen dat tegenover de f 88.000,—, verbonden aan kosten voor tbc-opsporing bij Philipsarbeiders, in de loop van de dertiger jaren een besparing aan ziektekosten voor het concern stond van f 252.000,—; bovendien was de sterke stijging van de omzet van röntgentoestellen in de moeilijke crisisjaren een uitkomst... Men kan achter de goedkope sociale reclame dan ook moeilijk verbergen, dat de jaren '30 voor Philips in de eerste plaats jaren waren van crisismaatregelen voor de werkers en van oorlogsvoorbereidingen.

„Voor de leiding van een zo internationaal georganiseerd bedrijf als de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken viel het niet moeilijk betrouwbare politieke informatie te verkrijgen over het diplomatieke spel met alle dreiging van machtsaanwending die het inhield”, vermeldt Boumans Philipsbiografie. Het Philipsconcern begon zich op de Tweede Wereldoorlog voor te bereiden in... 1935, „naar aanleiding van aanwijzingen en inlichtingen, die wij al die jaren ook uit Duitsland kregen, dat zeer ernstig rekening moest worden gehouden met een eventueel betrekken van Nederland in de oorlog”, deelde president-directeur Otten in 1948 tegenover de Parlementaire Enquêtecommissie mee.

*) Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan: „Socialisme zonder dogma's”, blz. 42, 54, 22, 120, 28, 29 en 56.

Belangrijke veranderingen vonden plaats in de leiding van het concern. In 1935 verongelukte ten tweede male een schoonzoon van Anton Philips, nu jhr. Sandberg, directielid van Fokker, aan wie Anton Philips gaarne een vooraanstaande plaats in het concern had toegewezen. Het was een moeilijk te verwerken slag en Anton Philips, die het bedrijf groot had gemaakt, glipten de teugels uit de handen: de feitelijke directeur werd zijn schoonzoon Ir. Otten, die in 1936 ook officieel tot directeur werd benoemd. Anton Philips' zoon, Frits Philips, was inmiddels onderdirecteur geworden. Drie jaar later werden deze verschuivingen afgerond, werd Otten officieel president-directeur, Frits Philips in de topdirectie opgenomen en ook het college van commissarissen belangrijk gewijzigd.

In het kader van de oorlogsvoorbereidingen overwoog men bij Philips een industriële mobilisatie, waarbij men dacht aan verplaatsing van bedrijfsonderdelen naar Rotterdam of Bloemendaal, „achter de waterlinie”, maar men schijnt dit soort plannen niet lang ernstig te hebben genomen. Meer aandacht werd besteed aan de verdeling van de centrale leiding over de gebieden aan weerszijden van de frontlijnen, beveiliging van de rechten van de bezitters, verbindingen met de machthebbers in de oorlogvoerende landen, e.d. Uitgangspunt was daarbij: „Het wereldrijk van Philips mocht . . . niet afhankelijk zijn van het lot van Nederland.”*)

„Meer dan de zojuist genoemde „industriële mobilisatie” interesseerde Philips de vraag welke consequenties een eventuele overheersing door een vreemde mogendheid zou kunnen hebben. Hij kwam diep onder de indruk van krantenberichten over de wankele rechtspositie van de ondernemingen in landen, die een plotselinge verandering van hun staatsrechterlijke bestel ondergingen . . . Philips drong er op aan, dat zijn adviseurs spoedig plannen zouden ontwerpen om meer juridische garanties te verkrijgen ter bescherming van de vennootschap tegen ongewenste ingrepen van buitenaf . . .”*)

Het bezit van buitenlandse dochtermaatschappijen werd volgens een overeenkomst, die voorjaar 1939 werd gesloten, in geval van nood overgedragen aan een Amerikaanse en een Britse trust, resp. met de Hartford National Bank en Trust Co. en de Midland Bank Executer en Trustee Co. Ltd. De Europese ondernemingen bleven toebehoren aan de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken. Philips verlangde echter van de regering, dat zij een zetelverplaatsing naar Willemstad juridisch mogelijk zou maken. Een desbetreffende „Wet, houdende bijzondere voorzieningen met betrekking tot de in de gebiedsdelen van het Koninkrijk der Nederlanden gevestigde naamloze vennootschappen”, werd veertien dagen voor de Duitse inval net op tijd in het Staatsblad opgenomen. Er werd ook een overeenkomst gesloten ter beveiliging van Philipsvermogen in geval van een Duitse overwinning.

In de periode van oorlogsvoorbereidingen had de Philipsdirectie uiteraard ook behoefte aan militaire adviseurs. Daartoe behoorde een zekere kapitein Sas. In 1938 werd deze vervangen door generaal Winkelman. Kapitein Sas werd militair attaché in Berlijn, waar hij over zulke voortreffelijke verbindingen beschikte, dat hij meermalen met

*) „Anton Philips”, blz. 237 en 233.

de meest geheime plannen in de Duitse militaire hoofdkwartieren op de hoogte was, o.a. ook met het plan Nederland op de 10e mei 1940 binnen te vallen. Tot zijn verbindingen behoorde die met de topchef van de Duitse spionage, generaal Oster. In januari 1940 benaderden hoge Duitse autoriteiten, naar de mededelingen die ir. Otten later aan de Parlementaire Enquétecommissie zou verstrekken, via hem de Nederlandse regering met het verzoek om voor de aanval op België, vrije doortocht door Limburg te verlenen. In dezelfde maand werd de opperbevelhebber van de Nederlandse strijdkrachten plotseling vervangen door de militaire adviseur van Philips, generaal Winkelman, die er andere strategische opvattingen op na hield... Het leidde tot een verzwakking van de verdediging van Zuid-Nederland en het belemmeren van de hulp uit België en Frankrijk — de Philipsfabrieken bleven voor oorlogshandelingen gespaard. Over deze kwestie is in binnen- en buitenland betrekkelijk veel deining geweest, daar zij in nauw verband staat met de snelle ineenstorting van de Nederlandse verdediging in de oorlogsdagen van '40.

Toen de Duitse inval plaats vond, in mei 1940, was de Philipsdirectie gereed. In de nacht van 7 op 8 mei vertrokken de belangrijkste reeds naar Den Haag — er was alarm gegeven. Op 10 mei vielen de Duitse troepen binnen. Op 13 mei vertrok een deel van de concernleiding naar Engeland. „Bij de mond van de Nieuwe Waterweg lagen Britse torpedobootjagers gereed, die volgens afspraak naar Hoek van Holland waren gezonden om Nederlandse ministers, het personeel van de Britse ambassade en de Philipsgroep een uitwijkmogelijkheid te verschaffen. De Philipsstaf werd vanwege het risico op verschillende schepen ondergebracht.”*)

*

Het deel van de Philipsdirectie, dat in Nederland achter bleef, stond onder leiding van Frits Philips, die kort tevoren in de topdirectie was opgenomen — de zoon in de Duitse gebieden, de vader in de Engels-Amerikaanse gebieden. Frits Philips was als reserve-officier onder de wapenen, hetgeen een aardig excuus was voor de vader om zich later in de Verenigde Staten te kunnen verdedigen tegen de beschuldigingen als zou Philips verbindingen met de vijand onderhouden. Het is immers „... plicht dat iedere jongen.. voor vorstin en vaderland..”

Met directe medewerking van opperbevelhebber Winkelman kon Frits Philips onmiddellijk naar Eindhoven terugkeren en verhinderen dat de Duitsers zelf de leiding namen van de fabrieken die voortaan voor hen zouden werken. In „De Telegraaf” van 20 oktober 1940 kon Frits Philips mededelen: „Direct na de capitulatie hebben de Duitse instanties ons te kennen gegeven, dat ook zij er prijs op stelden, dat de fabriek zo gauw mogelijk weer op volle capaciteit zou werken... Wij hebben bij de Nederlandse en Duitse instanties volkomen begrip gevonden voor deze noodzakelijkheid en wij kregen de prettigste medewerking om dit te bewerkstelligen. In het vertrouwen hierop zijn wij zo spoedig mogelijk aan het werk getogen en hebben voornamelijk de zomermaanden op voorraad gewerkt. Alhoewel er door nieuw af te

*) „Anton Philips”, blz. 240/241.

sluiten handels- en betalingsverdragen enige tijd verloren is gegaan, dat wij niet konden exporteren, is hier gelukkig verbetering ingetreden, zodat naar diverse landen onze export weder functioneert. Het is begrijpelijk, dat Duitsland hier een grote plaats inneemt."

Het aantal arbeidskrachten steeg in de loop van de oorlogsjaren van 15.300—21.500 man. Hierbij zijn dan waarschijnlijk niet geteld de vele naamlozen in het concentratiekamp Vught, die door de Duitse slavendrijvers gedwongen werden voor Philips te werken...

De aandeelhouders ontvingen over de oorlogsjaren '39—'45 18 % dividend, de preferente aandeelhouders ontvingen 36 %...

Overigens bleef het enige directielid niet achter zonder personen, die hem met raad en daad terzijde konden staan. Daar was b.v. het lid van de Hoge Raad der Nederlanden, Mr. L. A. Nijpels, die vlak voor het uitbreken van de oorlog commissaris van Philips was geworden. Na de oorlog moest hij wel even geschorst worden, omdat hij zo lang lid van de Hoge Raad was gebleven, maar hij werd op den duur toch vicevoorzitter van de Hoge Raad en vicevoorzitter van de Raad van Commissarissen van de N.V. Philips.

Verder was gebleven Mr. H. L. Woltersom, toevallig ook vlak voor de oorlog commissaris geworden van Philips, een man die de meest voor-
aanstaande posities in het bankwezen innam tijdens de bezetting, met Dr. H. M. Hirschfeld, de rechterhand vormde van Seyss-Inquart bij het beheer van de Nederlandse economie. Beide heren zouden buitengewoon boeiende en onthullende mededelingen kunnen doen over de gang van zaken in het politieke en economische leven in het Nederland van de jaren '39—'45, maar helaas, de heer Woltersom heeft volgens zijn zeggen zijn aantekeningen en dagboeken uit deze periode „in een balorige bui verbrand" en de heer Hirschfeld acht de tijd nog niet gekomen tot publicatie over te gaan. Beide heren zijn thans lid van de Raad van Commissarissen van Philips. De heer Woltersom is zelfs voorzitter van deze raad, zoals hij na de oorlog ook presidentcommissaris kon worden van de Rotterdamse Bank, de Nederlandse Kaizer Fraser, de N.V. Verenigde Glasfabrieken, Teerunie N.V., Nederlandse Machine Fabrieken en Artillerie Inrichtingen, Hunter Douglas Holland, Levensverzekering Nill. Mij e.a., vice-president van de Holland Amerika Lijn N.V., commissaris van Unilever, Hoogovens, De Gruyter en zeer vele anderen — herhaaldelijk in gezelschap met de heer Hirschfeld. Mannen die het ver brachten sinds de oorlog.

In Nederland gebleven was ook Ir. Th. P. Tromp, directeur van Philips' radiobuizenfabriek. Een man, die een centrale positie innam bij de geheime dienst en via wie practisch alle spionageberichten werden verzonden. Na de bevrijding van Eindhoven in 1944 was hij officieel plaatsvervangend chef van de Nederlandse geheime dienst. Hij beschikte tevens over vele contacten met de verzetsbeweging, met name ook met de Raad van Verzet, waar enkele hoge Philipsfunctionarissen een voorname rol speelden *). Ook andere vooraanstaande Philipsmen namen belangrijke posities in het burgerlijk verzet in.

In Nederland gebleven was ook Mr. de Graaff, politispecialist van

*) Zie artikelenserie in De Waarheid 27 febr.—9 mrt. '59. „Achter de schermen der westerse democratie."

Philips, die ook gedurende de bezetting nauwe contacten met de Gestapo had. Hij bevond zich soms op het Gestapohoofdkwartier in Berlijn, waar zeer hoge functionarissen hem inzage verschaften in uiterst geheime documenten. Als voorbeeld noemde Mr. de Graaff eens, dat hij inzage had gekregen in een zeer geheim rapport van de opperste SS- en politiechef Himmler aan Hitler over Mussolini's schoonzoon, Ciano, minister van Buitenlandse zaken van Italië, dezelfde dag nog dat het was uitgebracht*). Hij reisde een twee en twintig maal met Duitse papieren naar Zwitserland en terug voor spionagezaken gedurende de jaren 1941—1944. Zwitserland was gedurende de oorlogsjaren een internationaal centrum waar vertegenwoordigers van de grote internationale banken en concerns elkaar ontmoetten en een knooppunt van spionage — zo bevond b.v. Allan Dulles, topman van de Amerikaanse geheime dienst, zich veelvuldig in Zwitserland.

Dat Philips over goede relaties met de Duitse bezetters beschikte, blijkt ook uit de reis van een Philipsingenieur, die met toestemming van Duitse instanties in Berlijn vanuit Eindhoven via Stockholm naar Londen ging in het kader van het werk van de economische inlichtingendienst, die onder een der hoogste Philipschefs, ir. Tromp, ressorteerde. Deze dienst hield zich bezig met „de economische voorbereiding van de aanstaande vrede en haar gegevens waren voornamelijk van belang voor de minister van Waterstaat.” Minister Albarda heeft vooral tegen de bevrijding ontzaglijk veel materiaal gehad van deze groep, voor het bestellen van baggermolens, elektrische apparaten, telefoonnetten, die verwoest waren en dergelijke meer.”**) (Deze SDAP-minister Albarda werd binnen een half jaar na de bevrijding van Eindhoven opgevolgd door ir. Tromp.) De chef van de Duitse contraspionage in Nederland, die een en ander op het spoor kwam, werd door hogere Duitse instanties met een kluitje in het riet gestuurd. Een ander voorbeeld: het was de heer Walterscheid, voor de oorlog directeur van Philips- Polen en na de oorlog directeur voor het Verre Oosten, die aan het einde der bezetting tussen de commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten, generaal Koot, en de Duitse bezettingsautoriteiten bemiddelde over de beëindiging van de vijandelijkheden. Nog een voorbeeld: via relaties met de SD werd een Philipsingenieur, die gearresteerd was, beschermd, Frits Philips zelf en andere directieleden werden gearresteerd en daarna weer vrijgelaten voor de fabrieksleiding.

*

De heren van Philips die naar Engeland waren vertrokken bleven er nauwelijks een maand en vertrokken reeds in juni '40 naar de Verenigde Staten: „Hoe het ook met Engeland mocht gaan, het werd de leiders van het Philipsconcern steeds duidelijker, dat de wereldpolitieke leiding meer en meer naar de Verenigde Staten zou worden verlegd. Aan de overzijde van de Oceaan kon in ieder geval op meer vrijheid van handelen worden gerekend dan in het steeds meer op de defensie en de oorlogsproductie gerichte Britse milieu.”***)

In Amerika ontmoette Philips echter zeer grote moeilijkheden. „Het

*) Parlementair Enqueterapport Deel IV-C, blz. 1187.

**) Parlementair Enqueterapport Deel IV-C, blz. 1843.

***) „Anton Philips” blz. 243 en 245.

Philipsconcern was geleidelijk tot zo'n machtige concurrent van bepaalde Amerikaanse maatschappijen uitgegroeid, dat men zich kon voorstellen hoe beducht sommige zakenmannen waren voor de activiteit van de Philipstopfiguren, die in de Verenigde Staten waren aangekomen... Met verwondering zag men hoe Philips er in slaagde zich zelfs op de Zuidamerikaanse markt te handhaven door Amerikaanse radio-toestellen naar dit belangrijke afzetgebied te exporteren".*) Ook de produktie in de Amerikaanse Philipsbedrijven werd uitgebreid en nieuwe maatschappijen werden opgericht — de Philips Export Corp. en de North American Philips Corp. Maar ook de tegenkrachten waren sterk. „De Amerikaanse veiligheidsdienst begon gegevens te verzamelen, waarvan door een verkeerde interpretatie wel eens misbruik zou kunnen worden gemaakt. Dit gevaar nam toe naarmate de Philipsorganisatie zich op de Amerikaanse markt liet gelden... Het controle-apparaat, uiteraard onmisbaar in oorlogstijd, nam ten opzichte van de North American Philips Corp. niet altijd de gewenste tact in acht... Er werd zelfs door de Senaat een commissie van onderzoek benoemd onder leiding van Harley M. Kilgore om te rapporteren over buitenlandse kartels, waarbij Amerikanen betrokken zouden zijn... Gelukkig werd het Kilgore-rapport niet in ruime mate verspreid...” Aldus Philips hofzanger, prof. Bouman. In genoemde rapporten en in het materiaal voor de processen, die tegen Philips aanhangig werden gemaakt, wordt herhaaldelijk gewezen op verbandingen met de andere zijde van het front. Maar, om met de historicus (!), prof. Bouman, mee te voelen: gelukkig werd het materiaal ook in Nederland niet in ruime mate verspreid...

Ir. Otten vertoefde gedurende de oorlog herhaaldelijk in Engeland. Daar bevond zich de Nederlandse regering in een volkomen afhankelijke en ondergeschikte positie ten opzichte van de grote monopolies. De handtekening van bankdirecteur en Philipscommissaris, Mr. J. W. Beyen, was bij de Bank of England meer waard dan die van alle Nederlandse ministers bij elkaar. De grote concerns hadden in de resten van het staatsapparaat de macht volkomen in handen. Zij bedongen ook voor oorlogsgoederen de prijzen die zij wilden. Philips berekende voor zijn leveranties vaak 20 % commissie, hetgeen de PvdA-afgevaardigde in de Tweede Kamer, Schilthuis, eens „woeker” dorst te noemen. Maar de oorlogsperiode was in de eerste plaats een tijd van versnelde smelting en onderwerping van het staatsapparaat door dat van de grote monopolies, de verdere ontwikkeling dus van het staatsmonopolistische kapitalisme, kenmerkend voor de huidige ontwikkelingsfase van het kapitalistische stelsel. Dit betreft zowel dat deel van het staatsapparaat, dat zich in de emigratie bevond, als hetgeen zich in het bezette gebied bevond. Het is opvallend, dat het Philipsconcern, zowel in Londen als in het bezet gebied en later ook zeer sterk in het bevrijde zuiden van ons land, zeer directe verbandingen heeft met politie-, opsporings- en inlichtingendiensten. Men mag aannemen dat menige verworven kennis en menige aangeknoopte relatie zeer lange tijd bewaard en bruikbaar is gebleven.

In het laatste oorlogsjaar, na de bevrijding van Zuid-Nederland

*) „Anton Philips”, blz. 245.

oefende het Philipsconcern directe invloed uit op de regering, die de overname van het staatsgezag en het economische herstel in het bevrijde Nederland moest voorbereiden; hierbij hebben latere ministers als Beel, Huysmans e.a. een belangrijke rol gespeeld*). De hersteljaren waren voor Philips uiteraard van zeer grote betekenis, vooral ook omdat men onmiddellijk na de oorlog klaar moest zijn voor de scherpe concurrentieslag om de herstelopdrachen.

De Philipsfabrieken in Eindhoven waren enkele malen gebombardeerd. Van de fabrieksruimte was het minste verloren gegaan — 25 %, maar van de kantoorruimten 72 % en verder waren talrijke hulpgebouwen, zoals de polikliniek en de bedrijfsschool totaal verwoest. De balanswaarde van de verloren gegane machines bedroeg een kleine 50 miljoen gulden. Maar dank zij uitstekende internationale relaties en krachtige regeringssteun vergde het herstel van Philips minder tijd, dan men zou verwachten. De produktie van de Nederlandse Philipsfabrieken bedroeg t.o.v. 1939

begin '46	eind '46	'47	'48	'50
50 %	100 %	150 %	200 %	270 %

De steun van de regering was van eminent belang. Bij de bevrijding van Eindhoven werd een credietovereenkomst gesloten met de regering van zes en een half miljoen dollar en in het najaar van '45 kreeg Philips een regeringscrediet van 90 miljoen gulden. Om de schijn te wekken, dat de regering enige controle over het concern uitoefende, werd een regeringscommissaris aan Philips Raad van Commissarissen toegevoegd, de heer Greidanus, een groot bankier. In 1948, toen het regeringscommissariaat van de heer Greidanus was afgelopen, wilden de heren van Philips hem niet meer missen — „Voor de medewerking en steun welke wij van de heer Greidanus in zo ruime mate mochten ontvangen en hebben mogen ondervinden, zeggen wij hem hierbij gaarne dank” — hij werd, nu door de aandeelhouders i.p.v. door de regering, herbenoemd als commissaris; thans is de heer Greidanus secretaris van de Philips' Raad van Commissarissen. Ook op andere wijze verleende de regering steun. In het jaarverslag schreef men in 1947: „Wij onderschrijven de mening, uitgesproken door de ministerpresident Dr. Beel, dat toekomstige loonsverhogingen afhankelijk moeten zijn van de tegenomen prestaties.” De Philipsdirecteur voor Arbeidszaken, ir. Z. T. de Fetter, werd bij de regering directeur-generaal van de Arbeid.

Het herstel van Philips verliep in sneller tempo dan dat van overig Nederland. Daarvan getuigen ook de volgende cijfers: het aandeel van Philips in Nederlands industriële export bleef in de jaren tot '50 steeds boven de 10 % (!) — in 1946 was het met een export van reeds 75 miljoen gulden zelfs 19 %; steeg de Nederlandse industriële produktie van 100 in 1938 via 94 in 1947 tot 113 in 1948, voor Philips waren de cijfers 100 in 1938, 115 reeds in 1947 en 155 in 1948.

Zo naderden de jaren '49—'50, het begin van een nieuwe periode in de geschiedenis van het Philipsconcern, het einde van de jaren van crisis en oorlog. Er was voor de bezitters aan het einde van deze periode werkelijk alle reden tot tevredenheid: in de jaren van oorlog en oorlogs-

*) Zie artikelenserie in De Waarheid 27 febr.—9 mrt. '59. Achter de schermen der westerse democratie.

herstel, 1939—1949, steeg het aantal Philipsarbeiders van 45.000 tot 80.000, het gewone aandelenkapitaal van 52.220.250,— gulden tot 102.695.025,— gulden, het preferente aandelenkapitaal zelfs van ruim 16 tot ruim 40 miljoen gulden en verder waren er in de Britse en Amerikaanse Philipstrusts nog enige honderden miljoenen ondergebracht; de gewone aandeelhouders hadden in de periode '39—'49 altijd nog een totaaldividend genoten van 51 % en de preferente aandeelhouders zelfs van 62 %. In Nederland beschikte Philips na de jaren van oorlog en herstel over een groter aantal bedrijven dan ooit tevoren met 34.000 werknemers in 1949 tegenover 19.000 in 1939 — 11.000 van hen werkten in bedrijven buiten Eindhoven, de decentralisatie was begonnen. Onder het Philipspersoneel bevonden zich meer dan 600 academisch gevormden, grotendeels in de laboratoria werkzaam. Verder was de invloed op het staatsapparaat groter en steviger geworden. De schone winst (na aftrek van belastingen) bedroeg over de jaren '46—'49 een slordige 50 miljoen gulden. Al bij al een mooie basis voor de stormachtige opmars in de jaren '50.

*

Thans is Philips een concern van 52 ondernemingen, de grootste trust op het gebied van verlichtings-, radio-, televisie- e.d. artikelen buiten de Verenigde Staten. Rangschikt men alle grote industriële ondernemingen buiten de Verenigde Staten volgens de omvang van hun nettowinsten, dan neemt de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken te Eindhoven de negende plaats op de wereldranglijst in; rangschikt men volgens de omzet, dan neemt zij de elfde plaats in op ongeveer gelijke hoogte met het Krupp-concern, boven Siemens Halske en andere internationaal bekende monopolies. Dit concern van belangrijk internationaal formaat is het grootste Nederlandse monopolie, hoewel de Brits-Nederlandse monopolies als Shell en Unilever zowel qua omzet als qua winstcijfer Philips overtreffen. Beide laatstgenoemde monstermonopolies nemen op de wereldranglijst dan ook onmiddellijk na General Motors en Standard Oil de derde en vierde plaats in en zijn de twee grootste monopolies ter wereld buiten de Verenigde Staten. Goed beschouwd is Philips dan ook slechts derde op de ranglijst van grote monopolies in het kleine Nederland! *)

De macht van de grote concerns is echter niet onbegrensd, ook die van Philips niet en ook die van Shell, Unilever, Philips en AKU samen niet. De grote concerns staan uiteindelijk machteloos tegenover de wetten waaraan de kapitalistische produktie is onderworpen. Zij staan ook machteloos tegen de acties van de arbeidersklasse — de onteigening van alle monopoliebedrijven in de socialistische landen en hun inschakling in de opbouw en vooruitgang van een socialistische maatschappij, zonder uitbuiting en oorlogsprofiteurs, zijn daarvoor een sprekend voorbeeld.

G. VERRIPS

*) In Economisch-Statistische Berichten bewerkte Amerikaanse gegevens — 3 sept. 1957, blz. 707.

Indonesische communisten bereiden hun congres voor

Over enkele maanden zal het 6e congres van de Partai Komunis Indonesia worden gehouden. Dit congres heeft niet alleen betekenis voor het Indonesische volk, maar evenzeer voor het Nederlandse. De PKI speelt een belangrijke rol in het Indonesische politieke leven en haar werk heeft in het bijzonder bijgedragen tot de revolutionaire acties van het Indonesische volk tegen het Nederlandse imperialisme in de afgelopen jaren.

Op een uitgebreide zitting van het Centraal Comité eind november zijn de voorbereidingen voor het congres begonnen. Het Centraal Comité heeft de ontwerp-thesen gepubliceerd, die in het algemeen verslag aan het 6e congres zullen worden voorgelegd, alsmede een nieuw ontwerp-program en een nieuwe ontwerp-constitutie.

De discussies over deze ontwerpen zijn begonnen en zij beperken zich niet alleen tot de leden van de PKI. In een open brief aan de leden van de Partij en het gehele Indonesische volk zegt het dagelijks bestuur, dat het ook „de openbare mening buiten de PKI om haar mening en critiek vraagt”. „De mening en de critiek hebben wij ten zeerste nodig, omdat de besluiten en de standpunten van het komende congres niet alleen het belang van de leden en de PKI-organisaties betreffen, maar eveneens het belang van Indonesië en het gehele Indonesische volk.”

Vertegenwoordigers van de andere Indonesische partijen, van de regering, militaire autoriteiten, de voorzitters van het parlement en de constituante zullen tot het bijwonen van het congres worden uitgenodigd.

*

De betekenis van het congres voor Nederland springt direct in het oog, als men weet, dat in de ontwerp-thesen en het ontwerp-program het Nederlandse imperialisme nog altijd tot de voornaamste vijand van het Indonesische volk wordt bestempeld. „De politieke lijn, die door het vijfde nationale congres (1954) werd vastgesteld, namelijk dat het Nederlandse imperialisme de voornaamste vijand van het Indonesische volk is”, zo wordt gezegd, „is nog altijd juist. Met deze politieke lijn is de partij beter in staat om de grootst mogelijke kracht van het Indonesische volk te organiseren om slagen aan het Nederlandse imperialisme toe te brengen.”

In de afgelopen jaren zijn in de strijd tegen het Nederlandse imperialisme grote resultaten behaald. Zo werden in de loop van de tijd de Nederlandse Militaire Missie tot terugkeer gedwongen, de Indonesische leningen van Nederland nietig verklaard, de Nederlands-Indonesische Unie opgeheven, de RTC-Overeenkomst opgezegd en ondernemingen van de Nederlandse koloniale in beslag genomen. Maar dit betekent niet, dat de taken voor de nationale onafhankelijkheid geheel zijn ver-

vuld. Het is een feit, dat het Nederlandse imperialisme nog altijd 20 % van het Indonesische grondgebied — Westelijk Nieuw-Guinea — bezet houdt. De status van de Nederlandse bedrijven is nog niet geregeld, hoewel er reeds een wet tot nationalisatie bestaat. Het Nederlandse oliekapitaal (BPM ofwel Shell) is nog geen haarbreed in de weg gelegd; handlangers van de Nederlandse imperialisten zitten nog altijd in bestuursfuncties, staatsorganen en economische lichamen. Er zijn nog gewapende bendes, die in het belang van de Nederlandse koloniale optreden; de lucht, de zee en de Indonesische kusten worden nog altijd door Nederlandse oorlogsschepen en vliegtuigen bedreigd. Op cultureel en opvoedkundig gebied bestaat nog steeds een Nederlandse invloed.

Wanneer er echter gesproken wordt over de nationale bevrijding dan betekent het niet, dat het Indonesische volk zich van het Nederlandse imperialisme wil bevrijden om er het Amerikaanse imperialisme voor in de plaats te krijgen. Het Amerikaanse imperialisme vormt een voortdurende bedreiging voor de soevereiniteit en de veiligheid van het Indonesische volk. Het aanvaarden door het parlement van de wet op de investering van buitenlands kapitaal, hetgeen door de PKI en het Indonesische werkende volk met alle kracht bestreden werd, betekent dat Indonesië's deur wordt opengezet voor politieke, economische en culturele activiteiten van de imperialistische staten, vooral de Ver. Staten, Japan en West-Duitsland. De PKI is van mening, dat deze wetten slechts de imperialisten bevoordelen en het hun vergemakkelijken hun interventie uit te voeren. In de ontwerp-theses wordt opgemerkt: „Aan de hand van deze overwegingen is het dan ook duidelijk, dat de nationale strijd voor de volledige liquidatie van de Nederlandse economische macht in het raam van de vernietiging van de R.T.C.-overeenkomst en de bevrijding van Westelijk Nieuw-Guinea niet kan worden gescheiden van de nationale strijd tegen de interventie van de Ver. Staten. De plicht van onze nationale bevrijdingsstrijd is dus het opruimen van de resten van het Nederlandse kolonialisme en het bestrijden van het ondermijnende werk en de interventie van de Ver. Staten”.

*

De ontwerp-theses stellen vast, dat de Indonesische economie zich nog in de voortdurende greep van een crisis bevindt en dat de Indonesische regering nog niet voldoende maatregelen heeft genomen om het land aan de gevolgen van de crisis in de imperialistische staten te onttrekken. De Indonesische handel is nog voornamelijk op de kapitalistische landen georiënteerd en de regering gebruikt daarvoor het motief, dat zij „convertabele (inwisselbare) valuta” (dollars, ponden sterling) wil vergaren. Zij oriënteert zich daarbij niet op het verwerven van goederen, die voor een dringende opbouw noodzakelijk zijn. In de ontwerp-theses worden vier voorstellen gedaan om de voortdurende achteruitgang op economisch gebied te stoppen: 1) een verhoging van de binnenlandse produktie, onder meer door de in beslag genomen Nederlandse bedrijven tot staatseigendom te maken. Dit moet ook met de Nederlandse banken geschieden. Ook de bedrijven van de Kwo Min Tang dienen staatseigendom te worden. Door een samenwerking tussen regering, volk en deskundigen moet alles in het werk worden gesteld

om zelf aan de economische behoeften — vooral op het gebied van voedsel en kleding — te voldoen. 2) De import-export en de distributie van de belangrijkste goederen moet volledig door de regering in handen worden genomen. Smokkel en corruptie moeten volledig worden uitgeroeid. 3) De buitenlandse handel moet zijn zwaartepunt verleggen naar betrekkingen met de socialistische landen, die geen economische crises kennen, zodat een ruimere markt voor de Indonesische exportprodukten kan worden gevonden en kapitaalgoederen kunnen worden verkregen, die nodig zijn voor de vestiging van een eigen industrie, vooral de vestiging van een industrie, die de Indonesische grondstoffen zelf kan verwerken. 4) De regering dient te streven naar het verkrijgen van meer buitenlandse leningen tegen zo laag mogelijke rente en zonder openlijke of geheime politieke of militaire voorwaarden, teneinde de industrie op te bouwen en de mineralen te exploiteren.

*

Als gevolg van de economische crisis in Indonesië worden de levensomstandigheden van het Indonesische volk steeds moeilijker. Het levenspeil van de arbeiders, ambtenaren en het werkende volk in het algemeen gaat voortdurend achteruit. Het gevaar voor ontslagen en een uitbreiding van de werkloosheid wordt groter, terwijl er geen grotere werkgelegenheid wordt geschapen omdat de industrie niet wordt uitgebreid. Volgens het jaarverslag van de Bank Indonesia (1957—1958) waren de prijzen van levensmiddelen eind december 1957 met 100 % gestegen in vergelijking met eind 1956 en met 150 % in vergelijking met 1953. Het loon van de arbeiders ging in vergelijking met 1953 slechts gemiddeld met 10 tot 20 % omhoog. Op het ogenblik verdienen vele losse arbeiders nog een loon van 4.50 tot 5.— rupiah per dag, hetgeen nauwelijks voldoende is voor de aankoop van één liter rijst. De imperialisten trachten de status van de arbeiders van vaste tot losse arbeider te veranderen, teneinde zich aan de sociale verplichtingen te onttrekken. Bovendien dragen zij delen van de werkzaamheden aan aannemers op om zich van de bepalingen van Collectieve Arbeids Overeenkomsten, die tussen de ondernemers en de vakbonden zijn gesloten te ontdoen.

De boeren in Indonesië staan aan velerlei vorm van uitbuiting bloot, zoals door de landheer en de woekeraar. Benden van de DI-TII, die worden gesteund door landheren en buitenlandse ondernemers, plunderen de boeren. Zestig tot zeventig procent van de Indonesische bevolking bestaat uit boeren en het grootste deel heeft geen of slechts zeer weinig grond. Het eigendomsrecht van het grootste deel van de grond is in handen van een klein aantal landheren en buitenlandse monopoliekapitalisten.

De regering heeft een aantal maatregelen genomen, die erop gericht zijn de toestand in de dessa en de positie van de boeren te verbeteren. Deze maatregelen kunnen echter geen wezenlijke verbetering in de toestand van de boeren brengen. Zoals de ontwerp-theses opmerken: „Maar hoe dan ook, de feiten wijzen uit, dat de positie van de boeren op het ogenblik nog geen fundamentele verandering heeft ondergaan, het leven van de boeren is er in de afgelopen tijd zelfs niet beter opgevoerd maar slechter. Daarom mag niet worden vergeten, dat het be-

langrijkste doel van de boeren-beweging op het ogenblik de algehele vernietiging van de feodale overblijfselen is."

In de steden vindt men de kleine bourgeoisie — en deze groep heeft tot nu toe te weinig aandacht gehad. Tot hen behoren kleine warunghouders, kappers, betjak-rijders, die een eigen betjak bezitten, schoenmakers enz. Zij behoren tot de „arme groepen van de stad" en hoewel zij zeer eenvoudige produktiemiddelen bezitten, leven zij in moeilijke omstandigheden. Het aantal van deze stadsarmen is de laatste jaren enorm toegenomen als gevolg van de trek van de armoe boeren van de dessa naar de stad.

*

In het februari-nummer van Politiek en Cultuur is de analyse van D. N. Aidit opgenomen van de strijd om de geleide democratie en de houding van de PKI ten opzichte van de regering-Djuanda. We willen dit hier uiteraard niet herhalen. De afgelopen weken hebben de juistheid van deze analyse bewezen en ook van de opmerkingen in de ontwerp-theses, dat, de „trotskisten op een gladde manier proberen de inhoud van de opvattingen van president Sukarno en zijn idee voor een gotong-rojong-kabinet te verdraaien en pogingen doen de partijen, vooral en in de eerste plaats de PKI, te vernietigen". De discussie in de afgelopen weken in Indonesië ging over de deelname van de zogenaamde „functionele groepen" (vertegenwoordigers van massa-organisaties) in het parlement en de wijze, waarop hun benoeming respectievelijk verkiezing moest geschieden. De trotskistische en rechts nationalistische groeperingen wilden deze functionele groepen 50 % van de zetels geven, (en de vertegenwoordigers laten benoemen) terwijl de drie grote partijen — N.U., P.N.I. en P.K.I. — dit tot 33 % wilden beperken (en de vertegenwoordigers laten kiezen). De pogingen van de trotskisten tot vernietiging van het parlement en de opheffing van de partijen zijn echter mislukt. Er is besloten terug te keren tot de grondwet van 1945. De geleide democratie zal nu verder worden uitgevoerd door de vorming van een kabinet door president Sukarno, waarbij het parlement echter niet het recht heeft de regering ten val te brengen.

De vele discussies ontstonden mede dank zij de aarzelende houding van de nationale bourgeoisie. Omdat de Masjumi en PSI na de mislukte opstand elk prestige hebben verloren, trachten de Amerikaanse imperialisten hun plannen tijdelijk niet door middel van hen te verwezenlijken. Zij trachten nieuwe compradoren onder de middenklassen te werven, teneinde via hen de Masjumi en PSI weer in het zadel te helpen.

In het bijzonder na de nederlaag van de tegenregering, begon de imperialistische propaganda met de afschildering van het „communistiche gevaar" en de insinuaties dat de nederlaag van de rebellen een „communistiche overwinning" is. Ongetwijfeld hebben de communisten zeer veel tot de overwinning bijgedragen, maar het mislukken van de Amerikaans-Nederlandse interventie-plannen is uiteindelijk een overwinning voor het Indonesische volk en de nationale strijd. Hier ligt echter de historische tragiek van de nationale bourgeoisie: enerzijds vreest zij de imperialistische interventie, anderzijds vreest zij het volk.

De PKI voert een voortdurende strijd voor de handhaving en versterking van het eenheidsfront.

In de ontwerp-theses zet zij uiteen, dat de Indonesische bourgeoisie over het algemeen een handelsbourgeoisie is, zwak en afhankelijk van de in- en uitvoer, die wordt beheerst door de imperialisten. Er is nauwelijks een industriële bourgeoisie en dat heeft tot gevolg, dat ze niet als concurrent met de imperialisten verschijnt, maar zich naar haar probeert te richten. „Indien zij zich al wil verzetten, dan is zij niet krachtig genoeg. Hier ligt de oorzaak van de zeer weifelende en niet konsekwente houding van de Indonesische nationale bourgeoisie, welke ons land geschikt maakt voor de groei van compradoren en bureaucratistische kapitalisten”. Er wordt echter op gewezen, dat de weifelende aard van de middenkrachten niet fataal is. Door de voortdurende groei van de progressieve krachten en met een PKI-program, dat ook in het belang van deze middengroepen is, kunnen zij steeds of voor lange tijd trouw blijven aan de anti-imperialistische en anti-feodale strijd.

*

Van groot belang is het hoofdstuk over de buitenlandse politiek, waarin een duidelijke uiteenzetting wordt gegeven over de gewijzigde krachtsverhoudingen op internationale schaal en hun betekenis voor de volkeren van Azië en Afrika. Met vele feiten wordt de juistheid aangetoond van de verklaring van de twaalf communistische en arbeiderspartijen van november 1957: „Terwijl het socialisme in opgang is, gaat het imperialisme bergafwaarts. De posities van het imperialisme zijn aanzienlijk verzwakt als gevolg van het uiteenvallen van het koloniale stelsel.”

In de ontwerp-theses wordt verklaard: „Het socialisme als idee vervult reeds de gedachten van het grootste deel van de wereldbevolking. Tot zelfs leiders van niet-socialistische pas bevrijde staten in Azië en Afrika verklaren op hun wijze, dat zij het socialisme wensen en van de idealen van het socialisme vervuld zijn. Wij kunnen het met deze leiders wellicht niet eens zijn over de wijze, waarop zij het socialisme willen verwezenlijken en de bedoelingen, die zich achter deze verklaringen verbergen. Maar belangrijk is, dat zij reeds tot uiting brengen wat het verlangen van het volk is, namelijk het socialisme.”

De overwinningen van de volkeren van Azië en Afrika vormen een belangrijk deel van het proces van de achteruitgang van het kapitalisme en de vooruitgang van het socialisme. „Het is dus duidelijk”, zo zeggen de ontwerp-theses, „dat het nationale ontwaken van de volkeren van Azië en Afrika geen op zich zelf staande derde macht vormt. Het is een kracht, die een zeer belangrijk deel uitmaakt van het ontwaken van de gehele mensheid, welke tezamen met het socialistische kamp het imperialisme bestrijdt en op weg is naar nationale onafhankelijkheid voor alle volkeren, naar vrede en socialisme.”

Gedocumenteerd wordt uiteengezet, dat de zogenaamde onafhankelijke buitenlandse politiek van Sjahrir en Hatta in het verleden geen anti-imperialistische en vredespolitiek is geweest, maar in overeenstemming was met de belangen van de imperialisten; Indonesië heeft

een onafhankelijke buitenlandse politiek nodig, die gericht is op de wereldvrede en anti-koloniaal is. Vooral nu is dat van belang.

Na de duidelijke nederlaag van de zogenaamde tegenregering, hebben de Amerikaanse imperialisten een nieuwe tactiek toegepast. Het voornaamste oogmerk van de Amerikanen is nog altijd om Indonesië — vanwege zijn strategische positie en zijn rijkdommen — in de SEATO te betrekken. Indonesië bevindt zich in Zuidoost-Azië in de eerste linie in het verzet tegen de agressieve bedoelingen van de Amerikaanse imperialisten en het is tevens het eerste doelwit. In de ontwerp-theses wordt opgemerkt, dat de Amerikaanse imperialisten hun interventieplannen thans trachten te verwezenlijken „langs de weg van de „achterdeur”, die wordt voorgestaan door enkele leiders van Indonesië om in naam van het „anti-communisme” de Indonesische vrijheid aan de Amerikaanse imperialisten te verkopen en de Indonesische deur voor een imperialistische interventie open te zetten. Het is een historisch feit, dat een anti-communistische politiek een uitnodiging voor buitenlands ondermijningswerk en interventie betekent en dus ondermijnend voor het nationale Indonesische belang. Het volk verlangt waakzaamheid tegenover de verscheidene opvattingen, die in de grond de communisten en het Indonesische volk vijandig gezind zijn en flirtten met een samenwerking met de Amerikaanse imperialisten”. Het zou wijs zijn, indien de regering eveneens waakzaam is.

Deze waarschuwing van de PKI is temeer op zijn plaats, wanneer we de ontwikkeling van de laatste weken bekijken. Daar was in de eerste plaats het voorstel van de premier van Malakka Abdul Rachman en de president van de Philippijnen Carlos Garcia aan Indonesië om een „Zuidoost-Azië-bondgenootschap” te vormen door middel van een Zuidoost-Azië vriendschaps- en economisch verdrag. Dit zou zich echter niet alleen tot economische en culturele vraagstukken beperken, maar ook „defensieve” en politieke omvatten. Zoals bekend zijn de Philippijnen een Amerikaanse marionet in de SEATO en heeft Malakka een zeer weifelachtig standpunt en geen onafhankelijke buitenlandse politiek. Terwijl de Indonesische minister van Buitenlandse Zaken een later door die twee staten ondertekende verklaring „in overeenstemming met het Indonesische standpunt noemde” werd zij door het Indonesische volk bestempeld als een Amerikaanse poging om Indonesië via het paard van Troje in de SEATO te halen. De nieuwe Amerikaanse tactiek blijkt ook uit de levering van wapens aan Indonesië. Terwijl de Amerikaanse imperialisten de opstandelingen met wapens steunen, leveren zij eveneens wapens aan de regering. Terwijl de Amerikaanse imperialisten aan Luns — blijkens diens verklaring — garanderen, dat zij de Nederlandse souvereiniteit over Nieuw-Guinea zullen verdedigen en voor Nieuw-Guinea dezelfde (provocatorische) waarborgen geven als voor Formosa, zoekt zij toenadering tot Indonesië. Het Nederlandse imperialisme laat zich — zoals de afgelopen tien jaar — weer door Amerikaanse loze garanties tegen Indonesië aanmoedigen, hoewel deze zowel verplichtingen tegenover Nederland als Indonesië aan hun laars zullen lappen en alleen maar willen proberen uit het Nederlands-Indonesische geschil als lachende derde te voorschijn te komen. Het is alleen stupide, dat de Nederlandse imperialisten op deze weg blijven voortdobbelen. Het zelfde geldt ten aanzien van Australië.

Nimmer is ontkend dat ten aanzien van Nieuw-Guinea militaire afspraken tussen Nederland en Australië bestaan — integendeel er wordt ijverig op gezinspeeld. Maar ziet, in februari ondertekende de minister van Buitenlandse Zaken Casey een communiqué met Subandrio en de vaderlandse pers was in opschudding. Australië blijft de Nederlandse souvereiniteit erkennen, maar zal zich niet tegen Indonesische souvereiniteit verzetten. Wat doet het echter om de Indonesische souvereiniteit te bevorderen? En heeft Australië, dat Oostelijk Nieuw-Guinea exploiteert, opeens geen imperialistische intenties meer? Natuurlijk wel, maar het zijn dienaren van de Amerikaanse imperialisten en spelen hun spel mee. De verklaring heeft in Indonesië niet veel aandacht gekregen, want ze verplicht Australië verder tot niets. Maar tegelertijd, dat de verklaring ondertekend werd, bouwen de Australiërs een moderne vliegbasis in Malakka — op drie honderd kilometer — nog geen uur vliegen, van Medan. Noch Indonesië (voor nationale) noch Nederland (voor imperialistische) aspiraties hebben enigerlei oprechte steun van Australië te verwachten. De nieuwe manoeuvre is een onderdeel van de Amerikaanse strategie om weifelende elementen van de nationale bourgeoisie vrees „voor het communisme” aan te jagen en naar hun zijde over te halen.

Bij deze gehele nieuwe Amerikaanse tactiek is het nodig te wijzen op de geslepen rol, die de Joegoslavische revisionisten in dit spel is toebedeeld. De ontwerp-thesen van de PKI zeggen hierover: „Het is duidelijk, dat de leiders van de Joegoslavische Bond van Communisten een politiek voeren, die in wezen gelijk is aan de imperialistische politiek, namelijk de eenheid van de communistische wereldbeweging verbreken. Op deze wijze hopen zij ook de leiders van de nationale bourgeoisie van de jonge vrije, niet socialistische staten in Azië en Afrika, die een anti-koloniale, en vredespolitiek voeren te kunnen benaderen. Langs deze weg hopen zij de niet-socialistische staten van Azië en Afrika te kunnen verwijderen van de landen van het socialistische kamp, die de kern van het vredes- en anti-imperialistische front vormen en deze staten tot het imperialistische blok te brengen. Op deze wijze stellen zij zich ten doel het internationale vredes- en anti-koloniale front te breken, dat op het ogenblik in de gehele wereld, ook in Azië en Afrika groeit.”

Het is echter duidelijk, dat al deze pogingen zullen mislukken. De waakzaamheid van de volkeren is groot en bovendien — en dit is een objectieve, sprekende conclusie in de ontwerp-thesen van de PKI: „Het is tegenwoordig een feit, dat de leiders van de pas bevrijde staten in Azië en Afrika met trots kunnen zeggen, dat hun landen niet zullen „sterven” indien zij door Amerika en de andere imperialistische landen worden geboycot, omdat er socialistische landen bestaan, die steeds bereid zijn om hun de hand te reiken en onvoorwaardelijk steun te verlenen. Zou men dit kunnen zeggen, indien er geen socialistisch kamp bestond? Een eerlijker antwoord zou zijn: indien er geen sterk socialistisch kamp was, dat onder leiding staat van de Sowjet-Unie, zouden de imperialisten nog kunnen heersen in Azië en Afrika en zouden de nu vrije landen nog een blanke gouverneur-generaal en corrupte vorsten hebben. Het socialistische kamp is een objectieve gunstige factor en

hulp om de overwinning van de nationale vrijheidsstrijd te bevorderen, ongeacht of men deze waarheid wil erkennen of niet”.

Uitgaande van deze situatie is de PKI van mening, dat het van grote betekenis is als de Indonesische regering de strijd voor Westelijk Nieuw-Guinea binnen de Verenigde Naties voortzet en de andere landen, vooral de Aziatische, Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse, nog meer overtuigt van de juistheid van de Indonesische aanspraken.

*

In het begin van het artikel hebben we reeds gezegd, dat het congres van de PKI grote betekenis heeft voor Nederland. De verhouding tussen Nederland en Indonesië valt onder de „buitenlandse politiek”. En de Nederlandse buitenlandse politiek met Luns' koloniale devies in haar vaandel, wordt bepaald door de grote monopolies. Dezelfde monopolies, die het Nederlandse werkende volk aanvallen en in zijn rechten pogen te beknotten.

Zoals in het verleden is de noodzaak van het bondgenootschap tussen het proletariaat van de westerse landen en de Aziatisch-Afrikaanse volkeren nog altijd van kracht. Terecht merkte Paul de Groot dan ook in zijn inleiding op het 19de congres op: „Wij hebben vastgesteld, dat de monopolies vijand nummer 1 zijn van het Nederlandse werkende volk. Daartoe behoren o.a. de Shell en de Unilever, waartegen ook het Indonesische volk in een succesvolle strijd is gewikkeld. Daarom is het Indonesische volk onze onmisbare bondgenoot. Wie Indonesië als vijand blijft behandelen, zoals de PvdA doet, kan niet tegen de reactie strijden”. En omgekeerd is men zich in Indonesië goed bewust van de betekenis van het bondgenootschap met de Nederlandse arbeidersklasse voor de Indonesische strijd. Een betekenis, die b.v. is gebleken toen door het optreden van de communistische fractie de uitzending van dienstplichtige militairen naar Nieuw-Guinea niet kon doorgaan en de plannen van het ministerie van Oorlog in de war werden gegooid. In de ontwerp-theses van de PKI wordt daarover gezegd: „In dit verband is het nodig, dat het Indonesische volk zijn grootste waardering en dank uitspreekt aan het Nederlandse proletariaat en zijn partij, de Communistische Partij van Nederland, die sinds het begin steeds tegen de koloniale politiek van de Nederlandse regering hebben gestreden en de vrijheid van het Indonesische volk hebben verdedigd. Zij verdedigen het nationale recht van de Republiek Indonesië om Westelijk Nieuw-Guinea te bevrijden”. Deze woorden van de Indonesische communisten — die met 8 miljoen kiezers de grootste partij van Indonesië zijn en wier ledental van 7.910 in 1952 tot 1.500.000 nu is gegroeid — zullen de Nederlandse arbeidersklasse tot nog krachtiger strijd tegen de Nederlandse koloniale politiek inspireren.

HENK DE VRIES

OVER DE DEMOCRATIE IN DE „VRIJE” WERELD

Als wij communisten het over de „vrije” wereld hebben, dan gebeurt dat met een ironische ondertoon en als we er over schrijven, vergeten we de aanhalingstekens niet. Dit komt ons om twee redenen vanzelfsprekend voor: In het spraakgebruik inzake vraagstukken van de wereldpolitiek is de „vrije” wereld de verzamelnaam voor alle kapitalistische staten; dat „vrij” slaat dan in het bijzonder op die landen, die tot het Atlantische Pact, het Zuidoost-Aziëpact of het Bagdad-pact behoren, d.w.z. tot datgene wat er van het Bagdadpact is overgebleven. Ook sommige niet-communistische publicisten lopen de rillingen over de rug, wanneer zij dit leugenachtige etiket van de koude oorlog moeten opplakken aan lieden als Franco en Salazar, Massu en Tsjang Kajsiek, Syngman Rhee en koning Hoessein als de vaandeldragers van de „vrije” wereld.

De aanhalingstekens slaan echter ook op het nogal overdreven enthousiasme, waarmee de politieke verhoudingen in de vooraanstaande staten van het Westen worden aangeduid — zelfs als we niet spreken van Frankrijk en zwijgen over Adenauer-Duitsland. Wij noemen de democratie in de Verenigde Staten, in Engeland of in de Skandinavische landen een burgerlijke democratie, een democratie onder kapitalistische verhoudingen, waarin de bij de wet geproclameerde als voor allen gelijke vrijheden een overwegend formeel karakter hebben, omdat ze in toenemende mate door de geldzakken konden worden gebruikt en misbruikt. Wij zijn van mening, dat, alle veranderingen ten spijt, de woorden van Karl Marx uit 1848 nog steeds van kracht zijn:

„Laat U niet imponeren door het abstracte woord vrijheid! Wiens vrijheid? Het betekent niet de vrijheid van de enkeling tegenover het andere individu. Het betekent de vrijheid, die het kapitaal geniet om de arbeider te knechten.” (Redevoering over beschermende douanerechten en vrijhandel.)

In een brochure, die 110 jaar later door Labour-leiders werd geschreven om te bewijzen, dat Marx al lang verouderd is, wordt gezegd:

„Geen wonder, dat de kapitalistische verdediging van de vrijheid zo weinig indruk op de arbeidersbeweging maakt. Niet dat de vrijheid waardeloos is — integendeel, ze wordt door elkeen gewaardeerd — maar ze is in werkelijkheid eenvoudig een voorrecht van de rijke man”. („Socialisme in onze tijd”, blz. 36.)

Juist daarom zetten wij „vrije” wereld tussen aanhalingstekens.

Wat het misbruik van het begrip in de wereldpolitiek betreft, dit is te ondubbelzinnig om er lang bij stil te blijven staan. Als bij het Hongarije-debat in de UNO als sprekers van de „vrije” wereld de afgevaardigde van Franco-Spanje en de vertegenwoordiger van de inmiddels verjaagde Batista naar voren worden geschoven; als de staten van de „vrije” wereld gedurende lange tijd als hun gevolmachtigde voor de

kwestie-Hongarije een prins hadden uitverkoren, die de Thailandse militaire dictatuur in de UNO vertegenwoordigt; als dit begrip in de koude oorlog zonder enige reserve wordt gebruikt, alsof Little Rock, Algerije, Cyprus en alle gruwelen van het kolonialisme slechts schoonheidsfoutjes zijn — dan voelen wij ons gerechtigd te verklaren, dat het gebruik van het begrip „vrije” wereld in de wereldpolitiek op een houding duidt, die tussen onoprechtheid en leugen balanceert.

Communisten en burgerlijke democratie

De opvatting echter, volgens welke de democratie zonder meer is belichaamd in de politieke verhoudingen van de burgerlijke democratie, verdient ernstig en voortdurend te worden gekritiseerd. Wij communisten hechten grote betekenis aan de verschillende rechten en vrijheden van de burgerlijke democratie. Wij waren haar moedigste verdedigers in de strijd tegen het fascisme en wij blijken thans de meest konsekwente voorvechters er van te zijn tegen alle reactionaire oogmerken van autoritaire regieën (Frankrijk). Wij achten de democratie de „voor het proletariaat onder het kapitalisme beste staatsvorm”. (Lenin, „Staat en revolutie”.)

Maar deze democratie is en blijft een democratie onder kapitalistische bezits- en heerschappijverhoudingen, waarin er geen werkelijke gelijkheid tussen uitbuiters en uitgebuiters kan zijn. Deze burgerlijke democratie blijft gekenmerkt door de „schreeuwende tegenstelling tussen de formele gelijkheid, die door de „democratie” van de kapitalisten wordt verkondigd en de duizenden feitelijke beperkingen en hindernissen, die de proletariërs tot loonslaven maken” *). Het onderwijsprivilege is zelfs in de meest democratische burgerlijke democratie slechts een van de meest krasse uitingsvormen van het kapitalistische karakter van deze democratie. En zelfs in de super-democratische burgerlijke democratie is het recht op medezeggenschap van de massa's in wezen beperkt tot het recht, om de zoveel jaren te kunnen kiezen of uitkiezen, terwijl er geen sprake kan zijn van een werkelijke deelname van het volk aan de leiding van staat en economisch leven. „Onder de burgerlijke democratie houden de kapitalisten met duizenderlei kunstgrepen, te kunstiger en doeltreffender, naarmate de „zuivere democratie” meer ontwikkeld is, de massa's verwijderd van het deelnemen aan het be- wind... ”**).

In de ideologische strijd van de laatste jaren is door sociaaldemocratische publicisten en ook door revisionisten binnen de communistische beweging de bewering gelanceerd, dat er in de ontwikkeling van de burgerlijke democratie nieuwe factoren, „nieuwe elementen” zouden bestaan, waarop Lenins woorden over het wezen van de burgerlijke democratie niet meer van toepassing zouden zijn. In sommige staten bestaan er bedrijfsraden met een zekere medezeggenschap; genationaliseerde bedrijven met bepaalde mogelijkheden om de macht van de monopolies te beperken; vormen van zelfbestuur ten aanzien van de

*) Lenin, „De proletarische revolutie en de renegaat Kautsky”. Keuze uit zijn werken, deel III, Pegasus 1952, blz. 137.

***) Zelfde plaats, blz. 138.

sociale verzekering enz. Wij zijn de laatsten, die onverschillig staan tegenover dergelijke verworvenheden van de arbeiders, welke immers niet te danken zijn aan de loutere democratische gezindheid van de kapitalisten — wat zouden ze doen als ze het maar konden en wat doen ze waar ze het kunnen! — maar aan de strijd van de arbeiders. (Deze strijd en deze successen werden in belangrijke mate vergemakkelijkt door het bestaan van de Sowjet-Unie.) Wij zien in deze veroverde posities een uiting van sterkte van de arbeidersbeweging, een uitdrukking ook van de mate van rijpheid van de maatschappelijke ontwikkeling in de richting van het socialisme. Ze rechtvaardigen echter geenszins de zienswijze dat de burgerlijke democratie de voorhof van de socialistische democratie is, of te spreken van een werkelijke politieke gelijkheid van de klassen, waaraan slechts de economische voltooiing ontbreekt.

De werkelijk doorslaggevende nieuwe factoren in de ontwikkeling van de burgerlijke democratie van onze eeuw zijn het feit, dat met de concentratie van het kapitaal de monopolies in toenemende mate hun mogelijkheden hebben vergroot, de burgerlijke vrijheden voor zich zelf in beslag te nemen. Een reeks van verworvenheden van de burgerlijke democratie heeft een nog sterker formeel karakter gekregen doordat de toepassing er van door het grootkapitaal ronduit gemonopoliseerd werd. Misschien zijn wij er nog onvoldoende in geslaagd, deze veranderingen van de burgerlijke democratie in alle details en finesses aan te tonen, deze eigenaardige en tegenstrijdige mengeling van werkelijke, met moeite veroverde vrijheden, en frasen, die haar uitholling bemanteren; deze mengeling van belangrijke rechten, die de arbeidersbeweging moet verdedigen, en van illusies daaromtrent, die wij moeten bestrijden, temeer daar deze illusies door het grootkapitaal in des te groter aantal worden geproduceerd naar gelang de rechten meer worden aangetast en geliquideerd.

Deze nieuwe elementen in de ontwikkeling van de burgerlijke democratie bevestigen de woorden van Lenin, dat het monopoliekapitaal reactie over de gehele linie en het loslaten van de democratie betekent. Ze leggen ons meer dan ooit de plicht op, enige standaardbegrippen van de burgerlijke democratie aan een serieus onderzoek te onderwerpen, waarbij rekening moet worden gehouden met de lessen van Frankrijk.

Persvrijheid

Men komt al gauw in de verleiding, aan het bittere woord van Romain Rolland over de „holle notedoppen” te denken, waartoe sommige vrijheden van de burgerlijke democratie zijn verworven, wanneer men b.v. de persvrijheid onder de „ijzeren hiel” van het grootkapitaal onder de loupe neemt. Al lang achter ons ligt de tijd, waarin het vermogen van een iets beter gesitueerde burger en van zijn vrienden of de offervaardigheid van een klein groepje voldoende was om een krant uit te geven. De reusachtige kosten, die tegenwoordig verbonden zijn aan het uitgeven van een krant, garanderen het grootkapitaal bij voorbaat de mogelijkheden tot controle en overheersing, die nog worden vergroot door de afhankelijkheid van de kranten van advertenties. Voegt men

daar tenslotte nog aan toe, dat de kranten ten aanzien van de nieuwsvoorziening afhankelijk zijn van de internationale nieuwstrusts, die dagelijks honderdvoudig voordoen hoe men door een handige selectie en door het verleggen van accenten in de naam van objectiviteit schaamteloos kan liegen — dan is het beeld nagenoeg volledig. Laat ik daarbij niet vergeten te verwijzen naar die „onafhankelijke” sensatie- en boulevardbladen, die het eigendom zijn van grootkapitalisten of die door grote banken worden gecontroleerd, producenten in het groot van leugens en gemeenheden, van drek en schendliteratuur. Het fatsoen en de gezindheid van de revolutionaire arbeidersbeweging kan in de strijd voor verwezenlijking van de persvrijheid daarmee onmogelijk concurreren. Bewijst dit voorbeeld op zich zelf al niet, dat wij gelijk hebben als wij spreken over een formele gelijkheid in de burgerlijke democratie? Is er in wezen iets veranderd, sinds Lenin op 28 september 1917 de woorden schreef:

„In werkelijkheid is dat geen persvrijheid, maar de vrijheid voor de rijken, voor de bourgeoisie, de onderdrukte en uitgebuide volksmassa's te bedriegen... De persvrijheid van de burgerlijke maatschappij is de vrijheid voor de rijken, stelselmatig en hardnekkig, dag in dag uit door miljoenen kranten de uitgebuide en onderdrukte volksmassa's te bedriegen, voor de gek te houden en te corrumperen”.

In de veertig jaren, die sindsdien verstreken zijn, is deze tendens alleen maar sterker geworden. De boulevardpers heeft een nog grotere vlucht genomen. Deze ontwikkeling ging hand in hand met het verdringen van de nieuwsbladen door de geïllustreerde pers, die de valse voorlichting aandikt, zo op het oog a-politiek maar politiek des te doeltreffender.

In het kader van deze persvrijheid, die speciaal de monopolies de mogelijkheid biedt deze vrijheid voor zich zelf te gebruiken en tegelijkertijd de illusie te kweken alsof deze vrijheid voor allen gelijk is, moet de revolutionaire pers haar moeilijke strijd voeren. Van toenemend belang is hierbij, dat de krant, in het bijzonder het nieuwsblad, lang niet meer die rol speelt bij de meningsvorming als vroeger, dat er nieuwe mogelijkheden en middelen tot massapropaganda zijn gekomen, van het gebruik waarvan de revolutionaire arbeidersbeweging zo goed als buitengesloten is.

De opiniefabrieken

We spreken vaak met ontroering over de pioniers van de arbeidersbeweging, die in een wereld van gewoonten en vooroordelen de fakkel van het klassebewustzijn ophieven en met bitterheid er over spraken, dat zij niets zo haatten als het onverstand van de mensen. Zij, die ons de weg hebben gewezen, zouden vandaag, bij een bezoek aan de kapitalistische landen ten dele oude bekenden ontmoeten, alleen aan de nieuwe omstandigheden aangepast: De op burgerlijke leest geschoeide school, welke hoogste vormen in de Ver. Staten rechtstreekse stichtingen van het grootkapitaal zijn; de banbliksems van de kerk, die destijds naar de socialisten werden geslingerd en tegenwoordig op alle kerkdeuren diegenen als aan „Gods genade ontvallenen” betitelen,

„die willens en wetens en vrijwillig lid geworden zijn van een communistische partij of zulk een partij steunen”. Maar de pioniers zouden ook opiniefabrieken op hun pad ontmoeten, over de macht waarvan zij nimmer hadden kunnen dromen: De radio, die van 's morgens vroeg tot 's avonds laat bij vele mensen aanstaat en het kranten lezen tot een bijkomstigheid maakt en welks toenemende betekenis de rol van de persvrijheid aanzienlijk heeft verminderd; de televisie, die aan de gesproken leugen van de radio door een schijnbaar objectieve uitbeelding van „het dagelijks gebeuren” een indringende optische werking verleent en tenslotte het hele gewicht van de vermaaksindustrie, film, deun, kitsch en mode, met een massaproductie van „onverstand”, met een serieproductie van voorbeelden en vooroordelen, die in de naam van de vrijheid van meningsuiting en mogelijk zelfs wel opgetuigd met frasen tegen het collectivisme, het levensbeeld van miljoenen mensen controleren en gelijkgeschakelen en daarmee kennis en ontwikkeling op de achtergrond dringen en bemoeilijken.

In de Verenigde Staten is dit stelsel van meningstruists het verst ontwikkeld. De politieke bedoeling van de door hen, vooral tijdens de hoogconjunctuur, naar Europa geëxporteerde levenswijze is het „opvoeden” van mensen, die werkelijke kennis ontberen en politiek onverschillig zijn. De bedoeling is verder, op grondslag van de onwetendheid het denken en voelen in uniforme banen te leiden, het klassebewustzijn onder kitsch en leugen te begraven en aan de mensen als ideaal voorbeeld het type voor te zetten van de mens, die van de ene dag in de andere leeft, zonder idealen, zonder drang naar kennis, bij tijd en wijle uit angst en verveling vluchtend in een roes der zinnen — en dit alles als het kan met de overtuiging, in het meest vrije land van de wereld te leven. De katholieke schrijver Robert Jungk heeft in zijn boek „De toekomst is al begonnen” met bitterheid vastgesteld, dat de symbolen van de Amerikaanse (burgerlijke) democratie al lang tot museumstukken zijn geworden. De brede massa loopt aan de leiband van de ambtelijke bureaus van de kapitalisten, die met middelen waaraan nauwelijks te ontkomen is, het type van de loonontvanger vormen, dat zij wensen: de „jolly good fellow” of „the sweet girl”, die niet opvalt, niets weet (kennis is verdacht), steeds loyaal tegenover de „boss” is en warm loopt voor de „vrijheid” van het land. Daar viervijfden van de Amerikanen werknemers zijn, wordt door de personeelsbureaus van de ondernemingen in feite het volkskarakter gevormd. En dit stelsel durven de directeurs, managers en kostgangers van de opinietruists en de verdommingsindustrie — in naam van de vrijheid van meningsuiting(!) — tegenover de Sowjet-opvoeding tot weetgierige en leergierige mensen te plaatsen.

Ook Strachey moet, met al zijn lofliederen op de burgerlijke democratie, toegeven, dat de nieuwsvoorziening en meningsvorming een monopolie van het grootkapitaal is geworden. („Kapitalisme — vandaag en gisteren”). Dat verhindert hem echter niet deze democratie te definiëren als de „verdeling van de macht over de gehele maatschappij”. De opinietruists hebben de macht brede massa's te beliegen en te bedriegen, en de massa's hebben de macht het heersende stelsel als het enig mogelijke te slikken — op die manier is de macht gelijkelijk en

rechtvaardig verdeeld. Gezien deze ontwikkeling van de opiniefabrieken is het dan ook niets anders dan huichelarij, op gezette tijden foto's te brengen van de zeepkisten in het Londense Hyde Park, waarop ieder zich tot een ieder kan richten, als een levendig monument van de Britse democratie. Het is een soort narrenvrijheid, die de opinietrusts geen pijn doet.

Dat is de vrijheid, die zij bedoelen; dat is de vrijheid van meningsuiting die zij loven en waarbij de opiniefabrieken alle vrijheid hebben om de meningen van de massa's te vormen en te misvormen. In dit systeem lijkt de vrijheid van meningsuiting en van gedachte voor zeer vele mensen vaak slechts op het recht, in het spinneweb gevangen, van de ene draad op de andere te stappen. De opiniefabrieken dulden en bevorderen alle nuanceringen, als ze maar dezelfde grondslag hebben: de hunne.

De voortgaande beheersing en monopolisering van de middelen tot massapropaganda en van de vermaaksindustrie door het grootkapitaal heeft het gebied zeer vernauwd, waarop de revolutionaire arbeidersbeweging in de kapitalistische landen de bestaande mogelijkheden van de vrijheid van meningsuiting en meningsvorming kan benutten: tegen een vloed van leugen en laster, tegen een muur van boycot en dood-zwijgen, met ontoereikende en ongelijke middelen. De ontwikkeling in Frankrijk heeft overduidelijk aangetoond, hoe snel en gemakkelijk deze opiniefabrieken van het grootkapitaal het onder bepaalde omstandigheden mogelijk maken de verworvenheden van de burgerlijke democratie in naam van de democratie te beperken en te vernietigen.

De bescherming van de minderheid

In de landen van de „vrije” wereld worden ook bepaalde veiligheidsmaatregelen getroffen, die deze op zuiver „democratische” wijze moeten behoeden tegen een verstoring van de heerschappijverhoudingen door de revolutionaire arbeidersbeweging. De kostbaarheid van de verkiezingsstrijd is op zich zelf al een bepaalde bescherming. Deze verkiezingsstrijd wordt in West-Europa meer en meer naar Amerikaans voorbeeld gevoerd, waarbij op grote schaal films, reusachtige reclames, vari  te-voorstellingen enz. worden gebruikt. Dit geeft de rijken natuurlijk onvergelykelijke mogelijkheden, de vrijheid in hun belang te gebruiken en te misbruiken. Onder de „ijzeren hiel” van het grootkapitaal moet men ook de „vrije” verkiezingen tussen aanhalingstekens plaatsen.

Daarnaast zijn er nog veiligheidsvoorschriften in kieswetten, die volstrekt niet de prikkelende en openlijk anti-democratische vorm behoeven te hebben als de kieswetten van het autoritaire regiem in Frankrijk. De meerderheid van de Engelsen is er kennelijk van overtuigd, dat hun verkiezing van   n kandidaat per kieskring uitermate democratisch is. In de praktijk komt het er op neer dat verhinderd wordt dat communisten in het parlement worden gekozen. De Communistische Partij wordt bovendien nog gestraft met het inboeten van aanzienlijke geldsbedragen, die voor elke kandidaat moeten worden gestort en bij niet-verkiezing vervallen. Een ten naaste bij democratisch stelsel van

evenredige vertegenwoordiging zou de Communistische Partij niet alleen toegang tot het parlement verschaffen, maar haar ook van de loden last bevrijden, die in een land met sterke parlementaire tradities gevormd wordt door het feit, niet in het parlement vertegenwoordigd te zijn. Deze en soortgelijke tegen de revolutionaire arbeidersbeweging gerichte kieswetten betekenen immers niet alleen zeteldiefstal maar ook stemmendiefstal, daar immers vele kiezers niet op een al bij voorbaat kansloze kandidaat willen stemmen, zelfs wanneer zij het eens zijn met de opvattingen van de kandidaat. Toen het de Engelse communisten na de tweede wereldoorlog gelukte, in twee kieskringen hun kandidaten gekozen te verkrijgen, werden beide kieskringen eenvoudig veranderd. Datzelfde gebeurde overigens ook in New York, waar aanvankelijk een afgevaardigde was, die dicht bij de revolutionaire arbeidersbeweging stond. Er werd een kleine correctie aangebracht, heel „democratisch”, en de meesten hebben er niet eens erg in gehad.

Deze praktijk van de kieswetten behoort mede tot de „bescherming van de minderheid”, die altijd als een pronkstuk van de burgerlijke democratie wordt voorgesteld. We willen in deze schets het gehele probleem van het staatsapparaat onbesproken laten (hoewel het natuurlijk onafscheidelijk met het wezen van de democratie is verbonden) en b.v. ook niet de vraag opwerpen, of er ooit al eens een staatsapparaat van een burgerlijke democratie stakende arbeiders tegen de ondernemers heeft beschermd. Een royale bescherming van de minderheid valt vooral hun ten deel, die ten aanzien van een of ander vraagstuk weliswaar een andere koers voorstaan, „maar niet een tegengestelde koers”. In alle burgerlijke democratieën staan de communisten onder een sterke druk en is het zich openlijk uitgeven voor communist verbonden met het gevaar, zijn werk te verliezen. Een heel stelsel van discriminatie, geringeloor en boycotmaatregelen en met name de ontwikkeling in Frankrijk bevestigen de juistheid van Lenins woorden, „dat de heersende partij van de burgerlijke democratie de bescherming van de minderheid alleen verleent aan een andere burgerlijke partij, terwijl aan het proletariaat, bij iedere ernstige, ingrijpende, fundamentele kwestie, in plaats van „bescherming van de minderheid” de staat van beleg of pogroms ten deel vallen”*)).

Het zwakste punt

Als Strachey beweert, dat de formule uit „De burgeroorlog in Frankrijk” verouderd is, nl. dat de kiezers slechts „één keer in de drie of zes jaren (kunnen) beslissen, welk lid der heersende klasse het volk in het parlement zou vertegenwoordigen en vertrappen**) dan doelt Strachey daarmee uitsluitend op het karakter van de volksvertegenwoordiging. Dat de werkende massa's in de meest democratische republiek

*) „De proletarische revolutie en de renegaat Kautsky”, W. I. Lenin. Keuze uit zijn werken, deel III. Pegasus 1952, blz. 136.

**) „De burgeroorlog in Frankrijk” Karl Marx 1835, blz. 52.

in wezen slechts het recht hebben, om de zoveel jaar een stembiljet in de bus te laten glijden, maar dat van een werkelijke en blijvende deelneming aan het leiden van de staat en het economische leven geen sprake is, wordt ook door hem niet bestreden. Hij verlangt dat niet eens. In zijn loflied op de democratie wordt uitdrukkelijk gezegd:

„Dit stelsel garandeert de geregeerden niet, zich zelf te regeren, maar ... de vrije keuze tussen alternatieve heersers”.

Een armzalig ideaal, als men daarbij bedenkt, dat de hele machtige meute van opiniefabrieken en vermaaksindustrie zich inspannt om mensen te vormen, die „andere zorgen” hebben dan politiek! Het is geen toeval, dat niet alleen in de praktijk, maar ook in de ideologie van de vertegenwoordigers en lofpredikers van dit gereduceerde democratische een cynische verachting van het volk en van zijn vermogen, controleren in de bedrijven en in het bestuur uit te oefenen, overheerst. En tekenend voor de vérgaande uitschakeling van de volksmassa's van medezeggenschap in kwesties van economische politiek, de grondwet en het bestuur is, dat ook in de meest democratische burgerlijke republiek bij de massa's een gevoel heerst, dat een afspiegeling is van de mengeling van bepaalde werkelijke vrijheden en van het onvermogen, daarvan werkelijk gebruik te maken: „Wij mogen over alles praten, maar we hebben niets te praten; we kunnen over alles er een mening op nahouden, alleen wordt ons er niet naar gevraagd.” Dit gevoel staat in geen verhouding tot de werkelijke mogelijkheden om de druk op „die daar boven” te organiseren. Maar het is een juiste afspiegeling van het gevoel, uitgeschakeld te zijn van het beslissingsrecht over alle belangrijke vraagstukken en van een blijvende medezeggenschap.

Dit is het zwakste punt in het democratische van zelfs de meest democratische republiek. En dit is nu juist het punt, waar de superioriteit van de socialistische democratie, met haar grote discussies onder het volk over alle doorslaggevende vraagstukken, met de meest uiteenlopende vormen van beslissingsrecht in de bedrijven en in de gemeenten, steeds duidelijker aan de dag treedt. De leninisten hebben nimmer beweerd, dat de opbouw van het socialisme allen en voor alles alle vrijheden waarborgt. De harde strijd tegen het vertwijfelde verzet van de verslagen uitbuitersklassen en de brutale interventie van buitenlandse imperialisten maakten beperkingen noodzakelijk, en in de strijd voor het nieuwe stelsel werden ook beperkingen opgelegd, die niet onvermijdelijk waren. Maar de opbouw van het socialisme zou onmogelijk geweest zijn zonder de brede democratische deelname van de massa's, zonder nieuwe, hogere vormen van medezeggenschap en recht om mee te beslissen. Wanneer men in het program van de sociaal-democraten de tamme en vage eisen leest, die over de medezeggenschap van de werkende mensen in bedrijf en gemeente gaan, en wanneer men de werkelijkheid in de Sowjet-Unie daarmee vergelijkt, dit op brede schaal ontplooid beslissingsrecht van de werkende mensen ten aanzien van produktiekwesties, sociale verzekering, het besturen van gemeenten, de controle over de politie enz., dan kan met zekerheid het volgende worden vastgesteld: Het tijdstip is niet meer ver, dat ook op het punt van de „vrijheid”, dat vandaag nog het voornaamste wapen van de anti-communistische hetze is, de feiten aan het valse gekrijs een ein-

de zullen maken op dezelfde wijze als de Spoetniks de moppen over „de achterlijkheid der Russen” in het niet hebben doen zinken.

*

We hebben over enige algemene kenmerken van de burgerlijke democratie, beter gezegd, de burgerlijke democratie in haar meest ideale vormen, gesproken. Ze laten ruimte over voor een grote verscheidenheid van nuances van meer of minder democratie, waar elke duim vrijheid het resultaat is van een verbitterde strijd. De revolutionaire arbeidersbeweging verdedigt elk stukje door haar veroverde democratische vrijheid tegen reactionaire en fascistische voornemens; ze verdedigt elk stuk veroverde grond en strijdt voor elk stuk democratie meer, voor meer democratisering, meer controlerechten op alle gebieden.

De communisten kunnen er echter niet mee volstaan, met alle harts-tocht tegen de reactie elke duim gronds van de burgerlijk-democratische verworvenheden te verdedigen; ze moeten niet alleen wijzen op mogelijkheden tot democratisering op alle gebieden en deze tot leuzen voor de massa's maken; ze moeten ook perspectieven van de democratisering in het staatkundige en economische leven, overeenkomstig de omstandigheden van hun land, uitwerken, een program van een grotere invloed van de werkende mensen, zelfs onder kapitalistische verhoudingen.

Mogelijkheden en bereikbare doeleinden van de democratisering (onder kapitalistische verhoudingen) mogen echter niet de gedachte doen postvatten, alsof men van de burgerlijke democratie zonder slag of stoot tot de socialistische democratie kan geraken. De ontplooiing van de socialistische democratie vooronderstelt de macht van de arbeiders, de leiding van de staat door de arbeidersklasse, het ontnemen van de macht aan het grootkapitaal. Juist de gebeurtenissen in Frankrijk hebben duidelijk doen zien, hoe snel in een land, waarin het grootkapitaal de beslissende controle over de staat en economie uitoefent, de „sociale welvaartsstaat” onder leiding van een sociaaldemocratische minister-president kan veranderen in een autoritair en pro-fascistisch regiem, waarbij datzelfde staatsapparaat het beslissende uitvoerende orgaan voor de aanval van het grootkapitaal is. Juist de Franse gebeurtenissen moeten ons tot de conclusie brengen, dat de kapitalistische verhoudingen, die de voedingsbodem vormen voor de burgerlijke democratie, tevens de voedingsbodem vormen voor alle autoritaire en fascistische regiem en het gevaar van het fascisme in zich dragen.

De ontwikkeling in Frankrijk heeft in een aantal Westeuropese landen het grootkapitaal aangemoedigd tot het beperken van de democratische verworvenheden en tot het oprichten van reactionaire regiem, die het voor het grootkapitaal vergemakkelijken het „revolutionaire puin” van de jaren na de oorlog op te ruimen. De communisten roepen de socialistische kameraden op, zich gezamenlijk tegen deze pogingen te verzetten en elke duimbreed gronds van de democratie te verdedigen. Maar juist met het oog op deze ontwikkeling zien de communisten zich gedrongen meer dan ooit te wijzen op de noodzakelijk-

heid van het socialisme en op de superioriteit van de socialistische democratie.

Het wezen van de burgerlijke democratie is, wat haar betekenis en haar beperktheid betreft, de laatste jaren niet gewijzigd, omdat het kapitalisme in wezen onveranderd is gebleven. De ideologen, die ons willen wijs maken, dat er in de ontwikkeling van de burgerlijke democratie „nieuwe elementen” zijn opgetreden die de grenzen van de burgerlijke democratie hebben doorbroken, lijken enigszins op de bedriegers en flikflooiers in Andersens sprookje, die de hele wereld wilden wijsmaken, dat de keizer prachtige nieuwe kleren droeg; en terwijl het voor iedereen duidelijk was, dat de keizer helemaal geen kleren aan had, herhaalden anderen die onzin, omdat ze vreesden anders geen ambt te krijgen of voor dom te worden gehouden.

FR. MAREK

(Weg und Ziel, februari 1959)

BOEKBESPREKINGEN:

De waarachtige historie van Ah Q

In 1923 schreef Loe Hsun te Peking „De waarachtige historie van Ah Q”.*) Deze paar simpele gegevens moet ieder, die dit nu bij „Pegasus” verschenen boek ter hand neemt, zich terdege realiseren. Wie dat niet doet zal het door Loe Hsun met zoveel humor neergezette verhaal misschien niet zo gemakkelijk helemaal begrijpen en in Ah Q niet meer zien dan een wat vreemdsoortig mannetje met eeuwig en altijd pech, om wiens belevenissen toch wel gelachen kan worden.

Zijn gedachtenwereld en wat hij meemaakt doen inderdaad vreemd aan voor ons, die de omstandigheden in het China van 36 jaar geleden, met zijn feodale verhoudingen en onderdrukkende imperialistische machten, niet hebben gekend.

Toch zal dit voor niemand een bezwaar behoeven te zijn om Ah Q's waarachtige historie te gaan lezen en er van te genieten.

„Pegasus” zorgde namelijk voor een uitgebreid en voortreffelijk voorwoord, waarin de figuur van schrijver Loe Hsun en zijn ontwikkeling worden getekend in samenhang met de politieke gebeurtenissen tijdens zijn leven. Die inleiding van de uitgeefster opent voor ieder de weg naar Ah Q.

Over Loe Hsun lezen we:

„De naam van de „Chinese Gorki” draagt hij met ere, hoewel zijn weg uiteraard een ander verloop had dan die van de grote Rus. Bovenal wordt door die benaming aangeduid de nauwe verbintenis die er was tussen Loe Hsun en het Chinese volk, de waarheidsliefde, waarmee hij mensen en toestanden beschreef, en de nooit verflauwende aandacht, de strijdbare liefde, waarmee hij het recht

*) „De waarachtige historie van Ah Q”. door Loe Hsun, vertaald door Theun de Vries. Verschenen bij Pegasus, Leidsestraat 25, Amsterdam. Prijs f 3.90.

van de verdrukten verdedigde en als kunstenaar de grondslag legde voor de realistische stroming in de Chinese letteren".

*

Wie is Ah Q? We halen hem uit het boek als een figuur, die door bijna niemand serieus wordt genomen.

Ah Q is dom, maar zijn domheden beschouwt hij als de grootste wijsheden.

Ah Q is laf, maar na elke laffe daad ontdekt hij slechts moed bij zichzelf.

Ah Q is trots en zelfverzekerd, maar ook deemoedig en twijfelend zonder het te willen weten. Hij vernedert zich voor de rijken, die hij bewonderend veracht, en kijkt neer op de dorpelingen van wie hij er een is.

Ah Q is alleen groot in zijn dromen en er is dan ook maar zelden iemand die naar hem omkijkt of het moet zijn dat men zich met hem wil vermaken of werk voor hem heeft.

„Een keer ondertussen werd hij geprezen door een andere man, die zei: „Die Ah Q kan werken hoor!" Bij die gelegenheid stond Ah Q met blote armen, uitgeput en broedmager, voor hem en andere mensen wisten niet recht of de opmerking in ernst of uit spotzucht gemaakt was, maar Ah Q was er dolgelukkig mee!"

Dat is Ah Q, helemaal.

Hij leeft zijn eigen leventje, dat door anderen wordt bepaald, tot de revolutie komt, waarbij niet meer verandert dan het oprollen van de staarten. Dit is geen revolutie voor hem, wel voor de succesvolle districtscandidaat, ontdekt Ah Q en hij vloekt het uit. En daarmee is het voor hem afgelopen. Ah Q zelf is geen revolutionair.

„Volgens mij zou Ah Q, zolang er in China geen revolutie was, ook geen revolutionair worden; maar wel zodra er een revolutie uitbrak", zegt Loe Hsun in zijn in 1926 geschreven nawoord, dat eveneens werd afgedrukt. En verder: „Het eerste jaar van de Republiek is verstreken, om nooit terug te keren; maar de volgende maal, als er hervormingen komen, geloof ik, dat er nog steeds revolutionairen zullen zijn als Ah Q."

Hij laat Ah Q dan ook vlak voordat deze sterft uitroepen: „Over twintig jaar kom ik in mijn nieuwe gedaante terug".

*

Loe Hsun heeft in „De waarachtige historie van Ah Q" weergegeven wat naar zijn mening de tekortkomingen van zijn volk waren. Hij leverde daarmee een bijdrage tot de mobilisatie van alle krachten voor de strijd tegen de binnenlandse en buitenlandse uitbuiters van zijn land en zijn volk.

Loe Hsun stelde zijn Ah Q ten voorbeeld aan allen en verenigde in hem het totaal aan fouten van velen.

Zo werd deze onbetekenende Ah Q een machtige en boeiende figuur en niet alleen maar een tragisch mannetje.

Hoe de nieuwe hervormingen, die van mensen als Ah Q weer revolutionairen zouden maken, zich moesten voltrekken, zag Loe Hsun bij het schrijven van „De waarachtige historie van Ah Q" nog niet duidelijk. De grote bevrijdingsstrijd kiemde echter in de activiteiten van de in 1921 opgerichte en snel groeiende Chinese Communistische Partij. De strijd zou 30 jaren duren en daarin werden de Ah Q's revolutionairen.

„De waarachtige historie van AhQ" is een boek, dat zich bijzonder plezierig laat lezen. Het is eenvoudig van taal en toch literair. Loe Hsun overgiet zijn felle critiek met een milde humor. Theun de Vries zorgde voor een sublieme vertaling en Hans Brouwer illustreerde het boek met een aantal tekeningen, die precies in de sfeer van het hele verhaal passen.

B. Y.

Zigzagbewegingen van het gezonde mensenverstand

Thans heeft ook de bekende Engelse filosoof Bertrand Russell de weg naar het kamp van de vredesvrienden gevonden. Russell behoort tot de groten van onze tijd. Bij de burgerlijke geleerden staat hij als schrijver van talrijke werken over logica en als vermaarde idealistische filosoof hoog in aanzien. Hij is al over de tachtig, lid van het Hogerhuis en van zijn politieke overtuiging is hij conservatief. Terloops zei opgemerkt, dat hij als politicus niet uitsteekt boven het gemiddelde niveau van de conservatieve wijze van denken. Russell was altijd een onverzoenlijke tegenstander van het marxisme en wees het dialectisch-materialisme af als een systeem, dat met filosofie niets gemeen zou hebben.

Tien jaar geleden pleitte Bertrand Russell nog voor een preventieve oorlog tegen de Sowjet-Unie en trachtte hij de kernwapens te rechtvaardigen. De voorstanders van de koude oorlog beschouwden hem als een ideologisch sieraad van hun kamp. Des te groter was hun ontsteltenis, toen Russell zijn vroegere mening prijs gaf en oorlog en thermonucleaire wapens resoluut veroordeelde. De H-bom heeft een toonaangevende propagandist verloren. Zoals te verwachten was, bestempelde de reactionaire pers hem onmiddellijk tot een „verkapte communist”.

Bertrand Russell is zich zelf en zijn nieuwe overtuiging trouw gebleven. Onlangs gaf hij in Londen een klein werkje uit, getiteld „Gezond menselijk verstand en atoomoorlog”.*) Het is een ondubbelzinnige uitspraak ten gunste van de vrede, samenwerking en vriendschap tussen de volkeren.

Het boek heeft enkele bijzonderheden: Russell werkt weliswaar mee in de vredesbeweging, maar beklemtoont bij elke gelegenheid, dat hij zich distancieert van de communisten, hoewel dit zonder meer duidelijk is.

Met vele algemene stellingen van dit boek kan men het geheel en al eens zijn. Zo heeft Russell gelijk, wanneer hij schrijft, dat in de strijd tegen het oorlogsgevaar ideologische meningsverschillen geen doorslaggevende betekenis hebben. Zijn uitgangspunt is: „Men moet niet aan het een of andere isme, maar aan het gezonde mensenverstand appelleren.” Dat is in veel opzichten waar, en het leven bevestigt dat ook. Bij de vredesbeweging kunnen zich aansluiten en in het raam daarvan eendrachtig samenwerken fideïsten**) en atheïsten, marxisten en idealisten, communisten en democraten, liberalen en conservatieven. Bepaalde ismen echter, zoals militarisme, fascisme of kolonialisme, vallen in geen enkel opzicht te rijmen met de strijd voor de vrede. Met dit voorbehoud kan men het met Bertrand Russells uitgangspunt eens zijn.

Even juist zijn ook de concrete maatregelen, die Russell aanbeveelt voor de verzekering van een duurzame vrede. Deze zijn: een absoluut verbod van alle soorten van kernwapens en de proefnemingen daarmee; vermindering van de bewapening; vreedzame onderhandelingen en een overeenkomst tussen de grote mogendheden, waarbij het kapitalistische en het socialistische stelsel gelijke rechten hebben; het tot stand komen van een commissie voor het oplossen van geschilpunten op basis van gelijke rechten; hereniging van Duitsland met vermindering van zijn bewapening; wederzijds begrip in de betrekkingen tussen staten met verschillende sociale en economische stelsels en niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van anderen; wederzijds respect; afzien van oorlogspropaganda; opname van de Volksrepubliek China in de Verenigde Naties en in de Veiligheidsraad.

Aldus is Bertrand Russell het in de hoofdzaken van de strijd voor de vrede

*) Bertrand Russell, *Common Sense and Nuclear Warfare*, Londen, 1959.

**) Fideïsme (Latijns-fides-geloof) - een reactionaire theorie, die het geloof boven de wetenschap stelt.

met de meeste vredesvrienden eens. Dat is slechts toe te juichen. Aangezien Russell bij de geleerden uit het Westen hoog in aanzien staat, is zijn nieuwe standpunt van grote waarde. Ten aanzien van enige van zijn stellingen is echter een bepaald voorbehoud gewenst. Het ene is slechts half uitgesproken, het andere maakt een zonderlinge indruk. Dat mag men niet over het hoofd zien. Het gemeenschappelijke standpunt inzake oorlog en vrede sluit vriendschappelijke kritiek niet uit.

Wanneer Russell concrete maatregelen voor het stopzetten van de koude oorlog en voor het voorkomen van agressie voorstelt, verzwijgt hij evenwel, dat weliswaar reeds gepoogd wordt deze maatregelen tot stand te brengen, maar dat sommige van deze pogingen nog altijd zonder resultaat zijn gebleven. Nemen we bijvoorbeeld het vraagstuk van het verbod van kernwapens en de proefnemingen daarmee. Russell weet heel goed, dat het de Sowjet-Unie was, die dit vraagstuk aan de orde heeft gesteld en daartoe constructieve voorstellen te berde heeft gebracht, dat deze voorstellen echter tot nu toe afstuiten op het hardnekkige verzet van de Westelijke mogendheden. Russell weet evengoed, dat het voorstel om het Chinese volk zijn rechtmatige plaats in de UNO te doen innemen, uitgaat van de Sowjet-Unie en door de Westelijke mogendheden wordt afgewezen. Hierover spreekt hij echter met geen woord.

Hij eist van de partijen wederzijds respect. Ook daarmee kan men het slechts eens zijn. Maar hij geeft in zijn boek zelf een voorbeeld, dat men niet anders dan als minachting jegens bepaalde volkeren kan beschouwen. Hij schrijft: „Zonder de angst voor de Russische strijdkrachten zouden Hongarije en Oost-Duitsland, en misschien ook Polen, zich zeer beslist van het communisme hebben afgekeerd, ten gunste van een vorm van parlementair socialisme.” (pag. 60). Zulk een uitspraak verwacht men wel van de vulgaire reactionaire pers, maar niet van een filosoof. Niet alleen, dat Russell hier feiten op zijn kop zet — hij beledigt bovendien de volkeren van Duitsland, Polen en Hongarije, omdat hij hun lafheid in de schoenen schuift. Dit is evenzeer in tegenspraak met het gezonde mensenverstand als met de werkelijkheid.

Russell appelleert dus aan het gezonde mensenverstand en is tegen allerlei soorten ismen, maar zondigt af en toe tegen de eisen van het gezonde verstand. Naar onze mening is het gezonde mensenverstand een grote kracht, die eigen wetten kent. Gezond mensenverstand zonder logica is ondenkbaar. Wanneer het verstand tegen de elementaire logica zondigt, houdt het op gezond te zijn.

Russell houdt er van, zijn beschouwingen met beelden, vergelijkingen en analogieën te illustreren. Ditvoorbeeld willen we volgen.

In Poesjkins „De dochter van de kapitein”, komt de vrouw van de commandant van een kleine vesting voor, die in de praktijk de baas is over het garnizoen. Ze beveelt een ondergeschikte officier: „Prochor en Oestinja hebben om een kom heet water gevochten. Iwan Iwanowitsj, neem Prochor en Oestinja onder handen en probeer er achter te komen, wie van hen gelijk en wie ongelijk had. En beiden moeten ze bestraft worden.”

De vrouw van de kapitein bezat blijkbaar gezond mensenverstand. Maar haar bevel getuigde noch van logica, noch van rechtvaardigheid. Als ze allebei bestraft moesten worden, dan had het geen zin om uit te zoeken wie gelijk en wie ongelijk had. Wanneer men dit echter doet, moet men de schuldige bestraffen, want anders worden de grondslagen van het gezonde mensenverstand en van de moraal aangetast.

Het bevel van de kapiteinsvrouw is een voorbeeld van onjuist, slecht „objectivisme”. Hoe wonderlijk het ook mag lijken — soms volgt Russell het voorbeeld van onze kapiteinsvrouw. Wij citeren:

„Het Westen, in het bijzonder Engeland en Frankrijk, hebben de fout begaan, de nieuwe krachten in het Midden-Oosten, waarmee de Russen in vriendschappelijke verhouding staan, met vijandschap te bejegenen... Engeland en Frank-

rijk zullen hun houding radikaal moeten wijzigen... Het Westen zal er van moeten afzien, slechte regeringen te ondersteunen..." (pag. 62)

Deze uitspraak is door het gezonde mensenverstand ingegeven en berust op feiten. Zoals we zien, heeft Russell een goede kijk op de situatie en weet, wie de schuld draagt. Helaas laat Russell het hierbij niet en gaat onverwacht verder:

„Maar Rusland moet zijn wens beteugelen, 'om onrust te stichten.' (pag. 62)

Dit is eenvoudig uit de lucht gegrepen en in tegenspraak met het gezonde mensenverstand. Wanneer vriendschappelijke betrekkingen met volkeren die tegen „slechte regeringen" in opstand komen, het stichten van onrust betekent, dan is ook Russell daaraan mede schuldig. In werkelijkheid bestaan er geen feiten, die de „ongebreidelde wens" van de Sowjet-Unie om onrust te stichten, kunnen bevestigen. Hier oordeelt Russell als de kapiteinsvrouw en „bestraft" beiden, om zijn „objectivisme" te demonstreren en te tonen, dat hij boven de partijen staat. Aan deze positie offert hij het gezonde mensenverstand en de onweerlegbare feiten op.

Zulk een zigzagkoers komt in zijn boek dikwijls voor. Juist is, dat hij probeert „Washington" met het „Kremlin" te verzoenen, om in zijn terminologie te blijven. Onjuist en in tegenspraak met het gezonde mensenverstand is, dat hij „Washington" en het „Kremlin" over één kam scheert, wanneer het om de oorzaken van het oorlogsgevaar en om het stopzetten van de koude oorlog gaat. Hij schrijft:

„Men zou een overeenstemming kunnen bereiken, dat geen enkele soevereine staat in Oost- of West-Europa op zijn gebied buitenlandse strijdkrachten zou mogen hebben..." (pag. 60)

Dat is de gebiedende stem van het gezonde mensenverstand. Natuurlijk kan men het daarover eens worden! Maar Russell weet, dat de Sowjet-Unie herhaaldelijk zulk een overeenkomst heeft voorgesteld. Zoals bekend zijn Washington, Bonn en anderen daartegen. Russell schrijft echter, dat men beiden moet „bestrafen", en het gezonde verstand heeft het nakijken.

Russell beweert, dat „Washington" en het „Kremlin" op basis van de status quo, dat wil zeggen op grond van de na de tweede wereldoorlog ontstane territoriale, geografische situatie een overeenkomst moeten sluiten. Hij is tegen een gewelddadige verandering van deze status. Hij heeft gelijk en ondersteunt in dit geval het standpunt van overeenkomst en van de vrede, waarvoor het „Kremlin" zich van begin af aan heeft uitgesproken. Russell weet, dat het het Westen is, dat tegen de status quo optreedt. Men kan dit toch moeilijk over het hoofd zien. De roofoverval van Engeland, Frankrijk en Israël op Egypte, de Amerikaanse en Engelse landingen in de Libanon en in Jordanië, de ondersteuning van Tsjang Kai-sjek en de annexatieplannen van Pakistan, de aanspraken van Adenauer op Tsjechisch grondgebied in de Sudeten, op Pools gebied aan de andere zijde van de Oder en Neisse, het gewroet van Allan Dulles — dat zijn alle pogingen, om de status quo met geweld te veranderen. Natuurlijk weet Russell hier recht en onrecht van elkaar te onderscheiden, maar houdt toch, evenals de kapiteinsvrouw, hardnekkig vol, dat beiden „bestraft moeten worden."

Zulk een met permissie gezegd onbevooroordeeldheid heeft met gezond mensenverstand niets te maken. Het is volkomen duidelijk, dat zulke zigzagwegen van het gezonde mensenverstand Russells positie in geen geval versterken. In tegendeel, ze verzwakken haar, want in wezen komen daarin stemmingen tot uiting van achterlijke en weifelende elementen.

Russell onderschat de macht van het gezonde mensenverstand. Dit is veel scherpzinniger dan de Engelse filosoof meent. Het gevaar van de huidige situatie te onderkennen en maatregelen tegen het oorlogsgevaar te eisen, is slechts de eerste stap, slechts het begin in de strijd voor de vrede. Honderden miljoenen met gezond mensenverstand hebben al de tweede en ook volgende stappen gedaan. Ze weten van de oorzaken van het gevaar van een derde wereldoorlog af. Ze zien, wie gelijk heeft en wie schuldig is, waar de haarden van de wereld-

brand en waar de burchten van de vrede liggen. Miljoenen en nog eens miljoenen verstandige mensen kennen de buitenlandse politiek van de Sowjet-regering en van het gehele socialistische kamp en keuren deze goed. Even verstandig beoordelen en veroordelen zij de agressieve politiek van de imperialisten en van de kolonisatoren van het Westen.

Voor de gehele wereld zichtbaar manoeuvreren de regeringen van Amerika, Engeland en Frankrijk, om hun handelingen te rechtvaardigen en oorlogszuchtige plannen en acties achter woorden te verbergen. Ze proberen verder de Sowjet-Unie verantwoordelijk te stellen voor de huidige situatie en verwijten haar „on-toegeeflijkheid”. Maar zelfs in Amerika wordt de oppositie van de openbare mening tegen de huidige koers van de Amerikaanse regering voortdurend sterker. Niet alleen de meeste arbeiders, maar ook bepaalde kringen van de grote bourgeoisie uitend openlijk hun ontevredenheid met de Eisenhower-Dulles-politiek en eisen stopzetting van de koude oorlog. Onder deze omstandigheden komt Bertrand Russells „objectivisme” objectief diegenen ten goede, die onder allerlei voorwendsels vreedzame onderhandelingen met de Sowjet-Unie afwijzen.

Wij spreken de hoop uit, dat Bertrand Russells evolutie niet halverwege zal blijven steken. De logica van het gezonde mensenverstand dwingt hiertoe. Wie A zegt, moet ook B zeggen.

D. ZASLAWSKI.

(Neue Zeit, 1959 nr. 11)

Problemen van co-existentie

De heer Walter Lippmann heeft opnieuw een boek geschreven. Het is klein, slechts 56 bladzijden, maar niettemin zeer veelomvattend. Het stelt zich tot taak, zowel de oorzaken als de genezing van de koude oorlog aan te geven, evenals de wijze, waarop een einde kan worden gemaakt aan de huidige gespannen wereldsituatie. De onmiddellijke aanleiding voor het boek was een vraaggesprek, dat de heer Lippmann met minister-president Chroestsjow van de Sowjet-Unie had gedurende het bezoek van Lippmann aan Moskou in de afgelopen herfst, waarvan hij uit zijn geheugen en met behulp van aantekeningen verslag uitbrengt. De titel van het boek is. *The communist World and Ours**) (*De communistische wereld en de onze*). (De heer Lippmann volgt het marxistische onderscheid tussen socialisme en communisme niet; bij hem is alles communisme.)

Er zijn veel goede punten in het boek van de heer Lippmann, waarop de nadruk dient te worden gelegd. Hij doet niet mee aan de schandelijke oorlogsofhit-sing, die zo gebruikelijk is in de kringen van ondernemers, regering en vakbonds-functionarissen. Volkomen juist zegt hij, dat er uit het Oosten geen gevaar bestaat voor een oorlog. Hij geeft ook te kennen, sterk gekant te zijn tegen militaire pacten en bondgenootschappen, welke tegen de socialistische landen zijn gericht (hetgeen, zoals duidelijk is, nu juist de voornaamste stroming van de huidige Amerikaanse regeringspolitiek vormt). Evenmin ondersteunt hij de brutale methode van economische blokkades tegen de socialistische landen. Daarnaast is zijn boek in het bijzonder vrij van het schandelijke, op nietsontziende wijze bestrijden van alles wat vooruitstrevend is („redbaiting”) en het even schandelijke sabelgeklet-ter, welke kenmerken in het grootste deel van de door burgerlijke commentatoren geschreven boeken de plaats innemen van serieuze gedachten. De heer Lippmann gelooft zonder twijfel in de vreedzame co-existentie en in het uit de wereld helpen van tegenstellingen tussen de socialistische wereld en de kapitalistische wereld

*) *The communist world and ours*, door Walter Lippmann Atlantic-Little Brown. Prijs \$ 2.

zonder dat men zijn toevlucht neemt tot de volslagen waanzinnigheid en onmenselijkheid van een oorlog met kernwapens. Dit alles maakt zijn boek tot een opmerkelijk werk.

Het boek van Lippmann wijkt uiteraard aanzienlijk af van de politiek van de regering van Eisenhower en Dulles, welke is gebaseerd op oorlogsophitsing, de nietsontziende bestrijding van alles wat vooruitstrevend is („redbaiting”), economische blokkades, militaire pacten tegen de socialistische landen, enz., waaraan hij niet meedoet, maar welke zaken hij ook niet beslist veroordeelt. In dit opzicht is Lippmann veel meer representatief voor de in de Verenigde Staten groeiende publieke opinie dan de regering en andere toonaangevende personen. Er bestaat een onmiskenbaar wijder wordende kloof tussen de inzichten van de leidende regeringsambtenaren en die van het volk. Ongetwijfeld was een van de hoofdoorzaken van de zware nederlaag der Republikeinen bij de kortelings gehouden verkiezingen van november de oorlogszuchtige houding van de regering ten opzichte van de situatie in de Straat van Formosa, een houding, die regelrecht botste met de meer vredelievende inzichten van de brede massa's van het volk. Dit onderscheid in denkwijze trad op onmiskenbare wijze aan de dag ter gelegenheid van het recente bezoek van Anastas I. Mikojan.

Het boek van de heer Lippmann, ik herhaal het, is zeer waardevol vanwege de verstandige wijze, waarop hij de wereldvraagstukken bespreekt, en vanwege de afwezigheid in het algemeen van platvloers anti-communisme. Hij maakt echter vele karakteristieke burgerlijke vergissingen, wanneer hij tracht de oorzaken van de huidige spanning in de wereld en de specifieke geneeswijzen ervoor te vinden. Hij vergist zich bijvoorbeeld, wanneer hij veronderstelt, dat minister-president Chroestsjow een tegenstander van oorlog is, omdat deze niet door een van beide zijden zou kunnen worden gewonnen, maar zou eindigen in wederzijdse vernietiging. In werkelijkheid luidt het communistische standpunt, zoals dat door de heer Chroestsjow op niet mis te verstane wijze tot uitdrukking werd gebracht (ofschoon de gedetailleerde tekst van zijn rede niet beschikbaar is), dat, ofschoon de verwoestingen aan beide zijden zeer groot zouden zijn, een derde wereldoorlog het einde zou betekenen van het kapitalistische stelsel.

Deze mening werd kortelings op duidelijke wijze tot uitdrukking gebracht door Andrei Gromyko, op het 21ste Congres van de Communistische Partij in Moskou, toen hij verklaarde: „Een nieuwe oorlog kan slechts één resultaat hebben. Dat resultaat zou de nederlaag van de agressoren zijn en bovendien zulk een nederlaag als de geschiedenis nooit tevoren heeft gekend.” En de agressoren, die een oorlog zouden ontketenen, zouden slechts de imperialisten kunnen zijn. Het is voor de communisten ondenkbaar, voor het volbrengen van hun program gebruik te maken van zulke verschrikkelijke middelen als een oorlog, in het bijzonder omdat het volstrekt mogelijk is, het socialisme door vreedzame middelen te bereiken. Het is dan ook de fundamentele taak in de huidige wereldsituatie, waarin de wereld van een kapitalistische in een socialistische wordt omgevormd, om het uitbreken van een oorlog te verhinderen en tegelijkertijd de opbouw van het socialisme te bevorderen.

De fundamentele denkwijze van de heer Lippmann wordt duidelijk, wanneer hij tracht het burgerlijke begrip van de politieke status quo te rechtvaardigen, tegenover het revolutionaire begrip daarvan, dat Chroestsjow heeft, zoals Lippmann het, afgaande op zijn geheugen, samenvat. De kern van de twee genoemde standpunten is, dat terwijl Chroestsjow erkent, dat er in de wereld een revolutie gaande is, en voorstelde om dit te aanvaarden en daarnaar te handelen, Lippmann dit niet doet. Chroestsjow wordt op overtuigende wijze in het gelijk gesteld door de werkelijkheid in de wereld, met zijn geweldige groei en eenwording van de socialistische landen sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog, de adembenemende ineenstorting van het koloniale wereldstelsel, die in alle koloniale gebieden van de wereld aan de gang is, alsmede de enorme groei van de demo-

cratische massa-organisaties, die in de kapitalistische wereld zijn omhooggeschoten en die in toenemende mate de macht van het monopolie-kapitaal in hun respectieve landen bedreigen. Dit alles betekent, dat het kapitalisme zich in een dieper wordende algemene crisis en de wereld zich in het proces van een snelle overgang van het kapitalisme naar het socialisme bevinden. De heer Lippmann plaatst zich op een kapitalistisch standpunt; terwijl de wereld zich in een draaikolk van veranderingen bevindt, spreekt hij op vage wijze over de „status quo van het ogenblik”, die niet bestaat. Hij denkt, dat zijn „status quo” behouden kan blijven, hetgeen beslist onmogelijk is.

Ofschoon de heer Lippmann twijfelt aan vele van de kapitalistische illusies met betrekking tot oorlog en bewapeningswedloop, koestert hij er niettemin vele van. Hij zou dan ook geen burgerlijke journalist zijn, als hij dat niet deed. Het is een van de opvallendste kenmerken van de revolutionaire wereldsituatie, sinds het te voorschijn treden van het socialisme als een georganiseerd maatschappelijk stelsel ten tijde van de Russische revolutie in 1917, dat er door de kapitalisten een grote verscheidenheid van gedachten en meningen in omloop gebracht en gekoesterd zijn, welke de strekking hadden, dat het nieuwe socialistische stelsel niet zou werken, en slechts een tijdelijk karakter had. In feite waren vele van deze illusies zo dwaas, dat hier duidelijk de wens van de in het nauw gedreven kapitalisten eenvoudigweg de vader van de gedachte was. Zij waagden het niet, deze niet te geloven. Het alternatief voor het kapitalisme, een socialistisch stelsel, dat slaagde, was voor hen eenvoudigweg te vreselijk om over te denken.

Van de vele anti-socialistische illusies zijn o.m. de volgende het opmerken waard: dat de Russische bolsjewieken een stel onmogelijke dromers waren, die de staatsmacht, welke zij hadden gegrepen, niet zouden behouden; dat zij geen weerstand konden bieden aan de economische en politieke blokkades, waarmee het kapitalisme hen had omringd; dat de arbeiders onder het nieuwe maatschappelijke stelsel gebrek hadden aan individueel initiatief, en dat ze dit stelsel niet aan de gang zouden kunnen houden; dat de godsdienst in Rusland het socialisme onvermijdelijk de nederlaag zou toebrengen; dat de communisten geen moderne industrieën konden opbouwen, en dat zij deze niet op gang zouden kunnen houden, als zij niet iemand anders in dienst zouden kunnen nemen om ze op te bouwen; enz. enz. Tegen de volksrepubliek China is op zijn beurt een stortvloed van dergelijke bezwaren losgelaten, die schijnbaar waren gebaseerd op de Chinese situatie: dat China een enorm en uitgestrekt land is, dat nooit verenigd is geweest onder één politiek hoofd en dit ook nooit zou kunnen zijn; dat het socialisme niet de overhand zou kunnen krijgen op het ongeneeslijke individualisme van de Chinese boeren; dat er beslist een botsing moest komen tussen China en de USSR vanwege hun vermeende tegenstrijdige territoriale en andere belangen; dat Mao Tse-toeng en de Chinese communisten alleen maar revolutionaire strijders waren, die de revolutie wel zouden doen winnen, maar deze onmogelijk doeltreffend zouden kunnen benutten; enz. Praktisch al deze illusies zijn door het leven gekomen weerlegd.

De heer Lippmann heeft zichzelf van vele van deze bespottelijke sprookjes, die op ruime schaal ter verdediging van het kapitalisme in omloop zijn gebracht, bevrijd, zoals uit zijn boek blijkt; maar hij klampt zich nog steeds aan enkele ervan vast.

Een van de illusies, die door de heer Lippmann met het gebruikelijke air van een voldongen feit naar voren worden gebracht, is de onzinnigheid, dat de kapitalistische landen van het Westen in wezen immuun zijn voor de groei van het socialisme resp. van het communisme. Betoogd wordt, dat het socialisme in Rusland, China en andere landen van het Oosten waar het verzet ertegen zwak was, betrekkelijk gemakkelijk is gegroeid; maar dat het onmogelijk kan groeien in de hoger ontwikkelde kapitalistische landen van het Westen. Een feit is, dat het communisme, de antithese van het kapitalisme, in alle landen kan groeien, en

dan ook groeit. Bovendien is de strijd in de landen van het Oosten allesbehalve gemakkelijk geweest. In Rusland bijvoorbeeld moest het socialisme letterlijk 40 jaar lang met ongeëvenaarde heldhaftigheid strijden, om de overwinning te behalen. Het heeft letterlijk wonderen volbracht, en het is volkomen duidelijk, dat zijn strijd in dit opzicht nog niet voorbij is. De Verenigde Staten bijvoorbeeld spannen al hun krachten in om een tegen dit land gerichte machtige militaire machine op te bouwen, en om ieder denkbare hindernis op te werpen op zijn ontwikkelingsweg.

De Chinese Volksrepubliek daarenboven heeft in zijn strijd tegen Japanse imperialisten en Chinese oorlogsheren*) en kapitalisten, die door het Amerikaanse kapitalisme werden gesteund, 25 jaar lang een militaire oorlog moeten voeren, voordat het werkende volk de heerschappij van de voormalige meesters had gebroken, en het volk de politieke macht kon verwerven, die noodzakelijk was om te beginnen met de opbouw van het socialisme. Daarnaast heeft het volk, in het tiental jaren sinds de Chinese revolutie aan de macht kwam, het hoofd moeten bieden aan een eindeloze oppositie, die werd ondersteund en gefinancierd door de Verenigde Staten. Deze machtige contra-revolutionaire oppositie heeft gebruik gemaakt van militaire oorlog, economische en politieke blokkades, en van ieder ander middel, dat de wanhopige imperialisten en landheren maar konden bedenken. De andere socialistische regimens in Europa en Azië hebben op soortgelijke wijze de macht van de heersende klassen, die steeds de actieve ondersteuning genoten van de imperialisten van de hele wereld, moeten breken. Maar de socialistische beweging is niettemin, ondanks verbitterd verzet, in al deze landen onweerstaanbaar voorwaarts gegaan.

Het socialisme heeft natuurlijk het eerst de zwakkere schakels van het kapitalisme verbroken, maar de sterkere naties van het kapitalistische Westen zullen de landen van het Oosten ook te zijner tijd volgen en voorwaarts gaan naar het socialisme. Deze oudere kapitalistische landen zijn in feite al op weg daar naar toe, maar de heer Lippmann is niet in staat, dit te zien. Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog zouden Frankrijk, Italië, Duitsland en andere landen in het Westen Volksfrontregeringen hebben gevormd (evenals Polen, Tsjechoslowakije en verscheidene andere Oosteuropese landen) en op deze wijze geleidelijk en vreedzaam hun weg naar het socialisme zijn gegaan. Maar deze landen werden in wezen door de Westelijke legers, in het bijzonder het Amerikaanse leger, tegen de wil van hun respectieve volkeren, voor het kapitalisme behouden. Op deze wijze kon het kapitalisme in West-Europa zich een adempauze verschaffen, maar slechts een van tijdelijke aard. Ongetwijfeld hebben alle landen in West-Europa (en die in beide Amerika's overigens ook) ernstig te lijden van de algemene crisis, die het kapitalistische stelsel in zijn geheel teistert. Hun kapitalistische stelsel wordt in zijn grondslagen aangetast door de groei van de socialistische landen, door de ineenstorting van het koloniale stelsel en door de groei van de democratische krachten in de kapitalistische landen. De verandering van de krachtsverhoudingen in de wereld ten gunste van de socialistische krachten wordt sprekend geïllustreerd door de overtuiging onder de socialistisch gezinde werkers, dat zij nu zo sterk geworden zijn, en de kapitalisten verhoudingsgewijs zo zwak, dat het mogelijk is, het socialisme in vele landen langs vreedzame weg tot stand te brengen. Geen enkel deel van de kapitalistische wereld, de Verenigde Staten daarbij inbegrepen, is immuun voor de vooruitgang van het socialisme. De heer Lippmann dient zijn gegevens met betrekking tot dit vraagstuk opnieuw en nauwkeuriger te bestuderen, in plaats van vertrouwen te stellen in versleten kapitalistische illusies, als zou het kapitalisme de raderen van

*)Generaals, die bevelhebber waren van gebieden en provincies vóór de periode van de volksrepubliek, die zich daar uitleefden in bureaucratie, plunderingen en onderlinge oorlogen.

de vooruitgang terug kunnen draaien en de groei van het socialisme in het een of andere gebied van de wereld kunnen voorkomen.

De heer Lippmann zegt, dat het communisme (d.w.z. het socialisme) slechts in het Oosten, in het bijzonder in Azië, kan groeien; maar in feite is hij niet bereid, zelfs dit beperkte grondgebied aan het socialisme toe te staan. Dit toont hij aan door de oudbakken kapitalistische illusie naar voren te brengen, dat, indien de regering van de Verenigde Staten daartoe de noodzakelijke fondsen ter beschikking wil stellen, de industrialisatie van India zodanig kan worden versneld, dat de Volksrepubliek China wordt ingehaald. Op deze wijze, betoogt de heer Lippmann, kan de communistische „bedreiging” in het Verre Oosten worden overwonnen, en kan een voorbeeld worden gesteld voor dat gebied en voor de gehele wereld. India heeft een anti-koloniale revolutie doorgemaakt, en heeft ongetwijfeld een aantal krachten losgemaakt, die het land in staat zullen stellen, aanzienlijke vooruitgang te boeken bij de industrialisatie; maar „Volgens officiële cijfers over 1951 (er is sindsdien weinig veranderd) controleerde het buitenlandse kapitaal 97 pct van de petroleumindustrie van India, 93 pct van de rubberproductie, 62 pct van de kolenindustrie, 73 pct van de mijnbouw, 90 pct van de lucifersindustrie, 89 pct van de jutfabricage, 86 pct van de theeplantages enz. Om zijn werkelijke rol te bemanteren heeft het buitenlandse monopoliekapitaal tal van gemengde ondernemingen in het leven geroepen, waarin Indiërs alleen in naam zijn vertegenwoordigd of gekozen worden om in de directieraden zitting te nemen.” (Prof. P. F. Joedin, „Vraagstukken van Vrede en Socialisme”, Nr. 3, december 1958.) In een dergelijke machtige imperialistische greep gevangen, kan India onmogelijk het revolutionaire China inhalen of met laatstgenoemd land gelijke tred houden, laat staan het voorbijstreven. Het kan zelf niet genoeg fondsen bijeenbrengen en evenmin kan het voldoende kapitaal krijgen van de Verenigde Staten, welk land met al zijn welvaart en zijn grote voorsprong niet in staat is, de USSR voor te blijven.

De superioriteit van China boven India met betrekking tot de opbouw van zijn industrieën is een zaak, die minstens al tien jaar lang bewezen is. Tien jaar geleden bevonden beide landen zich in wezen op een gelijke basis, terwijl India iets in het voordeel was. De Chinese revolutie vond minder dan tien jaar geleden plaats, en die van India twee jaar eerder. Sindsdien doen beide landen krachtige pogingen om te industrialiseren; China met zijn revolutionaire elan en India zwaar belemmerd door Britse en Amerikaanse overheersing. Thans, na deze „test” van tien jaren, wordt de vooruitgang, die zij respectievelijk hebben gemaakt, aangegeven door de cijfers van hun staalproductie. Voor de bevrijding produceerde India ongeveer 1,3 miljoen ton staal, en China ongeveer 0,9 miljoen ton. India heeft thans een productie van ongeveer 2 miljoen ton staal, of ongeveer het dubbele van tien jaar geleden, terwijl de Chinese productie een getal van 11 miljoen ton per jaar bedraagt, of ongeveer tien maal zoveel als die van tien jaar geleden. De enorme industriële vooruitgang, die door China werd bereikt, en die India ver achter zich gelaten heeft, wordt aangetoond door het feit, dat China dit jaar het plan heeft Groot-Brittannië in te halen op het gebied van de productie van steenkool en van machinewerktuigen, en door het feit, dat dit land het plan heeft Groot-Brittannië op het gebied van de gehele productie in ongeveer twaalf jaren volledig voorbij te streven. Wat er gebeurt in de verhouding tussen de Chinese en de Indische productie is slechts één aspect van het ver achter zich laten van de kapitalistische productie door de socialistische productie over de gehele wereld. De heer Lippmann doet er goed aan zich te verzetten tegen de oorlogsophitsers, maar zijn cijfers en voorspellingen met betrekking tot de groei van het socialisme slaan deerlijk de plank mis.

WILLIAM Z. FOSTER.

(„Mainstream”, maart 1959)

Een betrouwbare gids bij uw politiek-economische studie is het maandblad:

"Vraagstukken van Vrede en Socialisme"

Theoretisch en informatietijdschrift van de communistische en arbeiderspartijen.

Abonnementsprijs: f. 1.20 per maand; f. 3.60 per kwartaal;
f. 14.40 per jaar

Administratie:

Stichting Progressief Algemeen Vertaalbureau
Churchillaan 201...
Amsterdam-Z.

250

ste na-oorlogse Pegasus-uitgave

Erwin Strittmatter

DE WONDERDOENER

vertaling Theun de Vries

496 bladzijden

Luxe goudgestempelde kunstlederen band
Cellofaan stofomslag

"Een verbazingwekkend en levendig beeld van het leven van een van die jonge mensen, die in de tijd tussen de beide Wereldoorlogen hun tehuis verlaten om zwervend van stad naar stad een beroep te leren".

prijs

10,90

GRATIS

Iedere koper van DE WONDERDOENER
ontvangt als jubileumgeschenk geheel gratis:

HET LOT VAN EEN MENS

door Michail Sjolochow

Een schitterende novelle van de grote
Russische schrijver.

250

mei 1959

Politiek en Cultuur

uit de inhoud:

Nederlandse democraten, in de aanval!

Unilever machtiger dan menig
middeleeuws monarch

David Oistrachs weg als musicus

P
C
38

19e jaargang, nr

5

40 cent

MEI 1959

Nederlandse democraten, in de aanval! Resolutie van het Partijbestuur der C.P.N. van 25 april 1959		193
Unilever machtiger dan menig middeleeuws monarch	<i>C. Bultje</i>	200
Onderwijs en klassenmaatschappij	<i>Willem van Eck</i>	208
Mijn weg als musicus	<i>David-Oistrach</i>	214
Veertig jaar voorhoede der Nederlandse werkers	<i>P. de Groot</i>	222
BOEKBESPREKINGEN:		
Azië en Afrika op weg naar vrijheid	<i>E. Landsma</i>	226
Automatie	<i>S. J. Rutgers</i>	236
Een roman over de persvrijheid	<i>L. Sedin</i>	237
Gemeenschappelijke verklaring over KSG en Euromarkt		237

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.

Prinsengracht 473, Amsterdam-C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het
marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

Nederlandse democraten, in de aanval!

Resolutie van het Partijbestuur der CPN

I

De verkiezingen die op 12 maart hebben plaats gevonden, vormden een onderdeel van een reactionair overrompelingsoffensief, dat ten doel had in Nederland, evenals in de overige Westeuropese landen, een rechts bewind te vestigen.

Zoals het 19e partijcongres in december j.l. vaststelde, waren de kabinetscrisis en de vorming van de regering-Beel schakels in dit offensief en was het Beels doel, door de stembus de rechtse machtsgreep te laten bekrachtigen.

Deze opzet is mislukt. De verkiezingsuitslag werd een streep door de reactionaire rekening.

De partijen van de machtsgreep en van de regering-Beel gingen stuk voor stuk in stemmenaantal en percentage achteruit. Hun regeringsmeerderheid verdween. De V.V.D. zag in de grote steden, waar ze zich voornamelijk tegen links keerde, haar stemmenaantal aanzienlijk afnemen vergeleken met een jaar geleden.

Daardoor werd over het geheel gezien de verkiezingsuitslag een uitspraak tegen de reactionaire overrompelingspolitiek en wierp deze ernstige hinderpalen op tegen het streven naar een regering van de openlijke reactie.

II

Maar het grote kapitaal, dat de machtsgreep van rechts en het optreden van de regering-Beel heeft georganiseerd, laat zich niet door verkiezingen van zijn doeleinden afbrengen.

Krijgt het van de stembus geen steun, dan maar tegen de stembus in!

Daarom streeft de reactie naar de vorming van een regering, die haar rechtse politiek ten uitvoer legt.

Het program der banken en grote trusts luidt:

Verhoging van de huren.

Verhoging van de prijzen, te beginnen met de prijs van melk en andere zuivelprodukten.

Verdere doorvoering van werkclassificatie en merit-rating; „vrije” loonvorming, d.w.z. het laten afhangen van het loon van de produktieverhoging en de winst.

Vergroting van de werkloosheid.

Voortzetting van de koude oorlog met verhoging der bewapeningsuitgaven.

Steun aan de atoombewapening van West-Duitsland.

Verscherping van het conflict met Indonesië.

III

Verre echter van te verminderen, hebben de moeilijkheden voor de reactie zich na de verkiezingen nog verder opgehoopt.

Onder de confessionele arbeiders, die onder dwang van de geestelijkheid nog op Romme hebben gestemd, heerst een sterke weerstand tegen een rechtse regering. Zelfs het bestuur van de K.A.B. heeft hieraan uiting moeten geven.

Ook bestaan er grote wrijvingen tussen de rechtse partijen onderling en de V.V.D., met name over specifieke K.V.P.-eisen als de kinderbijslagwet.

Internationaal krijgt de reactie de wind steeds meer tegen.

Weliswaar stellen de Amerikaanse en Westduitse imperialisten alles in het werk om door middel van de zgn. Europese verdragen de machtspositie van de grote trusts te versterken, om West-Duitsland tot een agressie-basis tegen de socialistische landen te maken en om de volkeren van West-Europa steeds verder op de knieën te krijgen; maar het 21ste congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie heeft duidelijk de superioriteit van het socialisme over het kapitalisme bewezen.

Het zevenjarenplan zal het socialistische kamp tot de sterkste macht ter wereld maken. Door deze macht zullen de socialistische landen, tezamen met de vredesstrijders in de gehele wereld, een duurzame vrede kunnen afdwingen.

Verkorting van werkdag en werkweek, belangrijke verhoging van het levenspeil en een brede technische en culturele vorming luiden de overgang naar de communistische maatschappij in.

Het Partijbestuur der C.P.N. zal deze besluiten, die diepe indruk maken op de massa's overal ter wereld, op grote schaal onder ons volk bekend maken.

Terwijl de Sowjet-Unie aldus aan het werk is voor een stralende toekomst, vertoont het kapitalisme ernstige crisisverschijnselen. Terwijl de eenheid van het socialistische deel der wereld zich steeds krachtiger manifesteert, treden de tegenstellingen binnen het imperialisme met de dag duidelijker aan het licht.

De positie van De Gaulle, wiens dictatoriale machtsgreep ook de Nederlandse reactie tot haar brutaliteiten inspireerde, wordt met de dag zwakker door het verzet in Algerije, in andere koloniën en in Frankrijk zelve.

De meest vertrouwde steunpilaar voor de Nederlandse reactie, Adenauer, werd juist in zijn eigen land afgezet als regeringsleider, mede onder de invloed van het diepgaande conflict tussen West-Duitsland en Engeland.

Ondanks alle machtsvertoon wordt het steeds duidelijker: De reactionaire krachten zijn niet zo sterk als ze zich voordoen!

Hoe brutaal ze ook optreden, ze kunnen worden tegengehouden en op de terugtocht gedwongen door vorming van een eenheidsfront van alle democraten.

Ruim 35 procent van het totaal, meer dan twee miljoen kiezers, van de C.P.N., de P.S.P. en de P.v.d.A., hebben in alle scherpste tegen een rechtse politiek gestemd. In de verkiezingsprogramma's waarvoor zij hun stem uitbrachten stonden bij deze drie partijen een aantal, tegen rechts gerichte eisen, zoals:

- beëindiging van de bestedingsbeperking door loonsverhoging;
- geen prijsverhoging;
- vermindering der bewapeningsuitgaven;
- stopzetting der atoomproeven;
- geen dienstplicht naar Nieuw-Guinea.

Deze kiezers behoren in hoofdzaak tot het werkende volk en wonen hoofdzakelijk in het dichtbevolkte westen van het land.

Ook onder de kiezers van de andere partijen zijn er ongetwijfeld zeer velen die het met deze eisen eens zijn en geen rechtse politiek wensen.

De C.P.N. treedt op voor eensgezinde actie van de gehele oppositie en vóór alles van de socialisten en communisten tegen de reactie op de grondslag van de met elkaar overeenstemmende punten van hun verkiezingsprogramma's.

Zij treedt op voor een accoord tussen de oppositiepartijen bij hun optreden in parlement en gemeenteraden.

Tegenover de aanval van de reactie moet thans ook de georganiseerde kracht van de arbeiders in de vakbeweging zoveel mogelijk worden verenigd en versterkt. Het 19e partijcongres legde de nadruk op het zoeken naar concrete wegen tot verwerkelijking van de fusie van de E.V.C. in het N.V.V.

Het besloot tot de strijd tegen de sectarische houding ten aanzien van het N.V.V., welke onder de invloed van de renegaten Brandsen c.s. was ingeworteld en die de verbinding van de partij met de arbeidersmassa steeds meer afbreuk deed.

De fusie van de E.V.C.-organisaties met die van het N.V.V. zal de krachten van de arbeiders tegenover de reactie met een veelvoud doen toenemen. Die fusie zal niet een eenvoudige *optel*-som zijn van het aantal E.V.C.-leden met die van het N.V.V., doch een *vermenigvuldiging* van hun krachten, die nieuwe hoop en geestdrift onder de confessioneel georganiseerden en de ongeorganiseerden doet ontstaan en ook dezen zal doen besluiten tot het N.V.V. toe te treden.

Als gevolg van de stellingname van het 19e partijcongres en de strijd tegen de Brandsen-kliek gaan de klassebewuste arbeiders in de bedrijven steeds beter inzien dat de fusie van de E.V.C. in het N.V.V. van ingrijpend belang is voor hun weerstandsvermogen tegen de reactie. Zij geven er zich rekenschap van dat, zo lang de meerderheid van de Nederlandse arbeiders ongeorganiseerd blijft en meer dan de helft van

de georganiseerden in de greep van de confessionele rechtse partijen blijft verkeren (in K.A.B. en C.N.V.), de reactie haar spel van verdeel en heers met de arbeiders zal kunnen voortzetten.

Het Partijbestuur doet een beroep op alle partijgenoten-bedrijfsarbeiders om hun mede-arbeiders van de noodzakelijkheid van de fusie van de E.V.C. in het N.V.V. te overtuigen en de sectarische vooroordelen tegen het lidmaatschap van het N.V.V. te overwinnen.

De socialistische en communistische arbeiders moeten elkaar thans weten te vinden voor het *grote gemeenschappelijke* belang, het opstellen van een versterkte vakbeweging tegenover het reactionaire bewind.

Daarvoor moet, van de kant van de socialistische vakverenigingsmensen, het anti-communisme afgewezen worden. Wanneer thans de rechtse partijen menen het heft alléén in handen te kunnen nemen, is dit een rechtstreeks gevolg van het anti-communisme van de P.v.d.A.-leiding in de afgelopen jaren.

De P.v.d.A. heeft zich er steeds op beroemd het voornaamste „bolwerk” te zijn tegen het communisme, het voornaamste werktuig van de Amerikaanse en Westduitse invloed in Nederland, de voornaamste uitvoerster van de „harde” politiek tegenover Indonesië en „stoottroep” van de N.A.V.O.-politiek in ons land. Hierdoor werd de arbeidersklasse verdeeld. Zo heeft de P.v.d.A. de weg gebaand voor het vestigen van een rechts bewind. Na de bevrijding heeft zij zelf de communisten buiten de regering gehouden en daarna op allerlei gebied in de officiële „ban” gedaan.

Nu wordt de P.v.d.A. zèlve uit de regering gehouden en dreigt haar leden eenzelfde lot als de communisten van de zijde van de „officiële instanties”. Indien geen eensgezind democratisch eenheidsfront en een eensgezinde vakbeweging tegenover de reactie geplaatst wordt, dreigt de P.v.d.A. zelf in de put te vallen die zij voor de communisten gegraven heeft. Want de economische verslechtingen gaan gepaard met toenemende *politieke* en *geestelijke* reactie.

Daarom is eensgezinde strijd nodig van alle democraten tegen:

- aantasting van het stakingsrecht;
- politieke discriminatie bij de radio;
- het uitsluiten van linkse partijen uit commissies in gemeenteraden en parlement;
- verbod van vooruitstrevende literatuur in het leger;
- benadeling van de democratische pers door het niet verstrekken van regeringsmededelingen;
- intimidatie en broodroof door de geheime diensten van de Nederlandse regering en van andere staten;
- politieke selectie voor het bezetten van posten in overheidsdienst;
- uitschakeling van het parlement door de Raad van Europa, Euro-markt enz.;
- doorvoering van de BB-dienstplicht.

Mocht de P.v.d.A.-leiding doorgaan de eensgezinde strijd tegen deze anti-democratische maatregelen tegen te werken, dan neemt zij daarmee een zeer zware verantwoordelijkheid op zich.

IV

De scherpste strijd zal in de komende tijd gevoerd moeten worden voor verhoging van de lonen der werkers, waarvan de koopkracht de laatste twee jaren door de bestedingsbeperking ernstig gedaald is.

Voor de verkiezingen schermden alle partijen met de belofte van loonsverhoging. Na de verkiezingen zette de reactie een propaganda-offensief in tegen een loonronde en vóór de z.g. vrije loonvorming. Maar „vrije loonvorming”, zoals de grote ondernemers en banken die met behulp van de reactionaire vakbondsleiders propageren, is geen vorm van hoger loon, doch van *aanvallen* op het loon.

Vrije loonvorming is het scheppen van verdeeldheid en betekent in wezen de vrijheid om *geen* loonsverhoging te geven.

De C.P.N. roept alle arbeiders op om niet in deze val te trappen en een loonronde *af te dwingen*, door de vorming van actie-comité's en eenheid van actie voor loonsverhoging per bedrijf.

V

Het voornaamste wapen dat de reactie bij de verkiezingen had ingezet om de vooruitstrevende kiezers te verdelen, was de verradersgroep van Wagenaar, Gortzak en Brandsen.

Het doel van hun optreden was, wantrouwen te zaaien tegen de Communistische Partij en de communistische vertegenwoordiging in het parlement teniet te doen. Daartoe werden de grofste middelen van leugen en laster, zetel- en lijstnummerroof gebruikt.

Inderdaad is hierdoor schade toegebracht aan de posities van de C.P.N.

Maar beslissend is het feit, dat de Wagenaar-groep werd vernietigd en dat de Communistische Partij met een fractie in de Tweede Kamer terugkwam.

De opzet om de communistische vertegenwoordiging in de Tweede Kamer weg te vagen of langdurig te discrediteren door het optreden van een of meer Wagenaar-aanhangers, is een fiasco geworden.

De betekenis van deze overwinning voor de partij is te groter, waar de zogenaamde verkiezingscampagne in werkelijkheid een onderdeel van de koude oorlog was.

Nadat de groep van Wagenaar binnen de partij een verpletterende nederlaag had geleden, had zij de strijd buiten de partij gebracht. Het hele binnenlandse propaganda-apparaat van de N.A.V.O. werd ingeschakeld om de C.P.N. door de modder te halen en deze groep te ondersteunen. De arbeid om de partijloze massa's te overtuigen van het gelijk der partij was oneindig veel moeilijker dan de overtuigingsarbeid onder de partijleden, die de communistische beginselen aanvaard hebben.

Deze strijd was voor de partij een reusachtige krachtproef. Zij moest haar voeren in drie verkiezingsacties binnen een jaar tijds, terwijl de uitwerking van de reactionaire aanvallen op onze partij rond de Stalin-hetze en de Hongarije-furie nog niet ongedaan gemaakt waren.

De partij heeft al deze aanslagen doorstaan.

De bijna honderdvijftigduizend stemmen die op de C.P.N. werden uitgebracht zijn de stemmen van mensen die rotsvast overtuigd zijn van de juistheid der communistische politiek. Zij vormen de basis voor een

snelle vooruitgang van de partij overal daar, waar zij vooraan gaat in de strijd van de massa voor brood, democratie en vrede.

Het Partijbestuur der C.P.N. geeft er zich rekenschap van dat er onder de stemmers voor Wagenaar niet alleen velen zijn geweest die zich in het lijstnummer hebben vergist, maar ook talrijke mensen die het slachtoffer zijn geworden van bedrog en misleiding. Anderen hebben zich niet tot een keus in staat gevoeld in een door hen niet begrepen situatie. Een groot aantal stemde op andere partijen. De oorzaak hiervan was mede het ontoereikende aantal lezers van De Waarheid en de verzwakte verbinding van de partij met de werkende massa, als gevolg van een sectarische propaganda en vakbewegingspolitiek.

Brandsen en Gortzak zijn nu met de kous op de kop uit het Wereld Vakverbond vertrokken en hebben daarna een lastercampagne ingezet tegen deze internationale der vakverenigingen. Terzelfdertijd hebben ze zich openlijk tegen de Sowjet-Unie gekeerd en de zijde van Tito gekozen. Thans is ook op dit gebied meer opheldering verkregen.

In het licht van deze feiten richt de C.P.N. een oproep tot diegenen die uit wanbegrip of tengevolge van misleiding de band met de C.P.N. verbraken, om terug te komen en het verraad de rug toe te keren. Er is nu duidelijk gebleken: Er is maar één communistische partij, die het kostbaarste bezit is van de Nederlandse arbeidersklasse. Wie communist is, hoort in de C.P.N.!

VI

De Communistische Partij heeft thans als voornaamste taak:

Vooraan te gaan in de strijd van de arbeidersklasse en van alle democraten, tegen reactie en oorlogsvoorbereiding. In deze strijd zet de partij haar beste tradities voort.

De inzet is in wezen dezelfde als toen zij in de vooroorlogse jaren aan de spits ging van de anti-fascistische krachten, en toen zij in de oorlogsjaren de arbeidersklasse als voornaamste kracht van het nationale verzet aanvoerde.

De strijd voor democratie NU is de voortzetting van de anti-fascistische strijd van voorheen.

Zoals iedere andere communistische partij ter wereld, voert ook onze partij deze strijd in broederlijke solidariteit met de gehele internationale arbeidersbeweging.

Iedere overwinning van de Sowjet-Unie voor de vrede en het socialisme, van de Franse democraten tegen de dictatuur van De Gaulle en van het Indonesische volk tegen de resten der koloniale heerschappij, is ook een overwinning van het Nederlandse volk.

Deze broederlijke internationale solidariteit vermindert niets aan het feit, dat de Communistische Partij van Nederland zelfstandig haar optreden bepaalt, zonder enige inmenging van buiten af.

Het Partijbestuur van de C.P.N. onderschrijft ten volle de uitspraak van het 21ste congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie, waarin gewezen is op de zelfstandigheid van de communistische partijen, een standpunt dat andermaal de opvattingen onderstreept zoals die o.m. zijn vastgelegd in het beginselprogram van de C.P.N. van 1952.

Hierdoor wordt nog eens de laster weerlegd alsof de C.P.S.U. de andere partijen „orders” geven zou of zich in hun partijleven zou men-

gen. Het tegendeel is waar. Pogingen tot inmenging in de C.P.N. komen uitsluitend van de zijde der imperialisten en hun revisionistische handlangers.

Internationaal contact is onmisbaar, maar het mag onder geen beding ooit leiden tot inmenging in elkaars organisaties en besluiten, tot directe of indirecte tegenleiding in de politiek van een partij en dus tot de aantasting van de verantwoordelijkheid van de nationale partijleiding.

VII

De partij viert thans haar veertigste verjaardag, in nauwe verbinding met de actuele strijd van de arbeidersklasse en het volk. Bij deze vieringen komen tientallen nieuwe, jonge krachten haar gelederen aanvullen. Deze werving moet stelselmatig worden voortgezet.

Terzelfdertijd treden in deze dagen, zoals reeds het geval was in de partijstrijd die achter ons ligt, oudere partijkaders actief naar voren, die in de partij een kostbaar kapitaal aan ervaring en autoriteit betekenen.

Het Partijbestuur verheugt zich over deze ontwikkeling en over de gelukkige verbinding van jeugdige werkkraft en rijpe ervaring, die hierin tot stand komt.

Zij acht het ten zeerste aan te bevelen dat bij de komende verkiezingen van districts- en afdelingsbesturen eenzelfde samengaan wordt gevonden en dat de oudere kameraden in de besturen plaats nemen, naast de jonge mensen op wier schouders het overgrote deel van het praktische werk ook dan zal blijven rusten.

VIII

Ons land staat thans op een tweesprong. Nieuwe verhoudingen zijn bezig te ontstaan. Onder deze omstandigheden hangt van de communisten, hun vastberadenheid en strijdbereidheid, ontzaglijk veel af.

Het Partijbestuur van de C.P.N. roept alle leden en vrienden van de partij, alle vooruitstrevende mensen op, om de eensgezinde strijd tegen de reactie aan te vatten.

Nederlandse democraten, in de aanval!

Geen rechtse regering! Eenheid van actie tegen reactie!

Eenheid en versterking van de vakbeweging!

Geen huurverhoging, maar loonsverhoging, geen prijsverhoging, maar prijsverlaging!

Weg met de werkloosheid!

Verlaging der bewapeningslasten! De diensttijd omlaag!

Weg met K.S.G. en Euromarkt!

Geen Atoom-Wehrmacht!

Vrede!

25 april 1959

Unilever machtiger dan menig middeleeuws monarch

NAGENOEG de hele Nederlandse bevolking is gedwongen klant bij de Unilever. Of U Uw keuze laat vallen op Blue Band, of liever Rama, Planta, het Zeeuwse Meisje koopt, Uw centen komen uiteindelijk bij dezelfde Unilever terecht. Unox-knakworstjes en Royco-soepen, Vim, Sunlightzeep, Radion en Omo, „Pin-up” en shampoo — het is allemaal bereid in de keukens van deze trust. Haar fabrieken produceren meer dan 1200 marktartikelen, die ongeveer alles omvatten, wat voor het dagelijkse leven nodig is.

Dit Brits-Nederlandse monopolie staat zowel wat haar omzet als haar winsten betreft als derde op de ranglijst van alle wereldconcerns en is de grootste buiten Amerika. Vanuit Rotterdam en Londen strekt ze haar macht uit over bezittingen — 600 ondernemingen, fabrieken en handelsorganisaties — in ongeveer 50 landen. Van alle trusts, waar we in Nederland mee te maken hebben, is er wel bijna geen die zoveel in de regeringspaj te brokkelen heeft als deze nalatenschap van de boter-exporteurs Jurgens en Van de Bergh.

De ontwikkelingsgeschiedenis van de Unilever is een karakteristiek voorbeeld van economische en politieke machtsconcentratie door grove koloniale uitbuiting en ten koste van het levenspeil en de politieke rechten der arbeiders, middenstand en boeren in Nederland, Engeland en verscheidene andere Europese landen.

Het Nederlandse gedeelte van dit monopolie vindt haar oorsprong rond het jaar 1870, toen de twee rijkgeworden boterhandelaren Jurgens en Van de Bergh overgingen tot het produceren van margarine. Deze margarine was toen net „uitgevonden”. In Frankrijk, waar hongersnood heerste, had Keizer Napoleon III opdracht gegeven aan een chemicus om een kunstmatig artikel te fabriceren, dat de tekorten in de vetvoorziening zou kunnen dekken. Dit leidde tot het gewenste resultaat en al gauw hadden fabrikanten en speculanten door, dat deze vrij goedkoop te maken kunstboter aanlokkelijke winsten voorspelde. Temeer, daar door de rondspokende armoede de werkers in verscheidene landen — ook in Nederland — niet in staat waren de dure roomboter te kopen. De margarine-fabrieken schoten dan ook overal uit de grond, waarbij Jurgens en Van de Bergh met hun respectievelijke fabrieken in Oss (Noord-Brabant) tot de eersten behoorden. Tot aan de fusie van deze beide ondernemingen in 1927 is hun geschiedenis er een van felle onderlinge concurrentie om grondstoffen en afzetgebieden. De ruime winsten die door beiden werden gemaakt, stelden hen niet alleen in staat hun bedrijven in Nederland uit te breiden, maar ook om fabrieken in andere landen op te richten, met name in Duitsland en Engeland.

Tot aan het uitbreken van de eerste wereldoorlog namen echter beide ondernemingen nog geen monopolistische positie in en evenmin waren zij al wereldconcerns. Hun eerste grote slag in deze richting sloegen zij tijdens de eerste wereldoorlog, daarbij profiterend van de „neutraliteit”

van Nederland en de groter wordende armoede onder de bevolking. Deze jaren kenmerkten zich door een stijgende vraag naar margarine — ook al door de achteruitgang van de veestapel — en door een ongekende expansie.

Zo op het oog zou een oorlog tussen Duitsland en Engeland, waar beide fabrikanten hun afzetgebied en kapitaalbelegging hadden, grote nadelen opleveren. De grondstoffen voor de margarine kwamen namelijk uit de Britse koloniën en gingen via Britse havens eerst voor verwerking naar Duitsland. Door de oorlog werd dit vervoer naar Duitsland onmogelijk, waardoor Engeland werd overstelpt met grondstoffen, waarmee ze geen raad wist. Jurgens en Van de Bergh wisten daar wel een oplossing voor — zij namen grote voorraden van Engeland af en verplichtten zich daarbij deze niet door te leveren aan vijanden van de geallieerden. Doch niets kon het „neutrale” Nederland verhinderen vooroorlogse voorraden van de hand te doen aan ieder die dat wenste, zodat uiteindelijk de Duitse fabrieken toch aan hun trek kwamen.

Bovendien gingen Jurgens en Van de Bergh, gebruikmakend van de strijd tussen Engeland en Duitsland om de koloniën, er zelf toe over de aankoop van de grondstoffen en het vervoer daarvan in handen te nemen.

De z.g. „wijze neutraliteits-politiek” van Nederland in die jaren was een duidelijke weerspiegeling van de verhoudingsgewijs grote internationale verbindingen van ondernemingen als Jurgens en Van de Bergh (later Unilever); deze was het meest in overeenstemming met hun belangen. Grote winsten waren bij de Nederlandse fabrikanten binnengevloeid, toen de oorlog ten einde was. De winst van Jurgens steeg bijvoorbeeld van 3 miljoen gulden in 1913 tot 16 miljoen in 1919.

Met deze oorlogswinsten lukte het aan beide margarine-fabrikanten hun invloed belangrijk uit te breiden in het door de oorlog uitgemergelde Duitsland en via dit land in Oost-Europa door te dringen. Zij kregen de meerderheid van de aandelen in verscheidene Duitse olie-fabrieken in hun bezit, die tezamen ongeveer de helft van de totale Duitse productie verzorgden. Ook in Engeland gingen de zaken voor beide Ossenaren goed en in 1924 beheerste Jurgens ongeveer de helft van de totale margarine-productie in dit land.

DE VORMING VAN HET CONCERN

De 20-er jaren vormden een beslissende periode in de ontwikkeling tot het machtige wereldmonopolie Unilever.

Het kapitaal van beide ondernemingen was oorspronkelijk familie-kapitaal. Het waren ook Jurgens en Van de Bergh zelf (en hun familie-leden), die de zaken leidden. Maar met de stormachtige uitbreiding van hun bedrijven in verscheidene landen, was de steun van de banken onmisbaar voor de fabrikanten en aanlokkelijk voor de bankiers geworden. Het familie-bedrijfskapitaal vermengde zich met bankkapitaal (Amsterdamse Bank en later de Rotterdamse Bank) en figuren uit deze kringen werden lid van de Raad van Commissarissen der beide ondernemingen. Op deze manier verdwenen verscheidene van de belangrijkste ondernemingen in Nederland uit handen van de individuele ondernemer in die van het financierskapitaal.

Er voltrok zich ook nog een schijnbare verandering in de leiding van de ondernemingen. Gesalarieerde directeuren e.a. droegen een steeds groter deel van de verantwoordelijkheid, doch uiteindelijk berustte de macht nog steeds bij diegenen, die over het benodigde kapitaal en dus over het benodigde stemrecht beschikten. De leiding van de zaken was in handen van een zorgvuldig afgewogen combinatie van eigenaren en gesalarieerde directeuren.

De concentratie van steeds meer bedrijven en fabrieken in één concern, de monopolievorming die zich manifesteerde, werd enorm versneld door de crisis. Vanaf 1923 was er een golf van loonsverlagingen en ontslag in Nederland ingezet, die nog erger werd door de economische crisis van de 30-er jaren.

De omzet van Jurgens en Van de Bergh in ons land, Engeland en Duitsland daalde en in 1927 fuseerden zij tot de „Margarine-Unie”, waardoor zij de onderlinge concurrentie uitschakelden, de kosten verminderden en in staat waren hun monopolistische positie in Nederland te vestigen. De kleinere margarine-fabrieken stonden machteloos tegenover deze combinatie. Zij waren niet opgewassen tegen de slinkse methoden van de „prijzen-oorlog”, de met miljoenen gevoerde reclame-campagnes en de manipulaties op de grondstoffenmarkten. De ene na de andere fabriek „sloot zich aan” bij de Margarine-Unie, oftewel werd opgeslokt. In 1928/1929 kwamen de grotere „vet”-ondernemingen erbij, zoals Calvé-Delft en De Hartog.

Deze concentratie en monopolie-vorming voltrok zich niet alleen binnen de grenzen van ons land, maar omvatte vele andere landen. Met het overnemen van de fabrieken van de Schicht- en Centra-groep in Duitsland en Oost-Europa, was de eenwording van de grootste olie- en vetondernemingen in heel Europa een feit. Eind 1929 had het Nederlandse concern belangen bij drie kwart van de totale Duitse margarine-industrie.

Om verder op de wereldmarkt een gunstige positie in te nemen in de verscherpte concurrentie-strijd werden in de Nederlandse bedrijven van de Margarine-Unie „rationalisatie-plannen” doorgevoerd, waardoor de uitbuiting van de arbeiders werd vergroot. Fabrieken werden gesloten, arbeiders ontslagen, lonen verlaagd, maar de prijzen van de margarine zo hoog mogelijk gehouden. De extra-winsten in het binnenland vergrootten de concurrentie-mogelijkheden in het buitenland.

De grootste fusie uit die dagen was die met de „Lever Brothers” in Engeland. In 1888 had William Lever met behulp van de Engelse regering een grote zeepfabriek opgericht in de stad Sunlight, die het uitgangspunt vormde voor de latere „Lever Brothers”-trust. Door een aanhoudende herinvestering van de winsten, — 200-300 pct van het grondkapitaal — lukte het „Lever Brothers” een belangrijke plaats in te nemen met hun zeeproducten. Deze winsten werden voornamelijk verkregen door grote koloniale uitbuiting. Met name in de Afrikaanse koloniën van Engeland leverden de honderden plantages de kostbare grondstoffen op, die met de eigen handelsvloot naar alle delen van Europa werden gebracht, terwijl de inheemse arbeiders voor een hongerloonje moesten werken. Om in de crisis-jaren van felle concurrentie haar positie te versterken ten opzichte van het Amerikaanse monopolie „Proctor and Gamble”, zocht „Lever Brothers” toenadering tot

de Margarine-Unie. Ook van deze kant was wel belangstelling voor „evenwicht”, omdat het getij van voorsprong te hebben op de Britse concurrent kerende was. Zo kwam in 1929 de fusie tussen beide ondernemingen tot stand en de Unilever ontstond. Twee derden van de winst van deze trust was op dat moment afkomstig uit het Nederlandse gedeelte en een derde uit het Britse — in latere jaren zou die verhouding zich sterk wijzigen ten gunste van Engeland.

Financieel aanzienlijk versterkt, bereidde dit monopolie zich voor op een massale aanval tegen de nog overgebleven, onafhankelijke bedrijven, tegen het levenspeil en de politieke rechten van de werkers.

Terwijl er in Nederland honderdduizenden werklozen rondliepen, vermeerdeerde de Unilever regelmatig haar winsten en breidde ze haar macht uit. Deze door het financierskapitaal gedreven trust veroverde het monopolie over gehele bedrijfstakken, waarvan zij de grondstoffen en productie geheel in handen had en waardoor ze eigenmachtig ook de prijzen van deze producten kon bepalen.

Het verzet en de eenheid van de arbeiders, de gezamenlijke strijd met middenstanders en boeren tegen de gevolgen van de crisis — de kracht die bij volle ontplooiing de macht van de monopolies kan breken — namen toe. De rechtse sociaal-democratische leiders bewezen hun diensten aan de monopolies door zoveel mogelijk de arbeidersklasse verdeeld te houden en één front te maken tegen de communisten, die de motor van het verzet vormden. Deze rechtse sociaal-democratische leiders werden dan ook voor hun bewezen diensten beloond — zij kregen o.m. baantjes in het Unilever-concern. (Na de oorlog zouden zelfs voor-aanstaande Unilever-figuren lid van de PvdA worden, zoals familieleden van Van de Bergh!)

In Duitsland lukte het de monopolies door de verdeeldheid van de arbeidersklasse om Hitler aan de macht te brengen. Het is daarom niet verbazingwekkend, dat Hitlers trouwensmannen in alle dochtermaatschappijen van de Unilever in Duitsland, de door de nazi's geëiste „vrijwillige bijdragen” hebben geleverd om deze machtsgreep mogelijk te maken. Deze „royale” hulp werd na de machtsovername beloond met behoorlijke concessies. Door de fusie van verschillende Duitse maatschappijen met de Unilever werd een Duits blok gevormd, waardoor de andere margarine-fabrikanten werden doodgeconcurrereerd. In 1939 had de Unilever haar positie zodanig versterkt, dat ze rond 70 pct van de Duitse spijsvet-industrieën onder zich verenigen kon.

DE TWEDE WERELDOORLOG

De tweede wereldoorlog stelde de Unilever voor nieuwe problemen. Ze was tijdig gewaarschuwd voor de oorlogsplannen van Hitler door Hermann J. Abs, thans directeur-generaal van de Deutsche Bank A.G., waardoor ze zich er op kon voorbereiden. „Rustig gaan slapen” was zonder twijfel niet als advies in deze waarschuwing opgenomen. Kort voor de oorlog werd het concern gesplitst — wel als advies gegeven — in twee juridisch zelfstandige ondernemingen, de Unilever Ltd (Londen) en de Unilever N.V. (Rotterdam/Vlaardingen). Deze beide delen waren natuurlijk financieel ten nauwste met elkaar verbonden, maar de „splitsing” maakte een „dubbele rol” tijdens de Duitse bezetting mogelijk. Het grootste deel van de Unilever-leiding vertrok naar Lon-

den, waar ze zich ging toeleggen op het vinden van nieuwe afzetgebieden buiten Europa (Amerika, China), op het zoveel mogelijk profijt trekken van de door de geallieerden gevoerde oorlog en op het treffen van voorbereidingen voor na de oorlog. Het filiaal in Nederland kreeg de taak om de belangen van het concern binnen het invloedsgebied van de nazi's te behartigen.

In Duitsland en Oost-Europa was de ten aanzien van Hitler vriendelijk gestemde Schicht (de grootste financier van de Mussert van Tsjechoslowakije: Henlein) de belangrijke man van het Unilever-concern. Om taktische redenen was hij voor de oorlog wel een tijdje uit het bestuur van de Unilever gehaald, maar na de bezetting door Duitsland kon deze Schicht als directeur prachtig werk verrichten. Om speciaal de belangen van de Duitse Unilever-bedrijven te behartigen, stelde H. J. Abs voor om dr. Karl Blessing, die al een grote rol speelde in het concern, de leiding in handen te geven. Deze Blessing was tot 1937 staatssecretaris van de nazi-minister Hjalmar Schacht geweest en is nu president van de Deutsche Bundesbank. Verder hebben ongetwijfeld Mr. H. L. Woltersom en Dr. H. M. Hirschfeld, die in Nederland waren gebleven en de rechterhand waren van Seyss-Inquart bij het economisch beleid, wel een oogje in het zeil gehouden. Deze beide figuren zijn zowel commissaris van de Unilever als van de Rotterdamse Bank en Philips.... Het resultaat was er ook naar. In de zes oorlogsjaren werd er een winst gemaakt van rond 1 miljard, wat ongetwijfeld niet aan de neuzen van de aandeelhouders, die in Londen zaten, voorbij zal zijn gegaan.

Eén rekening van de Unilever ging echter niet op. Ze had namelijk gedacht en gehoopt, dat met de verovering van de Sowjet-Unie, door Hitler, een grote nieuwe markt voor hen ontsloten zou worden en de Oekraïne als grondstoffenleverancier zou kunnen worden gebruikt. De Sowjet-legers staken echter een spaak in het wiel.

Door de afloop van de oorlog ontvielen niet alleen verwachtingen, maar ook bezittingen aan de Unilever. „Men mocht van geluk spreken, dat het belangrijkste deel van het Unileverbedrijf in West-Duitsland geconcentreerd was en niet in de Sowjet-zone.... de zeggenschap over de bezittingen achter het ijzeren gordijn, w.o. vooral fabrieken van het voormalige Schicht-concern, gingen verloren. In alle Oost-europese landen moest Unilever zich neerleggen bij het verlies van afzetgebieden, die in de jaren voor de oorlog veel hadden beloofd voor de toekomst.” (Is het anti-communisme van die zijde een wonder?) De oorlog heeft echter, in totaal gezien, geen noemenswaardige schade opgeleverd voor de Unilever — die werd helemaal gedragen door de bevolking. Grote oorlogswinsten in Londen, nieuwe afzetgebieden vooral in Amerika, behoorlijke winsten uit de Duitse en Nederlandse bedrijven, ruime schadeloosstelling door de Nederlandse staat voor de door de oorlog aangerichte schade aan fabrieken, medewerking van de heren Abs en Blessing bij het „voorkomen” van de „ontmanteling” van bedrijven in Duitsland door de geallieerden — dit alles had voldoende opgeleverd om snel weer op volle toeren te draaien en zich uit te breiden.

Omzet en winsten zijn sindsdien jaar op jaar toegenomen.

Sinds 1955 bedraagt die winst meer dan anderhalf miljard gulden. De

totale productie-investeringen van het concern worden geschat op 2,4 miljard. De aanschaffingswaarde bedroeg echter meer dan 3,7 miljard. In zeer korte tijd werd dus 1,3 miljard gulden afgeschreven.

De grote bron van deze winsten is de koloniale uitbuiting. Van de 300.000 arbeiders, die over de gehele wereld hun arbeidskracht aan de Unilever verkopen, zijn er 110.000 in dienst van de „United Africa Company”, de grootste dochteronderneming. Deze handelsonderneming gaat voor de grootste ter wereld door — ze beheerst 60 pct van de in- en verkoop in Afrika en bezit honderden uitgestrekte plantages, vooral in Nigeria, Belgisch Kongo, Ghana (de vroegere Goudkust), Kameroen en andere landen in Centraal-Afrika. De „United Africa Company” is gehaat door de bevolking — terwijl zij de kostbare grondstoffen uit haar land (palmolie, copra, cacao, zeldzame houtsoorten, rubber enz.) ziet wegslepen, leeft ze zelf in onvoorstelbare armoede. Arbeiders op de Unilever-plantages in Ghana verdienen 500 gulden per jaar, in Nigeria 100—500 gulden....

UNILEVER EN STAATSAPPARAAT

Met het toenemen van haar economische macht, heeft het Unilever-concern ook haar invloed op en rechtstreekse deelname aan het Nederlandse regerings- en staatsapparaat enorm vergroot. De macht van de kleine leidende groep van dit internationale monopolie is groter dan die van vele Middeleeuwse monarchen.

Een voorbeeld, hoe ze reeds voor de oorlog rechtstreeks een machtige greep op een overheidsinstelling had, was de samenstelling van de leiding van het distributie-apparaat in Nederland. Belangrijke posten als waarnemend hoofddirecteur van het CDK (K. v. Noordwijk), regionale directeuren, chef van de administratie en chef van de afdeling „controle over de grootbedrijven” (!) werden allemaal bezet door figuren uit het Unilever-concern.

De verstrengeling van de monopolies met het staatsapparaat is echter vooral kenmerkend voor de ontwikkeling in en na de oorlog. Paul Rijkens, tot voor kort president van het Unileverconcern en Mr. J. W. Beyen, lid van de Raad van Bestuur en financieel expert, hadden een zeer belangrijke stem in het doen en laten van de Londense regering. In begin 1944 verscheen in New York een boek „Nieuw Nederland” onder leiding van mr. dr. A. A. van Rhijn, waarin Paul Rijkens over de te voeren economische politiek na de oorlog een bijdrage leverde, Mr. J. W. Beyen over de financiële politiek en Van Rijn zelf over de sociale politiek. Deze leden van de Raad van Bestuur van het Unilever-concern vertrouwden na de oorlog alleen aan zich zelf en aan hun vrienden de „opbouw” toe. Mr. Hirschfeld, de man van de Rotterdamse Bank, Philips en de Unilever (als adviseur) kon als secretaris-generaal voor Handel en Nijverheid tijdens de bezetting dit aardig voorbereiden. Dr. Truyen, ex-adviseur van de Unilever, bezet nu de post van directeur-generaal voor Handel en Nijverheid. Mr. Dr. A. A. van Rhijn zelf is nog steeds — dwars door kabinetscrises heen — staatssecretaris voor Sociale Zaken. Ook andere hoge posten in het regeringsapparaat worden rechtstreeks door leidende figuren uit de Unilever ingenomen. Lid van de Raad van Bestuur Dr. J. H. Patijn is secretaris-generaal voor

landbouwzaken. Prof. G. Brouwer secretaris-generaal voor Economische Zaken als opvolger van Prof. Kuin, die zijn staatsambt ruilde voor een leidende functie bij de Unilever. De man, die in 1949 als regeringscommissaris de PBO in handen kreeg (en nu genoemd wordt als Minister van Justitie in het kabinet de Quay), was Mr. v. d. Grinten, die als juridisch adviseur aan de Unilever verbonden is geweest.

Leidende figuren uit dit monopolie vinden we terug in verschillende politieke partijen in Nederland. Reeds genoemd zijn leden van de familie Van de Bergh, die in de PvdA een voor hen nuttig werkerterrein gevonden hebben; zonen van Van de Bergh hebben dit in de studentenwereld en als internationaal secretaris van wijlen de „Nieuwe Koers” gedaan. Ook Dr. J. H. Patijn behoort tot deze partij en wordt zeker niet als onmondig lid beschouwd. Sidney J. v. d. Bergh heeft het in de VVD gezocht. Hij combineert zijn functie als penningmeester van deze partij (en van het verkiezingsfonds!) met die van vice-voorzitter van het Unilever-concern. De Quay benaderde hem voor Minister van Oorlog in zijn kabinet. De KVP telt o.m. Mr. v. d. Grinten en de familievoorzetting Jurgens van de oprichter Anton Jurgens in haar rijen.

Bovenstaande feiten geven reeds een duidelijk beeld, hoe de Unilever zich in het Nederlandse regeringsapparaat genesteld heeft en dit aanwendt voor haar belangen.

De Rotterdamse Bank, waarmee in een adem de Unilever en Philips genoemd kunnen worden, is na de oorlog een van de belangrijkste geldschieters van de staat geworden en de belangen in het wel en wee van de Unilever springen daarmee duidelijk naar voren. Door de na-oorlogse overheersing van het Amerikaanse financierskapitaal is de Nederlandse politiek daarbij in belangrijke mate ondergeschikt gemaakt aan de Amerikaanse belangen. Tegelijkertijd zoekt de Unilever als een machtig, op koloniale uitbuiting gegrondvest wereldconcern, nauw verbonden met het Engelse imperialisme, naar gebieden en steunpunten waar ze zich op een of andere manier als zelfstandig partner van de Amerikaanse vennoot kan handhaven.

De bevolking van ons land, arbeiders, kleine boeren en middenstanders, ondervinden daarvan vooral de gevolgen, nu de periode van snelle groei der industrie en buitenlandse handel, de z.g. periode van hoogconjunctuur ten einde is.

Monopolies als de Unilever streven naar de veiligstelling van hun maximumwinsten en gebruiken hun invloed op het regeringsapparaat en de verschillende politieke partijen om het Nederlandse volk de offers daartoe te laten brengen. Ten bate van grotere resultaten in de fellere concurrentiestrijd op de internationale markt, moeten de voordelen en inkomsten voor de Unilever uit Nederland toenemen. Een illustratie daarvan is de geschiedenis met de Willem Barendsz. Reeds voor de oorlog was 75 pct der totale traanproductie in handen van de Unilever, die daardoor in belangrijke mate de wereldprijs van traan kan bepalen. De Willem Barendsz, die de traan binnenbrengt welke wordt verkocht aan de Unilever ter verwerking tot margarine, werkt echter door de te lage traanprijs met verlies. Jaarlijks moest de regering ongeveer 3 miljoen gulden bijpassen. Dit bedrag is nu echter gestegen (vorig jaar al tot 3,7 miljoen), omdat de Unilever die de hele opbrengst van de Willem Ba-

rendszo koopt, er minder voor betaalt — de productiekosten moeten immers dalen om de winsten te kunnen handhaven!

Daarom willen de monopolies ook nieuwe belastingverlagingen, meer steun van de staat aan de industrie en export, hogere prijzen en lagere lonen, afschaffing van subsidies op de melk, grotere uitbuiting o.m. door de invoering van de werkclassificatie. Dit alles is de inzet van de kabinetscrisis van december j.l. en alles wat daarna is gevolgd. De Unilever en dergelijke monopolies zijn daarom de grootste vijanden van ons volk. Zoals ze gehaat is bij het Afrikaanse volk, dat zijn strijd voor onafhankelijkheid thans ontplooit, zo zal ze de haat opwekken van de Nederlandse arbeiders, boeren en middenstand. Eenheid en internationale solidariteit zullen haar macht kunnen breken.

CATRIEN BULTJE.

26 April 1959.

Onderwijs en klassenmaatschappij

De tijd van chauvinistische grootspraak over het „superieure” Nederlandse onderwijs is voorbij. Vóór de tweede wereldoorlog kon Nederland, vergeleken met de andere kapitalistische landen, de onderwijstoets nog wel doorstaan. Doch nadien is er een duidelijke verslechtering waar te nemen.

Het zijn vooral de successen van de socialistische landen, die dit aspect van de aftakeling van het kapitalisme duidelijker doen uitkomen.

Enkele cijfers, die de onderwijscatastrofe in ons land illustreren:

In 1946 werden er in Nederland 284.456 kinderen geboren en in 1947 267.348. Dat wil zeggen jaarlijks plm. 100.000 meer dan voor de oorlog.

De huidige regerende klasse is niet in staat gebleken deze kinderen het onderwijs te geven van een kwaliteit die de maatschappij vraagt en nodig heeft en waar ze recht op hebben. Nu deze kinderen (12- en 13-jarigen) in aanmerking komen voor voortgezet onderwijs blijkt er bijvoorbeeld bij het VHMO*) reeds een tekort te bestaan van 2320 bevoegde leraren en wordt dientengevolge 23,5 pct. der lessen door onbevoegden gegeven. Bij het GLO is er een tekort van meer dan 800 onderwijzers.

Deze tekorten betekenen, dat er dagelijks kinderen in ons land òf naar huis gestuurd worden òf gedachtig aan het oude gezegde „Hoe meer zielen, hoe meer vreugd”, bij een andere leerkracht ondergebracht worden om het onderwijs „draaiende” te houden.

Vermeld dient dan ook nog te worden, dat er vorig jaar alleen bij het GLO 342 definitief gepensioneerden te werk gesteld waren.

Gebrek aan leerkrachten veroorzaakt overvolle klassen. En het is duidelijk, dat te grote klassen funest zijn voor het peil van het onderwijs.

De obstakels, die de ontplooiing van het Nederlandse onderwijs in de weg staan, dragen veelal een duidelijk klassekarakter:

1. De zeer geringe deelname van arbeiderskinderen aan middelbaar- en hoger onderwijs.

Elk gepraat over „gelijke kansen voor ieder” ten spijt, blijken deze takken van onderwijs nog altijd een privilege voor de meer welgestelden.

In 1956 bedroeg het percentage eerste jaarsstudenten, afkomstig uit arbeiderskringen slechts 2,2 % en niet meer dan 1,9 % kwam uit landarbeiders- en kwekersgezinnen.

Let wel, we noemen hier percentages van studenten die een studie begonnen. Het is te begrijpen, dat studenten uit de minder draagkrachtige gezinnen met vele financiële moeilijkheden te kampen hebben. Denken we b.v. aan collegegelden, aankoop van boeken, kamerhuur of spoorgeld (voor hen die de colleges volgen in een andere stad dan die waar hun ouders wonen). Een en ander noodzaakt deze studenten vaak „er een baantje bij te gaan zoeken”, en dat betekent dan

*) VHMO, voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs. GLO, gewoon lager onderwijs.

weer: overdag werken en 's avonds studeren. In een tijd van toenemende werkloosheid geen erg stabiele positie. Een enquête onder de werkstudenten heeft uitgewezen, dat bij een omslag van de conjunctuur 25 % van hen de studie zou moeten stopzetten.

Bij het VHMO zien we het volgende beeld. In Amsterdam was in 1957 het gemiddelde aantal leerlingen van 12—18 jaar dat een middelbare school bezocht 64,1 per duizend. Alle arbeidersbuurten bleven hier (vaak ver) beneden.

We noemen:

Oostelijke Eilanden	4,3
Bickersbuurt	6,6
Spaarndammerbuurt	6,6
Staatsliedenbuurt	18,0
Dapperbuurt	27,8
Indische buurt	32,1

Daarentegen geven de „duurdere” buurten de volgende cijfers te zien:

Zuid tussen Vondelpark en Noorder-Amstelkanaal	145,5
Rivierenbuurt	146,0
Zuid tussen Noorder- en Zuider-Amstelkanaal	172,8

Enorme verschillen dus tussen arbeidersbuurten en de buurten waar degenen met hoge inkomens wonen. Het wordt klaarblijkelijk ook heel gewoon gevonden, dat er in arbeidersbuurten geen middelbare scholen staan.

Van de Nederlandse arbeidersklasse (44 % van onze bevolking, met arbeiders bedoelen we hier industrie- en landarbeiders) dringt dus slechts een zeer klein deel door tot middelbaar en hoger onderwijs.

2. Het nog altijd betrekkelijk kleine aantal studerende vrouwen.

Naar een berekening van het CBS studeren er gemiddeld 6 maal zoveel mannelijke als vrouwelijke studenten per jaar af. (2135 mannen en 350 vrouwen). Op sommige faculteiten is dit verschil veel groter:

	man	vrouw
Economische Wetenschappen	155	5
Technische Wetenschappen	525	5

In april 1958 waren er op de Technische Hogeschool in Delft 5871 mannelijke en slechts 94 vrouwelijke studenten.

Op de Lagere Technische Scholen (ambachtsscholen) komen helemaal geen meisjes voor. Een reeks van beroepen zijn gesloten voor de vrouwen. De emancipatie van de vrouw is dus nog steeds geen feit en de economische ongelijkheid tussen man en vrouw blijft bestaan.

3. Het bestaan van het bijzonder onderwijs. (in dit verband bedoelen we protestant christelijk en katholiek onderwijs.)

In de politiek van de reactie in ons land heeft de strijd voor de bijzondere school altijd een grote plaats ingenomen.

De rechtse partijen zijn op dit punt merkwaardig eensgezind en vasthoudend. Sinds 1946 b.v. zijn de ministers van O.K. en W. afkomstig uit de KVP. Practisch alle rijksinspecteurs zijn afkomstig uit en voorstanders van het bijzonder onderwijs, een typisch voorbeeld van het gebruik van het staatsapparaat door de reactie voor haar doeleinden. De strijd voor de bijzondere school is dan ook een politieke

strijd. De KVP-professor Gielen verklaarde eens dat „als de bijzondere school zou verdwijnen binnen afzienbare tijd de politieke meerderheid in een minderheid zou zijn verkeerd”.

Vandaar dat er bij voortduring materiële en geestelijke dwang op de gelovige ouders wordt uitgeoefend teneinde de kinderen op de bijzondere school te krijgen.

De belangrijkste reden dat het bijzonder onderwijs de vooruitgang van onderwijs en wetenschap stremt is, dat het niet op een wetenschappelijke basis rust, d.w.z. dat er niet uitgegaan wordt van de natuur en het leven zoals zich dit aan ons voordoet, maar van reeds vaststaande dogma's.

4. De geestelijke onvrijheid.

De imperialisten zien hun krachten slinken, het koloniale systeem stort ineen, er zijn crisisverschijnselen in de kapitalistische economie.

Tegenover het groeiend aanzien van de socialistische ideeën over de gehele wereld en de toenemende kracht van de socialistische landen stelt de bourgeoisie zowel binnen- als buitenlands de politiek van het anti-communisme.

Binnenlands wordt het anti-communisme naar het oude „verdeel en heers” recept gebruikt om te proberen de werkende bevolking verdeeld te houden. Wat anti-communisme voor het onderwijs betekent stelde de hoogleraar dr. Wertheim onlangs nog vast in een artikel in het blad „Universiteit en Hogeschool”. De Amsterdamse professor nagelde het aan de schandpaal dat politpiespionnen reeds in de studententijd dossiers aanleggen van het politieke doen en laten der intellectuelen en dat deze dossiers beslissend zijn voor de vraag of zij later, althans in overheidsdienst, benoemd kunnen worden.

En daar is dan nog de intimidatie door middel van het ambtenaren verbod (dit omvat ook de leerkrachten) om lid te zijn van de CPN en het veelvuldig weren van communistische gemeenteraadsleden uit de commissies, b.v. uit die welke zich met onderwijszaken bezig houden.

De toestand op onze universiteiten gaat veel lijken op die van de Amerikaanse universiteiten. De door en door conservatieve ex-directeur van de Columbia-universiteit, Louis M. Hacker, schreef in het blad „The Nation” in april 1958:

„In feite is er een zwarte lijst in de Amerikaanse academische wereld, die even gemeen en wreed is als welke inquisitie dan ook”.

Zo is het in de Verenigde Staten en zo is het in ons land.

Al diegenen, die zeggen tegen terreur te zijn, behalve dan tegen terreur die tegen de communisten gericht is, dienen goed te beseffen, dat in een maatschappij waarin de regerende klasse zich probeert te handhaven door bedrog, willekeur en misbruik van macht, er voor terreur geen grenzen bestaan.

In de buitenlandse politiek leidt het anti-communisme tot het volgen van de Amerikaanse politiek van koude oorlog. Koude of hete oorlog, oorlog kost geld, teveel dan dat er genoeg zou overblijven voor onderwijs en wetenschap.

5. Materiële en financiële remmen.

In een land, waar bijna 1/5 deel der rijks gelden wordt besteed aan

oorlogsdoeleinden komt het onderwijs, financieel gesproken, natuurlijk te kort.

De salarissen van de leerkrachten in bijna de gehele onderwijssector zijn bedroevend laag en verbetering is niet in zicht. Een kleuterleidster b.v. begint, na MULO en Vormschool doorlopen te hebben, met een salaris van nog geen 180 gld per maand.

Vele van de bekwaamste geleerden in ons land vertrekken naar beter betaalde betrekkingen in het buitenland, vooral naar Amerika.

Gevolgen van de te lage salarissen zijn:

a. Het enorme tekort aan leerkrachten.

Het is duidelijk dat, gezien een dergelijke salariëring, jongeren die een vak moeten gaan leren niet aangemoedigd worden naar de kweek-school te gaan.

b. De eindeloze veranderingen in het leerkrachtencorps.

De directe oorzaak is hier het feit dat b.v. de onderwijzers bij het GLO, die pas na 26 dienstjaren hun maximum-salaris bereiken, door het behalen van onderwijsacten hun positie proberen te verbeteren. Na het behalen van enige van deze acten kunnen ze n.l. gaan werken bij het MULO of het VHMO. En dan zijn er die het onderwijs geheel verlaten. In 1957 vertrokken behalve door pensionering, huwelijk of overlijden, uit het GLO meer dan 3000 onderwijzers. Wanneer zowel leerkrachten als leerlingen zich steeds opnieuw moeten „inwerken” komt dit het onderwijs zeker niet ten goede. Ook met het materiaal is het trouwens niet best gesteld.

De scholenbouwprogramma's voorzien niet in de behoefte en worden dan nog niet eens gerealiseerd (en dat terwijl er vele bouwvakarbeiders werkloos zijn.) De lokalen, die nodig zijn om het wettelijk verplichte gymnastiekonderwijs te geven, worden veelal niet gebouwd. Met feiten over de slechte toestanden, waarin vele van de bestaande scholen en universiteiten verkeren, zouden boekdelen te vullen zijn. De rector-magnificus van de Amsterdamse Universiteit, Prof. Dr. M. Woerdeman, verklaarde in september 1958, dat een aantal hoognodige voorzieningen niet kon worden uitgevoerd en „sommige faculteiten zelfs ernstig hebben overwogen bepaalde delen van haar onderwijs te staken.”

Een ander gebrek is vaak het uitblijven van de vervanging van verouderde en onbruikbaar geworden leermiddelen door nieuwe. Een onderwijzer in Amsterdam had eind 1958 nog leesboekjes in gebruik uit 1906 en 1912, vele spellingen terug dus!

Het blijkt steeds duidelijker: de bourgeoisie heeft voor bovengenoemde moeilijkheden geen oplossingen. Noch de Avondlandfilosofen (in vele schakeringen verkrijgbaar) noch de in al haar voegen krakende kapitalistische economie vormen een stevige basis.

Het is waar, dat de kapitalisten bij de huidige stand van de techniek goede technici nodig hebben. Maar het aantal wordt beperkt. Wanneer de een of andere mijn directeur tengevolge van een „kolen”-crisis in zijn mijnen het werk van 5000 arbeiders en ingenieurs met behulp van een verhoogd arbeidstempo en het invoeren van nieuwe machines voortaan door 1000 man laat verrichten, dan komen er vele arbeiders en ingenieurs zonder werk. Waarom zou dan de kapitalist zich inspannen en er geld voor uitgeven om b.v. het aantal ingenieurs zo groot

mogelijk te maken? Dit zou zelfs nadelig voor hem zijn, hij zou er zijn eigen ondergang mee verhaasten en die gaat toch al snel genoeg.

*

Slechts in een nieuwe en hogere maatschappijvorm, waar de klassen-tegenstellingen opgeheven zullen zijn, zullen onderwijs en wetenschap pas ten volle tot bloei kunnen komen. Deze maatschappijvorm is de socialistische.

In januari 1918 verklaarde Lenin op het 3de congres der CPSU:

„Men had van het onderwijs een hindernis gemaakt om de arbeiders te verhinderen vooruit te komen, deze hindernis zal worden weggevaagd”.

Welnu van die hindernis is thans in het eerste socialistische land ter wereld, de Sowjet-Unie, niets meer over. De Sowjet-regering heeft vanaf de eerste dag van haar bestaan alle maatregelen genomen om oude obstakels op te ruimen en van het onderwijs, v o l k s o n d e r w i j s te maken. Steunend op het wetenschappelijke socialisme, de leer van Marx, Engels en Lenin, heeft de arbeidersklasse een onderwijssysteem weten op te bouwen, dat zijn weerga niet vindt in de wereld, een onderwijssysteem dat beantwoordt aan zijn functie.

We willen hier slechts zeer in het kort twee aspecten van het Sowjet-onderwijs bekijken, twee aspecten die in de Sowjet-Unie voortdurend in het oog gehouden worden:

a. Het consolideren van de materiële basis.

Er wordt in de Sowjet-Unie een bijzondere zorg besteed aan de materiële kant van het onderwijs.

De scholenbouw b.v. geeft indrukwekkende cijfers te zien. Tijdens de tweede wereldoorlog verbrandden of vernielden de Duitse fascisten op een of andere manier 82.000 lagere en middelbare scholen. Toch zag de Sowjet-regering kans, deze scholen weer snel op te bouwen en er van 1946 tot 1955 30.160 nieuwe scholen bij te bouwen. Om in de behoefte aan leermiddelen te voorzien, is er in de Sowjet-Unie een gehele industrie geschapen. Hier geen verouderd materiaal; op scholen b.v. waar men werktuigkunde leert, zijn kleine straalmotoren aanwezig!

b. De nauwe band met de maatschappij.

Het onderwijs moet voldoen aan datgene, wat door de zich snel ontwikkelende maatschappij van haar gevraagd wordt. De school mag niet vervreemden van de maatschappij want „wij behoeven geen aristocratenkaste te vormen, die het volk uit het diepst van zijn ziel vijandig gezind is, maar bouwers van een nieuwe maatschappij”, aldus Chroest-sjow op het 20ste congres van de CPSU.

Theorie zonder praktijk of praktijk zonder theorie, geen van beide is goed, beide leiden tot eenzijdigheid; of de ongeschoolde arbeider of de studeerkamergeleerde en het ivorentorentjesgedoe. Vandaar dat de leerlingen in de Sowjet-Unie nu vanaf hun vijftiende, zestiende jaar een gedeelte van de dag of de week in het bedrijf werkzaam zijn. Het onderwijs in de Sowjet-Unie is niet statisch. Bij een steeds veranderende maatschappij zoekt men naar nieuwe vormen van het onderwijs, n.l. vormen die kunnen voldoen aan datgene wat er van gevraagd wordt.

Vormen en schooltypen die vandaag bestaan, zullen dan ook wel weer eens veranderen of zelfs verdwijnen.

Er is in de Sowjet-Unie een geheel nieuwe intelligentsia gevormd afkomstig uit alle lagen van de bevolking, die snel grootse successen heeft weten te behalen.

Wij willen geenszins beweren, dat zolang in Nederland het kapitalisme nog bestaat, strijd voor beter onderwijs nutteloos is. Er zijn door strijd zeker veel verbeteringen aan te brengen. De ondergang van het kapitalisme brengt de afbrokkeling van de cultuur echter met zich mee, die de kapitalist als „absoluut” voorstelt, d.w.z. als het eind van de beschaving. De arbeidersklasse verbindt daarom aan deze strijd de vernieuwing van de maatschappij, het tot stand brengen van het socialisme.

WILLEM VAN ECK

Mijn weg als musicus

HOE ver ik ook in mijn herinnering terug ga, ik kan mij mijn kind-jaren niet voorstellen zonder viool. Ik was drie en een half jaar, toen mijn vader een speelgoedviool voor me meebracht. Als ik daar op „speelde”, stelde ik mij graag voor, dat ik straatmuzikant was. Dit treurig beroep was destijds in Odessa wijd verbreid. Ik kon me geen groter geluk voorstellen dan met de viool van binnenplaats naar binnenplaats te trekken. Straatmuzikant zijn... het wond me zo op, de gedachte maakte me zo geestdriftig, dat ik als een dolleman op mijn echte 'achtste'-viool aanviel, die ik op mijn vijfde verjaardag cadeau kreeg.

Mijn eerste en enige muzikleraar was Pjotr Solomowitsj *Stoljarski*. Naast zijn bezigheid als leraar bekleedde hij in Odessa de functie van violist in het orkest van de stedelijke opera, waar mijn moeder in het koor zong. *Stoljarski* was met onze familie zeer bevriend, kwam vaak bij ons thuis en hij had mij gezien met het speelgoedviooltje. Misschien heb ik de 'achtste'-viool wel op zijn aanraden gekregen.

P. S. *Stoljarski* was hoofd van een muziekschool. Het was de in Odessa vermaarde „fabriek van talenten”, waarin 80 à 90 kinderen van de groenste leeftijd af werden opgekweekt. Uit deze school zijn een reeks van later meester-violisten voortgekomen. De speciale atmosfeer van die school blijft onvergetelijk. Alle uithoeken van het grote huis, waarin zich de school bevond, stonden vol met lessenaars, vioolkisten en notenmappen. In alle vertrekken verdrongen zich opgewonden, opgewekte dreumesen, en op de gangen zaten de moeders, wachtend op hun wonderkinderen, en disputeerden met onwaarschijnlijke luidruchtigheid over zuivere „vakproblemen” van het vioolspel...

Stoljarski besteedde aan mij veel vaderlijke aandacht. Klaarblijkelijk dacht hij er over, mij tot beroepsviolist op te leiden. Van het begin af aan entte hij op mij de liefde voor de muziek, de liefde voor onafgebroken arbeid, waarin creatieve vreugde zich verbindt met eerbied voor de kunst. *Stoljarski* zelf werkte met ongelooflijke, aanstekelijke geestdrift. Hij hield zich van 7 uur 's ochtends tot 's avonds laat aan één stuk door bezig met zijn leerlingen. Als er om een of andere reden in zijn leerplan een „gat” ontstond, stuurde hij inderhaast een van zijn leerlingen, die dan juist vrij had, naar een van de andere discipelen, opdat er maar geen speeltijd verloren zou gaan.

Het was geen kleinigheid, om deze horde kinderen onder de knie te houden. De jongens verzonnen uit en ter na wilde spelletjes, sloegen elkaar met de strijkstokken bont en blauw en smeten lessenaars omver. Goedmoedig en zonder morren verdroeg *Stoljarski* deze inbreuk op de orde, kalmeerde de vechtersbazen vlug en vervolgde de lessen, of er niets gebeurd was....

Stoljarski was een waarachtig opvoeder. In hem verbond de grote, vurige ziel van de kunstenaar zich met grote liefde voor het kind, met het vermogen, de kinderpsyche te begrijpen. Als hij met de kleintjes werkte, vond hij altijd een weg naar het artistiek bewustzijn van het kind, slaagde hij er in, de kinderlijke verbeelding door een of andere

treffende vergelijking gaande te maken, of door een verleidelijke technische taak te boeien. Hij kende de hele viool-literatuur en koos onfeilbaar voor iedere leerling precies dat uit, wat voor zijn ontwikkeling in een bepaalde richting nodig was.

Bijzonder belangwekkend in Stoljarski's systeem was zijn vermogen, de leerlingen hartstocht bij te brengen voor werken en voor volhouden. Hij zelf keek niet op tijd en verlangde van zijn discipelen hetzelfde. Soms kon dat voor de kinderen zelfs een belasting worden, soms zelfs leidde het hem af van de aandacht, die hij aan andere leerlingen besteden moest! Maar de meeste kinderen leerden bij hem met grote geestdrift en natuurlijk evenzo met groot profijt.

Kort nadat ik op Stoljarski's muziekschool gekomen was, begon ik, behalve dat ik mij technische fijnheden ging aanmeten en in 't bijzonder veel werk van de handpositie maakte, mee te spelen in kleine leerlingen ensembles, duo's en kwartetten. Niet zelden moest ik de partij van de altviool op me nemen. Dit instrument „lag” mij kennelijk niet, maar het spelen met anderen bezorgde mij groot genot en kwam mij natuurlijk ook te stade. Liefde voor samenspel is mij mijn hele leven bijgebleven.

Graag speelden wij mee in het school-orkest. Stoljarski verstond de kunst, ook hier het creatieve element te doen meespreken. Hij bereikte een verbazingwekkende volmaaktheid in de details van het spel, en een bijna ideale saamhorigheid van het geheel. Ons orkest was in Odessa terecht populair; als wij speelden kwam er steeds een schare van liefhebbers op af.

De jaren van mijn opleiding vielen in de moeilijke oorlogstijd 1914—1918. Mijn vader werd vlak na het uitbreken van de oorlog opgeroepen en naar het front gestuurd. De materiële omstandigheden van ons gezin waren beroerd. Wij kwamen nauwelijks rond, en de vioollessen moesten daardoor vaak onderbroken worden.

VIOOLMUZIEK EN BROOD

Ik herinner me, met hoeveel vreugde wij scholieren demonstreerden bij het uitbreken van de Februari-revolutie 1917. De hele stad vierde de val van het gehate tsarisme. Zelfs de politie-agenten in Odessa droegen rode linten aan hun mouwen. . .

Daarna volgt er een stormachtige reeks van gebeurtenissen, de socialistische revolutie volgt op de burgerlijke, de interventies, de burgeroorlog. . . Ten slotte kreeg de Sowjetmacht in Odessa vaste voet. Ik herinner mij heel goed, wat de nieuwe regering voor ons en Stoljarski deed. Wij kregen een extra brood rantsoen! Juist in die tijd ontwaakte in mij voor 't eerst het blijde bewustzijn, dat er mensen waren, die ons nodig hadden, die ons werk op prijs stelden, die het natuurlijk vonden, dat wij kleine violisten werden geholpen. Nooit vergeet ik de dag, waarop ik gelukkig en trots naar huis ging en een heel brood op tafel neerlegde. . . mijn weekrantsoen, ontvangen van de staat.

In die jaren kwam ik ook in aanraking met het „grote” muziekleven in Odessa, dat intens en veelzijdig was. Ik ging vaak naar de opera, waar mijn moeder zong. De sterkste, onvergetelijkste muzikale indruk in mijn vroegste kinderjaren kreeg ik, toen ik voor de eerste keer het

symfonie-orkest van het theater hoorde. Dit gevoel, een klinkend wonder te beleven, zal nooit in mijn herinnering verbleken. In een diepte vlak voor het toneel zit iemand en ontlokt op een wenk van zijn hand ergens vandaan onvermoede klanken, zoals ik ze mij nooit had kunnen voorstellen. In elk geval verzonken toneel en zangers voor mij naar de achtergrond, en het orkest met zijn onwaarschijnlijk veelzijdige en felleurige klank bleef wonder numero één.

De radio is natuurlijk een grote kracht bij het verbreiden van muzikale kennis. Ondanks dat moet men betreuren, dat de kinderen van thans, van de wieg af aan gewend aan de klanken van alle mogelijke orkesten, die uit de luidspreker tot hen doordringen, beroofd worden van het zeer bijzondere gevoel, *voor de eerste keer bewust* een symfonie-orkest te beluisteren!

Kort na het begin van mijn lessen bij Stoljarski nodigde mijn moeder een collega van de schouwburg op bezoek, die in het opera-orkest de fluit bespeelde en in Odessa groot gezag had. Hij luisterde naar mijn spel en zei, dat men zich niet met ijdele hoop moest vleien; de jongen zou nooit een solist worden; daartoe had hij geen aanleg. Ik moest mij maar voorbereiden op de loopbaan van muzikant in een orkest. . .

Eén van Stoljarski's opvoedkundige beginselen bestond hierin, dat hij zijn leerlingen gevoel bijbracht voor concertspel. Wij traden aldoo op bij leerlingenconcerten en openbare uitvoeringen of examens, speelden solo, in groepjes of in het school-orkest.

VUURDOOP

In het voorjaar van 1914, toen ik vijf en een half jaar was, kreeg ik mijn eerste „vuurdoop” op het podium. Ik opende het programma van onze leerlingen-matinée, waarvan Nathan Milstein als „volleerde” met een schitterend uitgevoerd concert de sluitsteen vormde.

Mijn eerste publieke optreden met orkest vond plaats in 1923, op de jubileumavond van Stoljarski. Ik speelde het vioolconcert in a-moll van Bach. Na die avond prees Stoljarski mij zeer en moedigde mij aan, het vioolconcert van Tsjaikowsky in studie te nemen. Ik hoef niet te zeggen, dat ik met grote geestdrift aan die taak begon.

In 1924 gaf ik in Odessa mijn eerste solo-concert, met biljetten, entrékaarten en al. Ik speelde het vioolconcert van Bach, Tartini's „Dui-velstrillersonate”, de „Zigeunermelodieën” van Sarasate en nog enkele virtuose stukken. In de kranten van Odessa verschenen de eerste recensies, die vermeldden dat het concert een succes geworden was en mijn spel prezen.

Als ik aan die jaren terugdenk, geloof ik, dat ik toentertijd al vrij en makkelijk speelde, en zuiver intoneerde. Maar met dat al lagen er nog lange jaren van ingespannen arbeid voor me: ik moest aan mijn klank, rythme, dynamiek werken, en ten slotte in de diepere zin van de gespeelde muziek doordringen.

Een grote vooruitgang in mijn loopbaan als musicus betekende voor mij het optreden met grote musici, die Odessa aandeden. Ik speelde mee op concerten van A. W. Nezdjanowa en R. M. Glièr, ik speelde als orkest-meester in het Symfonie-orkest van de stad onder Pasowski,

Malko, Pribik, en speelde met hetzelfde orkest als solist de vioolconcerten van Tsjaikowsky en Beethoven.

In 1925 maakte ik mijn eerste tournee met het studie-orkest van het conservatorium. Wij gaven enkele concerten onder leiding van Stoljarski. Ik herinner me, met welk een gretige belangstelling ik kennis nam van de nieuwe gebieden en steden, waar de trein mij naar toe bracht. Op de eerste dag van ons verblijf in Jelissawetgrad stond ik 's ochtends al om vier uur op en begon, door nieuwsgierigheid gedreven, de stad te bekijken. Ik vermoedde toen nog niet, hoeveel ik nog reizen zou. Mijn eerste reis met de trein van Odessa naar Jelissawetgrad kwam mij reeds geweldig en opwindend voor.

In 1926 deed ik onder Stoljarski eindexamen van het conservatorium te Odessa, maar ik bleef ook na dat examen onafgebroken werken aan de volmaking van mijn techniek en aan het samenstellen van een nieuw repertoire.

In de zomer van 1927 trad ik op in de badplaatsen rondom Odessa. Bij een van die concerten was de bekende pianist en muziekpaedagog prof. K. N. Michailow uit Kiew aanwezig. Hij vatte belangstelling voor me op en nodigde me op bezoek. In het najaar van 1927 stond ik op de planken in Kiew met het vioolconcert van Glazoenow, onder leiding van de componist zelf. Moet ik hier aan toe voegen, met welk een geestdrift en opwindung ik de opdracht op me genomen had? Ik was, direct na mijn aankomst in Kiew, naar het hotel gegaan, waar Glazoenow verbleef. Bevend stapte ik over de drempel van zijn kamer. Een grote zware man trad mij tegemoet, die mij meteen door zijn ongewoon goedmoedig en hartelijk lachen kalmeerde en betoverde. Hij was één en al goedheid en aandacht voor mij, en sprak zo vriendelijk en aardig met mij over het aanstaande concert, dat mijn zenuwachtigheid verdween. Met groot élan bereidde ik mij voor op de concert-avond.

De druk bezochte concerten onder leiding van A. K. Glazoenow vonden plaats in het Proletarische Park. Na Kiew gingen wij weer naar Odessa. De grootste onderscheiding daarbij was voor mij, dat Alexander Konstantinowitsj mij voorstelde, bij hem in Leningrad te komen spelen. Het spelen met Glazoenow was bijzonder aangenaam en makkelijk. Hij straalde innerlijke rust en vertrouwen uit. Hij dirigeerde zittende, zijn tempi waren langzamer dan ik gewend was te spelen en te horen. Maar dank zij deze omstandigheid was het hele orkestweefsel van ongehoorde klankrijkheid, alle instrumenten zongen, en ze zongen niet alleen waar ze moesten zingen, maar ook in de snelle episoden.

GEEN POPPEN, MAAR OOK GEEN SERENADES

Na mijn terugkeer begon ik weer als solist in Odessa op te treden en verdiende mijn brood als orkestmeester in het symfonie-orkest.

Het orkest verzocht N. Malko, die toentertijd als gastdirigent bij ons optrad, om mijn spel te willen beluisteren. Malko luisterde naar mijn programma, zei enkele loftuitingen, maar maakte aangaande de „Serenade aan een pop” van Debussy, die ik hem voorgespeeld had, de volgende spottende opmerking: „U bent al boven de leeftijd, om met poppen te spelen, en u hebt nog niet de leeftijd, waarop men zelf serenades zingt”.

Korte tijd daarop kreeg ik een uitnodiging uit Leningrad, om onder leiding van N. Malko een concertseizoen te willen openen, en wel met het vioolconcert van Tsjaikowsky. Het tweede concert waar ik moest spelen, zou onder leiding staan van Glazoenow.

Dit voorstel was zeer verleidelijk en voor mij natuurlijk van groot belang. In Leningrad te spelen, waar de grootste violisten, pianisten en dirigenten ter wereld optraden, betekende voor iedere musicus een serieuze vuurproef, te meer voor mij, die mijn loopbaan als „provinciaal” begonnen was.

Het orkest ontving mij bijzonder onvriendelijk en wantrouwig. Ik speelde op een gewone fabrieksviool, die ik zelf echter voor de climax van volmaaktheid hield. Maar reeds na de eerste repetitie zei de concertmeester, de cellist Brik, tegen mij: „Jonge man, met zo'n viool kun je niet op een Leningrader podium gaan staan. Een goede viool klinkt bij ons beter, maar een slechte nog slechter...”

Na het concert, dat plaats vond op 10 October 1928, was het wantrouwen van de orkestleden verdwenen. Ze wensten mij warm en oprecht geluk. Dit concert was het begin van mijn vriendschap met dit groots collectief van musici, en deze vriendschap is sinds 30 jaren door niets verstoord.

In 1928 verhuisde ik voor goed naar Moskou. In het begin was mijn terrein van werkzaamheid - ik was jong en onbekend - nog zeer beperkt. Daar ik geen relaties onderhield met het conservatorium in Moskou, was ik een „vreemdeling”. Ik moest vanuit de hoofdstad beroemde zangers en ballerina's op hun tournee begeleiden. Maar dit bleek groot nut te hebben, want op die manier trok ik door het hele land en werd ik bekend bij een groot publiek. De Oekraïense Philharmonie interesseerde zich alras voor mij en organiseerde voor mij solo-concerten in vele steden van het land.

De verhuizing naar Moskou was in mijn muzikale loopbaan ook verder van belang. Ik kreeg contact met het kunstleven in Moskou, ik maakte kennis met vooraanstaande musici, bezocht concerten, schouwburgen, musea - mijn gehele artistieke horizon verruimde zich. Ik hoorde vrijwel alle beroemde binnen- en buitenlandse muzikale sterren. Bovendien leerde ik de voortreffelijke professoren van het Moskouse conservatorium na verloop van tijd kennen - Jampolski, Mostras en Zeitlin; en ik leerde hun uitstekende paedagogische kwaliteiten waarden.

Grote geestdrift wekte in mij het spel van Miron Poljakin; hij beschikte over een bijzondere expressiekracht en grote klankschoonheid. Hij speelde ook met groot élan, levendig temperament, het toonbeeld van de briljante, élegante virtuosoos.

INVLOED VAN FRITZ KREISLER

Met grote belangstelling bezocht ik de concerten van Jozef Szigeti. Deze Hongaarse violist bezat lang niet de soepelheid, waardoor Miron Poljakin en Nathan Milstein zich onderscheidden. Men voelde, dat hij elke keer met de muziek worstelde. Maar hij overwon steeds door zijn krachtige creatieve wil, door zijn merkwaardige artistieke en hoogst oorspronkelijke wijze van vertolken. Hoeveel betovering er ook van

zijn stijl uitging, het was toch geen manier die tot navolging lokte; zijn 'handschrift' was te individueel, zijn vertolking té eigenaardig. Later, toen ik Szigeti opnieuw hoorde en ook zijn grammfoonplaten leerde kennen, ontdekte ik nog vele nieuwe hoedanigheden in zijn kunst.

Aan het einde van de 20-er jaren hoorde ik voor het eerst platen van Fritz Kreisler. Deze opnamen waren voor mij ware ontdekkingen in de kunst van het vioolspel en lieten mij de weergaloze meestertechniek van deze grote musicus hartstochtelijk liefhebben.

Sinds 1931 trad ik vaak als solist in Moskou op, nadat ik in 1929 mijn eerste solo-concert gegeven had, eerst in de kleine zaal van het conservatorium, later ook in de grote zaal. In 1933 speelde ik voor het eerst drie vioolconcerten op één avond... Mozart, Mendelssohn en Tsjajkowskij! Dirigent was A. I. Orlow, met wie ik naderhand nog vele malen ben opgetreden.

Korte tijd daarna begonnen ook mijn eerste concerten met Igoemnow, Goldenweiser en Neuhaus. Ik was steeds een liefhebber geweest van de fijnzinnige en enthousiaste kunst van Igoemnow en had nooit, als ik kon, een concert van hem overgeslagen. Ook hij was vaak op mijn concerten aanwezig, en ik disputeerde altijd graag met deze grote pianist en luisterde aandachtig naar zijn critische opmerkingen.

In 1934 werd ik op voorstel van de directeur van het Moskouse conservatorium, prof. Goldenweiser, benoemd tot leraar aan dit instituut. Ik kreeg een eigen vioolklas en begon mij vol geestdrift aan de vorming van jonge talenten te wijden.

Als ik terug denk aan de afgelegde levensweg, herinner ik mij ook gaarne deze jaren als leraar. Ik ben er van overtuigd, dat omgang met de jonge mensen voor mijn artistieke opvoeding bijzonder nut gehad heeft, ook al kost het leraarschap veel tijd en veel energie.

De ervaren musicus moet zijn ervaringen meedelen aan de jeugd, dat is zijn heilige plicht. Leraarschap is een merkwaardig soort laboratoriumkunst, dat volgens mijn mening ook voor kunstenaars, die slechts concernerden, van voordeel zou kunnen zijn. Als men omgang heeft met begaafde jonge mensen, als men met aandacht de ontwikkeling van deze jonge talenten volgt, vindt men vaak antwoord op problemen, waar men bij eigen werk nu en dan op stuit. Vaak ziet men, hoe een leerling intuïtief of bewust een antwoord vindt op bepaalde vragen, of een taak weet op te lossen, waarvoor men zelf wel eens gepiekerd heeft. Op die wijze verzamelt men een reeks ervaringen, hetgeen zich uiteindelijk op gunstige wijze weerspiegelt in de eigen creatieve werkzaamheid. Het peil van onze jonge violisten is zo hoog, dat bestendig verkeer met hen onszelf verder brengt. De jeugd heeft een scherp oor. Ze volgt vol dorst naar kennis de werkzaamheid van de leermeesters, en als men niet achterop wil raken, moet men zelf volhardend aan de eigen volmaking blijven voortzwoegen.

Als mijn vertolking na 1934 rijper geworden is, dan heeft daarbij — ik ben er van overtuigd — mijn paedagogische werkzaamheid een grote rol gespeeld.

In 1935 begon mijn nauwe vriendschap en gemeenschappelijk optreden met de vermaarde pianist Lew Oborin. De omgang met deze grote musicus, een man van perfecte beschaving, heeft mij zeer verrijkt. Met

hem sleet ik vele gelukkige uren bij het spelen van kamermuziek der grote klassieke en moderne meesters. Later voegde zich de voortreffelijke cellist S. Knoesjewitski nog bij ons: zodoende vormden wij een trio; en met dit trio scheppen wij nog steeds momenten van het hoogste artistieke genot.

LIEFHEBBER VAN KAMERMUZIEK

Ik ben een hartstochtelijk liefhebber van kamermuziek. Ze verschaft niet alleen de toehoorders, maar ook de uitvoerende grote vreugde. Daarom sla ik nooit af, kamermuziek te spelen, zo maar voor eigen plezier. Lew Oborin, Knoesjewitski en ik hebben gedrieën zeer veel kamermuziek gespeeld, namen ook deel aan uitvoeringen van Bach's Brandenburgse concerten en speelden voorts met de meest uiteenlopende ensembles en instrumentalisten.

Volgens mij doen wij musici nog te weinig om kamermuziek in de concertzaal ten gehore te brengen. Wij moeten het ensemble-spel in ons land nog veel meer uitbreiden en versterken, ook in de kleinere steden, waar vaak hartstochtelijke muziekminnaars, geestdriftige bewonderaars van de kamermuziek wonen. Men moet alle pogingen in deze richting ondersteunen, men moet veel meer kamermuziek uitgeven, de plaatselijke philharmonieën en radio-studio's moeten de uitvoering van kamermuziek propageren. Dat zou onze muzikale cultuur in sterke mate verrijken.

Een belangrijke gebeurtenis in mijn bestaan was de deelname aan het tweede internationale concours voor violisten in 1935, waar ik de eerste prijs veroverde. Dit concours betekende voor mij een toetssteen van wat ik kon. Na het conservatorium van Odessa was ik om zo te zeggen „op eigen kracht” door het leven gegaan. Heeft die zelfstandige weg vruchten afgeworpen? Het concours gaf mij daarop het antwoord.

In 1935 nam ik eveneens deel aan het Wieniawski-concours in Polen. Met mij reisde de 12-jarige Boesja Goldstein naar Warschau, die toen al een briljant violist was. Ik was er van overtuigd, dat hij het er beter zou afbrengen dan ik. Ik had er geen idee van, wat voor figuur ik sloeg in vergelijking met buitenlandse violisten, en was daarom zeer gelukkig, toen ik de tweede prijs behaalde. (De eerste prijs kreeg de begaafde Franse violiste Ginett Neveu, die enkele jaren geleden bij een vliegtuigramp om het leven kwam.)

In 1937 vond te Brussel het grote internationale Eugène Ysaye-concours plaats, waaraan ook een groep jonge violisten uit de USSR deelnam. Voor mij was dit optreden in België bijzonder verantwoordelijk — ik had in Polen al een tweede prijs veroverd, en was bovendien aanzienlijk ouder dan de andere Sowjet-musici, nl. 28 jaar, terwijl mijn collega's (M. Goldstein, E. Gilels, M. Kosolopowa, M. Fichtenholz) tussen de 15 en 18 jaar oud waren. . . Het Brusselse concours betekende een geweldige overwinning voor onze Sowjet-violisten en onze „school”, het eerste opzienbarende succes van musici uit de USSR in den vreemde. Wij vijven veroverden de eerste, derde, vierde, vijfde en zesde prijs. De wereldpers kwam er achter, dat er musici waren in de U.S.S.R.

Mijn succes in Brussel was het begin van een lange reeks tournées

in het buitenland, die vooral na afloop van de Grote Vaderlandse Oorlog nog in aantal en omvang toenamen.

Ik wil deze opmerkingen niet besluiten, alvorens enkele woorden te zeggen over het feit, welk een grote rol in mijn muzikaal leven de hedendaagse componisten der USSR, Prokowjew en Mjaskowski, Sjostakowits en Chatsjatoerian, Kabalewski en anderen hebben gespeeld. Ik ben gelukkig, dat de vriendschap met deze meesters mij de mogelijkheid verschafte, aan de concert-premières van vele hunner werken mee te doen — werken waaraan ik geloof, wier ontstaan ik heb kunnen volgen, die zelf tot etappes van mijn kunstenaarsloopbaan en thans ook tot het klassiek program van alle beschaafde landen behoren. Daarvan heb ik mij op mijn tournées kunnen overtuigen.

(Sowjetskaja Moezika)

DAVID OISTRACH.

Verantwoording

Voor het P. en C. fonds hebben we de volgende gelden ontvangen: van D.S. te K. f 2,50 en van G. P. te S. f 10,—. Hartelijk dank! Voor degenen, die dit goede voorbeeld willen volgen, vermelden we hierbij, dat bijdragen kunnen worden gestort op de postgirorekening van Pegasus, Amsterdam, nr. 173127, onder vermelding: Steunfonds P. en C. Ook kunt U een postwissel zenden aan de redactie en administratie van P. en C., Leidsestraat 25 te Amsterdam.

De giften worden verantwoord in ons maandblad.

Veertig jaar voorhoede der Nederlandse werkers

De Communistische Partij van Nederland viert in deze dagen haar veertigste verjaardag. Haar oprichting voltrok zich op het ogenblik, dat de Nederlandse arbeidersklase, die het algemeen kiesrecht veroverde, in de politieke arena begon te verschijnen. Dit geschiedde in de tijd, dat de machtige adem van de Russische Oktoberrevolutie en daarna van de revolutionaire beweging in Duitsland en Midden-Europa een nieuwe impuls gaf aan de Nederlandse arbeidersbeweging en de reactionaire bourgeoisie gedwongen was, om aan de bezitlozen het kiesrecht toe te kennen, waarvoor zij tientallen jaren, zonder succes te bereiken, hadden gestreden.

De oprichting van de CPN viel ook samen met de organisatie van de Communistische Internationale. Feitelijk wordt als datum van de oprichting van de CPN het moment beschouwd, waarop zij zich aansloot bij de Communistische Internationale. In de loop van veertig jaar heeft de Communistische Partij haar rol vervuld als voorhoede van de arbeiders en de gehele progressieve bevolking van het land.

In de veertig jaar van haar bestaan was de communistische partij het doel van onophoudelijke, openlijke en verborgen aanvallen, die door alle duistere krachten van buiten af en van binnen uit werden ondernomen. Ten tijde van de Duitse bezetting vermoordden de Nazi's zestig procent van het ledental van de partij, waaronder bijna alle leden van het vooroorlogse partijbestuur.

Op het ogenblik staan de leden van de communistische partij tegenover de onzichtbare, maar genadeloze en verfijnde terreur van de geheime politieke politie, die op de Nederlandse arbeiders de ervaring van drie eeuwen koloniale politie in Indonesië toepast en de voor een groot deel uit dezelfde ambtenaren bestaat naast voormalige fascistten.

Het is al deze reactionaire krachten echter nooit, al was het maar voor een ogenblik gelukt, de communistische partij tot zwijgen te brengen of haar uit de strijd te verdrijven.

Na haar aansluiting bij de Communistische Internationale heeft de Communistische Partij van Nederland een grote rol gespeeld bij de verbreiding van de marxistisch-leninistische ideeën in ons land. Zij organiseerde het verzet tegen de interventie-oorlog van de Entente tegen de jonge Sowjet-republiek.

Met hulp van de Communistische Internationale begon de partij zich te zuiveren van de opportunistische en sectarische overblijfselen uit de periode van haar ontstaan en zich te richten op het werk onder de brede massa's. De communistische partij was de enige partij, die de strijd van de arbeiders en kleine boeren tegen de ontbering tijdens de grote economische crisis organiseerde.

In de jaren, dat het Duitse Hitler-fascisme zijn zwarte schaduw over ons land ging werpen, verhiel de CPN moedig de vlag van de anti-fascistische eenheid en de eenheid van socialistten en communisten ter verdediging van de democratie. Toen Hitlers legers ons land binnenvielen en alle organisaties van het volk onder bedreiging met middeleeuwse martelingen en straffen buiten de wet werden gesteld, was de communistische partij de enige partij, die voortbestond en onder de illegale omstandigheden met steeds grotere kracht haar activiteit ontwikkelde. Ofschoon het land overstromd was met SS-divisies organiseerde de partij een massale staking, en stelde zij het volk op de hoogte met behulp van de illegale krant „De Waarheid”, die door de illegale leiding zo genoemd werd als teken van inspiratie en als eerbewijs aan haar voorbeeld — de „Prawda” van de Russische bolsjewiki.

De Communistische Partij van Nederland verwekte een dergelijke vrees bij

Hitler enerzijds en Churchill anderzijds, dat de geheime diensten van de Engelsen en van Hitler in „broederlijke” samenwerking er in 1943 in slaagden om de beproefde illegale partijleiding buiten werking te stellen en op haar plaats een groep van hun agenten te plaatsen, die zich als opvolgers van de geëxecuteerde, gedeeltelijk geïsoleerde oude leiders voorstelden.

Ofschoon dit provocateurswerk de partij grote schade berokkende, trad de CPN na de oorlog met succes op, eerst als drijvende kracht voor het herstel van het door de bezetting ondergraven levenspeil der werkers en daarna als hoofdkracht van het verzet tegen de reactie, als strijder voor vrede en nationale onafhankelijkheid, tegen het steeds krachtiger optredende agressieve Amerikaanse imperialisme en het herrijzende Duitse militarisme in de Bonnsse republiek.

De partij streed onvermoeid aan het hoofd van de arbeiders voor de verbetering van het levenspeil, voor woningen en scholen, voor een betere sociale wetgeving, tegen de politiek van de grote ondernemers, die in weerwil van de hoogconjunctuur en de hoge winsten, weigerden en nog weigeren om de werkers zelfs maar een schamel deel te geven.

De communistische partij was de bezielende kracht en de voorhoede van de brede massa-beweging tegen de atoombewapening en het nemen van proeven met kernwapens. Deze beweging van de breedste kringen van ons volk, heeft de Nederlandse regering gedwongen om, hoewel mogelijk slechts tijdelijk, af te zien van haar plan om in te stemmen met de oprichting van de Amerikaanse raketbases op Nederlands grondgebied.

Een belangrijk en eervol hoofdstuk in de geschiedenis van de Communistische Partij van Nederland is haar tezamen met het Indonesische volk en de Communistische Partij van Indonesië gevoerde strijd voor de vrijheid. De Communistische Partij van Nederland ondersteunde de Indonesische Augustus-revolutie van 1945; zij trad op tegen de twee koloniale oorlogen van het Nederlandse imperialisme in Indonesië, tegen de onlangs ondernomen pogingen tot contra-revolutie op Sumatra. Zij treedt op voor de overdracht van Nieuw-Guinea aan de Republiek Indonesia.

De onblusbare haat en de vervolging, die de Communistische Partij van Nederland van de zijde der reactie ondervindt, hebben hun oorzaak niet in de laatste plaats in haar standvastige trouw aan het leninisme inzake het vraagstuk van de bevrijdingsstrijd van het Indonesische volk en de andere koloniale volken. Maar de partij heeft haar standpunt voortdurend gehandhaafd, zij is zich er van bewust, dat de vrijheid van de koloniale volken het doodvonnis voor de imperialistische reactie betekent. Terzelfdertijd is deze de belangrijkste voorwaarde voor de democratische ontwikkeling en de strijd voor het socialisme in Nederland zelf.

Dit bewustzijn heeft de Nederlandse communisten de kracht en de morele ondersteuning gegeven om ten tijde van de Suez-crisis en de Hongaarse contra-revolutie met succes de openlijke fascistische aanval af te slaan en de partij, haar krant en haar gebouwen te verdedigen.

Op het ogenblik, nu de Communistische Partij van Nederland haar veertigjarig jubileum viert, hebben de reactionaire krachten, het grootkapitaal, de monopolies en de banken opnieuw een kwaadaardige aanval ingezet op het levenspeil en de rechten der werkers.

Onder de huidige omstandigheden treedt de Communistische Partij van Nederland, als konsekwente, democratische kracht op ter verdediging van de volksrechten en de parlementaire democratie, ter verdediging van de arbeiders die opkomen voor hun lonen en arbeidsvoorwaarden. Zij strijdt voor de eenheid met de massa der socialisten, tegen de reactie en voor het overwinnen van de remmende invloed van de leiders van de Partij van de Arbeid.

De reactie zal gedwongen zijn ernstig rekening te houden met onze communistische partij. Zij begrijpt dit goed en richt daarom haar eerste slagen tegen de communisten.

Trouw aan haar tradities van leugenachtigheid en listigheid is de reactie niet overgegaan tot het formele verjagen van de communistische partij uit het parlement door middel van uitzonderingswetten als in West-Duitsland.

Zij heeft geen directe slagen in een openlijke strijd toegebracht, maar de middelen van ondermijning, verdeling en corruptie toegepast, waarbij zij haar ideologische wapenen, als men het zo mag noemen, ontleende aan het arsenaal van de revisionisten.

Uitvoerders van het plan der reactie waren enkele gedegeneerde elementen uit de parlamentsfractie van de communistische partij, die voortkwamen uit de in de laatste jaren van de bezetting in de illegale communistische partij door de Engelse en Duitse geheime diensten tot standgebrachte „partijleiding”.

Deze groep genoot de onbegrensde steun van de gehele bourgeoisie, van de uiterst rechtse tot de meest „linkse” kringen. Zij kreeg de mogelijkheid om als „communistische partij” op te treden, met het gebruikelijke lijstnummer van de communistische partijen met Wagenaar aan het hoofd, die veertien jaar aan de kop van de lijst stond.

In de leidende kringen van de bourgeoisie, waaronder tussen de parlementsleden, werden weddenschappen gesloten, dat de communistische partij geheel of voor een groot deel uit het parlement zou worden verdreven en dat naast kandidaten van de partij revisionisten zouden worden gekozen. Wij waren toen getuige van de nieuwste schepping van de anti-communistische monopolies, „communisten” in dienst van de Nato!

Maar de handige reclame-experts, die hierop rekenden, onderschatten de Nederlandse arbeiders.

De verraders Wagenaar en zijn compagnons werden niet herkozen. De communistische partij is de enigste vertegenwoordigster van de progressieve krachten in het parlement. Desniettemin heeft dit grove bedrog met een revisionistische kandidatenlijst geleid tot ernstige vergissingen bij de kiezers en tot overgang van velen hunner naar de sociaal-democraten tot schade van de communistische partij.

In onze partij heeft dit echter geen teleurstelling gewekt; zij heeft de hemdsmouwen opgerold en is aan het werk gegaan om de veroorzaakte schade te herstellen, de waarheid duidelijk te maken aan hen die in verwarring waren gebracht en nieuwe krachten aan te trekken voor de strijd tegen het offensief van de reactie.

De revisionistische groep is onmiddellijk na haar verkiezingsnederlaag begonnen met het overboord werpen van haar „communistische” camouflage en het zoeken van aanknopingspunten in de kringen van het rechtse sociaal-democratische blad „Vrij Nederland”, dat behoort tot de felste voorstanders van een atoomoorlog van de Ver. Staten tegen de Sowjet-Unie en dat verbonden is met de imperialistische concerns.

Er was slechts weinig tijd voor nodig voordat de revisionistische groep zich ontmaskerde als een van de vele anti-communistische klieken, die het imperialisme dienen. Dit zal ook hun de ogen openen, die als gevolg van twijfel of fouten deze groep volgden en zij zullen terugkeren tot de strijd voor het socialisme onder leiding van de communistische partij.

Dan zal het ook voor hen, die dit thans niet duidelijk kunnen zien, duidelijk worden, dat de Communistische Partij van Nederland, in weerwil van de haar toegebrachte schade bij de parlaments-verkiezingen, een van de grootste en beslissendste overwinningen in de geschiedenis van haar veertigjarig bestaan heeft behaald.

Deze overwinning is de waarborg voor de verdere ontwikkeling van onze partij.

Op het eind van 1958 had het 19e congres van de CPN plaats, waar een groot en weldoordacht plan voor de toekomstige activiteit van de partij werd besproken en uitgewerkt.

Dit plan staat in het teken van de definitieve liquidatie niet alleen van het revisionisme en de fractievorming, doch ook van het sectarisme.

De veertigjarige geschiedenis van de CPN biedt het beeld van één doorlopende en nooit rustende worsteling met deze beide afwijkingen. De betrekkelijke overmacht van de grote internationale monopolies op het kleine grondgebied van Nederland vormt enerzijds de voedingsbodem voor capitulatiestemmingen, die tot opportunisme leiden. Aan de andere kant versterkt zij de neiging van de communistische strijders om als egels hun stekels naar alle kanten op te zetten, om zich te isoleren en zich af te keren van de massa, die grotendeels nog de prooi is van de alomvattende propaganda en het terreur-apparaat van het anti-communisme.

De reeds uit de tijd van de Eerste Internationale daterende afkeer van het reformisme bij de klassebewuste arbeiders werkt een foutieve sectarische houding tegenover de reformistisch geleide massa-vakbeweging in de hand.

Daarbij komt nog een specifieke „kleine-staats”-afwijking. Onder het Nederlandse volk, en in intellectuele kringen in het bijzonder, bestaat een grote belangstelling voor wat in het buitenland gebeurt en voor alles wat buitenlands is. Het besef tot een kleine natie te behoren geeft aanleiding tot een soort minderwaardigheidsgevoel (of tot chauvinisme). Dit belemmert de zelfstandige marxistisch-leninistische analyse van de toestand in eigen land en het zoeken naar schepende toepassing van de algemene waarheden van het communisme in de omstandigheden van het werkelijke leven in eigen land.

Zo nodig het was en blijft, vastbesloten de revisionistische stellingen te vernietigen over een soort „nationaal-communisme” en het afzweren van het proletarische internationalisme, zo nodig is het ook, niet in de andere afwijking te vervallen.

De stelling van het XXIste Congres van de CPSU, neergelegd in de rede van kameraad Chroestsjow, over de gelijkberechting van alle communistische en arbeiderspartijen en de verwerping van de inmenging in welke vorm ook van de ene partij in de werkzaamheden van de andere, is een zeer juiste stelling.

De Communistische Partij van Nederland heeft in de veertig jaar van haar bestaan een grote ervaring opgedaan. Dank zij deze zal zij in de nabije toekomst in staat zijn ook verder haar rol te vervullen van strijdbare, vooruitziende voorhoede van de Nederlandse werkers. Zij zal dit verwezenlijken in een wereld, die in volle beweging is, in een land dat zijn vroegere „stabieliteit” reeds heeft verloren.

De vijanden, die geen enkel middel ongebruikt zullen laten dat in staat is om schade toe te brengen aan onze communistische partij, spreken onophoudelijk over haar ondergang en bewijzen aan de hand van verkiezingsstatistieken, dat onze partij „onbelangrijk” is. Terzelfdertijd gebruiken zij miljoenen guldens en een leger agenten in de strijd tegen haar.

Zij bedriegen zichzelf en anderen. De Nederlandse communisten weten, dat ons tijdperk het tijdperk is van de overgang naar het socialisme.

Ons tijdperk is het tijdperk van het zevenjarenplan van de Sowjet-Unie.

Ons tijdperk is het tijdperk van de crisis en de onvermijdelijke ineenstorting van het kapitalisme.

Ons tijdperk is het tijdperk van de onvermijdelijke overwinning van het communisme in alle landen en onder alle volken.

Het huidige offensief van de Nederlandse reactie is het offensief van een wanhopige, wild om zich heen slaande klasse, die ten ondergang gedoemd is en zich als een bezetene verzet tegen haar vervanging door de krachten van vooruitgang en socialisme.

Aan het hoofd van deze krachten gaat de Communistische Partij van Nederland en zij zal verder gaan tot aan de uiteindelijke overwinning.

P. DE GROOT.

(Prawda, 10 april, 1959)

Azië en Afrika op weg naar de vrijheid

Een van de kenmerken van de tijd waarin wij thans leven, is de verbreking van de koloniale ketenen door de afhankelijke en half-afhankelijke volken. In Azië en Afrika zijn nieuwe, jonge, onafhankelijke staten ontstaan. In China zegevierde de revolutie en dit half-koloniale land werd een volksrepubliek. Het koloniale stelsel kreeg hiermee een zware slag te incasseren. Een reeks van Aziatische en Afrikaanse landen zoals India, Indonesië, Birma, Egypte, Syrië, Libanon, Soedan werden onafhankelijk.

De laatste tien jaar hebben zich meer dan 1,2 miljard mensen, d.w.z. bijna de helft van de wereldbevolking, bevrijd van de koloniale of half-koloniale afhankelijkheid. Het verval van het imperialistische koloniale stelsel is daarmee in volle gang. Het is een proces dat zich, ongetwijfeld in een versneld tempo, nog verder zal voortzetten.

Deze vrijmaking van Azië en Afrika vormt het onderwerp van het boekwerk: „Een wereld beweegt — De volken van Azië en Noord-Afrika op de weg naar onafhankelijkheid”, dat bij de uitgeverij W. L. & J. Brusse N.V. is verschenen.*)

Het boek wil in woord en meer nog in beeld de geschiedenis van deze volken geven van omstreeks 1900 tot 1956. Het is een groot plaatwerk over „het ontwaken van Azië en Afrika” met meer dan interessante foto's en afbeeldingen over leven, strijd en ook onderdrukking van deze volken.

De hoogleraren J. M. Romein en W. F. Wertheim hebben het voorzien van een algemene inleiding en van afzonderlijke inleidingen voor elk van de vijf perioden, waarin het tijdsbestek dat het boek omvat is onderverdeeld en voor de „Laatste rondgang”. Inleidingen die in een beknopte vorm een overzicht geven van de historische ontwikkeling en waarin gewezen wordt op de betekenis en samenhang der gebeurtenissen.

Het boekwerk is een boeiende documentatie en geschiedschrijving over de machtige worsteling in de koloniale landen, waarin het bekijken en lezen zeker de moeite waard is. Vooral ook omdat het voor de eerste keer is, dat in Nederland, dat zo nauw is betrokken bij de onafhankelijkheidsstrijd in het Verre Oosten, deze vrijwording van Azië en Afrika op een dergelijke manier is benaderd.

In het eerste hoofdstuk dat de periode van 1900-1914 omvat wordt o.a. „het binnendringen van het Westen” behandeld. Getoond wordt, hoe de vestiging van de westelijke handelsnederzettingen gepaard ging met de aanleg van militaire steunpunten, hoe met de ontwikkeling van het kapitalisme en het imperialisme de koloniale steunpunten van de 17de en de 18de eeuw tot de grote koloniale rijken van de 19de en 20ste eeuw werden. In een reeks van foto's wordt de jacht naar de koloniale rijkdommen en winsten getoond, waarbij de koloniale gebruik maakten van de bestaande feodale toestanden voor hun grenzenloze uitbuiting van land en volk. Azië werd door zijn grote rijkdommen en goedkope arbeidskrachten een begerenswaardig object. Schrijnende beelden van de uitbuiting van deze goedkope arbeidskrachten zijn in het boek te vinden.

Maar om de steeds groter wordende koloniale uitbuiting mogelijk te maken moesten de imperialisten ook een zekere ontwikkeling in de koloniale landen doorvoeren. Er werden spoorlijnen, wegen, havens en dergelijke aangelegd om de koloniale goederen snel te bereiken en te transporteren. Een minimum

*) „Een wereld beweegt” — De Volken van Azië en Noord-Afrika op de weg naar onafhankelijkheid. Hun geschiedenis van omstreeks 1900 tot de Conferentie van Bandoeng, uitgegeven door W. L. & J. Brusse N.V. — Rotterdam. Prijs gebonden f 23,50.

aantal scholen wordt opgericht om mensen ter plaatse te hebben, die namens de koloniale machthebbers de bestuursmacht uitoefenden. Er moest wat aan de gezondheidstoestand van de bevolking gedaan worden om te verhinderen, dat de goedkope arbeidskrachten stierven of ziek werden. Aan dode en zieke arbeiders hebben ook de kolonials niet veel!

Maar met deze ontwikkeling — ook al was zij nog zo gering — groeide ook het nationale bewustzijn onder het gekoloniseerde volk. Hierop antwoordden de koloniale machthebbers met een nog barbaarser onderdrukking, waarvan het boek verscheidene schokkende beelden toont. Maar al die terreur was vruchteloos, want zoals in het boek wordt geconstateerd: „Azië heeft zijn ogen geopend”.

Het tweede hoofdstuk draagt als titel: „De ontluistering van het Westen” en behandelt de periode van 1914-1919. Hierin wordt gewezen op de invloed van de eerste wereldoorlog op de koloniale volken. Terecht wordt in dit hoofdstuk veel aandacht gewijd aan de invloed van de Grote Socialistische Oktober-revolutie in Rusland op de nationale beweging in de koloniale en half-koloniale landen.

„Er was een gebeurtenis tijdens de wereldoorlog”, zo wordt in de inleiding van dit hoofdstuk opgemerkt, „waarvan de invloed op Azië niet geringer was dan die van het uitbreken van de oorlog zelf. Dit was de Russische proletarische revolutie van november 1917. Dat de Russische arbeiders en kleine boeren erin geslaagd waren het machtige Tsarenrijk, gebruik makende van diens verzwakking, omver te werpen, maakte op de armoedige Aziatische massa's een geweldige indruk. Voor de Aziatische arbeiders wekten de gebeurtenissen in Rusland de hoop op een bevrijding uit de greep van het westerse imperialisme”.

Overal ontplooidde zich de bevrijdingsstrijd.

„De westerse mogendheden waren erin geslaagd hun greep op de koloniale en half-koloniale wereld te behouden. Maar veler ogen richtten zich naar ginds, naar het Noorden van Azië; daar had de rode regering kans gezien, ondanks de westerse pogingen tot militaire interventie, zijn macht te consolideren. Het bestaan van dit revolutionaire centrum zou geen enkele westerse mogendheid meer met rust laten”, aldus het slot van de inleiding van het tweede hoofdstuk.

In dit deel van het boek wordt gewezen op de invloed van de omwenteling in Tsaristisch Rusland op de voormalige Russische koloniale gebieden in Aziatisch Rusland. Terecht wordt opgemerkt, dat „met de Russische proletarische revolutie de grote omwenteling in deze koloniale gebieden kwam”.

„Inderdaad ging na 1917 een storm over Azië, met name over Russisch Azië. De gevolgen er van waren echter tot in de verste uithoeken van de koloniale wereld merkbaar. Voor de volken van Midden-Azië en Syberie begon een nieuw tijdperk, toen de jonge Sowjet-republiek ernst leek te maken met zijn anti-koloniale belijdenis en de erkenning van het recht van de onderworpen volken op autonomie . . .”.

De opstellers van het boek wijzen er op, hoe het communisme een eind maakte aan de feodale verhoudingen, aan het grootgrondbezit — in de meeste koloniale landen de gesel der boerenmassa's —, de gelijkheid van alle rassen erkende „hetgeen inhield, dat iedereen, ongeacht ras of natie tot de hoogste posten kon opklimmen”. Deze veranderingen die het communisme voor een deel van de Aziatische volken bracht, noemen de schrijvers van het boek „ingrijpend en spectaculair”.

„Zo beïnvloedden de gebeurtenissen in Rusland ten sterkste de massale groei en de radicalisering van de nationale bewegingen in Azië. De „tien dagen die de wereld deden wankelen” brachten het ideaal van de nationale bevrijding voor de koloniale volken binnen de kring van het op korte termijn bereikbare.” zo wordt aan het slot van het tweede hoofdstuk geconstateerd.

In het volgende hoofdstuk „Azië komt tot bewustzijn” (1919-1941) wordt o.a. nog verder aangeknoopt aan deze veranderingen in het Aziatische deel van de

Sowjet-Unie en de invloed die er van uitging op de koloniale en half-koloniale landen.

„Het ingrijpendste moderniseringsproces"; zo lezen wij in de inleiding van dit hoofdstuk, „speelde zich toch in het Noorden af — in Sowjet-Azië, waar de Russische revolutie rechtstreeks tot een vernieuwing van de maatschappelijke structuur leidde. Hier werd de massa van Aziatische boeren actief betrokken in de modernisering van het eigen land”.

Er wordt in dit verband — ook met foto's — gewezen op de geweldige ontwikkeling van de industrie, landbouw, cultuur en op de toenemende welvaart in de Aziatische republieken van de Sowjet-Unie. Siberië wordt genoemd als „een land van belofte” voor de omringende volken.

„Het voorbeeld van Aziatisch Rusland opende voor hen (de Aziatische landen) echter perspectieven voor een grotere materiële welvaart en voor een bevrijding van de heerschappij der grootgrondbezitters en buitenlandse ondernemers... voor de verarmde Aziatische boer hield dit experiment in Sowjet-Azië toch een boodschap in voor een betere toekomst”.

Het vierde hoofdstuk „Typhoon over Azië” gaat over de periode 1941-1945, het tijdperk van de tweede wereldoorlog en de overheersing van het Verre Oosten en Azië door het Japanse fascisme.

Het schildert de worsteling tegen dit fascisme, dat gepaard ging met een enorme opleving van het nationale bewustzijn.

In het volgende hoofdstuk „Vervulling en teleurstelling” (1945-1956) wordt de periode na de tweede wereldoorlog besproken, de periode waarin een reeks van koloniale landen zoals Indonesië na een verbitterde en bloedige strijd de onafhankelijkheid verwierven. Dit is ook het tijdperk van het snelle verval van het imperialistische koloniale stelsel, waar wij nu midden in zitten en dat zijn afsluiting nog niet heeft gevonden. De snelle ontwikkeling der koloniale bevrijdingsstrijd heeft de opstellers van het boek genoopt een vijfde hoofdstuk „Laatste rondgang” toe te voegen. Maar in een periode van dynamische ontplooiing der nationale bevrijdingsbeweging, die zich als een laaiend vuur verspreidt over twee continenten, is het nauwelijks mogelijk een boekwerk als dit uit te geven, dat „bij” is tot het laatste moment.

Enkele critische noten willen wij nog laten horen. Het is begrijpelijk, dat men niet gauw geneigd is een definitief oordeel te geven over een tijdperk dat nog in beweging is. Maar toch zijn in ons tijdperk van snelle evolutie en revolutie gebeurtenissen en verschijnselen aan te wijzen, die beslissend zullen blijken te zijn voor de verdere ontwikkeling der Aziatische en Afrikaanse volken. Wij doelen in de eerste plaats op de reusachtige worsteling in China, die eindigde met de oprichting van de Chinese Volksrepubliek en in de tweede plaats op de hulp van de Sowjet-Unie aan onafhankelijk geworden voormalige koloniale landen.

Beide worden in het boek zeker aangesneden, maar naar onze mening is daarbij niet voldoende gewezen op het beslissende karakter hiervan voor de verdere ontwikkeling der Aziatische en Afrikaanse volken.

Terecht wordt in het boek opgemerkt, dat in China „de communistische overwinning een grote machtsverschuiving in de wereld betekende”. Maar de schrijvers brengen deze historische omwenteling in China onmiddellijk in verband met de „koude oorlog”, waardoor zij in heel andere proporties verschijnt, en het nationale bevrijdingselement min of meer schuil gaat achter de conflicten rondom deze „koude oorlog”. De overwinning van het Chinese volk en de stichting van de Chinese Volksrepubliek zijn evenwel niets anders dan de bekroning van de nationale bevrijdingsstrijd van het Chinese volk! Een langdurige bevrijdingsstrijd waarvan het boek talloze illustraties geeft. In wezen heeft zich in China hetzelfde afgespeeld als in de Aziatische gebieden van Tsaristisch Rusland na de socialistische revolutie: een verscheuring van de koloniale ketens, maar nu midden in het hart van Azië, tussen de andere Aziatische volken in, dus met een nog directer invloed op de ontwikkeling van deze volken.

De schrijvers hebben het ingrijpende moderniseringsproces in de Aziatische Sowjet-republieken beschreven, dat zijn stempel heeft gedrukt op de nationale bewegingen in andere koloniale landen. Dank zij het bestaan van de Sowjet-Unie en deze Aziatische Sowjet-republieken wordt het moderniseringsproces in China veel ingrijpender en sneller. Reeds nu is voor iedereen — vriend en vijand — duidelijk te zien hoe het vrije China zich, dank zij de hulp van de Sowjet-Unie en de andere socialistische landen, met grote sprongen ontwikkelt. Het zal in de komende jaren ongetwijfeld een helder lichtbaken worden voor de vele voormalige koloniale nabuurlanden, die weliswaar staatkundig onafhankelijk zijn geworden, maar economisch nog onvrij zijn, waardoor zij hun nationale economie niet op gang kunnen brengen.

Een andere kritische noot die wij willen laten horen, betreft de opmerkingen ten aanzien van het communisme. Wij menen hierin een zekere paradox te moeten opmerken. Wij hebben gezien, hoe in het boek wordt gewezen op de weldadige invloed, die van de socialistische Oktober-revolutie in Rusland uitging, hoe beschreven wordt dat deze revolutie een eind maakte aan het koloniale stelsel in de Aziatische delen van de USSR en welvaart en ongekend snelle ontwikkeling aan deze Aziatische volken bracht. Het doet ons daarom een beetje vreemd aan, dat in het boek hier en daar de indruk wordt gevestigd, alsof het communisme toch nog een zekere „bedreiging” voor de Aziatische en Afrikaanse volken zou zijn. Zo wordt bijvoorbeeld elders opgemerkt, dat „het communistische regiem (in de USSR) voorlopig (spatiëring van ons) afstand (deed) van alle imperialistische aspiraties”. Hier is geen sprake van „voorlopig”, het socialisme kent geen imperialistische aspiraties, wat blijkt uit de liquidatie van het koloniale stelsel in de USSR na de Oktober-revolutie. Ergens anders weer wordt de indruk gevestigd, dat het Sowjet-bewind voor de volken „hard en dictatoriaal” was en „de volken steeds minder de vrijheid liet”. Er wordt weer bewust of onbewust een element van koloniale onderdrukking van de zijde der Sowjet-regering gesuggereerd, wat in het geheel niet klopt met de feiten, die door de opstellers ergens anders wordt weergegeven, zoals de ontwikkeling van het culturele, economische en politieke leven in de Aziatische socialistische republieken.

Elders weer wordt over het nieuwe China van de vrije honderden miljoenen boeren gezegd, dat „Mao Tse-toeng een straffe organisatie opbouwde met duidelijk communistische trekken”. Tot deze „duidelijke communistische (?) trekken” worden dan o.a. gerekend massa-arrestaties. Het is vreemd en paradoxaal om dan op de tegenovergestelde pagina vijf foto's te zien over de bevrijding der miljoenen Chinese boeren van feodale onderdrukking en uitbuiting. Van de communisten onder leiding van Mao Tse-toeng. Het geluk straalt van de gezichten van deze boeren. Op een van de foto's zien wij een arrestant, een groot-grondbezitter, eens de kwelgeest van de boeren en nu ter verantwoording geroepen door het volk. Natuurlijk zijn er arrestanten in het nieuwe China, maar door er niet bij te vermelden, dat deze juist degenen zijn, die de pas verworven nationale vrijheid in gevaar brengen, wekt men de onjuiste indruk van zekere „bedreiging” van de zijde van het communisme.

Bepaald onjuist is ook om, zoals in het boek wordt gedaan, de gebeurtenissen in Madioen in 1948 te zien als een aanval van de communisten op de Indonesische regering, terwijl deze in werkelijkheid een grootscheepse provocatie tegen de Indonesische communistische partij en democratische organisaties waren. Een provocatie die reeds eerder in Solo was begonnen en in Madioen zijn hoogtepunt vond.

Het boek beschrijft de spectaculaire vooruitgang in de Aziatische gebieden van de Sowjet-Unie en in China. Jammer dat er niet bij wordt vermeld, dat deze spectaculaire vooruitgang alleen mogelijk is geworden omdat juist de communisten in de Sowjet-Unie en in China de leiding in het staatsapparaat hebben.

De massa der Aziatische volken weet, dat het communisme helemaal geen be-

dreiging voor hen vormt. Zij koestert terecht juist grote verwachtingen daarvan, hetgeen blijkt uit de steeds groter wordende invloed van de communisten in Azië en Afrika.

Wij hebben hier op enkele punten gewezen, die een kritisch lezen van het boek, in het bijzonder die delen waar het communisme in het geding komt, noodzakelijk maakt. Maar dat neemt niet weg dat het boek „Een wereld beweegt — De volken van Azië en Noord-Afrika op de weg naar onafhankelijkheid” een bijzonder werk is, het bekijken, lezen en bestuderen zeker de moeite waard is. Wanneer de schrijvers in hun inleiding de hoop uitspreken, dat het boek er toe zal bijdragen, dat zowel de Westerse als de Aziatische volken meer belang gaan stellen in de geschiedenis van Azië en in het bijzonder zich bewuster worden van de geschiedenis der laatste halve eeuw, dan zijn wij van mening, dat dit werk dat inderdaad zal doen. „Dit werk bedoelt . . . de ondergang van het kolonialisme in beeld te brengen”, schrijven de opstellers. Daarin zijn zij volkomen geslaagd.

E. LANDSMA.

Automatie

In zijn boek¹⁾ behandelt prof. dr. Fred L. Polak de automatie²⁾ als de „tweede industriële revolutie”, die volgens hem, evenals destijds de „eerste industriële revolutie” door niemand in haar volle betekenis was voorzien.

Het eerste van de drie hoofdstukken geeft een terugblik op de nog niet begrepen geschiedenis. Na opgemerkt te hebben, dat, „omstreeks een eeuw geleden kennelijk niemand in staat was een redelijke en aannemelijke „forecast” (voorspelling) te maken van de komende honderd jaren, dus tot onze eigen tijd”, lezen wij: „Er was één wetenschappelijk gefundeerde sociaal-economische voorspelling aan welke tenslotte door miljoenen getrouwe en fanatieke volgelingen wel degelijk geloof werd geschonken, namelijk die afkomstig van Karl Marx. Het toekomstige tijdsverloop sedertdien tot verleden geworden, heeft echter de volgestrekte onjuistheid van diens voorspelling op vrijwel alle punten van belang aangetoond. Zulks zowel voor onze westerse samenleving, als voor de z.g. marxistische maatschappij-inrichting”.

Meer willen we over dit eerste hoofdstuk niet opmerken, maar ook het derde en laatste deel getiteld „vooruitblik met behulp van bezonnen verbeelding” heeft voor ons alleen maar betekenis als een voorbeeld van het volkomen vastlopen van de burgerlijke wetenschap op economisch gebied. Daarin wenst de schrijver terug te keren tot Plato en „de geestelijke macht van de idee”, als „enig tegenwicht . . . tegenover de ontwrichtende werking der automatie”. Want: „voor de Koningfilosofen en vrijwel uitsluitend voor hen, voor deze upper-ten van grote, zowel originele als inspirerende, vóór-denkers zullen de meest geleerde en best geschoolde denk- en doe-automaten zich moeten blijven buigen”. . . . „In hen gloeit de goddelijke-geestelijke vonk, die overspringend, de duistere toekomst doet oplichten en al is het even maar, telkens toch voor de tastende, struikelende, verwarde mens, een glanzende straal van hoop doet schijnen.”

Met deze holle frases besluit de schrijver zijn boek en zijn „bezonnen verbeelding” en men kan zich afvragen, of lezing van de middenmoot dan nog wel even zin heeft.

¹⁾ Prof. Dr. Fred. L. Polak, „Automatie, industriële en culturele revolutie”. Uitg. W. de Haan, Zeist 1958, prijs f 6,90.

²⁾ Automatie is een nieuw woord voor de toenemende toepassing van zelfwerkende en zichzelf controlerende machines in bedrijven en arbeidsprocessen.

Deze middenmoot wordt gevormd door een 16-tal artikelen, gepubliceerd in „Het Vaderland” van sept./dec. 1957 en dit deel verdient om twee redenen toch wel onze aandacht. Ten eerste omdat het een aantal gegevens bevat en een opsomming van velerlei problemen, die zich bij de automatie voordoen. Maar vooral ook, omdat bij het zoeken naar een oplossing zo duidelijk blijkt, dat alleen het communisme de oplossing van deze problemen kan en zal brengen.

De wat onsamenhangende beschouwingen kunnen voor de geduldige, niet al te bevooroordeelde lezer een soort propaganda voor een nieuwe revolutie betekenen, maar dan op communistische grondslag.

Voor de lezers van P. en C. kan het interessant zijn de conclusies uit de in dit hoofdstuk 2 „Doorlichting van de huidige stand van zaken” behandelde feiten en perspectieven, wat nader vanuit ons gezichtspunt te bekijken.

De schrijver baseert zich in hoofdzaak op Amerikaanse feiten en perspectieven. Hij meent daarbij, dat de zegeningen van de techniek „een essentieel onderdeel zijn gaan vormen van de „American way of life.” En verder: „Deze zegeningen van de techniek worden naar deze opvatting veelal geïdentificeerd met de zegeningen van het particuliere initiatief en de vrije concurrentie in een kapitalistisch productiesysteem.”

Vanuit dit standpunt behandelt de schrijver dan ook de remmende krachten voor automatie. „De innerlijke drijfkracht van de techniek en de drang naar technische vooruitgang zou op zich zelf reeds overweldigend kunnen zijn. Gecombineerd met van buiten komende pressie wordt de impuls tot ontplooiing der automatie in versneld tempo vrijwel onweerstaanbaar.” Van deze van buiten komende pressie noemt schrijver er drie.

Ten eerste, de ontwikkeling in Rusland.

Ten tweede, de ontwikkeling van nieuwe wapens, die reeds in 1955 de helft van de omzet der elektronische industrie in Amerika bestemde.

Ten slotte de druk der concurrentie, voornamelijk de buitenlandse concurrentie. Men spreekt daarbij zelfs van automatie of sterven.

Het tempo van de automatie is dus niet af te remmen en zal naar de mening van de schrijver moeten leiden tot een economische structuurwijziging, tot een aan de technisch-economische ontwikkeling inherent einddoel — het begrip van een radicaal verschillend gestructureerd patroon van menselijke samenleving — ook al geschiedt de automatie uit zuivere overwegingen van rentabiliteit.

Daarbij besteedt de schrijver veel aandacht aan het vraagstuk der werkloosheid door automatie. De landbouw zal die niet kunnen opnemen, maar ook de „derde sector” van administratie, winkelbedienden, persoonlijke en culturele diensten zal sterk worden geautomatiseerd. Zelfregulatie door crisissen wordt eveneens verworpen. „Een crisis kan het automatieproces versnellen, de automatie kan een crisis verscherpen.”

Bovendien vindt een grotere differentiatie plaats onder de arbeiders in het productieproces: een kleinere groep met hogere lonen en vaster werk (de controle-technische arbeiders), een grote meerderheid met lagere lonen en werkloosheid. „Hoe sterker automatie naar omvang en tempo, des te sterkere potentiële divergentie in deze beide tegengestelde richtingen. (Wie denkt hierbij niet aan de vrijere loonvorming en de werkclassificatie van Romme). Daarboven vormt zich dan een technocratische kaste met specifieke ingenieurs-mentaliteit en autoritaire neigingen en een zo groot mogelijke monopolistische marktbeheersing en dus machtsconcentratie. Ook het overheidsbeheer zal, of men dit wil of niet, meer en meer een technocratisch karakter moeten aannemen,” meent de schrijver. „De vakbonden zouden dan een meer selecte, uniforme groep en een meer amorfe massa omvatten . . . , waarbij een bipartite machtsverschuiving naar overheid en ondernemers zou kunnen overheersen!” (in gewone taal dus: uitschakeling van de vakbonden).

Het is zonder meer duidelijk, meent de schrijver, „dat de nieuwe fase der automatie tevens het begin zal vormen van een nieuwe fase in de verkorting van de

arbeidsduur." En dit brengt het vraagstuk van de vrijetijdsbesteding op de voorgrond. Ook hier dreigt een verscherpt proces van massaficatie, dat mensen zelf tot automaten maakt, meent de schrijver.

Wat Europa betreft is ook daar de automatatie noodzakelijk en onvermijdelijk, temeer waar deze ook reeds in de niet-westerse economie gaat spelen, „met name in Rusland en zijn wolfsachtige vastklauwende sprong naar economische wereldsuprematie”.

Dat klinkt niet erg vriendelijk, maar de schrijver realiseert zich daarbij, dat de automatatie „naar Russische overtuiging de overwinning van het communisme als economisch produktiestelsel zal bezegelen.” Temeer, daar Europa industrieel reeds overvleugeld is. „Zuiver ideologisch beschouwd, vormt de automatatie voor Rusland het bewijs van de economische superioriteit van de communistische economie”. . . . en „verwezenlijkt de van die zijde reeds voorspelde en verlangde opheffing der tegenstelling tussen hoofd- en handarbeiders en de geleidelijke opheffing van zware tijdrovende arbeid, met de daarmee gepaard gaande toename van vrije tijd en brengt de mogelijkheid dichterbij het ganse volk te doen delen in de vruchten van de cultuur, volgens een oude Leninistische belofte.”

„De Russische opleiding van internationaal minstens gelijkwaardige natuurwetenschappelijke en technologisch gegraduateerden overtreft in aantallen zelfs aanzienlijk die in Amerika. De Russische economie wordt niet alleen hoe langer hoe meer kapitaalintensief, doch evenzeer wetenschapintensief.”

Als specifieke problematiek voor Europa ziet de schrijver: de achterstand ten opzichte van de Amerikaanse ontwikkeling inhalen, de geografische verdeeldheid en de tolmuren opheffen, om te concurreren op de wereldmarkt, „bovenal in de dollar-area en in de sfeer der harde valuta. Daar zal zich de Amerikaanse en straks wellicht meer nog de Russische automatatie scherp voelbaar maken.”

De schrijver troost zijn Europese lezers: „De dialectiek der geschiedenis heeft veelal juist de technische laatkomers uiteindelijk een voorsprong toebedeeld.” Maar was Europa nu eigenlijk wel laatkomer op het technische wereldtoneel, of waren dit veeleer Rusland en minder ontwikkelde landen?

De schrijver is dan ook niet erg optimistisch: „Europa wordt tussen Rusland en Amerika in een defensieve positie gemanoeuvreed. Het bevindt zich t.o.v. de automatatie tussen de duivel en de diepe zee.” De economische ruimte ontbreekt in Europa zelf.

„Zonder een verzekerde en stabiele eigen markt van voldoende omvang is automatatie op grote schaal een enorm waagstuk. Voort te gaan zonder automatatie is voor Europa, geklemd tussen de met grote snelheid automatiserende grote blokken, een nog groter waagstuk.

Welke uitwegen stelt de schrijver dan voor?

„Zo staan wij voor de tamelijk merkwaardige situatie, dat, mede om te ontkomen aan de toenemende, zowel militaire, als civiele concurrent van Russische zijde, een structurele toenadering tot de Russische planeconomie in dit opzicht onvermijdelijk zou worden,” en wel door een vrijwillige samenwerking van overheid en bedrijfsleven, waarbij wij onze planning aan Westerse maatstaven blijven binden, afkerig van een nodeloos gedetailleerd en centralistisch ingrijpen.

De overheid zal daarbij geroepen zijn tot het voeren van een actieve, sociale cultuur-politiek met een voortgaande accentverschuiving van het sociaal-economische naar het sociaal-culturele vlak. Wij zouden zeggen: van productie voor winst, naar productie voor verbruik. Maar de schrijver onderstreept: „De technische-economische vooruitgang richt zich naar het criterium van de rentabiliteit.” Oneconomische loonsverhoging en sociale maatregelen, die de wet van vraag en aanbod kunstmatig doorkruisen zou, volgens de schrijver, betekenen terug te keren tot minder economische (dus inefficiëntere) structuur- en organisatievormen. En toch moet er een antwoord komen op de structurele uitdaging, waarbij het effect van de automatatie zou zijn: „de onderste laag te verbreden, de bovenste laag te verhogen en een aanzienlijk deel van de middenlaag te vernietigen, waar-

door", zucht de schrijver, „achteraf toch nog een marxistische prognose (zou) worden verwezenlijkt”.

Er blijft volgens de schrijver slechts één gedurfde mogelijkheid: de creatie van arbeid in een niet-economische „vierde sector”, die niet produktief is in economische zin, doch in culturele zin. „Voor een ontzaglijke hoeveelheid arbeid op cultureel gebied dan zal een deel van de meeropbrengst moeten worden aangewend.” Een geweldig arbeidersleger dus op cultureel gebied, als dienstknechten van degenen, die over de meerwaarde beschikken, onder leiding van een „elite” die alles planmatig regelt. Een nieuw mengprogramma van „vrijheid en binding” noemt de schrijver dit. In wezen een nieuw soort fascistische utopie van een ondergaande kapitalistische klasse, die met de ontketende productiekrachten geen raad weet, terwijl die oplossing toch eenvoudig is: Planmatigheid, productie voor levens- en cultuurbehoeften van de gehele bevolking, onder democratische controle van die bevolking als een gemeenschap, die daartoe ook over de productiemiddelen beschikt. Eenvoudig, maar ook reeds in de praktijk van de socialistische landen verwezenlijkt.

Daartoe moeten echter in een aantal landen de monopolisten nog verdwijnen met hun winsten en moeten we vertrouwen hebben in het scheppend vermogen van de arbeidersklasse.

S. J. RUTGERS.

Een roman over de persvrijheid

In het jaar 1956 beëindigde in Engeland de 80 jaar geleden opgerichte krant „Daily Dispatch”, de grootste provinciale krant, zijn zelfstandig bestaan. Gedurende de eerste vijf maanden van 1957 volgden tien andere kranten, waaronder twee zeer oude in Birmingham en Yorkshire, omdat zij niet tegen de concurrentie van de grote krantenconcerns waren opgewassen.

Blijkbaar heeft het treurige lot van een van deze kranten de bekende Engelse schrijver A. J. Cronin aanleiding gegeven voor zijn roman „Noorderlicht”¹⁾, waarvan de handeling zich — en dat is alweer geen toeval — in dezelfde tijd afspeelt.

Het is het verhaal van de provinciale uitgever Henry Page in Hedleston, die strijd voert tegen een kranten-monopolie; dit wil hem zijn voor bijna tweehonderd jaar door zijn overgrootvader opgerichte en sindsdien tot een plaatselijke traditie geworden krant „Northern Light” (Noorderlicht) afhandig maken.

Geruchten, als zou de regering besloten hebben om bij Hedleston een nieuwe atoomcentrale te bouwen, compliceren het verloop van de handeling. Daar heeft Vernon Somerville, een Londense „perslord”, eigenaar van drie grote boulevardbladen, lucht van gekregen. Het plan zal de gehele streek veranderen en de bevolking van de stad belangrijk vergroten. Ook de plaatselijke krant heeft grote vooruitzichten. Daarom stelt Somerville, de niets vermoedende Page voor om het „Noorderlicht” aan een Londens concern te verkopen.

Page weigert absoluut. Hij wil het „Noorderlicht” niet als smerig boulevardblad in vreemde handen weten. Voor hem is de krant niet alleen een familiestuk, maar ook een sociale missie, zijn levensdoel. Hij is er trots op dat hij hem op een zeker cultureel en moreel niveau houdt en hem niet laat afzakken tot een sensatiebelust revolverblad.

Somerville verklaart Page de oorlog op leven en dood. In Hedleston duikt de

¹⁾ A. J. Cronin. The Northern Light, Little, Brown & Co. Boston 1958.

concurrerende krant „Daily Chronicle” op, die nergens voor terugschrikt en de gemeenste sluiptwegen volgt om de lezers, de adverteerders en zelfs de medewerkers van „Noorderlicht” naar zich toe te halen. In de ongelijke strijd geslagen, door vele vrienden in de steek gelaten, staat Page aan de rand van een faillissement. De zettters, aangelokt door de hoge lonen, gaan over naar de concurrent. De bankrekening van Page is uitgeput, de leveranciers weigeren hem papier; tenslotte gelukt het zijn vijanden zelfs de drukkerij van het „Noorderlicht” te pakken te krijgen.

Toch strijkt Page voor deze „pers-piraten” de vlag niet. Met enkele trouwe medewerkers drukt hij het volgende nummer op een stencil-apparaat. Op dat moment slaat de stemming in de Hedlestonse gemeenschap om, die tot dan toe het duel tussen het „Noorderlicht” en de „Chronicle” vrij onverschillig gevolgd heeft. Zij stelt zich nu aan de zijde van Page. De krant van Page vliegt weg. De fabrikant Weatherby, die droomt van een parlementaire loopbaan, wil uit de hulp aan Page politiek kapitaal slaan. Zijn crediet redt het „Noorderlicht”.

De vijanden van Page laten zich er niet onder krijgen, hoewel het publiek van Hedleston zich van hen afwendt. Leonard Nye, een redacteur van de „Chronicle” ontdekt toevallig een „duister geval” in het verleden van Page’s schoondochter Cora. Hij gaat de onbuigzame Page chanteren. Men bedreigt hem met onthullingen en een openbaar schandaal. Als hij niet toegeeft zal men noch hem, noch zijn familieleden ontzien. „Mensen die daarin al lang ervaring hebben zullen hen besmeuren”.

Page kan deze nieuwe slag niet verdragen en besluit daarom het „Noorderlicht” op te geven. Op het laatste moment haalt het toeval een streep door de rekening van de chanteurs. Een lasterlijk berichtje over Cora verschijnt onverwachts in de krant van het concern. „Mighill” dat concurreert met Somerville. De als een wild dier opgejaagde jonge vrouw pleegt zelfmoord. Haar man schiet op Leonard Nye, verwondt hem en doodt daarna zichzelf. Deze nieuwe sensatie doet de oude verbleken. De sympathie van de mensen staat aan de zijde van Page. Door een groot verdriet getroffen en lichamelijk gebroken, kan Page toch zijn „Noorderlicht” voortzetten.

Dat is het verhaal. De plotselinge wendingen in de strijd tussen „Noorderlicht” en „Chronicle” interesseren Cronin echter niet alleen omdat zij de handeling spannender maken. In het middelpunt van het boek staat de verantwoordelijkheid van de pers tegenover de maatschappij, en de morele verplichting van de journalist, de vraag welke grenzen er zijn voor de zogenaamde persvrijheid.

Dat deze door Cronin aangesneden problemen actueel zijn, hoeft niet gezegd te worden. De lage moraal van de burgerlijke pers is al lang geen geheim meer. Zeer acuut zijn deze problemen tegenwoordig in Engeland, waar de „dagblad-industrie” een enorme invloed uitoefent en een hoge graad van concentratie en macht heeft bereikt en waar in de kranten voor de massa (de „populaire” kranten zoals ze in Fleet Street heten) juist de laagste ethische principes van het westen een plaats ingenomen hebben. Dit verhindert de eigenaren ervan echter niet om de Engelse krantenmarkt te monopoliseren.

In Cronins roman eindigt de strijd tussen Page en Somerville weliswaar met de overwinning van de provinciale uitgever. In het werkelijke leven komt dat helaas slechts zelden voor. Zoals in de meeste kapitalistische landen het geval is zijn er in Engeland vrijwel geen onafhankelijke kranten meer. Het is voldoende erop te wijzen dat slechts vier van de grootste kranten-monopolies, aan het hoofd waarvan „perslords” als Rothermere, Beaverbrook, Kemsley en King staan, meer dan zestig procent van de oplagen van alle Londense en provinciale bladen controleren. Met slechts weinig uitzonderingen wordt de rest van de pers door enige kleinere krantenconcerns beheerst.

Cronin heeft een overtuigend beeld ontworpen van de zeden en gebruiken van de Engelse pers in Londen en in de provincie. Hij laat ons rondkijken in de ouderwetse bureaus van de Hedlestonse „Noorderlicht” en in het imposante ge-

bouw van Somervilles „Morning Gazette” in Londen, een gebouw uit glas en gewapend beton, „koel, onpersoonlijk getuigend van macht”.

In de roman laat de schrijver twee lijnen, twee filosofieën, zelfs twee „journalistieke scholen” botsen. De ene is solide, zich bewust van haar persoonlijkheid, uit de tijd waarin de beste burgerlijke uitgevers en redacteurs zich nog dienaren van de maatschappij en voorlichters voelden. En de andere: sensatiebelust, schreeuwerig, aangepast aan de smaak van de gedegeneerde kleinburger, principeloos en cynisch, alleen maar erop bedacht winst te slaan uit dure advertenties en een miljoenenoplage.

De vertegenwoordigers van de eerste school zijn Henry Page en zijn medewerkers en latere compagnon Maitland. „Al het lezenswaardige nieuws” luidt het devies van de krant. Cronin schrijft: „Het „Noorderlicht” gaf niet toe aan de jacht op sensatie en bezorgde zichzelf gedurende vijf generaties de naam van een principiële objectieve en in de berichtgeving eerlijke krant.” Page zelf zegt, dat het „Noorderlicht” „het grote voorbeeld volgt van die kranten die hun best doen om het culturele niveau van hun lezers te verhogen, om hen op te voeden tot intelligente burgers en niet tot primitieve individuen, die dorsten naar sexe, sensatie en andere schandaaltjes”.

Pages tegenstanders zijn Somerville en een hele horde doortrape vertegenwoordigers van de journalistieke onderwereld, met voorop „sterren” van Fleet Street zoals Leonard Nye en een vrouwelijke reporter, die schrijft onder het pseudoniem Tina Tingle, die alle records van laag-bij-de-grondsheid slaat en haar bijdrage laat variëren „ van barensweeën tot de ellende van de overgangsjaren.”

Zoölogische journalistiek

Cronin schildert de woedende concurrentie, de hebzucht, de strijd van allen tegen allen in de wereld van grotere en kleinere pers-haaien. Zelfs de „perslord” Somerville, een gewetenloze zakenman, is niet vrij van angst. Hij tracht Henry Page met huid en haar te verslinden maar is zelf bang om door de nog machtiger pershaaien opgevreten te worden. „Jotham en Mighill staan op het punt samen te gaan”, bedenkt hij. „Dat betekent een monopolie . . . men moet zijn zaak voortdurend uitbreiden, of men gaat er onder door.”

Zijn eerbiedwaardige collega Leonard Nye drukt het met de hem eigen onbeschaamdheid en openlijkheid nog cynischer uit. „Men moet de dingen realistisch bekijken”, zegt hij tot zijn collega bij de „Daily Chronicle”. „De hele geschiedenis is een bloedige moordpartij. Mighill vliegt Somerville naar de keel, Jotham Mighill en Vernon zou God weet wat ervoor willen geven om de een zowel als de ander om zeep te kunnen brengen. Je maakt de anderen af of je moet er zelf aan geloven.”

In ieder opzicht is Nye wel de meest markante figuur van de roman. Niet toevallig formuleert juist hij het credo van de boulevard-pers dat tegenover het devies van het „Noorderlicht” gesteld wordt. Nye vergelijkt de sensatie-journalistiek met de voeding van de wilde dieren in de dierentuin. „Wij moeten hen vlees voorzetten, bloedrig, rauw en met een luchtje eraan.”

Van die gewetenloze, taaie, cynische man, die de leiding heeft van Somervilles campagne tegen Henry Page gaat een heilloze invloed uit. Verwend door zijn succes bij vrouwen en de uitgevers van de grote Londense dagbladen is deze kwast op zijn 32ste jaar al door en door verdorven. Naar hij zelf bekend heeft hij al vroeg „zijn journalistieke onschuld verloren”, en sindsdien is niets meer heilig voor hem. Cronin schrijft over Nye: „Hij heeft de zaak al lang door en zou dag in dag uit eerloze dingen kunnen doen zonder berouw te krijgen.” Het is geen wonder dat hij zich het eerst van chantage bedient en te werk gaat met de handigheid van een volleerde misdadiger.

Dat hindert hem echter niet om bij iedere gelegenheid zijn mening te geven over het doel van de pers:

„Ik geloof dat ik de menselijke natuur ken, en het krantenbedrijf ken ik van

binnen en van buiten. Dat is een zaak, net als iedere andere, die twee hoofd-doelen nastreeft: geld en macht." Of:

„Sexe en geld, daarom leeft de mensheid. Waarom moeten we de ogen daarvoor sluiten? U weet immers wel dat niets meer trekt dan een verdomd pikante echtbreuk.”

„Tegenwoordig hebben de mensen hun dagelijkse dosis opium nodig, zonder dat is het immers in dit vervloekte tranendal, dat toch naar de bliksem gaat, niet uit te houden”, zegt hij en geeft te verstaan dat zijn opvattingen volkomen in overeenstemming zijn met de bezigheden van hen die wedden op de massavernietigingswapens.

Met een verpletterende ironie geeft Cronin deze eerbiedwaardige heer woorden over de bescherming van de — persvrijheid in de mond. Op het voorstel om de persvrijheid door een vorm van controle te verbeteren antwoordt Nye cynisch: „Men kan de persvrijheid niet controleren, zolang bij ons de democratie bestaat. Verduiveld, dat zou toch censuur zijn!”

Daarmee wordt het duidelijk, waarom de vraag naar het verdere lot van het „Noorderlicht”, of het in handen van lieden als Page zal blijven of in de klauwen zal vallen van Somerville, Nye en hun soort, geen kleine vraag is, die alleen maar één provinciaal blad aangaat. Neen, toornig en met satirische scherpte hekelt Cronin de schreeuwerige laag-bij-de-grondsheid en schaafteloosheid van de „Chronicle”, voor alles, omdat die voor hem de diepste diepte van het morele moeras belichaamt waar een journalistiek zonder idealen in terecht komt. Cronin wil niet dat in zijn land het licht van de oprechte journalistiek gedoofd wordt. In deze zin krijgt ook de titel van de roman een symbolische betekenis:

Een verbleekt ideaal

Hier ligt naar onze mening het voornaamste zwakke punt van de roman. Het ideaal van eerlijke journalistiek, dat Cronin beschrijft, ontloopt zich bij nader inzien als vaag en weinig zeggend.

Voor welke vooruitstrevende idealen komt Henry Page op in de roman? Zeker, het is verdienen dat hij afschuw voelt voor sensaties en perverse erotiek en deze dingen weert uit zijn krant. Het is mooi, dat hij de Hedlestoners liefde bijbrengt voor goede muziek en ieder jaar symphonieconcerten organiseert. Maar stempelt hem dit tot vaandeldrager van de vooruitstrevende journalistiek, die in staat zou zijn de Somervilles uit te schakelen?

Cronin heeft zijn held vele karaktertrekken gegeven, die maken dat deze eerlijke en in zijn soort dappere man ons sympathiek is. Achtung verdienen ook zijn oprechtheid, zijn trouw aan zijn principe, de onzelfzuchtige liefde voor zijn volk, zijn wens om zijn land vooruitgang en invloed in de wereld te bezorgen. Maar hier zijn de politieke begrippen van de uitgever van het „Noorderlicht” zachtjes gezegd ouderwets. Typend is dat de held van de liberaal Page een ultra-conservatief is uit de 19e eeuw, zoals Disraeli. Overigens kan men slechts conclusies trekken over de politieke richting van Page en zijn krant uit enkele verspreide toespelingen in de roman.

Waarom is het positieve ideaal in Cronin's nieuwe roman zo eenzijdig beschreven? Voornamelijk omdat hij het vermijdt politiek te zijn en moeite doet het conflict uit de politieke in de ethische sfeer te verplaatsen. De strijd van Page tegen Somerville en Nye interesseert hem voornamelijk als een strijd tussen fatsoen en kwaadaardigheid, tussen eerlijkheid en beginselloosheid, onzelfzuchtigheid en hebzucht. De handeling in de roman speelt zich weliswaar af in deze tijd, maar omzeilt de grote politieke stormen van tegenwoordig. Dat is het grootste gebrek van dit boek.

De krantenmagnaten zijn niet alleen zakenlui, begerig naar geld en macht, zoals Cronin hen beschrijft. Zij zijn daarbij nog vertegenwoordigers van een bepaalde politiek, de politiek van de heersende klasse, waartoe zij behoren. Dit mist men in de roman.

Waar het positieve ideaal van Cronin de lezer niet bevredigt, daar is hij het volkomen eens met zijn verontwaardiging over die riool-journalistiek, die lage instincten aanmoedigt, de lezer geestelijk naar beneden haalt, hem van de grote problemen van deze tijd afleidt en de hoge roeping van de pers vertrappt. Cronin heeft zijn aandeel bijgedragen in de strijd voor de versterking van het gedrag van de Westerse pers. Een oproep om met een zo scherp wapen als de pers voorzichtig om te gaan, hem nooit voor lagere doeleinden te misbruiken en een scherpe veroordeling van de gevaarlijke intriges van de zelfingenomen en machtswellustige „perslords” klinkt uit de woorden van Page: „Wij allen weten precies dat de pers een geweldige macht is, die men ten goede of ten kwade gebruiken kan. Zijn macht is niet te schatten; hij kan een mens verheffen of hem een slechte naam bezorgen, regeringen samenstellen of ten val brengen; zij kan zelfs een oorlog ontketenen, waar God ons voor moge bewaren. Dat bepaalde kranten die in Engeland gelezen worden, van deze macht misbruik maken om ongebreideld onzuivere doeleinden na te jagen, is de vloek van ons land en kan morgen zijn ondergang veroorzaken.”

De lezer zal Henry Page terwille van deze sterke en dappere woorden veel vergeven.

L. SEDIN

(Nieuwe Tijden, 1959)

Gemeenschappelijke verklaring over KSG en Euromarkt

Op 1 en 2 april 1959 zijn te Brussel de vertegenwoordigers bijeen geweest van de Communistische Partijen van de zes landen der Europese Kolen- en Staal-gemeenschap en van de Gemeenschappelijke Markt: de Duitse Bondsrepubliek, België, Frankrijk, Nederland, Italië en Luxemburg.

Na een brede uitwisseling van inzichten aangaande de oorzaken en doelstellingen van de politiek van „Europese integratie”, over de gevolgen van de KSG en de eerste weerklank van de Gemeenschappelijke Markt in de zes landen hebben de deelnemers aan de conferentie de volgende verklaring aangenomen:

Dagelijks houden nieuwe feiten de gehele arbeidersklasse en de bevolking bezig van deze landen, die de noodlottige gevolgen van de KSG en de Gemeenschappelijke Markt ervaren, gevolgen die destijds werden voorzien en genoemd.

De ontwikkeling van de toestand van de werkers en de volksmassa's brengt het overtuigende bewijs, dat de KSG en de Gemeenschappelijke Markt wel degelijk instrumenten zijn van de politiek van het monopoliekapitaal, dat ernaar streeft de uitbuiting van de werkers steeds meer te versterken, om het gehele economische leven te beheersen en de internationale spanning te verergeren, door in het bijzonder aan het Duitse militarisme al zijn aanvalskracht terug te geven.

*

De monopolies hebben in de KSG en de Gemeenschappelijke Markt bijzonder doeltreffende wapens gesmeed om de concentratie van de voornaamste sectoren van het economische leven te versnellen en om te eigen bate de economische, sociale en politieke structuur van elke natie omver te halen.

Zo hebben de monopolies nieuwe middelen om het levenspeil van de arbeidersklasse en van de volken der zes landen te doen dalen en om zich te verzetten tegen het voorwaarts schrijden en tegen de vrijheid van de arbeiders- en democratische krachten.

Zij zijn beter gewapend bij hun pogingen de bevrijdingsbeweging der koloniale

volken tegen te werken, bij de krachtiger aanpak van hun plunderingen in Afrika en bij hun verzet tegen de beweging tot internationale ontspanning en tegen de reële mogelijkheden van vreedzaam naast elkaar bestaan en samenwerken van de volken.

De KSG en de Gemeenschappelijke Markt dienen de monopolies en de grote kapitalistische landbouwbelangen ook om de gevolgen van de crisis, die zich in de meeste kapitalistische landen openbaart, ruwweg op de niet-monopolistische lagen af te wentelen.

Deze politiek uitsluitend beheerst door het najagen van de hoogste winsten, wordt vooral gekenmerkt door een aanval over de gehele linie tegen de bestaansvoorwaarden, lonen en maatschappelijke voordelen en rechten; hij brengt ontslagen en de sluiting van de mijnen en fabrieken met zich mee.

De kapitalisten nemen in ieder der landen afzonderlijk stelling tegen alle eisen van de werkende bevolking. Zij schuiven een beweerde nationale noodzaak om een toegenomen concurrentie het hoofd te bieden op de voorgrond, terwijl zij zelf tot de Gemeenschappelijke Markt hebben besloten en zij anderzijds gebonden zijn door kartel-overeenkomsten, die hen wederzijds beschermen.

De handwerkers en de kleine en middelgrote fabrikanten zien hun economische onafhankelijkheid steeds twijfelachtiger en het streven hen uit te schakelen steeds sterker worden.

In de landbouw versnelt deze politiek, evenals die van het agrarische grootkapitaal de concentratie der bedrijven. Hierdoor groeit het verschil tussen de landbouwprijzen voor de producent en de prijzen van industrie-producten, die verder stijgen. De belastingverhoging, de hoge pachten en andere lasten brengen het bestaan van honderdduizenden kleine en middelgrote landbouw-bedrijven in gevaar en leiden tot een massale uittocht van werkers ten plattelande. De landarbeiders, die aan erger uitbuiting onderhevig zijn, worden in sommige landen deels werkloos gemaakt en gedwongen het platteland te verlaten.

Deze politiek leidt tot ontredde van de economie in gehele landstrekken en verergerd de bestaande onevenwichtigheid ten nadele van de reeds misdeelde gebieden.

Tenslotte zet deze politiek de democratische vrijheden en de vakbonds- en arbeidersrechten op losse schroeven, heft de bevoegdheden van de parlementen en van alle democratische instellingen op of tast deze aan.

Deze politiek ondergraaft de fundamente van de nationale onafhankelijkheid, die door het Amerikaanse imperialisme al is geschonden en begunstigt de opzet tot overheersing door de Duitse monopolies en het Duitse militarisme.

*

De droevige werkelijkheid geeft thans antwoord op de door alle verkondigers van droombeelden wijd verbreide beweringen, als zou de „Europese integratie” de bestaansvoorwaarden verbeteren, volledige werkgelegenheid garanderen, de crises afschaffen en de vrede bevorderen.

Het ontslag van mijnwerkers en metaalbewerkeren en de dreiging, die boven andere werkers in deze industrieën hangt, belichten de werkelijke inhoud van de KSG.

Het in werking treden van de Gemeenschappelijke Markt kan deze toestand slechts algemener en ernstiger maken: inplaats van het Europa der volkeren, dat sommigen beloofden, komt onder onze ogen het Europa der trusts tot stand.

Thans zijn in alle landen van „Klein-Europa” regeringen aan het bewind, waaruit de, niet uit gesproken rechtse, politieke groeperingen verwijderd zijn: terwijl in 1947 de communistische ministers opzij werden gezet, zijn nu de socialisten op hun beurt overal vervangen door de vertegenwoordigers van de reactionaire en clericale machten.

Zo krijgen de monopolies en internationale kartels het heft steeds vaster in handen; zij weigeren elke, zelfs schijnbare verdeling van macht en wensen hun

agressieve politiek onmiddellijk, in hun uitsluitend belang over de hele linie op te leggen.

*

Een van hun voornaamste politieke doelstellingen, in de lijn van de Amerikaanse NAVO-politiek (waarvan de KSG en de Gemeenschappelijke Markt thans de economische en politieke grondslag in Europa vormen) is het versnellen van de wederoprichting van het Duitse militarisme en het vergemakkelijken van de Duitse atoomuitrusting door middel van de Euratom.

Het in versnelde mate inrichten van raketbases vergroot de gevaren nog, die opnieuw Europa en de vrede bedreigen.

Reusachtige oorlogsuitgaven worden door de werkers gedragen. Hun moeilijkheden nemen daardoor nog toe en ook wordt de economische en culturele vooruitgang, die toch zo nodig zijn voor de toekomst en de invloed van de naties van dit deel van Europa, hier eveneens door belemmerd.

Daarentegen wordt in de Sowjet-Unie, in de volksrepubliek China en de volksdemocratieën alles in het werk gesteld voor het snel doen stijgen van het levenspeil, opdat het werk minder langdurig en minder moeizaam wordt en om het kostbaarste goed van de mensen, de vrede, te verzekeren.

Tegenover de praktijken van de koude oorlog stelt de Sowjet-Unie, zoals het 21ste congres van de CPSU pas voor de ogen der wereld heeft getuigd, de fundamentele buitenlandse politiek van het socialisme: vreedzaam naast elkaar bestaan en wedijver, ontwapening.

In de zes landen ontplooit zich in eenheid de arbeidersstrijd tegen de gevolgen van de KSG en de Gemeenschappelijke Markt en voor verbetering van de levensvoorwaarden.

De conferentie begroet de werkers van de Borinage, die eensgezind een machtige strijd heeft aangeboden tegen de gevolgen van de KSG. Zij roept de werkers van alle landen op om de Belgische arbeidersklasse de steun van hun solidariteit te schenken.

De conferentie begroet eveneens de werkers, die naar het voorbeeld van de Ruhr-arbeiders, van de arbeiders van het Galileo-bedrijf te Florence en de Italiaanse landarbeiders, van de arbeiders van Fives-Lille in Frankrijk, eensgezind in actie zijn gekomen om hun recht op werk en betere bestaansvoorwaarden te verdedigen.

De acties van allerlei soort, de meest uiteenlopende betogingen van talloze arbeiders van alle richtingen dragen bij tot het verwezenlijken en het verbreden van de eenheid van actie van de arbeidersklasse.

Naast haar zien de middenklassen in de steden en op het platteland in hoe nodig het is het monopoliekapitaal de weg te versperren. In sommige gevallen zijn zij zich al begonnen te organiseren en te strijden voor de verdediging van hun belangen en van de democratie.

Hieruit vloeit het verzet voort van verschillende economische, sociale en politieke groepen tegen het groot-kapitaal.

Aldus ontstaan gunstige voorwaarden voor de eenheid van actie van de politieke en vakbonds-organisaties van de arbeidersklasse en voor hun verbinding met andere democratische krachten in de zes landen tegen de KSG en de Gemeenschappelijke Markt en voor een ander perspectief, voor een nieuwe politieke oriëntatie.

Bewust van de beslissende rol, die de arbeidersklasse, als drager van de belangen der natie en voornaamste verdediger van vrede en democratie, toevalt, richten de Communistische Partijen een plechtige oproep tot de Socialistische Partijen, tot alle democratische en vak-organisaties van de zes landen, opdat er overeenkomsten voor de strijd tegen de politiek van het grootkapitaal tot stand komen, wat beantwoordt aan de wens van de arbeidersklasse, de werkende boeren en andere maatschappelijke lagen, die het slachtoffer der monopolies zijn.

Tegenover het verbond van monopolies en militaristen moet de gecoördineerde

actie van de werkers en de volksmassa's staan. Deze, voor het welslagen onontbeerlijke gemeenschappelijke actie is mogelijk.

De deelnemers aan de conferentie menen, dat men zich de volgende doelen kan stellen:

Verdediging en verbetering van het levenspeil — een onmisbaar element voor de ontplooiing van de binnenlandse markt van ieder land — wat veronderstelt het stopzetten van de ontslagen, van de gedeeltelijke werkloosheid en het sluiten van mijnen en fabrieken; het recht om opnieuw aangenomen te worden en uitbreiding van de werkgelegenheid; handhaving en verhoging van de lonen; inwilliging van de eisen der geheel en gedeeltelijk werklozen; handhaving en uitbreiding van sociale rechten; verkorting van de arbeidstijd zonder loonsverlaging; eerbiediging van de rechten van geïmmigreerde arbeidskrachten; behoud van het kleine en middelgrote boerenbedrijf evenals van de rechtmatige belangen van kleine en middelgrote industrie- en handelsbedrijven.

Het verenigde optreden van de volksmassa's en hun organisaties zal zich verder ontwikkelen en daardoor deze doelstellingen bereikbaar maken. Het zal er ook toe helpen de politieke krachten, in staat om de monopolies terug te dringen, samen te brengen en om de weg te openen voor een vernieuwde democratie en ingrijpende sociale hervormingen.

Deze nieuwe politiek kan een evenwichtiger verloop van de economische activiteit van elk land waarborgen en daardoor volledige werkgelegenheid en betere levensvoorwaarden voor alle werkers. Er moet een grootscheepse inkrimping van de militaire uitgaven worden ondernomen, elke discriminatie in de internationale betrekkingen dient te worden afgeschaft en goederenruil en economische betrekkingen op grondslag van gelijkheid en wederzijds voordeel dienen bevorderd te worden door deze politiek. Deze zal de onafhankelijkheid van iedere natie herstellen en garanderen en een actieve bijdrage leveren tot de zaak van de vrede.

Het sluiten van een vredesverdrag met Duitsland en het scheppen van een gedemilitariseerde zone in Europa zou een belangrijke stap zijn op de weg naar internationale ontspanning.

*

In arbeiders- en andere kringen, die zich al verzetten tegen de politiek van „klein Europa”, ontwikkelt zich een denkbeeld, dat de Communistische Partijen van de zes landen in het openbaar wensen uit te spreken: „Er moet een einde komen aan de KSG en de toepassing van de Gemeenschappelijke Markt moet worden verhinderd.”

In vele sociale en politieke kringen blijkt de opvatting, dat de huidige politiek niet behoort door te gaan, dat er veranderingen moeten komen en dat het zou moeten uitdraaien op schorsing van de beschikkingen van de beide verdragen van de KSG en de Gemeenschappelijke Markt.

De conferentie overweegt, dat op deze grondslag ontmoetingen kunnen worden georganiseerd en overeenstemming kan worden bereikt tussen allen, die, in verschillende mate, de huidige toestand niet meer aanvaarden.

De arbeiders- en democratische krachten kunnen, als zij zich aaneensluiten, een beslissende slag toebrengen aan alle tegenstanders van de vooruitgang, van de democratie en van de goede verstandhouding tussen de volken van geheel Europa.

Een broederlijke samenwerking van de volken zal de weg banen voor een beter leven in vrede en democratie.

*

Als de conclusie van hun broederlijke ontmoeting, die zij als zeer vruchtbaar beschouwen, besluiten de deelnemers verder overleg voor te bereiden en hun streven op dezelfde leest te schoeien.

Brussel, 2 april 1959.

PEGASUSBOEKEN OP HET GEBIED VAN HET MARXISME-LENINISME

Delen in de reeks Marxistisch-Leninistische geschriften in de bekende rode kunstlederen banden:

- F. Engels, De toestand van de arbeidersklasse in Engeland.
439 bladzijden. Gebonden f. 1,75
- F. Engels, De oorsprong van het gezin, van de particuliere eigendom en van de staat.
231 bladzijden. Gebonden f. 1,25
- F. Engels, "Anti-Dühring".
494 bladzijden. Gebonden f. 2,90
- W. I. Lenin, Staat en revolutie.
186 bladzijden. Gebonden f. 1,25
- DE ALGEMENE CRISIS VAN HET KAPITALISME. Twee hoofdstukken uit het leerboek der politieke economie.
60 bladzijden. Ingen. f. 0,80
- P. de Groot, DE LEVENDE WAARHEID VAN HET LENINISME. Een verzameling van acht artikelen uit de Waarheid, waarin de gebeurtenissen in Oktober-November 1956 scherp worden geanalyseerd.
63 bladzijden. Ingen. f. 0,60
- E. P. Kandel & I. L. Preiss, MARX EN ENGELS OVER HET REACTIONNAIRE PRUISENDOM.
Een belangrijke samenvatting van hun belangrijkste publicaties over dit onderwerp.
77 bladzijden. Ingen. f. 0,90
- W. I. Lenin, DE LINKSE STROMING, EEN KINDERZIEKTE VAN HET COMMUNISME.
116 bladzijden. Ingen. f. 0,35
- W. I. Lenin, KARL MARX.
82 bladzijden. Ingen. f. 0,75
- W. I. Lenin, OVER STUDIE EN CULTUUR.
31 bladzijden. Ingen. f. 0,40
- W. I. Lenin, KEUZE UIT ZIJN WERKEN.
- Deel I - UITVERKOCHT.
- Deel II - o.a. HET IMPERIALISME ALS HOOGSTE STADIUM VAN HET KAPITALISME - DE SOCIALISTISCHE REVOLUTIE EN HET RECHT DER NATIES OP ZELF-BESCHIKKING.
412 bladzijden. Ingen. f. 1,-
- Deel III - o.a. STAAT EN REVOLUTIE - DE PROLETARISCHE REVOLUTIE EN DE RENEGAAAT KAUTSKY.
400 bladzijden. Ingen. f. 1,-
- Lioe Sjao-sji, HOE EEN GOED COMMUNIST TE ZIJN. Een verhandeling over organisatie, werkwijze en levenshouding.
113 bladzijden. Ingen. f. 1,20
- Lioe Sjao-sji, OVER DE INTERNE PARTIJSTRIJD.
80 bladzijden. Ingen. f. 0,30
- Mao Tse-toeng, HET VRAAGSTUK VAN DE ZELFSTANDIGHEID IN HET EENHEIDSFRONT EN BIJ HET VERSCHIJNEN VAN HET TIJDSCHRIFT „DE COMMUNIST”. Een tweetal belangrijke artikelen van de Chinese leider.
37 bladzijden. Ingen. f. 0,40
- K. Marx, DE ACHTTIENDE BRUMAIRE VAN LOUIS BONAPARTE. Een uitvoerige analyse van de gebeurtenissen in Frankrijk van 1848 tot 1871.
144 bladzijden. Ingen. f. 0,50
- J. W. Stalin, ANARCHISME OF SOCIALISME? Een uiteenzetting van de Marxistische theorie en van haar toepassing in de praktijk.
72 bladzijden. Ingen. f. 0,30
- KARL MARX - FRIEDRICH ENGELS
- HET COMMUNISTISCH MANIFEST**
- Nog altijd even actueel is dit beroemde werk, dat eindigt met PROLETARIERS ALLER LANDEN VERENIGT U!
- Het geeft de grondslagen weer van de socialistische wereldbeschouwing van Marx en Engels.
88 bladzijden. Ingen. f. 0,95

DRIE PEGASUS-UITGAVEN DIE IEDERE ARBEIDER MOET BEZITTEN!

1

Een handboek van het communisme:

W. I. LENIN: MARX-ENGELS MARXISME

Een schitterende systematische verzameling artikelen, redevoeringen en hoofdstukken uit grotere werken, die samen elk onderdeel van het Marxisme-Leninisme belichten. Een schatkamer van gegevens. Een arsenaal voor de dagelijkse strijd.

619 bladzijden. Uitgebreid zaak- en namenregister. Geïllustreerd. Gebonden in de bekende rode kunstlederen band.

2

Een actuele en boeiende reeks verhandelingen:

W. I. LENIN: OVER DE COMMUNE VAN PARIJS

Artikelen en redevoeringen van Lenin over de eerste grote arbeidersopstand. Een bundel uitzettingen over de staat en de arbeidersmacht.

126 bladzijden. Uitgebreid zaak- en namenregister. Geïllustreerd. Gebonden in de bekende rode kunstlederen band.

3

De belangrijkste briefwisseling van deze eeuw:

DE TWEDE WERELDOORLOG IN BRIEVEN

900 geheime brieven en telegrammen van 1941 tot 1945 gewisseld tussen Stalin, Roosevelt (Truman) en Churchill (Attlee).

Een interessant en boeiend document over de Tweede Wereldoorlog, dat een geheel nieuwe zijde belicht van de volkerenstrijd.

Twee delen in één band. 718 bladzijden. Kunstlederen band. Stofomslag.

1500 bladzijden boeiende en interessante lectuur in drie stevige banden samen voor slechts f. 10.-

EEN UNIEKE PREMIE

Iedere koper van deze serie ontvangt geheel gratis een heropname van een rede, door LENIN zelf uitgesproken te Moskou, in maart 1919.

Een 45 toerenplaatje. Nederlandse tekst is bijgevoegd.

Een ontroerend geluidsdocument

juni 1959

Politiek en Cultuur

in de inhoud:

Notities over het SER-advies

**Het anti-communisme: wapen tegen
de democratie en de natie**

Een nieuw boekje van Prof. Banning

19e jaergang, nr

6

40 cent

JUNI 1959

Notities over het SER-advies	<i>Fr. Baruch</i>	241
Het anti-communisme: wapen tegen de democratie en de natie	<i>M. Bakker</i>	250
Een nieuw boekje van Prof. Banning	<i>N. Luirink</i>	258
De Rooms-Katholieke Kerk en de politiek	<i>T. de Jonge</i>	266
De mens in het leger — Aantekeningen over de opvoeding van NAVO-soldaten		275
De Marxistische theorie van de klassenstrijd en het hedendaagse opportunisme	<i>G. Andreyeva</i>	281

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.
Prinsengracht 473, Amsterdam-C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

NOTITIES OVER HET SER-ADVIES

De opzettelijke ingewikkeldheid van het nieuwe SER-advies, de gecompliceerdheid van geleerde argumentatie, de nadruk die gelegd werd op de uiteenlopende meningen van de geleerde SER-strijders en niet te vergeten: de lengte van het advies - dit alles heeft toch de simpele waarheid niet kunnen verbergen, dat het om een nieuwe aanslag op het levenspeil van de arbeiders gaat.

Het heeft geen nut zich in de details van het advies te verdiepen, wanneer men vergeet, in welke omstandigheden dit advies tot stand is gekomen.

De voornaamste omstandigheid is een ongekeerde groei van de winsten, waarbij de beruchte 100 %-dividend-jaren uit de periode na de eerste wereldoorlog eenvoudig in het niet zinken. In die jaren rekende men de winsten met miljoenen en ze kwamen voornamelijk uit Nederlands Indië. Thans gaat het om miljarden en de voornaamste leverancier van deze fantastische winststroom is de Nederlandse industrie-arbeider.

Vanaf 1953 tot 1957 steeg het totale jaarlijkse bedrag der investeringen van ruim vijf miljard tot 8,7 miljard gulden. Deze stijging met 70 % is maar op één wijze te verklaren: de stijging van de winsten, die evenredig was aan de toegenomen uitbuiting.

In de hele periode van 1953 tot 1958 werd voor ruim 40.000 miljoen gulden geïnvesteerd, waarvan slechts een te verwaarlozen percentage voor rekening van de landbouw kwam. De grote winstmaker was en is het verenigde industrie-handels- en bankkapitaal. De winsten stegen in het jaar der bestedingsbeperking, 1957, dermate onbeschaamd dat zelfs Evert Vermeer tegen het einde van dat jaar moest opmerken: Het publiek dat de weelde om zich heen ziet en de stijgende winsten, aanvaardt de bestedingsbeperking niet.

Het afgelopen jaar heeft zich deze ontwikkeling in versneld tempo voortgezet. Terwijl men zeven maanden lang in de Sociaal-Economische Raad geleerd gediscussieerd heeft over de vraag of er wel ruimte is voor een „loonmaatregel” en zo ja hoeveel die „ruimte” wel bedraagt, daverden de financiële rubrieken der dagbladen van de juichkreten.

Op enkele bedrijfstakken na waren de resultaten gunstiger dan ooit tevoren. Winststijgingen van 20 tot 50 % waren geen uitzondering, hoewel het jaar 1958 globaal genomen een stagnatie van de industriële productie op het peil van het vorige jaar te zien gaf.

De wondermiddelen die tot dit resultaat leidden, zijn zo oud als het kapitalisme. Zij heten: werkloosheid, opvoering van de jaagsystemen, aanvallen op de lonen en bovendien concentratie van de ondernemingen, aaneensluiting tot steeds grotere monopolies.

Het is vooral deze laatste ontwikkeling, die sinds het tekenen van het verdrag inzake de Euromarkt steeds meer op de voorgrond trad en die het reactionaire karakter van de politiek der heersende klieken bepaalt. Het monopolisme immers is uit de aard der zaak vijand van democratie en vooruitgang. En het is juist het drijven van de monopolies dat tot het formeren van de rechtse regering De Quay heeft geleid.

*

Uiteraard kan men bij een bespreking van het SER-advies ook niet aan zijn directe oorsprong voorbijgaan. Onmiddellijk na het publiceren van de troonrede-1958 gaf de toenmalige regering-Drees de SER opdracht om haar advies uit te brengen over een „gehele of gedeeltelijke afschaffing van de consumentensubsidies op melk, zomede over een verdere huurverhoging”. Er werd dus gevraagd om argumenten voor bestedingsbeperking nummer twee. Deze adviesaanvraag werd gemotiveerd met de „noodzakelijkheid” een „wezenlijke verlaging van de subsidielast” te bewerkstelligen, ten einde „essentiële staatsuitgaven niet op onaanvaardbare wijze in het gedrang te brengen”. Wat echter had voor de sociaaldemocraat Drees of Suurhoff essentiëler moeten zijn dan het handhaven en verdedigen van het levenspeil der arbeiders?

Hoe „noodzakelijk” de advies-aanvraag was bleek onmiddellijk daarna, toen NVV-voorzitter van Wingerden verklaarde, dat er ruimte voor een algemene verhoging van de lonen was. Deze opvatting werd nog onderstreept door het verkiezingsprogram van de PvdA waarvan de hoofdpunten waren: een loonronde, belasting op de kapitaalwinsten, verlaging van de oorlogsuitgaven en verkorting van de diensttijd.

De hele advies-aanvraag was een knieval voor de reactie. Uiteraard heeft die er gebruik van gemaakt, om haar verstrekkende doeleinden dichter bij te brengen. Maar dit ging met moeilijkheden gepaard, zoals de Nederlandse bourgeoisie ze na de oorlog niet heeft gekend. Het is waar, dat zij in de na-oorlogse jaren grote routine heeft gekregen in het „verkopen” van aanslagen op het levenspeil aan het publiek. Al haar vindingrijkheid en haar fantasie werd daarop gericht. In 1951, toen als gevolg van de koloniale oorlog tegen Indonesië, de enorme oorlogsuitgaven en de crisisverschijnselen, de financiën in de war waren geraakt, beriep de regering zich voornamelijk op de oorlogs-hysterie om het volk tot aanvaarding van een lager levenspeil over te halen.

In 1956/57 was een lijvig stuk economisch abrakadabra nodig om te „bewijzen” dat een tekort op de betalingsbalans een bestedingsbeperking onafwendbaar maakte. Een heel leger van schrijvers en redenaars werd gemobiliseerd, zij fronsten hun voorhoofden, tooiden zich met de

nationale kleuren en bezwoeren hun luisteraars en lezers dat een ramp onvermijdelijk zou zijn, indien deze bestedingbeperking niet werd aanvaard. Maar ook de eensgezinde steun van NVV-leiding en PvdA-bestuur leverde niet het gewenste resultaat op: Weliswaar kon de bestedingsbeperking worden opgedrongen, maar aanvaard werd zij niet. En toen de PvdA-leiding als gevolg van de verkiezingsverliezen van 1958 en het toenemend verzet in eigen rijen niet in staat bleek de voortzetting van de politiek van bestedingsbeperking voor haar rekening te nemen, werd zij uit de regering gedrongen.

In deze omstandigheden kwam het nieuwe SER-advies tot stand.

Zoals gezegd: het slaat alle vorige in lengte en onbegrijpelijkheid. Wanneer er door de leiders van het NVV thans over geklaagd wordt, dat men in 1957 binnen twee maanden algehele overeenstemming bereikte over verlaging van het levenspeil, maar dat over het huidige SER-advies zeven maanden gedokterd werd en geen eensgezindheid werd bereikt, omdat het hier ging om „verdeling van de ruimte” voor welvaartsverhoging - dan geeft dat aanleiding tot twee opmerkingen:

Wanneer het NVV-bestuur in 1957 even vasthoudend was geweest in zijn verzet tegen bestedingsbeperking als de ondernemers nu in hun verzet tegen loonsverhoging - dan was er nimmer sprake geweest van bestedingsbeperking.

In de tweede plaats is de klacht van het NVV in zoverre onjuist, als de bedoeling van de ondernemers juist niet is het levenspeil te verhogen, maar omgekeerd, het te verlagen.

Men zou hier nog een derde opmerking aan toe kunnen voegen. Immers: over één punt is wél overeenstemming in de SER bereikt, nl. over een huurverhoging van 25%. En dit betekent zeer beslist geen verbetering van het levenspeil der werkers.

Het is niet het doel van deze beschouwing, er een inhoudsopgave van het SER-advies van te maken. Dat zou slechts leiden tot verwarring over de zaken waar het om gaat.

Wij volstaan derhalve met de volgende punten:

1. Er is „overeenstemming” bereikt omtrent de mogelijkheid van „een zekere verruiming van de bestedingen”. Maar slechts 11 leden, waaronder die van het NVV, concretiseerden deze opvatting in de bescheiden eis van een loonronde van 4%. Een van de nieuwigheden schijnt dus te zijn, dat de hele SER over verhoging van het levenspeil praat, terwijl de overgrote meerderheid het tenslotte uitsluitend heeft over middelen tot verlaging!
2. Ingaande 1 april 1960 een huurverhoging van gemiddeld 25% voor alle huizen die gebouwd zijn na 1918 en voor 1957. Voor nog oudere huizen zal de huurverhoging gedeeltelijk ook gelden. Omtrent de verlaging van de regeringssubsidie voor huizenbouw lopen de meningen in de SER uiteen van 157 tot 229 miljoen gulden. De huurverhoging zou gecompenseerd worden met een loonsverhoging van „circa 2½ tot 3%”.
3. Een geleidelijke verhoging van de prijs van consumptiemelk met 3 cent en bovendien een feitelijke verlaging van de prijs die de boeren zullen ontvangen van naar schatting 20 miljoen gulden. De prijsverhoging voor de consumenten zou gecompenseerd worden door een verho-

ging van de kinderbijslag met 3 cent per dag en per kind. Het NVV heeft zich hier tegen verklaard.

De discussie in de SER concentreerde zich rond deze punten, waarbij nog de kwestie van de belastingen kwam, die in 1957 werden ingevoerd.

Om met dit laatste punt te beginnen: het gaat hier om de tijdelijke verhoging van vennootschaps- en vermogensbelasting alsmede om enkele verhogingen van de omzetbelastingen. (De verminderde investeringsaftrek is al opgeheven.) De ondernemers verlangden opheffing van deze belastingen. Het NVV verklaarde zich tegen deze opheffing. De heer Roemers schreef daarover in „De Vakbeweging”, dat hij en zijn medebestuurders weliswaar voor een „aanmerkelijke besparing op subsidies” zijn, maar: „Wij hebben er echter wel bezwaar tegen, dat de door deze verlaging verkregen middelen zouden worden aangewend voor een belastingverlaging, die in hoofdzaak de welgestelden ten goede komt”. Dat is een logisch argument, maar het is toch scheef, omdat verlaging van de subsidies onaanvaardbaar is voor de bevolking.

Hij zou echter applaus hebben geoogst wanneer hij gezegd had: De ondernemers hebben aan de bestedingsbeperking dik verdiend. Het is dus logisch dat de belastingen die zij moeten betalen op zijn minst gehandhaafd blijven.

*

Het tweede punt, waarover wij iets willen zeggen, betreft de huren. Zoals reeds opgemerkt, hebben de NVV-vertegenwoordigers in de SER ingestemd met een verhoging van gemiddeld 25%. Dat is op zichzelf al in strijd met het verkiezingsprogram van de PvdA én het gelijkkluidende standpunt, dat het NVV in het openbaar had verdedigd. En wel om twee redenen:

In de eerste plaats luidde het standpunt, dat huurverhoging slechts aanvaardbaar is, mits er een algemene loonronde aan vooraf gaat. Men zal moeten toegeven, dat het getuigt van een slechte onderhandelings-tactiek, om met de eis tot huurverhoging in te stemmen, terwijl over de voorwaarden waaronder dat zou gebeuren geen overeenstemming is bereikt. Dit is ronduit capitulatie.

In de tweede plaats hebben het NVV en de PvdA gezegd, dat zij alleen met huurverhoging accoord gaan, mits er maatregelen tot verlaging van de bouwkosten worden genomen. Dit staat inderdaad ook in het advies. Maar een huurverhoging van 25% is op zichzelf strijdig met het verlangen naar verlaging van de bouwkosten. Zij moet in tegendeel tot verhoging er van leiden, zoals wij direct zullen aantonen.

Het algemene argument der bezitters (ook aanvaard door het NVV-bestuur) voor een nieuwe huurverhoging is de „onrechtvaardigheid” die daarin bestaat, dat de huren van nieuwe woningen als gevolg van de gestegen bouwkosten veel en veel hoger zijn dan de oude huren, zodat iemand die toevallig in een oud huis woont veel beter af is, dan iemand die in een nieuw huis woont. De feiten zijn echter als volgt: sinds begin 1954 zijn de huren met ruim 60% verhoogd. In dezelfde periode stegen de zgn. vraaghuren voor woningwetwoningen (de huren die zij zonder subsidie zouden moeten opbrengen) met ca. 50%. De geweldige

verhoging van het huurpeil binnen zes jaar heeft dus slechts geleid tot vermindering van het verschil tussen het algemene huurpeil en de huren die de woningwetwoningen zouden moeten opbrengen, van 10%. Volgens dit tempo zouden wij dus nog enkele dozijnen jaren met opeenvolgende huurverhogingen voor de boeg hebben, voordat het ideaal van regering en bezitters is bereikt.

Vanuit het enige standpunt, dat geldigheid mag bezitten, nl. vanuit het standpunt van het belang der werkers, is huurverhoging in elk geval onaanvaardbaar. Want verhoging van de huren leidt tot verhoging van de winsten der huizenbezitters en vooral van de bezitters van vooroorlogse huizen. In de tweede en voornaamste plaats is zij onaanvaardbaar omdat zij tot verlaging van het reële loon leidt. In het advies wordt gezegd, dat eensgezindheid is bereikt over een volledige compensatie. Het voorgestelde percentage hebben wij reeds genoemd. Afgezien van de vraag of een huurverhoging van 25% met een loonsverhoging van 2½ tot 3% inderdaad volledig wordt gecompenseerd, wordt echter ook voorgesteld, deze loonsverhoging in de prijzen door te berekenen. De gang van zaken is dus als volgt: De huizeigenaars ontvangen een „bestedingsverruiming” van 25%; de arbeiders ontvangen een kleine looncompensatie, maar die geven zij direct weer door aan de industrie in de vorm van hogere prijzen. Het is duidelijk, dat dit ook tot verhoging van de bouwkosten moet leiden, immers ook de aannemers, de fabrikanten van cement, baksteen, deuren enz. enz. berekenen de looncompensatie door. Verder leidt huurverhoging ook zonder doorberekening van een looncompensatie tot prijsverhoging. Want zij geldt ook voor alle bedrijfsruimten. Er ontstaat dus de neiging om deze hogere huur eveneens in de prijzen door te berekenen. Een automatisch gevolg is ook een verhoging van de pachtprizen en dus een stijging van de prijzen der landbouwprodukten.

Kort en goed: huurverhoging is een verlaging van het levenspeil der arbeiders.

Volledigheidshalve willen wij hier nog op het volgende wijzen: De SER, aldus wordt laconiek in het advies meegedeeld, „is niet ingegaan op de konsekventies (van deze voorgestelde huurverhoging) ten aanzien van de bestaande regelingen ter bevordering van het eigen woningbezit. De raad is van mening, dat dit onderwerp op zijn eigen merites moet worden beoordeeld”. Logisch! Want de „bezitvormers” hebben er op dit moment absoluut geen behoefte aan te bewijzen, dat het na een nieuwe huurverhoging met 25% voor een arbeider zo ongeveer onmogelijk wordt, ooit in het bezit van een eigen huis te komen.

Wel wetende, dat verlaging van de bouwkosten een vrome wens blijft en verder wetende, dat de huren van nieuwe huizen door subsidieverlaging opnieuw omhoog zullen gaan, heeft de raad zich afgevraagd, wat er aan gedaan kan worden. Het is immers zonder meer duidelijk, dat het woningvraagstuk thans dreigt opgelost te worden door een zodanige stijging van de huren der nieuwe huizen, dat een arbeider ze niet meer betalen kan. De oplossing van dit vraagstuk wil men vinden in „vereenvoudiging van het woontype van een gedeelte van de woningwetbouw”. Dus: terug naar de kazernebouw met een uiterst minimum aan woongerief!

Er is ook nog meningsverschil over de „bestemming” van de huur-

verhoging. Een meerderheid wenst opheffing van de bestaande blokkeerings-regeling die inhoudt dat de helft van de huurverhoging geblokkeerd wordt. Het NVV wenst invoering van een belasting (van 25%) op de huurverhoging ter bevordering van de woningbouw.

Wij gaan hierop niet verder in. Vast staat slechts, dat de ondernemers (die ook de voornaamste huizen-eigenaars zijn) de gehele huurverhoging - zowel de voorgaande als de voorgenomen - in eigen zak willen steken.

Samenvattend merken wij op, dat het hele plan neerkomt op een verrijking van de bezitters en plundering van de niet-bezitters.

*

Ten slotte willen wij hier het vraagstuk van de lonen bespreken. Dit komt in alle hoofdstukken van het SER-advies aan de orde. Zoals bekend is het voornaamste verschil van mening de vraag of er een loonronde moet komen of niet. De vertegenwoordigers van het NVV hebben een loonronde van 4% gevraagd. De ondernemers willen in het geheel geen loonronde geven. Maar sommigen van hen zijn met de confessionele vakbonden van plan tot de zgn. „vrijere loonvorming” over te gaan. Het zijn juist de meest invloedrijke ondernemers, die ook achter de regering De Quay staan. Romme heeft reeds onthuld, dat één van haar programpunten juist de „vrijere loonvorming” is.

Het NVV zegt, „dat een algemene maatregel als de bestedingsbeperking slechts door een algemene maatregel op het loongebied kan worden opgeheven”.

Dat is een redelijk standpunt.

De liberale ondernemers hebben ronduit laten weten, dat loonsverhoging ontoelaatbaar is. Ze hebben zelfs een soort „argument” bedacht. Het is immers de bedoeling om de loonbijslag die voor de huurverhoging-1957 wordt gegeven, in de CAO's op te nemen. Daardoor zouden de CAO-lonen met 2,4% verhoogd moeten worden. Daarbij zou nog een verhoging van 1,7% komen door vermindering van de „gemeenteklasseafstand”, samen ruim 4%. En olijk zeggen deze ondernemers tot het NVV-bestuur: daar heb je je loonronde! Hoe het met die 1,7% zit, laten we in het midden. Maar het is duidelijk dat de verwerking van de huurbijslag-1957 in het loon, de arbeider geen cent wijzer maakt!

De katholieke ondernemers wensen met de confessionele bonden overgang naar de „vrijere loonvorming”. De KAB heeft zelfs al voorgesteld met die „vrijere loonvorming” een aanvang te maken bij het toekennen van de compensatie voor de huurverhoging-1960. Dit houdt dus het voornemen in, om een deel van de arbeiders deze compensatie geheel en al te onthouden. Want bij de „vrijere loonvorming” gaat men uit van de vraag, of de economische toestand in een bepaalde bedrijfstak loonsverhoging „mogelijk” maakt.

Aangezien alle ondernemers in principe altijd tegen loonsverhoging zijn, zal men dan dus vaststellen, dat de „toestand van het bedrijf” in bepaalde takken van industrie „helaas” compensatie van de huurverhoging onmogelijk maakt.

Het vraagstuk van de „vrijere loonvorming” met zijn principe van verdeel en heers is een onderwerp op zichzelf.

Waar we hier de aandacht op willen vestigen, is de omstandigheid dat het idee op de directiekantoren is geboren, dat Romme de voornaamste propagandist ervan is en dat alle pogingen tot invoering tot nog toe op het verzet van de arbeiders gestrand zijn.

Van groot belang is echter ook de argumentatie, die het NVV-bestuur bij zijn loonpolitiek toepast.

Het is een onmiskenbaar feit, dat de bestuurders van het NVV niet als leiders van een vakbeweging redeneren, maar als managers. Zij gaan niet uit van het klassebelang van hen, die zij vertegenwoordigen, maar zij redeneren als bestuurders van ondernemingen, bedrijfstakken of de gehele kapitalistische economie. Hun redematies zijn een weerspiegeling van de burgerlijke economische theorieën.

In 1957 praatten zij de bestedingsbeperking goed met een beroep op de slechte toestand van de betalingsbalans.

Waar spreken ze nu over? Secretaris Roemers zegt bijvoorbeeld dat de vraag is, „of er ruimte in de economie” bestaat voor loonsverhoging. Hij zegt zeer juist: ja. Maar zijn uitgangspunt is niet het klassebelang van de arbeiders, doch de vraag of de economie - de kapitalistische economie - loonsverhoging gedooft! Het spreekt vanzelf, dat de andere managers - de ondernemers - hem met behulp van cijfers en tegenargumenten bewijzen, dat er „geen ruimte” is. Hij maakt het hen daarbij nog gemakkelijk ook, door te zeggen dat de „ruimte” dermate „beperkt” is, dat bijvoorbeeld de verwerking van de huurbijslag van 1957 in de lonen beslist niet mag gelden voor de jeugdige arbeiders!

Het redeneren als managers van de kapitalistische economie komt nog sterker tot uiting in de rede die drs. Hessel op het NVV-congres heeft gehouden, en waarvan men de lijn terugvindt in „De Vakbeweging”. Hij treedt daar op als heemeester van de kwalen van het kapitalisme. Als argument voor de stellingen van het NVV voert hij b.v. aan dat de investeringen „naar alle waarschijnlijkheid” niet dermate zullen stijgen, dat er geen „middelen” overblijven voor „verruiming van de consumptieve bestedingen”. Het is natuurlijk een klein kunstje om te voorspellen, dat ze wel zullen stijgen en dan blijft er dus „geen ruimte” voor loonsverhoging.

Hij waarschuwt zelfs tegen te veel investeringen. Maar waarom? Omdat zulks „spanning op de arbeidsmarkt” - tekort aan werkkrachten tot gevolg kan hebben! En iedere manager weet toch wel, dat zulk een situatie de strijd voor loonsverhoging begunstigt. Dit laatste zegt hij niet, maar bedoelt hij wel.

Maar nog geheel afgezien hiervan - Hessel geeft blijk niets te begrijpen van de kapitalistische economie. Want het is een van haar voornaamste wetten dat de ondernemer met het oog op de concurrentie van zijn medeondernemers investeren moet op straffe van doodgeconcurrereerd te worden.

Tenslotte beroepen de NVV-bestuurders zich op het feit, dat de betalingsbalans een groot overschot toont.

Daartegenover stellen wij de simpele vraag: heeft U ooit een arbeider gezien, die tot zijn baas zegt: Je kan best mijn loon verhogen, want de betalingsbalans toont een overschot?

Hessel plaatst zich op het standpunt van de ondernemers en tracht hen van die plaats uit te overtuigen, dat een loonronde mogelijk is. De

ondernemers echter zullen - en ze hebben dat ook in het SER-advies gedaan - hem met gelijke munt betalen. Zij tonen aan, dat dit overschot op de betalingsbalans aan bijzondere oorzaken is te wijten en dat dus daaruit juist omgekeerd blijkt, dat er geen ruimte is voor loonsverhoging.

Als het echter om een beoordeling van de toestand gaat, dan kunnen wij beter bij de eerste de beste ongeschoolde arbeider terecht. Die weet uit bittere ervaring, dat de ondernemer nog geboren moet worden die bij loononderhandelingen niet begint met te zeggen: het kan er niet af!

Het uitgangspunt van de arbeider is niet de toestand van de betalingsbalans, niet de Hessel'se zorg over een „dynamische evenwichtspolitiek”, niet de hoogte van de winst in het bedrijf (hoewel dat wel een gewichtig argument voor hem kan zijn) - maar de absolute en onafwijsbare noodzaak om voor een hoger loon te vechten.

En omgekeerd is het uitgangspunt van iedere ondernemer de economisch en historisch gewortelde drang, om het loon naar beneden te drukken! Hij doet dat in zijn jacht naar winst, in zijn zucht naar handhaving in de kapitalistische concurrentiestrijd.

Klassebelang staat hier tegen klassebelang. Een andere benadering van de loonstrijd is niet mogelijk.

Karl Marx heeft aangetoond „dat de algemene strekking der kapitalistische produktie niet in de richting gaat van een algemene verhoging der gemiddelde lonen, maar van een verlaging, dat wil zeggen: van het omlaag drukken van de waarde van de arbeid tot min-of-meer haar laagste grens”. In de huidige tijd wordt dit vooral bereikt door een onafgebroken streven naar opvoering van de produktiviteit. In de Nederlandse industrie alleen is zij gemiddeld per jaar met 4% gestegen. Zij steeg meer dan in de meeste West-Europese landen! Naar mate de prestatie per arbeider stijgt, stijgt echter niet alleen de winst der ondernemers, maar daalt ook de waarde van de arbeidskracht.

Marx heeft uit de algemene tendens van het kapitalistische stelsel deze conclusie getrokken: „Als de zakelijke ontwikkeling in dit stelsel deze strekking heeft (nl. van het omlaag drukken van de waarde der arbeid) betekent dit dan dat de arbeidersklasse van haar verzet tegen de aanvallen van het kapitaal behoort af te zien? ... Wanneer zij dit zou doen, zou zij tot een eenvormige massa van weerstandsloze hongerlijders worden verlaagd, voor wie geen redding meer bestaat”. (Beide aanhalingen uit: Loon, Prijs en Winst, Pegasus-uitgave, blz. 57/58).

Dit is de wetenschappelijke verklaring van de noodzaak van onafgebroken loonstrijd tegen onafgebroken aanvallen van de ondernemers op het bestaan van de arbeiders. En managers-overwegingen als de stand van de betalingsbalans, de vooruitzichten van de investeringen enz. kunnen slechts tot verzwakking van het klassestandpunt leiden, omdat zij er zelf op berekend zijn het natuurlijke klasse-instinct van de arbeider aan te tasten en hem over te halen „ook eens de moeilijkheden van de ondernemer in overweging te nemen”. Laat men nimmer vergeten, dat de ondernemer nooit van zijn klassestandpunt afgaat en nooit bereid is en zal zijn, de „moeilijkheden” van de arbeider in zijn overwegingen te betrekken.

In de concrete toestand van vandaag is de opvatting van de ondernemers als volgt: in het jongste verleden heeft de Nederlandse industrie kunnen profiteren van de daling der grondstoffenprijzen bij de handhaving van haar concurrentiepositie op de wereldmarkt. Zij verwachten geen verdere daling en dus hebben zij besloten zich tegen de Westduitse concurrentie en die van de overige leden van de Euromarkt te weer te stellen, door nieuwe aanvallen op de lonen. De voorgenomen huurverhoging is hiervan een onderdeel. Want het grootste deel daarvan komt - zoals reeds opgemerkt - rechtstreeks in handen der ondernemers. Het streven naar vrijere loonvorming heeft - behalve het principe van verdeel en heers - de bedoeling om de invoering van nieuwe jaagsystemen, verhoging van de produktiviteit per arbeider en dus verlaging van het loon, een nieuwe, krachtige impuls te geven.

Het is echter juist daarom des te noodzakelijker de strijd voor de loonronde met kracht en vastbeslotenheid te organiseren.

De hele geschiedenis van de arbeidersbeweging bewijst, dat zij verbetering van haar toestand nooit anders heeft kunnen bereiken dan door strijd. De kapitalist „overtuigen” levert evenveel op, als een poging de tijger het jagen op prooi af te leren.

Maar het is juist-gezien de verzaking van het klassestandpunt door de leiders van het NVV - nodig, dat de communisten het hooghouden. En één van de voornaamste middelen tot versterking van het karakter van het NVV als strijdorganisatie der arbeidersklasse is het streven naar het opgaan van de EVC in het NVV, naar eenheid der arbeidersklasse.

F. BARUCH

Het anti-communisme: wapen tegen de democratie en de natie

In zijn strijd tegen de partij heeft de groep van Wagenaar destijds getracht een hele uitdragerij vol anti-communistische argumenten aan de man te brengen.

De partij was gedwongen daartegen voornamelijk de praktische strijd te leveren. Dat wil zeggen, dat veelal moest worden volstaan met het direct ontmaskeren van leugens en laster, zonder dat het mogelijk was om allerlei redeneringen van de partijvijanden dieper te analyseren.

De drie verkiezingscampagnes, waarin deze strijd voornamelijk gevoerd moest worden, leenden zich daar ook niet in de eerste plaats toe.

Het komt ons echter voor dat er minstens één vraagstuk is dat wel degelijk nog verder behandeld moet worden, omdat het in het denken binnen de arbeidersbeweging een voorname rol speelt. Dat is het nationale karakter van de arbeidersbeweging in elk land, en dus ook van de Communistische Partij van Nederland.

Opvallend is, dat dit juist het punt is waar het publieke optreden van Wagenaar de laatste tijd op geconcentreerd is geweest of, om het misschien juister te zeggen: het punt, waar de burgerlijke pers Wagenaar naar toe geleid heeft in alle interviews en beschrijvingen, die hem vooral na zijn verkiezingsnederlaag ten deel zijn gevallen.

Het bontst heeft het hierbij het blad „Vrij Nederland” gemaakt, dat de man die een schoolvoorbeeld van verraad leverde, „een wandelend schoolvoorbeeld van de Hollander uit de geschiedenisboekjes” noemde.

Anderen deden het weer op een andere wijze; maar tot zelfs de Volkskrant toe ontdekte enige weken na de parlementaire ondergang van Wagenaar, dat hij eigenlijk een soort nationale held was.

De algemene lijn hierbij was deze: „Wagenaar is de man die, zij het dan ook dat hij communist is, toch bij ons hoort - omdat hij in de eerste plaats Nederlander is”. De Telegraaf, het voormalige lijfblad van Seyss Inquart, zei het bijna letterlijk zo.

Volgens dit schema zou de CPN deze heren zo vreemd zijn, juist omdat ze niet Nederlands zou zijn. „Siberische kou” ging er van haar uit, schreef het blad van Romme eens.

Al kan men dan niet aannemen dat het denkproces van de heer Wagenaar zelf een grote rol heeft vervuld in het uitstippelen van deze koers, hijzelf heeft toch ook aan de ontwikkeling van dit propaganda-beeld (Wagenaar-Gortzak, de Nederlanders, de CPN, de buitenlanders”) zijn steentje bijgedragen. „Vrij Nederland” laat hem tenminste in het bovengenoemde interview zeggen: „In Moskou hebben ze zich in elk geval niet de moeite getroost, de standpunten en inzichten van beide groepen in de partijstrijd in Nederland te onderzoeken. Ze hebben zich achter Paul de Groot geplaatst op grond van inlichtingen van één kant, namelijk van Paul de Groot zelf”.

Iedere communist en niet-communist in Nederland kan weten en controleren, dat Wagenaar hier liegt. De strijd in de CPN is door de leden

zelf uitgevochten. De beslissingen zijn genomen door de partij zelf in honderden ledenvergaderingen.

Het standpunt van Gortzak is in de afdeling waar Gortzak woonde, van Brandsen daar waar Brandsen woonde en van Wagenaar in diens eigen afdeling onderzocht en - met overtuigende stemmencijfers, vernietigend verslagen.

Daar is Moskou niet bij te pas gekomen.

Maar het hoort bij de legende, om het anders voor te stellen. Het hoort erbij dat Wagenaar in een blad, dat onder leiding staat van een man die niet één nationale baas heeft maar verscheidene buitenlandse, als nationale figuur paradeert tegenover de „vaderlandsloze” CPN. Het hoort bij het spel, dat het vanuit Amerika geleide en gefinancierde instituut voor „Vrede en Vrijheid” dezelfde geschiedenis vertelt, dat lieden die in hun krant geen internationale beschouwing kunnen schrijven zonder dat eerst „zeglieden” in Bonn en Washington er het hunne over hebben verklaard, partij kiezen voor de „vaderlander” Wagenaar tegen de „buitenlandse” CPN.

We hebben hier niet met een incidenteel geval te maken, maar met een vast ideologisch schema, dat al tientallen jaren wordt toegepast en dat de laatste tijd een nieuw hoogtepunt beleefde.

Het antwoord op deze hardnekkige leugen is van groot belang voor de toekomst van de democratische krachten in ons land. Daarom willen wij er opnieuw op ingaan.

Proletarisch contra nationaal?

In den beginne, zouden wij kunnen zeggen, was „De Groene”. Het was dit blad dat voor de verkiezingen in een vraaggesprek met Wagenaar de nationalistische openingszet deed, door boudweg neer te schrijven dat er in het begin van de oorlog een discussie was onder de communisten over „nationaal” verzet of „proletarisch” verzet. Wagenaar, zo lezen we van de hand van De Groene-redacteur Davids, koos voor het nationale verzet.

Inderdaad is er, in het begin van de oorlog en gedurende de hele verdere bezettingstijd, een discussie geweest over de plaats die de communistische partij moest innemen in het verzet. Dat was de discussie tussen de Marxisten-Leninisten en diegenen die, buiten of in de communistische partij, het standpunt van de burgerij vertolkten.

De kern van de discussie was: Moeten de communisten zich bij de „vaderlands verdediging” onder leiding van de bourgeoisie stellen, door „op te gaan” in de „nationale verzetsbeweging”, of moeten zij zelfstandig blijven, bondgenootschappen aangaan zonder zich op te lossen en zelf aan het hoofd van de massa gaan?

Het eerste standpunt was het burgerlijke, het tweede het communistische. En het was geen nieuw geschil, noch ook was het typisch Nederlands. Marx en Engels hadden er honderd jaar tevoren al over geschreven en daardoor kon Paul de Groot ook in een artikel in augustus 1942 „Waarom wij patriotten zijn”, aan de hand van een uitvoerig citaat uit het Adres van de Centrale Leiding aan de Eerste Internationale, het communistische standpunt uiteenzetten. „De verhouding van de revolutionaire arbeiderspartij tot de kleinburgerlijke democratie is deze:

Zij gaat met haar samen tegen de fractie welker omverwerping zij zich ten doel stelt (in onze tijd het fascisme, voegde de schrijver daar tussen haakjes aan toe). Zij treedt tegen haar op in alles waarmee zij (de burgerij) zich ten eigen bate vastzetten wil", zo begint dit citaat. .

Interessant is, dat Lenin hetzelfde onderwerp ook behandelt in een van zijn studies over de Parijse Commune, dezer dagen in het Nederlands verschenen. In een hierin afgedrukte lezing over „de lessen van de Commune" (pag. 17 v.v.) beschrijft hij hoe de bourgeoisie het proletariaat aanvankelijk naar haar wil voegde, door een „regering van de nationale verdediging" te vormen. Het proletariaat, verblind door patriottische illusies, maakte zich hieraan ondergeschikt en zag niet dat deze „regering van de nationale verdediging" het volk verried - tot het moment dat deze regering een schadelijke vrede met Pruisen afsloot en zich tégen het proletariaat keerde. Toen trad het zelfstandig tégen de bourgeoisie op.

Uit de Nederlandse historie is trouwens hetzelfde bekend.

In de eerste wereldoorlog werd de zgn. godsvrede gesloten tussen de SDAP en de bourgeoisie-partijen, waarin de „nationale eenheid de nationale geschillen overheerste". In feite werd daarmee de basis gelegd waarop de volksbeweging van 1918 tot een klucht kon worden getransformeerd.

In tijden van opleving der nationalistische gevoelens wil de kleinburger het proletariaat als een staart vastplakken aan de bourgeoisie; de communisten echter streven er naar het proletariaat de leiding van de beweging te doen nemen en tegelijk de strijd aan te binden voor sociale eisen. En in dit vraagstuk ontdekte nu Wagenaar, achttien jaar na dato, dat hij behoorde tot de mensen die „nationaal verzet" voorstonden, in tegenstelling tot de voorstanders van het „proletarische verzet".

Het „nationale verzet" van de bourgeoisie

Men hoeft slechts te bezien wat er aan stromingen buiten de arbeidersbeweging was in die eerste oorlogsjaren, om de voosheid van deze hele redenering te kunnen vatten. „Nationaal verzet" was in feite verzet onder leiding van de bourgeoisie. Maar wáár was de bourgeoisie en wáár pleegde ze verzet? Colijn zat met Drees en andere politieke leiders in het Nationaal Convent, en hij schreef een brochure die het Nieuwe Europa onder Duitse leiding aanvaardde. De Geer ontvluchtte Londen en schreef ook al brochures voor de Duitsers. De Quay richtte de Nederlandse Unie op waarin hij samen met Suurhoff en Linthorst Homan de Duitse overwinning aanvaardde en de Joden uitsloot. Philips had zijn regeerders in Londen en in Den Haag. Bruins Slot brak met „Vrij Nederland" omdat het te „links" was en de leiding van dit „linkse" „Vrij Nederland" onderhandelde op haar beurt met de Duitsers over een gezamenlijke oorlog tegen de Sowjet-Unie.

Wie was het nationale verzet? Frans Goedhart, de vertrouweling van Gestapoman Meyer Schwencke? Of de officieren, die als verlengstuk van het Britse militaire apparaat bepaalde geheime werkzaamheden verrichtten?

In het spoor van deze groepen en personen kwamen mensen die inder-

daad verzet hebben gepleegd. Maar het was wisselvallig, onstabiel verzet, omdat het geen ideologische posities kende.

Voor de arbeiders lag de zaak principieel anders, zij herkenden in de vreemde onderdrukkers tevens de klassevijand. Het positie-kiezen en blijven kiezen viel hen op zichzelf niet moeilijk. Het had een solide klasse-basis.

Voor de burgerij bestond er geen ideologische scheidslijn, waren er alleen de bruutheden of de hoopgevende gebeurtenissen van de dag die haar houding bepaalden en verder de mate van inzicht in de ontwikkeling, dat hen of tot „anti-Hitlerfascisten” maakte, dan wel tot mensen of groepen, die de arbeiders een fooi wilden toestoppen om het bestaan straks nog wat te kunnen rekken.

Er bestaat onder leiding van de bourgeoisie geen doeltreffende vaderlandsliefde. De enige vorm van verzet die werkelijke betekenis had voor de toekomst van het volk, was het verzet uit dat volk zelf. Het „proletarische verzet” dat de heer Wagenaar op het tweede plan wenst te schuiven, is in werkelijkheid de enige bron en de feitelijke spil van het nationale verzet geweest.

Heeft de heer Wagenaar dit niet begrepen, heeft zijn zo gewillige gesprekspartner van de „Groene Amsterdammer” dat niet begrepen? Het speculeren hierover is tamelijk ijdel werk, want wie zal ooit de omvang van hun (gezonde) verstand peilen?

Wie de juiste stand van zaken wél begrepen heeft, dat is de bourgeoisie.

Zij begreep dat het proletarische verzet het enige werkelijke verzet was en dat het de motor was voor al het andere. Daarom deed zij alles om dit verzet tot zwijgen te brengen en het als de gist van het nationale leven uit te schakelen.

Het resultaat kent men.

Het merendeel van de partijleiders, die de Leninistische beginselen hadden verdedigd, werd het slachtoffer van de mensenjacht; de nieuw gevormde leiding liet zich gebruiken om van de partij een „onderdeel” te maken van wat dan „nationaal verzet” moet heten. In wezen was daarmee het verzet zelve om hals gebracht, zoals het rapport „De CPN in de oorlog” uitvoerig beschrijft.

De ellendige, holle stompzinnigheden die men thans van hoger hand als vulling van dodenherdenking en bevrijdingsdag krijgt opgediend, zijn van die ontwikkeling de consequentie.

Proletarisch internationalisme en internationale bourgeoisie

Gedurende het hele tijdvak na de oorlog is het het voornaamste streven van de bourgeoisie geweest, te trachten alles wat proletarisch is, als on-nationaal voor te stellen.

Men weet tot welk een krankzinnigheid deze lijn van redeneren heeft geleid. Tenslotte is het zo geworden dat een staking van bouwvakarbeiders tegen loonsverlaging als een door het buitenland geïnspireerde daad werd voorgesteld, terwijl steun aan de herbewapening der nazi's de hoogste vorm van nationaal weldoen schijnt te zijn geworden.

Staatssecretaris Van der Beugel kan rustig verklaren dat het misdadig is om niet achter Amerika aan te lopen, en tegelijk van een leidende

post in de nationale overheid - nota bene als vertegenwoordiger van de natie in het buitenland - overstappen naar een leidende post op een onzer nationale maatschappijen, de KLM.

Het valt niet te ontkennen dat de bourgeoisie, hoe ongelooflijk haar standpunt een nuchter mens toch moet toeschijnen, in zoverre resultaten heeft behaald dat zij de invloed van de communistische partij heeft kunnen terugdringen.

Een Goebbels-achtige propaganda, die in de loop der jaren ontelbare miljoenen moet hebben gekost, heeft in de hoofden van menig een het schema doen postvatten: De communisten zijn on-nationaal, in tegenstelling tot alle anderen die waardige vaderlanders zijn. Weliswaar waren de communisten de enige tegenstanders van de herbewapening der nazi's. De communisten waren de enige tegenstanders van het inrichten van ons land tot een Amerikaanse basis. De communisten zijn de enige partij, die streed en strijdt tegen de atoombom - het wapen dat land en volk tot niets zou reduceren als het in Europa werd gebruikt. De communisten waren steeds degenen die het meest energiek streden voor een menselijk levenspeil voor de massa der Nederlandse bevolking.

Maar al zijn al deze programpunten van de CPN in de loop der tijd door een of meer andere partijen overgenomen, die voor honderd procent Nederlands heten te zijn - de CPN blijft men als een buitenlandse agentuur uitkrijten.

De communisten zijn een verlengstuk van Moskou, zegt men.

Nu weet iedereen die zich met politiek bemoeit, dat deze verdachtmaking een verdraaiing der feiten is. Wat de CPN bindt met de communisten in de Sowjet-Unie en elders, zijn geen zakelijke en geen staatkundige, maar zuiver ideeële banden. Terwijl er niet één partij is in Nederland (behalve misschien die van dominé Zandt) die niet door velerlei soorten banden is verbonden met het buitenland, is de communistische partij de enige, waarbij de banden *alleen* maar ideeël zijn.

Alle andere partijen hebben banden die op het staatkundige vlak liggen en vele hebben ook banden van klinkende munt. De KVP bijvoorbeeld treedt in Straatsburg op in één groep met de vertegenwoordigers van Adenauers partij - die in West-Duitsland regeringspartij is. De conclusie ligt voor de hand, dat het praktische optreden van de KVP daardoor niet los te maken is van het staatsbelang van West-Duitsland.

Op een zelfde wijze heeft het optreden bijvoorbeeld van de PvdA-afgevaardigde Van der Goes van Naters wel zeer herhaaldelijk in het teken gestaan van de nauwe verbindingen die hij onderhield met de (regerende) Franse sociaal-democraten.

En voor de liberalen geldt hetzelfde met betrekking tot weer andere buitenlandse groepen. Waarbij we dan nog in het geheel niet spreken van de milde hand, waarmee het Amerikaanse zakenleven en het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken draden spint naar politici van velerlei kleur, welke draden variëren van etentjes tot studiereizen.

De band tussen de communisten in het eigen land en daarbuiten is van een andere aard - en daardoor trouwens heel wat sterker. Het is een band die al bestond voor er door communisten bestuurde landen waren, de band van het „proletariërs aller landen verenigt U". Die band

betekent niet, zoals met de andere politieke partijen het geval is, dat de communistische partij van buiten af geleid wordt.

Dat laatste is nog eens duidelijk gezegd op het 21ste congres van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie; het stond trouwens al zeer nadrukkelijk in het program van de CPN van 1952.

Het bijzondere van de band tussen de communisten is juist, dat zulk een leiding niet nodig is omdat ze op de internationale proletarische solidariteit berust. Het arbeidersbelang van de Russische arbeiders kan in wezen namelijk nooit een ander zijn dan dat van de Nederlandse, noch ook is dit verschillend van dat van de Indonesische of Chinese werkers.

De banden van de bourgeoisie zijn slechts tijdelijk en ze berusten op chantage, omkoperij en terreur.

De banden van de arbeidersbeweging zijn al sinds honderd jaar vrijwillig en ze werden nooit door het wisselende politieke lot geslaakt.

De kern van de zaak is dus deze:

De bourgeoisie wil de enige nationale partij, de CPN, buiten het nationale leven sluiten, en het politieke leven van de natie laten bepalen door lieden, die geen grijntje nationaal gevoel hebben. En dit, terwijl herhaaldelijk de valsheid van deze „indeling” gebleken is.

Dat was steeds het geval, als werkelijk nationale acties werden gevoerd. Bij de actie tegen de atoombom, of bij de actie tegen gratieverlening aan Lages, was het voor elkeen duidelijk dat de grens anders lag: aan de ene kant de massa van het volk met de CPN, aan de andere kant een aantal on-vaderlandse politici.

Bij zulke gelegenheden bleek ook steeds opnieuw, dat de arbeidersklasse en haar partij, de kern van de nationale krachten vormen.

Anti-communisme: wegversperring voor democratie

En van de belangrijkste, zo niet het belangrijkste, probleem van de nationale politiek is daarom dit: Zolang de democratische krachten buiten de CPN accepteren dat de CPN als een on-nationaal, vreemd element op Nederlandse bodem wordt behandeld, zo lang is de weg versperd voor de effectieve verdediging van de democratie en voor de versterking daarvan.

De praktijk levert daarvan nu reeds de voorbeelden. De CPN is destijds door een aantal lieden, voor wier eigen nationale gevoelens niemand een halve stuiver geeft, buiten sommige parlementaire commissies gesloten. Dat gebeurde op grond van haar „on-Nederlandse karakter”.

Nu is er echter een tweede groepering in de Kamer gekomen, die niet helemaal naar de snit is van onze gebruikelijke vaderlandse politieke kledij, namelijk de PSP.

En wat ziet men gebeuren?

De PSP, die noch een communistische, noch ook een proletarische partij is en waarvan ieder weet hoe ver ze afstaat van de CPN, is eveneens buiten deze commissies gesloten.

In dezelfde tijd is men begonnen de Partij van de Arbeid, jarenlang de belangrijkste regeringspartij, buiten het presidium van de Tweede Kamer te sluiten en men heeft reeds haar voorzitter van de delegatie

naar de Internationale Arbeids Conferentie, Van Rhijn, als zodanig gewipt.

De PvdA heeft, om zich aanvaardbaar te maken, de scheidslijn tussen zich en de CPN steeds sterker aangedikt.

Maar de bourgeoisie is niet zo fijngevoelig. Die ziet geen reden om wat ze vandaag de CPN heeft aangedaan, niet morgen op de PvdA toe te passen.

Voor haar, on-nationaal als ze zelf is, is het argument van de on-Nederlandsheid der CPN nooit meer geweest dan een utiliteits-bewering, iets wat gehanteerd kon worden om er het volk mee te misleiden. In werkelijkheid ging het er haar steeds om, een slag toe te brengen aan de organisatie van het proletariaat die als zodanig juist de belangrijkste kampioene der nationale waardigheid is.

Op het ogenblik dat de klassentegenstellingen zich verscherpen keert de reactie zich ook tegen de andere groeperingen die door hun samenstelling een haar vijandig element vormen. De argumenten die golden voor het anti-communisme, doen dan even gemakkelijk opgeld voor de verdrukking van de sociaal-democratie, het pacifisme of democratische stromingen in de gelovige massa's.

Om nu nog even op de groep-Wagenaar terug te komen, waarmee wij ons betoog aanvingen: Het feit dat, bij een aanval van de reactie op *alle* democratische krachten, Wagenaar de bourgeoisie te hulp snelt met de oudste en onwaarachtigste laster tegen de CPN, bepaalt politiek zijn plaats. Wagenaar c.s. zijn door hun optreden een werktuig van de reactie geworden en wel van de *internationale* reactie, van de Speidels en de De Gaulles.

Een nieuw krachtenpatroon

Bijna veertien na-oorlogse jaren lang heeft er in Nederland een politieke constellatie geheerst, die officieel de klassensamenwerking als voornaamste doel had.

Een klasse die geen vaderland heeft, de bourgeoisie, overheerste in deze samenwerking.

De Philipsen, Shells en Unilevers, die in de oorlog al bewezen dat ze het onder Duits-bewind net zo goed maakten als onder Engels of Amerikaans, beheersten een politiek samengaan, waarin door middel van de PvdA grote delen van de nationaal voelende massa's op sleeptouw werden genomen.

Daaraan is nu een eind gekomen.

De grote, vaderlandsloze trusts, wier macht gebaseerd is op de dictatuur van het geld, hebben openlijk het bewind in handen genomen. Er wordt nu, evenals in de rest van West-Europa, niet meer met behulp van de sociaal-democratie geregeerd, maar tegen de sociaal-democratie in.

Dat wil zeggen: Vooral tegen de sociaal-democratische massa's in. Daarmee is het patroon der politieke krachten zo veranderd, dat de basis is gelegd voor een nieuw, democratisch en nationaal bondgenootschap.

De bourgeoisie heeft zich ontmaskerd voor een hele nieuwe gene-

râtie van socialistisch voelende mensen, en daarmee heeft haar hele valse ideologie zich ontmaskerd.

Ontmaskerd ook heeft zich de valse voorstelling van zaken door een reeks PvdA- en NVV-leiders, alsof de Philipsen en Unilevers de natuurlijke bondgenoten van de Nederlandse arbeidersklasse zouden zijn.

Het gaat er nu om dat de aldus bedrogen, en met een schok wakker geworden arbeiders en andere democraten de lijn verder doortrekken en beseffen, dat hiermee ook het anti-communisme ontmaskerd is.

Oude waarden gingen - dus is het tijd, dat nieuwe komen. En het fundament voor die nieuwe waarden moet zijn het bondgenootschap tussen de partij van de arbeidersklasse en de overige democraten van ons land voor de vrede en het welzijn van de natie.

MARCUS BAKKER

Attentie!

Ter informatie van onze lezers delen wij hierbij mee, dat het volgende nummer van P. en C. een gecombineerd nummer zal zijn over de maanden juli en augustus en dus ook in grotere omvang dan gewoonlijk zal verschijnen. De lezers kunnen dit nummer tegen 1 augustus a.s. tegemoet zien.

-Redactie P. en C.

Een nieuw boekje van Prof. Banning

Enige maanden geleden verscheen er een boekje, getiteld „Kerk en Communisme”. Het is geschreven door dr. W. Banning, dezelfde onder wiens leiding ook het concept beginselprogramma voor de PvdA is opgesteld.

Het doel van dit boekje formuleert dr. Banning als volgt:

„... een poging (te) zijn- armelijk, toegegeven, maar toch nodig- om met het communisme in een eerlijk gesprek te komen, ter wille van de communistische mens en ter wille van ons christen zijn”.

Wanneer men dit boekje van ruim 100 bladzijden leest en herleest (er worden nog al eens ingewikkelde formuleringen en zinnen gebruikt die zijn bedoelingen in veel struikgewas verbergen) blijkt de zorg toch niet zo zeer bij de communistische mens, dan wel bij het onontkoombare feit van een onstuimige opmars van het communisme en de ideeën van het communisme te liggen.

Op pagina 8 zegt dr. Banning:

„Wij hebben de vraag te beantwoorden: wat is dat communisme, dat sinds 1917 in Rusland een nieuwe maatschappelijke orde opbouwt, dat in Azië ook China beheerst en een merkwaardig sterke aantrekkingskracht op andere volken in Azië en Afrika uitoefent, dat het heeft klaargespeeld om in een periode van 40 jaar ongeveer 1/3 van de bevolking der aarde in zijn ban te brengen, een verschijnsel, waarvan men in de geschiedenis de weerga niet vindt?”

Op pagina 100 wordt de verzuchting geslaakt:

„Godsdienstig gesproken: het is blijkbaar ons lot om te rekenen met het communisme als atheïstische wereldmacht”.

Op pagina 112:

„Als er van een kruistocht tegen het communisme sprake zou zijn, dan zeker niet één met de moderne wapens, evenmin één in het teken van de oppermacht van het Westen, maar in het teken van verzoening en versterking van de internationale rechtsorde”.

Aan het slot wordt de lezer nogmaals op het hart gebonden dat:

„men niet anders zeggen kan dan dat de communistische boodschap het dominerend verschijnsel van de 20e eeuw is en aan de vruchtbaarheid en kracht van het antwoord, dat op dit feit gegeven wordt, zullen alle andere bewegingen, ideeën en machten gemeten worden. Ook de kerken”.

Als we alles goed begrepen hebben, komt de zaak in grote lijnen hierop neer, dat dr. Banning uitgaat van de realiteit, namelijk van het bestaan van een socialistisch wereldstelsel, dat met forse schreden voorwaarts gaat en dat een enorme aantrekkingskracht uitoefent en steeds meer zal uitoefenen op de gehele mensheid. Een macht waartegen een „gewapende kruistocht” uitgesloten is en ook een kruistocht uitgaande van de zgn. superioriteit van het (kapitalistische) Westen.

Dat men zich zal moeten neerleggen bij deze realiteit, of men het prettig vindt of niet. („Het is nu eenmaal ons lot...”)

Dr Banning komt-hiervan uitgaande-op de noodzaak van de onvermijdelijkheid van coëxistentie en hieronder verstaat hij twee dingen, nl.

1. het samen bestaan op de aarde als groepen van volken met verschillende economische, sociale, politieke systemen en verschillende wereldbeschouwing;
2. het samenleven binnen een communistisch regiem van de twee kennelijk elkaar uitsluitende geloofsovertuigingen.

Over het communisme als „geloof” straks iets meer.

Kennelijk adviseert hij zijn geloofsgenoten (en naar wij aannemen ook zijn partijgenoten) af te stappen van de gebruikelijke methode van bestrijding van het communisme. Op bladzijde 101 stelt hij zich namelijk de vraag of

„wij in het Westen niet evenzeer met verwrongen beelden werken”

en stelt hij voor dat men in het Westen tenminste drie dingen in zijn houding tegenover het communisme opneemt, t.w.

1. zo eerlijk mogelijk, ook kritisch, de ontwikkelingen in Rusland volgen, wetend dat ook daar dingen en mensen veranderen,
2. demagogie in onze voorlichting weren,
3. alles doen om wederzijdse open contacten te versterken.

Wat het eerste punt betreft, kan men zich alleen maar verheugen. Het zou een revolutie in de voorlichting van het Nederlandse volk zijn. Het is echter te betreuren dat dr Banning wanneer hij in zijn boekje het communisme even vluchtig bespreekt, zich weer te buiten gaat aan gegevens die ontleend zijn aan het Koos Vorrink-instituut, of verstrekt zijn door voor het merendeel geheide anti-communisten.

Wat bijvoorbeeld te zeggen van de opmerking, dat de arbeiders (in de Sowjet-Unie) d.m.v. hun vakverenigingen generlei zeggenschap hebben bij het opstellen noch bij het uitvoeren van de plannen!

En dat terwijl tientallen miljoenen arbeiders nog onlangs actief hebben deelgenomen aan de besprekingen over en het formuleren van het nieuwe 7-jarenplan!

Ook zegt de auteur dat er nieuwe klassen in de Sowjet-Unie bezig zijn te ontstaan, waarbij Doedintsjew dan als kroongetuige wordt opgeroepen.

Dr Banning verstaat de kunst om enige bladzijden vol te schrijven over „spanningen binnen het communistische blok” en dan plotseling te zeggen, dat hij het aan de kenners van de buitenlandse politiek moet overlaten om dit te beschrijven en duidelijk te maken. Waarbij men dan onmiddellijk denkt waarom hij dat dan ook niet doet. Maar ondanks het feit dat hij zegt geen „kenner” te zijn, legt hij de lezer zijn zgn. feiten voor.

Op een zeker moment laat dr Banning een waarschuwing voorafgaan aan hetgeen hij schrijft: „Ik beschrijf niet de Russische maatschappij- dat zou alleen iemand kunnen wagen, die er lange jaren heeft gewoond en het uitgestrekte gebied met enorme tegenstellingen heeft doorreisd en met de mensen heeft geleefd- ik schets alleen het geraamte, de structuur, die uit allerlei onderzoekingen toch wel duidelijk voor ons komt te staan”.

En na deze waarschuwing stelt dr Banning dan vast, dat er geen socialisme is in de Sowjet-Unie, dat er uitbuiting is enz. enz.

We gaan dan maar niet eens in op de gruwelsprookjes.

We willen hier alleen maar zeggen dat, hoewel dr Banning nu een zo eerlijk mogelijke (!?) voorlichting over de Sowjet-Unie en het weren van demagogie voorstelt, hij zelf in zijn boekje de oude routineweg bewandelt, hetgeen twijfel doet rijzen aan zijn oprechte bedoelingen.

Alles bij elkaar genomen, het erkennen van het feit van het bestaan van een socialistisch wereldstelsel, het verwerpen van de politiek van geweld, het aanvaarden van de coëxistentie en het pleiten voor betere voorlichting en het versterken van contacten, dat alles is inderdaad heel wat reëler dan het standpunt van verschillende politieke en geestelijke vrienden van dr Banning zoals de Kadt, Goedhart, Bruins Slot, om nog maar niet te spreken van Adenauer, Norstad en Spaak.

Van belang is, dat die opvatting verschilt van degene waarop de politiek van de NAVO en ook van de Nederlandse regering is gebaseerd, namelijk op die van de koude oorlog en geweld tegen de landen van het socialisme.

Het is tevens in tegenstelling tot de thans nog steeds geldende politiek van de PvdA op buitenlands terrein.

De vraag is dus nu zeer interessant, wat dr Banning concreet gaat voorstellen om op politiek terrein in ons land de veranderingen die hij bepleit tot stand te brengen.

Dr Banning geeft zelf een concreet uitgangspunt aan. Hij zegt op pagina 48 dat men naar zijn mening de leuze (van de Sowjet-Unie) van coëxistentie en het vermijden van oorlog ernstig kan nemen. Dit is dus tegengesteld aan het „officiële” verhaal dat de Russen ons willen aanvalen.

Een feit is, dat in ons eigen land echter tot op heden met behulp van de PvdA, de enorme bewapeningsuitgaven worden verdedigd onder het motief van de verdediging van het Westen tegen de Russische dreiging. Een feit is dat onder hetzelfde motief de atoombewapening van de Duitse militaristen wordt bevorderd en goedgepraat. Een feit is, dat de Nederlandse regering onder Drees, ondanks herhaalde verzoeken uit alle kringen van ons volk, steeds weigerde op te komen voor het onmiddellijk en voor altijd doen stopzetten van de proeven met atoom- en waterstofbommen.

Mag men nu aannemen, dat dr Banning op deze punten een drastische wijziging van de politiek zal voorstellen, in het bijzonder in zijn eigen partij, de PvdA?

Het antwoord op deze vraag is daarom zo belangrijk, omdat het hier gaat om oorlog of vrede en wat betreft ons land om het zijn of niet zijn van de mens.

Want om de mens gaat het, zegt dr Banning.

Hij vindt het nog altijd waardevol en vruchtbaar om het communisme tegemoet te treden met de vraag: „en waar heeft het gelijk, bevat het een oordeel, komt het op ons toe met een appèl om betere oplossingen te vinden voor de maatschappelijke vraagstukken”.

Hij is er voorstander van „dat van de kant der christenen op allerlei wijze- zwijgend, afwijzend, kritisch, protesterend, maar steeds de vraag wordt gesteld aan de communisten en hun leiders:

„Wat doet gij met de mens?”

Dr Banning meent, dat de vraag naar de mens door de communist wel toegelaten zal worden, want „het is ook hen te doen om menselijk geluk, menselijke samenleving, menselijke vrijheid”.

Inderdaad. Het is de communisten uitsluitend te doen om het geluk van de mensen, om hun vrijheid en hun welvaart. Daarom zijn zij voor coëxistentie, voor het verbod van de atoomwapens, voor het uiteindelijke afschaffen van alle wapenen, daarom beschermen ze de arbeiders tegen de aanvallen van de bezitters op hun levenspeil en daarom roepen ze de arbeiders op zich te verenigen om gezamenlijk en voor goed de vrede te vestigen en blijvende welvaart te bereiken.

Zij wijzen daarbij de concrete weg die begaan moet worden om het kapitalistische stelsel dat gebaseerd is op onrecht, onmenselijkheid en onvrijheid te vervangen door een socialistisch stelsel. Dus de vrijheid te ontnemen aan een handjevol lieden om zich ten koste van de overgrote meerderheid van het volk te verrijken.

Of deze overgang van een kapitalistische naar een socialistische maatschappij vreedzaam zal verlopen hangt niet van de communisten af.

Banning zegt met Berdjajew (een anti-communistische mysticus uit emigranten kringen) dat er „positieve waarheden in het communisme” zijn.

Terecht beweert het communisme, dat de uitbuiting van de ene mens door andere mensen, van de ene klasse door andere klassen moet worden opgeheven.

Terecht verlangt het communisme, dat de politieke orde de werkelijk economische behoeften en belangen van de mensen tot uitdrukking brengt.

Terecht eist het communisme de vereniging van theorie en praktijk, van wetenschappelijke vorming en politieke activiteit.

Het communisme stelt, gaat Banning verder, voor het bewustzijn der wereld het geweldige probleem van een radicale hervorming der maatschappij. Zijn kracht bestaat hierin dat het een universeel plan tot hervorming van het maatschappelijke leven heeft, waarin theorie en praktijk, denken en willen tot eenheid worden gebracht. Het keert terug naar de opvatting van het leven als een dienst.

Maar bezweren Banning en Berdjajew: De leugen van het communisme is geweldiger dan al zijn waarheden. De geest nl. van het communisme is een loochening van het geestelijke principe der menselijke persoonlijkheid. Zijn leugen bestaat in zijn godloosheid en deze veroorzaakt de onmenselijkheid der communisten. Godloosheid en onmenselijkheid van het communisme zijn de bron van al zijn waarheden: van de bloedige dwang, tyrannie, doelt heiligt de middelen, haat, enz. enz.

En daarmee is dr Banning weer teruggekeerd tot de ordinaire propagandaphrase van alle anti-communistische centrales en persagent-schappen over de bloedige dwang, aantasting van menselijke waardigheid enz.; teruggekeerd tot de argumenten van degenen die de kapitalistische maatschappij wensen te behouden, die de uitbuiting wensen te continueren en die er alle belang bij hebben de mensen zand in de ogen te strooien. Zij trachten het gelijk van de communisten te over-

schreeuwen met de leugen van de aantasting der „menselijke waardigheid”, van „de democratie” van „de vrijheid” met het doel hun onmenselijke ondemocratische en vrijheidberovende praktijken te kunnen voortzetten.

Hoe dacht dr Banning ooit de menselijke vrijheid, het menselijk geluk te bereiken zonder consequent het kapitalistische stelsel dat economische uitbuiting, schending van de mens, politieke en sociale onmondigheid, voortdurende bestaanonzekerheid en culturele achterstelling van de brede volksmassa betekent (Ontwerp Beginsel program PvdA, hoofdst. II art. 2) te vervangen door een socialistisch stelsel, dat de uitbuiting van de ene mens door de andere opheft?

Alle mooie woorden over de mens, over zijn toekomst, geluk en vrijheid worden tot nietszeggende frasen als men er niet de maatschappelijke verhoudingen waaronder die mens leeft en werkt bij betreft.

En de kapitalistische maatschappij is gebaseerd op onmenselijkheid. Daaraan verandert men weinig, ook al besprenkelt men haar met met promissie gezegd- democratisch socialistisch wijwater.

Trouwens dr Banning voelt dit kennelijk wel aan als hij zijn lezers waarschuwt dat „hun verwijt aan het communisme dat het de mens verontmenselijkt dan pas de kracht van de innerlijke oprechtheid krijgt, wanneer wij erkennen dat het verschijnsel (de verontmenselijking) óók in het Westen verontrustend is”.

Zo in de zin van: wij hebben ook onze foutjes, maar jullie communisten, die de bron van al het kwaad willen aantasten, deugen helemaal niet. Jullie zijn onmenselijk. Want jullie geloven niet aan God. (Geldt dit ook voor niet-gelovigen in de PvdA?)

Wanneer aan de ene kant wordt gezegd dat het waardevol en vruchtbaar is om het communisme tegemoet te treden met de vraag waar het gelijk heeft, maar tegelijkertijd de geest van de communistische beweging als onmenselijk wordt aangewezen, dan is het wel moeilijk te geloven in de oprechtheid om tot een eerlijk gesprek te komen met het communisme.

Of is de bedoeling van dr Banning om de communistische beweging te kerstenen en af te brengen van haar streven om de uitbuiting van de mens op te heffen?

Dat zou toch werkelijk een ijdele poging zijn. Het boekje zou dan zeer snel terecht komen bij al die miljoenen en miljoenen boeken, boekjes, tijdschriften, kranten en pamfletten die de afgelopen jaren tegen het communisme zijn uitgegeven en die toch niet hebben kunnen verhinderen dat het communisme tot zo een wereldmacht is uitgegroeid als het thans is en waar dr Banning nu ernstig rekening mee moet houden.

De communisten zijn tot ieder eerlijk gesprek bereid, maar dan moet het over concrete zaken gaan b.v.: over strijd tegen oorlog, voor verbetering van de levenspositie van de werkende mensen in ons land; over het bevorderen van een beter begrip tussen ons volk en de volkeren van de socialistische landen, over de weg die socialisten en communisten gezamenlijk kunnen gaan om in ons land het socialisme tot stand te brengen.

In dit verband is het goed om ook iets te zeggen over datgene wat dr Banning zegt over „het samenleven binnen een communistisch re-

giem van twee kennelijk elkaar uitsluitende geloofsovertuigingen”.

Uit de uitvoerige beschrijvingen van de positie der kerken in Oost-Europa maken we op dat hiermede bedoeld wordt de houding van de socialistische staat tegenover de kerk.

De communisten staan op het standpunt dat tegenover de staat de godsdienst een privé-aangelegenheid is. Zij menen dat iedereen het recht heeft om te geloven in een god en om niet te geloven.

Dat dus iedereen die dit wenst het recht heeft een kerk te bezoeken en zijn godsdienst te belijden.

Dr Banning kan nergens aantonen dat dit recht in de socialistische landen de gelovigen wordt ontzegd, of dat hun hiertoe de gelegenheid wordt ontnomen.

De protestanten in Spanje bijvoorbeeld kunnen niet beweren dat ze dit recht bezitten.

Indien dr Banning de moeite had genomen om het Ontwerp-Begin-selprogram van de CPN (de weg naar socialistisch Nederland) op te slaan dan had hij op pag. 36 kunnen lezen dat:

„De vrijheid van godsdienst door de (democratische volks-) staat beschermd zal worden. De kerkelijke instellingen zullen hun taak kunnen vervullen bij de opbouw van een beter leven voor het volk. De communisten verklaren nadrukkelijk, dat alle beweringen dat zij de godsdienst, haar beoefenaren of dienaren zouden willen vervolgen leugens zijn van hen, die zelf de godsdienst misbruiken om hun stelsel van uitbuiting van de ene mens door de andere in stand te houden. Slechts indien de kerkdienaren hun functie zouden misbruiken tot het verlenen van steun aan binnenlandse of buitenlandse samenzweervers tegen het volk en aan oorlogsstokers, moet de staat hen op dezelfde wijze behandelen als zijn andere vijanden”.

Dit is het standpunt van de communistische partij met betrekking tot de verhouding staat en kerk.

Het is op zichzelf absoluut van belang om van gedachte te wisselen over de positie van de kerk in een socialistische staat. Ook wat Nederland betreft. Zeer waarschijnlijk kunnen enige pertinente misvattingen bij eerlijke gelovigen ten opzichte van het communisme worden weggenomen, ofschoon de praktijk de beste leermeester zal zijn.

En op die praktijk komt het bij de kerk en zijn dienaren aan, ook thans. Men kan toch niet ontkennen dat, met betrekking bijvoorbeeld tot het huidige meest dringende vraagstuk voor de mens, dat van oorlog of vrede, de kerk in Nederland als geheel en vele van zijn dienaren afzonderlijk ongetwijfeld tot teleurstelling van zeer vele gelovigen, een weifelende houding aanneemt en soms een direct negatieve rol heeft gespeeld (mandement, houding der kerken inzake de NAVO-politiek enz.)

Het is zeker, dat indien de kerk een duidelijke afkeuring over de atoombom en het gebruik ervan zou uitspreken én de gelovigen zou oproepen zich daar met alle kracht tegen te verzetten en geen medewerking te verlenen, dit door de regeerders niet genegeerd zou kunnen worden.

Zij heeft wel geprotesteerd en nog zeer onlangs, maar verder is zij nooit gegaan.

Als dr Banning op blz. 61 zegt dat hij „met het probleem Christen-

dom-Communisme gauw klaar is wanneer hij ze als ideeënstelsels confronteert", dan kunnen we het met hem eens zijn als hij daarmee wil zeggen, dat er tussen de filosofische opvattingen geen compromis mogelijk is.

Inderdaad staan Marxisme en religie als filosofische opvattingen lijnrecht tegenover elkaar.

De strijd van de communistische partij is gericht op de geestelijke verheffing van de arbeidersklasse en van het gehele volk door het propageren van de ideologische grondslag van het communisme: het Marxisme. Het is de leer van het historisch-en dialectisch materialisme.

Het Marxisme staat dan ook lijnrecht tegenover het geloof aan een of andere bovenaardse macht. Derhalve is de poging, het communisme als een geloof voor te stellen, zoals dr Banning hier en daar tracht te doen, hetzelfde als de medische wetenschap op een lijn te stellen met de kwakzalverij.

Uitgaande van de ontwikkelingswetten van de maatschappij leert het Marxisme dat allé vroegere maatschappijen en de huidige kapitalistische maatschappij berusten op de onderdrukking van de ene mens door de andere, berusten op de uitbuiting van de massa van het volk door een handjevol bezitters. Dat het dus klassenmaatschappijen zijn met klassentegenstellingen en klassenbotsingen, waarbij de massa van het volk wordt onderdrukt.

Het Marxisme leert en heeft bewezen dat deze klassenbotsingen uiteindelijk zullen leiden tot de overwinning van de arbeidersklasse, die de socialistische maatschappij zal opbouwen, waarin de klassentegenstellingen en de klassen zelf zullen zijn opgeheven en zullen verdwijnen en daarmee de uitbuiting van de ene mens door de andere.

De eeuwenlange onderdrukking van de mensen heeft er toe geleid dat de grote massa zich vastklampte aan bovenaardse machten omdat ze de maatschappelijke wetten van de wereldlijke ontwikkeling niet konden begrijpen, zodat b.v. in de oertijd de menselijke wezens in hun hulpeloosheid tegenover de wetten der natuur hun toevlucht zochten in het aanbidden van allerlei beschermende geesten.

Of zoals Engels zegt: „De vrees heeft de goden gebarnd”.

Het geloof is in wezen de uitdrukking van onwetendheid van de mensen.

Het is berusten in een toestand omdat het „toch niet anders kan”, „omdat god het zo wil”.

Het is de heersende klasse die dit geloof tracht te misbruiken en misbruikt om de bestaande maatschappij te handhaven. Het is niet voor niets dat vele verslechtingen worden doorgevoerd, omhuld door christelijke woorden. Het is niet voor niets, dat een kabinet van vertegenwoordigers van de ondernemers bij voorkeur een christelijk kabinet wordt genoemd. Het is niet voor niets dat de strijd tegen het communisme als een christelijke plicht wordt voorgesteld.

Waarom? Omdat daarmee gesuggereerd wordt dat verzet tegen de krachten der reactie onchristelijk zou zijn en dat zij die dit verzet plegen niet alleen op aarde, maar ook na de dood gestraft zullen worden.

De communisten staan op het standpunt dat naarmate de economische en sociale onderdrukking vermindert en uiteindelijk wordt opgeheven, dus aangetoond wordt, dat de mensen zelf in staat zijn hun

leven te verbeteren, naarmate de wetenschap van knellende banden wordt bevrijd en steeds meer ontdekkingen zal doen, dus aangetoond wordt dat de mens de natuur kan beheersen, het geloof aan bovenaardse machten langzaam zal afnemen en uiteindelijk zal afsterven.

Daarom benaderen de communisten het vraagstuk van het geloof vanuit het standpunt van de klassenstrijd, of anders gezegd: voor de communisten staat voorop de strijd voor verandering van de maatschappij.

Geloofsvervolgung evenals rassenhaat staat dus in lijnrechte tegenstelling tot de theorie en tot de praktijk van het communisme.

Geloofsvervolgung en rassenhaat, maar vooral het anti-communisme zijn de geliefde middelen van het kapitalisme om voor de mensen de werkelijke oorzaak van hun moeilijkheden, namelijk het kapitalistische stelsel zelf, te verbergen.

NICO LUIRINK

DE ROOMS-KATHOLIEKE KERK EN DE POLITIEK

DE Italiaanse anti-fascistische publicist Avro Manhattan, die onder Mussolini zijn vaderland moest verlaten en tijdens de 2e Wereldoorlog meewerkte aan uitzendingen van de Britse radio-omroep, schreef in 1949 in het Engels een werk over de rol van de Rooms-Katholieke Kerk in het politieke leven van onze tijd („The Catholic Church against the 20th century”), waarvan wij een in 1958 in de DDR uitgegeven vertaling lazen: „Der Vatikan und das XX. Jahrhundert”). Ofschoon het hier dus gaat om een boek in een vreemde taal, achten wij Manhattans werk toch van zoveel belang, dat het — nu een soortgelijk werk in onze eigen taal tot dusver ontbreekt — een bespreking in dit blad verdient.

Wanneer wij het boek van Avro Manhattan een belangrijk boek noemen, dan doelen wij daarbij op zijn bijzondere documentaire waarde, op het feit, dat het een rijkdom aan feiten bevat, die voor het onderwerp zeer verhelderend zijn. Waar het echter om een beoordeling van deze feiten gaat, schiet Manhattan vaak tekort en komt hij niet verder dan de oppervlakte der verschijnselen. Zijn boek, hoe waardevol ook, moet daarom kritisch gelezen worden, wil het geen misverstanden in plaats van verheldering scheppen.

Kerk en maatschappij

HOEWEL hij sympathiek staat tegenover de arbeidersbeweging en het communisme, is Manhattan als geschiedschrijver geen marxist. Het vraagstuk van de rol van de Rooms-Katholieke Kerk in de politiek wordt door hem dan ook niet benaderd vanuit een analyse der maatschappelijke verhoudingen, doch het wordt behandeld als een op zichzelf staand probleem en de R. K. Kerk wordt door hem gezien als een zelfstandige machtsfactor.

Manhattan ziet deze kerk als een macht, die in de politiek zuiver *geestelijke* doeleinden nastreeft, en wel aartsreactionaire: onderdrukking van de geestelijke vrijheid, onderwerping van de geest aan de heerschappij van de ene kerk. De katholieke kerk is de vijand van alle vooruitgang en dientengevolge de doodsvijand van de arbeidersbeweging en boven alles van het communisme; in zoverre lopen haar belangen parallel met die van de kapitalistische mogendheden en dat verklaart het bondgenootschap van kapitalisme en katholicisme in de wereldpolitiek, aldus luidt ongeveer de gedachtengang van Manhattan.

Deze zienswijze is echter oppervlakkig en gaat aan belangrijke aspecten van de zaak voorbij.

Ongetwijfeld is het juist, dat de R. K. Kerk een geestelijke of ideologische macht vormt. Haar anti-wetenschappelijk en daarom reeds reac-

¹⁾ Avro Manhattan, Der Vatikan und das XX. Jahrhundert. Verlag Volk und Welt, Berlin, 1958. DM 8,40.

tionair karakter deelt zij met andere godsdienstige organisaties, maar een aantal factoren maakt haar als ideologische macht belangrijker dan welke andere godsdienstige organisatie ter wereld ook: haar internationaal karakter, haar straffe organisatie, haar diepe wortels in de traditie van tal van volkeren.

Zij is echter meer dan dat. Zij is niet alleen de bondgenote van de reactionaire krachten in de maatschappij — de krachten van grootkapitaal en grootgrondbezit —, maar zij is daar ook door duizenden zakelijke banden mee verbonden, zij is zélf grootkapitaliste en grootgrondbezitster. Zonder met deze feiten rekening te houden, kan men de politieke rol van het katholicisme niet volledig begrijpen. De giftige haat van bv. een Mindszenty tegen de Hongaarse volksdemocratie is niet alleen de haat van een godsdienstig fanaticus tegen een ongods-dienstige staatsmacht, maar ook — en meer nog — de haat van een grootgrondbezitter tegen een staatsmacht, die de grond aan de boeren heeft gegeven.

Aan deze kant van de zaak gaat Manhattan echter voorbij. De financiële banden van de R. K. Kerk met het grootkapitaal worden door hem nergens vermeld en zelfs het kerkelijk grootgrondbezit — van zo doorslaggevend belang bv. voor de geschiedenis van Spanje — noemt hij slechts terloops. Zo kan hij ertoe komen om over de voor-oorlogse Duitse Centrumpartij te schrijven: „Haar politieke doeleinden streefde zij uitsluitend na met het doel haar religieuze basis te verbreden”. En even later: „Bij de katholieke partijen mag men niet buiten beschouwing laten, dat zij in de eerste plaats instrumenten van de katholieke kerk zijn, waarmee de kerk bepaalde religieuze en morele doeleinden nastreeft”. Vertaald in politiek-Nederlands zou dat betekenen: niet Romme de bankier, maar Romme de katholiek is het belangrijkste in de politiek! Dat is nu precies, wat Romme zelf ons ook wil doen geloven, maar wat wij nu juist niet van hem aannemen. Zo komt Manhattan, door zijn burgerlijke geschiedbeschouwing, ongewild aan de kant te staan van hen, die hij juist wil bestrijden!

Geestelijk totalitarisme

DIT alles neemt echter niet weg, dat Manhattan ons over dat ideologische aspect van de katholieke macht tal van belangrijke gegevens verschaft.

In de eerste hoofdstukken van zijn boek geeft hij bijzonderheden over de organisatie van het Vaticaan, over de rol van de pauselijke nuntius in de wereld, over de religieuze orden e.d., waarvan wij de lezing van harte aanbevelen, doch waar wij in verband met de plaatsruimte hier niet nader op ingaan.

Van bijzonder belang is echter, wat Manhattan schrijft over het „geestelijk totalitarisme” van de R. K. Kerk, waaronder hij verstaat de opvatting van deze kerk, dat zij niet alleen de enige draagster is van de *absolute waarheid*, maar dat ook haar leer, die zij dus als de absolute-ware ziet, de enige is, die bestaansrecht heeft, en dat de staat tot plicht heeft deze ware leer in het maatschappelijk leven tot gelding te brengen. Met andere woorden: de Rooms-Katholieke Kerk is *principiëel*

onverdraagzaam; op dat punt onderscheidt zij zich wezenlijk van een aantal andere godsdiensten.

Duidelijk werd dit o.a. uitgedrukt door paus Leo XIII aan het eind van de vorige eeuw in de encycliciek „Sapientiae Christianae”: „Het is in strijd met de rede, dat de dwaling en de waarheid gelijke rechten zouden genieten”.

Toen in 1954 de progressieve krachten in Nederland storm liepen tegen het beruchte „Mandement” van de bisschoppen, waarin deze aan de katholieke gelovigen verboden om lid te zijn van het NVV en om zich regelmatig op de hoogte te stellen van socialistische denkbeelden, toen werd van reactionaire zijde gepoogd dit mandement te rechtvaardigen door de volgende redenering: Niemand is verplicht lid van de R. K. Kerk te zijn; de bisschoppen richten zich slechts tot de leden van hun kerk en het staat deze leden vrij om zich aan het gezag van de bisschoppen te onttrekken door hun lidmaatschap te beëindigen. Voor niet-katholieken is er dus niets aan de hand, aldus deze reactionaire redenering.

Deze redenering is echter door en door vals en miskent opzettelijk de ware aard van wat Manhattan het „totalitarisme” der katholieke kerk noemt. Wanneer de bisschoppen zich *nog* slechts tot hun eigen aanhang richten, dan komt dat alleen, omdat zij in het in meerderheid niet-katholieke Nederland de staat nog niet voldoende beheersen om een zelfde gewetensdwang aan het hele volk te kunnen opleggen; dat zij ernaar streven om dit wél te kunnen doen, is echter een feit. Maar zelfs in ons land, waar de R. K. Kerk dus nog gedwongen is tot een zekere „vreedzame coëxistentie” met anders-godsdienstigen en ongods-dienstigen, wordt van haar geestelijk totalitarisme volstrekt geen geheim gemaakt. Twee vraagstukken, die ook door Manhattan genoemd worden, illustreren dat duidelijk: dat van de echtscheiding en dat van de geboorteregeling door toepassing van voorbehoedmiddelen. Overal waar de R. K. Kerk daartoe voldoende macht over de staat heeft, wordt het burgerlijk huwelijk afgeschaft en door het monopolie van het kerkelijke vervangen (Spanje, de meeste Latijns-Amerikaanse landen) en wordt echtscheiding onmogelijk gemaakt (genoemde landen, alsook o.a. Italië). Evenzo poogt de kerk overal een verbod van toepassing van voorbehoedmiddelen door te drijven. In Nederland streeft zij dezelfde doeleinden na; volledig succes heeft zij daarbij tot dusver niet gehad, maar wel is zij erin geslaagd allerlei belemmeringen op te werpen; een behoorlijke regeling van de echtscheiding wordt bv. al bijna een eeuw lang verhinderd door het drijven van katholieke zijde (overigens in samenwerking met een deel van de protestanten). Hetzelfde geldt voor het in Nederland zo bekende vraagstuk van de lijkverbranding. Men lette wel, dat het hier geenszins gaat om bescherming van katholieke godsdienstige belangen, doch zuiver om het opleggen van katholieke opvattingen aan andersdenkenden. Het toestaan van echtscheiding, geboorteregeling en lijkverbranding legt katholieken immers volstrekt niet de plicht op om van deze mogelijkheden ook gebruik te maken.

Wat het onderwijs betreft, toont Manhattan met tal van feiten aan, dat het het streven van de R. K. Kerk is om dit overal volledig aan zich te onderwerpen. De strijd voor het toestaan en vervolgens voor de

financiële gelijkstelling van het r. k. onderwijs in Nederland is dan ook slechts een beginfase, die gevolgd moet worden door een volgende fase: het offensief tegen de openbare school. Dit offensief is enige jaren geleden al ingeluid, toen de KVP de eis van het „primair stellen” van de bijzondere school formuleerde.

Wij willen dit gedeelte niet besluiten zonder vermeld te hebben, dat ook gewelddadige „bekering” in onze tijd niet uit het arsenaal van de R. K. Kerk verdwenen is. Manhattan geeft in dit verband gruwelijke bijzonderheden over wat er gedurende de laatste wereldoorlog in Joego-Slavië gebeurd is, waar onder het regiem van de Kroatische marionetdictator Pavelic honderdduizenden orthodoxe Serven uitgemoord werden, omdat zij weigerden tot het katholicisme over te gaan.

De politieke strategie van het Vaticaan

I N 12 van de 20 hoofdstukken, die zijn boek telt, gaat Manhattan de politiek van de R. K. Kerk in de afzonderlijke landen na. Wij vinden deze methode niet ideaal, daar de schrijver daardoor niet alleen in vele herhalingen vervalt (omdat de nationale politiek van een land nu eenmaal telkens door de ontwikkeling in andere landen bepaald of beïnvloed wordt) maar hij op deze wijze de lezer ook een grote hoeveelheid op zichzelf belangwekkende, doch ongeordende feiten voorzet, waarin die lezer dan zelf de nodige orde moet aanbrengen. Wij zullen hieronder pogen de lezer daarbij behulpzaam te zijn door — deels als samenvatting van en deels als aanvulling op Manhattans boek — enige grote lijnen te trekken.

De strategie en tactiek van het Vaticaan zijn, bij eenheid van doelstelling, oneindig gevarieerd naar plaats en tijd. In ruwe trekken kan men echter de landen, waarop de kerk politiek inwerkt, in drie hoofdgroepen verdelen:

Ten eerste de landen, waar de *meerderheid* van de bevolking katholiek is. In die landen is de R. K. Kerk van het begin af aan de verklaarde vijand van liberalisme en democratie, van socialisme en sociale vooruitgang geweest. Aanvankelijk heeft de kerk in al die landen gepoogd haar politieke invloed regelrecht via de kerkelijke kanalen uit te oefenen en pas laat is zij, toen dit middel duidelijk faalde, overgegaan tot katholieke *partijvorming*; deze partijvorming betekende dan een concessie aan de burgerlijke democratie, een zich althans uiterlijk aanpassen aan de vormen van de parlementaire strijd. Een duidelijk voorbeeld hiervan is Italië. Gedurende een halve eeuw heeft het Vaticaan eenvoudig geweigerd de Italiaanse staat te erkennen en de gelovigen verboden aan het staatkundig leven van deze staat deel te nemen; pas in 1919 werd dit verbod opgeheven en stond de paus de oprichting van een katholieke partij, de „Volkspartij”, toe. In Oostenrijk werd in het begin van deze eeuw de Christelijk Sociale Partij opgericht, met het doel liberalisme en socialisme met hun eigen wapenen te bestrijden; deze partij kenmerkte zich dan ook direct door een soort demagogie, die doet denken aan onze Nederlandse „partij van het grote gezin”, maar die daarnaast een giftig anti-semitisme in haar vaandel voerde.

In Frankrijk is massale katholieke partijvorming nooit gelukt, mis-

schien omdat de strijd om de burgerlijke democratie daar in principe al in 1789 beslist was en de kerk te lang haar verzet daartegen volgehouden heeft. De christelijk-democratische partij, die na de eerste wereldoorlog in Frankrijk gesticht werd, was nooit meer dan een splintergroep. In 1945 ging dit partijtje over in de Republikeinse Volksbeweging (MRP), die er korte tijd in geslaagd is ongeveer een kwart van de kiezers aan te trekken, echter alleen, omdat talrijke niet-katholieke reactionairen in deze partij toentertijd het sterkste bolwerk tegen het communisme zagen. Toen enige jaren later de oude openlijke reactionaire partijen weer opdoken, verloor de MRP weer meer dan de helft van haar aanhang en sedert 1947 schommelt zij om de 10% van de kiezers.

Enigszins een uitzondering in deze groep vormt België. De „onafhankelijkheid” van dat land kon nl. alleen bereikt worden dank zij het verbond tussen de clericale en de liberale oppositie tegen Willem I. De afscheiding van het katholieke België van het overwegend protestantse Noord-Nederland was een resultaat, dat het Vaticaan de prijs van enige concessies aan de liberalen wel waard was.

Ten tweede: de landen, waar de katholieken onder de bevolking een grote minderheid vormen. Typerende voorbeelden van deze groep zijn Duitsland en Nederland. In deze landen, waar de katholieken zich aanvankelijk uit een positie van gedeeltelijke rechteloosheid of achteruitzetting moesten bevrijden, liepen hun politieke doelstellingen tijdelijk parallel met die van de burgerlijke democraten. De katholieke partijvorming treedt in die landen dan ook eerder op dan in die van de eerste groep (in Duitsland reeds in 1870, in Nederland aan het eind van de vorige eeuw).

Ten derde: de landen, waar de katholieken een kleine minderheid vormen. In die landen is voor katholieke partijvorming geen plaats en worden de specifiek katholieke belangen nagestreefd binnen het raam van andere burgerlijke partijen (zo bv. in Engeland).

In dit strategische schema kwam echter spoedig na 1920 een belangrijke wijziging: De overgang van het Vaticaan naar de zijde van het fascisme, waarbij in een groot aantal gevallen de oude, „democratische” katholieke partijen werden prijsgegeven. Een keerpunt is hier volgens Manhattan het jaar 1922, waarin de fel anti-democratische Pius XI de pauselijke troon besteeg (zijn rechterhand — vooral in de Duitse aangelegenheden — was kardinaal Pacelli, die in 1939 als Pius XII paus werd). Manhattan ziet de oorzaak van deze koerswijziging van het Vaticaan in de stormachtige groei van de socialistische beweging na de 1e Wereldoorlog, waartegenover de oude „democratische” strijdvormen van het Vaticaan zich ontoereikend toonden. Men kan dit met hem eens zijn, al heeft de haat van het Vaticaan tegen het socialisme o.i. niet zo zeer godsdienstige dan wel maatschappelijke oorzaken. Hoe het ook zij, de koerswijziging zelf is een onloochenbaar historisch feit. Zij is gehandhaafd gebleven tot diep in de 2e Wereldoorlog.

In een aantal gevallen werden fascistische partijen gesticht en fascistische staatsvormen ingesteld door fanatieke katholieken, met toestemming of op initiatief van het Vaticaan. Dit is bv. het geval met Primo

de Rivera en later Franco in Spanje, met Dollfuss in Oostenrijk, met de reeds genoemde Pavelic in Kroatië en met de beruchte pater Tiso in Slowakije. De door Dollfuss in Oostenrijk gestichte „standenstaat” moest dienen als model van toepassing van de pauselijke encycliek „Quadragesimo Anno”.

Ook de Belgische fascistenvoerders Degrelle was een vroom katholiek; zijn partij had echter zo weinig succes, dat de kerk al in 1937 haar handen van hem aftrok. (Nog minder betekenis kreeg in ons land de beweging van de katholieke Arnold Meijer).

Het is echter van groot belang te onderstrepen, dat de sympathie van het Vaticaan zich niet beperkte tot deze katholiek-fascistische bewegingen, doch zich evenzeer uitstrekte tot fascistische bewegingen, die volstrekt niet katholiek van oorsprong waren. In dit verband moet allereerst Italië genoemd worden. Ofschoon Mussolini, toen hij eenmaal aan de macht was, van het bondgenootschap met de R. K. Kerk één der belangrijkste steunpilaren van zijn regiem gemaakt heeft, was hij nog enkele jaren voor zijn machtsgreep een luidruchtig godloochenaar; over de oprechtheid van zijn „bekering” heeft het Vaticaan zich ook later stellig nooit illusies gemaakt. Niettemin beval de paus in 1923 de ontbinding van de pas in 1919 opgerichte katholieke „Volkspartij” ten gunste van het monopolie van Mussolini's fascistenvoerders; de partijleider Don Sturzo moest dit bevel met een bloedend hart opvolgen.

Hitler en het Vaticaan

VAN bijzonder belang voor ons is de rol, die de R. K. Kerk in Duitsland gespeeld heeft, en wel om twee redenen. Ten eerste natuurlijk, omdat de ontwikkeling in Duitsland tenslotte uitgemond is in de 2e Wereldoorlog. Ten tweede echter ook, omdat Duitsland, als land met een in meerderheid niet katholieke bevolking, de Nederlandse situatie het dichtst benadert. De Nederlandse katholieke, die de eenheid der katholieken in één katholieke partij voor een onveranderlijke grondstelling van de Vatikaanse politiek aanziet, zal er goed aan doen zich nog eens te herinneren, hoe het de Duitse katholieke Centruumpartij in de jaren '30 vergaan is.

Welke rol bij het aan de macht komen van Hitler gespeeld is door de Centrum-leider dr Brüning en de pauselijke kamerheer Von Papen — beiden handelend in onmiddellijk overleg met het Vaticaan, via kardinaal Pacelli — is genoegzaam bekend. Nadat Hitler eenmaal aan de macht gekomen was, kwamen deze beide heren echter spoedig in scherp conflict met de nazi-leider over de vraag, of de Centruumpartij een zelfstandige rol zou kunnen blijven spelen in het Duitse politieke leven dan wel zou moeten verdwijnen om het terrein over te laten aan de totale dictatuur van de nazi's. Met name Brüning heeft vertwijfelde pogingen aangewend om het Vaticaan voor zijn standpunt te winnen, doch tevergeefs. Het Vaticaan had besloten geheel op Hitlers kompas te varen en toen in juni 1933 het vurig begeerde concordaat tussen Hitler en de paus tot stand gekomen was, was het lot van de Centruumpartij bezegeld: het Vaticaan beval haar ontbinding.

Op 30 juni 1934 vond de bloedige afrekening tussen Hitler en de rebellerende groep van Roehm plaats. Minder bekend is, dat bij diezelfde gelegenheid ook een groep katholieke leiders, waaronder de leider van de katholieke Actie, dr. Klausner, door de SS afgemaakt werd; Brüning had slechts door een tijdige vlucht naar het buitenland zijn leven kunnen redden; Von Papen bracht er ternauwernood het leven af, doch zijn beide secretarissen werden doodgeschoten. Het Vaticaan liet geen woord van protest horen! Waarom ook? Het had de communistenvreter Hitler aan de macht gekregen, het had zijn concordaat; wat deden dan de levens van een paar toegewijde katholieken ertoe?

De verdere geschiedenis van de betrekkingen tussen Hitler en de R. K. Kerk is in grote lijnen bekend. Er zijn conflicten geweest, zelfs scherpe, doch zij betroffen altijd de bijzondere voorrechten, die de kerk voor zich opeiste, vooral t.a.v. het onderwijs. Tegen de grote misdaden van het nazi-fascisme heeft de paus echter nooit zijn stem verheven. Wat de kerk zich daarbij van Hitler liet welgevallen, is haast ongelofelijk. Zo liet Hitler in 1936, op het hoogtepunt van één der strubbelingen met de kerk, een proces voeren tegen 276 Franciscaner monniken op beschuldiging van homosexuele handelingen; de paus antwoordde met... het ontbinden van één der provincies van de Franciscaner Orde!

Over de rol van het Vaticaan in de oorlog moeten we kort zijn. Ook hier was de haat tegen het communisme hoofddrijfveer. Daarom protesteerde de R. K. Kerk niet tegen Hitlers agressiepolitiek, daarom liet zij zonder protest het katholieke Polen overvallen en uitmoorden. In het eerste oorlogsjaar heeft het Vaticaan een grote rol gespeeld bij de pogingen om aan de oorlogstoestand tussen Duitsland en de Westelijke landen een eind te maken en de hele Duitse aanvalskracht tegen het Oosten te keren; tot dit doel voerden o.a. Pétain en Laval via het Vaticaan onderhandelingen met de Duitsers. Dat deze plannen niet gelukt zijn, is niet de schuld van het Vaticaan.

Pas toen Duitslands aanstaande nederlaag voor iedereen duidelijk werd, heeft het Vaticaan voorzichtig zijn politiek gewijzigd en is het gaan complotteren om de gecompromitteerde fascistische regeringen te doen vervangen door „fatsoenlijke” reactionaire, ten einde te voorkomen, dat de Duitse nederlaag in Europa tot ingrijpende maatschappelijke veranderingen zou leiden. Zowel bij de val van Mussolini als bij de samenzwering tegen Hitler in juli 1944 heeft het Vaticaan een leidende rol gespeeld, evenals bij de geheime Duits-Amerikaanse onderhandelingen, die in 1944 gevoerd zijn; over dit alles kan men bij Manhattan interessante bijzonderheden lezen.

Frankrijk en het Vaticaan

MANHATTANS boek gaat in feite niet verder dan tot 1945. Doordat het de pas na die tijd duidelijk geworden feiten niet of nauwelijks verwerkt heeft, geeft het soms ook een onvolledig beeld van wat er vóór 1945 gebeurd is.

Dit geldt met name voor het hoofdstuk over Frankrijk en een aanvulling is dan ook gewenst, wil men de katholieke politiek t.a.v. dat land goed begrijpen.

Manhattan belicht op een juiste wijze de rol van katholieke reactio-

nairn als Pétain en Weygand, die in overleg met het Vaticaan handelden: hun complotten tegen de Republiek reeds vóór 1940, hun sabotage tijdens de critieke dagen van mei en juni 1940 en de clericale opbouw van Pétains kortstondige fascistische staat.

Tegelijkertijd had het Vaticaan echter nog een andere vertrouwensman. Die man was Charles de Gaulle, streng katholiek en afkomstig uit precies dezelfde kring van reactionaire officieren als Pétain en Weygand! Terwijl de beide laatsten in Frankrijk het spel van Hitler speelden, speelde de Gaulle in Engeland het spel van Churchill. De Franse schrijver Cathala heeft in zijn boek „Zij verraden de vrede” (1951) beschreven, hoe de gehele oorlog door contacten bestaan hebben tussen de twee groepen van reactionaire katholieken: die van Londen en die van Vichy. Zo had het Vaticaan van het begin af aan t.a.v. Frankrijk twee ijzers in het vuur. De nadruk van zijn steun, die in de eerste jaren op Vichy lag, werd geleidelijk verlegd naar De Gaulle en zo kon de R. K. Kerk in Frankrijk betrekkelijk ongehavent uit de 2e Wereldoorlog te voorschijn komen. Zo kon het ook gebeuren, dat de Vierde Republiek begon met wat de Derde nooit gehad heeft: een katholieke minister-president!

Vijanden en bondgenoten

AN het slot van dit artikel komen wij nog eens terug op Manhattans onzuivere beoordeling van de positie der R. K. Kerk in de politiek.

Daar Manhattan deze kerk als een geheel zelfstandige machtsfactor ziet, komt hij ertoe haar rol in de wereldpolitiek te overdrijven; bij het doorlezen van de verschillende hoofdstukken van zijn boek zou men de indruk kunnen krijgen, dat alles, wat er aan slechts gebeurt in de wereld, het gevolg is van duistere roomse complotten. Uit deze oorzaak spruit voort, dat Manhattan de rol van alle andere machten dan de R. K. Kerk verkeerd voorstelt, van ondergeschikt belang acht of idealiseert. Zo stelt hij de Franse Republiek en de Tsjechoslowaakse Republiek van vóór de oorlog voor als paradijzen van verdraagzaamheid en geestelijke vrijheid. Totaal in het duister blijft ook de rol van de rechtse sociaal-democratie; in het algemeen maakt hij nauwelijks onderscheid tussen sociaal-democratie en communisme.

Bij een juiste benadering van het hele vraagstuk moet men echter niet de R. K. Kerk voorop stellen, doch het *kapitalisme* in zijn huidige laatste fase, die van het imperialisme. De toegenomen politieke betekenis van de R. K. Kerk vloeit niet uit een verhoogde aantrekkingskracht of activiteit van die kerk zelf voort, doch uit de omstandigheid, dat het grootkapitaal op deze kerk — met haar hechte organisatie, haar eeuwenoude traditie en haar macht over de geesten van honderden miljoenen mensen — terug moet vallen als op een laatste bolwerk tegen de krachten, die zijn wereldheerschappij bedreigen. Alleen dit verklaart de toegenomen invloed van het katholicisme in Amerika zelf en het hechte bondgenootschap tussen Amerika en de R. K. Kerk in de wereldpolitiek.

Manhattan heeft gelijk, als hij in de strijd tegen het katholieke clericalisme een essentiël onderdeel van de strijd voor maatschappelijke vooruitgang en vrede ziet. In de huidige tijd kunnen echter alleen

de communisten aanvoerders in deze strijd zijn. Buiten de communistische rijen zijn er vele anderen, die bereid zijn tegen dit clericalisme te strijden: protestanten, liberalen, sociaal-democraten van allerlei sociale schakering. Voor zover deze anti-clericale massa's echter georganiseerd zijn in partijen, die de belangen van het grootkapitaal voorstaan, vinden zij hun eigen leiders telkens weer aan de zijde van de vijand.

Alle feiten uit de afgelopen halve eeuw bewijzen dat, feiten, waarvan ook Manhattan er vele vermeldt, hoewel hij nalaat er de nodige conclusies uit te trekken. Men zie het voorbeeld van Frankrijk, het klassieke land van het anti-clericalisme: vanaf 1914 heeft een steeds verder gaande toenadering tussen de anti-clericale Franse bourgeoisie en de kerk plaats gevonden, totdat in 1940 de overweldigende meerderheid van de burgerlijke parlementariërs zijn stem gaf aan de instelling van de clericale dictatuur van Pétain. Ook de rol van de liberalen en een deel van de sociaal-democraten in Spanje, die de voorkeur gaven aan samengaan met Franco boven samengaan met de arbeidersklasse, is in dit verband illustratief.

Hoe het in dit opzicht in ons eigen land gesteld is, is bekend. Men herinnere zich slechts, dat het beruchte bisschoppelijke „Mandement” — dat document van katholieke gewetensdwang — door niemand zo warm toegejuicht werd als door de protestantse leider van de A.R. partij en de CHU. Men herinnere zich, waar de parlementaire leiders der PvdA stonden, toen in de vorm van Zondagswet en Begrafeniswet eerste proeven van clericale politiek aan ons volk werden opgelegd. En de VVD, die in haar verkiezingsprogramma's graag een plaatsje inruimt aan de strijd voor de „geestelijke vrijheid”? Was er één partij, die zoveel belustheid toonde om met de aartsclericaal De Quay in de regeeringsboot te stappen als juist de VVD?

De conclusie is duidelijk: de bourgeoisie heeft ook dit vaandel — dat van de geestelijke vrijheid — laten vallen en het is de taak van de arbeidersklasse, onder leiding van haar partij, om het op te heffen en voorwaarts te dragen.

T. DE JONGE.

De mens in het leger -

Aantekeningen over de opvoeding van NAVO-soldaten

Tijdens zijn opleiding moet de recruit mentaal op zijn oorlogstaak worden voorbereid... Hem dient te worden geleerd om zonder schuldgevoelens en gewetensbezwaar zijn agressie te verrichten op de vijand... De soldaat moet ervan worden doordrongen dat hij, als hij gewond raakt niet aan zijn lot zal worden overgelaten en dat hij, als hij sneuvelt, als een held zal worden vereerd."

Deze stellingen worden verkondigd in het maartnummer van het „Nederlands Militair Geneeskundig (!) Tijdschrift". Ze zijn neergelegd in een voordracht van drie Turkse legerpsychiaters op een NAVO-conferentie over de „geestelijke gezondheidszorg bij de strijdkrachten".

Deze conferentie stond vorig jaar in Brussel onder voorzitterschap van de Nederlandse luitenant-kolonel arts Hoitink. Zijn collega Bieger hield er een inleiding, die bijna even Turks was. „De training dient zoveel mogelijk op de realiteit te worden afgestemd," zei deze „geneesheer". „De troep dient mentaal op de oorlogstaak te worden voorbereid".

In deze Turkse leer ligt het antwoord op de vraag hoe het enkele weken geleden kon gebeuren dat een oefenhandgranaat door een officier vlak naast een soldaat werd geworpen en dat het slachtoffer door de militaire arts met een beetje jodium werd behandeld voor inwendig letsel dat dodelijk bleek te zijn.

Dit was niet het eerste slachtoffer van de algemene verruwing in het Nederlandse leger, van de brutalisering van de elementaire mensenrechten van de soldaat, die sedert de aansluiting van ons land bij de NAVO hand over hand is toegenomen. Het zal ook niet het laatste slachtoffer zijn, zolang ons land tot dit agressiepact blijft behoren.

Kadaverdiscipline, waar idealen ontbreken

De drilmethoden van de nazi-Wehrmacht waren berucht. Zij hadden tot doel een absolute kadaverdiscipline aan te kweken, elke individualiteit bij de soldaat te doden en van de troep een perfecte vechtmachine te maken. De nazi-leiders wisten echter ook een belangrijk deel van hun Wehrmacht het perspectief van een „groot-Duitsland" te geven, van een toekomst als Herrenvolk. Niet weinigen van Hitlers soldaten waren er zelfs van overtuigd, dat ze een kruistocht voerden voor het vestigen van orde en netheid in de wereld...

De NAVO-leiders hebben hun legers geen enkel ideaal kunnen geven. Slechts een klein percentage van de Nederlandse militairen ge-

looft de „democratie” te verdedigen. De hoop om „Oostland” te veroveren, die Staf in 1941 uitsprak, heeft niemand.

Waar de pogingen om de oorlogsvoorbereiding ideëel te motiveren hebben gefaald, blijft bij de militaire opleiding alleen de methode van de kadaverdiscipline over. Men berooft de soldaat van zijn individualiteit, vernedert hem en kwelt hem met ontberingen en angst. Op z'n minst wil men hiermee bereiken, dat hij een willoos radertje wordt in de vechtmachine.

Daarenboven wordt met deze methode gestreefd naar het kweken van het „ideaal”, dat in het Amerikaanse marinierscorps en bij de commandotroepen leeft. Het ideaal een gehard élitesoldaat te zijn, een vakman in het vechten en doden, die vóór zijn dood al wordt geëerd.

„Het slag dat we nodig hebben”

Sedert het kader uit de koloniale en Koreaanse oorlogen op grote schaal bij de opleiding is ingeschakeld, zijn de excessen van dit systeem in het Nederlandse leger meer en meer toegenomen.

Het is nog maar kort geleden, dat de krijgsraad te velde West weigerde een sergeant te degraderen, die een bij oefeningen krijgsgevangen gemaakte ranggenoot opzettelijk in het been liet schieten.

„Deze sergeant behoort tot het slag, dat we nodig hebben,” zei de kapitein-verdediger. De krijgsraad kon dit niet ontkennen...

Voldaan maakt de Legerkoerier, het officiële orgaan van de Landmacht in het februarinummer melding van de strijdvaardige geest onder de voor herhalingsoefeningen opgekomen militairen van een afdeling artillerie:

„Aangezien de vorige nacht was gebleken, dat de infanteristen geen eerbied hadden voor losse flodders, werd de bewapening uitgebreid met stevige knuppels, waarvoor de vijand wel grote eerbied koesterde...”

Sla elkaar bij de oefeningen halfdood, is dus het motto van de legerleiding!

Hoe „realistischer” het toegaat hoe liever het de Legerkoerier is. „Wie tenslotte zo diep zonk, dat hij niet meer verder kon werd met touwen weer uit de bagger getrokken”, aldus een verslag over een oefening in de moerassen van Oost-Flevoland.

Dit is een fragment uit het verslag over een oefening op de gevechtsbaan, die onder vuur moest worden overgestoken:

„Boem. Een explosie daverde, mitrailleurs ratelden... Voorwaarts in de tijgersluipgang zei de metalen stem... De explosies waren nu niet alleen maar vóór ons. Links en rechts daverde het... De scherpe stank van ontploffend trotyl drong onze longen binnen. We hoestten en spuwden het zand dat we binnen kregen uit de mond. Maar één wens hadden we: zo snel mogelijk door deze rotzooi heenkomen”.

Grand seigneur op de tank

Het officiële orgaan van de Landmacht ziet niet op tegen openlijke verheerlijking van de oorlog. Deze ontboezeming van een tankofficier staat afgedrukt in het julinummer van vorig jaar:

„Het is een beroep ons tijdperk waardig. Van boven uit de koepel van een tank ziet men alles veel grootser . . . Men rekent met hectoliters benzine, met tonnen munitie en het materieel, dat men gebruikt ver- tegenwoordigt een fortuin: men voelt zich grand-seigneur. . .

De handen dik onder het smeer voelt men hoe men het beroep in de armen krijgt . . . Het openen van de kulas en het sjouwen met granaten is geen werk voor kleine meisjes . . . Er schuilt een zekere poëzie in een tankcolonne wat de leek er ook van moge denken . . . De wrange smaak, die men in de mond krijgt en de reuk van verbrand poeder als het kanon gevuurd heeft. . .”

Een nog fraaiere bijdrage aan het Landmachtorgaan produceerde de overspannen geest van een officier van de Limburgse jagers, die vorig jaar aan een oefening in het Sennelager deelnam. Hij zag het zo:

„De compagnie ligt in het kreupelhout . . . Tegen de avond spreidt de angstige van dood vervulde sluier der duisternis zich langzaam uit over de C-Cie, de A-Cie en alle andere compagnieën. Sergeant G. en zijn patrouille komen terug bij de waarnemingspost: „Hoe is 't aan de overkant?” G . . . haalt diep adem en veegt het zweet van zijn gezicht. . . „Ze zijn vlak langs de weg tot halfweg Hausenbeck gekomen. Ze hebben de hele rotzooi klaar staan om ons kapot te maken”.

„Een dik half uur later vallen de vijanden ongeordend terug, struikelend en vallend over de lichamen van hun doden. . . Tegen de morgen komen ze opnieuw in golven brullend over het veld. . .

Dan slaan de granaten in. Alles vecht en worstelt naar de verloren rivieroever . . . Gewonden worden langs gedragen op een brancard naar achteren. De hele derde groep van het peleton is niet teruggekomen in haar stelling aan de rivier . . . En achter raken de tenten vol gewonden. Voor sommigen is er alleen nog de pater en de domine . . . Rennend, tenslotte bekaf, met tientallen kerels gewond, afgesneden, huilend in een granaatrechter stort zich wat er nog over is van de compagnie in de vier DAF's, die met wijd uitslaande toerentellers achteruit komen rijden. Ze slepen — God zij dank — dit restant nu halfdood uit de hel weg. Een soldaat met blauwe ogen waarin de adertjes gesprongen zijn, zijn linkerhand om het hete geweer geklemd, kijkt nog steeds achterom . . . Hij vloekt een keer vreselijk en begint te huilen. . .”

„Tekend voor de hele terugtochtsoefening en een hoogtepunt van realiteit,” noemt de officier de oefening, die hem tot dit verslag inspireerde. Nog tekenender is, dat het officieel orgaan van de Landmacht het dankbaar opnam . . .

Zonder schoenen en kousen in de sneeuw

Om de kadaverdiscipline aan te kweken, de recruit te leren „zonder schuldgevoelens en gewetensbezwaren zijn agressie te verrichten op de vijand” schuwt de legerleiding slechts weinig middelen. Het kapot maken van de eigen individualiteit van de militair begint al de eerste dag van de opleiding. Men heeft tal van manieren om de „peer” of „filler” te laten voelen, dat hij niet veel te betekenen heeft.

„Soldaten, die Nederlanders zijn met burgerrechten moeten zich in de jaren dat ze verplicht dienen vaak laten behandelen als vee”,

schreef enige tijd geleden een lezer in het AR-blad „Trouw”. Een andere militair schreef: „Het is toch belachelijk, dat een piepjonge luitenant getrouwde mannen en huisvaders, die hem in leeftijd overtreffen als „snotjongens” meent te moeten behandelen . . .”

Het ANJV komt de verdienste toe in een rapport aan de Kamerleden en in haar blad „Jeugd” vele staaltjes van deze opvoeding tot kadaverdiscipline te hebben gesignaleerd. Men laat de jongens opzettelijk in sloten springen, in korte broek en bezweet na een veldloop in de vrieskou staan, alle knopen van de uniform snijden en weer vastnaaien, het geweer in de grond graven en schoonmaken, het geweer meenemen naar bed en naar de WC enzovoorts. Bij de Lua in Ossendrecht is het gebeurd, dat een KNIL-officier de soldaten beval zonder kousen en schoenen aan te treden in de sneeuw.

Het uitvloeken van de „mindere” is bij vele superieuren in het Nederlandse leger even gebruikelijk geworden als het spugen in het gezicht en het paraderen met afgezakte broek bij de Amerikaanse mariniers. Trouwens, wat is het verschil tussen deze Amerikaanse methodes en het begraven van lucifers en gangen schrobben met tandenborstels in het Nederlandse leger?

We spreken hier maar niet eens over de willekeur bij het opleggen van krijgstuuchtelijke straffen en de feitelijke rechteloosheid van de soldaat, die door een antieke militaire wetgeving wordt bestendigd.

Cynische oorlogsvoorbereiding

De leegte, die na het vernielen van de eigen individualiteit bij de recruit is ontstaan, probeert men op te vullen met een cynische geweldsleer. „Steek hem zijn strot door” en „scheur de armen uit zijn lijf” zijn aanmoedigingskreten die door instructeurs bij bajonet oefeningen worden gebruikt.

Berucht zijn de Amerikaanse instructiefilms. Er is er een over de atoomoorlogvoering, die van het volgende commentaar is voorzien:

„En dat is dan een mooie stad om er eens een eitje op te gooien, een atomeitje nog wel. Ja, en als je dan dicht bij het mikpunt van de bom ligt, dan ben je de sigaar. Een brandende sigaar nog wel.”

Een demonstratieteam van de ABC-school in Breda reist langs de onderdelen met mosterdgas en radioactieve stoffen in loden potten. Het denkvermogen wordt afgestompt door oefeningen met denkbeeldige A-bommen. De soldaten wordt wijs gemaakt, dat ze in een biologische oorlog nog een kans hebben als ze „zo lang mogelijk in dekking blijven, het gasmasker ophouden en tot nader order niet eten, drinken of roken”. Bij kamp Crailloo in Laren heeft Staf een complete ruïnestad laten bouwen om de realiteit van de oorlog, die hij wil, zoveel mogelijk te benaderen.

Toen vorig jaar een dominé in het blad „Op den Uitkijk” tegen diverse symptomen van deze cynische mentale oorlogsvoorbereiding protesteerde legde Staf hem het zwijgen op door het blad in de legercantines in beslag te laten nemen.

Men herinnert zich hoe het de kapitein Leegsma vergaan is, die als „geestelijk gestoord” werd behandeld, omdat hij had geprotesteerd te-

gen het onverantwoordelijke spel met leven en gezondheid van Nederlandse militairen in het Sennelager. Terwijl ruim 30% van de jongens griep had, met hoge koorts en veel pijn, liet de legerleiding de bivak-oefening in het door regen doorweekte Teutoburgerwoud rustig doorgaan.

De generaal-majoor Gips stelde min of meer voldaan vast, dat de oefening door deze epidemie een nog realistischer karakter had gekregen. „In oorlogstijd zou het ook kunnen gebeuren”, zei hij.

Een aantal jongens, met name in De Waarheid genoemd, kwam met ernstige complicaties in het ziekenhuis terecht. Maar glashard antwoordde Staf in de Kamer, dat er geen complicaties waren en Hasselman noemde de oefening — uit militair oogpunt waardeloos — een „groot succes...”

Individuele protesten van de ouders tegen deze mishandeling van hun zoons legt de legerleiding onbewogen naast zich neer. Erger nog; men hitst de jongens op tegen de ouders op dezelfde manier als we dit in de tijd van het vrijwilligerslegioen voor het „Oostfront” hebben meegemaakt. Tot deze conclusie komt men, als de volgende verklaring van kapitein Leeftang in De Legerkoerier letterlijk moet worden opgevat: „Met tranen in de ogen kwamen sommigen bij me met de boodschap: Mijn vader wil geen toestemming geven voor mijn uitzending naar Nieuw Guinea. Is daar nu helemaal niets aan te doen?”... Mogelijk echter gaat het hier om een stukje platvloers reclame-proza.

Onmenselijkheid en anti-communisme broertje en zusje

Het is niet bekend hoeveel slachtoffers dit Turkse opleidingssysteem — U mag het ook Duits noemen — in de 10 jaren NAVO heeft gekost. De dodelijke ongevallen bij realistische oefeningen worden meestal wel bekend. Van een groot aantal sterfgevallen, die aan dezelfde oorzaak te wijten zijn, hoort, behalve de nabestaanden, nooit iemand.

De brutalisering van de mens in de soldaat begint namelijk al bij de keuring. Men neemt het daarbij niet zo nauw. Onder het motto: we zullen er wel eens soldaten van maken, worden jongens goedgekeurd, die geestelijk of lichamelijk niet in staat zijn de eisen van de dienst te doorstaan.

Niet alleen debielen, die een gevaar zijn voor anderen worden goedgekeurd — zoals onlangs gebleken is — maar ook neurotici. Het Militair Geneeskundig Tijdschrift signaleerde enkele maanden geleden gevallen van zelfmoord onder neurotici, die krijgstuuchtelijk met opsluiting in een cel waren gestraft.

Het is nog maar kort geleden dat door een actie van de buurtbewoners een jongen uit Amsterdam-Noord werd gered van een zekere dood in het militair hospitaal. Hij had daar — lijder aan een nerveuze maag-aandoening — van de zeven maanden dat hij in dienst was zes maanden doorgebracht. Zijn toestand werd zienderogen slechter, maar de militaire autoriteiten bleven er bij, dat het simulatie was en weigerden hem naar huis te sturen. Pas toen het een publiek schandaal dreigde te worden gaven ze toe.

Een „simulant” met een „slap karakter” werd ook de soldaat Van Dijk genoemd. De jongen stierf aan de ziekte van Hodgkin...

Bekend zijn verder de gevallen van de Rotterdamse soldaat Alli Möllering, die een ziekte van de bijniere had maar als „simulant” in de cel van de Roermondse kazerne stierf; van de soldaat v. d. Kolk uit Santpoort, die een paar dagen voor zijn overlijden door hersenvliesontsteking door de militaire arts een „simulant” en een „luie draak” was genoemd; van de soldaat De Jong die met een longafwijking was goedgekeurd en in de kazerne stierf, enzovoorts, enzovoorts.

De soldaat Van Emmerik, die enkele weken geleden bij een „realistische” oefening door een naast hem geworpen oefenhandgranaat werd gedood was niet het eerste slachtoffer van de NAVO en zal ook niet het laatste zijn.

Zolang Nederland bij dit agressiepact blijft behoren zal de verruwing in het leger, de brutalisering van de soldaat, toenemen. De minachting voor mensenrechten en mensenlevens behoort bij de voorbereiding van de aanvalsoorlog tegen de Sowjet-Unie, zoals ook het anti-communisme ertoe behoort.

Dit laatste wordt in het leger op enorme schaal bedreven, met zo mogelijk, nog minder eerbied voor de waarheid dan in het „burgerleven” en zonder het minste recht op tegenspraak.

Dat anti-communisme en onmenselijkheid broertje en zusje zijn is overigens geen onthulling van het NAVO-tijdperk. Dat bleek al in de tijd, die aan de NAVO niet alleen de doelstellingen als erfenis heeft gelaten maar ook de uitvoerders ervan. Een van hen heet Speidel...

De Marxistische theorie van de klassenstrijd en het hedendaagse opportunisme

Het is de grootste verdienste van het Marxisme dat het de leer van de klassen en hun strijd geplaatst heeft op de wetenschappelijke basis van het dialectisch materialisme, de ontwikkeling van de klassen verbonden heeft aan de ontwikkeling van de produktie, en aangetoond heeft dat het natuurlijk verloop van de sociale ontwikkeling en de klassenstrijd leidt tot de dictatuur van het proletariaat, die een voorwaarde is voor de overgang naar een klassenloze communistische maatschappij.

Het Marxisme heeft de eerste wetenschappelijke definitie gegeven van het begrip „klasse”. „Klassen”, schreef Lenin, „noemt men grote groepen mensen, die zich van elkaar onderscheiden door hun plaats in een historisch bepaald stelsel van maatschappelijke produktie; door hun verhouding tot de produktiemiddelen, die grotendeels in wetten is vastgelegd en geregeld; door de rol, die de mensen in de maatschappelijke organisatie van de arbeid spelen, en dus ook door de aard en de omvang van het aandeel in de maatschappelijke rijkdom, waarover ze beschikken. Klassen zijn groepen mensen, waarvan de ene zich de arbeid van een andere kan toeëigenen tengevolge van hun verschillende positie in de eenmaal vastgestelde orde”.

De belangrijkste van de kenmerken van een klasse, die Lenin noemde, is de verhouding tot de produktiemiddelen, want die bepaalt de mogelijkheid van de ene klasse om zich de arbeid van een andere toe te eigenen. Het feit zelf van maatschappelijke ongelijkheid was al lang geleden aan filosofen en sociologen bekend, maar alleen de Marxistisch-Leninistische definitie van klassen maakte een werkelijk wetenschappelijke analyse van die ongelijkheid mogelijk, want zij bracht het wezen ervan aan het licht - de uitbuiting. De Marxistisch-Leninistische definitie van klasse is daarom van enorme methodologische betekenis: Zij is niet alleen maar een opsomming van de kenmerken van een klasse, maar een gids voor de enig mogelijke materialistische benadering van het onderzoek van het probleem der maatschappelijke ongelijkheid.

*

De reformisten en de revisionisten beweren dat, met de ontwikkeling van het hedendaagse kapitalisme, de klassenstructuur van de maatschappij gecompliceerder geworden is, en dat de Marxistische opvatting van een „klasse” niet langer overeenkomt met zijn wetenschappelijke kenmerken. Volgens hun opvatting bestaat er in de maatschappij, naast de klassen, een heel stelsel van groepen, waarvan de positie niet bepaald kan worden door hun betrekking tot de produktiemidde-

len. In feite is dit niets meer of minder dan een opwarmseeltje van de zogenaamde theorie van „maatschappelijke stratificatie” (indeling der maatschappij in lagen), die door burgerlijke sociologen uitgevonden is. De verdedigers van deze theorie beweren dat men een juist beeld van de structuur van de maatschappij niet kan krijgen door een analyse van de positie van de klassen, maar wel door een beschrijving van de „lagen” in de maatschappij. De burgerlijke sociologie geeft geen enkele maatstaf om een „laag” te definiëren. In feite beweren vele sociologen dat er in de hedendaagse samenleving geen enkele maatstaf bestaat om de verschillende sociale groepen te definiëren. De Amerikaanse socioloog T. Marshall stelt voor een „veelvoudige” maatstaf te gebruiken, volgens welke de plaats van de mensen in de maatschappij bepaald wordt door verscheidene factoren: economische, sociale, politieke, volkenkundige en godsdienstige. Het economische „kenmerk” is zoals we zien, niet overgeslagen, maar het is er slechts een van vele andere, die geen fundamentele betekenis hebben.

De waardeloosheid van de theorie van „sociale stratificatie” is volkomen duidelijk: zij brengt de analyse van de maatschappelijke betrekking op het terrein van het uiterste subjectivisme, maakt deze willekeurig; zij beperkt zich tot uiterlijke, onbelangrijke secundaire kenmerken bij het karakteriseren van de verschillende maatschappelijke groepen. Methodologisch gezien is dit een subjectivistische, idealistische benadering van het bepalen van de positie van de klassen in de maatschappij. Het Marxisme daarentegen, heeft aangetoond dat de enige objectieve en nauwkeurige maatstaf voor het verschil tussen de klassen de verhouding is waarin zij staan tot de produktiemiddelen. Dit criterium is juist, omdat het gebaseerd is op objectieve, materiële betrekkingen tussen de mensen.

Er zijn natuurlijk verschillende sociale groepen in de maatschappij, en deze verschillen niet alleen in hun betrekkingen tot de produktiemiddelen. Het Marxisme ontkent het bestaan van zulke groepen niet, noch dat zij bepaalde specifieke kenmerken vertonen, die niet van economische aard zijn, maar het Marxisme legt de nadruk op het voornaamste kenmerk, het grondkenmerk, het kenmerk dat de positie van deze groepen in de maatschappij bepaalt en dat onmisbaar is voor het bepalen van hun onderlinge verhoudingen. En de essentiële en beslissende factor is nu juist de uitbuiting van sommige klassen door andere. Alleen door vast te stellen hoe de produktiemiddelen verdeeld zijn in de maatschappij kan de uitbuiting begrepen worden. Daarom haten de burgerlijke sociologen zelfs het begrip „klasse” en het belangrijkste kenmerk van een klasse - zijn verhouding tot de produktiemiddelen.

Het doel van de theorie van „sociale stratificatie” is, van klassestandpunt uit gezien, het verband tussen de sociale structuur van de maatschappij en de economische verhouding te versluieren, het feit te verdoezelen dat de klassebelangen van het proletariaat en de bourgeoisie in de hedendaagse kapitalistische maatschappij onverzoenbaar zijn. Daarom is het geen toeval, dat de loyale vertegenwoordigers van de burgerlijke ideologie, de reformisten en revisionisten, hun ideologische argumenten ontlenuen aan de theorie van de „sociale stratificatie”.

*

In zijn boek „De toekomst van het socialisme” (Londen 1956) wijdt de Britse Labourman C. Crosland een heel hoofdstuk aan de vermindering van de betekenis van de eigendom van de produktiemiddelen, waaraan de idee ten grondslag ligt dat het tegenwoordig noodzakelijk is rekening te houden met de verschillende „determinanten” (kenmerken) van klassen en dat de eigendom van de produktiemiddelen lang niet de belangrijkste is. Croslands argument is dat de oorzaak van het losmaken van de arbeidskracht van de produktiemiddelen en, daardoor, de ontvreemding van de kracht, niet veroorzaakt wordt door het „sociale” aspect van de produktiewijze - de produktiebetrekkings - maar door zijn „technologische” aspect, d.w.z. eenvoudig door het bestaan van een gecompliceerde organisatie in het bedrijf. En omdat de functie van bedrijfsleiding evenzeer vervreemd is van de werkers als van de eigenaren, verdwijnt de basis voor hun tegenstellingen. Een dergelijk standpunt wordt naar voren gebracht door G. Cole, de theoreticus van de Britse Labourbeweging.

De Oostenrijkse socialistische hebben dit gezichtspunt naar voren gebracht in een officieel document, het ontwerp-program voor de Oostenrijkse Socialistische Partij, waarvan de opsteller Benedict Kautsky is. Vele voorstellen van dit ontwerp-program vallen vrijwel geheel samen met de meerderheid van de argumenten van de burgerlijke sociologen. „De verdeling van de maatschappij in twee klassen, proletariërs en kapitalisten, heeft plaats gemaakt voor een grote verscheidenheid van klassen en groepen. En op dezelfde wijze zijn de onoverkomelijke tegenstellingen tussen de twee vervangen door een uiterst gecompliceerd stelsel van verschillende belangen, die in talrijke combinaties kunnen voorkomen.” (Arbeiter Zeitung, 23 nov. 1957, p. 12)

*

Door de strijd tussen het proletariaat en de bourgeoisie te vervangen door „een systeem van verschillende belangen”, beweren de opportunisten dat een voortdurende sociale nivellering een nieuwe maatschappelijke structuur voortgebracht heeft in de hedendaagse omstandigheden met een nieuwe sociale middengroep als centrum. De groei van de „middenklasse” wordt de weg genoemd waarlangs de kapitalistische landen zullen komen tot de afschaffing van de klassen. In feite wordt hetzelfde beweerd door Labour theoretici zoals Cole, Crosland en Durbin. Ondanks enige graduele meningsverschillen, komt de wezenlijke inhoud van al hun beweringen neer op de verklaring dat ten gevolge van de „vervaging van de eigendom” of de uitgifte van de beruchte „volksaandelen” een belangrijk deel van de proletariërs ophouden proletariërs te zijn in de eigenlijke zin van het woord en een deel worden van de onderste lagen van de zogenaamde „middenklasse”.

Durbin schrijft bijvoorbeeld in „De Politiek van het Democratisch Socialisme”, (1940): dat het verkrijgen van kleine eigendommen leidt tot een snelle verdwijning van het proletariaat dat in de werken van Marx beschreven wordt. Volgens Durbin worden de arbeiders tot personen die in feite niets verschillen van de Marxistische categorie van de kleine bourgeoisie (p. 112). Aan de andere kant omvat de „midden-

klasse" grote groepen vrije beroepen en kantoorpersoneel en, volgens sommige sociaal-democraten zelfs „meewerkende werkgevers”.

De Britse Marxist Andrew Grant schrijft in zijn boek „Socialisme en de Middenklasse” (Londen 1958) dat volgens een Gallup-enquête die gehouden werd in Engeland in 1953, 49 procent van de ondervraagden zichzelf tot de „middenklasse” rekenden; in de Verenigde Staten plaatste 88% zichzelf in de middenklasse. Wat betekent dat? Het betekent dat de idee van de uitbreiding van de „middenklasse”, dat vol energie door de bourgeoisie gepropageerd wordt, een groot deel van de bevolking onder zijn bereik heeft gekregen, dat niet op de hoogte is van de analyse van de klassestructuur van de maatschappij. Grant beschouwt het terecht als de taak van de Communistische Partijen in de kapitalistische landen om een duidelijke Marxistische uiteenzetting te geven van de werkelijke aard van de sterk gepopulariseerde „middenklasse”.

*

Heeft het stellen van het probleem van de „middenklasse” op zichzelf betekenis? Ongetwijfeld. In de tegenwoordige strijd van de arbeidersklasse tegen de bourgeoisie kunnen verschillende tussengroepen van de maatschappij een belangrijk aandeel hebben als bondgenoten van de ene of de andere van de twee voornaamste klassen van de maatschappij. Marxisten ontkennen het bestaan van een afzonderlijke „middenklasse”. Zij erkennen echter het bestaan van tussengroepen, evenals de betekenis van deze groepen en hun specifieke rol in de politieke strijd. Deze tussengroepen vormen geenszins een afzonderlijke klasse, in de eerste plaats omdat zij noch economisch, noch politiek homogeen zijn. Zij omvatten mensen van verschillende klassen, sociale groepen en lagen. De zogenaamde „middenklasse” kan daarom niet benaderd worden als één geheel of uit een stuk bestaand. Het ontbreken van een bepaalde positie in het economische leven maakt het voor verschillende vertegenwoordigers van middengroepen ook mogelijk om verschillende politieke beginselen aan te hangen. Onder de tegenwoordige omstandigheden is het zeer belangrijk om de positie te kunnen bepalen die verschillende delen van deze middengroepen in zullen nemen in de politieke strijd, en het probleem van de middengroepen is in feite het probleem van de bondgenoten van de arbeidersklasse in haar strijd tegen de reactionaire krachten en de dreiging van het fascisme, in haar strijd voor vrede.

Opportunistische theoretici echter zijn er op uit om iets anders te bewijzen. Zij willen bewijzen, dat de „middenklasse” een onafhankelijke economische en politieke kracht wordt, die het proletariaat opslokt, want als dat het geval zou zijn, staat de dictatuur van het proletariaat niet langer op de dagorde! En om dat te bereiken brengen zij al hun argumenten over de „verbetering” van de levensomstandigheden van het proletariaat, een verbetering die, zo zeggen zij, het proletariaat verandert in de middenklasse”.

Daarom geeft de burgerlijke theorie van „sociale stratificatie” een verdraaid beeld van de klasseverhoudingen in de burgerlijke maatschappij.

Waar ligt dan het verschil in de revisionistische opvatting dat het principe volgens welk de maatschappij verdeeld is in klassen, gebaseerd op hun verhouding tot de produktiemiddelen, alleen juist was voor de 19e eeuw, maar dat in de 20e eeuw nieuwe principes van maatschappelijke verdeling zijn opgekomen. In de kapitalistische landen, zeggen de revisionisten, hebben veranderingen plaats in verband met de toenemende rol van de staat, en deze veranderingen geven aanleiding tot een nieuw principe voor „het voornaamste maatschappelijke verschil: invloed op de politieke beslissingen van de staat of het ontbreken van een dergelijke invloed”. Daarom hangt de plaats van het individu in het systeem van maatschappelijke verhoudingen af van de mate van zijn politieke activiteit en niet van zijn plaats in het systeem van produktieverhoudingen.

De revisionistische definitie van klassen vereist, dat verschil gemaakt wordt tussen ten minste twee „lagen” in de maatschappij: mensen die een actieve invloed hebben op de politiek van de staat en mensen die dit niet hebben. Leden van de meest uiteenlopende klassen echter zouden in een van die groepen geplaatst kunnen worden, want leden van een en dezelfde klasse verschillen in de mate van hun politieke activiteit. Dientengevolge heeft deze opvatting ook ten doel om de werkelijke strijd tussen de uitbuiters en de uitgebuitenen te verdoezelen.

Ook de Joegoslavische revisionist, J. Goricar, vervalst in zijn artikel „Staatskapitalisme en Nieuwe ontwikkelingen in de klassenstructuur van de maatschappij” (Nasa stvarnost, No 7-8, 1958), de essentiële punten van Lenins definitie van klassen. Terwijl hij denkbeeldige tegenstanders wijst op de algemeen bekende waarheid dat „eigendom van de produktiemiddelen nooit het enige criterium was in de Marxistische theorie”, en daarmee, als het ware, de Leninistische opvatting over klassen verdedigt, wijkt Goricar in werkelijkheid van die opvatting af en stelt er zijn eigen, revisionistische, opvatting tegenover.

Hij wil aantonen dat het voornaamste kenmerk van een klasse, haar plaats is in het systeem van maatschappelijke produktie. Maar hoe wordt, volgens Goricar, die plaats bepaald? De plaats van de bourgeoisie onder het kapitalisme bijvoorbeeld, is die van een bepaalde groep, die staat tussen de werkelijke producenten en de produktiemiddelen. Onder het staatskapitalisme wordt deze rol niet gespeeld door de bourgeoisie, maar door de „staat met zijn economisch-politieke bureaucratie”. Daarom, zegt Goricar, is het niet langer de bourgeoisie maar de bureaucratie die de uitbouter is (want volgens Goricar is de uitbouter niet de eigenaar van de produktiemiddelen, maar degeen die „staat” tussen de werkelijke producent en de produktiemiddelen).

Dit vereist de directe gevolgtrekking dat de arbeidersklasse onder het staatskapitalisme niet tegen de bourgeoisie moet vechten, maar tegen de „economisch-politieke bureaucratie”. Goricar heeft met een toverspreuk de strijd tussen de arbeidersklasse en de bourgeoisie „weg-gewerkt” en „overwonnen”.

In feite is dat ook het doel van de geschriften van de Franse reneegaat Pierre Hervé. In verband met de klassenstructuur van de hedendaagse Franse maatschappij schrijft Hervé in zijn „Revolutie en Fetisj” dat het geen zin meer heeft om te praten over arbeiders en kapi-

talisten, van de tegenstrijdigheid van hun belangen. „Belangrijker” is van zijn gezichtspunt uit gezien de tegenstelling tussen de belangen van de aristocratie en het gewone volk. „In Frankrijk bestaat altijd in de geesten en in de harten de scheidingslijn tussen de aristocratie en allen die daarmee verbonden zijn aan de ene kant, en het gewone volk aan de andere. Op het ideologische vlak gezien moet men bedenken, dat de bourgeoisie en het proletariaat geen van beide aristocratisch zijn, omdat zij beide voortkomen uit de derde stand”. (Pierre Hervé, *La Revolution et les Fétiches*, Parijs 1956, blz. 23-24). In andere woorden, volgens Hervé liggen de belangen van een niet-aristocratische bankier dichterbij die van een werkloze Franse arbeider dan bij die van een bankier van aristocratische afkomst!

Hervé doet een beroep op tradities. Deze tradities echter stammen uit de 18e eeuw toen de bourgeoisie werkelijk handelde als vertegenwoordigster van de gehele derde stand en toen het proletariaat nog geen „klasse op zichzelf” geworden was. Als men in de 20ste eeuw een beroep doet op een dergelijke traditie, terwijl het Franse proletariaat al meer dan 100 jaar opgetreden is als onafhankelijke klasse in de politieke strijd en belangrijke bijdragen geleverd heeft aan die strijd, geleid door zijn eigen Communistische Partij, betekent het wegcijferen van die gehele strijd het dienen van de bourgeoisie en niet van het proletariaat.

Alle pogingen om door het verwerpen van de materialistische verklaring van de klassen te bewijzen dat er geen klassen zijn en geen klassenstrijd in de hedendaagse maatschappij zijn echter tevergeefs. Het leven zelf weerlegt de beweringen van reformisten en revisionisten. De verhouding tot de produktiemiddelen blijft het voornaamste en beslissende kenmerk voor de positie van de klassen in de hedendaagse kapitalistische maatschappij. En het is de plaats van de klassen in de produktie die hun rol bepaalt in het politieke leven van de maatschappij, hun „prestige” - een geliefde uitdrukking van de burgerlijke sociologen.

Het is voldoende om de politiek van de tegenwoordige burgerlijke staten te ontlede. Die politiek brengt de economische behoeften van de heersende klasse tot uitdrukking. De politiek van de Amerikaanse regering is bijvoorbeeld in de eerste plaats de politiek van de monopolies, en niet van een „groep”, „beroep” of „laag” enz. De nationale begroting van de USA voor het belastingjaar 1957-1958 trok 44 miljard dollar uit voor directe militaire uitgaven; in de begroting voor 1958-59 was dit cijfer verhoogd met 2 miljard dollar. Wat is dat anders dan de uitdrukking van de wil van de monopolies, de eigenlijke meesters in het land, in wier handen de voornaamste produktiemiddelen geconcentreerd zijn? En hoe staat het met de positie van de 4,7 miljoen Amerikaanse werklozen? Wat bepaalt hun „prestige” in de maatschappij? Dit is de enige objectieve bepaling van de positie van de klassen, en geen „lagen” kunnen het wezen van de zaak verbergen.

Dat verschillende „lagen” en verschillende „groepen” bestaan hebben en bestaan in de maatschappij naast klassen en binnen klassen is een algemeen bekend feit. De vraag is of in de 20e eeuw veranderingen zijn opgetreden in de positie en de rol van de verschillende maat-

schappelijke groepen, vergeleken met de 19e eeuw, zoals de burgerlijke sociologen en opportunisten beweren.

Ten eerste zijn pogingen om te werken met begrippen als „20e eeuw” of „19e eeuw” abstract en onhoudbaar. Sociale veranderingen in de maatschappij kunnen niet volgens de kalender ingedeeld worden. Het is noodzakelijk om de gegeven sociaal-economische formatie of de kenmerkende perioden in de ontwikkeling van die formatie te analyseren. Van dit standpunt uit is het juist om te spreken van de sociale structuur van de kapitalistische maatschappij tijdens twee verschillende stadia: de periode van het voor-monopolistische kapitalisme en de periode van het imperialisme.

Welke objectieve veranderingen hebben er dan plaats gevonden in de positie van de maatschappelijke groepen en lagen gedurende de overgang naar het imperialisme? Zijn de sociale groepen binnen de klassen duidelijker bepaald in die maatschappij? Ongetwijfeld. En dat is ook waar met betrekking tot de twee voornaamste klassen in de kapitalistische maatschappij, de arbeidersklasse en de bourgeoisie.

In de periode van het imperialisme komt een speciale groep, de „arbeidersaristocratie” naar voren binnen de arbeidersklasse. En het is deze groep die de sociale basis vormt voor de verbreiding van reformistische ideologie onder het proletariaat. De speciale positie die deze groep inneemt binnen de arbeidersklasse kan niet over het hoofd gezien worden bij de analyse van de klassenstrijd van het proletariaat in de periode van het imperialisme. Tijdens de grootste klassengevechten hebben de leiders van de sociaal democratische partijen, waarvan de meerderheid afkomstig is uit de „arbeidersaristocratie” aan de kant van de bourgeoisie gestaan.

Dat een dergelijke groep bestaat binnen de arbeidersklasse daar is niet over te twisten; trouwens het feit dat zij bestaat oefent een zeer bepaalde invloed uit, een negatieve invloed, op de klassenstrijd van de arbeidersklasse, die haar remt en de stormloop van het werkende volk verzwakt.

*

Er zijn ook nog andere groepen binnen de arbeidersklasse. De technische vooruitgang bijvoorbeeld, leidt tot een scherper onderscheid tussen de omstandigheden van geschoolde en ongeschoolde arbeiders. Er is ook een verschil in klassebewustheid en graad van georganiseerdheid tussen de verschillende delen van de arbeidersklasse, zoals bijvoorbeeld het industrie-proletariaat, dat geconcentreerd is in de voornaamste takken van industrie, en het proletariaat dat werkt in kleine zaakjes of bij de warendistributie.

Niets van dit alles echter, heft het feit op van het bestaan van het proletariaat als klasse; niets van dit alles tast de Marxistisch-Leninistische stelling aan van de onverenigbaarheid van de belangen van het proletariaat met die van de bourgeoisie.

Wat betreft de bourgeoisie, ook binnen die klasse wordt het verschil tussen een kleine groep van almachtige monopolisten en de middelgrote bourgeoisie steeds duidelijker en tastbaarder. De belangen van de middelgrote bourgeoisie (ten minste van een deel ervan) komen

in conflict met de belangen van de monopolisten, zoals gezegd werd in de verklaring van de Bijeenkomst van vertegenwoordigers van Communistische en Arbeiderspartijen van de Socialistische Landen. Het is voor de praktische strijd van grote betekenis om rekening te houden met die tegenstelling.

Nog duidelijker omljnd zijn de verschillende sociale groepen in de tussenliggende lagen van de maatschappij. Terwijl de differentiatie binnen deze lagen (de boeren bijv.) de algemene tendens van het kapitalisme weerspiegelen, is dat onder het imperialisme nog duidelijker. Dit is duidelijk zichtbaar in de positie van de verschillende groepen van vrije beroepen: alleen een onbelangrijke topgroep sluit zich aan bij de grote monopolistische bourgeoisie, terwijl de grote delen van de intelligentsia door het kapitaal net zo goed als de arbeidersklasse uitgebuit worden. De verrotting van het kapitalisme en de groei van het parasitisme als gevolg van het feit dat de bourgeoisie uit het produktieproces gestoten wordt leidt tot een sterke groei van een sociale groep als het kantoorpersoneel.

Daarom zijn de verschillende sociale lagen en groepen in de maatschappij inderdaad duidelijker aan te geven. Het zou dogmatisch zijn om dit niet te erkennen. Maar des te meer is het belangrijk voor de arbeidersklasse om rekening te houden met de positie van de verschillende sociale lagen om een inzicht te krijgen in de mogelijkheid van hun deelname aan de gemeenschappelijke strijd tegen de almacht van de monopolies.

De revisionisten echter geven, in navolging van de burgerlijke sociologen, een onwetenschappelijke verklaring van deze onmiskenbare feiten. Dat zij zich van het Marxisme afwenden ligt niet in het feit dat zij het bestaan van sociale lagen en groepen in de maatschappij erkennen, maar in het toekennen van absolute waarde aan deze ontwikkelingen. Voor verhoudingen tussen klassen stellen zij verhoudingen binnen klassen of binnen groepen van verschillende klassen in de plaats. Op deze wijze verdoezelen zij de tegenstellingen tussen proletariaat en bourgeoisie.

De klassen en hun tegenstellingen zijn niet verdwenen uit de hedendaagse kapitalistische maatschappij; de tegenstellingen zijn geworteld in het gehele systeem van produktieverhoudingen van het kapitalisme en de verschillen in de posities van de klassen moeten daarom net als tot nu toe in de eerste plaats gezocht worden in hun verhoudingen tegenover de produktiemiddelen. De Marxistisch-Leninistische definitie is geenszins „verouderd”, hoezeer de reformisten en revisionisten dat ook trachten te bewijzen. Dat, en dat alleen maakt het mogelijk om een objectief oordeel te vormen over de positie van verschillende klassen in de maatschappij, om de grondslag van hun betrekkingen duidelijk zichtbaar te maken. De historische ontwikkeling van het kapitalisme spreekt het bestaan van klassen in de maatschappij en de verscherping van de onderlinge tegenstellingen niet tegen, maar bevestigt deze juist.

(Verkort overgenomen uit „Communist”)

G.ANDREYEVA.

PEGASUSBOEKEN OP HET GEBIED VAN HET MARXISME-LENINISME

Delen in de reeks Marxistisch-Leninistische geschriften in de bekende rode kunstlederen banden:

F. Engels, De toestand van de arbeidersklasse in Engeland.
439 bladzijden. Gebonden f. 1,75

F. Engels, De oorsprong van het gezin, van de particuliere eigendom en van de staat.
231 bladzijden. Gebonden f. 1,25

F. Engels, "Anti-Dühring".
494 bladzijden. Gebonden f. 2,90

W. I. Lenin, Staat en revolutie.
186 bladzijden. Gebonden f. 1,25

DE ALGEMENE CRISIS VAN HET KAPITALISME. Twee hoofdstukken uit het leerboek der politieke economie.
60 bladzijden. Ingen. f. 0,80

P. de Groot, DE LEVENDE WAARHEID VAN HET LENINISME. Een verzameling van acht artikelen uit de Waarheid, waarin de gebeurtenissen in Oktober-November 1956 scherp worden geanalyseerd.
63 bladzijden. Ingen. f. 0,60

E. P. Kandel & I. I. Preiss, MARX EN ENGELS OVER HET REACTIONNAIRE PRUISENDOM. Een belangrijke samenvatting van hun belangrijkste publicaties over dit onderwerp.
77 bladzijden. Ingen. f. 0,90

W. I. Lenin, DE LINKSE STROMING, EEN KINDERZIEKTE VAN HET COMMUNISME.
116 bladzijden. Ingen. f. 0,35

W. I. Lenin, KARL MARX.
82 bladzijden. Ingen. f. 0,75

W. I. Lenin, OVER STUDIE EN CULTUUR.
31 bladzijden. Ingen. f. 0,40

W. I. Lenin, KEUZE UIT ZIJN WERKEN.

Deel I - UITVERKOCHT.

Deel II - o.a. HET IMPERIALISME ALS HOOGSTE STADIUM VAN HET KAPITALISME - DE SOCIALISTISCHE REVOLUTIE EN HET RECHT DER NATIES OP ZELF-BESCHIKKING.
412 bladzijden. Ingen. f. 1,-

Deel III - o.a. STAAT EN REVOLUTIE - DE PROLETARISCHE REVOLUTIE EN DE RENEGAAT KAUTSKY.
400 bladzijden. Ingen. f. 1,-

Lioe Sjao-sji, HOE EEN GOED COMMUNIST TE ZIJN. Een verhandeling over organisatie, werkwijze en levenshouding.
113 bladzijden. Ingen. f. 1,20

Lioe Sjao-sji, OVER DE INTERNE PARTIJSTRIJD.
80 bladzijden. Ingen. f. 0,30

Mao Tse-toeng, HET VRAAGSTUK VAN DE ZELFSTANDIGHEID IN HET EENHEIDFRONT EN BIJ HET VERSCHIJNEN VAN HET TIJDSCHRIFT „DE COMMUNIST". Een tweetal belangrijke artikelen van de Chinese leider.
37 bladzijden. Ingen. f. 0,40

K. Marx, DE ACHTTIENDE BRUMAIRE VAN LOUIS BONAPARTE. Een uitvoerige analyse van de gebeurtenissen in Frankrijk van 1848 tot 1871.
144 bladzijden. Ingen. f. 0,50

J. W. Stalin, ANARCHISME OF SOCIALISME? Een uiteenzetting van de Marxistische theorie en van haar toepassing in de praktijk.
72 bladzijden. Ingen. f. 0,30

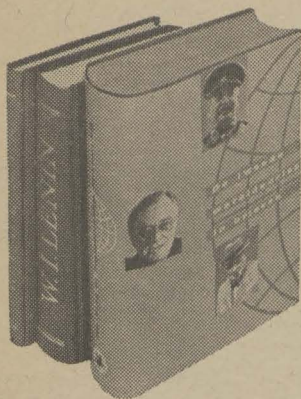
KARL MARX - FRIEDRICH ENGELS

HET COMMUNISTISCH MANIFEST

Nog altijd even actueel is dit beroemde werk, dat eindigt met PROLETARIERS ALLER LANDEN YERENIGT U!

Het geeft de grondslagen weer van de socialistische wereldbeschouwing van Marx en Engels.
88 bladzijden. Ingen. f. 0,95

DRIE PEGASUS-UITGAVEN DIE IEDERE ARBEIDER MOET BEZITTEN!

1500 bladzijden boeiende en interessante

lectuur in drie stevige banden

samen voor slechts f. 10.-

1

Een handboek van het communisme:

W. I. LENIN: MARX-ENGELS MARXISME

619 bladzijden. Uitgebreid zaak- en namenregister. Geïllustreerd. Gebonden in de bekende rode kunstlederen band.

2

Een actuele en boeiende reeks verhandelingen:

W. I. LENIN: OVER DE COMMUNE VAN PARIJS

126 bladzijden. Uitgebreid zaak- en namenregister. Geïllustreerd. Gebonden in de bekende rode kunstlederen band.

3

De belangrijkste briefwisseling van deze eeuw:

DE TWEEDE WERELDOORLOG IN BRIEVEN

900 geheime brieven en telegrammen van 1941 tot 1945 gewisseld tussen Stalin, Roosevelt (Truman) en Churchill (Attlee). Twee delen in één band. 718 bladzijden. Kunstlederen band. Stofomslag.

EEN UNIEKE PREMIE

Iedere koper van deze serie ontvangt geheel gratis een heropname van een rede, door Lenin zelf uitgesproken te Moskou, in maart 1919. Een 45 toerenplaatje. Nederlandse tekst is bijgevoegd.

Juli-aug. 1959

Politiek en Cultuur

uit de inhoud:

**Paul de Groot over de „sociale”
politiek van de regering-De Quay**

Vervulling van het Zevenjarenplan

**„Dak van de wereld” was donkerste
plek op aarde**

19e jaargang, nr **7-8**

dubbel nummer
80 cent

JULI-AUG. 1959

De „sociale” politiek van de regering-De Quay	<i>Paul de Groot</i>	289
Het bleef een kanselboodschap	<i>F. Baruch</i>	302
Concentratie van bedrijven en de Euromarkt	<i>A. B.</i>	307
Urgente landbouwvraagstukken	<i>Cor Borst</i>	316
De vervulling van het Zevenjarenplan	<i>J. v. Wieringen</i>	324
„Dak van de wereld” was donkerste plek op aarde	<i>E. Landsma</i>	330
Twee zienswijzen op de Amerikaanse arbeidersbeweging		335
„De Tweede Wereldoorlog in brieven”	<i>S. J. Rutgers</i>	340
Kinderen van de revolutie	<i>Aragon</i>	346

BOEKBESPREKINGEN:

Het geval Françoise Sagan	<i>J. Oewarow</i>	355
Wetenschap op een laag pitje	<i>F. B.</i>	359

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam.C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar, losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C. Prinsengracht 473, Amsterdam.C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

De „sociale” politiek van de regering-De Quay

REDE VAN PAUL DE GROOT IN HET LOONDEBAT VAN DE TWEEDE KAMER OP 14 JULI 1959

Wij brengen hierbij de voornaamste gedeelten van de rede, die de algemeen secretaris van de CPN, Paul de Groot, in de Tweede Kamer heeft gehouden tijdens het debat over de nota van de regering-De Quay over de sociaal-economische vraagstukken.

De thans aan de orde zijnde nota is de eerste toepassing van de regeringsverklaring van mei jl. Zij houdt niet in de in mei jl. aangekondigde vermindering van militaire uitgaven, de aangekondigde verkorting van de diensttijd of belastingverlaging, ondanks dat in die regeringsverklaring werd erkend dat de belastingen tegenwoordig zwaar op de bevolking drukken. Integendeel, zij houdt in verhoging van de belasting. Zij houdt niet in urgentiemaatregelen voor de ontwikkelingsgebieden, ofschoon in de noordelijke provincies de werkloosheid in tegenstelling tot elders in het hartje van de zomer blijft toenemen. Het is zeer toevallig dat tijdens deze vergadering een telegram van de Provinciale Staten van Friesland is ingekomen, waarin met zorg wordt vastgesteld dat de Regering nog geen maatregelen heeft aangekondigd voor verbetering van de uitermate zwakke economische structuur van het noorden. Dat alles staat in deze eerste toepassing van die regeringsverklaring niet en wat er wel in staat, is de voortzetting van de bestedingsbeperking van 1957 voor de bevolkingsmassa en de verscherping van deze bestedingsbeperking ten aanzien van melk en woningen. Die nota is een aankondiging van het voorneemen van de nieuwe Regering om de algemene tendens van haar voorgangsters voort te zetten en te verscherpen, nl. het leven duurder te maken en het levenspeil omlaag te brengen voor de grote massa van de bevolking.

Deze nota kan dan ook gerust de tweede nota inzake de bestedingsbeperking worden genoemd. Het is als het ware de heropvoering van

het oude stuk van 1957, maar nog een beetje meer gepeperd, terwijl de rollen anders verdeeld zijn. In dit debat zullen immers sommige spelers precies het tegenovergestelde verdedigen van hetgeen zij in 1957 hebben betoogd en zullen andere spelers aanvallen hetgeen zij in 1957 hebben verdedigd. De VVD is nog niet aan het woord geweest, maar ik geloof dat ik dat rustig kan voorspellen.

GEEN HUURVERHOGING!

De huurverhoging, die wij thans moeten behandelen, is dus geen nieuw onderwerp. De argumenten, die door de Regering naar voren zijn gebracht, zijn al evenmin nieuw.

Het algemene argument van de Regering is, dat de huurverhoging, die zij thans aankondigt, in het belang van de woningvoorziening zal zijn. Als secundair argument haalt zij aan, dat het noodzakelijk is, op dit ogenblik naoorlogse tijdelijke regelingen, zoals de bescherming van de huren, af te schaffen en de weg naar de vrijheid van de huren op te gaan.

Deze huurverhoging is de zoveelste in de reeks. In de nota wordt meteen aangekondigt, dat er een nieuwe huurverhoging op stapel staat, die de Regering nog in de huidige parlementaire periode in behandeling wil doen nemen. Heeft de serie huurverhogingen in de afgelopen tijd nu geleid tot een verbetering van de woningtoestand, tot een verbetering van de volkshuisvesting?

Ik herhaal hier nog eens, dat de huurverhogingen geen enkele verlichting van de woningnood hebben gebracht en dat deze nieuwe huurverhoging onvermijdelijk een verscherpte woningnood tot gevolg moet hebben. Het bedrag van deze nieuwe huurverhoging is 20%, in tegenstelling tot de 25% van 1957, maar in geld wordt het hetzelfde bedrag, omdat 20% van 125 hetzelfde is als 25% van 100.

Voor wat onze fractie betreft, wil ik wel naar voren brengen, dat wij bij ons verzet tegen deze huurverhoging in het geheel niet zo gecharmeerd zijn van de in het verleden en sedert de oorlog doorgevoerde Dreesiaanse subsidiepolitiek. Ook wij zijn van mening, dat een gezonde regeling wenselijk is, een regeling, waarbij ook de arbeider de huur uit zijn eigen inkomen moet kunnen betalen zonder subsidies en zonder douceurtjes. Toch zijn wij van mening, dat het niet aangaat, de huur en de huurregelingen met andere na-oorlogse regelingen gelijk te stellen, zoals het in de nota wordt gedaan.

Er is ook distributie van levensmiddelen geweest en van textiel en niemand van ons zal de tijd van de bonnen en van de textielpunten terugwensen. Maar wanneer zijn die regelingen opgeheven? Zij zijn opgeheven, toen de schaarste in deze goederen ten einde was. Wanneer men dan ook de regeling op het gebied van de woninghuur wil opheffen — wij wensen dit tenslotte ook —, dan zal daarvoor de eerste voorwaarde zijn, dat de woningnood opgeheven is, dat de schaarste aan woningen is opgeheven. Wie de huren zou vrijlaten bij deze schaarste aan woningen, zet daarbij de deur open niet voor huurverhoging of vrije huren, maar voor huurwoeker en voor zwarte huren. Wie vrije prijsvorming wil op het gebied van de huren, behoort te zorgen voor vrije concurrentie op het gebied van woningen en voor een ruim aanbod van wo-

ningen, hetgeen op het ogenblik, doch m.i. ook in de toekomst, ondenkbaar is en zelfs niet wenselijk.

Wanneer men overgaat tot het vrijlaten van de huren bij de thans bestaande enorme schaarste aan woningen, betekent dit een rampzalige uitbuiting, waaraan de onbemiddelde huurder door het huizenkapitaal wordt blootgesteld.

NOG MINDER MELK GEBRUIKEN?

Thans wil ik een opmerking maken over de melkprijsverhoging. Hier geldt dezelfde verhouding als ten aanzien van het woningvraagstuk. Het is niet toevallig, dat de subsidies op de huren en de melk als enige van de distributie- en subsidieregelingen zijn overgebleven. Dit komt voort, niet uit schaarste aan melk in dit geval, maar uit de behoefte, de toenemende behoefte op het ogenblik, tot het verlenen van steun aan de landbouw, die op de wereldmarkt met een crisis heeft te maken. Dit is ook een gevolg van het verminderde verbruik van melk in het binnenland door een verminderde consumptie en een verminderde verkoop. Sedert 1952, het jaar van de verzwaarde bewapening van Drees en Romme, is het melkverbruik per hoofd per jaar met 30 liter verminderd (1952: 218 liter en 1959: 189 liter). Als het melksubsidie wordt afgeschaft — het is een waarheid als een koe, waartegen niemand iets kan inbrengen — zal het melkverbruik nog verder dalen, ondanks de voorgestelde compensatie voor de kinderen.

Dit alles betekent tevens, dat de veehouders met lagere inkomsten genoeg moeten nemen, want het melkverbruik in het binnenland vormt een derde deel van de zg. „melkplas”. Dit gedeelte is het enige, dat een lonende prijs opbrengt voor de veehouders. Op de melk, die in de een of andere vorm wordt verwerkt, en op de zuivelexport lijden zij verlies. Door een geringere bijdrage aan het Zuivelfonds zal dus het verbruik verminderen, hetgeen weer noopt tot het verlenen van grotere bijdragen uit 's Rijks kas ten behoeve van de zuivelvoorziening. Is het onder die omstandigheden niet gewettigd de vraag te stellen, of de afschaffing van het melksubsidie nu wel zo'n groot voordeel is voor de schatkist? Is het niet een vestzak - broekzak transactie?

Hierbij komt, dat de Regering volgens de nota de verlaging van de Grondbelasting op het gebouwd, die in 1955 is toegepast als gevolg van een actie van de georganiseerde landbouw, weer ongedaan wil maken. Ik meen, dat dit neerkomt op een verzwarend van de lasten voor de boeren met f 38 miljoen per jaar. Een landbouwblad schreef dezer dagen, dat dit een moeilijk te verteren brok is. Sinds 1950 zijn bv. ook de pachtprizen met 44% gestegen als gevolg van de huurverhoging. Dit zeggen de boeren. Naar aanleiding van de onderhavige nota schrijft „Het Wegvervoer”, van de organisatie van wegvervoerders: Het maakt niets uit, of je nu door de kat of door de kater wordt gebeten; men denkt hierbij dan aan de zware belasting op benzine. Zo zijn dus niet alleen de arbeiders over deze nota ontevreden, maar ook de boeren en de middenstanders. Zij zullen op den duur toch moeten gaan begrijpen, dat deze ontevredenheid wordt veroorzaakt, doordat zij zich bij de verkiezingen telkens weer zand in de ogen laten strooien doordat allerlei radicale leuzen worden gebruikt en doordat

zij zich nog laten verleiden door de voorgewende noodzaak zware militaire uitgaven te doen, welke uitgaven tenslotte ook uit hun portemonnaie moeten worden betaald. Dit heeft als gevolg, dat de toestand ook voor hen moeilijk is.

Ik wil thans enige opmerkingen over de compensatie maken.

„OVER-COMPENSATIE” EN MINISTER TOXOPEUS

Opnieuw wordt over „overcompensatie” gesproken. In *De Werkgever*, het orgaan van de protestants-christelijke werkgevers, is gezegd, dat er op het ogenblik een grote overcompensatie wordt gegeven. De heer van Leeuwen, een van de afgevaardigden van de VVD in deze Kamer, schreef in de *Haagse Post* van 11 juni jl., dat de Regering een flinke overcompensatie aan hen, die door de huurverhoging worden getroffen zal geven. Ik wil er aan herinneren, dat ook in 1957 over overcompensatie werd gesproken. Ik wijs erop, dat dit alles thans evenmin waar is als toen.

Als men de naakte cijfers nagaat komt men tot de conclusie, dat het bedrag der huurverhoging en melkprijsverhoging, door de in het vooruitzicht gestelde compensatie min of meer wordt gedekt. Wellicht is het bedrag, dat als compensatie wordt gegeven iets hoger, globaal genomen zal dit een dubbeltje of enkele dubbeltjes schelen, dit al naar gelang het kindertal. Gaat men echter de gevolgen van de voorgestelde melkprijs- en huurverhoging na, dan komt men tot de conclusie, dat de hogere uitgaven allerminst door de toegezegde compensaties worden gedekt. Daarom heb ik mij bijzonder verwonderd over de lof van de heer Roemers voor de Regering naar aanleiding van de zgn. ruime compensatie. Deze compensatie, aldus de heer Roemers, bedraagt 3% voor de huren en 1% voor de melk. Hij vindt deze compensatie royaler dan die in 1957 bij de vorige huurverhogingsronde. Dit is niet waar, want in 1957 bedroeg de compensatie voor de huren ook 3% en was de melkprijs niet in de compensatie berekend. Maar is iemand met de compensatie in 1957 gelukkig geweest? Zoals gezegd, de huurverhoging was toen gelijk aan die van thans. Ook toen werd over overcompensatie gesproken. Maar ondanks deze „overcompensatie” zijn in werkelijkheid de kosten van het levensonderhoud als gevolg van de huurverhoging belangrijk gestegen.

Nu is het merkwaardige, dat in 1957 de heer Toxopeus (de huidige minister van Binnenlandse Zaken, die toen de woordvoerder was van de VVD) en met hem de gehele VVD-fractie, deze stijging van de kosten van het levensonderhoud als gevolg van de huurverhoging had voorzien. De heer Toxopeus zeide het destijds aldus — Handelingen van 4 juni 1957, blz. 3721 — :

„Wij mogen verwachten, dat een tweede onbevredigend gevolg van deze methode van huurverhoging zal zijn, dat er een stijging van prijzen zal optreden. Men heeft mij voorgerekend dat de totale stijging van de kosten van levensonderhoud resulterende uit deze compensatie, 5% zal bedragen. Dit is niet door de regering aan mij voorgerekend, maar door iemand anders.”

„De Minister van Economische Zaken zal niet ontkennen, dat de prijzen inderdaad zullen gaan stijgen”.

De Minister van Economische Zaken zal het ditmaal ook niet kunnen ontkennen en evenmin de Minister van Binnenlandse Zaken. Het overheidspersoneel heeft dan ook het recht te verwachten, dat deze Minister van Binnenlandse Zaken snel krachtige maatregelen zal nemen om de prijsstijgingen, welke zijn te verwachten, op te vangen en dat het overheidspersoneel niet aan het einde van de rij zal komen als de algemene trend, zoals het in de nota wordt genoemd, bekend zal zijn.

Twee jaar geleden had de VVD een oplossing of een halve oplossing voor de zaak. De heer Toxopeus deed toen nl. het voorstel, de huurverhoging tot 12½% te beperken. Ik ben nieuwsgierig naar wat de VVD thans zal voorstellen. Wanneer zij behoefte heeft aan klemmende argumenten, is het voldoende de *Handelingen* van de Tweede Kamer van het jaar 1957 na te lezen. Ik geloof, dat daar geen speld tussen is te krijgen. Daardoor is een huurverhoging van 20%, zoals thans wordt voorgesteld, voor de VVD volstrekt onaanvaardbaar. De zekerheid, dat de huurverhoging tot prijsstijgingen zal leiden, is thans nog groter dan in 1957. Toen verklaarde de Regering zich nog, zij het platonisch, bij monde van Minister Zijlstra tegen het doorberekenen van de huurverhoging. Dit is door het huidige kabinet — ik neem aan: welbewust — nagelaten. Het huidige kabinet wenst geen doorberekening van de loonsverhoging, maar spreekt *niet* over een verbod van doorberekening van de huurverhoging.

De „royale overcompensatie”, waarvan de heer Roemers zo gecharmeerd is, wordt dus niet alleen aangetast door de huurverhoging en de verhoging van de melkprijs, maar bovendien door de algemene prijsstijgingen, door het z.g. meegroeien van de personele belasting en door de te verwachten premiebetalingen. Regeren is vooruit zien. Dit mogen de volksvertegenwoordigers zich ook wel eens in de oren knopen. Er is namelijk een premiebetaling te verwachten bij de toekomstige behandeling van de Kinderbijslagwet en voor de Weduwen- en Wezenwet. Dit zal dus over een tijdje het geval zijn. Dat tijdje zal nog wel bekort worden door het feit, dat door deze huurverhoging de uitkeringen krachtens de Weduwen- en Wezenwet moeten worden verhoogd. Hierdoor wordt de ruimte voor vrijstelling van betaling al weer kleiner.

DE PORTEMONNAIE VAN HET ARBEIDERSGEZIN

Ik zou een voorbeeld willen noemen van de absolute verslechtering van het arbeidersinkomen als gevolg van de huurverhoging en de te lage compensatie. Dit is het voorbeeld van een arbeider die in 1956 een bruto weekloon verdiende van f 76,80. Men zou kunnen zeggen, dat dit een doorsnee arbeider is. Van dit bruto loon ging af voor sociale verzekeringen f 3,48 en voor loonbelasting f 2,33, zodat een netto weekloon overbleef van f 70,99. Daar ging een huur vanaf van, zeggen wij, f 12.—. Blijft over f 58,99.

Nu speelt het stuk in januari 1957, na de overcompensatie van 5,6% voor de AOW. Hetzelfde weekloon, dat in 1956 f 76,80 bedroeg, is nu f 81.10. Daarvan gaat af: voor sociale verzekering f 4,06; loonbelasting f 2,38; nieuwe post AOW f 5,22. Schoon netto weekloon f 69.44. Hiervan

gaat af aan huur *f* 12.—; blijft over *f* 57.44. Dus met de overcompensatie een aardige „vooruitgang”.

Volgende bedrijf, augustus 1957. Toen kwam er de „royale” huurtolslag van *f* 3.10 bij. Het bruto weekloon was toen geworden *f* 84.20. Sociale verzekering *f* 4.21; loonbelasting *f* 2.71; AOW *f* 5.42. Netto loon *f* 71.86. De huur was intussen verhoogd met 25% en was *f* 15.— geworden. Blijft over *f* 56.86.

En hoe wordt het nu in januari 1960?) Huurtoeslag bij het brutoloon *f* 4.—. Royaal, nietwaar? Heel aardig. Het bruto loon bedraagt dus *f* 88.20. Sociale verzekering *f* 4.41; loonbelasting *f* 3.18; AOW *f* 5.68. Netto loon *f* 74.93. Af *f* 15.— huur plus 20% is *f* 18.—; blijft over *f* 56.93. Dat is dus iets meer dan vóór 1 januari 1960, maar het is *f* 2.06 minder dan in 1956 en zo zien wij, dat de achteruitgang — de overcompensatie zal in dit geval 7 cts bedragen²⁾ — *f* 2.06 bedraagt, dank zij die lange reeks van overcompensaties, welvaartsvermeerdering en andere fraaiïgheden, waarmee de arbeider in de afgelopen jaren gelukkig is gemaakt. Men moet daarbij bedenken, dat hierbij komt de vermindering van inkomsten door overwerk, dat er in de afgelopen jaren wel was en nu niet meer is. Dat is een zeer belangrijk verlies.

Er is mij medegedeeld, dat in een toch tamelijk modern en goed renderend bedrijf als Bruynzeel in Zaandam, de derving aan inkomsten per arbeider gemiddeld *f* 10,— à *f* 15,— per week bedraagt. Dit bedrag ontvangt men minder door gebrek aan overwerk.

Er is vandaag in het Kamergebouw een vrouwen-delegatie uit enkele buurten in Rotterdam en Amsterdam geweest om de kamerfracties te bezoeken en een petitionement met duizend handtekeningen te overhandigen tegen de huurverhoging en voor 4% loonsverhoging. Uit een schat van gegevens die deze delegatie uit eigen ondervinding heeft meegebracht, blijkt, dat het ene voorbeeld dat ik hier heb gegeven een op de werkelijkheid berustend voorbeeld is en door duizenden andere uit verschillende delen van het land kan worden bevestigd. Dit alles bewijst dus wel, dat hetgeen thans wordt aangekondigd geen royale compensatie is, die ook maar enigszins de achterstand zou kunnen inhalen. Indien dat de bedoeling was, zou deze compensatie belangrijk groter moeten zijn.

HUISBAZEN - WETSOVERTREDERS

Ik zou niet van de huurverhoging willen afstappen zonder nog een andere vraag te stellen, nl. betreffende de afwikkeling van de huurverhoging van 1957. Er is thans geen blokkering voorgesteld. Het is bekend dat onze fractie geen vriend van huisbazen in het algemeen is, maar toch zijn wij zo vrij daarover geen traan te laten. Niettemin is in 1957 die blokkering aangenomen en in een wet, de wet op het Grootboek, no. 4581, vastgelegd. In art. 6 van die wet staat de aanmeldingsplicht en in art. 7 de stortingsplicht; in art. 23 van die wet staat dat iemand die deze plichten niet is nagekomen vóór 1 oktober 1957, met zes maanden hechtenis of *f* 10.000 boete kan worden gestraft bij overtreding. Hier is voorts reeds aangehaald — het heeft ook in de pers gestaan — dat de Algemene Rekenkamer heeft bevonden dat één derde deel van de Nederlandse huiseigenaren die aanmeldingsplicht en andere

plichten niet is nagekomen en dit sinds ongeveer twee jaar.

Als arbeiders dat nu eens hadden gedaan, zouden zij om 6 uur in de morgen zijn opgehaald en in de gevangenis zijn gestopt. Zij zouden allen tot zes maanden gevangenisstraf zijn veroordeeld.

Ik wil niet zover gaan dat ik de Regering vraag een derde van de Nederlandse huiseigenaren onmiddellijk bij de kraag te grijpen. Ik zou wel willen vragen, welke Minister verantwoordelijk is voor het niet uitvoeren van deze Wet en voor het niet opsporen van de overtreders. In de Wet staat, dat het gehele Kabinet daarvoor verantwoordelijk is, maar ik meen dat er altijd nog op justitueel gebied bijzondere verantwoordelijkheden bestaan.

Uit het voorgaande blijkt, dat het algemene resultaat van de nota een voortzetting en verscherping van de politiek van de bestedingsbeperking van de Regering-Drees-Suurhoff zal zijn.

DE WAARDE DER VOORSPELLINGEN

Evenals de vorige Regering wil ook de huidige Regering haar maatregelen die leiden tot verslechtering, aanvaardbaar maken door zich te beroepen op twijfelachtige factoren in de economische vooruitzichten.

Het kan wel mogelijk zijn dat, zoals de drie vakcentrales in hun adres mededelen, de berekeningen van de SER te pessimistisch waren en dat b.v. de vooruitzichten voor de export niet zo zwart zijn als ze hier zijn afgeschilderd. Het is ook mogelijk, dat, zoals de vakcentrales mededelen, doordat de boterprijs omhoog is gegaan de melk-subsidies naar beneden kunnen en daarom niet meer zo'n rol behoeven te spelen. Het is intussen voor de leiding van arbeidersorganisaties een vreemde redenering, wanneer zij zeggen: dank zij de duurdere roomboter is het nu niet meer nodig de melkprijs te verhogen. Ik wil hierover een algemene opmerking maken. Wij hebben in de loop der jaren het genot gekend van de indiening van een hele reeks nota's van Ministers van Economische Zaken en van Financiën, prognoses van het Planbureau, van de SER enz. De ene keer moesten offers worden gebracht ter wille van verzwaarde bewapeningsprograms, voor wapens, die intussen waardeloos zijn geworden of die al van de aanvang af waardeloos waren, zoals uit de nota over het aankoopbeleid is gebleken. Een andere keer was er een lege deviezenpot of een deficit op de betalingsbalans.

Wat is, alles bij elkaar genomen, de uitkomst geweest van dat gehele, jarenlang volgehouden, spel met prognoses en contra-prognoses? De uitkomst was altijd: verhoging, stijging van de winsten van de grote ondernemers en daling van het levenspeil van de arbeiders en van de kleine werkende mensen.

Ik wil een voorbeeld hieraan toevoegen. De lonen van de bouwvakarbeiders moesten per se omlaag. Ook nu wordt weer gesproken over de bouwkosten, die te hoog zijn. De woningnood zal nooit worden opgelost, als de bouwkosten niet dalen. Op een zeker moment waren het de bouwvakarbeiders, die voornamelijk schuld aan de hoge bouwkosten heetten te hebben en daarom moesten hun lonen worden verlaagd. Minister Suurhoff voerde met kracht en geweld een nieuwe CAO met

lagere lonen voor de bouwvakarbeiders in. Het resultaat was, dat de lonen van de bouwvakarbeiders inderdaad omlaag gingen, doch dat de bouwkosten stegen en nog steeds blijven stijgen. Dat is nu de uitkomst van al die redeneringen en van al die Plan Bureau-prognoses. Ik houd mij liever aan de feiten, aan de verificatie van de feiten na afloop, want dat is de enige methode van een Marxistisch econoom.

Daarom wil ik de nuchtere feiten van de winsten van de grote bedrijven aanhalen, die zij in de loop van 1957 en 1958 hebben behaald en die aantonen, dat het met alles toch niet zo'n vaart heeft gelopen als door de Ministers Hofstra, Suurhoff en Zijlstra is verkondigd. Hieruit blijkt, dat de ondernemers steeds meer hebben verdiend en verdienen.

Ik noem nu de winsten van enkele grote bedrijven.

	1957		1958
Philips	187	miljoen	244 miljoen
Unilever Concern	428	"	503 "
„ Ned.	203	"	284 "
Amsterdamse Bank	11.1	"	12.8 netto
AKU	17.9	"	21.4 netto
Hoogovens	61.9	"	83.6 "
NDSM	27.9	"	26.2 "
De Schelde (werf)	10.4	"	12.3 "
Twentse Bank	12.4	"	13.6 "
Zwanenberg-Organon	21.3	"	22.5 "
Van Vlissingen (Katoen)	11.4	"	12.1 "
Robaver	22.3	"	22.8 "
Verblifa	4.3	"	4.6 "

Behalve van de Amsterdamse Bank en AKU gelden deze winsteijfers vóór aftrek van reserve en belasting.

Het resultaat is, dat de arbeiders sedert 1956 zijn gesteld voor een daling van het nominaal inkomen en voor een nog grotere daling van het reële inkomen door de stijging van de kosten van levensonderhoud, welke stijging, zoals bekend is, minimaal 6% heeft bedragen. Daarom is het nu de hoogste tijd, dat de arbeiders en hun organisaties al deze regeringsprognoses en -berekeningen in de prullemand deponeren en dat zij het nu eens zijn met de stelling, die de heer Toxopeus tijdens zijn kamerlidmaatschap verkondigde, nl. dat men geen vertrouwen kan stellen in de berekeningen van de Regering. Het wordt tijd, dat de arbeiders eisen, dat er geld op tafel komt.

DE VRIJE LOONVORMING

Ik wil thans enkele opmerkingen maken over de vrije loonvorming en over de stelling van de Regering, dat de lonen aan de produktiviteit moeten worden gekoppeld. Bijna zou ik zeggen dat dit, hoewel dit niet nieuw is, de laatste tijd toch een modeverschijnsel is geworden, het is zelfs bijna een Europees modeverschijnsel geworden. In Frankrijk wordt hierover veel gesproken, sinds de regering-De Gaulle aan het bewind is.

Hoe is het nu mogelijk, arbeiders voor produktiviteit te interesseren?

Zij weten van die produktiviteit niets af, zij kennen de produktiviteit niet, zij kunnen de produktiviteit niet beoordelen en zeker niet controleren. Als de ondernemers hun boeken wilden openleggen en hun calculaties zouden tonen en inzage in hun geldmiddelen zouden geven, konden de arbeiders en hun organisaties zich een oordeel vormen over de produktiviteit en de rentabiliteit van het bedrijf, waarin zij werken. Het is echter bekend, dat zij dit alles op het ogenblik niet kunnen beoordelen.

Bovendien wordt er tegenwoordig van uitgegaan, dat de produktiviteit van de onderneming alleen en uitsluitend wordt bepaald door de arbeiders. Wie in een bedrijf heeft gewerkt of met een bedrijf enigszins bekend is, weet echter, dat de produktiviteit in een veel grotere mate van het beleid van de directie afhangt. Zolang de arbeiders geen enkele medezeggenschap hebben b.v. in het benoemen van directeuren en van leidende technische personen in de bedrijven, zolang bij de benoeming van deze personen met beslissingsrecht in de ondernemingen niet wordt uitgegaan — ik zal mij maar zacht uitdrukken — van intelligentie, van kennis van zaken en van ervaring, doch wanneer deze benoemingen zeer dikwijls het gevolg zijn van protectie of van de grootte van de geldbuidel van de kandidaat, kan er geen sprake van zijn, dat de arbeiders zich zullen mengen in de vraagstukken van de produktiviteit van de onderneming, waarin zij minder dan een nummer zijn, waarin zij niet het minste te vertellen hebben en waarvan zij niet het minste afweten. Toch zou ik één idee in de nota niet van de hand willen wijzen, nl. waar de Regering zich bereid verklaart per onderneming te laten onderhandelen tussen ondernemers en vertegenwoordigers van de arbeiders. Ik meen, dat de arbeiders er goed aan zullen doen, de Regering aan haar woord te houden en vooral gebruik te maken van de mogelijkheid, die zij wil geven om per onderneming secundaire arbeidsvoorwaarden te verbeteren en ook de loonkwestie in haar algemeenheid te stellen. Al was het alleen wat betreft de secundaire arbeidsvoorwaarden, is dit momenteel direct urgent wat de vakantietoelagen betreft. Daar zal dus direct gebruik kunnen worden gemaakt van de toezegging van de Regering. Op dit terrein kunnen ondernemingsraden en comités van actie van arbeiders in de bedrijven al direct nuttig en groot werk verrichten.

Het is, wat betreft het punt van de vrije loonvorming, wel duidelijk, wat daarmee eigenlijk is bedoeld, nl. waar de Regering zegt, dat afwijkingen van het loonpeil mogelijk moeten zijn, zowel naar boven als naar beneden. Ik geloof, dat het vooral naar beneden is, waar de vrijheid het meest dwingt en dat de Regering daar het meest vrij spel wil geven. Want voor de rest wordt de dictatuur van de Rijksbemiddelaars, waarover men in het verleden altijd met zoveel bitterheid heeft gesproken, niet alleen gehandhaafd, maar zelfs gecompleteerd. De uitbreiding van hun bevoegdheid om dwingend loonovereenkomsten op te leggen is iets, wat in geen geval met vrijheid in overeenstemming te brengen is. Ik meen, dat, als de Regering er zo happig op is om na-oorlogse instellingen af te schaffen, zij toch beter zal kunnen beginnen met het afschaffen van het BBA, dat niet alleen een na-oorlogse, maar direct een oorlogsregeling is, een Duits bezettingsprodukt, een regeling, waarbij rechters ingrijpen in arbeidsconflicten met dwangsommen

e.d., hetgeen wij bij de Amsterdamse heiersstaking hebben meege- maakt. Dit is iets, wat in geen geval in overeenstemming te brengen is met welke opvatting van vrijheid dan ook. Het is een regeling, die al- lereerst zal moeten verdwijnen.

Vanmiddag heb ik reeds gezegd, dat wij in het geheel niet zo gecharmeerd zijn op de sociale politiek van de vorige kabinetten. Ik wil zeggen, dat, als wij op het ogenblik mede aandringen op een algemene loonronde, dit niet betekent, dat wij ons hiermee solidair verklaren met de politiek, die de vorige Kabinetten op dit punt hebben gevoerd, want er is in de laatste jaren in het geheel geen sprake van loonronden geweest. Wij zijn in principe vóór vrije onderhandelingen tussen vakverenigingen en ondernemers en vóór CAO's die in vrije onderhandelingen worden vastgesteld, desnoods worden uitgevochten in de vrije klassenstrijd, zowel nationaal als per-onderneming. Wanneer wij echter op het ogenblik een algemene loonronde onmisbaar achten, dan is dit omdat er een algemene verslechtering voor alle loon- en salaristrekenden is geweest, tengevolge van de bestedingsbeperking en deze in de eerste plaats ongedaan moet worden gemaakt, vóór dat een verbetering in het loonsysteem zal kunnen worden ingevoerd.

Ook dan zal er volgens ons in de toekomst een zekere algemene grondslag voor de lonen moeten blijven. In de tegenwoordige maatschappij wordt een groot gedeelte van de uitgaven voor levensonderhoud besteed aan vaste lasten. In een socialistische maatschappij worden deze vaste lasten geleidelijk door de gemeenschap overgenomen en omgezet in het premievrije sociale loon dat vanzelfsprekend ten goede komt aan alle werkers buiten het geldloon. Maar in ons land is en blijft een zeker bestaansminimum in geldloon noodzakelijk; dat is een noodzakelijke grondslag voor het gehele loonsysteem. Daarom zal bijv. aandacht verdienen een gedachte, die in de regeringsnota niet voorkomt, meer wel in de regeringsverklaring, nl. invoering van een minimumloon, bijv. van f 75.— per week voor een gezinshoofd. Onder dat loon zal men niet mogen gaan. Dit zou een nuttige verbetering van het loon- systeem in ons land zijn.

Verder zou het loon uitgevochten moeten worden in een vrij spel van de maatschappelijke krachten, zonder inmenging van de Regering. De krachten van de arbeiders zijn groot tegenwoordig en zij zouden nog veel groter zijn, als zij niet door het reformisme geremd werden. Men ziet dat op het ogenblik in de Collectieve Arbeidsovereenkomst voor de metaalindustrie een loonsverhoging van 5% is bedongen, terwijl kort geleden het bestuur van het NVV 4% als algemene loonronde voor de metaalbewerker heeft geëist. Hieruit blijkt dat ook zonder deelneming door de Regering grote verbeteringen kunnen worden bereikt en nog grotere verbeteringen zouden kunnen worden bereikt als een waarlijk krachtige oppositie en een werkelijke aaneensluiting van alle arbeiders zouden worden doorgevoerd, in het bijzonder door het NVV en de Partij van de Arbeid.

Het deelnemen aan de regering in het verleden heeft ook niet zoveel vruchten gedragen. Dit was een gevolg niet zozeer van het deelnemen aan de regering zelf, maar doordat de socialistische arbeiders zich al te zeer de handen hebben laten binden door de overrijver van de Ministers

van de Partij van de Arbeid, die de grote ondernemers en de Katholieke Volkspartij naar de ogen zagen.

Het is voorgekomen dat de Ministers van de Partij van de Arbeid nog roomser waren dan de Paus. Op het ogenblik moet dat uit zijn. Op het ogenblik is de leuze voor de arbeidersklasse: er uit halen wat er uit te halen is en met alle middelen. Er is werk en de winsten stijgen; er moet geld op tafel komen en geen praatjes.

VERSCHERPTE BESTEDINGSBEPERKING

Daarom acht ik mij genoodzaakt, met beslistheid op te komen tegen de redenering van de heer Roemers, die het voorstelt alsof in de huidige situatie het gevaar van overbesteding zich zou kunnen voordoen en die een „overbesteding” voorstelt als een van de ergste rampen, die ons zouden kunnen overkomen, een ramp, waaraan het NVV zich niet mede-schuldig wil maken. De heer Roemers neemt voor zoete koek aan wat de reactie hem gelieft voor te schotelen. Hij ondersteunt hiermede de mystificatie van de reactie, die de situatie geheel anders voorstelt dan zij is. Er is in het geheel geen sprake van een gevaar van overbesteding, er is integendeel niets anders aan de hand dan een verdergaande bestedingsbeperking. Men moet de arbeiders niet op hun hoede doen zijn voor het gevaar van overbesteding, maar voor het gevaar van onderbesteding, voor het gevaar van verdere afbraak van hun levenspeil.

De krachten van de arbeiders mogen ook niet langer worden geremd door het stupide anti-communisme, zoals in het verleden is gebeurd. Op het ogenblik zullen de ondernemers in toenemende mate rekening hebben te houden met het stijgende levenspeil van de werkers in de socialistische landen. Terecht zien de grote ondernemers het Zevenjaren-plan van de Sowjet-Unie als een „bedreiging”, als een plan, dat voorziet in het scheppen van het hoogste levenspeil en de kortste werktijd ter wereld. Zowel de Nederlandse als de Amerikaanse en andere ondernemers zullen genoodzaakt zijn, met dat socialisme te concurreren. Onze arbeiders zullen de vruchten daarvan kunnen plukken als zij zich niet laten dwingen de ogen daarvoor te sluiten en daardoor zichzelf te benadelen.

Nog enkele opmerkingen over de arbeidstijdverkorting en de wijze, waarop deze in de nota als alternatief voor loonsverbetering wordt gesteld. De in de nota te dezer zake geponeerde stelling is niet aanvaardbaar. Een verkorting van de arbeidsduur per dag en per week is in deze tijd dringend noodzakelijk. Men moet haar niet beschouwen als een gunst, als een soort van voordeel. Zij is noodzakelijk wegens de grotere inspanning, de grotere intensiteit van de arbeid. In vele bedrijven kan op het ogenblik die arbeid niet meer 8 uur per dag worden volgehouden. Dit maakt ook langere weekends en verkorting van de werktijd per week noodzakelijk. Arbeidstijdverkorting kan ook noodzakelijk zijn wegens overproductie, zoals op het ogenblik in de Limburgse mijnen het geval is. Daar wordt de arbeidstijd thans verkort, niet uit liefde voor de mijnwerkers, maar omdat het niet anders kan, omdat de kolen onverkoopbaar worden. Is dit dan een reden om het loon laag te houden? Is dat dan een reden om de arbeidstijdverkorting, noodzakelijk ge-

worden door de intensiteit van de arbeid of wegens gebrek aan afzet, voor te stellen als alternatief voor loonsverhoging?

DE „LOYALITEIT" VAN ROEMERS

Ik ben hiermede gekomen tot het adres van de KAB, het CNV en het NVV naar aanleiding van de nota van de Regering. Dit adres munt uit door vaagheid. Het zit vol met slagen om de arm. Ik kan niet begrijpen, dat besturen van arbeidersorganisaties zo iets uitgeven, in de verwachting, dat hun leden daarmede de zaak duidelijk zal worden gemaakt. Als wij ons nuchter afvragen, wat het onderscheid is tussen dit adres en de nota van de Regering, dan moeten wij vaststellen, dat het antwoord op die vraag het duidelijkst tot uiting kwam in de rede, welke de heer Andriessen hier heeft gehouden: een kwestie van het verschuiven van de datum van invoering. Al het gepraat over ombuiging van beleid, ontevredenheid en formele bezwaren is niets anders dan kattegeblaas, waar absoluut niets van overblijft. Het enige tastbare onderscheid tussen de nota van de Regering en het standpunt van de drie vakcentrales betreft de kwestie van de datum van invoering. Wie met de eeuwigheid rekent, vindt dat niet eens zo'n belangrijke kwestie, ofschoon wij van onze kant een verschuiving van de datum ook wel iets vinden, al is het niet veel.

Erger wordt het, wanneer de besturen van deze drie vakcentrales hun voorstel tot verschuiving van de datum van invoering motiveren met de werkloosheid, die gewoonlijk op 1 januari heerst, en de schok, die de invoering onder de arbeiders in de winter teweeg zal brengen. Dit wijst erop — zij geven zich met deze redenering volkomen bloot — dat het hun er niet in de eerste plaats om gaat deze verslechtering nog enige tijd af te wenden, maar dat het hun erom gaat, zoals men dat in de politiek van tegenwoordig zo cru mogelijk zegt, de politiek van deze Regering zo goed en zo handig mogelijk aan de arbeiders te verkopen. Dat de KAB- en de CNV-leiders dat doen, kan ik tot op zekere hoogte begrijpen, hoewel niet billijken, want het is hun Regering. Zij hebben deze Regering aan het bewind gebracht en zij steunen deze Regering.

Natuurlijk is de verschuiving van de datum niet het enige, waarom in het adres wordt gevraagd. Hierin wordt ook gevraagd om niet-invoering van de verhoging van de melkprijs. Er wordt echter niet tegen de bestedingsbeperking opgetreden. Er wordt bezwaar gemaakt tegen de datum van de invoering van de loonverbetering, maar er wordt niet klip en klaar een loonronde geëist tot opheffing van de gevolgen van de bestedingsbeperking, zoals in duidelijke woorden in het verkiezingsprogram van de PvdA was geformuleerd.

Het is jammer, dat de leiding van het NVV zich in spel heeft laten betrekken. In het adres van de vakcentrales neemt het NVV geen eigen standpunt in. Het verschuilt zich achter de manoeuvres van de KAB- en de CNV-leiders; het voert opnieuw de Uniepolitiek, die door de arbeiders in de bedrijven werd bekritiseerd en in het NVV werd afgewezen.

Het is in het debat nog duidelijker geworden dan in het adres, dat de leiding van de Partij van de Arbeid en het NVV — een personele unie

hier vertegenwoordigd door de heer Roemers — geen ernstige oppositie tegen de regeringspolitiek voert of wenst te voeren.

Wij hebben voordat het debat begon, een uur lang schermutselingen gehad over een op zichzelf nuttige, maar toch niet zeer belangrijke technische kwestie met betrekking tot de Algemene Weduwen- en Wezenwet. Toen was de Partij van de Arbeid volledig in de oppositie. Ten aanzien van de diepvrieskippen werd eveneens vol vuur oppositie gevoerd. De lijkbezorging had ook de grootste aandacht. Maar *vandaag* komt het erop aan oppositie te voeren. Dan constateer ik, dat de heer Roemers geen oppositie heeft gevoerd en dat hij voor deze Regering in de hoofdzaak heeft gecapituleerd. Ik ben ervan overtuigd, dat het onder de arbeiders in de bedrijven grote teleurstelling zal wekken, dat de Partij van de Arbeid en de NVV-leiding hier vandaag morele steun aan een reactionaire Regering hebben verleend, dat zij een loyaliteitsverklaring hebben afgelegd ten aanzien van de z.g. vrije loonpolitiek, die zij jarenlang ten scherpste, en terecht, hebben bestreden, en dat zij op alle andere punten door de knieën zijn gegaan.

Aan het slot van zijn rede bracht Paul de Groot nog de volgende punten naar voren:

Het snel bekend maken van de kwaliteitseisen die moeten gelden voor de huurverhoging van woningen van vóór 1918. Deze ook te doen gelden voor woningen van na 1918.

Bevriezing van de personele belasting op het huidige niveau.

Geen huurverhoging voor thans gereedkomende woningen, zoals nu voorzien wordt.

Een compensatie van 5% met een minimum van f 6.— in eerste klas gemeenten.

Volledige verstrekking van de compensatie, ook aan gehuwde vrouwen en jongeren onder de 23 jaar, voor wie het leven ook duurder wordt en die immers mee betalen in de huur.

Terugbrenging van de compensatie tot twee gemeenteklassen, waarbij de laagste zou vervallen.

1) Dit wordt thans april 1960.

2) Omdat het systeem van compensatie van de melkprijsverhoging door middel van de verhoogde kinderbijslag bijzonder moeilijk in deze berekening te betrekken was, heeft de spreker dit punt in dit verband ter zijde gelaten.

Het bleef een kanselboodschap

IN het januari-nummer van dit tijdschrift is het voorlopige ontwerp van een nieuw beginselprogram der PvdA als een kanselboodschap gekarakteriseerd. De aankondiging van dit ontwerp door het PvdA-bestuur als „voorlopig” kon de gedachte wekken, dat het zelf niet al te zeer ingenomen was met de vrucht van het werk van ds. Banning cs. Inmiddels is echter een tweede ontwerp gepubliceerd, dat aan het na-jaars-congres zal worden voorgelegd. Dit houdt in, dat het door het bestuur van de PvdA verdedigd zal worden.

Na bestudering van dit tweede ontwerp kunnen we echter alleen maar zeggen, dat het een kanselboodschap is gebleven, een „aaneenschakeling van vaagheden en ongrijpbare waangedachten”, zoals het eerste ontwerp al werd getypeerd, waarbij slechts een ding opvalt: het volledig loslaten van de strijd voor het socialisme.

Men kan zich moeilijk uitspreken over de vraag of men hier te maken heeft met een verbetering van het eerste ontwerp. Immers, aangezien de commissie-Banning voortgeborduurd heeft op de grondslag van het aanvankelijke stuk, kon van een „verbetering” geen sprake zijn. Een onding blijft een onding, ook al wordt het opgekalefaterd.

Misschien is de volgende jaarlijk revolutionaire verandering wel typerend: Zoals men weet werd de strijd voor een socialistische maatschappij in het eerste ontwerp vervangen door een herdenking van de om zo te zeggen merkwaardige helden uit de oertijd, die voor het socialisme hebben gestreden. Deze roerende passage is in het definitieve ontwerp van de aanhef naar het einde verhuisd, hetgeen ongetwijfeld symbolisch is en, bovendien het schrappen vergemakkelijkt, zo men later behoefte mocht gevoelen weer eens geheel en al nieuwe „beginselen” te bedenken.

*

AANGEZIEN de discussie over het eerste ontwerp een interne zaak van de PvdA was, zijn wij daar natuurlijk niet van op de hoogte. Het vermoeden mag echter geuit worden, dat de critiek niet mals is geweest. Dit valt op te maken uit de radicale toon, die ds. Banning in een toelichtend artikel op het tweede ontwerp in *Paraat* van 23 mei jl. bezigt. In het nieuwe ontwerp zijn twee langdradige hoofdstukken, getiteld „De zedelijke drijfkrachten van het socialisme” en de „Veranderende maatschappij” uit het eerste ontwerp niet opgenomen.

De verklaring kan tweeledig zijn. Enerzijds deelt ds. Banning mee dat zijn commissie „op aandrang uit verschillende streekvergaderingen” iets uit de „zedelijke drijfkrachten” in de nieuwe versie heeft opgenomen omdat „hoofdstuk XII oud program enkele zeer waardevolle uitspraken bevatte, die men wenste te handhaven”. Erg duidelijk is dat niet. Maar in „hoofdstuk XII oud program” (van 1947) staat o.m. dat de PvdA het haar roeping acht „alle werkenden van het Nederlandse volk, die, in opstand gekomen tegen het onrecht en lijden in de kapitalistische samenleving, bezielde zijn met een positieve wil tot gerechtigheid enz.” samen te brengen.

Het „onrecht en lijden in de kapitalistische samenleving” was al uit het eerste „voorlopige” ontwerp verdwenen en is ook niet in het tweede terug te vinden. Wel wordt er zeer in het algemeen — zo in de trant van een kanselredenaar gesproken over het „verlangen naar gerechtigheid, vrijheid en solidariteit”. De tanden zijn er dus uitgetrokken, maar de streekvergaderingen meenden er in elk geval nog iets van de oude geest in terug te vinden.

Aan de andere kant bevatten deze twee geschrapte hoofdstukken zoveel baarlijke nonsens, dat het voor deze streekvergaderingen best onaanvaardbaar geweest kan zijn. Want als men bijvoorbeeld de nu verdwenen passage herleest, waarin staat, dat in de „veranderde maatschappij” „de ongelijkheid van inkomens is verminderd”, dan kan ook een gewone PvdA-er aan de hand van eigen ervaring zeggen, dat daar niets van waar is. Ten overvloede heeft nog zeer onlangs zulk een onverdachte getuige als de KVP-staatssecretaris Schmelzer cijfers genoemd, waaruit blijkt, dat „de tegenstelling tussen vermogensbezitters en de niet-bezitters steeds groter wordt” (zijn eigen woorden!)

Overigens moeten wij zeggen, dat de gedachten die in de twee verdwenen hoofdstukken ontwikkeld zijn, in het nieuwe ontwerp volledig teruggevonden kunnen worden. De strekking van het hele betoog, nl. dat het kapitalisme „principiëel” of „wezenlijk” is veranderd, is gehandhaafd, zodat hetgeen Joop Wolff in het januari-nummer van dit tijdschrift over het eerste ontwerp gezegd heeft, ook voor het tweede zijn betekenis heeft behouden.

Maar de demagogie is nog wat aangedikt. Als men ds. Banning moet geloven, dan is het program-ontwerp thans eigenlijk nog veel radicaler, dan wat de „oude socialisten” in hun wildste dromen ooit hadden kunnen bedenken.

*

IN zijn toelichtend artikel zegt hij dat het ontwerp nu „logisch, doorzichtig en eenvoudig” is opgebouwd.

Het „logische” zit ’m daarin dat het begrip democratisch-socialisme nu „centraal” gesteld is en hij vervolgt:

„Hier hebben wij het hart van het hele beginselprogram. De oude socialisten onder ons herinneren zich hoe wij vroeger konden volstaan met de omschrijving: socialisme is socialisatie van grond en productiemiddelen. Dat was een uitsluitend economische omschrijving, die het in een bepaalde constellatie wel deed — zij die haar hanteerden wisten drommels goed, dat het om veel méér ging, nl. om de mens óók in de proletariër, en om de menswaardige samenleving. Wij — de programcommissie en het PB — menen dat in de huidige (spatiëring van Banning, red. P en C) constellatie dat meerdere duidelijk moet worden geformuleerd: wij kunnen niet meer leven in de sfeer der verwachtingen, wij leven in de periode van verwerkelijking. Daarom duidelijk vijf sectoren van menselijk samenleven onderscheiden.”

Het is nodig dit glibberige schijn-radicalisme te ontleden.

Ten eerste wordt de „oude socialisten”, waarmee Banning zich „innerlijk verbonden” voelt, demagogie verweten. De eis van socialisatie der productiemiddelen „deed het toen wel”!

Ten tweede weet Banning drommels goed dat zij niet alleen wisten dat het om meer ging, maar dat ook zeiden! En wel zeer uitvoerig.

Ten derde is het de vraag, wat Banning met „de periode van verwerkelijking” bedoelt. Als hij de verwerkelijking van het socialisme in de Sowjet-Unie, China en de volksdemocratische landen op het oog heeft, dan moet hij maar zijn beginselprogram geheel overschrijven. In elk geval zouden we het daar mee eens zijn.

Maar hij bedoelt dat hier in Nederland de periode van verwerkelijking van het socialisme is ingetreden. Leeft hij op de maan? Wij zien hier geen socialisme.

Wel zien wij een rechtse regering met uitgesproken leiders van het monopoliekapitaal in de ministerszetels, wij zien toenemende economische machtsconcentratie der grote ondernemers en een duidelijke landspolitiek, gericht tegen de werkende mens. Men kan nu toch moeilijk aannemen, dat Banning het kabinet-De Quay als de verwerkelijking van zijn dromen ziet?

*

TEN vierde, wat is eigenlijk de strekking van de „weldoordachte” indeling van het program in „vijf sectoren”?

Volgens Banning moet de „hervormingsarbeid”, de „verdediging van de rechten van de enkeling”, de „bescherming van zwakke groepen”, „de versterking van de menselijke verbondenheid in heel ons volk” (tussen Sidney v. d. Bergh en zijn chauffeur bij voorbeeld) voorop staan.

Vervolgens moet de staat verbeterd worden en dan mag er eindelijk gedacht worden aan de „sociaal-economische orde”. Wie echter meent, dat men daar dan wél de gesmade leuze van de „oude socialisten” — onteigening van de productiemiddelen — terugvindt, die is wel zeer naief.

Want — ziet U, de mens staat voorop. „Jeder die een menselijk aanzicht draagt” moet als mens geëerbiedigd worden. Wat bedoelt Banning met deze verheven boodschap? Ter toelichting zegt hij: „Er is socialisatie van grond en productiemiddelen denkbaar, die deze eerbiediging van de mens vertreedt”!

Daarom moet de mens dus voorop staan, — en daarom heeft men de hele eis maar laten vallen!

Banning stelt de hele kwestie niet alleen op z'n kop, maar maakt zijn hele menselijkheidspreek tot een leugen.

Want de rechten van de enkeling, de bescherming van de zwakke groepen en nog veel, veel meer komen juist in het gedrang, worden en blijven vertreden, zolang de kapitalisten in hun machtsposities blijven zitten. De miljoenen „enkelingen” die tot de arbeidersklasse behoren, worden uitgebuit en daar helpt geen zedelijk protest tegen. Van de nog wel „centraal” gestelde democratie — socialistische democratie — kan niets terecht komen zolang een kleine meerderheid van uitbuiters over de middelen tot uitbuiting van miljoenen blijft beschikken en bovendien over de machtsmiddelen van de staat om hun wil op te leggen! Kort en goed: Aan het „onrecht en lijden in de kapitalistische samenleving” (Program-1947) komt geen einde, zolang men haar ongemoeid laat.

ZOALS gezegd: het hele socialisme is over boord gezet. Wat dat betreft is er tussen het eerste en het tweede ontwerp geen verschil. Er zijn zulke lamledige formuleringen uit het eerste ontwerp overgenomen, als:

— De partij bestrijdt de ook in de veranderde maatschappij nog sterke kapitalistische krachten;

— Zij erkent de waarde voor het economische leven van de vrijheid van bedrijf (sierlijke buiging voor de VVD-demagogie en de uitbuiters);

— De eigendom der productiemiddelen behoort ondergeschikt te zijn aan het welzijn van de gehele gemeenschap (het temmen van de tijger is in volle gang);

en eindelijk:

— Socialisatie van de voornaamste productiemiddelen... zal noodzakelijk zijn wanneer dit het doeltreffende middel is voor instandhouding van de werkgelegenheid, de breideling van economische machtsposities en de verkrijging van een doelmatige taakvervulling van bepaalde takken van productie en dienstverlening.

Nu moet gezegd worden, dat deze zinsnede een ietwat radicaler klank heeft dan de overeenkomstige formulering in het oorspronkelijke ontwerp. Maar dit is een kwestie van woorden. De hele paragraaf verplicht tot niets, vooral als men bedenkt dat de formidabele uitspraak er aan voorafgaat, dat deze particuliere beschikkingsmacht „bepert” dient te worden, „voorzover het gemeenschapsbelang dit nodig maakt.”

Wie zal dat uitmaken? En wie zal uitmaken, of „socialisatie van de voornaamste productiemiddelen” wel nodig is in het belang van dit of van dat?

De staat!

Maar de staat is het instrument van dezelfde eigenaars van de productiemiddelen, van de grote monopolies, van Sidney v. d. Bergh en de overige als ministers verklede vertegenwoordigers van het grote kapitaal.

Ds. Banning staat er echter op, dat eerst deze staat getemd moet worden, eerst moet de maatschappij hervormd worden en pas daarna wil hij wel overwegen of het beslist en dringend nodig is, de machtsposities een ietsje af te breken, waarop de heerschappij van het kapitalistische stelsel berust. Zoals gezegd: hij zet de zaken op hun kop en wij blijven er bij dat die oude, gesmade socialisten het bij het goede einde hadden. Want wat betekent „hervorming van de maatschappij”, als de grondslag waarop zij berust onaangetast blijft?

*

TERWIJL het hele nieuwe ontwerp de glibberigheid van woordkeus van het eerste behouden heeft, moet men erkennen dat het op sommige punten wel begrijpelijker is geworden.

Zo is thans gelukkig het vraagstuk van het Oostenrijkse (of Bonn'se en Romme'se?) volkskapitalisme duidelijker uit de verf gekomen.

In het eerste ontwerp werd hierover gezegd: „In het kader van een wenselijke spreiding van bezit bevordert de overheid de vorming van een vermogensreserve voor de niet-bezittenden”. (U gelieve zich hieronder voor te stellen wat het beste uitkomt. Waarom „de overheid” — het super-bestuur van de ondernemers — zo iets zou moeten doen, was de ontwerpers waarschijnlijk zelf niet duidelijk.)

In het tweede ontwerp is dit veranderd in:

„Mede ter wille van de spreiding van het bezit dienen de werknemers aanspraken te verkrijgen op het in de ondernemingen opgehoopte vermogen”.

Wij zeggen: dit is duidelijker. Want het kan niets anders betekenen, dan dat de arbeiders in de een of andere vorm aandeelhouders moeten worden.

De opzet van dit „volkskapitalisme” is al zo vaak uiteengezet, dat wij hier met een beknopte samenvatting kunnen volstaan. De zaak komt kort en goed hierop neer, dat een deel der lonen ingehouden wordt voor investering in het bedrijf. Het fijne van de zaak bestaat dus daarin, dat de arbeiders zelf de strik moeten leveren, waaraan men ze ophangt, of wat minder cru uitgedrukt: dat zij zelf de middelen moeten leveren voor hun verscherpte uitbuiting.

De andere kant van het volkskapitalisme is de poging om de loonstrijd te verhinderen, de arbeiders te corrumperen door hun een eigen „winst”-belang in het bedrijf te suggereren. Tenslotte gaat een „aandeelhouder” toch niet tegen zichzelf staken?! Deze poging tot verstikking van het klassebewustzijn heeft in Amerika reeds grote omvang aangenomen, waar belangrijke delen van de arbeiders een soort „volksaandelen” werd opgedrongen. Het heeft echter niet kunnen verhinderen, dat grote stakingsbewegingen plaatsvonden en plaatsvonden. Prof. Romme loopt — zoals bekend — reeds lang met dezelfde ideeën rond. De Oostenrijkse sociaaldemocraten, die in het verleden vaak als de linker vleugel in de socialistische internationale golden, hebben het volkskapitalisme thans ook in hun „beginselprogramma” opgenomen en de aangehaalde zinsnede uit het nieuwe ontwerp-program van de PvdA is daar de weerslag van.

Want men kan toch moeilijk aannemen, dat deze nieuwe zwenking naar rechts het gevolg is van de critiek die op het eerste ontwerp is uitgeoefend.

*

EEN verdere ontleding kunnen we ons wel besparen, aangezien dit slechts een herhaling zou kunnen worden van hetgeen reeds over het eerste ontwerp is gezegd.

Zeker, in woord en toon zijn bepaalde concessies gedaan. Een stukje openlijk anti-communisme uit het eerste ontwerp is gelukkig verdwenen. En dat is wel iets! Maar het „communistische kolonialisme” dat al zoveel goede diensten in pamfletjes van „Vrede en Vrijheid” heeft bewezen, prijkt ook in dit beginselprogramma! Daarentegen ontbreekt zelfs maar een verwijzing naar het Nederlandse kolonialisme in Nieuw-Guinea en „de West”.

De verklaring van trouw aan „de democratieën” van het NAVO-pact is gehandhaafd.

En zo is dus dit ontwerp, dat thans aan het congres zal worden voorgelegd, gebleven wat het was: een document van capitulatie, een nieuwe poging om zich aanvaardbaar te maken bij de reactie. Een gezwollen zedepreek, zeker. Maar een afspiegeling van wat er werkelijk leeft in de PvdA? Neen!

F. BARUCH

Concentratie van bedrijven en de Euromarkt

ZOALS de kapitalistische productiewijze leidt tot bezitsopeenhoping bij relatief steeds minder families, zo leidt zij ook tot het concentreren van de produktie in een relatief steeds kleiner aantal grotere ondernemingen en fabrieken. Dit proces gaat evenwel niet altijd even snel en zoals een rivier onherroepelijk naar zee vloeit, maar op bepaalde plaatsen stroomversnellingen en elders bijna stilstaande poelen vormt, zo vertoont ook dit proces, naar gelang en tijd, allerlei variaties. In een periode van uitbreiding van zaken ziet men soms zelfs het tegendeel schijnbaar overheersen. Dan ontstaan er talrijke kleine ondernemingen die tijdelijk voor de middenstand de illusie kunnen scheppen, dat er toch nog voor velen zelfstandige mogelijkheden in het kapitalisme zijn weggelegd.

Dit leidt dan echter later tot bittere ontgoocheling.

Zo werden in de jaren rondom de tweede wereldoorlog in Nederland zeer veel jamfabriekjes opgericht. Door het gebrek aan broodbelegging van dierlijke oorsprong hadden zij de wind mee. Maar van de ruim 170 van deze fabriekjes een jaar of 12 geleden, zijn er nu slechts enkele over. Over een grotere periode wint de concentratie het altijd.

Het is belangwekkend hier enkele cijfers over dit concentratieproces in Nederland aan te halen.

Zo bestonden er aan het einde van de tweede wereldoorlog in ons land 300 bedrijfjes die cosmetische waren vervaardigden. Dit was veel meer dan voor de oorlog. Maar in 1950 waren er van deze 300 nog maar 65 over.

Omstreeks 1861 waren er in ons land 1200 leerlooierijen; maar dit liep terug tot 121 in 1938; daarna klom het aantal weer tot 160 in 1950.

In het begin van de vijftiger jaren werden in Nederland enige cellulosefabrieken opgericht; deze zijn nu weer stilgelegd. Dit gebeurde ook met vlasspinnerijen.

Elk jaar verdwijnen er duizenden kleine bedrijfjes. Bijv. alleen al in industrie en ambacht verminderde het totale aantal bedrijven waarin minder dan 5 arbeiders werkten; in 1952/1953 met 3.689 bedrijfjes en in 1953/54 met 5.385 bedrijfjes. Omdat er ook nieuwe bedrijven worden opgericht is het aantal bedrijfjes dat ophoudt te bestaan of zelfstandig te bestaan, natuurlijk nog veel groter. Daarentegen groeit in de meeste bedrijfstakken het aantal grotere bedrijven.

De statistiek van de bedrijfsgrootte leert ons bijv. dat terwijl in 1905 nog slechts 30 pct van de arbeiders in bedrijven met meer dan 200 arbeiders elk werkte, dit in 1938 reeds ongeveer 40 pct was en in 1956 50 pct. In 1952 waren er 250 bedrijven in Nederland met een gezamenlijk vermogen van 6.700 miljoen gulden tegen bijna 4000 kleinere NV's met een totaal vermogen van slechts 325 miljoen.

Vooraf in tijden van economische moeilijkheden, van depressie en crisis is deze concentratietendens duidelijk waar te nemen. Dan treden stroomversnellingen op bij de concentratie.

Het is niet moeilijk te raden waarom dit gebeurt. Grote bedrijven met moderne machines en massa-productie kunnen veelal goedkoper leveren dan kleine bedrijfjes. Wanneer de prijzen dalen moeten de kleintjes het vaak opgeven. Daarbij komt nog dat de grote ondernemingen veelal financieel zo krachtig zijn, dat zij gedurende een veel langere tijd in staat zijn om klappen te verduren. Zij hebben daarvoor de geldelijke reserves en eventueel kunnen zij ook gemakkelijker krediet krijgen dan kleine ondernemingen. Overigens gebeurt het ook, dat bepaalde grote ondernemingen, in een bedrijfstak, besluiten een kunstmatige crisis te veroorzaken door een „lage-prijzen-oorlog” te voeren en daardoor andere concurrenten uit te schakelen. Daarna stellen zij — iets dergelijks gebeurde bij de overname van de „Holland-Meelfabrieken” door „De Sleutel” — deze concurrenten voor de keus door hen te worden overgenomen of de strijd te staken.

Horizontale concentratie

DIT leidt dan tot de zogenaamde horizontale concentratie van bedrijven, die dezelfde producten vervaardigen. Hierbij zijn trouwens overgangsvormen, zoals de kartelafspraken. Een aantal bedrijven sluit b.v. een overeenkomst om niet onder een bepaalde prijs te verkopen; dikwijls sluit dat in, dat de markt wordt verdeeld onder de fabrikanten, zodat ieder een eigen gebied krijgt; en dikwijls heeft het ook tot gevolg, dat de productie in de afzonderlijke bedrijven wordt afgestemd op deze afspraken. Nog een stap verder gaat men, wanneer een aantal fabrieken ook besluit de productie van bepaalde artikelen slechts in één of in enkele ondernemingen van de betrokken groep te doen plaats vinden. Men is hier dan ook al zo dicht bij werkelijke concentratie, d.w.z. samenvloeiing van bedrijven, dat meestal dit laatste niet lang meer op zich laat wachten en op een zeker moment onvermijdelijk wordt.

De horizontale concentratie kan zich dus op twee manieren voltrekken: ofwel door het uitgroeien van één of meer ondernemingen tot een overheersende positie in de betrokken branche, ofwel door het samenvoegen van bedrijven tot grotere eenheden. Meestal gaat echter het een met het ander gepaard. Ondernemingen zoals Philips en Unilever vertonen zowel een sterke groei van hun eigen fabrieken als overname van bedrijven van anderen. Naast de voorbereiding van de overname of de concentratie door kartelafspraken, kan deze voorbereiding tot concentratie ook geschieden door financiële middelen, zoals het opkopen van aandelen, het verstrekken van credieten e.d. Vaak geschiedt dit via banken of financiersmaatschappijen, die nauwe verbindingen hebben met het een of andere concern. Er worden dan „holdings” of werksmaatschappijen opgericht, die het aandelenbezit concentreren.

Vertikale concentratie

Men spreekt van verticale concentratie wanneer bedrijven worden samengevoegd, die niet dezelfde producten vervaardigen, maar producten die weer als grondstoffen of halffabrikaten dienen in de andere betrokken bedrijven — dus beheersing van het productieproces

van grondstof tot eindproduct. Zo is in het buitenland, vooral in het Ruhrgebied een algemeen verschijnsel, dat ijzer- en staalfabrieken ook de steenkoolmijnen beheersen waar zij hun brandstof vandaan halen, de transportonderneming die deze brandstof en hun eigen eindproducten vervoert en dikwijls ook bedrijven waar het staal dat zij produceren wordt gewalst en verwerkt (b.v. scheepswerven). In ons land is er b.v. bij Philips ook in sterke mate sprake van verticale concentratie.

Het Staatsmijnbedrijf is ook een vertikaal geconcentreerde onderneming, waarvan de productie begint bij steenkool en gas en eindigt met kunstmest en een groot aantal chemische producten. De Hoogovens, vooral door hun deelnemingen in West-Duitsland, ontwikkelen zich ook in deze richting. Sterke voorbeelden op wereldschaal zijn natuurlijk de Unilever en Koninklijke Olie concerns. Bij Unilever omvat deze verticale concentratie tropische plantages, scheepvaartondernemingen, visserij-veevoeder-zeep- en margarinefabrieken, vleeswaren-pharmaceutische- en roomijsfabrieken. Niet lang geleden nam de Unilever, de N.V. Vita-diepvriesfabrieken over en via Zwanenberg-Organon, de vleeswarenfabriek E. Noack.

Bij de Koninklijke strekt zich de productie eveneens uit van de bron (aardoliewinning) via het transport (de tankervloot) naar de verwerking (raffinaderijen) en de verwerking van aardolieproducten (chemicalia, synthetische wasmiddelen, pharmaceutica, enz.) terwijl in beide gevallen er ook nog een aantal „zijlijntjes” zijn.

In de praktijk leidt horizontale concentratie eveneens — na zekere tijd — tot verticale concentratie.

In de laatste jaren is het concentratie-proces in Nederland sterk versneld. Dit heeft verschillende oorzaken.

Thans versterkte concentratie

Een van de voornaamste oorzaken houdt verband met de stormachtige technische ontwikkeling. De toepassing van allerlei elektronische methoden bij de zogenaamde automatisatie van de bedrijven vergroot de voorsprong van de grote concerns, terwijl ook de uitgebreide wetenschappelijk-technische research-werkzaamheid, die thans nodig is voor het ontwikkelen van nieuwe producten, slechts door grote bedrijven kan worden bekostigd. Een versnelde technische ontwikkeling is echter actueel geworden, nu door de liberalisatie van de invoer zowel uit de Europese als uit de dollarlanden de concurrentie van het buitenland steeds scherper wordt gevoeld.

Door het vooruitzicht van de Euromarkt werd de kwestie echter nog acuter. Men vreest daarvan vooral zeer scherpe concurrentie van de zijde van de Westduitse industrie, die b.v. voor de oorlog op vele terreinen de Nederlandse markt beheerste en toen ruim een derde van de totale import van Nederland voor haar rekening nam. Hoewel in de afgelopen jaren de invoer uit Westduitsland sterk is gestegen, is het Westduitse aandeel thans nog slechts een-vijfde, zij het dan toch, dat Westduitsland reeds nu de belangrijkste leverancier van Nederland is. En in Westduitsland telt men 1091 grote ondernemingen met meer dan 1000 arbeiders tegen in Nederland slechts 100!

Nog iets kwam daarbij. Teneinde van de lage lonen in Nederland en

de vooruitzichten van de Euromarkt te profiteren hebben zich in de laatste jaren veel Amerikaanse ondernemingen, waaronder vele zeer grote, in Nederland gevestigd. Deze ondernemingen doen de Nederlandse een steeds fellere concurrentie aan, waarbij de Amerikaanse firma's het voordeel hebben allerlei patenten te kunnen toepassen, waarover de Nederlandse industrie niet beschikt.

De verscherpte concurrentie deed zich bijzonder fel gevoelen tijdens de achteruitgang van de economische bedrijvigheid in 1958. Tegelijkertijd was het toen al vrij zeker, dat vanaf 1 januari 1959 de eerste tariefverlagingen zouden plaatsvinden tussen de landen onderling van de Euromarkt. Ook zou de import van bepaalde artikelen verruimd worden, die tot dusver slechts in beperkte hoeveelheden mochten worden ingevoerd. Dit kon natuurlijk alleen maar de buitenlandse concurrentie op de Nederlandse markt verscherpen.

Ook om in het buitenland met machtige concerns uit de grote industrielanden te kunnen concurreren werd in de afgelopen jaren tot vergaande samenwerking en zelfs tot fusie overgegaan. Het is niet verwonderlijk, dat in 1958-1959 een nieuwe golf van concentraties over het Nederlandse bedrijfsleven sloeg. De „Verenigde Machinefabrieken”, de fusie van de Nederlandse Kabelindustrie en de Draka en van de Verenigde Aannemersbedrijven v.h. Zwolsman en de firma V.A.M., zulke vormen van samenwerking als de NEDECO (grote werken in het buitenland) — zijn daar voorbeelden van. Onlangs ontstond een combinatie „N.V. Transatlantica” uit cultuurmaatschappijen, die voorheen in Indonesië werkzaam waren en thans hun activiteit richten op Zuid-Amerika.

Zo zagen wij verder de overname van de Kon. Fabrik van Rijtuigen en Spoorwegen J. J. Beynes door de Verenigde Machinefabrieken, die enkele jaren geleden zelf reeds uit een samenvoeging van Werkspoor en Stork waren ontstaan.

Deze horizontale concentratie (Werkspoor en Stork vervaardigen ook spoorwegmateriaal) vloeit voort uit de zware crisis van de wagonindustrie in Nederland, die o.a. ook geleid heeft tot de opheffingen van de Allanfabrieken te Rotterdam. De oorzaak hiervan lag in de voltooiing in 1957 van het moderniseringsprogramma van de Nederlandse Spoorwegen, waarvoor deze fabrieken jarenlang hadden gewerkt. Door de felle internationale concurrentie werden ook de buitenlandse orders schaars. Deze waren in de afgelopen jaren ook vrij omvangrijk geweest (India en Argentinië). Er is een enorme overcapaciteit in Europa aan wagonfabrieken zodat b.v. België alleen al aan de huidige wereldvraag van spoorwegwagons zou kunnen voldoen! Ook Beynes stond voor sluiten. De crisis werd verscherpt doordat verschillende belangrijke orders voor trammateriaal aan buitenlandse firma's werden gegund.

Voor de bouw van de eerste atoomcentrale in Nederland hebben zes grote firma's: De Schelde, Rotterdamse Droogdok, Philips, Werkspoor, Breda'se Machinefabriek v.h. Bakken en Rueb en Stork tot samenwerking besloten. Deze geschiedt overigens ook in samenwerking met enige grote Engelse firma's.

Een dergelijke voorbereidende samenwerking bestaat er ook ten aanzien van het Krupp-project op Rozenburg bij Rotterdam, voor een twee-

de Hoogoven- en Staalbedrijf. Naast drie grote banken (de Rotterdamse, de Amsterdamse en de Twentse) vinden wij in deze voorbereidende samenwerking N.V. Neerlandia, de Steenkolenhandelsvereniging, de Nederlandse Kabelfabriek, de Wit en Zonen en ook de Hoogovens en Staatsmijnen.

Een belangrijke concentratie voltrekt zich rondom de Koninklijke Nederlandse Zout. Niet alleen is deze de grootste aandeelhouder in de nieuwe Nederlandse Soda-industrie in Delfzijl, maar het bedrijf heeft eveneens een fusie aangegaan met „Electrozuur” in Amsterdam.

Door middel van de nieuwe N.V. Algos was er ook een nauwe technische samenwerking ontstaan tussen de Albatros Superfosfaatfabrieken en andere kunstmestfabrieken in Nederland, o.a. Coenen en Schoenmakers en de „Nieuwe Maatschappij” te Sas van Gent.

En als klap op de vuurpijl heeft nu de Koninklijke Zout de Albatros overgenomen, alsmede de Gembo-watrglasfabriek. Hierdoor is de Koninklijke Zout een van de grote Nederlandse concerns geworden. Het nominale kapitaal is in korte tijd gestegen van Fl. 18 tot Fl. 38 miljoen en de beurswaarde van het aandelenkapitaal is thans Fl. 225 miljoen! Via Albatros is de Koninklijke Zout nu ook verbonden met „Cyprus Mines”, met welke Amerikaanse firma een zwavelzuurfabriek wordt gebouwd.

Zoals er in de metaalsector vergaande samenwerking ontstond ter wille van nieuwe producten (atoomcentrale-onderdelen), zo werken zes grote Nederlandse textielbedrijven samen in de N.V. Hollantor te Veenendaal, waar voor het eerst in Europa stoffen worden vervaardigd zonder spinnen of weven. Het zijn de Kon. Ned. Katoen, de Kon. Textiel, Ten Cate, de spinnerij Oosterveld en de Veenendaalse Stoomspinnerij. Dit alles geschiedt in nauwe samenwerking met het Engelse bedrijf, die dit procédé al eerder had toegepast.

Ook in de wolindustrie en de tapijtindustrie zijn verschillende vormen van nauwe samenwerking aan het groeien.

Hetzelfde geldt voor de voedselindustrie. Niet lang geleden werd zoals hierboven reeds vermeld, in de sector van de meelfabrieken een grote prijzenoorlog ontketend om de concentratie te forceren en het monopolie te versterken.

De beschuifabrieken Hille en Haust zijn in de greep van J. Hooimeyer en Zonen gekomen. Albert Hein. heeft zijn positie versterkt door nog meer bedrijven op te kopen.

In het bankbedrijf worden geregeld nieuwe concentraties vermeld, voornamelijk door de overname van kleinere bankkantoren door grote banken.

Een opvallend feit is, dat de concentratie-tendens zich niet beperkt tot Nederland, maar in vele gevallen sterk internationaal is getint.

Euromarkt-concentratie

In vele van deze gevallen wordt nu reeds gepoogd door samenwerking een sterke, zo niet een monopolie-positie te veroveren in het gebied van de Euromarkt. Een sterk voorbeeld is de SETEL, een gezamenlijke onderneming van vijf Westeuropese concerns (Philips, Thom.

Houston, Telefunken, de Belgische A.C.E. en Finmeccania) voor de vervaardiging van militaire raketten.

Er waren ook dergelijke plannen voor een Euromarkt-samenwerking van luchtvaartmaatschappijen. Op het laatste ogenblik heeft echter de KLM afgezegd, zodat in deze „Air-Union” alleen de Westduitse, Franse, Belgische en Italiaanse luchtvaartmaatschappijen deelnemen.

In het bankbedrijf werd de „Eurunion” opgericht o.a. door de Pierson-Heldring en Pierson-bank met de Berliner Handelsgesellschaft, Credit Commercial, Compagnie Financière (Frankrijk), Banque Lambert en de Cie d'Outremer (België) en de Banca di Credito Finanziario. Iets dergelijks is ook de recente „France Valor” met uit Nederland, de Amsterdamse Bank.

Voor de financiering van de spoorwegen bestaat al sinds 1956 de „Eurofima” waaraan de Nederlandse Spoorwegen deelnemen.

Er werd ook een consortium opgericht van Westeuropese banken voor het verlenen van een crediet voor de olie-industrie in Mexico. Een belangrijk consortium van soortgelijke aard is de MIDECA met als president de welbekende oud-directeur van Unilever P. Rijkens. Hier nemen een groot aantal Nederlandse firma's, naast Westduitse, Franse, Engelse en Amerikaanse aan deel voor het oprichten van industriën in het Midden-Oosten in samenwerking met kapitaal uit deze landen. In een overwegend Frans-Westduitse combinatie, de „Association Eurofricaine” voor projekten in Frans-Afrika nemen o.a. ook de Nederlandse Hoogovens, Wm. H. Müller en de Billiton Mij. deel. Er wordt eveneens melding gemaakt van een Euromarkt-samenwerking tussen een aantal scheepswerf-fabrieken.

Dit zijn maar enkele voorbeelden van directe „Euromarkt-combinaties” waarvan er ongetwijfeld nog zeer vele andere bestaan. Deze Euromarkt-combinaties zijn natuurlijk ook van politieke betekenis omdat velen ervan direct belang hebben bij de opbouw van een beschermde Euromarkt. Ook nog in ander opzicht staan recente internationale combinaties waarbij Nederlandse bedrijven betrokken zijn, in verband met de Euromarkt.

Euromarkt moet nl. een beschermde markt worden, waardoor importen uit niet-Euromarktlanden bemoeilijkt zullen worden.

Amerikaanse Euromarkt-invasie

Dit is nu aanleiding voor vele buitenlandse concerns om in het Euromarkt-gebied filialen te stichten of met bestaande bedrijven een belangengemeenschap aan te gaan teneinde ook een produktiebasis in de Euromarkt te hebben en zodoende hun afzet in de Euromarkt te waarborgen zonder last te hebben van het buitentarief. (Het gemeenschappelijk invoertarief, dat voor alle Euromarkt-landen zal gelden). In de laatste jaren was er daarom een invasie van vooral Amerikaanse, maar ook enige Engelse, Zweedse en Deense bedrijven in Nederland. In dit verband zullen hier echter slechts voorbeelden aangehaald worden van buitenlandse bedrijven die belangengemeenschappen aangingen met Nederlandse bedrijven, waardoor dus de concentratiedens, maar dan in internationaal verband, tot uiting kwam.

De reeds genoemde Albatrosfabrieken gaan nu samen met de Ame-

rikaanse Cyprus Mine Corporation een nieuwe grote zwavelzuurfabriek bouwen bij Pernis. De Verenigde Blikfabrieken zijn nauwer gaan samenwerken met de International Can Cy. Ketjen breidt de reeds bestaande samenwerking met de American Cyanamid Cy. uit tot de fabricage van zwart carbon. AKU werkt zowel met Britse (Industrial Ltd.) als met Amerikaanse belangen (Goodrich) samen voor de productie van resp. plastic-grondstoffen en synthetische rubber. C. W. 't Hart te Rotterdam gaat textielmachines vervaardigen volgens licenties verkregen van de Within Machine Works. Nu in Engeland de „Morris” en „Austin”-productie in één hand is geconcentreerd (British Motor Corporation), worden thans automobielen van beide merken bij J. Molenaars's Automobielfabriek te Amersfoort gemonteerd en bij Verheul de Austin bestelwagen. Oliehaarden van de Amerikaanse Siegler Corp. worden nu vervaardigd bij Vulcaansoord. Het grote vatenconcern Van Leer heeft gemeenschappelijke projecten op touw gezet met de Amerikaanse Inland Steel Container Co.

De Tweka Tricotfabrieken zal badpakken vervaardigen volgens een licentie van de Amerikaanse „Cole of California”. Het Amerikaanse wereldconcern H. J. Heinz heeft de Taminau-fabrieken te Elst overgenomen. Het Ingenieursbureau Schuytvlok te Haarlem is voor $\frac{3}{4}$ in handen van de Amerikaanse Fluor Corporation gekomen en zal zich nu bezighouden met het ontwerpen en construeren van installaties voor de chemische industrie. Dit is slechts weer een greep uit de veel talrijkere gevallen, die zich hebben voorgedaan.

Naast deze voorbeelden van concentratie zijn er ook veel gevallen waarin een concentratie van bezit plaats vindt, waarover dikwijls weinig uitlekt naar buiten. Zo leidt bijv. het vergroten van het aandelenkapitaal meestal tot een verdere concentratie van het aandelenkapitaal in handen van enkele kapitaalkrachtige aandeelhouders die de nieuwe aandelen of wel gratis uitgereikt krijgen ofwel een voorkeursrecht hebben bij het verwerven ervan.

Concernbelangen beslissen

Het gevolg van deze gebeurtenissen is dat het aantal „zelfstandige” ondernemingen in Nederland steeds geringer wordt. De meeste ondernemingen maken deel uit van een concern, of een of andere belangengemeenschap, of een andere vorm van technische of kartelsamenwerking en dit dikwijls in internationaal verband.

Dit leidt ertoe, dat de ondernemingen meer en meer gaan specialiseren om als „deelfabrieken” in het grotere verband hun bijdrage te leveren. Vaak worden de aparte fabrieksdirecties slechts uitvoerders van het algemene bedrijfsbeleid dat ergens in een van de grote concernkantoren of zelfs in het buitenland wordt uitgewerkt.

Praktisch kan dit tot gevolg hebben, dat bijv. plotseling wordt bevolen het werk in een bepaalde fabrieksafdeling of zelfs in een gehele fabriek stop te zetten wanneer het concern besluit, dat elders de produktie voordeliger kan worden voortgezet.

Bij internationale belangen kan zelfs besloten worden de produktie in ons land geheel te staken en deze naar elders te verplaatsen, zoals bijv. is geschied met de Kaiser-Frazerfabrieken ofwel, integendeel om

deze ergens in het buitenland stop te zetten en naar Nederland te verplaatsen (zoals bij de Chrysler-vestiging in Rotterdam, die ten koste ging van werkgelegenheid bij de Chryslerfabrieken in Antwerpen). Voor talrijke klein- en middelbedrijven betekent de Euromarkt de keus tussen liquidatie of het opgeven van elke zelfstandigheid.

In de strijd om het dagelijks brood krijgt de arbeider dus in steeds grotere mate te maken met een „belangengemeenschap” of concern op nationale of internationale schaal. Daarom wijdt bijv. de Belgische vakbeweging al sinds jaren speciale aandacht aan de „holdings”, een soort van superondernemingen, die in feite over wel en wee van de arbeiders beschikken. De concentratiepolitiek van deze „holdings” is bijv. de schuldlige aan het sluiten van talrijke mijnen en fabrieken in de Belgische Borinage waardoor in deze streek een ware noodtoestand is ontstaan.

Blijkt er enerzijds dus uit de feiten over toenemende concentratie dat er, in het kader van de vakbeweging, steeds meer overleg tussen de arbeiders moet komen die, op verschillende plaatsen, met dezelfde kapitalistische groep te maken hebben, anderzijds is het ook duidelijk dat de onmiddellijke strijd voor arbeidersbelangen meer dan ooit vervlochten is met de algemene strijd tegen concerns, holdings, enz., die op het nationale vlak vooral door de politieke partij wordt gestreden. Het is op het politieke vlak van het staatsbeleid, dat, op de meest doeltreffende wijze, de macht van de concerns kan worden bestreden en — op langere termijn — vernietigd. Het is inderdaad zo dat het concernbeleid, door de overwegende plaats die deze in de volkshuishouding inneemt, het algemeen volksbelang raakt, waarbij de massa van de consumenten en belastingbetalers evenzeer betrokken is als de arbeiders in de concern-ondernemingen. In een recent artikel in P. en C. werd dit bijv. duidelijk aangetoond aan de hand van de ontwikkeling van het Unilever-concern. In de politieke strijd tegen de concern-dictatuur heeft trouwens de arbeidersklasse vele bondgenoten, die evenals zij, zwaar onder deze heerschappij zuchten, zoals de boeren, de middenstanders en de kleine- en middelindustrie, waarvan de belangen, door de concernpolitiek, steeds meer in het gedrang komen.

Concentratie en imperialistische tegenstellingen

Wanneer wij nu in het algemeen de concentratie-feiten van de laatste jaren overzien, dan treffen wij in grote getale samenwerking en fusie aan van middelgrote Nederlandse bedrijven ter versterking van de strijdpositie tegen de concurrentie van buitenlandse concerns. Daarnaast versterken het bankkapitaal en de grote internationale concerns hun positie in hun strijd tegen andere internationale concerns. Een deel van Nederlandse middelbedrijven is echter afhankelijk geworden van buitenlandse belangen, vooral Amerikaanse. En als vierde tendens treedt een „Euromarkt-concentratie” op, die in de meeste gevallen geheel ondergeschikt is aan de Westduitse-Franse concentratie, die zo kenmerkend is voor het wezen van de Euromarkt.

Het concentratieverschijnsel weerspiegelt dus en bevordert zelf ook de verscherping van de imperialistische tegenstellingen, die het kenmerk is van de periode van algemene kapitalistische crisis. Er is een

poging van overwegend Nederlands kapitaal om zich te handhaven in nieuwe vormen, aangepast aan de huidige economische werkelijkheid.

De grote strijd tussen Britse, Amerikaanse, Westduitse en Franse belangen waarbij vooral deze drie laatste allerlei combinaties zijn aangegaan (en ook Brits-Amerikaanse combinaties ontbreken niet) speelt zich ook op Nederlandse bodem af en verschillende Nederlandse bedrijven en belangen zijn hierbij nauw betrokken. Zoals blijkt uit de verwickelingen rondom de Euromarkt wordt de overheersende stroming althans in het bedrijfsleven, alsnog bepaald door het overwegende Nederlandse kapitaal en door de sterke bindingen van de twee voornaamste internationale concerns met het Britse kapitaal. Dit verklaart de grote golf van wantrouwen en weerstand tegen een protectionistische Euromarkt, die door Westduitse en Franse concerns zou worden overheerst. Maar deze weerstand in de kringen der ondernemers wordt doorkruist door politiek-militaire invloeden met een duidelijke Amerikaanse stempel, door de grote economische afhankelijkheid ten opzichte van Westduitsland en de ineenstrengeling op grote schaal van het Nederlandse en Westduitse grootkapitaal. Daaruit blijkt echter ook dat de meest consequente strijd tegen Euromarkt en andere dergelijke imperialistische organisatievormen slechts verwacht kan worden van de arbeidersklasse.

A. B.

'Urgente landbouwvraagstukken

„**B**IJ sommigen blijkt steeds de verleiding groot om de sluitpost te zoeken in de agrarische sector”. Zo sprak de voorzitter van de Friese Zuivelbond, Heida, op de j.l. gehouden ledenvergadering van deze bond. Wij kunnen aannemen dat Heida tot deze uitspraak niet alleen geïnspireerd is door het S.E.R.-advies om o.m. de verrekenningsprijs van de consumptiemelk met meer dan 2 cent per liter te verlagen, maar ook door voorgaande aanslagen op het bestaan van de melkveehouders o.a. door het door de regering ingestelde marktrisico. Wanneer Heida spreekt over „sommigen” dan bedoelt hij waarschijnlijk diegenen die leiding geven aan het landbouwbeleid.

De uitspraak van Heida hoe juist ook, is zeer voorzichtig gesteld. Wat scherper en m.i. juister zou het geweest zijn, wanneer hij het zo had gezegd: De na-oorlogse regeringen hebben de Nederlandse boeren gebruikt en misbruikt om de belangen van de grootindustrie te dienen en mede daardoor de miljoenenwinsten van de grote ondernemers veilig te stellen. Niemand minder dan de nieuwbenoemde minister van landbouw Marijnen heeft dit in juni 1957 te Utrecht in het kader van de Nationale Landbouwexpositie bevestigd toen hij zei... dat in ons land de na-oorlogse industrialisatie slechts kon slagen mede dank zij de prestatie van de Nederlandse landbouw die na een snel herstel al heel spoedig waardevolle deviezen binnenbracht, waarmede ook de industrie op gang kon komen. De regering Drees-Mansholt waarin Romme de lijn aangaf — heeft, in het landbouwbeleid het voetspoor van de Colijn-regering gevolgd, en kreeg daarbij de zo gewaardeerde steun van de PvdA.

*

DE zwakte van de Nederlandse landbouw tegenover de grootindustrie, waardoor de minder kapitaalkrachtige boeren en tuinders het eerst en het meest gedupeerd worden en duizenden hun bedrijf moesten prijsgeven, wordt voornamelijk veroorzaakt door hun verdeeldheid. De verzuiling van de boerenorganisaties en de hokjesgeest op het gebied van geloof en politiek worden bewust door achter de schermen werkende figuren, (die de landbouw gebruiken voor hun belangen), in de hand gewerkt.

Toen tijdens de bezetting onder brede lagen van de agrarische bevolking het bewustzijn begon te leven dat meer eenheid noodzakelijk was voor het behoud van hun bestaanszekerheid, waren het dezelfde verdeeldheidszaaiers die onder de schijn van eenheid de grondslag hebben gelegd voor het verwezenlijken van de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisaties (P.B.O.) waarin de kleine- en middelboeren en de landarbeiders hun vertegenwoordiging niet verkregen door een democratische verkiezing: zij werden van boven aangewezen in de Stichting van de Landbouw, nu in het Landbouwschap.

Dit „schap”, waarin grote boeren (die meer belang hebben bij de industrie dan bij de landbouw) leiding geven, heeft geen eenheid maar nog grotere verdeeldheid onder de agrarische bevolking gebracht. Oppositiegroepjes zoals die van Koekoek e.a. zijn hiervan het bewijs. Die

brengen niet alleen versnippering en verzwakking van de weerstand van de boeren, maar houden tevens het gevaar in van in de val gelokt te worden door fascistische figuren. De bestaande landbouworganisaties in samenwerking met de landarbeidersbonden aangesloten bij het Landbouwschap, hebben zich in de na-oorlogse jaren bezig gehouden met pogingen om het Landbouwbeleid te hervormen maar de oorzaak van de verzwakking der positie van de boeren, de reactionaire landbouwpolitiek van de regering, onaangetast gelaten.

De rechts georiënteerde fracties in de Tweede Kamer dwongen de PvdA steeds meer concessies af, waardoor de landbouw steeds verder in de hoek werd gedrukt waar de slagen vielen. Deze hele anti-boerenpolitiek werd afgerond door het aannemen van het berucht geworden amendement-Biewenga, waardoor binnen enkele jaren de bestaande prijsbeheersing van de landbouwgronden komt te vervallen. De aanvaarding van dit amendement is trouwens één van de conflicten geworden, die zich rondom de kabinets-crisis-1958 hebben afgespeeld.

We zitten nu voorlopig opgescheept met een regering van zulk een rechts reactionair formaat dat de agrarische bevolking meer dan ooit op haar hoede moet zijn. Ook hier geldt voor de boeren de leuze „Eenheid van actie tegen de reactie”.

*

HET agrarische volksdeel heeft na de oorlog haar volle energie aangewend om het Nederlandse volk van voedsel en de regering van deviezen te voorzien. Een belangrijk deel van de veehouders hebben hiervoor financiële offers moeten brengen. In de duurst producerende gebieden (meer dan 50 pct van het Nederlandse melkgebied) krijgen deze veehouders een prijs die beneden hun eigen kostprijs lag. De regering legde in de na-oorlogse jaren hoge exporthellingen op alle uit te voeren agrarische produkten. Het bedrag dat hierdoor aan de boeren werd onthouden, liep in de honderden miljoenen. Als de regering in die jaren werkelijk de belangen van de boeren had willen dienen, had zij deze miljoenen, (dit boerengeld) dat ten onrechte voor andere doeleinden in de staatskas is gestort, moeten besteden voor het vergroten van kleine bedrijven, door grondaanwinning, ruilverkaveling en verbetering van de waterhuishouding.

De plannen hiervoor, zoals door de toenmalige minister van landbouw Mansholt, bekend werden gemaakt, lagen uitgewerkt op zijn departement klaar. Een plan voor mechanisatie en rationalisatie van de landbouw, waarvoor in 6 jaar 3.000 miljoen voor investering zou worden uitgetrokken. Het papieren plan is op het departement van landbouw blijven liggen. De drie miljard zijn niet bij Mansholt, maar wel bij Staf terechtgekomen.

Ik herinner mij nog hoe bij de behandeling van de landbouwbegroting voor het jaar 1953 kamerlid Vondeling de toenmalige minister van landbouw Mansholt, het volgende compliment maakte:

„Het blijkt, hoe snel onder Uw voortvarende leiding zwaarden kunnen worden omgesmeed tot ploegscharen.” Hoe falikant is het afgelopen. Wel straaljagers waar honderden miljoenen mee worden verknoeid, maar geen geld voor de landbouw. Reeds enkele jaren na de oorlog verplichtte de regering 50 pct van de melkveehouders melk te produceren ver beneden de kostprijs. Bij de behandeling van de Nota

betreffende het melk- en zuivelbeleid maart 1958 in de Tweede Kamer werd door de CPN-fractie aan minister Vondeling een berekening voorgelegd waarin tot uiting kwam dat van de 13 melkgebieden in ons land, negen gebieden volgens de door het Landbouw Economisch Instituut vastgestelde kostprijzen in één jaar ruim 30 miljoen verlies leden op de door de regering gestelde garantieprijs. En dit is gebeurd onder de volgens het kamerlid Vondeling „voortvarende” leiding van Mansholt!

Toen echter onze fractie een motie van orde aan het parlement voorlegde, waarin aan de regering werd voorgesteld in bedoelde melkgebieden een toeslag te geven op de eerste dertig duizend liter geleverde melk per bedrijf, ten einde het verschil tussen de garantie- en de kostprijs van de melk op te heffen, maakte minister Vondeling zich er mee af dat over de methode ter verwezenlijking van het prijzenbeleid overleg plaats zou vinden met het Landbouwschap. Vondeling adviseerde de Kamer hierop niet vooruit te lopen, waarna de motie werd verworpen. Waren de vertegenwoordigers van de grote melkveehouders in de Tweede Kamer bevreemd dat een tegemoetkoming aan de kleine veeboeren ten koste zou gaan van die boeren die nog een redelijke winst bij de vastgestelde garantieprijs maakten?

Wat heeft de regering vorig jaar in de nota-Vondeling uitgedokterd voor het melkjaar 1958—1959? Met ingewikkelde volzinnen heeft ze de veehouders voorgehouden, dat zij maar eens flink in aanraking moeten komen met „de markt”, d.w.z. met de lage opbrengstprijzen van de zuivel. Daarom besloot zij slechts voor 5 miljard kg melk of voor 90 pct van de door de regering geschatte melkproduktie een toeslag te geven. De resterende 10 pct zal moeten worden afgeleverd tegen de geldende marktprijs. Deze bedroeg in 1958 gemiddeld... f 21,03 per 100 kg. De veehouder, die bv. tien melkkoeien heeft met een gezamenlijke melkproduktie van 40.000 kg, zal alleen al hierdoor een schadepost hebben van f 315,— per jaar. Voor de 90 pct gegarandeerde productie of in dit geval voor 36.000 liter krijgt dezelfde veehouder volgens de nieuwe regeling een vermindering van de garantie-toeslag van 1.43 cent per liter. Dit bezorgt hem een nadeel van f 515,—.

Bij verdere daling van de opbrengstprijzen van de zuivel zal de veehouder dit onmiddellijk voelen. De regering wil hem namelijk in dit geval slechts voor de helft schadeloos stellen. Hier schuilen grote gevaren, omdat de veehouders op deze wijze voor een belangrijk deel opdraaien voor de crisisgevolgen in de zuivel-export. De inkomstenvermindering van een veehouder met 10 koeien zal dan boven de f 830,— per jaar stijgen.

Het is niet moeilijk te voorspellen, dat de economisch zwakkeren hierdoor het eerste het loodje zullen leggen. De regering noemt dat met gewichtige woorden, „het gedeeltelijk overdragen van het marktprijsrisico op de veehouder.”

*

HET offensief tegen de melkveehouders strekt zich echter over een nog breder front uit. De S.E.R. adviseert nu aan de regering om de zgn. verrekenprijs van de consumptiemelk te verlagen met 2.2 cent per liter. Wanneer de regering dit advies ongewijzigd zou overnemen en het zou door de volksvertegenwoordiging worden aanvaard, zou dit

opnieuw een vermindering van het inkomen der melkveehouders betekenen van 20 miljoen gulden per jaar.

Wat wordt verstaan onder een verrekenprijs voor de melk? Naast de garantieprijs voor de door de boeren geleverde melk aan de zuivel-fabrieken wordt er ieder jaar een verrekenprijs voor het in het binnenland verbruikte kwantum consumptiemelk vastgesteld, als basis voor de prijs van de consumptiemelk. Daar de verrekenprijs gewoonlijk 2 à 2½ cent boven de garantieprijs ligt, is het duidelijk dat de melkveehouders er het grootste belang bij hebben dat deze regeling niet alleen bestaan blijft, maar dat er zoveel mogelijk melk voor binnenlands verbruik (thans 1/3 van de gehele melkplas) afgezet wordt. Laten we het met een voorbeeld duidelijk maken: Terwijl de verrekenprijs voor het laatste melkjaar is vastgesteld op ruim 31 cent is de gemiddelde opbrengst van de geëxporteerde melk in dat jaar slechts 21 cent per liter geweest.

De consumptiemelkprijsverhoging die op de dagorde staat en volgens het plan van de regering de Quay per 1 januari a.s. vier cent per liter zal bedragen zal voor de veeboeren betekenen een vermindering van de binnenlandse afzet. In de afgelopen 10 jaar is deze afzet reeds teruggelopen van 226 tot 186 liter per hoofd der bevolking per jaar.

Dit houdt in dat er weer meer melk in de vorm van zuivel met verlies geëxporteerd zal moeten worden. Het is duidelijk, dat men hier met een planmatige aanval op het bestaan van de melkveehouderij te maken heeft.

Welke gevolgen, in verband met de voeding voor kinderen, een verminderd verbruik van melk heeft, maken de volgende cijfers duidelijk: In ons land krijgt 40 procent van de kinderen uit de laagste welstandsgroep 50 procent dierlijk eiwit te kort. Melk is rijk aan calciumzouten, vitamine A en bepaalde B vitamines, maar levert bovendien een belangrijke bijdrage aan dierlijk eiwit. Volgens de medische wetenschap staat het vast dat in de wereld 600 miljoen kinderen lijden aan extreme eiwitondervoeding.

De moeilijkheden in de afzet van agrarische produkten hebben tot gevolg, dat er in de kapitalistische landen gesproken wordt van een overschottenmarkt.

Waarom draagt de wereldmarkt van landbouwprodukten het karakter van een overschottenmarkt?

Het is gemakkelijk hierop een antwoord te geven. Er wordt in de kapitalistische maatschappij niet geproduceerd naar de behoefte van de massa, maar om de winst. De koopkracht van de overgrote massa consumenten, niet alleen in de onderontwikkelde gebieden, maar ook in de kapitalistische landen, is van dien aard dat zij niet in staat is de voor de voeding zo nodige landbouwprodukten te kopen.

*

HEBBEN we uit het voorgaande moeten vaststellen dat de garantieprijspolitiek van de regering gericht is op bevoorrechtting van de grote boeren ten koste van de kleine, hetzelfde geldt ook voor de verhouding van het grondgebruik in Nederland. Het grondvraagstuk is in feite het meest nijpende probleem!

De cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek wijzen uit hoe

snel het aantal grondgebruikers in Nederland met hoofdberoep akkerbouw-veehouderij op bedrijven van 10 ha afneemt.

Over de gehele lijn zien wij een verschuiving van de kleine bedrijven naar de grotere. In 1950 waren er 65.002 grondgebruikers van 1—3 ha; in 1957 nog 57.767. Van 3—5 ha 36.435 in 1950, terwijl dit er in 1957 nog maar 32.507 waren. Van 5—10 ha waren er in 1950 65.820 grondgebruikers, tegen 64.264 in 1957.

Het aantal grondgebruikers van 20—50 ha is gelijk gebleven. Eenzelfde ontwikkeling zien we ook bij de verdeling van de totale grond over de groepen van grote, middel- en kleine boeren.

De grondgebruikers van 1—3 ha hadden in 1950 nog 117.400 ha in gebruik, in 1957 was dit nog 104.000 ha. Van 3—5 ha een oppervlakte van 144.000 ha tegen 127.200 ha in 1957.

Van 5—10 ha een oppervlakte van 466.300 ha in 1957 een geringe verschuiving naar boven n.l. tot 471.200 ha. Een grotere verschuiving vond plaats bij de bedrijven van 10—20 ha, n.l. van 48.693 in 1950 tot 52.132 ha in 1957.

Dat er in Nederland een steeds grotere behoefte aan cultuurgrond komt, vindt zijn oorzaak in het feit dat de oppervlakte cultuurgrond inplaats van groter, steeds kleiner wordt.

In 1949 besloeg deze oppervlakte nog 2.314.687 ha, terwijl deze in 1958 is teruggelopen tot 2.304.807 ha of bijna 10.000 ha minder. Terwijl er door inpoldering, drooglegging en ontginning van 1950 t/m 1957 in totaal 29.090 ha cultuurgrond is gewonnen, is er in hetzelfde tijdvak 34.184 ha in gebruik genomen voor niet agrarische doeleinden. Dit betreft grond voor uitbreidingsplannen, wegeaanleg, vliegvelden e.d.

Zien we in dit verband de stand van de ruilverkaveling die niet alleen cultuurtechnisch verbetering van de grond brengt, maar ook voor het aanwinnen van grond belangrijk kan zijn, dan is ook hier sprake van een grote achterstand.

De volgende cijfers bewijzen dit. Op 1 oktober 1958 was er ruilverkaveling door de landeigenaars aangevraagd voor 1.418.884 ha land of wel 601 blokken. In uitvoering waren op die datum 71 blokken of 173.232 ha.

Sinds 1924 tot op genoemde datum dat is dus in 35 jaar zijn slechts 123.549 ha inclusief 15.900 ha herverkaveling gereed gekomen.

Eén van de eisen die de CPN reeds jaren in haar program heeft opgenomen is, het in versneld tempo uitvoeren van de verkavelingsobjecten en landaanwinning om met deze gronden de kleine bedrijven te kunnen vergroten. Een eis die door alle bestaande landbouworganisaties wordt onderschreven.

De afsluiting en inpoldering van de Lauwerszee, zo wordt er in een brochure uitgegeven door 45 samenwerkende gemeenten in het noorden van ons land op gewezen, is van fundamentele betekenis. De inpoldering van de Lauwerszee, aldus genoemde uitgave, betekent dat er 7100 ha land verkregen wordt, waarvan 4000 ha goede landbouwgrond. Deze is voor de noordelijke provincies van groot belang voor sanering van de kleine bedrijven op het oude land.

Wat wil de regering echter met de ruilverkaveling bereiken?

Van de centrale cultuurtechnische commissie van het Ministerie van Landbouw is in september van het vorig jaar het „Meerjarenplan

voor Ruilverkaveling en andere Cultuurtechnische werken in Nederland" verschenen.

Op blz. 18 van dit Meerjarenplan lezen wij het volgende:

„In verband met de toekomstige uitrusting van de landbouw en het platteland neemt de Centrale Cultuurtechnische Commissie het volgende aan: Van de bestaande bedrijven beneden de 12—15 ha zal zich wellicht in de komende 20 à 30 jaar ongeveer de helft door intensivering en/of bedrijfsvergroting een redelijk bestaan kunnen verwerven. De andere helft zal zichzelf wel opheffen of bij opvolging verdwijnen, de bedrijfsleider of zijn opvolger zal dan over moeten gaan naar een ander beroep. Tenslotte zal hopelijk slechts een zeer klein deel het onder punt 4 genoemde lot beschoren zijn." Onder 4 wordt dan volgens het rapport verstaan „het genoegen nemen met een laag arbeidsinkomen."

Wanneer we nu weten dat er in Nederland minstens 125.000 grondgebruikers van 1—15 ha zijn met als hoofdberoep akkerbouw-veehouderij, dan zou dat betekenen dat hiervan binnen 20 à 30 jaar er 62.000 zouden moeten verdwijnen. En hoe? Het is voor een ambtenaar van het ministerie, die geen begrip heeft met hoeveel moeite en zorg zo'n bedrijf na lange jaren werken is opgebouwd, gemakkelijk om in een rapport te schrijven, dat „die andere helft" zichzelf wel zal opheffen. De betrokkenen denken daar echter geheel anders over. Voor hen is ruilverkaveling op deze basis geheel onaanvaardbaar.

Tegen dergelijke voorstellen in een officieel plan dient heftig geprotesteerd te worden. Als zulke bedrijven met de ondergang bedreigd worden, dan zal hiertegen een harde taaie strijd van de bewerkers van hun grond — waaraan zij zo gehecht zijn — gevoerd moeten worden.

De regeringen uit de na-oorlogse jaren hebben zich trouwens nooit aan hun beloften gehouden, n.l. om kleine bedrijven te doen vergroten en lonende garantieprijsen voor hun produkten vast te stellen.

Er wordt in dit meerjaren-plan de spot gedreven met die werkers, die mogelijk enkele tientallen jaren geploeterd hebben voor het behoud van hun bedrijf en dan maar genoeg moeten nemen met een laag arbeidsinkomen.

Het huidige landbouwbeleid moet toch zeker wel in staat van ontbinding verkeren om op zulk een wijze tot een koude sanering van kleine bedrijven over te gaan. Mijnsinziens slaat de heer Immink, voorzitter van de Overijsselse CBTB de spijker op zijn kop, als hij in een rede, gehouden voor zijn organisatie sprekende over de kleine bedrijven, zegt:

„De bedrijfsgrootte is een zeer gevaarlijk te hanteren middel om hierover met enige deskundigheid te kunnen spreken. Voor de kleine bedrijven is het „vakmanschap" van de ondernemer van grote zo niet van beslissende betekenis". En daaraan, zo zouden we er aan toe willen voegen, ontbreekt het bij onze boeren en tuinders niet.

Productiekosten en prijzen

Wanneer wij opnieuw cijfers van het CBS raadplegen over indexcijfers van de prijzen van landbouwprodukten (af bedrijf) en hierbij de kostenfactoren vergelijken dan komen we tot de volgende cijfers.

Gemiddeld 104	}	1949/50 — 1952/53 =	100
		1957/58 akkerbouwprodukten	110
		„ veehouderijprodukten	100
		„ landbouwprodukten	102
		„ kostenfactoren	131

of 27 punten meer dan de gemiddelde opbrengstprijzen.

Nemen wij uit dezelfde bron de pacht prijzen volgens nieuw gesloten pachtvereenkomsten in vergelijking met die van 1948/49 dan komen wij tot de volgende gegevens:

Boerderijen	1948/49	f 93.—	per ha
Boerderijen	1956/57	„ 136.—	„ „
Los bouwland	1948/49	„ 78.—	„ „
Los bouwland	1956/57	„ 111.—	„ „
Los grasland	1948/49	„ 86.—	„ „
Los grasland	1956/57	„ 110.—	„ „
Tuinland	1948/49	„ 226.—	„ „
Tuinland	1956/57	„ 383.—	„ „

Dit zijn de gemiddelde pacht prijzen over geheel Nederland tot en met 1957. In december zijn de nieuwe pacht normen in toepassing gebracht bij het aangaan van nieuwe pachtvereenkomsten. Bij deze nieuwe pacht normen is een onderverdeling gemaakt van de verschillende factoren die de pacht uitmaken. Er zijn aparte normen voor de grond, de woning van de pachter en voor de bedrijfsgebouwen. Daar in 't bijzonder de normen voor de laatste twee groepen aanmerkelijk zijn verhoogd, worden die bedrijven met weinig grond en een grote behuizing zeer zwaar getroffen.

Nemen we als voorbeeld een zandbedrijf van 7 ha waarvan de pacht f 80.— per ha is, dan kan daar voor de woning nog f 45.— en voor de bedrijfsgebouwen nog f 50.— per ha bijkomen, zodat de totale pacht f 175.— per ha wordt.

Een ander voorbeeld.

Oud-minister Hofstra heeft het vorig jaar op daarover gestelde vragen moeten toegeven dat de pacht prijzen in de Wieringermeer en N.O. polder in sommige gevallen neerkomen op een verhoging van f 105.— voor grote en f 150.— per ha voor kleine bedrijven, inclusief bedrijfsgebouwen en woning.

Dat over een dergelijke verhoging grote onrust onder de pachters bestaat en velen van hen in financiële moeilijkheden verkeren behoeft geen verdere toelichting.

Duizenden pachters zitten behalve met veel te hoge pachten ook nog met verouderde gebouwen.

Volgens de cijfers van het CBS is 61 pct van de gebouwen van de veehouderijbedrijven ouder dan 50 jaar, 26 pct ouder dan 100 jaar en 11 pct ouder dan 150 jaar. Voor de akkerbouwbedrijven zijn deze cijfers respectievelijk 55, 23 en 9 pct. Voor de gemengde bedrijven 6, 21 en 11 pct.

Hierbij moeten we vaststellen dat in vele gevallen de pachters, om de gebouwen nog enigszins bewoonbaar te houden, zelf het onderhoud

moeten bekostigen. Het is begrijpelijk, dat op dit soort totaal verouderde bedrijven geen rendabel werk mogelijk is.

*

EEN verandering in de huidige toestand zou kunnen worden bewerkstelligd:

1. Door een zodanig garantieprijsbeleid dat voor de kleine bedrijven een lonend bestaan wordt gegarandeerd.
2. Door aan de grote landnood van de kleine bedrijven tegemoet te komen. Hiervoor is het noodzakelijk dat tot een versnelde en grotere landaanwinning wordt overgegaan. Meer grond betekent voor de kleine bedrijven grotere mogelijkheid tot mechanisatie wanneer door de staat credieten voor een zo laag mogelijke rente beschikbaar gesteld worden.
3. Een nieuwe aanpak van de ruilverkaveling onder voorwaarde
 - a. dat de kleine bedrijven niet weggesaneerd, maar vergroot worden, desnoods ten koste van de grote bedrijven;
 - b. bescherming van de kleine bedrijven door een zodanige subsidie van de Staat dat alle bezwaren voor minder kapitaalkrachtige, kleine grondbezitters worden weggenomen.
4. Door het importeren van goedkoop voedergraan en uitbreiding van de handel met de Oosteuropese landen kan aan de kleine veredelingsbedrijven die nu voor financiële moeilijkheden komen te staan, hun bestaansmogelijkheid worden verzekerd en kan een verdere crisis in de landbouw worden voorkomen.

COR BORST

DE VERVULLING VAN HET ZEVENJARENPLAN

Het Zevenjarenplan is goed ingezet. In de laatste dagen van juni, toen de zitting van het Centraal Comité van de C.P.S.U. over de versnelling van de mechanisatie en de automatisering in de industrie en het bouwwezen begon, meldden niet alleen bepaalde industrieën, maar hele gebieden en republieken dat zij het plan van het eerste half jaar vijf, zes of meer dagen voortijdig hadden vervuld.

Niet alleen de produktie steeg in vergelijking met 1958, maar ook de arbeidsproduktiviteit. Om een paar cijfers te noemen: over de eerste vijf maanden van dit jaar nam de industriële produktie met 11% toe; de bouwproduktie met 14%. De kapitaal-investering in de gehele Sowjet-economie was 9% hoger. De arbeidsproduktiviteit lag de eerste vijf maanden van dit jaar in de industrie 8% boven het peil van dezelfde periode van 1958 en in de bouw 9%.

Het plan werd niet alleen voortijdig vervuld in die industrieën, die de ruggegraat van de sowjet-economie vormen, staal, kolen, ruwijzer, aardolie, gas enz., nee, er werden ook overwinningen behaald in de levensmiddelenindustrie, de woningbouw, de produktie van gebruiks-goederen. En de boeren leverden de staat van januari tot en met mei 57% méér vlees, 26% méér melk, 34% méér eieren en 13% meer wol.

Dergelijke berichten, die dagelijks vele kolommen van de dagbladders in de Sowjet-Unie vullen, scheppen grote perspectieven voor de voortijdige vervulling van het hele plan. Er is als het ware een veldtocht aan de gang om dat magische cijfer 7 te veranderen in 6 en in een aantal bedrijfstakken in 5. En daarvoor zijn reële mogelijkheden.

Want wat tot nu toe boven het plan gepresteerd werd kwam tot stand, terwijl nog slechts een begin is gemaakt met het invoeren van de nieuwste techniek in de bedrijven; terwijl in de landbouw nog niet alle maatregelen werden uitgebuit om de produktie te doen stijgen en in de bouw de industriële methoden nog sterk ontwikkeld kunnen worden. We staan immers nog maar aan het begin van het plan!

In die beginperiode komt het er op aan te controleren of de gestelde taken ook in de praktijk worden doorgevoerd. En die contrôle door de partij is nauwgezet. Eigenlijk zijn er in het kader van het Zevenjarenplan nu reeds drie voltallige zittingen van het Centraal Comité der C.P.S.U. gehouden. Het eerste vond plaats in mei 1958 en had betrekking op de ontwikkeling van de chemische industrie; de tweede in december 1958 rondde de vraagstukken af die gerezen waren door het jarenlang terugblijven van de landbouw; de derde hield zich bezig met het liquideren van alles wat de technische vooruitgang in de industrie en het bouwwezen nog remt.

Uit de discussies die aan de laatste zitting vooraf gingen — de agenda werd zes weken tevoren bekend gemaakt, zodat heel de partij en heel het land geïnformeerd was — blijkt hoe serieus de zaken waar het om gaat, worden aangepakt.

Bij elke ton kolen die extra naar boven komt, bij elke kubieke meter staal die uit de smeltovens loopt, bij elke liter melk die meer geleverd wordt duikt automatisch de vraag op: Hoeveel kostte dat? Want er is niet alleen mèer staal, kolen en melk nodig, maar er moet ook goedkoper geproduceerd worden. Een koe die elke dag volgestopt wordt met het beste krachtvoer, geeft snel een heleboel vette melk. Maar het is dure melk. En als je een geheel nieuwe hoogoven bouwt, die volautomatisch werkt, neemt de produktie enorm toe. Maar het kost grote kapitaalsinvesteringen. Een paar oude hoogovens daarentegen, die uitgebreid worden en waar verouderde machines door nieuwe worden vervangen, op basis van reconstructie dus, geven dikwijls die zelfde, grotere hoeveelheid staal bij veel geringere kapitaalsinvesteringen.

Dat betekent natuurlijk niet dat er nu geen nieuwe hoogovens meer gebouwd worden en dat de boeren de maïs zelf weer gaan opeten in plaats van het aan de koeien te voeren. Wèl betekent het dat de mensen gaan nadenken over de zaken die zij beheren. Ze houden niet alleen meer dat ene facet van die hogere produktie in de gaten, maar ook al die andere factoren die nodig zijn om het plan te vervullen, zoals stijging van de arbeidsproduktiviteit, de verlaging van de kostprijs, de verbetering van de kwaliteit.

EEN NIEUWE INDUSTRIËLE REVOLUTIE

Op het 21e partijcongres zei partijsecretaris Nikita Chroestsjow: „Ons land is binnengetreden in de periode van de zich ontplooiende opbouw van het communisme. Hoofdpoging voor deze periode is het scheppen van de materieel-technische basis van het communisme.”

In de resolutie die na afloop van het congres werd aangenomen, werd dit nog eens onderstreept.

Die basis wordt thans gelegd door het voortdurend hameren van de partij op dat éne aambeeld: De machines moeten steeds meer het werk van de mensen gaan doen. Met andere woorden, de volledige mechanisatie moet doorgevoerd worden alsmede de automatisering van vele produktieprocessen. Er moet als het ware een nieuwe industriële revolutie worden voltrokken. Het slagen daarvan is de beslissende voorwaarde voor het verhogen van de produktie en arbeidsproduktiviteit. Het is tevens de enige manier om de leidende kapitalistische landen in de produktie per hoofd in te halen alsmede de waarborgen te scheppen dat het levenspeil van de bevolking de komende zeven jaar ononderbroken stijgt.

Voor we nu ingaan op enkele problemen die verband houden met de volledige mechanisatie en de automatisering, eerst even iets over de arbeidsproduktiviteit. Die is in de meeste industrietakken alsmede in de landbouw veel lager dan in vele kapitalistische landen, zeker in vergelijking met Amerika.

Natuurlijk is de arbeidsproduktiviteit al een stuk hoger dan toen de Russische arbeidersklasse het kapitalistische juk van zich afwierp. De produktie van de komende zeven jaar bijvoorbeeld zal gelijk staan aan de produktie van de afgelopen 41 jaar. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de technische vooruitgang en de stijging van de produktiviteit.

En dat moet ook. Want om de superioriteit van het socialistische stelsel boven het kapitalistische te bewijzen, is het noodzakelijk de arbeidsproduktiviteit sneller te doen toenemen dan in Amerika. En het gaat snel die kant op. In de bouwvakken is de arbeidsproduktiviteit tussen 1948 en 1958 bijvoorbeeld verdubbeld. In de Verenigde Staten steeg de arbeidsproduktiviteit in de bouw slechts met 20%. Om het in andere cijfers uit te drukken: in de Sowjet-Unie steeg de arbeidsproduktiviteit jaarlijks met 8%, in de Verenigde Staten met 1.5%. Toch geschiedt in de bouw nog 60% van alle werk met de hand. Welk een enorme mogelijkheden openen zich daar niet als werkelijk op elke bouwplaats de industriële methoden worden ingevoerd!

Opnieuw zijn we hier bij het uitgangspunt beland: Zonder de bedrijven volledig te mechaniseren en op grondslag daarvan tot automatisering over te gaan zal de arbeidsproduktiviteit nooit in die mate stijgen als in het plan voorzien is.

MEESTERS VAN DE TECHNIEK

Hoe staat het er nu voor in de bedrijven? Het behoeft niemand te verwonderen dat tijdens de stormachtige industriële ontwikkeling van de laatste veertig jaar de meest verschillende technieken zijn ontstaan of zijn blijven bestaan. Er zijn bedrijven die gedeeltelijk of grotendeels op handwerk zijn ingesteld, naast industrieën waar aan de fabricage van een bepaald produkt geen hand meer te pas komt: fabrieken die de precisie-instrumenten van spoetniks fabriceren naast industrieën die nog rustig machines produceren waarvoor de ontwerpen 70 jaar geleden gemaakt zijn.

Als de partij nu propageert om de complex-mechanisering door te voeren, dan bedoelt ze dat in de bedrijven niet alleen de hoofdtakken van produktie gemechaniseerd moeten worden, maar ook de hulpwerkzaamheden. En daar mankeert nog wel wat aan. Het laden en lossen, het transport van de grondstoffen naar de machine, de kwaliteitscontrole en niet te vergeten de tijdrovende boekhouding met haar telramen, het geschiedt vaak nog met de hand. Dat remt de produktie en het vraagt in vele gevallen onnodige lichamelijke inspanning van de arbeiders. Verscheidene malen hebben we op bedrijfsvergaderingen meegemaakt dat arbeiders het feit critiseerden dat hun machines stil moesten blijven staan omdat er de grondstoffen niet op tijd waren aangevoerd.

Het Zevenjarenplan stelt zich ten doel de zware handenarbeid volledig uit te schakelen. Daarom heeft het centraal comité dringend aanbevolen over te gaan tot massa-produktie van allerlei hef- en transportwerktuigen en andere kleine machines.

Meermalen hebben we op bedrijfsvergaderingen ook heftige critiek gehoord op het ontbreken van zulke technische hulpwerktuigen. Als de technici er niet uitkomen, laten ze dan naar ons komen, zo was de strekking van deze betogen. Dat gebeurt in de meeste gevallen. Maar ook onder technici bevinden zich conservatieve lieden. Ze zijn zo lekker vertrouwd met het oude dat ze de initiatieven om de nieuwste techniek in te voeren, helemaal niet stimuleren. Bovendien vrezen ze allerlei technische problemen die ze niet beheersen. Ook daartegen wordt

thans een harde strijd geleverd. Evenals trouwens tegen het feit dat er nog steeds fabrieken gereed komen waarvan de techniek niet in overeenstemming is met wat op dat gebied reeds in de Sowjet-Unie of in de kapitalistische landen ontwikkeld is.

Enkele jaren geleden speelde de automatisering in de Sowjet-Unie nog maar een bijrol. Nu zijn er alleen in de machinebouw al 220 automatische produktielijnen. De automatisering van de produktie kent verscheidene etappen. De automatisering van een bepaalde machine; een bepaalde afdeling; een bepaald produkt en tenslotte de automatisering van het hele bedrijf. Naarmate de automatisering vollediger wordt, komen er minder arbeiders aan te pas. In de bekende Moskouer autofabriek Lichatsow heeft de automatisering er bijvoorbeeld toe geleid dat met 40% minder aanwending van arbeidskracht 70% meer produktie werd bereikt. Van slaven aan de lopende band zoals we die uit Charley Chaplin's „Modern Times” kennen zijn de arbeiders meesters van de techniek geworden. In enkele gevallen besturen ze die machines zelfs van grote afstand.

In de komende jaren zal de automatisering in de S.U. een grote vlucht nemen. Vijftig volledig geautomatiseerde bedrijven zullen als voorbeeldbedrijven dienst doen. Zij vormen als het ware de hoge schoelen voor de complex-automatisering. Groot belang wordt thans gehecht aan de voorstellen om in de machinebouwfabrieken de produktie van automaten meer te standaardiseren. Met andere woorden, in plaats van een reeks verschillende typen machines te bouwen, wil men overgaan tot gestandaardiseerde serieproduktie. Dit helpt niet alleen de automatisering veel sneller vooruit — de produktie van automaten houdt de vraag bij lange na niet bij — het betekent ook een belangrijke kostprijsverlaging voor de betreffende machinefabrieken.

INGRIJPEND SOCIAAL PROCES

Automatisering is niet alleen een industriëel-technische revolutie die er toe zal bijdragen dat de Sowjet-Unie snel zal oprukken naar de eerste plaats in de wereld wat de industriële produktie betreft, het is ook een proces van grote sociale betekenis. Het verandert het karakter van het werk, het verhoogt het cultureel-technisch niveau van de arbeiders, het doet het onderscheid tussen lichamelijke en geestelijke arbeid langzaam maar zeker vervagen. Automatisering roept hier echter geen sociale problemen op zoals in de kapitalistische landen. Het leidt niet zoals daar tot werkloosheid en verscherpte uitbuiting.

In Amerika is bijvoorbeeld berekend dat volledige automatisering van de industrie zou betekenen dat er tien maal minder arbeiders in het produktieproces kunnen worden opgenomen dan thans. Het valt niet moeilijk te raden waar ze zouden terecht komen. Vandaar dat in dat andere grote kapitalistische land, Engeland, reeds door de vakbeweging als eis is gesteld dat zij worden betrokken in de controle op de mate van automatisering in de bedrijven. We behoeven onze lezers niet uitvoerig uiteen te zetten dat in de Sowjet-Unie geen arbeider overbodig wordt.

Het plan voorziet in een verkorting van de werkdag tot 7 uur per

dag en een verkorting van de werkweek tot vijf dagen. Omdat dit niet ten koste mag gaan van de produktie — integendeel, de produktie moet zelfs groter worden — moeten er ook meer mensen worden ingeschakeld. Bij verdergaande automatisering kan de duur van de arbeidsdag verder verkort worden. Terwijl automatisering in de Sowjet-Unie een middel is, de welvaart der arbeiders te verhogen, is zij in het Westen een middel om met minder arbeiders hogere winsten te maken.

Het Centraal Comité onderstreepte op zijn laatste zitting nog eens dat men ook bij het invoeren van de nieuwste techniek het principe van de materiële geïnteresseerdheid tot gelding moet laten komen.

Zoals bekend is in de voorbereiding van het 21e congres door enkelen de vraag opgeworpen of men in deze fase al moest overgaan tot een gelijke verdeling van de produktie onder alle werkers en dus af moest stappen van de onder het socialisme geldende beloning naar prestatie. Het congres heeft dit eerste denkbeeld gecritiseerd en als foutief verworpen. Chroestsjow zei hierover dat dit in de huidige periode zou leiden tot een onrechtmatige verdeling. Bovendien zou het ontbreken van de materiële prikkel, het opvoeren van de arbeidsproduktiviteit ondermijnen.

Vandaar ook dat in de voorbereiding van de jongste bijeenkomst van het Centraal Comité ernstige critiek is uitgeoefend op het feit dat in enkele bedrijven, die op de nieuwe techniek zijn overgestapt, de arbeiders slechter betaald worden dan in overeenkomstige oude bedrijven. Natuurlijk behoort het precies andersom te zijn. Onlangs zijn reeds in dit kader de premies voor de arbeiders die verbeteringsvoorstellen voor verlaging van de produktiekosten doen met 25% verhoogd.

Die materiële geïnteresseerdheid is ook in sommige republieken verwerklijkt voor de medewerkers van de economische raden. Het geld voor hun apparaat krijgen ze niet meer uit de kas van de republiek, doch uit de winsten van de bedrijven die onder hen vallen. Als die bedrijven goed werken hebben de economische raden een gezonde financiële basis. Dit blijkt een belangrijke stimulans te zijn voor het zoeken van wegen tot verbetering van het werk der bedrijven. Het helpt bovendien het aantal teruggebleven bedrijven belangrijk verkleinen.

Ook zònder dat hebben de economische raden echter zegenrijk gewerkt. Vraagstukken die vroeger alleen door de centrale instanties in Moskou konden worden afgedaan, worden nu ter plaatse opgelost. Voorstellen die voorheen een lange weg moesten gaan voor ze bij de beslissende instanties op tafel lagen, kunnen nu onmiddellijk in de praktijk worden gebracht. Natuurlijk kleven aan vele economische raden nog de gebreken van de vroegere ministeries, d.w.z. dat ze nog bureaucratisch werken en onvoldoende directe leiding geven bij de organisatie van het bedrijfsleven en de uitvoering van het Zevenjarenplan. De grote successen die nu reeds behaald zijn in de vervulling van het Zevenjarenplan zijn voor een groot deel te danken aan de economische raden. Door hun werk bij het vooruitbrengen van het technisch niveau in industrie, bouw, transport en landbouw werd er de eerste vijf maanden van dit jaar 1.5 miljoen ton meer ruw ijzer geproduceerd als over diezelfde periode van vorig jaar, 6 miljoen ton meer aardolie, 6 miljoen ton meer kolen, 110 miljoen meter meer stoffen. En men weet dat het peil van energie- en staalproduktie niet alleen een economische

factor is maar ook een machtsfactor die het 't socialistische kamp mogelijk zal maken de agressie voorgoed uit te bannen.

VOORUITZICHTEN VOOR DE LANDBOUW

Aan het slot van dit artikel willen we nog iets zeggen over de perspectieven die zich op het gebied van de landbouw openen. Men weet het: in tegenstelling tot de meeste takken van industrie, die een termijn van tien à twaalf jaar gegeven is, wordt van de landbouw verwacht dat zij tot 1965 de Verenigde Staten van Amerika al voorbij gestreefd zal zijn, wat betreft de produktie per hoofd van de bevolking van melk, vlees, aardappelen en nog een aantal eerste levensbehoeften. Wel, de vooruitzichten zijn gunstig. Dank zij het stijgende gebruik van kunstmest en uitgezocht zaaigoed, dank zij betere machinale bewerking van de velden staat de oogst er dit jaar uitstekend voor. Aan vlees leverden de boeren de eerste vijf maanden van dit jaar 57% meer aan de staat; aan melk 26% meer, aan eieren 34% meer en aan wol 13% meer. Ook hier speelt de mechanisering een allesoverheersende rol. In sommige gebieden is de landbouw al tot een soort industriële arbeid geworden. In Letland bijvoorbeeld, waar in 1953 nog 50% van de landbouw gemechaniseerd was, gaat nu 97% van al het boerenwerk machinaal. Elders echter bestaat weerstand of op z'n minst wanbegrip tegenover de mechanisatie. Waarom zouden we machines gebruiken, is daar de opvatting, we hebben immers mensen genoeg? Het is evenwel duidelijk dat men het slag boeren aanmoedigt, die uit de machines alles willen halen wat er in zit. De boeren die er geen vrede mee hebben, dat ze prachtige, zelfwerkende combines hebben, die alleen tijdens de oogstperiode nut afwerpen en dan 300 dagen stil staan. Nu hebben sowjet-instructeurs combines ontworpen, waarvan het chassis het hele jaar te gebruiken is. Iedere kolchosvoorzitter die ze op de tentoonstellingen ziet is er weg van. Maar ze worden nog te langzaam in gebruik benomen. Een vreemde toestand ontstaat ook in enkele gebieden waar men tijdens de stalperioden electrisch kan melken doch waar men 's-zomers weer moet teruggrijpen op het handwerk van de melksters omdat er geen verplaatsbare mechanische melkinstallaties zijn. De komende jaren zullen deze gebreken ongetwijfeld worden opgeheven. De machinefabrieken zullen voor de kolchozen en sowchozen niet minder dan een miljoen tractoren en 400.000 combines produceren opdat ze met succes hun opgave kunnen vervullen: de behoefte van de bevolking aan de belangrijkste voedingsmiddelen bevredigen en grondstoffenbasis te worden voor de industrie. In een lezing voor diplomaten vertelde de minister van landbouw, Maskewitsch, onlangs dat in Amerika het ontwikkelingstempo van de landbouw de 2% per jaar niet te boven zal gaan. In de Sowjet-Unie daarentegen bedroeg deze produktietoename de afgelopen vier jaar gemiddeld 7.1%. Men zou ook voor de industrie dergelijke cijfers kunnen noemen. Stap voor stap haalt de Sowjet-Unie met zijn steeds alzijdiger ontwikkelde industrie en zijn steeds sterker gemechaniseerde landbouw Amerika in. De voortdurende controle van de partij, de vakbeweging en de jeugdbeweging op de uitvoering van het Zevenjarenplan staat er borg voor dat deze stijgende lijn ook in de toekomst niet onderbroken zal worden.

JAN VAN WIERINGEN

„DAK VAN DE WERELD” was donkerste plek op aarde

Bepaalde groepen in het Westen hebben enkele maanden geleden, toen de opstand van een kleine klik in Tibet uitbrak, op alle mogelijke manieren getracht dit oproer tot een laaiende vuurzee aan te wakkeren, waarmee de Chinese Volksrepubliek, de „onderdrukker” van het Tibetaanse volk, verzengd zou moeten worden. Het een noch het ander is gebeurd. De vuurzee bleef uit, ondanks het hardnekkig geblaas en wie verzengd werd was niet de Chinese Volksrepubliek, maar de reactionaire klik in Tibet.

Tibet is nu weer bijna geheel verdwenen uit de Westelijke pers, die zich nog maar kort geleden met veel bombarie opwierp als de verdedigster van de Tibetaanse „democratie”. Hoe deze democratie er in werkelijkheid uitzag heeft deze pers haar lezers nooit getoond. Dat kon zij zich ook niet permitteren, omdat de lezers onmiddellijk boos zouden zeggen: Moeten wij nu daarvoor ten strijde trekken?...

De werkelijkheid van deze Tibetaanse „democratie” is onvoorstelbaar. De Tibetaanse samenleving is gebaseerd op lijfeigenschap. Er wonen 1,2 miljoen mensen in Tibet. De belangrijkste produktiemiddelen, n.l. de grond en het meeste vee — zijn eigendom van het feodale bestuur, de geestelijkheid en de adel. Deze drie groepen maken slechts vijf procent van de bevolking uit, d.w.z. ongeveer 60.000 personen.

Er zijn twee- tot driehonderd adellijke families in Tibet. Hun posities variëren al naar gelang de grootte van hun bezittingen. De grote adel onder hen bestaat uit slechts twintig families. Ieder van hen bezit dozijnen landgoederen en duizenden lijfeigenen. De feodale regering in Tibet is altijd in handen geweest van deze twintig families.

Ongeveer dertig procent van de grond is in handen van de Tibetaanse adel.

De tweede groep landeigenaren bestaat uit de geestelijkheid met haar kloosters, die eveneens ongeveer dertig procent van de grond in haar bezit heeft. De rest van de grond, ongeveer veertig procent, behoort aan de feodale regering. Zowel de kloosters als de feodale regering beschikken over ontelbare lijfeigenen.

Bezitlozen

De boeren in Tibet bezitten geen stukje grond en zijn de lijfeigenen van de eigenaren der grond waarop zij wonen, d.w.z. de adel, de kloosters of de feodale regering. In de loop der eeuwen hebben deze lijfeigenen — generaties na generaties — de grond van de landeigenaren moeten bewerken met hun eigen trekdieren en hun landbouwwerktuigen. Meer dan zeventig procent van de arbeid van de lijfeigenen komt terecht in de zakken van de landeigenaren. Over het algemeen is het voor de lijfeigene onmogelijk om zich in leven te houden met hetgeen hij van de landeigenaar ontvangt. De boeren zijn genoodzaakt om te lenen van de landeigenaren en van geldschietters die woekerrente vra-

gen. Een groot aantal lijfeigenen is niet in staat deze schulden terug te betalen. Zo gaan de schulden over van vader op zoon, kleinzoon, enz. Sommige schulden van de lijfeigenen zijn honderden jaren oud!

De lijfeigene heeft niet alleen geen enkel politiek recht, hij heeft zelfs geen vrijheid van beweging. Hij moet toestemming hebben van de landeigenaar om zelfs maar een korte tijd afwezig te zijn.

Een van de ergste vormen van de lijfeigenschap in Tibet zijn de herendiensten die de lijfeigenen moeten verrichten. Feodalisme en herendienst gaan hand in hand, maar de herendiensten die de Tibetaanse lijfeigenen moeten vervullen zijn zo omvangrijk, dat de lijfeigenschap in dit land barbaarser vormen heeft gekregen dan in dezelfde maatschappijvorm ten tijde van de middeleeuwen in Europa.

Twee dingen zijn vooral berucht in Tibet. Dat zijn de belastingen en het zogenaamde „oela-systeem”, een zekere vorm van herendienst. De feodale regering, de geestelijkheid en de adel maken van dit oela-systeem en het belastingstelsel gebruik om letterlijk het laatste uit hun lijfeigenen te persen. Wat is deze „oela”? Het is arbeidsdienst waartoe de lijfeigene jegens zijn landheer is verplicht, zonder enige schadeloosstelling.

Dit oela-systeem verplicht de lijfeigene bijvoorbeeld voor ieder te werken, die in het bezit van een zogenaamde „mapai” is — een verklaring van de autoriteiten dat de bezitter van het document bevoegd is herendiensten te verlangen van de lijfeigenen. De lijfeigene is verplicht personen die een mapai bezitten en hun goederen kosteloos te vervoeren en hen te voorzien van gratis voedsel en logies. Het oela-systeem verplicht de lijfeigenen ook, zonder betaling huizen te bouwen of te repareren voor de regering en de autoriteiten, textielstoffen te weven en ander handwerk te verrichten, hun land te bewerken en alle mogelijke werkzaamheden uit te voeren voor de meesters. Alles zonder een enkele cent betaling.

Een mapai wordt afgegeven door de feodale regering of door lagere bestuursorganen. Daarin wordt o.a. vastgesteld welk aantal trekdiere en lijfeigenen de mapai-houder wenst te hebben voor de te verrichten arbeid. De adel, hooggeplaatste autoriteiten en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders zijn allen in het bezit van een mapai en dus gemachtigd om op elk ogenblik herendiensten op te leggen aan de lijfeigenen.

Vele handelaren weten eveneens een mapai te bemachtigen door omkoperij, zodat zij hun waren gratis kunnen laten vervoeren door lijfeigenen.

Giften van de armsten

Wanneer de aankomst van een autoriteit en houder van een mapai in een dorp wordt aangekondigd, dan worden alle activiteiten stilgelegd. Er worden in allerijl voorbereidingen door de dorpsbewoners getroffen voor de ontvangst van de mapai-bezitter. Kamers worden vrijgemaakt en gemeubileerd voor de mapai-houder en zijn gevolg. De wanden worden bekleed met tapijten en doeken. En als de reiziger een hoge autoriteit is, dan zijn de dorpelingen nog verplicht om een dure kanten scherm voor het vertrek te plaatsen. Alle dorpelingen moeten eer betuigen aan de mapai-houder en hem offerande brengen, in de

vorm van boter, rund- en schapenvlees en eieren. Iedere dag een nieuwe verse hoeveelheid.

De jonge vrouwen uit het dorp moeten klaar staan om allerlei huishoudelijk werk te verrichten voor de mapai-drager. Wanneer een mapai-houder op zijn paard wil stappen, dan moet een lijfeigene zich bukken, opdat de heer zijn rug kan gebruiken als opstapje om op het zadel te klimmen.

Elk jaar moeten de Tibetaanse boeren en herders graan en brandhout vervoeren voor de autoriteiten. Zij die geen lastdier bezitten moeten zelf als lastdier optreden.

Wanneer een invloedrijke edelman, autoriteit of andere hooggeplaatste mapai-bezitter op reis gaat, kan hij met behulp van het oela-systeem honderden, of zelfs duizenden lijfeigenen opeisen, om zijn bagage te vervoeren en alle mogelijke werkzaamheden te verrichten zonder enige betaling. Zo'n grootscheepse oela is dikwijls noodlottig voor vele boeren. Zij moeten vaak dagen en weken wegblijven, kunnen hun normale dagelijkse werkzaamheden niet verrichten en raken in de grootste armoede en ellende. Velen sterven als gevolg van overwerk.

Oela en leger

Alle manschappen van het plaatselijke Tibetaanse leger zijn gerechtigd oela-diensten aan de bevolking op te leggen. Een peletonscommandant en alle anderen die onder hem staan, zijn gerechtigd één tot drie koeien te vorderen, zonder betaling. Een bataljonscommandant heeft recht op acht paarden en twaalf koeien, een regimentscommandant op twaalf paarden en twintig koeien, enz.

Een Tibetaanse legereenheid, die ergens inkwartiering zoekt, wordt altijd begeleid door een nog grotere groep lijfeigenen die oela-diensten voor de soldaten en officieren verrichten.

En wanneer de legereenheid zelf paarden en vervoersmiddelen bezit, dan laat zij de lijfeigenen, die anders krachtens het oela-systeem voor het vervoer hadden moeten zorgen, een som gelds betalen overeenkomstig de waarde van de niet gebruikte oela-dienst, die de legereenheid gemachtigd was te vorderen!

En op beroving van de boeren en herders berustende maatregel is verder, dat degene die volgens het oela-systeem een paard ter beschikking stelt van een mapai-drager, ook op de plaats moet zijn waar de mapai-drager het paard niet meer nodig heeft, om het beest weer in ontvangst te nemen. Is hij er niet, dan verliest hij zijn paard!

De Tibetanen hebben een prachtig gezegde om deze roofpraktijken uit te drukken: „de haren van het paard af rijden en de zolen van de schoenen afrennen” . . .

Handwerkslieden die lijfeigenen zijn moeten ook oela-diensten verrichten voor hun heren, eveneens zonder betaling. In Tsjetang bijvoorbeeld weven de inwoners een bepaald soort wollen stof. De feodale regering eist van de wevers in Tsjetang, dat zij ieder jaar een enorme hoeveelheid stof weven „voor de Dalai Lama”. Eén van de oudste wevers, Torje Pengsto zei, toen hem onlangs gevraagd werd naar deze oela-dienst: „Ach, de Dalai Lama kan onmogelijk ieder jaar zo'n enorme hoeveelheid stof dragen. De autoriteiten gebruiken het als een voorwendsel om zichzelf te kleden”.

Het oela-systeem wordt bijzonder gehaat door de Tibetaanse vrouwen. Wanneer de dochters van de lijfeigenen 16 of 17 jaar worden, stuurt de leenheer zijn rentmeester op haar af. De mooiste worden naar de woning van de landheer gebracht, waar zij volledig overgeleverd worden aan de willekeur van de slavenhouder.

Belasting

„Er zijn evenveel belastingen als de haren van een yak en je betaalt ze vanaf de wieg tot aan het graf.” Zo luidt een Tibetaans gezegde. Niemand in dit land weet precies te zeggen, hoeveel soorten belastingen er eigenlijk bestaan. Een onderzoek in het gebied van Gyantse, Penam en Lhatse heeft uitgemaakt, dat naast de oela en de pacht die de boeren aan de landheren moeten betalen, de meeste lijfeigenen nog zeventig tot honderd soorten belastingen betalen, vanaf hun geboorte tot aan hun dood.

Wanneer een lijfeigene een kind krijgt, dan moet zijn naam ingeschreven worden in het register van de landheer. De ouders moeten hiervoor een „geboorte-belasting” betalen. Ieder jaar moeten zij een „kinder-belasting” betalen, totdat de jongen of het meisje achttien jaar is geworden. Daarna moet deze zelf beginnen met belasting te betalen. Als hij of zij wil trouwen dan moet de landheer eerst toestemming geven. Bij het huwelijk moet de bruid of de bruidegom een soort belasting in de vorm van een hoeveelheid boter en een som gelds aan de landheer betalen.

Een lijfeigene, die wegens schending van de reglementen van zijn heer naar de gevangenis wordt gestuurd, moet ook een bepaalde belasting betalen, de z.g. „belasting voor het gaan naar de gevangenis”!

De machthebbers zijn vaak vindingrijk in het bedenken van nieuwe belastingen. Dertig jaar geleden kwam de feodale regering op het idee een „orbelasting” in te voeren, teneinde aan gelden te komen voor uitbreiding van het Tibetaanse leger. Iedere lijfeigene moet elk jaar een bepaald gedrag betalen voor een oor. Aangezien hij twee oren heeft, moet hij dus ieder jaar het dubbele bedrag betalen. De belasting-inners hebben bovendien het recht de oren van wanbetalers af te snijden.

In sommige gebieden moeten de lijfeigenen een speciale belasting betalen, wanneer zij geen diepe plooi in hun ooglid hebben of wanneer zij een nieuw kledingstuk of laarzen kopen.

Wanneer een lijfeigene ouder dan 60 jaar is en niet meer in staat is om de oela-diensten te verrichten, dan moet hij weer een nieuwe belasting betalen: „belasting wegens vrijstelling van oela”.

Zij die geen woning hebben of invalide zijn moeten de „bedelaarsbelasting” en de „invalide-belasting” betalen. Zelfs na zijn dood moet de lijfeigene nog belasting betalen . . .

Welke praktijken er worden toegepast bij de belastingheffing is onlangs aan het licht gekomen bij een onderzoek in de buitenwijken van de hoofdstad Lhasa. Een boer, Motsjoe Tseten, moest nog steeds belasting betalen over een stukje land, dat zijn vader een halve eeuw geleden reeds aan de landheer had teruggegeven. Zijn grootvader was in het bezit van een buffel. Het beest werd geërfd door zijn vader, maar het stierf kort daarop. Tot nu toe moet Motsjoe Tseten nog altijd ieder

jaar belasting betalen voor de buffel die jaren geleden gestorven is.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de eindeloze reeks van barbaarse belastingen die de Tibetaanse lijfeigenen moeten betalen.

Oela en belastingen hebben Tibet, het „dak van de wereld” tot de donkerste plek op aarde gemaakt.

Toen in oktober 1949 de Chinese Volksrepubliek werd opgericht was Tibet nog niet bevrijd. Dit gebeurde pas in 1951. In hetzelfde jaar werd ook een overeenkomst getekend met de Tibetaanse autoriteiten en de Chinese centrale regering, die tot doel had democratische en sociale hervormingen in Tibet tot stand te brengen.

Ondanks de bereidheid van de Chinese centrale regering om deze hervormingen slechts geleidelijk en niet voor 1962 door te voeren werd de overeenkomst op alle mogelijke manieren door de reactionaire heersende klik in Tibet gesaboteerd. Het is duidelijk, dat het volk van Tibet zich zonder hervormingen niet kan ontwikkelen en welvarend worden.

De kleine reactionaire klik heeft getracht door middel van geweld te verhinderen dat deze hervormingen, die een eind zouden maken aan haar bevoorrechte positie ten koste van het volk, doorgevoerd worden. De opstand die zij met buitenlandse hulp ontketend had, mislukte echter jammerlijk en thans is voor de Tibetanen de weg naar een betere toekomst vrij.

In vele delen van het land is nu een begin gemaakt met de hervormingen. Op het „dak van de wereld” begint zich een complete revolutie te voltrekken. Boeren die tot nu toe land van de feodale adel bewerkten, maar het produkt van hun werk moesten afgeven, hebben van de autoriteiten de mededeling ontvangen, dat zij de oogst mogen behouden en dat zij geen pacht meer behoeven te betalen.

Er ontwikkelt zich een beweging in het volk tot afbraak van het oude stelsel. Er is ook een begin gemaakt met de afbraak van het oela-systeem. Tibet doet de eerste stappen in de richting van een moderne samenleving.

E. LANDSMA

Twee zienswijzen op de Amerikaanse arbeidersbeweging

Ongeveer gelijktijdig hebben Norman Thomas, leider van de Socialistische Partij van Amerika en William Z. Foster, veteraan van de Communistische Partij van Amerika hun zienswijze gegeven op de vooruitzichten van de arbeidersbeweging in Amerika.

De belangrijkste passages uit beider beschouwingen hebben wij hier overgenomen. Het artikel van Thomas is oorspronkelijk verschenen in „The Progressive” en overgenomen uit „Socialisme & Democratie”.

Het (door ons verkorte) artikel van Foster werd gepubliceerd in het meinumner van „Political Affairs”, theoretisch orgaan van de Communistische Partij van de Ver. Staten.

Men vergelijkte vooral de beoordeling van de na-oorlogse ontwikkeling in Amerika door beide auteurs en de rol die zij hun partijen toekennen: Thomas verklaart het feitelijke faillissement van zijn groep, terwijl Foster duidelijke denkbeelden ontwikkelt over de toekomstige rol van de Communistische Partij in de moeilijke verhoudingen in zijn land.

Redactie.

I. NORMAN THOMAS:

„Bij een zuivere beoordeling van de invloed die het socialisme gedurende de laatste halve eeuw in Amerika heeft uitgeoefend, moet men wel toegeven dat het georganiseerde socialisme heeft gefaald een politieke macht in het Amerikaanse leven te worden. Maar aan de andere kant moeten we wijzen op het feit, dat de Verenigde Staten even ver in de richting van een welvaarts-staat zijn gevorderd als elk land waarin het democratische socialisme de eerste of tweede partij vormt.

Er is een groot aantal maatregelen genomen die in de Verenigde Staten evenals elders duidelijk van socialistische origine waren ...

Veruit de belangrijkste factor (die verklaart, waarom het Amerikaanse socialisme nooit een sterke derde politieke partij heeft kunnen voortbrengen) is ons politieke systeem en met name de manier waarop wij onze president kiezen. Ik betwijfel of een sterke socialistische Britse Labour Partij onder een dergelijk systeem net zo snel gegroeid zou zijn... (Thomas zegt verder dat een andere remmende factor voor de ontwikkeling van een sociaal-democratische partij bestond uit de invloed die door enorme immigratie op de Amerikanen werd uitgeoefend. Het socialisme werd in de Verenigde Staten vaak veroordeeld als een buitenlands belang en de partij telde soms een groot aantal van zijn leden in de anders-talige groeperingen. Maar als geheel droegen de immigranten van zoveel verschillende nationaliteiten ertoe bij dat de arbeidende klasse minder homogeen werd en moeilijker economisch en politiek te organiseren dan in Engeland of de Skandinavische landen ..

Een veel grotere handicap voor het socialisme en de hele arbeidersbeweging was de a-sociale rassenscheiding die in bepaalde mate invloed kreeg in het gehele land ...

De achteruitgang van de kracht van de socialistische partij in Amerika betekent echter haar einde nog niet . . .

Zij wil optreden als opvoedende kracht, gericht op een hergroepering van de partijen langs de lijnen van rationele en fundamentele verschillen in filosofie en program.”

II. WILLIAM Z. FOSTER:

De strijd voor een massale arbeiderspartij in de Verenigde Staten.

De Amerikaanse arbeidersklasse staat er voor bekend dat zij politiek zwak is. Zij heeft geen massale politieke partij, en haar conservatieve leiders, waarvan velen rijk zijn, ondersteunen openlijk het kapitalistische systeem. De vakorganisaties echter zijn potentieel zeer sterk en hebben allen tezamen ongeveer 18 miljoen leden. Volgens traditie zijn de vakbonden opgetreden, en zij doen dat nog, als een soort raamwerk voor de politieke organisatie van de arbeiders.

Tengevolge daarvan is er zeer weinig werkelijk politieke activiteit van de arbeidersklasse en hebben de arbeiders bijzonder weinig vertegenwoordigers in de nationale-, staats- en plaatselijke regeringslichamen. Er zijn vijf radicale partijen in het land — de Socialistische Arbeiderspartij (dogmatisch sectarisch); de Socialistische Partij; de Trotskisten; de Onafhankelijke Socialistische Partij (een nieuwe poging om te komen tot een algemene socialistische partij); en de Communistische Partij. Maar zij zijn allen zwak in ledental; gezamenlijk halen zij hoogstens 15.000 leden. Zo heeft de Socialistische Partij, die in vele landen een massa-partij is geworden, maar een kleine secte van niet meer dan 1200 leden in de Verenigde Staten. De Communistische Partij die gedurende vele jaren groter was, enige malen groter, dan alle andere linkse partijen samen, heeft de afgelopen tijd een zeer ernstige crisis doorgemaakt, met scherpe vervolging van regeringszijde en een kwaadaardige ontwikkeling van het revisionisme en toch heeft zij nog meer dan tweemaal zoveel leden dan alle andere linkse partijen samen.

Er zijn daarbij ongetwijfeld nog duizenden personen die zichzelf als socialisten of communisten beschouwen, maar die op het ogenblik geen organisatorische banden hebben. Het is ook waar dat de ledentallen geen juiste maatstaf vormen voor de invloed van de socialisten en communisten nu — of in het verleden.

Het monopoliekapitaal regeert de Verenigde Staten in politiek opzicht door middel van het zogenaamde twee-partijen-systeem. Dit systeem bestaat uit de Republikeinse en de Democratische Partij, beiden typische kapitalistische partijen die, hoewel op enigszins verschillende wijze gecontroleerd worden door het grote kapitaal. Hun politiek vertoont een grote gelijkenis. Historisch gezien hebben zij elkaar in grote lijnen afgewisseld aan het hoofd van de regering. Op het ogenblik regeren de Republikeinen sinds 1952; en daarvoor waren gedurende 20 jaar de Democratische Roosevelt-Truman-regeringen aan de macht. De Republikeinse Partij wordt het meest begunstigd door de grote bourgeoisie, maar deze steunt en controleert ook de Democratische Partij. De Democraten bijvoorbeeld leidden de regering gedurende de twee wereldoorlogen en ook gedurende de Koreaanse oorlog, en de

bevordering van het imperialistische program van de groot-kapitalisten berustte over het algemeen bij hen. Deze partijen beweren het hele volk te vertegenwoordigen en boven de klassenstrijd te staan.

*

Voorals sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog is de sterke druk van de internationale socialistische en democratische krachten tegen verschillende uitdagende uitbuiterskenmerken in de Amerikaanse klassenstrijd van grote invloed geweest op het functioneren van het twee-partijen systeem. De werkgevers moeten met deze druk rekening houden omdat het Amerikaanse imperialisme in zijn streven om de wereldheerschappij te veroveren, zich in alle landen goed democratisch voor moet doen en dus aandacht moet schenken aan de protesten van de volkeren in het buitenland tegen bepaalde barbaarse politieke daden van het Amerikaanse imperialisme in het binnenland. Deze druk is zeer sterk geworden en heeft herhaaldelijk goede resultaten gehad in de Verenigde Staten. Zo stroomden bijvoorbeeld in het begin van de vijftiger jaren toen de Verenigde Staten zwaar leden onder het „MacCarthyisme”, en op het punt leken te staan fascistisch te worden, kritiek en protesten binnen van de gehele wereld, niet alleen van de socialistische landen maar ook van liberale en arbeiderskrachten in de kapitalistische landen, bondgenoten of mogelijke bondgenoten van de Verenigde Staten. Deze druk was bepaald van groot belang en een hulp bij de nederlaag die de MacCarthyisten uiteindelijk toegebracht werd. Een dergelijke beperkende invloed werd ook uitgeoefend op de Ku Klux Klan en soortgelijke organisaties.

Maar de grootste resultaten van de buitenlandse democratische druk werden behaald bij de strijd tegen de verschrikkelijke behandeling van het Negervolk onder het Jim-Crow systeem. Wanneer barbaarse lynchpartijen van Negers door een opgehitste menigte de laatste tijd niet zo vaak voorgekomen zijn als vroeger in de Verenigde Staten, dan komt dit vooral door de protesten van beschaafde mensen uit de gehele wereld. Het Amerikaanse kapitalisme kon zich in het geheel niet democratisch voordoen in de wereld als het zich openlijk schuldig maakte aan dergelijke barbarij. Hetzelfde geldt voor andere grove discriminaties van het Jim-Crow systeem — in het werk, in treinen, in scholen, in woningen, in bussen, enz.

De heersers van de Verenigde Staten willen deze winstgevende misstanden niet zomaar afschaffen, maar zij kunnen eenvoudig geen weerstand bieden aan de verontwaardiging van de volkeren van de wereld tenzij zij een vorm vinden om er de scherpe kantjes af te slijpen en hen niet zo opvallend te doen zijn. Dat is de voornaamste reden waarom het Opperste Gerechtshof heeft verklaard dat de openbare scholen voor Negers zowel als voor blanken toegankelijk moeten zijn. Het argument van de buitenlandse invloed wordt voortdurend gebruikt, zowel door de Republikeinen als door de Democraten.

Het getij begint te keren

Na een beschrijving van de rol der vakbondsleiders bij het bestendigen van het twee-partijen systeem, gaat Foster voort:

Jaren lang hebben de monopolisten een groot deel van de politieke ontevredenheid en kracht van de Amerikaanse arbeidersklasse opgesloten gehouden binnen het twee-partijen systeem. Aan deze toestand komt nu kennelijk een einde, ofschoon er geen vooruitzichten zijn voor een derde partij in 1960 (verkiezingsjaar — vert.) De arbeiders worden geleidelijk rijp voor scherpe politieke strijd, die uiteindelijk het twee-partijen systeem kan breken. Na vele jaren van betrekkelijk volledige werkgelegenheid, zijn er nu bijna 5.000.000 werklozen en de arbeiders zijn niet in de stemming om dergelijke toestanden te laten bestaan, die onder invloed van de economische crisis en automatisering, nog slechter zullen worden. De arbeiders zijn ook gealarmeerd en verontwaardigd over de inflatie, en trachten daartegen te vechten. Zij zijn ook diep getroffen over de groeiende aanvallen op de vakorganisaties. De Negerbevolking, het strijdbaarste deel van de Amerikaanse werkende massa, is woedend over de hardnekkige tegenstand van de reactionairen tegen de allerkleinste hervormingen van het Jim-Crow systeem. De klassensamenwerking, die werkgevers bevorderden als deel van hun program om de wereld te veroveren — zij hadden een volgzame arbeidersklasse nodig — maakt nu plaats voor een scherpere, tegen de arbeidersklasse gerichte politiek.

De mislukkingen van het Amerikaanse imperialisme en zijn pogingen om de wereld te overheersen, hebben ook de neiging om de algemene crisis van het kapitalisme en de klassenstrijd in de Verenigde Staten te verscherpen. De druk van het wereldsocialisme op het Amerikaanse imperialisme heeft ook invloed op deze klassenstrijd. Daarom leden de Republikeinen zo'n ernstige nederlaag bij de nationale verkiezingen in de herfst van verleden jaar; Eisenhowers prestige zakt ineen, en men verwacht algemeen dat de presidentsverkiezingen in 1960 een nog scherpere strijd te zien zullen geven. De groeiende strijdbaarheid van de arbeiders kan heel goed een belangrijke vooruitgang tot resultaat hebben naar de eventuele vorming van een arbeiderspartij.

*

Van zeer grote betekenis is de kwestie van de onafhankelijke rol van de communistische partij in de klassenstrijd, vooral met het oog op de arbeiderspartij. Er zijn er die vrezen dat serieus werk binnen de oude partijen de communistische partij zou schaden, en haar naar het opportunisme zal doen afzakken. Maar dit is niet juist. Als het op de juiste wijze doorgevoerd wordt moet dit werk de partij belangrijk versterken, zowel op organisatorisch als op ideologisch gebied.

Om opportunisme in het verkiezingswerk van de partij te voorkomen is het het voornaamste om de leuze van de arbeiderspartij steeds op de voorgrond te houden en ook om een actieve propaganda voor het socialisme niet te vergeten, ofschoon de arbeiderspartij in haar beginstadium het socialisme misschien niet zal onderschrijven. De communistische partij kent ontelbare andere punten van de klassenstrijd naast de strijd voor een arbeiderspartij en speelt een leidende rol bij elk daarvan. Zelfs als er een arbeiderspartij bestond zou de communistische partij een steeds sterkere rol moeten spelen in de verkiezingsstrijd met haar eigen kandidatenlijst, net als de Britse Communistische Partij dit doet met betrekking tot de Labourpartij in dat land. Onze partij

zou vooral vele belangrijke taken te vervullen hebben buiten de oude kapitalistische partijen. Bijvoorbeeld, zij zou de kwestie van de arbeiderspartij moeten propageren in alle delen van de vakbeweging, en dit zou op zichzelf al een zee van werk inhouden. Bij haar werk voor een algemene arbeiderspartij zou de communistische partij de medewerking moeten zien te krijgen van andere linkse partijen, ondanks hun sectarisme en opportunisme, voor een gezamenlijke strijd voor de oprichting van een arbeiderspartij volgens de lijn die hierin voorgestaan wordt. Over het algemeen echter willen deze partijen niet binnen de oude partijen werken, maar staan erop zichzelf te isoleren van de brede massa van de werkers door in het wilde weg met afzonderlijke algemene lijsten uit te komen, zoals dit het geval was met de ISP (Onafhankelijke Soc. Partij) bij de laatste verkiezingen.

Wij moeten de geweldige rol van de communistische partij niet vergeten, zelfstandig optredend bij het opbouwen van de arbeiderspartij en de hulp daaraan bij het verkiezingswerk. De partij moet onafhankelijke kandidaten stellen, gezamenlijk of alleen, tegenover die bijzonder waardelose elementen op de lijsten van de Democraten of Republikeinen, en haar eigen program aan het volk voorleggen.

Onze partij moet vooral het werk buiten verenigen met dat binnen de oude partijen bij de opbouw van de arbeiderspartij. Op het ogenblik is er in dat opzicht geen enkele eenheid. De linkse partijen komen gewoonlijk met algemene lijsten uit zonder rekening te houden met het werk of de activiteit binnen de oude partijen. Alle onafhankelijke lijsten echter, of ze van een partij zijn of van meerdere, moeten in overeenstemming gebracht worden met de strategie die gevolgd wordt door de arbeidersbeweging bij de verkiezingen in de Democratische Partij. Men moet niet vergeten dat de onafhankelijke partijen al bijna een eeuw lang gestreden hebben voor de oprichting van een massale arbeiderspartij. Boven alles mogen we ook niet uit het oog verliezen dat de opbouw van de communistische partij een eerste voorwaarde is voor de uitvoering van iedere taak die de klassenstrijd ons stelt, de opbouw van een arbeiderspartij inbegrepen.

Het lang bestaande twee-partijen systeem is een ernstige handicap geweest voor de ontwikkeling van de Amerikaanse arbeidersbeweging. De talrijke bewegingen die daar uit wilden breken (die wij boven beschreven hebben) zijn een sprekend bewijs ervoor dat de arbeiders jarenlang getracht hebben zichzelf te bevrijden van dit verderfelijke stelsel van controle door de ondernemers. Het is een afdoende bewijs dat de leiders van de vakbeweging en andere arbeiders-partijgroeperingen, die zo toegewijd zijn aan het twee-partijen systeem alles behalve getrouwe vertegenwoordigers zijn van hun leden. De oprichting van een sterke arbeiderspartij, die zich in de loop van de gebeurtenissen zal ontwikkelen, zal van grote betekenis zijn, niet alleen voor de Amerikaanse arbeidersklasse, maar voor de arbeidersbeweging van de gehele wereld. Vooral zullen er nieuwe en machtige vredeskrachten door vrijgemaakt worden in het land dat het hart is van het oorlogsgevaar.

„De tweede wereldoorlog in brieven”

CORRESPONDENTIE MET STALIN

HET zal wellicht meer lezers van deze buitengewoon interessante en leerzame briefwisseling* gegaan zijn als mij: de veelheid van problemen en de zeer bijzondere omstandigheden waaronder deze diplomatieke strijd werd gevoerd, maken het moeilijk daarbij de diepere achtergronden en de grote lijnen altijd in het oog te houden. Daarom zou ik de lezers van P. en C. willen aanraden bij het lezen van deze brieven nog eens kennis te nemen van een artikel in P. en C. van december 1957, waarin J. W. onder de titel „De Tweede Wereldoorlog in brieven”, een uitstekende analyse geeft van deze „geheime”, maar thans tot ieder sprekende, documenten, die na de oorlog door de regering van de USSR werden gepubliceerd.

Kenmerkend voor de politiek van de socialistische landen is steeds het streven naar zo groot mogelijke openbaarheid, naar het betrekken van de massa's en van de „publieke opinie” in alle onderhandelingen, waarbij de belangen van deze massa's uiteraard ten nauwste zijn betrokken.

Het is geen toeval, dat reeds in de eerste dagen na de Oktoberrevolutie van 1917 besloten werd, tot publicatie van de geheime diplomatieke overeenkomsten tussen de imperialistische machten, uit de oude Tsaristische archieven. Deze politiek van openbaarheid is steeds gevolgd, al kunnen omstandigheden als oorlog en dergelijke de mogelijkheid daartoe tijdelijk beperken.

*

DE diplomatieke strijd tussen socialistische en kapitalistische landen is een vorm van klassenstrijd op internationale schaal. Maar terwijl de socialistische landen, door gemeenschappelijke vaste beginselen en doelstellingen, als één geheel optreden, worden de kapitalistische staten, door innerlijke tegenstellingen en door concurrentie voor steeds hogere winsten, onderling verdeeld.

Dit geeft in de politiek en bij diplomatieke onderhandelingen aan de socialistische landen een voorsprong, ook in tijden dat de militaire en economische verhoudingen in hun nadeel zijn.

Zeër duidelijk kwam dit reeds aan het licht in de eerste periode van het bestaan van de arbeidersrepubliek, toen deze van alle zijden door veertien imperialistische machten werd aangevallen. Door de vaste eenheid in doelstelling en daadkracht van de slecht gewapende arbeiderslegers en de belangentegenstellingen van hun vijanden, kon de revolutie zich handhaven. Het ene kapitalistische land na het andere erkende de republiek en sloot handelsverdragen met haar af. Een wezenlijk element

*) „De Tweede Wereldoorlog in brieven”. Correspondentie tussen de Voorzitter van de Raad van ministers van de U.S.S.R. en de President van de Verenigde Staten van Amerika en de premiers van Groot Brittannië gedurende de Tweede Wereldoorlog. (Uitgave Pegasus, Leidsestraat 25, Amsterdam).

was daarbij niet alleen de verdeeldheid van de kapitalistische landen onderling, maar ook de verdeeldheid in de kapitalistische landen zelf, op de grondslag van de klassenstrijd. Deze maakte, dat grote delen der arbeidersklasse in de kapitalistische landen zich solidair voelden met de zegevierende arbeiders van de Russische revolutie. En voor zover het klasse-bewustzijn van de arbeiders nog minder ontwikkeld was, bleek de bereidheid om samen met de kapitalisten oorlog te voeren tegen de arbeiders, die voor vrijheid en socialisme vochten, uiterst gering.

Dit gold ook voor brede lagen uit de tussengroepen van boeren, middenstanders, intellectuelen en andere delen der bevolking, die niet direct of indirect bij de imperialistische superwinsten zijn betrokken.

Al geven de grote kapitalistische belangen de doorslag in regering en diplomatie, bij het verwezenlijken van die belangen, vooral wanneer die kunnen leiden tot oorlogsconflicten, spelen de brede massa's een doorslaggevende rol, en daarmee komen we op de belangrijke factor van de zogenaamde „publieke opinie”, die druk uitoefent op alle diplomatieke onderhandelingen. Daarin ligt een grote voorsprong van de diplomatie van de socialistische landen ten opzichte van die van de kapitalistische.

Openbaarheid en juiste voorlichting zijn in het belang van het nieuwe, het socialisme; bedrog en geheimdoenerij trachten het oude systeem in stand te houden en lagen van de bevolking daarvoor te winnen, wier belangen in wezen met het nieuwe overeenstemmen.

Wie zich nog de eerste jaren van de Oktober-revolutie in herinnering brengt, zal beseffen, hoe wezenlijk voor de Russische arbeiders en boeren de steun was van hun klassegenoten in Westeuropa en hoe groot het verzet was tegen interventie, onder brede lagen der bevolking van de kapitalistische landen. En geen „kinderlijkjes-in-blik” van dominee Krop, of eindeloze gruwelverhalen over de wreedheid van de „bolsjewieken”, of over de „nationalisatie” van de vrouwen, konden het gewenste resultaat verzekeren.

Zo werd de eerste grote militaire en diplomatieke slag tegen de arbeidersrepubliek verloren door haar vijanden, al gaven die hun pogingen allerminst op. Integendeel: de internationale politiek wordt vanaf die dagen tot heden toe beheerst door deze strijd van het imperialisme tegen de opkomende macht van de socialistische landen.

Daarbij wijzigen zich de vormen van deze strijd, maar steeds blijkt de mogelijkheid van een rechtstreekse militaire interventie af te stuiten op de snel groeiende macht van de Sowjet-Unie, van haar bondgenoten onder de arbeiders in de kapitalistische landen en van de, voor hun nationale vrijheid strijdende, opkomende klassen in de zogenaamde onderontwikkelde gebieden.

De campagnes van leugen en bedrog als wapens van de contra-revolutie nemen steeds meer de vorm aan van een „koude oorlog”*), die de ideologische strijd verbindt met de meest geraffineerde materiële beïnvloedingsmiddelen, waarbij voor terreur en moord niet wordt teruggeschrikt. Als middel om de tussenlagen aan zich te „binden” verliest

*) Wie de vormen van die „koude oorlog” in verschillende perioden van ontwikkeling van de revolutie nader wil leren kennen, wordt aangeraden te lezen of te herlezen: „De grote samenzwering” van Michael Sayers en Albert E. Kahn.

dit wapen aan betekenis, naar mate de machtspositie van de imperialisten in de wereld verzwakt.

*

EN dit is nu juist wat we heden ten dage beleven.

De internationale machtspositie heeft zich in en na de wereldoorlog ten gunste van het socialisme gekeerd. De zogenaamde „Münchenpolitiek”, een poging om alle kapitalistische krachten te verenigen, ten einde aan de Sowjet-Unie een dodelijke slag toe te brengen, mislukte door de tegenstrijdige belangen van de kapitalistische landen en de niet voorziene innerlijke kracht van het socialisme.

Het begon met de opkomst van het Duitse fascisme, dat een ernstige bedreiging vormde van de superwinsten der andere imperialistische landen. Daar dit fascisme ook een groot gevaar betekende voor de arbeidersklasse der gehele wereld, stelde de Sowjet-Unie aan Engeland en Frankrijk voor, daartegen alle krachten te verenigen en zo een wereldoorlog te voorkomen, wat onder de toen bestaande krachtsverhoudingen mogelijk was. De entente-imperialisten vreesden daarvan echter een versterking van het socialisme en wilden Hitler gebruiken tegen de Sowjet-Unie, waarbij zij erop rekenden, dat in een oorlog tussen Hitler-Duitsland en de Sowjet-Unie beide zouden worden verzwakt.

Het Duitse monopolie-kapitaal begreep dit spel en wilde de rollen omkeren; eerst de kapitalistische concurrenten verzwakken door een beperkte oorlog tegen Engeland en Frankrijk en daarna een vernietigingsoorlog tegen de Sowjet-Unie. Onder die omstandigheden waren de geallieerden genoodzaakt een bondgenootschap met de Sowjet-Unie aan te gaan tegen Hitler, nadat deze de Sowjet-Unie in de oorlog had betrokken.

Zij hoopten na verzwakking, zowel van Hitler als van de Sowjet-Unie, een voor de Westerse kapitalisten voordelige vrede te kunnen bereiken. Deze tweeslachtigheid van bondgenoot en toekomstige vijand, spiegelt zich in de briefwisseling met grote duidelijkheid af.

Maar de weerstand en het uithoudingsvermogen van de Sowjet-Unie bleken in die strijd oneindig groter dan was verondersteld. Duitsland werd, ondanks de verraderlijke terughouding van de geallieerden, die o.a. bij de vorming van een tweede front duidelijk bleek, zo vernietigend verslagen, dat het hele plan tot het opleggen van een „Westerse vrede” in duigen viel.

Zoals uit de gepubliceerde documenten blijkt, hebben de „geallieerden” onder leiding van Churchill, in het laatst van de oorlog en onmiddellijk daarna nog de illusie gehad om, met de verslagen legers van Hitler en samen met het Duitse monopoliekapitaal, tegen de Sowjet-Unie op te trekken, maar daarvoor was het reeds te laat.

Bij de regelingen aan het einde van de oorlog moesten belangrijke concessies aan de Sowjet-Unie worden gedaan in de overeenkomsten van Yalta en Potsdam, waaromtrent de brieven uitgebreide gegevens bevatten.

Het is interessant, dat J. W. in zijn artikel over de „Wereldoorlog in brieven” er aan herinnert, hoe betrouwbaar de Sowjet-Unie als bondgenoot bleek, wat door Churchill nadrukkelijk werd bevestigd, zulks in tegenstelling tot de herhaalde pogingen van de andere bondgenoten om zich aan hun verplichtingen te onttrekken.

Die betrouwbaarheid vloeit voort uit de omstandigheid, dat de Sowjet-Unie haar bondgenootschappen sluit in het belang van een rechtlijnige politiek naar een vast doel, dat de vooruitgang dient.

Van deze lijn kan alleen worden afgeweken, door een tweeslachtige houding en het bedrog van haar, door tegenstellingen verscheurde, tegenstanders.

De machtsverhoudingen aan het einde van de Tweede Wereldoorlog weerspiegelen zich in de overeenkomst van Potsdam, die toen werd afgesloten. Daarin werd de positie van Duitsland als imperialistische macht uitgeschakeld en een reeks landen, die het slachtoffer waren van de Duitse agressie, als zelfstandige staten en socialistische bondgenoten van de Sowjet-Unie aanvaard.

Hoewel de militaire machtspositie van de Sowjet-Unie op dat moment de bezetting ook van West-Duitsland mogelijk maakte, bleef de Sowjet-Unie trouw aan tevoren gemaakte afspraken, maar zij verhinderde even vastberaden, de plannen van de Westelijken om meer Duitse gebieden te bezetten, dan overeen was gekomen.

*

NA de oorlog trachtten de kapitalistische landen onder leiding van de Ver. Staten, in een langdurig proces, een nieuwe internationale machtspositie op te bouwen. Intussen had de Sowjet-Unie de mogelijkheid haar positie sociaal-economisch te versterken en uit te breiden. Zij kon daarbij rekenen op de ontwikkeling in de zogenaamde minderontwikkelde gebieden, die onder invloed van de gewijzigde internationale verhoudingen zich bleken te verzetten tegen de pogingen der imperialisten hun positie ten koste van deze gebieden te herstellen, door nieuwe vormen van kolonialisme.

Deze na-oorlogse ontwikkeling leidde tot een geweldige versteviging van het socialistische wereldsysteem en tot een aantal bondgenootschappen met voor hun onafhankelijkheid strijdende landen, gepaard met een snel herstel en een uitbreiding van de economische opbouw in de Sowjet-Unie, waarvan thans het zevenjarenplan de bekroning vormt.

Op het 20ste Congres van de CPSU in 1956 kon met recht worden vastgesteld, dat zowel militair als economisch het socialistische wereldsysteem een overwicht had bereikt ten opzichte van de imperialistische landen.

De Sowjet-Unie deed toen een ernstig voorstel tot vreedzaam naast en met elkaar bestaan der beide systemen, in een economische wedloop. Het aanbod werd door de imperialistische staten echter beantwoord met Suez, Hongarije, Syrië en andere open of bedekte oorlogshandelingen, die echter alle zonder succes bleven.

Het was duidelijk, dat het imperialistische blok eerst zou moeten trachten de machtsverhoudingen in de wereld te doen keren, waartoe een herstel van de militaire macht van West-Duitsland nodig werd geacht, met een onvermijdelijke verscherping van alle tegenstellingen tussen de imperialisten onderling.

De „koude oorlog” nam nieuwe en scherpere vormen aan, waarbij een felle, ideologische strijd verbonden werd met propaganda voor een „politiek van kracht”, die de vrede afhankelijk wilde stellen van militaire bewapening en het manoeuvreren langs de rand van de afgrond (Dulles).

Dit had dan bovendien het voordeel, dat de reuzenconcerns konden voortgaan enorme winsten uit de oorlogsvoorbereiding op te stapelen. Aangezien deze „koude oorlog” gericht is op de „publieke opinie”, dat wil zeggen op de grote massa, die vóór alles vrede wil, en bovendien geen rekening hield met de stormachtige groei van de economische machtspositie van het socialisme, was zij in deze vorm tot mislukken gedoemd. De vredeskrachten werden er eerder door gesterkt en er door gebundeld.

Het is duidelijk dat de overeenkomst van Potsdam door de imperialisten werd verkracht, om een nieuwe eenheid met (West-)Duitsland te kunnen nastreven. Wij zijn er reeds nu getuige van hoe de daaruit voortvloeiende tegenstellingen toenemen en de macht van het kapitalistische blok verzwakken.

Daar dit proces van innerlijke tegenstellingen een uiting is van het wezen van het kapitalisme is het niet te stuiten, terwijl de eenheid van de zijde van de socialistische landen steeds hechter wordt en ook leiding geeft aan krachten in de landen die nog een „neutrale”, of weifelende, houding aannemen.

Vooraf ten opzichte van deze landen geldt de noodzaak van een versterking van onze ideologische strijd, als tegenwicht tegen de, met grove middelen en ten koste van enorme bedragen gevoerde „koude oorlog”.

De diplomatie, die, vooral van de zijde van de Ver. Staten, nog steeds opereert vanuit een positie van „kracht” waarvoor geen grondslag meer aanwezig is, zal zich ongetwijfeld omstellen op nog meer geraffineerde methoden om de „publieke opinie” aan haar kant te krijgen, wil zij de krachtsverhoudingen in haar voordeel trachten te beïnvloeden.

Maar die krachtsverhoudingen berusten, zoals het woord zelf als zegt, op reële feiten en niet op de wensdromen van degenen, die het rad der geschiedenis wensen tegen te houden.

De historische ervaring heeft geleerd, dat de Sowjet-Unie grote overwinningen heeft kunnen behalen onder omstandigheden die veel ongunstiger waren dan thans. Het is deze ervaring van een worsteling van veertig jaren, die een hechte grondslag geeft aan ons theoretisch inzicht in de wetten der geschiedenis, aan ons inzicht in de uitkomst van de worsteling tussen socialisme en kapitalisme.

Maar tegelijkertijd beseffen wij, dat de diplomatieke worsteling tijdens de Tweede Wereldoorlog tussen de Sowjet-Unie en zijn bondgenoten, waarvan men de weerspiegeling vindt in de correspondentie van Stalin met Churchill en Roosevelt, slechts een episode in de geschiedenis van de strijd tussen vooruitgang en behoud is geweest.

Voor wie de ontwikkeling der gebeurtenissen sinds 1917 in hun grote samenhang overziet, kan de na-oorlogse ontwikkeling derhalve niets verrassends hebben. De geweldige inspanning, die de Westerse reactionaire krachten zich na de Tweede Wereldoorlog getroost hebben tot anti-communistische beïnvloeding van de volkeren, was in feite niets anders dan een voortzetting van de politiek van sabotage van het tweede front, of de pogingen om met Hitler een afzonderlijke vrede te sluiten uit de periode van de Tweede Wereldoorlog.

Maar het was ook een voortzetting van die politiek onder omstandigheden, die objectief gezien, slechter waren en steeds slechter worden

voor de reactie. Dit versterkt op haar beurt de idee van het vreedzaam naast elkaar bestaan der volkeren, tot diep in de rijen der bourgeoisie.

DE pogingen van reactionaire groepen de „koude oorlog” voort te zetten en te verscherpen, tegen de draad van de historische ontwikkeling in, krijgen dan ook steeds meer een hysterisch karakter. De organen en de dienstknechten, die worden betaald om daaraan uitdrukking te geven, verliezen meer en meer elk vertrouwen in wat ze moeten schrijven, en missen daardoor hun uitwerking op de brede massa's. Zij kunnen de geweldige resultaten van de Sowjet-Unie en van de andere socialistische landen niet zonder meer verzwijgen. De Spoetnik en het Zevenjarenplan weerspiegelen de reële krachtsverhoudingen en deze vormen een geweldige stimulans voor een internationale vredesbeweging. Hoe harder de oorlogsmaniakken schreeuwen, des te valser wordt het geluid en des te heviger de onderlinge conflicten. Een krachtige en eensgezinde vredesbeweging, waarvan het geluid de publieke opinie weergeeft, zal het koor van oorlogsprofiteurs en gokkers overstemmen en de massa in beweging brengen.

Dit verhoogt echter ook de verantwoordelijkheid van de communistische partij voor de ontwikkeling van de vredesbeweging. De uitslag hangt dus voor een goed deel van onze waakzaamheid af. Als de communisten hun leidende rol harmonisch en met begrip voor de praktische verhoudingen weten te spelen, zullen de machteloze dissonanten van de aanstokers van de koude oorlog thans nog minder kans hebben, dan in vroegere perioden van de geschiedenis.

S. J. RUTGERS

Kinderen van de revolutie

Fragment uit Aragons

La Sainte Semaine

(DE STILLE WEEK)

In 1958 is te Parijs de roman *De Stille Week* (*La Sainte Semaine*) van de communistische schrijver Aragón verschenen. Het is het rijpste werk van een gerijpt kunstenaar, een succesboek, dat nog steeds druk op druk beleeft, en door de gehele literaire critiek is erkend als het nationale meesterwerk van dit ogenblik. Temidden van de onnatuurlijke en mismoedige producten der burgerlijke literatuur, die zich in gezochte constructies al verder van hun volk en de werkelijkheid verwijderen (niet slechts een Frans verschijnsel), staat *De Stille Week* als een berg in een landschap van molshopen. De roman schildert de terugkeer van Napoleon Bonaparte gedurende de Paasweek van 1815 vanuit het eiland Elba, waarheen zijn verbonden vijanden hem hadden verbannen — of liever, het boek schildert de vlucht van de herstelde Bourbon-koning, de reactionaire Lodewijk XVIII, voor deze terugkeer, een vlucht van Parijs naar de Frans-Belgische grens, met de resten van zijn hofhouding en zijn leger. Aragon schrijft de kroniek van deze week vol spannende gebeurtenissen, die een toetssteen worden voor het karakter der medespelenden in een drama van zwakte en verraad. In een grote reeks van onvergetelijke portretten tekent Aragon de vluchtende koning, zijn maarschalken, die hun carrière aan Napoleon te danken hebben, zijn officieren en soldaten, maar bovenal het gewone Franse volk in de noordelijke provincies, waardoor de vlucht van de groten zich beweegt.

De Stille Week is een Frans-nationaal kunstwerk van de eerste rang, omdat Aragon het hier, in het rijkste proza, dat momenteel in Frankrijk geschreven wordt, in wezen niet over het verleden, maar over de toekomst van Frankrijk heeft: Als de despoten en militaristen, de Lodewijken en de Napoleons, hun slagen geslagen hebben en verdwijnen, blijft toch steeds het Franse volk, om de wet der geschiedenis te voltrekken; en deze wet heet sinds de 19e eeuw: *het socialisme*. Dat is de les van Aragon's roman, vandaag, in het Frankrijk van De Gaulle.

Het hier volgende fragment is genomen uit de roman op het moment, dat de vluchtende Lodewijk XVIII te Beauvais aankomt en Napoleon in Parijs is gearriveerd. Wij krijgen te zien, wat er onder de Franse revolutionairen aan toekomstverwachtingen leeft. — Redactie.

Het kon niet veel later dan kwart over drie zijn, toen Bernard van zijn voermansbok gesprongen was in de Grande-Rue St.-Martin te Beauvais. Hij nam een kort ogenblik zijn hoge hoed af en keek om zich heen. Het voltrok zich in een mistig zonlicht, het gewende schouwspel van de aankomst van de Parijse diligence.

De jonge man, want voor de juist aanlandende reiziger was een man van dertig een jonge man, een kastanjebruine gezet met Romeins geknipte haren, liep op en af voor de uitspanning van de post in de faubourg van Picardië; en hij had het voorkomen van iemand, die net deed of hij daar maar wat liep te dreutelen, zonder op iemand te wachten. Dat gaf enige aanleiding tot een glimlach, zoals de pogingen die hij had gedaan om er ietwat elegant uit te zien, armzalige pogingen, maar zonder twijfel geïnspireerd door de couranten, die mode-adviezen geven, en u vertellen dat ge een flanellen broek kunt wagen te dragen, grijs, schaapskleurig

of dof geelbruin, als ge gespierde dijen en slanke kniegewrichten hebt, maar dat zij alleen passen bij zwarte laarzen. De jonge man droeg de grijsflanellen broek en had klaarblijkelijk gearzeld uit hoofde van zijn beroep om zijn toevlucht te nemen tot de schaapskleur, die voor een nauwsluitend kledingstuk wel wat schandaleus was, zoals men dat deed in Parijs. Hij droeg een zwarte jas van Engelse snit, met een fluwelen kraag, vervaardigd van een soort grof geribbeld laken met zijden boordsels, hoog dichtgeknoopt, en een witte halsdoek. Dat alles was niet bijster fris, een tikje gladgesleten, onder de mollegrijze hoed. Hij droeg onder zijn arm een mantel, die hem een meer aan het provinciale aangepast uiterlijk zou geven, als hij zo dadelijk weer in het soort zwarte postwagentje zou stappen waarvoor twee witte zware Belgen gespannen stonden en dat een groen tenthuifje had voor de voerman, dat hij verlaten had, toen hij van de bok sprong. Maar zelfs zo hield hij iets zonderlings, als bestond er een scheiding tussen dat personage in de uitgezochte, zij het ook tamelijk gesleten kledij, en het voertuig, dat hij scheen te menen; een vreemd soort koetsier voor een postvrachtwagentje!

De oude man die uit de goederen-diligence stapte, had zonder weifeling begrepen, dat daar de onbekende stond, die hij er zou moeten treffen. Hij schepte er behagen in hem een ogenblikje te laten wachten, te aarzelen tussen hem en nog twee, drie reizigers. Daarna naderde hij hem als louter bij toeval, en sprak de kluchtige zinsnede uit, die men hem had aangeraden te zeggen, wilde hij de man die hem opwachttte te pakken krijgen. Waarvoor is het nodig dat men altijd zulke weinig natuurlijke wachtwoorden uitkiest? De ander was in de houding gesprongen en bekeek de reiziger met zijn verlopen wildleren valies, zijn lange flesgroene keperen overjas, zijn zachte kaplaarzen en een vilthoed, die hem, gezien het peper en zout van zijn lange haren, welke op een kraag van tot de draad gesleten fluweel neervielen, een beetje het klassieke voorkomen verleenden van de brave Benjamin Franklin.

„U bent het dus, Mijnheer!” mompelde hij, en men kon zich in de toon van die zinsnede niet vergissen: de jonge man had de reiziger herkend. Dat was voor de laatste een tikje onaangenaam. Hij had niet gedacht, zo befaamd te zijn. Vooral niet bij de generatie van vandaag. Hij zei tegen hem met een verzacht Zuidfrans accent: „In de huidige omstandigheden, burger, wilt u er zeker wel aan denken, dat ik de heer Joubert ben, opkoper van textielgoederen voor de firma Calleville in de Rue Caire te Parijs . . . Ik veronderstel, dat u goed van memorie bent . . .”

Er was geen reden om te treuzelen, men mocht helemaal niet vertrouwen op het valse mooie weer, en de jonge man reikte de heer Joubert de hand, om hem op de bok van het postwagentje te laten klimmen, waar de wagenhuif hem bescherming beloofde tegen de regen. Wat hem zelf betrof, hij liet, na een lakens, met leer gezoomd dek over de knieën van zijn passagier gespreid en zichzelf gehuld te hebben in een koetsiersmantel van een door het vele dragen onbestemd geworden kleur, het rijtuigje keren; en toen hij zich er tastend van vergewist had, dat zijn twee grote pistolen veilig en wel op hun plaats onder de bok zaten, klom hij naast zijn gast, greep de teugels en liet vantussen zijn dikke, bleke lippen een geluid ketsen, dat de zweep overbodig maakte.

„Neem me niet kwalijk, mijnheer,” zei hij, toen zij de stad uitreden, en er was een zekere Picardische weifeling in zijn neusklanken, in zijn diepe, grove stem, — „dat het wagentje niet veel gemak biedt: dit is het soort voertuig waartoe mijn beroep mij noodzaakt, meer dan mijn natuurlijke voorkeur. Ik breng er de garens en weefsels in rond, die men in Abbeville vervaardigt, om ze in de dorpen te verdelen, waar men thuisweverij beoefent; en ik haal de textielstukken weer op om ze in Beauvais te laten verven. Op het ogenblik hebben we geen vrachttje.”

— „Aha, ik zie,” — zei de oude man op een zekere moraliserende toon, — „dat u, burger, meedoet aan het uitbuiten van de plattelanders, en aan werkzaamheden die men verricht tegen de belangen van de arbeiders in de textielsteden . . .”

Hij had met een zekere nadruk zijn manier, om de ander als burger aan te

spreken, herhaald. Zijn metgezel werd ietwat rood in 't gezicht, en zei ditkeer: „Burger, ik ben maar een vrachtbezorger, en ik verdien mijn brood bij mijnheer Grandin d'Elbeuf, die de fabriek van weeframen te Abbeville verkocht heeft aan de heren Van Robais, en ik ben geen koopman-fabrikant. Zonder twijfel heeft het schouwspel dat ik van beroepswege voor ogen krijg, geholpen bij het vormen van mijn overtuiging, en daardoor haal ik u vandaag ook uit Beauvais . . . Maar het gaat er helemaal niet om, of ik mij in uw ogen verdedig. U komt uit Parijs, en u zult wel begrijpen, dat ik brand van nieuwsgierigheid . . . wat gebeurt er?”

Wat mijnheer Joubert wist leek sterk op hetgeen generaals en politieprefecten die ochtend al hadden vernomen, zij het ook dat hij het anders vertelde. Zijn toon was vrij critisch, en als men niet wist dat het hier niet een monarchist betrof, zou een partijganger van Napoleon zich er misschien aan gestoten hebben. Er was in zijn verslag maar één nieuw element, en waar had de reiziger dat vandaan? Dat was de mededeling, dat Napoleon Carnot ⁽¹⁾ bij zich had laten ontbieden, maar dat het onderhoud pas plaats zou vinden op diezelfde avond . . . Zonder twijfel wenste de Keizer de Organisator der Overwinning aan zich te verbinden. Van zijn kant stelde mijnheer Joubert ook vragen: het landschap van Beauvais, de straten met al die deining vanwege het Hof des Konings, die rijtuigen van alle makelij, die opgestapelde bagage, die nieuwsgierigen, die bedelaars, die werkloze arbeiders . . . En hij vorste ook naar de stemming onder de bevolking. Wist men of de troepen van de koning zich daar zouden opstellen, of langs de Somme? Want er bestond dit gevaar, althans men vreesde dat in Parijs . . . en mijnheer Joubert lei de nadruk op dit *men*, zoals daareven op het *burger* . . . dat het opstellen van een front door Marmont zou betekenen, dat de Bourbons de verzekering hadden gekregen van buitenlandse hulp, en voor het geval Oostenrijkse troepen en Kozakken opnieuw op Parijs af zouden stromen . . .

Het waren niet de lakenververs van Thérain die de textiel-bezorger op de hoogte had kunnen brengen van de strategische bedoelingen van Lodewijk XVIII, hij had er alleen zijn koopwaar maar afgegeven en zich daarna naar het trefpunt begeven, waarbij hij niet anders gezien had dan wat mijnheer Joubert zelf vanuit de postkoets kon hebben opgemerkt. Maar, bij het ontbreken van buitenlandse troepen, was er het gevaar, dat men zou worden achterhaald door de lichte ruitery van de lijfgarde of de grenadiers, en men moest zich haasten om Poix vóór hen te bereiken.

„Poix?” — riep de Parijzenaar. — „Is dat de afgesproken plaats? Maar dan ligt het voor de hand, dat wij in de route van de soldaten terecht zullen komen! Dat zit niet zo lekker . . .”

Jawel, ongetwijfeld maar nu men de zaak eenkeer opgezet had, kon men moeilijk verwachten, dat de koning de weg naar Calais insloeg, niet waar? Men kon de voorbereidsels op het laatste ogenblik niet meer veranderen, er moesten te veel mensen gewaarschuwd worden.

„Te veel mensen? Met z'n hoevelen zijn we dan?”

De jonge man haalde de schouders op: hij kon het niet zo precies zeggen, maar zoveel had hij toch wel gemeend te begrijpen bij het gesprek, dat hij gevoerd had met een *vriend* (hij legde op het woord de nadruk, die de reiziger op het woord *burger* gelegd had). Gegeven het feit, dat men zich diende te verstaan met alle lagen van de samenleving, en vooral met de allerarmsten . . .

„Luister, Bernard . . .” zei Mijnheer Joubert.

De ander veerde op en keek zijn buurman aan. Deze kende dus zijn ware naam? De geheimhouding was dan waarachtig wel erg eenzijdig. Maar ja, had hij zelf zopas mijnheer Joubert ook niet direct herkend? 't Is waar, dat het niet helemaal hetzelfde was.

¹⁾ Lazare Carnot (1753-1823), Frans wiskundige, politicus en groot militair genie, organiseerde de volkslegers in de Franse revolutie, ging later naar rechts, werd onder Napoleon minister van oorlog.

„Luister, Bernard,” — zei mijnheer Joubert, — „ik ben wel op de hoogte van de persoonlijke redenen, die u misschien hebt om de bijeenkomst vanavond te Poix te laten houden . . . maar tja . . .”

Dat was kras. Bernard wist niet wat te antwoorden. In de eerste plaats was er geen bepaald motief geweest bij het vaststellen van de plaats, maar als hij dat gezegd had, zou mijnheer Joubert hem niet geloofd hebben, omdat hij 't *wist*. En van wat hij *wist*, die mijnheer Joubert, daarover kon Bernard ook niet spreken. Wie had hem kunnen inlichten? Er viel weinig te ontkennen. Al wat men doen kon, dat was zorgen dat de woorden niet werden uitgesproken, want op die manier kon Bernard zich bij iets anders hebben neergelegd.

„En bijgevolg” — voegde mijnheer Joubert er aan toe, — „brengt u mij naar de smederij om er de nacht door te brengen, is t niet?”

Er was dus geen vergissing mogelijk. Bernard zei, terwijl hij de paarden aanvuurde: „U moet weten, burger, dat Müller de smid een betrouwbaar man is . . .”

„Dat zeggen ze,” mompelde Joubert, en hij hulde zich in een diep stilzwijgen.

Kwam het door de stugge wind? maar Bernard's wangen waren bloedrood. Dit geheim behoorde alleen hem toe. Dat deze oude man het deelde, was, hoeveel respect Bernard ook jegens hem koesteren mocht, een ietwat pijnlijke zaak. Natuurlijk, men moest de kwesties niet dooreen halen . . . maar waar, vraag ik u, kan men in Poix de reiziger met groter veiligheid onderdak brengen dan in de smederij? En plotseling dacht hij aan Sophie, hij zag het gezicht van Sophie voor zich, en er was niets anders meer in hem.

De weg was in normale tijden misschien niet slecht, maar met de pasgevallen regens was op heel wat plaatsen de deklaag van keislag uitgevreten, men hotste over de stenen van de onderlaag, kiezelstenen zoals men ze daar in de weilanden aantreft, waar de boeren de helft van hun leven verslijten met het zuiveren van de *cauchin*, want zo noemen ze die leembodem, die ze overal bezaaien met kleine rossige pyramiden. En dan voelt men ook op de bok van zo'n postkarretje de schokken terdege. Vooral als men zonder vracht rijdt. De oude man trok een scheef gezicht, en toen hij zijn hoed afnam om zich het voorhoofd te veggen, zag Bernard dat hij bovenop zijn schedel volslagen kaal geworden was sinds de portretten, die er van hem bekend waren. Steeds nog met dezelfde verrassende manier van zich uit te drukken keerde mijnheer Joubert zich naar zijn voerman en zei: „Om te beginnen, heb ik je vader goed gekend manneke . . .”

Alleen de herinnering aan zijn vader kon de beeltenis van Sophie uitwissen. Juist op dat ogenblik passeerde een groepje ruiters in galop het voertuigje, en Bernhard trok de teugels stijver aan, om zijn paarden in bedwang te houden. Het was de voorhoede van de bereden garde op hun grijze rijdieren, en Bernard zag ze met een soort beschaming voorbijrijden. Mijnheer Joubert had volstrekt gelijk. Daarna hoorde de jonge man de uitgesproken zinsnede weer in zich klinken. „Mijn vader?” zei hij, en hij voelde als steeds bij de gedachte aan zijn vader die zonderlinge mengeling van woede en tederheid. De ander had het klaarblijkelijk uitgesproken, had zich voorgenomen het te zeggen, om de voorafgaande toespeling op de smidse, op Müller, uit te wissen . . .

„Je vader, Bernard, op die lijk je voldoende om je te doen herkennen. Het was voor mij een enorm verdriet, dat wij hem niet hebben kunnen redden . . .” Hij zuchtte, liet een korte tijd voorbijstrijken, en hernam: „Mannen als hij . . . Het ongeluk was, dat hij te zeer aan militaire maatregelen geloofde . . . aan samenzweringen in het leger . . . Dat is de verdwazing van velen, zie je, en ik heb die ook een tijdlang gedeeld, omdat wij zo lange tijd onder een militaire macht geleefd hebben. In wezen zagen wij de dingen zoals Napoleon gewild heeft dat wij ze zouden zien . . .” Stilzwijgen. Daarna: „Maar jij . . . jij die het land doortrekt, met je geweven linnen, die in de geheimen van de allerarmsten thuis bent, die verbonden bent met hun ellende, het leed van kinderen en vrouwen . . . Zeg op :Geloof jij, dat men het platteland en de steden verzoenen kan? Je weet, daar ligt het probleem in Frankrijk . . . Frankrijk is nog een boerenland . . . en in de steden beschouwen de arbeiders de boer als een concurrent, zij staan op, maar tegen de

machines, zij slaan er op los, maar ze slaan op elkaar los . . ." Stilzwijgen. „Wat zullen de boeren doen, ten overstaan van Bonaparte's terugkeer?"

De woorden leken op het graveel van de weg, ze stoven uiteen. Daaronder voelde men de harde keien, de zware onrust. Bernard gaf geen antwoord. Waarom antwoorden? Mijnheer Joubert wist alles beter dan hij. „Begrijp je," — zei mijnheer Joubert, „ook wij moeten ons niet door uiterlijkheden laten misleiden: misschien zal Napoleon, zodra hij weer in het zadel zit, zich met de Tsaar verstaan, misschien . . . ofwel over drie maanden na vandaag beleven we de invasie, de verplettering van Frankrijk. Tussen die twee hebben wij ongelukkigerwijs niet te kiezen. Maar dat is de militaire kant van de zaak, de buitenkant. Overwinnigen, nederlagen, ze slaan ons doof, ze verblinden ons. De geschiedenis van deze kwarteeuw sinds de Bastille is één lange rij van veldslagen. Er zijn gedurende die vijfentwintig jaar heel wat andere slagen geleverd waaraan de wereld weinig aandacht besteedt, die men nog lang niet op de scholen onderwijzen zal. Een andere revolutie. Je zit er met de neus op, en je ziet ze niet. Het is de opkomst van de industrie, alle menselijke verhoudingen worden veranderd, niet alleen door wetten, gewelddadigheden, maar door de machines, door de verveelvoudiging van machines. En dat is nog maar net begonnen. Begrijp je, als het ene leger door het andere verslagen wordt, dan verwisselt men van insigne, men verandert de uniform, maar het blijft toch steeds een uniform, een insigne. Niets lijkt zozeer op een generaal als een andere generaal. Zo zag ik verleden jaar in een schouwborg vorst Schwarzenberg . . . welnu, je hoefde er niet veel aan te verknippen, om er een Brune of een Ney van te maken! Je kunt de loop van je kanonnen om draaien: het is eenvoudig de angst die van richting verandert, de mensen blijven precies wat ze vroeger waren. Terwijl de machines . . . hoeveel spinmachines hebben jullie in het departement van de Somme? En dat is niet alleen een kwestie van laken of katoen . . . daarbij komen nog de steenkool, de cokes, de stoom . . . Geeft men er zich wel rekenschap van wat er in de mijnen en de smederijen gebeurt? Het zit met de machines namelijk zo, dat zij de verhoudingen tussen de mensen veranderen, en daardoor de mensen zelf . . . De mensen, om wie wij ons, vroeger, misschien heel verkeerd, maar weinig bekommerd hebben. Om over de toekomst te beslissen moet men niet alleen legers in beweging weten te brengen. Alle berekeningen kunnen ineenzakken ten overstaan van die onvoorziene ommekeer, die door een kleine machine zonder ziel teweeggebracht wordt. Ze staat daar, in een fabriek, een werkplaats, als een dier dat men voeden moet, en om het te voeden verandert men geweldige gebieden van cultuur, plotseling krijgt de wetenschap van het hele land de koorts en begint het aantal schapen in een kudde te vermenigvuldigen, de wetten moeten veranderd worden, de politie krijgt handen vol werk, er worden haarden van spionage gevormd, uit vreemde landen lokt men de specialisten bij hun bazen vandaan, en het worden wonderlijke avonturen waarbij de vooruitgang gebouwd wordt op verraad en winstbejag, terwijl de mensen hun vaderland, hun haardsteden en kinderen in de steek laten . . . en de oorlogen zijn het simpel gevolg van dat alles, de ideeën en de vlaggen waarmee men zwaait, dienen alleen maar om dat alles te verbergen, de geheimen van onze tijd . . . Je gelooft in ernst, dat hij op de slagvelden overwonnen is, deze Napoleon? Hij is overwonnen door de industriële crisis van 1811, door de werkloosheid, door de chaos in het handwerk . . ." Daarna besepte hij, dat hij Bernard een vraag gesteld had, en dat hij hem niet de gelegenheid geboden had, deze te beantwoorden. Tja, hoe zat dat, met de stad en het platteland?

Dat was moeilijk te zeggen. Men kan heel wat dingen in een kleine vraag samenvatten, en zelfs een lang antwoord kan de bijzonderheden maar vluchtig aantippen. Van welke kant de kwestie het eerst aan te pakken? Waar moest Bernard de zaak aanvatten die hij vaag aanvoelde, vooral als zijn hoofd vol zat met hetgeen mijnheer Joubert zojuist geopperd had?

„Dat zit zo," — begon hij. — „In mijn beroep . . . Hoe wordt, overal waar ik heen rijd van Abbeville naar Amiens en Beauvais, de vraag gesteld? De dorpswevers, zij die met machines werken die men hun verschaft, of de spinners die

het trapwiel of het zwengelwiel gebruiken, de wolkaarders, al of niet in groepen werkend, of zij doorgaan voor koopman ofwel elk recht op het handwerk laten vallen, zij staan allemaal buiten de rechtsmacht van de steden. In hun vlek is er een burgemeester. En wat wil die burgemeester? Hij wil hen laten betalen voor hun patent, alsof ze zakenlui waren. Denk eens even, burger, deze ongelukkigen, voor wie leeftijd noch geslacht bescherming biedt, die in de grond moeten werken en dan weer slaven zijn van de nijverheid, die tot elf uur in de avond sjouwen en opstaan voor het licht wordt . . . dat noemen ze zakenlui! Zij aan wie noch de machine behoort zonder welke ze niet kunnen werken, noch de stof die ze bewerken, en dan moet u die hutten eens zien, die opstapeling van gezinnen tussen muren van riet, van modder en hout, onder een dak dat brandbaar is als een lier, op die grond die door de zon gebeukt wordt, in dat vocht, in water dat niet wegloopt, dat met poelen tegen het huis aan staat, die giergreppels, en geen vensters om te proberen het wat warmer te krijgen in de stank en de smook van de turf . . . dat noemen ze zakenlui! Daarom verwachten ze van mij, mij, de man van de manufactuur, hun heil, zij verzoeken mij hen tegen de gemeente te beschermen. En weet u wat hun hoop is, hun toversleutel? Het arbeidsboekje, burger, dat vervloekte arbeidsboekje, dat de arbeiders in de stad, zij wel, als hun worgbeugel beschouwen, dat afschuwelijke uitvindsel van het Keizerrijk, die de verslaving aan de fabriek volledig maakt, die helaas voltooit wat de Revolutie hun met de wet-Le Chapelier in 1791 gebracht heeft, en waardoor het zo moeilijk is hen te laten begrijpen, dat de Republiek of zelfs Napoleon minder hun vijanden zijn dan de Bourbons! Wat de boeien zijn voor de een, betekent voor anderen de bevrijding. De burgemeesters kunnen hun geen arbeidsboekje verschaffen en zeggen, dat ze niet op de hoogte zijn met de fabriekswetgeving . . . Ga ze na zo iets maar eens bij elkaar brengen, zoek voor hun nu maar eens één gemeenschappelijk doel. En dan ligt de zaak er al weer heel anders voor met de sajeterkers van Santerre of de slotmakers van Vimeu, de sergewevers van Grandvilliers of Crèvecoeur, de linnenwevers van Gamaches, de aardewerkmakers van Vron . . . en dan nog de glazenmakers, de meubelmakers, de timmerlui, de steenhouwers, de hoedenmakers, de textielwevers, de messenmakers, de kuipers, weet ik veel, alle beroepen die je hier in de omtrek vindt, zijn allemaal tegen elkaar verdeeld, en de een zit vol minachting voor de ander . . ."

De oude man keek Bernard aan. Hij dacht, dat het vraagstuk ongelukkigerwijs zelfs nog ingewikkelder was, en vervolgens merkte hij onwillekeurig op, dat zijn metgezel voor een knappe kerel kon doorgaan. Hij dacht: „Ik begrijp Sophie wel . . .” Hij zag haar terug als kind, want hij had zich indertijd in dit Picardië, dat ontchristelijkt was door de ellende, het oude land van de boerenopstanden, moeten verschuilen bij een vriend van Gracchus Babeuf²⁾, tussen Abbeville en Amiens. Het blonde kind dat hij op zijn knieën had laten dansen en dat hem *m'n oncque* (oom) genoemd had . . . en ineens vervaagde dit beeld, omdat het doorsneden werd door de naam van een van zijn jeugdvrienden, waaraan niemand in dit ondankbare land, twintig jaar na dato, meer terugdacht. Hij zou nu vijftig geweest zijn. Hij zwierf ergens in Auvergne of elders rond, zoals hij, Joubert, in Picardië, hij zou misschien vandaag ook in een of ander oud vehikel zitten, en babbelen met een andere Bernard . . . Ze gaan vlug voorbij, en toch duren ze lang, twintig jaar. En daar zijn we er weer! Hoe zou ze er uitzien na twintig jaar de kleine Sophie? Zou zij hem nog wel herkennen, *s'n oncque*, deze Sophie? Heeft ze ooit over hem gepraat met haar knappe Bernard, soms?

Ze kruisten het pad van zwaargebouwde boeren met hun paarden, die van het landwerk terugkeerden. Een kleine kruiwagen stond verlaten op een akker. Elders was men aan het eggen.

Hij praatte verder, Bernard. Over hulpkrachten uit de gevangnissen en wevers

²⁾ Babeuf (1760—1797), revolutionair, utopisch communist, organisator van de samenzwering der Gelijkheid, voor welke hij door de rechtse leiders der Franse omwenteling vermoord werd.

voor een prikje die de fabrikanten in de ziekenhuizen vonden. Over het Bedelaarsdepôt, bij de uitgang van Amiens, dicht bij de wandelweg van La Hotoye, waar men naast zwervers en idioten galeiboeven opsluit, die niet meer kunnen roeien, gebrandmerkte vrouwen, en alle soorten bestraffen van de departementale rechtbanken. Het zijn dicht opeengedrongen bouwsels, geschaard rondom acht enge binnenplaatsen. Er zijn binnenplaatsen, waaruit bijna onophoudelijk de jammerklachten en het geschreeuw van krankzinnigen opstijgt. Mannen en vrouwen hebben gescheiden verblijven, en evenzo verschillende werkplaatsen, elk voorzien van een drie dozijn wielen. Men bestudeert de mogelijkheid om er spinmachines te plaatsen, maar de ruimte ontbreekt. Ze worden zogenaamd beloond met normale lonen, maar het depôt houdt er alleen flink wat van achter, en het werk wordt per stuk vergoed, en wel zo grondig dat men niet zeggen kan wat nu eigenlijk hun inkomsten zijn. Er zijn verschillende weefstoelen, alle uit de vorige eeuw. De gereedschappen moeten door de gevangenen, de bedelaars en gekken zelf worden betaald... „Stel u die hel voor, waar het lawaai van die waanzinnigen, het gerucht van de wielen, het geklepper van de weefstoelen de lucht van de morgenschemering tot de avondschemering vervullen, met als enige horizon de kapel, die de werkplaats van de mannen van de vrouwenwerkplaats scheidt... het gebed en daarna een mengelmoes van groenten... Vraagt u mij of men die mensen kan verenigen met boeren en met arbeiders uit de manufactuur? Ik heb een fabrikant horen wensen, dat men de galeiboeven het werk van de gestichten liet doen, en de filantropie zo ver doordrijven, dat hij zich tegen de doodstraf verklaarde, die hem van wevers beroven zou...”

Luisterde de oude man? De regelmatige stap van de zware trekbeesten, de oneffenheden van de weg, zijn dromen van weleer, dat alles gaf hem het gezicht van een standbeeld, waarin zijn sterke, lange neus van op zij gezien een pijnlijk grote plaats innam. Hij zei, en dat had niets te maken met het Bedelaarsdepôt van Amiens: „Je vader, Bernard, heeft die je wel eens gesproken over onze vriend Gilbert... Ik heb thuis nog een merkwaardig boek, dat hij in het jaar III³⁾ gepubliceerd heeft, „Jaarboek van de Landman voor het Derde jaar van de Republiek.” Stel je voor dat de drukker, in de eerste druk van dat boek, dat in afwezigheid van de schrijver op de pers ging, door onachtzaamheid de hele maand Prairial⁴⁾ vergeten had... alsof die niet mocht voorkomen in het werk van een man, die in de Prairial het leven verliezen zou... .

— „Is men er zeker van, dat hij dood is?” — vroeg Bernard. — „Er zijn mensen die vertellen, dat hij, toen hij zichzelf met de dolk gestoken had, en voor men hem naar het schavot kon brengen, heeft weten te ontkomen, en men zou hem op de 18e Brumaire⁵⁾ te Saint-Cloud willen hebben zien, waar hij het volk oproep tegen de staatsgreep...”

— „Helaas,” — zei mijnheer Joubert, — „dat zijn maar verhaaltjes waar men zich mee sust... In zijn boek draagt de dag, waarop wij ons bevinden, de eerste Germinal⁶⁾, in plaats van de naam van een heilige de naam van de primula... en ik herinner mij het commentaar, dat dit woord in de kalender vergezelt: *Men kan de bladeren ervan gekookt eten; met de bloemen de wijn kruiden, en met de wortels het bier: de schapen eten de plant...* Toen ik in deze streek woonde, bij de vader van Sophie, en jij maar net de leeftijd had van de kinderen, die men achter het weefgetouw zet om de wevers bij te springen, heb ik me dat herinnerd, en ik ging in het voorjaar mee met de kudde, die hij met zoveel vlijit verkregen had, door een Spaans merinosschaap te kruisen met Picardische kortstaarten... en ik heb in het bos gezien, hoe de schapen de primula's weggraasden... Gilbert kon niet gelogen hebben.’

³⁾ Volgens de jaartelling van de Franse revolutie: 1794.

⁴⁾ De Franse Revolutie voerde nieuwe kalendertijden en -namen in: Prairial (Weidemaand—Mei/Juni).

⁵⁾ De 18e Brumaire (= 9 Nov. 1799) greep Napoleon de macht en verhef zich tot Eerste Consul..

⁶⁾ Germinal (Kiemmaand, Maart/April).

— „Hebt u bij de vader van Sophie gewoond?“ — riep Bernard uit. — „Te St. Riquier . . .?“

— „Te St. Riquier, mijn zoon: Waar jouw vader en de zijne meer hebben gedaan dan je je kunt voorstellen voor de onafhankelijkheid van het land, door hun studies over de vergroting van de schapestand, in een tijd waarin het een nationale plicht was zich los te maken van de Britse handel. Weet je, dat ik destijds uit Roye ben gekomen, gestuurd door een andere patriot, een arme kenner van het leenrecht, wiens opvattingen bij de hunne aansloten, en dat deze uit de papieren van de grondbezitters in Picardië te weten was gekomen, waar de oorsprong ligt van de ellende der landloze boeren . . . en dat hij, om de kudden te voeden die bezig waren zich te vermenigvuldigen, voorstelde kunstmatige weilanden aan te leggen, door hier het stelsel van de wisselbouw in te voeren, waarvan men destijds nog geen denkbeeld had . . .?“

— „Babeuf!“ zei Bernard, en de ander knikte toestemmend met het hoofd. Daarna verzonken beide lange tijd en zonder spreken in gepeins over dat nabije en verre verleden. Ze werden vereend door die gemeenzame gepeinzen over de veertig jaren heen die hen scheidden, de jonge bezorger van de linnenweefsels en de oude revolutiemans, die beiden misschien elk op andere manier, die diepzinnige samenhang der dingen begrepen, en de lakennijverheid, en de woldragende dieren, en de weilanden en de patriotten, die zo ver vooruitgezien en zo goed begrepen hadden, waar Frankrijks belangen lagen.

De dag neeg al naar zijn eind, men zag de zon als een omsluerde schijf aan de linkerkant wegspringen en hen volgen, achter mistwazen die haar bij tijden geheel verborgen. De weg ging dwars door dorpen en over de hondsrug van de hoogvlakten en liet, aan de kant van de schemering, het dal van de Petit-Thérain diep onder hen verlopen; heel het rosse licht verfde de wateren, zelfs nog terwijl de zon zich verschool, het was als langgerekt rose lakwerk. Er bewogen zich op deze rode akkers steeds nog boeren, zich bukkend om keien op te rapen en daarvan stapeltjes te maken.

En mijnheer Joubert was weer gaan spreken als had hij het tegen zichzelf: „Napoleon . . . met al zijn misdrijven, en met het terugroepen van de weggelopen adel, en met al wat per slot van rekening heeft bijgedragen tot zijn ondergang . . . zie je, Napoleon, dat moeten we toch erkennen: op dat gebied heeft hij onze oude droom voortgezet, het was zijn blokkade-politiek, welbegrepen . . . maar hij heeft begrepen, wat de Franse lakenindustrie betekent en haar beschermd, en hij heeft hier Spaanse rammen laten komen en de mensen voortgeholpen, die de grond omploegden en er kudden ontwikkelden . . . hij heeft de uitvinders van machines aangemoedigd, de overtocht van Britse vakarbeiders vergemakkelijkt . . . Zie je, wij hadden alle reden om tegen hem samen te zweren, de oorlog, de despotie . . . je vader . . . vroeger was Babeuf ook tegen Robespierre geweest . . . daarna voor de mannen van rechts . . . hij heeft het uitgesproken, hij heeft het erkend, hij heeft gevochten voor de grondwet van 1793, voor het levenswerk van Robespierre . . . en wij, vandaag . . . het is niet meer dezelfde Bonaparte, de man die de Bourbons van de troon stoot, wat je me? En wat wij het volk zullen vragen . . .“

— „Daar denkt u toch niet aan!“ — riep Bernard uit.

— „Zeker, mijn zoon. Net als Babeuf . . .“

— „Maar toen was Robespierre al dood! Hij was nog slechts een vlag! Bonaparte leeft nog . . .“

— „Hij leeft nog, en is dientengevolge van meer nut dan een dode. Hij heeft het leger. Een leger waarvan de aristocratische kroon is afgeslagen. We moeten er een volksleger van maken, het volk en het leger verenigen . . . Kijk me niet zo aan, ik ben niet gek. Weet je, dat de Verbonden mogendheden een week geleden te Wenen Napoleon vervallen hebben verklaard van de macht, en hem plechtig buiten de wet gesteld? Het bericht daarvan is in Parijs gekomen, tegelijk met de Kleine Korporaal.⁷⁾ Begrijp je, wat dat betekent? We zijn in een nieuw 1792, het

⁷⁾ Klassieke bijnaam van het Franse leger voor Napoleon.

vaderland is in gevaar, buitenlandse legers bedreigen onze grenzen, net zoals toen hangt de overwinning af van het volk, of het wordt een volksoorlog, of het wordt verraad. Zie je dan niet, dat het de Revolutie is, die weer opnieuw begint? Wij vatten haar weer op, waar Robespierre haar heeft moeten loslaten, met de ervaring van alle latere jaren . . ."

— „Dus,” — zei Bernard, — „dat is het wat u ze vanavond gaat vertellen?”

Ze zwegen. Het was gaan regenen op de wagenhuif. Bernard's hoofd gloeide, en zijn voeten waren koud. Wat zei die oude man daar? Wat, Napoleon was de opvolger van de revolutionairen, van een Babeuf! Hij wist wel, dat *mijnheer Joubert* en Babeuf elkaar niet zo gauw zouden verstaan. Tussen hen bestond dus een van die bondgenootschappen die men forceert. Ze verschilden in alle opzichten, vanwege een kapitale kwestie, die van het privébezit. Mijnheer Joubert kende klaarblijkelijk het gezag, dat de naam van Babeuf in Picardië had! En ten overstaan van de knaap wiens vader . . . Maar waar lag het belang van het volk? Het was het wachtwoord van de „organisatie”: verbinding zoeken met het volk. Het volk . . . en als hij aan *het volk* dacht, verdrongen zich achter de ogen van Bernard de beeltenissen, de voorstellingen van Picardische misère, de hospitalen waar overbelaste mannen en vrouwen krepeerden als vliegen, de bedelaars die bij de stadspoorten zaten, de turfstekers op hun platboomde schuiten langs de Somme . . . en in de steden, die vreemde secten die met elkaar overhoop lagen, de *Kinderen* van Maître Jacques of van Baas Soubise, zwervers, wolven, elkaar verblindende . . .

De stem van mijnheer Joubert klonk eensklaps intiem en zacht: „En vertel me eens, jongen, . . . Sophie . . . is Sophie werkelijk heel erg mooi geworden?”

Bernard trilde. Hij had zojuist bemerkt, doordat de naam twee maal was uitgesproken, dat mijnheer Joubert die naam al eens had genoemd, maar zo natuurlijk dat hij het eerst niet eens opgemerkt had, als in 't voorbijgaan, zonder werkelijk over haar te spreken . . . De oude man herhaalde: „Is Sophie werkelijk erg mooi?”

— „Ja,” — zei Bernard. — „Wat dat aangaat, burger, jawel, werkelijk . . .” Twee zwart-witte koeien stonden aan hun rechterkant achter een primitief hek van ijzerdraad. De aarde met haar kalkige kale plekken verschilde in de verte weinig van het bleke gras met de vuilbruine greppels. Ze naderden Grandvilliers. (Bew. door Th. de V.)

BOEKBESPREKINGEN

Het geval Françoise Sagan

Wij achten het van belang, dat onze lezers kennis kunnen nemen van de mening van de Sowjet-criticus Oewarow over de Franse schrijfster Sagan. De richting, die zij vertegenwoordigt, heeft immers ook aanhang gevonden in ons land. De problemen, die Oewarow ten aanzien van de Franse jeugd aan de orde stelt, bestaan ook in Nederland.

Red. P. en C.

In Frankrijk beweert men de laatste tijd vaak dat de jeugd geen idealen heeft, dat zij zich heeft gestort in het geestelijk en zedelijk niemandsland. Al deze problemen worden dikwijls opgehaald naar aanleiding van het schreeuwerig succes van Françoise Sagan, die op achttienjarige leeftijd een in de mode zijnde schrijfster werd na haar eerste roman: „Bonjour tristesse”, weldra gevolgd door twee andere.

In „Het geval Françoise Sagan” (Le cas Françoise Sagan)* tracht de katholieke schrijver Georges Hourdin te bewijzen dat deze drie romans en de weerklank die zij hebben gevonden zeer alarmerende symptomen zijn van de ideologische en geestelijke crisis waarin de huidige burgerlijke wereld verkeert.

Hij analyseert de boeken van Sagan en stelt daarbij een bepaald aantal actuele zedelijke en ethische vraagstukken aan de orde.

Het succes van de jonge romanschrijfster schijnt op het eerste gezicht onbegrijpelijk. In „Bonjour tristesse” (1954) gebeurt niets buitengewoons, evenmin als in „Als een verre glimlach” (Un certain sourire-1956) en „Binnen een maand, binnen een jaar” (Dans un mois, dans un an-1957).

De auteur laat slechts een banaal stuk leven van nietsnutters zien, ten prooi aan verveling, die verder geheel afgesloten zijn van de gebeurtenissen in de buitenwereld.

*

Georges Hourdin karakteriseert Françoise Sagan maatschappelijk als „burgerlijk in haar hele wezen, naar afkomst en talent, burgerlijk is ook het milieu dat zij beschrijft”. (pag. 18)

Haar helden, de jonge mensen vooral, zijn spruiten van welgestelde families; zij profiteren van het werk van vroegere generaties. Het zijn de afstammelingen van de ondernemende bourgeoisie waarover Balzac en Zola hebben geschreven en die één bepaald doel hadden: geld maken. Maar deze nakomelingen hebben niets meer te doen, hebben geen enkel levensdoel. Ze geloven in niets, verwachten niets, stellen nergens belang in. Ze weten geen raad met hun energie, hun levenskracht en hun jeugd. En teneinde de leegte van hun bestaan op te vullen, de hen neerdrukkende verveling te verjagen, zijn ze op zoek naar prikkelende sensaties.

Een enkel onderwerp overheerst bij Françoise Sagan, dat van de liefde. Maar het is slechts een middel om de verveling te bedriegen, om te ontsnappen aan de eenzaamheid en de wanhoop.

De heldin van „Bonjour tristesse” is 17 jaar. Zij knoopt liefdesbetrekkingen aan met een jongeman uit een naburige villa.

Dominique, de heldin uit de tweede roman is maar iets ouder. Zij staat voor haar toelatingsexamen voor de Universiteit en heeft een verhouding met Ber-

*) Georges Hourdin, Le Cas Françoise Sagan, Paris, Les Editions du Cerf, 1958.

trand, een student, die zij in de steek laat voor Luc, een oudere, levensmoede man.

Josée, de heldin uit „Binnen een maand, binnen een jaar”, dochter van zeer rijke ouders, weet niet wat zij met haar 25 jaar moet beginnen. Zij voelt zich maatschappelijk onnuttig en wordt heen en weer getrokken tussen Bernard, een mislukt schrijver en een student in de medicijnen, die *wel* een doel heeft, maar weinig capaciteiten.

Deze verhalen zouden van alle belang ontbloot zijn, indien ze niet zouden tonen, in welke mate de helden walgden van hun holle en zinledige tijdpassering.

*

Georges Hourdin stelt vast dat de dorheid en de leegte van hun bestaan hen wanhopig maken. Maar aangezien zij niets anders vinden, leggen zij zich erbij neer met — het is waar — veel „droefheid” en pogen zij onverschillig te schijnen ten opzichte van alle grote levensvraagstukken, grote daden en verheven gevoelens.

Georges Hourdin schrijft: „Onbewogen blijven, doen alsof je geen waarde hecht aan de grote levensproblemen, de onverschillige spelen, zo is de houding van Françoise Sagans lievelingshelden”. (pag. 37)

Hij zoekt een verklaring waarom die jonge schrijfster zulke lege, met tegen het leven gerichte grieven beladen mensen ten tonele voert.

Hourdin critiqueert dan verder het leven (in de maatschappij) zelf en verkondigt de mening dat Françoise Sagan de vertolkster is van een in de hedendaagse Franse jeugd levende geestesgesteldheid.

Hourdin merkt op, dat haar pessimisme wortelt in de opvattingen, de daden en het gedrag van de oudere generatie. Niet alleen voor de kinderen maar ook voor hun vaders heeft het leven geen zin, geen doel en geen inhoud meer.

De grote daden en de hogere gevoelens bestaan niet meer voor hen, niemand kan hen bezielen met edele en moedige idealen.

„Zij betreden een wereld, bewoond door wezens, die niet meer stevigheid hebben dan schaduwen, wezens zonder vlees en bloed. Zij stoten op de leegte van een onmenselijke en terzelfdertijd gedemoraliseerde maatschappij”. (blz. 65-66)

Zij erven van de ouderen de „wanhoop” en de „onverschilligheid”. Het is „de generatie zonder ouders”, juist nog een generatie die geen steun thuis kan vinden, omdat „thuis” onmachtig is hen te leiden.

En de jonge mensen zijn totaal weerloos wanneer deze bittere werkelijkheid zich aan hen openbaart:

„... Frankrijk is aan lager wal geraakt, de westelijke wereld heeft geen toekomst, de vrede wordt ieder ogenblik bedreigd”. (blz. 67)

De jonge man of het jonge meisje is de vertwijfeling en de ontevredenheid ten prooi, maar niemand noch iets is in staat hem of haar te helpen.

*

De school, de universiteit zijn onmachtig. Het onderwijs is ongeschikt hen te behoeden voor de ruwe geestelijke schok, die het contact met de werkelijkheid veroorzaakt. En Hourdin stelt vast dat deze generatie zonder ouders er ook een is zonder leraren. De jongeren zijn aan zich zelf overgelaten.

„Ze menen dat zij vrij zijn, maar het is een valse vrijheid. Ze kunnen dus profiteren van de verwarring in dit tijdsgewricht ten einde zich aan hun instincten over te geven”. (blz. 122)

Het resultaat is die „sexuele anarchie”, zo verspreid onder de bourgeois-jeugd, en die Françoise Sagan zo goed schildert.

Ofschoon haar romans zich tot de schildering van een eng milieu beperken en geen grote sociale vraagstukken aanroeren, behandelen ze toch ongewild een ge-

voelige plek van de burgerlijke maatschappij. Ze tonen aan dat de jeugd niet weet waarom ze moet leven, lijden en strijden.

Georges Hourdin analyseert vervolgens de stijl, de literaire werkwijze van Françoise Sagan.

Dank zij haar kunst, om op een bondige scherp omlinjende wijze de gevoelens van haar figuren bloot te leggen, heeft zij met een onaanvechtbaar talent het leven van de jonge generatie, zonder uitkomst en perspectief weten te karakteriseren.

Velen hebben zichzelf in die romans herkend en dat is het succes geworden van haar drie romans. Maar Françoise Sagans succes is niet alleen toe te schrijven aan haar talent. Georges Hourdin brengt de belangrijke rol die de schreeuwerige reclame gespeeld heeft in herinnering, die dan ook de uitgever gouden eren heeft glegd.

In het Westen houdt men ervan het privé-leven van filmsterren, hun liefhebberijen, hun eigenaardigheden, hun liefdesavonturen aan het publiek voor te schotelen. En Françoise Sagan, modeschrijfster, is onder het juk doorgegaan. Dit werd vergemakkelijkt door haar buitengewoon vroeg ontwikkeld literair debuut, door de vrijheid waarmee ze het liefdeleven van haar helden beschrijft. Maar hoe het ook zij, Françoise's foto's, alle details uit haar particuliere leven, werden gedurende enige jaren overvloedig en uitvoerig in de pers uitgesteld.

Hourdin ziet in dit abnormaal verschijnsel een voorbeeld van geestelijke leegheid in het maatschappelijke leven. Hij wijst er op dat die spectaculaire successen Françoise Sagan niet het hoofd op hol hebben gebracht en beweert dat zij niet alleen door de publiciteit en de mode beroemd is geworden, maar dat zij een zeker talent heeft.

*

In een artikel in de „Monde” (sept. 1957) zet hij belangrijke ideeën uiteen over de rol van de hedendaagse schrijver die men ongelukkigerwijs in zijn boek mist. Hij schrijft dat de wereld het toneel van grote veranderingen is:

„Voor ontelbare massa's in het Verre Oosten, in de landen van de Islam en in Afrika zijn nood, onwetendheid, vuil, gebrek aan hygiëne, honger, gemeengoed geworden.

Tegen deze prijs betalen wij onze weelde. De woede van de armen begint ons rekenschap te vragen. Dit alles maakt een nieuwe menselijkheid dringend noodzakelijk. De zuiver sentimentele verdrietelijkheden lijken dan bespottelijk, buiten alle verhoudingen en belachelijk klein. Honderden miljoenen komen met ons in hevig conflict. Ze willen uit de schaduw treden. Ze streven naar het licht, de waarheid, een menswaardig bestaan, de kennis”.

Deze mening onthult de engheid en ideologische armoede van Françoise Sagans boeken, die zonder gevoel voor het huidige tijdperk, meer nog, daarvan geheel geïsoleerd, zijn geschreven.

Uit het voorbeeld van Sagan trekt Hourdin de gevolgtrekking, dat men zich met de schildering van onbelangrijke gevoelens en emoties, isoleert van de mogelijkheid iets waarlijk groots te scheppen.

In weerwil van haar literaire gaven is Françoise Sagan geen verschijnsel van belang in de Franse literatuur.

De enige waarde van haar werken is, dat zij getuigen van de zedelijke crisis van een bepaald gedeelte van de jeugd.

Wij zouden deze in grote trekken juiste waardering echter toch nog willen aanvullen.

Men kan niet beweren dat Françoise Sagan de interesse en de geestesgeestelijkheid van de Franse jeugd tot uitdrukking brengt.

Ze is, zoals Georges Hourdin het zo goed zegt, bourgeoisie in hart en nieren en ze weerspiegelt slechts de beperkte groep van „rijke jongelui”.

Ieder die in Frankrijk is geweest en de jeugd van dat land kent, weet dat men

haar niet kan gelijkstellen met de trieste, geblaseerde figuren uit Françoise Sagan's romans.

Wanneer een tamelijk belangrijk deel onverschillig staat tegenover de sociale problemen, dan komt dat omdat de burgerlijke maatschappij niet in staat is de jeugd in vervoering te brengen.

Maar in haar totaal is en blijft de Franse jeugd levenskrachtig, altijd gevoelig tegenover de maatschappelijke onrechtvaardigheid.

Ik was in de gelegenheid — in februari 1958 — te zien hoe de Sorbonne reageerde op het verbod van de Vereniging van Algerijnse studenten.

Honderden manlijke en vrouwelijke studenten demonstreerden op de Boulevard Saint Michel, terwijl ze de opheffing van dit onwettig besluit eisten. De politie kon de stormvloed van demonstranten niet tegenhouden.

De Franse jeugd staat vooraan bij alle anti-fascistische acties. In de Vredesbeweging, tegen de oprichting van raketbases, tegen de herleving van de Duitse Wehrmacht en ook tegen de oorlog in Algerije zijn zij het actiefst.

*

Het Comité tegen de Oorlog in Noord Afrika telt vele jeugdigen die er de meest verschillende levensopvattingen en meningen op nahouden.

Terloops merken we op dat ook Françoise Sagan er deel van uit maakt.

In haar interviews veroordeelt zij de onmenselijke en nutteloze oorlog in Algerije, zonder zich evenwel los te maken van haar sombere en pessimistische opvattingen.

In haar boeken dringt zelfs niet de verre echo door van harde sociale strijd die vandaag de dag Frankrijk en haar jeugd voert.

Daarom is, wat men er in het Westen ook van zegt, Françoise Sagan niet de tolk van de Franse jeugd.

Ze heeft de talrijke diep ingrijpende processen niet gezien en in haar boeken niet tot uitdrukking gebracht.

Georges Hourdin critiqueert haar niet, omdat zij de gezonde krachten van de natie miskent of dat zij de werkende en strijdende Franse jeugd niet heeft laten zien.

Hij verwijt haar niet in God te geloven en geeft haar de raad godsdienstig te worden.

„Het geval Françoise Sagan” (Le cas Françoise Sagan) eindigt met een beroep op het geloof; herstel van de godsdienst in de wereld zou de Franse jeugd redden van geestelijke ontreddeering. Maar dit beroep is even weinig doeltreffend als overtuigend.

In onze tijd is het niet meer mogelijk uit de tegenstellingen binnen het kapitalisme te komen zonder de oude ideologische stellingen, die schipbreuk hebben geleden, te verlaten.

En dit boek, dat de zedelijke crisis van de burgerlijke wereld onthult, is er zelf de uitdrukking van.

J. OEWAROW

Wetenschap op een laag pitje

Sinds het einde van de oorlog is in ons land evenals elders in West-Europa een intensieve propaganda gevoerd voor wat men noemde „bedrijfsgemeenschap” of de „lotsverbondenheid” van arbeider en ondernemer — een propaganda die ten doel heeft de arbeiders in te prenten dat zij en de ondernemers dezelfde belangen hebben; dat zij geïnteresseerd moeten zijn in het wel en wee van „hun” bedrijf en dat uiteindelijk een hoge winst in hun eigen belang is.

Het idee is niet nieuw. Het werd het eerst duidelijk geformuleerd in de pauselijke encycliciek *Rerum Novarum* en het heeft tenslotte maar één doel, nl. het doordringen van de arbeiders met de ideologie van het kapitalisme en het verslappen van het klassebewustzijn.

Enkele jaren geleden heeft de Contactgroep Opvoering Productiviteit het plan ontworpen om nu eens wetenschappelijk te onderzoeken hoe ver men gevorderd is. Wij vermoeden echter dat het voornaamste doel van dit onderzoek was, met cijfers en statistieken te bewijzen dat de idee van de „bedrijfsgemeenschap” reeds de meerderheid van de arbeiders heeft veroverd.

Het resultaat van dit onderzoek is inmiddels in boekvorm verschenen.¹⁾ Een heel legertje wetenschappelijk gevormde heren heeft er zich jarenlang mee bezig gehouden, waaronder enkele hoogleraren en ook dr. ir. Ydo, wiens naam een program is. Heeft hij zich soms niet verdienstelijk gemaakt door het uitdenken van nieuwe jaagsystemen tot opvoering van de productiviteit?

De gevolgde methode van onderzoek naar de geestesgesteldheid van de arbeiders bestond in de uit Amerika naar ons land overgewaaid enquête: men legt de arbeiders een hele reeks zorgvuldig overwogen vragen voor, die „psychologisch” verantwoord zijn en slechts antwoorden toelaten die niet verschillend uitgelegd kunnen worden. Vervolgens draait men de antwoorden door een elektronische rekenmachine en legt aldus wiskundig vast, hoe het er met de „menselijke verhoudingen” in het bedrijf voor staat. Want het hele vraagstuk van de verhouding der klassen tot elkaar is door deze profeten teruggebracht tot een vraagstuk van de „ziel”, de psychologie!

Maar al het wetenschappelijke gedoe en de tentoongestelde voorzichtigheid en zorgvuldigheid kan toch niet verhullen, dat het hier om wetenschappelijke humbug gaat of beter gezegd: om wetenschap in dienst van de uitbuiters, in zijn zuiverste vorm.

„Allemaal Quatsch”

Het is interessant op te merken, dat de mannen van de practijk, in casu de personeelschefs van de bedrijven waar het onderzoek heeft plaatsgevonden, het hele onderzoek nogal nuchter hebben bekeken. Zo heeft de personeelschef van het eerste in dit onderzoek betrokken bedrijf het plan „wetenschappelijk Epochenmachend” genoemd. Dit wordt in het verslag vermeld. Kennelijk hebben de auteurs de ironie niet opgemerkt.

Anderen waren „vriendelijk gereserveerd” en een derde groep noemde het onderzoek „allemaal quatsch”. Daar valt wetenschappelijk gesproken niets tegen in te brengen.

Uiteindelijk zijn ca. 11.000 arbeiders ondervraagd. In totaal werden 42 vragen voorgelegd, enkele organisatorische vragen niet meegerekend. Men stelde vragen, volgeladen met suggesties. Een hele groep vragen bv. liet de arbeiders geen andere keuze dan geïnteresseerdheid in bedrijfsvoering te veinzen. (Dit bedrijf wordt goed geleid; mijn baas is een goed vakman; er kan veel verbeterd worden in mijn afdeling; beter en zuiniger werken in dit bedrijf is in ons belang; de ideeën worden naar verdienste beloond; de samenwerking tussen de afdelingen kon beter zijn; de machines worden goed onderhouden, enz.)

Een andere groep van vragen had tot doel te onderzoeken, hoe men over de arbeidsvoorwaarden denkt. Er werd niet gevraagd: ben je met je loon tevreden maar men moest ja of nee zeggen op deze zin: „Ik vind dat ik rechtvaardig betaald word in vergelijking met de anderen op mijn afdeling”!

Trouwens, er werden zoals uit de aangehaalde formuleringen al blijkt, geen vragen gesteld, maar men moest zich met „ja”, „nee” of „geen mening” uitspreken, zoals: mijn werk is te vermoeiend; het maakt me gejaagd en zenuwachtig; mijn baas controleert te veel; ik vind mijn werk eentonig; ik heb plezier in mijn werk; in ons bedrijf kun je iets bereiken wanneer je er de capaciteiten voor hebt, enz.

Schijnwetenschap

Het merendeel der „vragen”, maar in het bijzonder de laatstgenoemde groep stelde een belangrijk probleem aan de orde: wat gebeurt er met het ingevulde formulier? Krijgt de directie het onder ogen? Vanzelfsprekend hebben de organisatoren hun best gedaan, om de betrokkenen er van te overtuigen, dat volstreekte geheimhouding verzekerd is. Maar het is onaannemelijk, dat zij er in geslaagd zijn. In de eerste plaats werden de enquêteurs door de personeelschefs van de betrokken bedrijven aan de arbeiders voorgesteld. Hetgeen in de meeste gevallen al voldoende geweest zal zijn, om het nodige wantrouwen jegens de „man van de wetenschap” op te wekken. In de tweede plaats werden de formulieren meestal groepsgewijs in de kantines der bedrijven ingevuld. Er was dus geen geheimhouding.

Bovendien was er onderling beïnvloeding, waarbij aangenomen mag worden, dat velen het hele zaakje als een grapje beschouwden. In vele gevallen werd het tijdens het invullen „steeds rumoeriger door onderling gepraat”. Waar praatte men over? Natuurlijk over de vraag, of men ja of nee moest invullen. In de meeste gevallen werd het ja, zoals de bedoeling was.

Het is nauwelijks de moeite waard, de uitkomsten te vermelden. Zo antwoordden 63 pct van de arbeiders in wasserijbedrijven, dat het werk ze niet gejaagd maakt. Maar 46 pct antwoordde ook dat ze zich ná het werk niet meer fit voelden. Hoe de beide uitkomsten met elkaar te rijmen vallen, is ons niet duidelijk.

Ach ja, 86 pct van alle ondervraagden antwoordde, dat men goed met elkaar kan opschieten in hun afdeling, 63 pct was van mening dat hun baas een goede vakman was en slechts 10 pct had het lef „neen” in te vullen. Slechts 8 pct was bang voor werkloosheid en 77 pct had plezier in zijn werk! Vraag 32 oogste evenwel het meeste succes. Daarin informeerden de onderzoekers of de enquêtees de ondervraagden een goed middel was om de directie te laten weten hoe de arbeiders over het bedrijf denken. Niet minder dan 87 pct antwoordde ja en slechts 3 pct zei nee. De vraag had ook anders gesteld kunnen worden: Vindt U dat wij ons geld waard zijn? Pure beleefdheid vereiste het ja, waaruit wij opmaken, dat de ondervraagden veel begrip voor humor hadden.

Maar als men ons vraagt, wat de waarde van al het gedoe is, dan antwoorden wij: zonde van het geld!

F. B.

³⁾ Hoe denkt U over Uw werk? Uitgegeven door de Contactgroep Opvoering Productiviteit.

PEGASUS-UITGAVEN DIE IEDERE ARBEIDER MOET BEZITZEN!

1500 bladzijden boeiende en interessante

lectuur in drie stevige banden

samen voor slechts f. 10.-

Een handboek van het communisme:

W. I. LENIN: MARX-ENGELS MARXISME

619 bladzijden. Uitgebreid zaak- en namenregister. Geïllustreerd. Gebonden in de bekende rode kunstlederen band.

Een actuele en boeiende reeks verhandelingen:

W. I. LENIN: OVER DE COMMUNE VAN PARIJS

126 bladzijden. Uitgebreid zaak- en namenregister. Geïllustreerd. Gebonden in de bekende rode kunstlederen band.

De belangrijkste briefwisseling van deze eeuw:

DE TWEDE WERELDOORLOG IN BRIEVEN

900 geheime brieven en telegrammen van 1941 tot 1945 gewisseld tussen Stalin, Roosevelt (Truman) en Churchill (Attlee). Twee delen in één band. 718 bladzijden. Kunstlederen band. Stofomslag.

WIJKE PREMIE

Iedere koper van deze serie ontvangt geheel gratis een heropname van een rede, door Lenin zelf uitgesproken te Moskou, in maart 1919. Een 45 toerenplaatje. Nederlandse tekst is bijgevoegd.

PEGASUS ZOMER 1959

Twee boeiende boeken uit de Sowjet-Unie

Juri Piljar

DE EED

Een ontroerend en strijdbaar verhaal. Het leven van Sowjet- krijgsgevangenen in de hel van Mauthausen, door een van hen zelf verteld.

196 bladzijden.

linnen band met stofomslag

Sergei Dikowski

De Commandant van Vogel-eilanden

Vijf spannende belevenissen van Sowjet-grenswachten en kustwachters in het Verre Oosten. Gevechten met de Japanse bezetters van Mandsjoerije. Jacht op geslepen visschers en sluwe spionnen. Verhalen van een intense spanning, die door jong en oud verslonden zullen worden.

262 bladzijden

kunstlederen band met stofomslag

Beide boeken tezamen slechts f. 4.75

september 1959

Politiek en Cultuur

uit de inhoud:

Practijk en beginselen der P v d A

Verkenning in de geschiedenis
van het N V V

De P K I en de boeren

P
C 41

19e jaargang, nr **9**

40 cent

SEPTEMBER 1959

Practijk en beginselen der PvdA	<i>R. Haks</i>	361
Loonpolitiek en vrijheid	<i>H.M.</i>	372
Verkenningen in de geschiedenis van het NVV-I	<i>A. Blokzijl</i>	379
De PKI en de boeren	<i>D. N. Aidit</i>	386

BOEKBESPREKINGEN:

Van „De Wildernis” naar de politieke jungle	<i>J. Duveen</i>	393
„De morele crisis van onze tijd”	<i>G.V.</i>	405
Een onbekende brief van Lenin aan Wijnkoop ontdekt		406

PARTIJDOCUMENTEN:

Manifest naar aanleiding van het Waarheid-Zomerfeest		407
--	--	-----

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam.C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.

Prinsengracht 473, Amsterdam.C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het
marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

Practijk en beginselen der P. v. d. A.

Half juli vond in Hamburg het zesde congres plaats van de Socialistische Internationale. Onder de gedelegeerden bevonden zich Gaitskell en Bevan, Mosje Sjaret, Ollenhauer, Saragat en Jules Moch. De Partij van de Arbeid was vertegenwoordigd door o.a. Evert Vermeer, Hein Vos, van der Goes van Naters en Joop Voogd.

Als een van de eerste agendapunten stond ter discussie de toestand van het democratisch-socialisme, waarover een inleiding werd gehouden door Dr. Oscar Pollak, hoofdredacteur van de Arbeiterzeitung te Wenen.

Het bespreken van dit onderwerp was daarom van belang, omdat in vele sociaal-democratische partijen gesproken wordt over „malaise” in de socialistische beweging.

Nu is het congres bepaald geen gebeurtenis geworden om over naar huis te schrijven. De uiterst sumiere aandacht die het congres gekregen heeft in de dagbladen van de PvdA (als Parool en Vrije Volk) spreekt voor zich zelf.

De geringe aandacht van de PvdA-organen mag echter beslist niet uitgelegd worden als afkeuring van de conclusies die daar getrokken werden.

Het Congres verdient ook *onze* aandacht, omdat de geformuleerde stellingen kenmerkend zijn voor de verandering van positie van de rechtse sociaal-democratie na de tweede wereldoorlog.

Zij weerspiegelen de *ontwikkeling* van de verschillende sociaal-democratische partijleiders als instrumenten in handen van de heersende klasse en werpen een schril licht op de doeleinden van de door hen gevoerde na-oorlogse politiek. Deze verandering van positie heeft zich ook voltrokken in de Nederlandse sociaal-democratie en heeft de richting bepaald van de practische politiek van de Partij van de Arbeid.

Het nieuwe ontwerp-beginselprogram (reeds behandeld in twee voorgaande nummers van Politiek en Cultuur) is hiervan een duidelijke uiting.

Op het congres gaf Pollak in zijn inleiding een overzicht van de positie van de sociaal-democratische partijen in de verschillende landen en trok daarbij als voornaamste conclusie, dat de sociaal-democratie een andere plaats in de staat inneemt dan voorheen. Het onderscheid tussen vroeger en nu wordt naar zijn mening bepaald door de stelling, dat de arbeidersklasse in de Westelijke landen is „geïntegreerd” dat wil zeggen dat zij nu samen met de klasse van kapitalisten de staat bestuurt en het beheer van het staatsapparaat deelt.

Pollak zegt letterlijk: „De staten behoren niet meer alleen aan de bourgeoisie” en hij komt dan tot de uitspraak dat deze ontwikkeling er toe geleid heeft dat „de moderne arbeidersbeweging er in geslaagd is een deel van de grote technische, economische en wetenschappelijke vooruitgang ten goede te laten komen aan de werkenden, speciaal ook voor wat de culturele waarde betreft, al is het nog onvoldoende.”

Deze stellingname is voor wat ons land betreft niet nieuw. Al vele jaren wordt de arbeidersklasse en alle andere werkers van ons land door de rechtse leiders van de Partij van de Arbeid voorgehouden, dat we dank zij hun politiek thans leven in een geheel nieuwe vorm van maatschappij. Ds Banning schrijft in een artikel in „Peraat” ter toelichting van het ontwerp-beginselprogram van de PvdA, dat deze nieuwe maatschappijvorm de „welvaartsstaat” of de „sociale staat” genoemd kan worden en laat aan de lezers van het blad de keuze, welke benaming zij het beste achten.

De rechtse leiders van de Partij van de Arbeid gaan ook van de stellingname uit, dat de arbeidersklasse en de grote kapitaalbezitters de staatsmacht delen in ons land. Zij gaan er eveneens van uit dat de arbeidersklasse in de staat „geïntegreerd” is en dat daardoor, zoals ze het al jarenlang beweren, de kapitalisten het niet meer alleen voor het zeggen hebben, maar dat de arbeiders ook hun woordje meespreken bij het besturen van het land. Ter verduidelijking diene, dat het hier niet gaat om de vraag in hoeverre de heersende klasse door de druk van de arbeidersbeweging in haar politiek belemmerd en beïnvloed wordt, maar om de vraag of het kapitalistische staatsapparaat — als apparaat in dienst van de ondernemers — is veranderd tot een boven de klassen staand staatsapparaat!

De rechtse leiders van de PvdA doen het voorkomen alsof het wezen van de kapitalistische maatschappij veranderd is, doordat de Partij van de Arbeid posities inneemt in het staatsapparaat.

Zij willen de arbeiders en andere werkers laten geloven dat daardoor het karakter van het kapitalisme, als een roofzuchtig uitbuitersstelsel, veranderd is, waarmede de arbeidersklasse zich in de tegenwoordige tijd kan verzoenen. Zij trachten de arbeiders aan te praten, dat in de „nieuwe” maatschappijvorm, in de „welvaartsstaat” de klassenstrijd uit de mode is. Immers de arbeidersklasse draagt nu mede de verantwoording en deze eervolle taak mag niet bezoedeld worden door verstoring van de klassenvrede.

De werkelijkheid is echter anders. „Integratie” in de kapitalistische staat betekent niet dat de positie van de arbeidersklasse is veranderd. Welvaartsstaat of geen welvaartsstaat of welke namen er in de toekomst ook uitgedacht zullen worden door beginselprogramopstellers

van de Partij van de Arbeid, de bezitsverhoudingen zijn ongewijzigd gebleven. Nederland is een kapitalistisch land, waar klassen zijn en waar klassenstrijd is en waar de dienst in het staatsapparaat wordt uitgemaakt door de grote monopolies als AKU, Shell, Unilever, Philips en door de grote banken.

De werkelijkheid is, dat de bourgeoisie de staatsmacht en het staatsapparaat in handen heeft ter bescherming van haar kapitalistische stelsel en het in bedwang houden van de arbeidersklasse. Het opnemen van rechtse sociaal-democratische leiders in het staatsapparaat, zowel uit de partij als uit de door hen gecontroleerde vakbeweging het NVV, houdt niets anders in dan dat de heersende kapitaalskringen in ons land een deel van deze taak van het staatsapparaat aan hen hebben overgedragen.

Daarvoor genieten zij een beloning in de vorm van ministers- en staatssecretarisposten, burgemeesters- en andere hoge ambten en functies in politie en leger.

Deze objectieve omkoperij van de rechtse leiders der sociaal-democratie heeft echter de positie van de arbeidersklasse niet veranderd. Zij ondergaat de uitbuiting dagelijks en in verscherpte mate.

Het heeft ook het karakter van het kapitalisme niet veranderd, noch het karakter van de staat. De staat is het machtsapparaat gebleven van de bourgeoisie.

Wat veranderd is, dat is de positie van de rechtse sociaal-democratie. Haar leiders zijn in de periode na de tweede wereldoorlog „geïntegreerd” in de kapitalistische staat.

*

Geheel in het teken van de „integratie” stond de discussiebijdrage op het Hamburgse congres van de Nederlandse delegatie. Joop Voogd betoogde, dat het thans voor de sociaal-democratische partijen niet langer de vraag is, wie de bezitters zijn van de productiemiddelen. In de nieuwe maatschappijvorm gaat het nog slechts om vraagstukken als het *beheer* van de productiemiddelen en de *controle* daarop.

Het Vrije Volk noemde deze discussiebijdrage van Voogd „een fris geluid”.

Dit „frisse geluid”, van het onaangetast laten van de kapitalistische eigendom, is de logische consequentie van de veranderde positie van de sociaal-democratische partijen.

De werkelijkheid is ook hier anders.

De voorwaarde voor het tot stand brengen van het socialisme is, dat de bestaande bezitsverhoudingen, waarop het kapitalistische uitbuitersstelsel rust, worden vernietigd.

Voor het opbouwen van het socialisme en voor het tot ontwikkeling brengen van de socialistische productiewijze, moet het bezit van de productiemiddelen in handen overgaan van de arbeidersklasse.

Voor de rechtse leiders echter is dit alles uit den boze, hetgeen door hun gehele praktische politiek in de afgelopen tijd wordt bevestigd. Zij gaan ervan uit, dat de kapitalistische landen van West-Europa niet meer kapitalistisch zijn en dus behoeft ook niet meer door de sociaal-demo-

cratische partijen het vraagstuk van de eigendom van de productiemiddelen gesteld te worden.

Voor deze partijen is in wezen het vraagstuk van het socialisme opgelost. Zij hebben zelfs van een socialistisch perspectief afstand gedaan.

*

In dit verband bepleitte Voogd dan ook namens de Partij van de Arbeid-delegatie op het congres van de Socialistische Internationale, dat de beginselprogramma's van de aangesloten partijen aan deze stellingen worden aangepast. Volgens Voogd steunen de beginselprogramma's van de meeste partijen op de maatschappijvorm van voor de oorlog. In deze programma's hebben verschillende sociaal-democratische partijen nog eisen staan als nationalisatie van de voornaamste productiemiddelen.

Deze eisen, waarvan Voogd de verwijdering verlangt, zijn niet meer in overeenstemming met de nieuwe toestand waarin de sociaal-democratie zich thans bevindt. Zij stemmen niet overeen met de gevoerde na-oorlogse politiek en zijn niet meer geschikt voor de richting van de praktische politiek in de komende tijd.

Er vindt in deze tijd dan ook een grote schoonmaak plaats op het gebied van de beginselen in tal van sociaal-democratische partijen.

Zo hebben de Oostenrijkse sociaal-democratische partij, de SPO, en de Belgische BSP hun programma gewijzigd. De Duitse sociaal-democratische partij, de SPD, heeft een nieuw ontwerp ter discussie gesteld, evenals de Partij van de Arbeid dat nu doet. Van welk karakter de verandering is blijkt uit de beoordeling die gegeven wordt door een zekere „Observer” in het theoretisch tijdschrift van de Partij van de Arbeid „Socialisme en Democratie”. De Oostenrijkse sociaal-democratische partij ontvangt een goedkeurend klopje, omdat zij elk star dogmatisme van zich heeft afgeschud. „Observer” zegt:

„De SPO heeft zich, baserende op zedelijke overtuiging, getransformeerd tot een moderne, democratische en progressieve volkspartij”.

Het enige waarover „Observer” boos is, dat is dat de Oostenrijkse reformisten de eer voor zich opeisen, de eerste sociaal-democratische partij te zijn geweest, die het heeft aangedurfd haar beginselprogramma in deze geest te veranderen. „Observer” merkt daarbij op: „Alsof er geen PvdA was”.

Op zichzelf heeft „Observer” gelijk. De PvdA heeft haar politiek al van af de oprichting laten bepalen door de ontkenning van de klassenstrijd.

Maar dat is het niet alleen. Het gaat hier om een algemeen verschijnsel in de ontwikkeling van de sociaal-democratische partijen die er op gericht is verdere aanpassing bij het kapitalistische stelsel mogelijk te maken.

De verandering van de beginselen begon voor wat de Nederlandse sociaal-democratie betreft al tijdens de tweede wereldoorlog. Vorrink schreef toen zijn bekende brochure, waarin hij een uitvoerig plan ontwikkelde, dat er op gericht was aan de voormalige SDAP het karakter

van een arbeiderspartij te ontnemen. Hij beweerde toen al dat het sociale vraagstuk in wezen was opgelost. De fusie van de na de oorlog heropgerichte SDAP met de partij van Oud en andere burgerlijke en kerkelijke groeperingen, die bekend is geworden onder de naam van de „doorbraak”, leidde tot de oprichting van de Partij van de Arbeid.

De SDAP beschouwde zichzelf, ondanks haar reformistische politiek, toch nog altijd als een arbeiderspartij en erkende de arbeidersklasse als baanbrekende factor in de strijd voor het socialisme. De Partij van de Arbeid zag daarvan af en in haar eerste beginselprogramma kwam dat al duidelijk aan het licht. Met een ijzeren wetmatigheid volgde daarop „De weg naar vrijheid” van de PvdA-leiding in 1951 dat in wezen verdere herziening van de beginselen verlangde, hetgeen uiteindelijk geleid heeft tot het nieuwe ontwerp-beginselprogramma. De tweede versie gaat, ondanks een vloed van critiek uit de PvdA-vergaderingen, nog verder en zet alle restanten, die nog iets zouden lijken, al was het maar in schijn, op strijd voor het socialisme, overboord.

*

In een aantal toelichtende artikelen bij het ontwerp-programma in het blad „Paraat” trachten de reformisten de verandering aanvaardbaar te maken. Ds Banning, den Uyl, van Lier en Voogd praten, ieder op hun eigen wijze, over de welvaartsstaat, waar de scherpe kantjes van het kapitalisme af zijn.

In een artikel over de sociaal-economische orde schrijft den Uyl dat de macht van het kapitalisme in ons land beperkt en uitgehold is. De overmachtspositie van het kapitalisme is volgens hem, dankzij moeizaam bevochten rechtsregelingen gebroken. Vroeger kenden we bittere armoede, naast protserige rijkdom, maar dat is dan nu, aldus den Uyl, verdwenen. Er zijn nationalisaties geweest en hij bedoelt dan dat de kapitalistische staat geld belegd heeft in kapitalistische ondernemingen. Er heeft zijns inziens ook „socialisatie” plaatsgevonden, namelijk van de beschikkingsmacht.

Om het niet te bont te maken, praat den Uyl dan weer met hetzelfde gemak over sterke kapitalistische krachten die er nog bestaan. Zelfs zijn de productieverhoudingen volgens hem „nog maar ten dele” geordend en berust nog ongecontroleerde macht in handen van weinigen en zijn de inkomens en vermogensverschillen nog onaanvaardbaar groot.

Maar dan komt hij tot de conclusie waar het om gaat en wat Voogd op het congres te Hamburg uiteenzette, n.l.:

„In een lange ontwikkeling is het socialisme tot het inzicht gekomen, dat niet de eigendom zelf, maar het *beheer* van de productiemiddelen beslissend is voor het welzijn van een samenleving”.

De grote monopolies in ons land hebben opnieuw de verzekering gekregen dat ze voor de rechtse leiders van de Partij van de Arbeid be-
slis-
t geen angst behoeven te hebben.

Het opnemen van de sociaal-democratische leiders in het staatsapparaat werpt zijn vruchten af. Zij brengen nu ook hun beginselen in

overeenstemming met de reeds jarenlang gevoerde praktische politiek.

Doch alle pogingen van de reformisten ten spijt, kunnen zij het ware klassekarakter van de kapitalistische staat niet verhullen, welks taak het is en was om de winsthonger van de grote ondernemers te beschermen en de uitbuiting van de arbeiders te verscherpen.

Zelfs Banning kan in zijn artikel in „Peraat” niet aan de erkenning ontkomen, dat in de welvaartsstaat klassen zijn. Hij ontdekt er vier: de kapitaalverschaffers, de beheerders van de ondernemingen (de managers), de nieuwe middenstand en de arbeiders.

De managers zijn echter geen klasse. Zij kunnen door de kapitaalverschaffers, om in de stijl-Banning te blijven, op elk gewenst uur van de dag worden afgezet en vervangen worden door anderen. Dat bleek ook uit de houding die de grote ondernemers aannamen tegenover de managers van de Partij van de Arbeid bij de kabinetscrisis in december vorig jaar.

Wat Banning onder de nieuwe middenstand verstaat, heeft hij nog niet duidelijk gemaakt, maar hij moet dus erkennen, dat er klassen bestaan in ons land.

Daaraan voegt hij dan toe dat de oude tegenstelling tussen kapitalisten en proletariërs is verzwakt.

Dat wordt dan gezegd op hetzelfde moment, dat de heersende klasse een regering aan de macht heeft geholpen, die openlijker dan tot nu toe de rechtstreekse vertegenwoordigers van het grote monopoliekapitaal op de leidende ministersposten heeft geplaatst.

Ondanks alle hervormingspogingen, ondanks alle „ordering”, „planning” en „controle” op de kapitalistische uitbuiting, ervaren de arbeiders en andere werkers van ons land, dat de positie van de grote ondernemers niet gewijzigd is.

Het zich laten „integreren” in de kapitalistische staat na de oorlog van de rechtse sociaal-democratische leiders door de bourgeoisie, heeft alleen voordelen opgeleverd voor de grote kapitaalbezitters.

De kapitalisten hebben zich van de steun van de Partij van de Arbeid-leiders verzekerd om twee koloniale oorlogen te kunnen voeren, om de koude oorlogspolitiek tegen de landen van het socialisme van stapel te laten lopen en om ons volk ondraaglijke bewapeningslasten op de nek te schuiven. Die steun was nodig om de arbeidersklasse in een zo groot mogelijke „rust” deze reactionaire politiek te laten aanvaarden.

De gunstige conjunctuur is de PvdA-leiding een steun geweest om de politiek van klassenvrede, terwille van de NAVO, door te zetten. Het gaf aan haar ijverig gepropageerde illusies over het ontstaan van de welvaartsstaat een schijn van rechtvaardiging en bracht vele mensen tijdelijk in de waan, dat de kapitalistische adder zijn giftanden kwijt was.

De verdeeldheid in de arbeidersbeweging werd daarbij door de rechtse sociaal-democratische leiders in stand gehouden door het meest verwoede anti-communisme. In ruil voor deze steun waren de heersende kapitaalskringen bereid enkele voor hen onbetekenende concessies te doen op het gebied van de sociale wetgeving.

De „integratie” van de PvdA-leiders in het staatsapparaat (tot uiting komende in de kabinetten-Drees) is het resultaat van een lang proces

van toenemende infiltratie en beïnvloeding der sociaal-democratische partij door de heersende klasse. Dit proces werd mogelijk door de reformistische grondslag van de oude beweging.

Het is bekend dat bij het tot stand komen van de Partij van de Arbeid, naast de vórburgerlijkte arbeidersleiders uit de SDAP, nu ook de openlijke vertegenwoordigers van de trusts als Philips en Unilever en van de banken als de Rotterdamse en anderen mee „doorbraken” en aan het hoofd van de partij optraden.

Een heel legertje van rechtstreekse vertegenwoordigers van het ondernemersdom is in de PvdA gedrongen en oefent binnen de partij invloed uit op de te voeren politiek. Deze invloed van ondernemerszijde is één van de oorzaken geweest die de na-oorlogse gang van zaken met de PvdA hebben bepaald en de verandering van het beginselprogram hebben bewerkstelligd.

*

I n het vorige nummer van Politiek en Cultuur is reeds uiteengezet dat het ontwerp-beginselprogram een document van capitulatie is, maar geen afspiegeling van wat er werkelijk leeft in de rijen van de PvdA.

Hoe is de situatie?

Ten eerste: De reactie poogt haar greep op de arbeiders te versterken en verlangt bij de nieuwe aanvallen op het levenspeil gehoorzaamheid en verdere capitulatie van de leiders van de PvdA. In de regeringsverklaring van het kabinet-De Quay, zowel als in haar loonnota hebben de grote ondernemers hun program bekendgemaakt.

Ten tweede: Bij de vervroegde Kamerverkiezingen was een sterke en steeds groeiende oppositie onder de werkers waar te nemen, die tot uitdrukking kwam in de uitspraak van ruim twee miljoen kiezers voor een linkse politiek.

Ten derde: De radicalisering van de arbeiders wordt in beslissende mate beïnvloed door de stormachtige ontwikkeling van de socialistische landen met aan het hoofd de Sowjet-Unie.

Hoe treden nu de samenstellers van het beginselprogram, onder wie de partijleiders Burger, Roemers, Vermeer, in 't Veld e.a. de nieuwe toestand tegemoet?

Beantwoorden zij de aanval van de grote kapitaalbezitters met de ontplooiing van de macht van de arbeiders, waarover zij kunnen beschikken?

De opgestelde eisenprograms boden alle mogelijkheden. Op het verkiezingscongres van de Partij van de Arbeid op 31 januari van dit jaar werden eisen geformuleerd als:

- * Opheffing van de bestedingsbepierking door loonsverhoging.
- * Vermindering van de bewapening en omlaag met de diensttijd.
- * Verbod van atoomwapens.
- * Oplossing van het probleem Nieuw-Guinea.

Deze eisen, waar de communisten jaar en dag voor gestreden hebben, waren zo doorgedrongen in de rijen van de socialistisch denkende

arbeiders, dat de PvdA-leiding ze als leuzen overnam voor de verkiezingscampagne. Het diepgewortelde verlangen van de arbeidersklasse naar vrede en hogere lonen werd weerspiegeld in de massale ondersteuning van deze eisen. Het terugwinnen van een deel van de verloren aanhang door de PvdA was aan deze leuzen te danken.

Van de verkiezingsaffiches werd de arbeiders toegeroepen „Stem tegen een rechtse regering”. Maar wat is er na de verkiezingen van overgebleven?

Burger schreef in „Socialisme en Democratie” van april 1959 hoe hartverwarmend de verkiezingsactie voor de Partij van de Arbeid was en zei: „Men ziet hoe gauw men links is in Nederland”. Inderdaad. De arbeiders begrepen dat er wat gedaan moest worden tegen de machinaties van de grote ondernemers. Zij wilden het aan de macht komen van een rechtse regering verhinderen en gegrepen door de leuzen van de PvdA gaven ze de rechtse leiders opnieuw het vertrouwen. Maar wat gebeurt er nu mee?

Burger ging zich in hetzelfde nummer van „Socialisme en Democratie” heel uitvoerig verontschuldigen tegenover de rechtse ondernemerspartijen voor de door de Partij van de Arbeid gestelde eisen.

Hij begon met te zeggen dat men van de PvdA, die de bestedingsbeperking heeft moeten accepteren, in redelijkheid niet verwachten kon, dat zij nu als nummer één het ongedaan maken ervan zou eisen.

Hij zei verder dat de PvdA met de eis over het vraagstuk Nieuw-Guinea niet over de schreef ging, waar ook de KVP'er Blaisse verklaard heeft dat we met spoed van Nieuw-Guinea af moeten.

Voor wat de eis over de bewapening betreft, aldus Burger, kunnen we ook al moeilijk rechtser, waar toch de CHU voorzitter Beernink van mening was dat de defensielasten omlaag moesten.

In aansluiting op de verontschuldiging heeft de PvdA-leiding het ontplooiën van de strijd voor deze eisen beperkt tot woordenschermutelingen in het parlement.

Deze houding van de PvdA-leiding, van wel eisen stellen bij verkiezingen om stoom af te blazen, maar daarna niet vervullen, werd nog eens onderstreept tijdens de loondebatten. Ons land zag het aantal miljonairs groeien van 941 in 1951 tot 2243 in 1956. Dat was in de tijd toen de bestedingsbeperking beraamd werd en van de regeringsverantwoordelijkheid van de Partij van de Arbeid.

Verder maakten de NV's met een kapitaal van meer dan f. 100.000,— in 1957 12% meer winst dan in 1956.

Dat was eveneens in de tijd van de bestedingsbeperking. 4367 NV's met een gezamenlijk gestort kapitaal van negen miljard gulden, maakten in 1957 3,7 miljard winst, dat is 41% van het kapitaal. Hiervan werd 48% uitbetaald aan de aandeelhouders en 52% werd gereserveerd.

In de Tweede Kamer zei Burger, dat het aandeel van de ondernemers in de bestedingsbeperking 220 miljoen was, maar dat ze aan belastingfaciliteiten in twee jaar tijd 220 miljoen terugkregen.

We zouden zeggen dat er alle reden was om de arbeidersklasse middels het NVV in het geweer te brengen om nu eindelijk de bestedingsbeperking ongedaan te maken.

De leiders van het NVV stelden als eis de toepassing van een alge-

mene loonronde van 4%. Het looncongres van het NVV stelde zich vierkant achter deze eis. De PvdA-leiding ging er mee accoord. De regering-De Quay zei: Neen en de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid, inclusief de vertegenwoordigers van het NVV, legde een loyaliteitsverklaring af. Ze week opnieuw terug en liet de eis van een algemene loonronde vallen.

*

De PvdA-fractie heeft in het parlement hartroerende opmerkingen gemaakt over de achterblijvers bij de door de regering-De Quay voorgestelde vrijere loonpolitiek.

Beantwoordt nu het NVV, waarvan de bestuurders deel uitmaken van de PvdA-fractie, de vrijere loonpolitiek met het afdwingen van een zo hoog mogelijke loonsverhoging voor een bepaalde bedrijfstak om daarmee de voorwaarde te scheppen, dat andere bedrijfstakken aan dit peil kunnen worden opgetrokken?

Stelt ze voor de achterblijvers, zoals b.v. de ambtenaren en de landarbeiders looneisen?

Ze doet dat alles niet.

Zelfs daar waar overeenkomsten zijn afgesloten tussen de ondernemers en de vakbeweging, zoals bijvoorbeeld in de havens van Rotterdam en Amsterdam over 7% tariefdervingstoeslag, legt ze zich onmiddellijk neer bij de beslissing van Roolvink, de man die de ene dag nog aan het geheim overleg van de Uniebonden deelneemt en de andere dag staatssecretaris is van de rechtse regering om haar loondictatuur door te zetten. De havenarbeiders moesten genoeg nemen met een toeslag van 3%.

*

De oorzaak van dit terugwijken voor de reactie van de rechtse leiders is deels van ideologische aard. Zij komt voort uit het reformisme, uit de onderwerping aan de macht van de heersende klasse, uit het afstand doen van een zelfstandig socialistisch perspectief, uit het afstand doen van een zelfstandige partij van de arbeidersklasse.

De capitulatie bij voortduring van de rechtse leiders wordt verder bepaald door de verandering van positie van de sociaal-democratie en de opname van haar leiders in het staatsapparaat (of de hoop er deel van uit te maken).

De hele ervaring die de arbeidersklasse heeft met de leiders van de rechtse sociaal-democratie is, dat ze gedwongen moeten worden, door de dagelijkse strijd, hun gedane beloften na te komen.

Bij de kabinetsformatie in 1952 kwam de leiding van de PvdA met wensen als: socialisatie van de mijnen en het levensverzekeringsbedrijf (dat was kennelijk geïnspireerd door het oude beginselprogramma van 1947), oplossing van het Nieuw-Guinea-probleem en handhaving van de dividendenbeperking.

Na de verkiezingen van dat jaar vormde Drees de regering, maar in het regeringsprogramma stond geen letter over de socialisatie. Verder

werd Nieuw-Guinea overgelaten aan het beleid van de regering en het Drees-bewind bracht de verlenging van de dividendbeperking terug van 3 naar 2 jaar. Tenslotte werd het 1 jaar en toen verdween ze in haar geheel.

In 1954 beloofde Drees verlaging van de militaire uitgaven en belasting op de kapitaalswinst. Vermeer stelde voor 500 miljoen gulden extra tegen het onderwijs „aan te gooien”. Maar ondanks de verkiezingsoverwinning in 1954 kwam er van de uitvoering niets terecht.

Voor de raadsverkiezingen in 1958 zei Burger in zijn Meirede dat er minimaal 10.000 woningwetwoningen meer moesten komen. Maar ze kwamen er niet.

*

De sociaal-democratische partij is een vereniging geworden, waarin van verkiezing tot verkiezing wordt bekeken, zoals in het zakenleven van uitverkoop tot balansopruiming, welke slagzinnen het in de gegeven situatie het beste doen. Het is typerend voor het verval van de rechtse sociaal-democratie.

Het terugwijken en niet inlossen van beloften bepalen het karakter van de oppositie van dit moment. De rechtse leiders verwerpen de actieve strijd van de arbeidersklasse en de hiervoor noodzakelijke eenheid van de arbeiders, die neerkomt op samenwerking met de communisten. Daarom laat dit soort oppositie de rechtse regering-De Quay onaangetast.

Het laat de AKU, Shell, Unilever en Philips hun gang gaan, die de klok willen terugdraaien naar de kapitalistische oertijd. Al het gepraat over de welvaartsstaat, en dat bewijst de situatie van dit ogenblik nog eens extra, gaat aan de grote ondernemers voorbij. Zij vinden het allemaal wel mooi, dat zij op deze wijze „geordend”, „gepland” en „gecontroleerd” worden door de reformisten. Zij hebben niets tegen „het algemeen belang”, „rechtsregelingen” en „beschikkingsmacht” van de sociaal-democratie, omdat het hun belang, hun rechtsregelingen en hun beschikkingsmacht niet aantast.

Zij hebben er niets op tegen, zolang hun winsten stijgen en de kapitalistische eigendom gehandhaafd blijft. Zij treden echter met ijzeren vuist op, als ze dat nodig achten.

Ze zetten alle zoet-gevooisde vogelaars opzij en vervangen ze door anderen, als dat in hun kraam te pas komt. Ze vervangen de „managers”, of ze van reformistische huize zijn of niet, naar gelang van hun inzicht in de politieke situatie van het moment.

Om deze macht te breken, kunnen de arbeiders niet steunen op de sociaal-democratische partij. Daarvoor is een andere macht nodig, een macht die gevormd wordt door de arbeidersklasse en die geleid wordt door de communistische partij.

*

Samenvattend kan men zeggen, dat de verandering van het beginselprogramma van de Partij van de Arbeid in wezen niets anders is dan de noodzaak de beginselen in overeenstemming te brengen met

de praktische politiek, die er van uitgaat zich deel te voelen van de kapitalistische staat en opgenomen te zijn in het staatsapparaat.

Het betreft hier, zoals uit het 6e Congres van de Socialistische Internationale blijkt, een algemeen verschijnsel in de ontwikkeling van de sociaal-democratische partijen in de landen van West-Europa, dat symptomatisch is voor de verandering van positie van de rechtse sociaal-democratie na de tweede wereldoorlog.

Het is het gezamenlijk begraven van de laatste restanten van de strijd voor het socialisme door de rechtse sociaal-democratie.

Maar is het aannemelijk dat deze ontwikkeling zich zonder verzet binnen de rijen der PvdA kan voltrekken? Dat is niet waarschijnlijk. De verschijnselen van radicalisering der arbeidersklasse vinden ongetwijfeld hun weerspiegeling binnen de PvdA. Dit te duidelijker naarmate de leden van de PvdA tot het inzicht komen van de hele omvang der tegenstelling die tussen de „nieuwe” beginselen van hun partij en de werkelijkheid van onze maatschappij bestaat.

R. HAKS

Loonpolitiek en vrijheid

Dat het woord „vrijheid” tot de meest misbruikte van alle woorden behoort, is reeds lang bekend. De afzichtelijkste leugens worden dag in dag uit in de burgerlijke pers geplaatst, „want er is immers persvrijheid”.

„De vrijheid van kritiek” is een schamel dekmanteltje voor vele zich noemende „deskundigen” om op verschillende gebieden discussies te voeren, die met de werkelijkheid niets te maken hebben.

Ook in de loonpolitiek wordt het woord vrijheid en daar van afgeleide woorden herhaaldelijk in de mond genomen. Reeds jaren spreekt men over een „vrijere loonpolitiek”.

Het is nuttig na te gaan of hier het gebruik van het begrip „vrijheid” enige reële zin heeft, aangezien het immers de arbeiders als zodanig wordt voorgeschoteld. De arbeiders, zo luidt de redenering, zouden er beter van worden wanneer in plaats van maatregelen, welke aan het gehele bedrijfsleven werden opgelegd (hierbij heeft men vooral het oog op de algemene loonronde welke met de loonstop een kenmerk vormden van de zogenaamde „gebonden loonvorming”) een „vrijere loonvorming” zou komen. Immers, in bepaalde bedrijfstakken en ondernemingen waren de winsten zó hoog, dat ze door een algemene maatregel van een bepaald aantal procenten loonsverhoging in geringere mate aan de arbeiders ten goede zouden komen dan wanneer het bepaalde bedrijfstakken of ondernemingen mogelijk gemaakt zou worden om zelf de lonen te verhogen. Aldus de kern van hetgeen onlangs o.m. door prof. Romme werd betoogd in de rubriek „Politiek Allerlei” in „De Volkskrant”.

*

Speciaal in de laatste tijd is de vraag hoe het dan wel is gesteld met die „vrijere loonvorming” actueler geworden dan ooit. Immers, de debatten over de sociaal-economische nota van de regering-De Quay, welke enige weken geleden in de Tweede Kamer zijn gehouden, gingen voor een aanzienlijk deel over de vraag of de „vrijere loonvorming” zou worden ingevoerd of niet. Zoals wel te voorzien was stemde een meerderheid van de Tweede Kamer voor deze invoering. In de dagen, dat wij dit schrijven, zijn juist de nieuwe richtlijnen, volgens welke het College van Rijksbemiddelaars dient te handelen bij de meergenoemde „vrijere loonvorming”, door de regering aan dit College verstrekt.

En hier begint dan tegelijkertijd al het antwoord op de vraag, hoe het met de „vrijere loonvorming” is gesteld. Immers, er zijn *richtlijnen* opgesteld voor het toepassen van de „vrijere loonvorming”, en deze zijn verstrekt aan het College van Rijksbemiddelaars.

Eerst het feit van de richtlijnen zelve. Men zou kunnen denken: Nu ja, er wordt wel gesproken over een *vrijere* loonvorming, maar niet

over een geheel *vrije* loonvorming. Misschien dat nog enkele soepele regels nodig worden geacht.

Dit evenwel blijkt allerm minst het geval te zijn. De richtlijnen geven op geen enkele wijze blijk van soepelheid. En het zijn er ook niet enkele, maar een aantal. Uit deze richtlijnen valt o.m. te lezen, dat loonsverbeteringen moeten kunnen worden gefinancierd uit verhoging van produktiviteit of, in bijzondere gevallen, de rentabiliteit. Uit deze richtlijn blijkt al, dat er hier sprake is van een grendel op de „vrijheid” van loonvorming. Dit karakter wordt bevestigd en versterkt door de andere richtlijnen en de daarop gegeven toelichting, waarvan wij slechts een deel behandelen. Het College moet rekening houden met de stand van de werkgelegenheid. Wanneer deze volledig is, of wanneer er sprake is van „overmatig(!) grote werkgelegenheid”, zal het College grotere voorzichtigheid in acht moeten nemen dan wanneer er „evenwichtige verhoudingen” heersen. Wanneer de voorgestelde loonsverbetering in een bedrijfstak groter is dan de gemiddelde stijging van de produktiviteit, kan het College ingrijpen als die verbetering „tot bezwaarlijke gevolgen zou leiden. Bijvoorbeeld in verband met de situatie op de arbeidsmarkt.”

Dit alles draait natuurlijk om één ding, gelijk reeds betoogd: het aanbrengen van een grendel op loonsverhogingen. En hetzelfde kan worden gezegd van de volgende punten:

- 1) wanneer de lonen in een onder CAO vallende bedrijfstak dit jaar reeds zijn gewijzigd, mag dit niet nog eens gebeuren;
- 2) loonsverbeteringen dienen te worden verschoven naar de datum, waarop de desbetreffende CAO afloopt. Alleen als een CAO *na* 1 april 1960 afloopt, mag een loonsverbetering op die datum worden ingevoerd.¹⁾

¹⁾ In dit verband verdient het volgende de aandacht:

In het midden van juli j.l. werd bekendgemaakt, dat de regering-De Quay de z.g. „openbreekbepalingen” in de CAO buiten werking wilde stellen. Met het woord „openbreekbepalingen” worden die bepalingen aangeduid, die de mogelijkheid verschaffen om, bij wijziging van de loonpolitiek, tijdens de looptijd van de CAO loononderhandelingen te openen.

Echter zag de regering zich genoodzaakt, enkele weken later, (ter gelegenheid van het uitvaardigen van de in dit artikel behandelde richtlijnen voor het College van Rijksbemiddelaars) terug te krabbelen. Toen verklaarde zij bij monde van staatssecretaris van Sociale Zaken Roolvink, dat in sommige gevallen van de openbreekbepalingen in de CAO geen gebruik zou mogen worden gemaakt. Van een algemeen buiten werking stellen was dus geen sprake meer. Blijkbaar had de regering begrepen, dat zij hier in haar reactionaire optreden te ver was gegaan.

Dit neemt evenwel niet weg, dat de dreiging ook op dit gebied aanwezig is en blijft, terwijl bovendien verschillende methoden bestaan, om de „openbreekbepalingen” zeer zwak te maken. Zo is in de Metaal-CAO, rondom welke thans van regerings- en ondernemerszijde zulk een sabotage wordt gepleegd, een „openbreekbepaling” opgenomen, welke ieder „openbreken” tot 1 juli 1961 onmogelijk maakt. Een ander voorbeeld is te vinden in de bij Philips geldende CAO. Hier bevindt zich de „openbreekbepaling” in een afzonderlijk protocol. Deze openbreekbepaling heeft de strekking, dat de mogelijkheid tot een loonsverhoging bestaat indien aangetoond kan worden, dat de noodzaak daartoe aanwezig is. Welnu, welke ondernemer heeft ooit erkend, dat deze noodzaak aanwezig was? Deze openbreekbepaling zal dus nimmer tot gunstige uitkomsten leiden, tenzij er macht tegenover macht gesteld wordt. Maar in dit geval is iedere „openbreekbepaling” een wassen neus, daar verbeteringen dan ook zonder zulk een bepaling tot stand komen.

3) *ondernemingsgewijze* loondifferentiatie (d.w.z. invoering van verschillen met betrekking tot de lonen) wordt *niet algemeen* toegestaan, maar het toestaan ervan wordt overgelaten aan het overleg per bedrijfstak;

4) wanneer in een bepaalde bedrijfstak een loonsverhoging wordt voorgesteld, die de gemiddelde nationale stijging van de produktiviteit naar het oordeel van het College van Rijksbemiddelaars te veel overtreft, kan dit College de ondernemersbonden en de vakcentralen welke deze loonsverhoging zijn overeengekomen verzoeken, opnieuw te gaan onderhandelen met het doel een kleinere loonsverbetering overeen te komen. Als de resultaten van dit overleg onbevredigend mochten zijn, dan kan het College een loonregeling opleggen enz.

*

Bovenbedoelde richtlijnen moeten dus worden toegepast door het College van Rijksbemiddelaars. Het is wellicht nuttig, aan dit College enkele woorden te wijden.

In 1923 kregen krachtens de Arbeidsgeschillenwet z.g. „Rijksbemiddelaars” de bevoegdheid, hun goede diensten te verlenen bij het vinden van oplossingen voor arbeidsconflicten. Deze bemiddeling geschiedde dus op vrijwillige basis. In 1945, dus vlak na de oorlog werd het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen (BBA) afgekondigd, een regeling, welke tijdens de bezetting werd opgesteld in overeenstemming met de „normen” van de fascistische onderdrukker en welke bovendien nooit door het parlement is goedgekeurd, zodat ook wat dit betreft zelfs de burgerlijke maatstaven van democratie met voeten werden getreden.

Bij dit BBA nu kreeg het College van Rijksbemiddelaars bevoegdheden, welke niets meer met bemiddeling te maken hebben, maar alles met loondictatuur. Het College bezit namelijk bevoegdheden voor het vaststellen van de lonen in het Nederlandse bedrijfsleven en is aan het volk generlei verantwoording schuldig. De wijze, waarop de leden van dit College zich van hun taak kweten en kwijten, heeft hun volkomen terecht de bijnaam „Rijksbeknibbelaars” bezorgd.

Als recent voorbeeld vermelden wij slechts dat ten aanzien van de lonen in de havens overeenstemming tussen werkgevers en werknemers was bereikt over een tariefderivingstoeslag van 7 procent. De Rijksbemiddelaars echter stonden slechts een waarderingstoeslag van 3 procent toe.

Het staat dus te voren vast, op welke wijze het College de hem thans verstrekte richtlijnen zal willen toepassen. In aansluiting op hetgeen wij zoeven zeiden over een „grendel” op loonsverhogingen, kunnen wij het College als het ware beschouwen als een soort „extra-grendel”.

Het bestaan van het College maakt het de ondernemers gemakkelijker de arbeiders een flinke loonsverhoging te beloven, omdat zij weten, dat het College deze toch niet goedkeurt. De ondernemers kunnen dan immers altijd tegen de arbeiders zeggen: „Helaas gaat jullie loons-

verhoging niet door; maar ja, *wij* wilden wel, maar het College niet.²⁾)

De „vrijere loonvorming” welke thans van kracht wordt, heeft ten doel, loonbeweging zoveel mogelijk af te remmen: het ondernemersdom wil zo weinig geven als mogelijk is enerzijds, zoveel nemen als het kan anderzijds, en in het algemeen gesproken: zo weinig mogelijk toestaan.

De wil om de uitbuiting zo groot mogelijk te doen zijn en om de lonen, in verhouding tot de prijzen, zo laag mogelijk te maken, is zo oud als het kapitalisme zelf. De methode om dit tot stand te brengen, verschilt echter naar gelang van de economische en sociale omstandigheden.

*

Na de afgelopen oorlog kwam het stelsel van „algemene loonronden” in zwang. Waarom? Niet omdat de kapitalisten ineens uit „menselijke overwegingen” de arbeiders ook iets gunden. Maar omdat in de periode van de wederopbouw sprake was van een economische opgang. Dat wil zeggen, dat de arbeiders in een positie waren om eisen te stellen. En door de radicalisering tengevolge van de oorlog waren zij daartoe ook bereid, terwijl de voortdurende prijsstijgingen hen er toe noopten.

Welnu, in die omstandigheden was het, dat de kapitalisten de „loonstop” invoerden. Deze vormde de grondslag van hun beleid. De algemene loonronden echter vormden op de loonstop een noodzakelijke aanvulling. De combinatie van loonstop en algemene loonronden maakte, dat de kapitalisten *de lonen zo laag mogelijk konden houden*. De arbeiders zouden hen, hun regering en hun College van Rijksbemiddelaars hebben gedwongen tot grotere loonsverhogingen, indien er „vrijheid” in de loonvorming had bestaan.

Toen echter de periode van na-oorlogs herstel voorbij was, de radicalisering van de arbeiders afnam en de in het kapitalisme gebruikelijke economische moeilijkheden hun intrede deden, begonnen er onder de Nederlandse kapitalisten stemmen op te gaan, die afschaffing van de „gebondenheid” in de loonvorming bepleitten en meer „vrijheid” verlangden. Natuurlijk, omdat dit hun, *in de veranderde omstandigheden*, het beste middel leek *om de lonen laag te houden*. Een van de bekendste stappen in de richting van de „vrijere loonvorming” was de motie, welke in oktober 1953 tijdens de algemene beschouwingen over de begroting voor 1954 in de Tweede Kamer werd ingediend door prof. Romme en waarin deze wijze van loonvorming werd bepleit. Deze motie werd, om de toen in zwang gekomen uitdrukking te gebruiken, „in de ijskast gezet”, dus niet behandeld, maar voor later opgespaard, met

²⁾ Naast het College van Rijksbemiddelaars wordt bij het ten uitvoer leggen van de „vrijere loonvorming” de Stichting van de Arbeid gebruikt, een orgaan, waarin de werkgeversbonden en de leiding van de „erkende” vakcentralen vertegenwoordigers hebben.

Deze Stichting trad na de oorlog op de voorgrond. De laatste jaren werd weinig van haar gehoord. Thans echter wordt zij door de bezittende klasse opnieuw **van stal** gehaald met het doel, de arbeiders vertrouwd te maken met de gedachte, dat de Unie-leiders de te nemen loonmaatregelen goedkeuren, en dat het daarom onjuist is, tegen zulke maatregelen actie te voeren. Dit werpt een merkwaardig licht op de houding van de leidingen der „erkende vakcentralen”, waarover elders in dit artikel nog meer gezegd zal worden.

het doel, voortdurend de mogelijkheid tot behandeling ervan in de Kamer te hebben. Het zijn de arbeiders geweest, die door hun acties, vooral die van het jaar 1956, hebben belet, dat deze motie uit haar „ijskast” is gekomen.

Begin 1956 werd nl. — naast vergunning tot een uitkering-ineens over het jaar 1955 — een aarzelende poging tot invoering van de „vrijere loonvorming” gedaan. De regering-Drees verklaarde zich akkoord met een loonsverhoging die voor de verschillende bedrijfstakken varieerde van 3 tot 6% en die uiterlijk 1 september van dat jaar moest ingaan.

En ziet, deze poging tot „vrijheid” (welke, zoals blijkt, een vrijheid was tot het zo gering mogelijk houden van de loonsverhoging, hetgeen in overeenstemming is met wat wij eerder in dit artikel stelden) mislukte. Zij mislukte in die zin, dat verreweg het grootste gedeelte van de arbeiders inderdaad zes procent loonsverhoging kreeg, zodat het „maximum” door de grote meerderheid der arbeiders werd bereikt. Dit geschiedde door de kracht³⁾ van de zoëven reeds genoemde loonbeweging, die zich in 1956 onder de arbeiders ontwikkelde en welke tot gevolg had, dat bedrijfstakken welke de zes procent nog niet hadden verworven „zich optrokken”, zoals dit door de kapitalisten wordt genoemd, aan de bedrijfstakken welke de zes procent wèl hadden veroverd.

En nu de huidige gebeurtenissen, die neerkomen op de „officiële” invoering van de „vrijere loonvorming”, een van de eerste daden van het reactionaire kabinet-De Quay. Weer is een loonbeweging aan de gang: ter illustratie noemen wij slechts de beweging onder de metaalen de grafische arbeiders.

De economische situatie vertoont deze eigenaardigheid, dat de kapitalisten niet recht weten wat zij er van denken moeten. De economische neergang van het vorige jaar is vrijwel tot stilstand gekomen; na een daling van de werkgelegenheid volgde een stijging.

De kapitalisten zijn er dus niet zeker van, of spoedig een scherpe economische neergang moet worden verwacht. Dat is dan ook de reden, dat zij de grotere „vrijheid” in de loonvorming tegelijkertijd wensen en vrezen. Daarom hebben zij bij het instellen van de „vrijere loonvorming” een zodanige „grendel” op loonsverhoging gezet, dat zij hopen er met een beperkte loonstijging voor een beperkt aantal bedrijfstakken af te komen. De aan het College van Rijksbemiddelaars verstrekte richtlijnen voor de toepassing van de „vrijere loonvorming” hebben dus vooral tot doel, de magneetwerking op andere groepen arbeiders tegen te gaan!

En hoe dienen de communisten te staan tegenover de „vrijere loonvorming”?

Voor de Communistische Partij gaat het in de eerste plaats om de belangen van de arbeiders. En welke zijn die belangen, voor zover het de lonen betreft?

De arbeiders hebben belang bij een zo groot mogelijke loonsverhoging. Dit is dus het tegengestelde van wat wij voor de kapitalistenklasse constateerden.

³⁾ Deze kracht blijkt wel hieruit, dat het aantal stakingsdagen volgens het Centraal Bureau voor Statistiek in 1956 het hoogst was sedert 1949 en ongeveer 30 maal zo hoog als in 1957.

De arbeiders moeten voor zo groot mogelijke loonsverhoging strijden. Maar de preciese manier, waarop die strijd moet worden gevoerd, kan verschillend zijn. Dit komt dus overeen met hetgeen wij zoëven voor de kapitalisten opmerkten.

Voor onze partij vormt de keuze tussen „geleide loonpolitiek” en „vrije loonpolitiek” geen kwestie van *principe*, maar van *doelmatigheid* voor het bereiken van zo gunstig mogelijke resultaten voor de arbeiders. Onder de huidige omstandigheden is de CPN voorstandster van een algemene loonronde, omdat deze moet dienen tot opheffing van de bestedingsbeperking, welke ook door algemene maatregelen werd ingevoerd. Daarnaast stellen de communisten tegenover de „vrijere loonvorming” van de kapitalisten en van de regering-De Quay de vrije loonstrijd. Reeds eerder zagen we, dat de „vrijere loonvorming” van de kapitalisten nu juist niet vrijheid van loonsverhoging betekent. De communisten echter zijn van oordeel, dat loonsverhogingen nu juist wel kunnen worden bereikt met de „vrije loonstrijd”, en dat de regering, de ondernemers en het College van Rijksbemiddelaars, indien het waarlijk tot zulk een loonstrijd op grote schaal komt, de verliezende partijen zullen zijn. Wat dit betreft, hebben de arbeiders een voorbeeld in hun strijd van het jaar 1956, waarover reeds werd gesproken. De CPN zal alles doen, thans opnieuw iets dergelijks tot werkelijkheid te maken.

*

Rest ons nog, een opmerking te maken over de leiders van NVV, KAB en CNV.

De houding van de leiders van KAB en CNV is in de laatste tijd weer zeer opmerkelijk geweest. Zij hadden bezwaren tegen het kabinet, zo zeiden zij. Maar toen de regering bij het Kamerdebat over de Nota met betrekking tot enkele hoofdpunten van het sociaal-economisch beleid enkele, naar alle waarschijnlijkheid tevoren afgesproken „concessies” deed, waren zij weer geheel „verzoend”. Met de „vrijere loonvorming” waren zij het al van te voren eens.

Om de houding van de leiding van het NVV te kenschetsen, beginnen wij met een citaat uit een artikel van J. W. Hessel uit „De Vakbeweging”, het veertiendaagse kaderorgaan van het NVV van 28 juli j.l. Hessel schrijft:

„Het tweede experiment van de vrijere loonpolitiek gaat aldus beginnen. De risico's zijn van verschillende aard. Indien de regering gelijk heeft, dat de ruimte beperkt is, en zij haar loonbeleid daarop afstemt, dan zijn sociale spanningen onvermijdelijk”.

Over de „ruimte” waarover in dit citaat gesproken wordt, zijn de laatste tijd heel wat woorden gevallen. De voortdurend gestelde vraag is „Hoe groot is de ruimte voor loonsverhoging?” En daarover lopen de meningen dan uiteen. Maar *deze* strijd van meningen is een schijngevecht over een ondergeschikt punt. *Alle* meningen over deze „ruimte” gaan er namelijk van uit, dat de verdeling van de „welvaart” tussen kapitalisten en arbeiders *in principe* hetzelfde moet blijven. Ook de NVV-leiding deelt deze mening, welke neerkomt op het prediken van de klassenvrede. En dit, terwijl men van een klasse-organisatie, zoals

het NVV er een is, zou mogen verwachten, dat deze zich zou baseren op de *klassenstrijd* en op het in die strijd *terugdringen* van de kapitalisten door de arbeiders. Het is in dit verband begrijpelijk, dat de heer Roemers, tweede voorzitter van het NVV, in zijn speech in de Tweede Kamer over de jongste regeringsnota zei: „Ik ben er... van overtuigd... dat het niet zo eenvoudig is het werknemersaandeel (in het nationale inkomen, schr.) te vergroten”. Inderdaad, wanneer men niet bereid is iets tegen de ondernemers te doen, is dit zeker niet eenvoudig. Uit de eerste aangehaalde woorden uit „De Vakbeweging” blijkt, dat „sociale spanningen”, dus acties van de arbeiders, worden gerekend tot de „risico's. Met andere woorden: De NVV-leiding is tegen acties van de arbeiders.

Vervolgens vermelden wij de volgende woorden door de heer W. F. van Tilburg neergeschreven in „De Vakbeweging” van 11 mei j.l.:

Het „is ... duidelijk, dat de loonsverhoging, waarmede de eerste de beste toonaangevende bedrijfstak uit de bus komt, voor alle andere het na te streven doel wordt... En dit betekent dat niet allerlei min of meer objectieve en al of niet gemakkelijk te hanteren criteria (maatstaven, schr.) de grondslagen zullen zijn voor een dergelijke loonpolitiek, doch dat de uitkomst in grote mate zal worden bepaald door de machtsverhoudingen”.

Hiermede willen we maar zeggen, dat we tot nu toe — mede gelet op de ervaringen van 1956 — weinig geloof hechten aan de mogelijkheid om reëel een gedifferentieerd loonbeleid te volgen.

Hier staat in feite, dat de NVV-leiding tegen een gedifferentieerd loonbeleid was, omdat zij de strijd van de arbeiders vreest. Zij ziet liever, dat in rust, orde en klassenvrede maatstaven worden uitgedacht, om de lonen te bepalen (wat de arbeiders uiteraard niets zou opleveren) dan dat er acties gevoerd worden, of dreigen gevoerd te worden. Acties, welke (dit hebben wij reeds eerder in dit artikel gezien) kunnen leiden tot een loonsverhoging voor alle bedrijfstakken.

Zeker, door de leiding van het NVV worden „bezwaren” tegen de vrijere loonpolitiek naar voren gebracht. Dit was ook het geval in de eerder genoemde Kamerspeech van de heer Roemers. Maar welk concreet gevolg had deze speech? Een aanvankelijk door de heer Roemers en enkele andere PvdA-leden van de Tweede Kamer ingediende vrij zwakke motie tegen het regeringsbeleid werd ingetrokken en vervangen door een motie, die volslagen krachteloos was en waarvan de verwerping al tevoren vaststond. Ziehier dus de „loyale oppositie”: een luchtballon, die maar één speldeprik nodig heeft om leeg te lopen.

Gelukkig, dat de houding van de leden van het NVV niet met die van hun leiders overeenstemt. Een loonbeweging is bezig te ontstaan: als voorbeeld noemen wij de acties van de laatste maanden in de metaalindustrie. En wanneer de arbeiders voor de sedert lang aangeprezen „mogelijkheden voor verbeteringen per bedrijfstak en onderneming” in eensgezindheid strijd weten te leveren, zullen zij — zoals onder meer uit de hierboven geciteerde woorden van de heer Van Tilburg valt te lezen — deze verbeteringen weten te veroveren. En geen regering en geen College van Rijksbemiddelaars zal dit dan kunnen tegenhouden!

H. M.

Verkenning in de geschiedenis van het NVV (I)

(Voorgeschiedenis en ontstaan)

Meer dan een verkenning wil dit onderzoek in de geschiedenis van het NVV niet zijn. Immers, het meer dan vijftigjarig bestaan van het verbond heeft voor de Nederlandse arbeidersbeweging zulke uitgebreide ervaringen opgeleverd en er liggen hier nog zoveel te bestuderen terreinen braak, dat het niet mogelijk is dit alles in enkele artikelen te omvatten. Er zal nog plaats en gelegenheid genoeg zijn om later op onderdelen terug te komen.

Beginnen we met de voorgeschiedenis en het ontstaan van het NVV, de organisatie, die op 1 januari 1906 in werking trad. Het was het officiële begin, want voordien hadden zich reeds de contouren van de nieuwe richting in de Nederlandse vakbeweging afgetekend. Er was een tijd aan voorafgegaan van moedige pogingen der arbeiders zich aaneen te sluiten met het doel de weg naar een beter leven te vinden. Een weg, die vaak geplaveid was met nederlagen en met bewuste pogingen de arbeiders op een dwaalspoor te brengen. Er werden tegenorganisaties opgericht, die niets met vakbeweging hadden uit te staan.

Slaagden de arbeiders er wel in hun organisaties te formeren, dan werden ze doordrenkt met neutralisme, klassensamenwerking, anarcho-syndicalisme en andere stromingen en opvattingen, die de strijd en de belangen van de arbeiders veel schade hebben berokkend. Het is goed van deze opvattingen kennis te nemen, omdat ze lang bij de arbeiders blijven hangen, ook nadat ze allang zijn overleefd en al vaak zijn weerlegd. De tegenstanders propageren ze elke dag opnieuw en maken er gebruik van bij hun pogingen de arbeidersstrijd afbreuk te doen.

De eerste organisaties

De eerste organisaties, die het karakter van verenigingen voor onderlinge bijstand hadden, ontstonden omstreeks 1850. Het waren „plaatselijke” verenigingen van zeer geringe omvang, opgericht door handwerkers. Men vond ze overal in het Westen van het land.

Zo hadden de Amsterdamse typografen in 1849 hun vereniging „Voorzorg en Genoegen” opgericht, die in geval van werkloosheid en ziekte hulp trachtte te verlenen en die verder voor ontspanning zorgde. Een jaar later was eveneens te Amsterdam „Typografia” opgericht, die zich ten doel stelde haar leden een „menswaardig bestaan te verschaffen”.

De „Maatschappij voor den Werkenden Stand”, die in 1850 was ontstaan, streefde *zedelijke* verheffing der arbeiders na. Zij stond onder leiding van een koffiehuis-houder. De leden waren vooral bazen.

Er waren vele andere, soortgelijke verenigingen.

Sporen van klasse-organisaties waren er nog moeilijk in te ontdekken.

In een land dat in vergelijking met omringende landen op industrieel gebied achter gebleven was, waren de voorwaarden voor de vereniging en aaneensluiting der arbeiders wel zeer ongunstig. Kwamen de arbeiders in verzet, dan was het meestal tegen gevolgen, waarvan zij de oorzaak nog niet kenden. De maatschappij waarin zij leefden was voor hen een mysterie. Dat zij „onrecht” veroorzaakte, ondervonden zij elke dag, maar wie en wat de drijfveren waren, wisten zij niet. Lichamelijk waren zij zeer zwak. Een tijdschrift van het Armenwezen uit die dagen, schat de gemiddelde leeftijd van behoeftige dagloners op 32 jaar. Massaal waren ze overgeleverd aan de bedeling, het geliefkoosde middel van de reactie om de „sociaal voelende” uit te hangen. Deze afhankelijkheid nagelde de arbeider aan zijn eigen vijanden vast. Niet zelden beschouwde hij de „heren” als vreemdsoortige weldoeners. Werkte hij in de kleine werkplaats, waarin hij de patroon persoonlijk kende en die ook te lijden had van het woekerende handels- en rentenierskapitaal, dan was er economisch gezien voor hem ook geen drang tot klasse-vereniging.

De afsluiting van Nederland, op vrijwel elk gebied, was er oorzaak van dat de woorden van Karl Marx „Proletariers aller landen, verenigt U” hier wel zeer langzaam doordrongen.

Toch konden zijn woorden niet volledig buiten onze grenzen worden gehouden.

Reeds in de jaren 1840—1850 had een groep van burgerlijke intellectuelen zich in hun verzet tegen de alles verstarrende feodale machten en tegen het rentenierskapitaal zich tot „de massa” gericht en hadden onder invloed van revolutionaire gebeurtenissen in het buitenland kleine arbeidersorganisaties met buitenlandse emigranten in hun midden, demonstraties tegen de woeker en de honger (Den Haag, Amsterdam) gehouden. De eerste kiemen van bewustzijn, nauwelijks met een microscoop te ontdekken, werden zo in de strijd gebracht.

Het woord van Karl Marx en zijn medestrijders bracht ook in Nederland het eerste licht, zij het nog zeer zwak. Dit zou vooral in latere jaren blijken.

In het Communistisch Manifest hadden Marx en Engels een diepgaande ontleding van de kapitalistische maatschappij gegeven en laten zien welke trappen van strijd en ontwikkeling de proletarier moet doormaken om eindelijk de overwinning te kunnen behalen.

„Steeds meer nemen de botsingen tussen de afzonderlijke arbeiders en de afzonderlijke bourgeoisie het karakter van botsingen tussen twee klassen aan. De arbeiders beginnen coalities te sluiten tegen de bourgeoisie; zij komen bij elkaar ter handhaving van hun arbeidsloon”, hadden zij geschreven.

En:

„De vooruitgang der industrie, welke willoze en weerloze draagster de bourgeoisie is, vervangt de isolering der arbeiders, veroorzaakt door de concurrentie, door hun revolutionaire ver-

eniging door middel van de associatie. Met de ontwikkeling van de grote industrie wordt dus aan de bourgeoisie de grondslag zelf, waarop zij produceert en zich de producten toeëigent, onder de voeten weggetrokken. Zij produceert allereerst haar doodgravers. Haar ondergang en de overwinning van het proletariaat zijn even onvermijdelijk”.

Marx gaf hiermee de grondslag en de betekenis van de arbeidersorganisaties. En ook dat deze klasse-organisaties hun voornaamste steunpunt moeten vinden in de bedrijven.

Organisatie-begrip

Na een terugslag in de arbeidersbeweging in het buitenland als gevolg van de nederlaag der Parijse arbeiders in 1848, werd 16 jaar na het verschijnen van het Communistisch Manifest, de Internationale Arbeiders Associatie opgericht.

Ook in ons land kwam in 1869 een afdeling ervan tot stand. Voor mannen waren onder meer de houtbewerker Klaas Ris, die in de staking van de scheepstimmerlieden in dat jaar een grote rol had gespeeld, de uit België afkomstige Michon en de kleermaker H. Gerhard. Gerhard had in het buitenland, vooral in Frankrijk, kennis gemaakt met de arbeidersbeweging.

De Sectie van de IAA stelde zich in het bijzonder ten doel vakverenigingen in het leven te roepen. Het leidde in 1871 tot de oprichting van het Nederlandsch Werklieden Verbond.

In de geschiedenisboeken worden allerlei pogingen aangewend de betekenis van de IAA te verdoezelen en te kleineren. Weliswaar kon haar roep nog weinig vat op de Nederlandse arbeiders krijgen, maar de moedige pogingen van Gerhard c.s., gaven ondanks hun vele *foutieve* opvattingen (tegen arbeidstijdsverkorting e.d.) een belangrijke stoot aan het organisatie-besef van de werkers. Zoveel, dat de tegenstanders de schrik om het hart sloeg.

De gebeurtenissen in het buitenland (Parijse Commune) en de oprichting van de Nederlandse sectie van de IAA als zodanig waren voor de liberale bourgeoisie, die de „sociale kwesties” maar lastig en onaangenaam vond, aanleiding tegenmaatregelen te nemen. Met spontane acties en stakingen, die niet of slecht geleid werden, of met beden en verzoeken van de eerste verenigingen der arbeiders had men het nog gemakkelijk kunnen klaar spelen. Nu het er echter op ging lijken, dat de Nederlandse arbeiders hun eerste stappen op de weg naar zelfstandige klasse-organisaties gingen zetten, nu moest er een krachtig „neen” klinken.

De liberale bourgeoisie was het niet ontgaan, dat vooral „gevaar” school in het feit, dat de nog utopische denkbeelden van Gerhard c.s. via de IAA „besmet” konden worden met het marxisme. Hiertegen moest een dam worden opgeworpen. Het stichten van een tegenorganisatie werd opgedragen aan de liberaal Heldt, een kleinburger in hart en nieren. Opmerkelijk was het, dat de nieuwe organisatie **A l g e m e e n Nederlandsch Werklieden Verbond** gingen heten. Het scheelde slechts

één woord met de organisatie van Gerhard, welke na de reactie in Frankrijk en Duitsland vrij snel ten gronde ging. (De IAA werd in 1873 opgeheven).

De organisatie van Heldt, die hiermee tevens de arbeiders wilde inschakelen bij de opkomst van de moderne bourgeoisie, wilde bij het volk „eerbied voor de heren” kweken. De sociale kwesties moesten niet in de strijd, maar in samenwerking met de bourgeoisie worden opgelost. „Heldt houdt gaarne de jassen van de heren op” was de reactie van Gerhard. Het ANWV zou later gevolgd worden door de confessionele verenigingen „Patrimonium” (Klaas Kater) en de RK Volksbond, die de arbeiders van de socialistische dwalingen moesten afhouden. Klaas Kater was de man, die eens trots vertelde, dat de patroons om hem vroegen als de arbeiders in staking gingen.

Naar ontwikkeling van de groot-industrie

Het scheppen van tegen-organisaties en de opkomst van klasse-organisaties vielen samen met het eerste ontwaken van het moderne kapitalisme. De groot-industrie begon omstreeks 1870 haar eerste levens tekens te vertonen. Hierdoor zouden de voorwaarden voor de aaneensluiting van de arbeiders beter worden. Deze voorwaarden zijn immers, zoals Lenin die later analyseerde, het aanwezig zijn van grote fabrieken met machinale productie, waar de arbeiders voor hun loon moeten werken en hiervan afhankelijk zijn. Hier komen ze dagelijks in massa bijeen in gemeenschappelijke arbeid, stuk voor stuk het uitbuitingsobject van de patroon. Hier zijn ze in staat hun gemeenschappelijke belangen en noden te bespreken en gemeenschappelijk optreden te beramen. Hier ook leren ze organisatie en discipline kennen en ondervinden zij hoe de kapitalist in tijden van werkloosheid en crisis hun brodeloos maakt. Zij gaan zich hier als klasse ontdekken. Verbonden met de revolutionerende groot-industrie nemen ze snel in aantal toe, komen gemakkelijker tot politiek bewustzijn en gaan zich van de waarde van hun maatschappelijke functie bewust worden. Met de verandering van de economische voorwaarden kon in overeenkomstige zin ook het karakter van hun organisaties veranderen: van belangengemeenschappen en ziekenpotjes naar strijdorganisaties! Zoals we gezien hebben ontstaan ze niet vanzelf, maar werden de eerste stenen hiervoor gelegd door mannen, die in aanraking waren gekomen met het socialisme.

De liberale bourgeoisie kon proberen het karakter van de ontluikende arbeidersbeweging, stoelend op en voortgekomen uit de klassenstrijd, in haar richting om te buigen, de strijd zelf kon zij niet tegen gaan.

Reeds enkele jaren na de oprichting van het ANWV, maakte een Amsterdamse afdeling er zich van los en noemde zich „Sociaal Democratische Vereniging”. Hieruit zou spoedig de Sociaal Democratische Bond van Domela Nieuwenhuis ontstaan.

Ook zij legde zich voornamelijk toe op het stichten van vakorganisaties. Een zuiver denkbeeld over de vakorganisaties had zij echter niet.

Terwijl deze toch in de eerste plaats de strijd voor betere lonen en andere sociale voorwaarden moesten behartigen, waren de voorman-

nen van de SDB aanhangers van de „ijzeren loonwet” van Lasalle, volgens welke het niet mogelijk zou zijn de lonen te verbeteren. Het gevolg was een grenzenloze onderschatting van de economische strijd en de betekenis van vakorganisaties. In „Loon, Prijs en Winst” had Karl Marx grondig aangetoond, dat de arbeidersklasse nooit mag afzien van verzet tegen het streven der kapitalisten om het loon tot het uiterst lage peil neer te drukken.

„Deed zij dat, zij zou vervallen tot een grauwe massa van gebroken wrakken, die gedoemd zijn ten onder te gaan”.

Hier moet onmiddellijk aan worden toegevoegd, dat de marxisten een even felle strijd voerden tegen degenen, die alleen maar nut zagen in de economische strijd en niets van de politieke strijd wilden weten.

Nieuw bewustzijn

Ondanks de vele afwijkingen van de SDB en haar primitieve opvattingen over organisatie kreeg de arbeidersbeweging met haar komst een nieuw gezicht. Omstreeks 1882 ontstaan in de grote steden socialistische verenigingen, die de arbeiders opriepen de strijd tegen het kapitalisme te voeren. De SDB begon op beperkte schaal werken van Marx en Engels onder de arbeiders te propageren. Domela Nieuwenhuis reisde het land af om de „sociale revolutie” te prediken, die „aanstaande” was.

„Revolutie of Algemeen Kiesrecht”, onder die leuze, werden de arbeiders aangespoord een einde te maken aan alle ellende.

De massale werkloosheid, de uitbrekende crises, loonsverlaging op loonsverlaging, deden de ontevredenheid onder de massa's over het heersende stelsel toenemen.

In verschillende delen van het land braken stakingen uit, waaronder die van de Almelose wevers van 1888 wel de belangrijkste was. Het was de eerste grote staking van het industrie-proletariaat in ons land. Ze vond plaats in een streek, waar de textielindustrie de laatste jaren snel was opgekomen.

In 1883—1885 waren in de steden in het Westen grote demonstraties voor het algemeen kiesrecht voorafgegaan.

Maar noch het algemeen kiesrecht, noch de sociale revolutie kwam er.

Was het de grote verdienste van de SDB de arbeiders tot klassebewustzijn te brengen en hen alle lauwheid te ontnemen, zij kon met haar verwachtingen van de sociale revolutie en de ontvoogding van de arbeiders haar woorden niet gestand doen. Daar was wel iets meer voor nodig dan schallende redevoeringen en utopisch socialisme. Om te overwinnen had het proletariaat zijn eigen partij nodig, de communistische partij, uitgerust met de marxistische-leninistische wetenschap. De SDB legde niet de grondslag voor zulk een partij, zij was een mengmoes van socialistische verenigingen en van vakverenigingen, zónder voor alle leden geldende besluiten, beginselen en discipline.

Zonder in het kader van deze beschouwingen hier nu verder op in

te gaan en alle activiteiten van de SDB en haar leiders te bespreken, is het wel duidelijk, dat de bij de arbeiders gewekte overdreven verwachtingen tot teleurstelling moesten leiden.

De reactie volgde dan ook spoedig.

Door de arbeiders werd een toenemende belangstelling aan de dag gelegd voor de vakorganisaties en vakacties, en meer dan eens braken stakingen uit. Het verkeerde begrip en de onderschatting, die te dien aanzien bij de SDB bestonden, zijn er in niet onbelangrijke mate de oorzaak van, dat de SDB zelfs in stakingen niet overging tot het formeren van vakorganisaties. De staking van de Almelose wevers leidt bijvoorbeeld niet tot vakorganisatie onder de arbeiders.

Er ontstonden toenemende meningsverschillen in de SDB over het vraagstuk van de vakverenigingen. Er volgden eindeloze discussies, maar tot een oplossing kwam men nooit. Deze strijd leidde omstreeks 1890 zelfs tot afscheiding van een aantal vakverenigingen, die de SDB de rug toekeerden.

Domela Nieuwenhuis, wars van politiek bedrog der bourgeoisie en de „wetten-machinerie”, zoals hij de regering en het burgerlijke parlement noemde, kwam daarna terecht bij het anarchisme. Een groot deel van de arbeiders eveneens.

Teleurgesteld in de resultaten van de acties voor algemeen kiesrecht, wendden zij zich af van elke politieke actie.

Het anarcho-syndicalisme was de ideologie van de uit het lood geslagen kleine burgerij, bezitloos gemaakte boeren en naar de stad gedreven landarbeiders. Voegt men daarbij de arbeiders uit de kleine bedrijven, die er in overvloed waren, dan was er een gunstige voedingsbodem voor de kleinburgerlijke ideologie. Straffe organisatie en discipline beschouwde men als een bedreiging voor eigen positie. Men wilde „zich zelf” blijven.

Het NAS

Het zouden de ideeën worden van het in 1893 opgerichte Nationaal Arbeids Secretariaat (NAS). De oprichting was een rechtstreeks uitvloeisel van het in 1891 te Brussel gehouden congres van de Tweede Socialistische Internationale, waar een felle strijd was gevoerd tussen de „revolutionairen” en de „gematigden”. Domela behoorde tot de eerste groep, de Duitse partij vooral tot de laatste. Zij belichaamde het reformisme tot in al zijn naaktheid, was in dit opzicht de belangrijkste partij van West-Europa geworden. Ook in Nederland had zij onder de burgerlijke intellectuelen invloed gekregen. Het was de weg van hervormingen binnen het kapitalisme.

Toen nu de Tweede Internationale opdracht gaf tot het vormen van vakverenigingen en in Nederland het NAS werd opgericht, werd de strijd tussen deze twee stromingen, tussen anarcho-syndicalisme en reformisme, binnen de nieuwe vakorganisatie voortgezet.

Had deze strijd op zich zelf al geleid tot scheuring in de SDB en tot de oprichting van de SDAP in 1894, doordat beide politieke organisaties enige tijd lid waren van het NAS (een eigenaardige opvatting over vakorganisatie) werd het ook nadien het slagveld van strijd tussen de beide stromingen.

In feite was met de oprichting van de SDAP in 1894 de strijd ingezet om het bezit van de vakbeweging, die de rechtse democratie moest schragen bij het winnen van stemmen en het versterken van haar parlementaire posities. Toen al waren binnen het NAS de omtrekken zichtbaar van een nieuwe vakorganisatie. Zij ontstonden in een tijd, ± 1900, die samen viel met de ontwikkeling van het moderne kapitalisme. Er kwam een concentratie in het bedrijfsleven tot stand, het financierskapitaal nam in macht toe, de bedrijven breidden zich uit de handel ontwikkelde zich en het kolonialisme groeide zichtbaar. De bourgeoisie kon een deel der arbeiders, waarvan de massa overigens in bittere armoede leefde, wel eens een kruimpje van koloniale winsten toewerpen. Zij schiep hiermee gunstige voorwaarden voor een hervormingspolitiek. Het reformisme, dat zich „binnen het raam van het kapitalisme” verbeteringen ten doel stelde, deed het hierdoor wel in de ogen van deze arbeiders. De ontwikkeling van het industriële kapitalisme deed anderzijds in verschillende delen van het land modern industrie-proletariaat ontstaan, dat over meer organisatie-besef ging beschikken dan op het individualisme en burgerdom ingestelde arbeiders van het platteland en uit de kleine en handwerkbedrijven. De moderne arbeiders begonnen in te zien, dat tegenover de zich aaneensluitende kapitalistische klasse de geconcentreerde kracht van de arbeiders moest worden gesteld en dat de strijd per bedrijf niet los kon staan van de algemene strijd.

Zowel deze arbeiders als de anarcho-syndicalistische arbeiders wilden de klassenstrijd voeren en hiervoor klasse-organisaties scheppen. Als zodanig werkte zij voor het NVV en het NAS. Was het uitgangspunt dus juist, vele van hun leiders bogen deze strijd om in een andere richting: of in zinloze „revolutionaire” frasen, of in aanpassing aan het kapitalisme.

Na deze vluchtige verkenningstocht, zullen we de volgende keer ingaan op de strijd tussen deze stromingen die aan de officiële oprichting van het NVV voorafging.

A. BLOKZIJL

De PKI en de boeren

E nkele maanden geleden werd in Djakarta de Eerste Nationale Boeren Conferentie van de PKI gehouden, die een belangrijke mijlpaal was in het streven van de Communistische Partij van Indonesië naar consolidering en uitbreiding van haar massa-invloed op het platteland.

Op deze conferentie was het vraagstuk van het bondgenootschap van arbeiders en boeren aan de orde.

Wij publiceren een uittreksel uit de slotredevoering op de conferentie van de algemeen-secretaris van de PKI, D. N. Aidit, waarin deze uitvoerig ingaat op de vormen van strijd in een land waar het buitenlandse imperialisme de voornaamste vijand is en ook delen van de bourgeoisie en zelfs van de klasse der grootgrondbezitters aan de kant van de nationale bevrijding kunnen staan.

*

W e kunnen nog niet zeggen dat het onderzoek naar agrarische verhoudingen in de dorpen en de levensomstandigheden van de boeren, dat uitgevoerd is door top- en middenkader van de Partij volmaakt is. Op sommige plaatsen werd dit werk zelfs vrij haastig gedaan, omdat men graag klaar wilde zijn voor de huidige nationale Boeren Conferentie. Nu kan men, nadat we met ons onderzoek begonnen zijn en daartoe verantwoordelijke functionarissen naar de dorpen gestuurd hebben, niet zeggen dat we helemaal geen begrip hebben van de agrarische verhoudingen en de levensomstandigheden van de boeren. Als resultaat van onze eigen praktische activiteit beginnen we van deze dingen verstand te krijgen. Als resultaat van hun eigen praktische activiteiten kennen de partijkaders nu de bijzondere kenmerken van de overblijfselen van het feodalisme in ons land, die, midden 1953, door de partijleiding als volgt gedefiniëerd werden: 1. monopoliebezit van het land in handen van de groot-grondbezitters, 2. pacht in natura, 3. pacht betaald in de vorm van arbeid en 4. de opeenstapeling van schulden die zwaar op de boeren drukken en hen in een toestand van slavernij brengen.

Uit het onderzoek dat we gedaan hebben, kunnen we de conclusie trekken dat een handjevol grondbezitters in de dorpen een enorme hoeveelheid land bezit, in sommige gevallen meer dan de helft van al het land in een dorp. Aan de andere kant bezitten de landarbeiders en boeren, die meer dan de helft van de dorpsbevolking uitmaken en in sommige gevallen zelfs wel 90%, minder dan de helft van het land dat bij het dorp behoort. Deze misstanden bij de structuur van het grondbezit hebben tot resultaat dat de arme boeren en landarbeiders, die het land van de grondbezitters bebouwen, 50% of meer van hun opbrengst als pacht moeten betalen. Als zij voor geld werken, is het dagelijkse loon niet voldoende om een gezin van de noodzakelijke rijst te voorzien. Hierbij komt nog dat het uitlenen van geld zeer verbreid is, waarbij de woekeraars een rente krijgen die in de honderden procenten loopt over de periode tussen twee oogsten (vier tot zes maanden). Naast de hoge

pacht en de hoge rente zijn de arbeiders ook nog onderworpen aan andere feodale plichten.

De kennis die we opgedaan hebben en die we nog steeds opdoen door onze eigen activiteit op het gebied van direct onderzoek is veel belangrijker dan de kennis die we uit boeken kunnen halen. Het is zeker heel goed als de resultaten van ons onderzoek juist zijn. Als er echter kameraden zijn die tijdens hun onderzoek enkele fouten gemaakt hebben, dan zal het verbeteren van deze fouten ons menige goede les leren, zodat dit ook erg nuttig voor ons zal zijn.

We moeten het directe onderzoek naar de agrarische verhoudingen en de levensomstandigheden van de boeren uitbreiden in de breedte en de diepte. Alleen met een diepgaande kennis van de problemen die wij nu onderzoeken zal het werk van het opbouwen van een bondgenootschap van de arbeiders — die door onze Partij vertegenwoordigd worden — en de boeren succes hebben, en zullen we in staat zijn om te trachten ten minste 90% van de dorpsbevolking aan de zijde te brengen van het front van arbeiders en boeren. Volledige kennis van de toestanden in het dorp is een eerste voorwaarde om op de juiste wijze onder de boeren te werken.

Ik herhaal hier opnieuw de dingen die wij moeten onderzoeken om ons onderzoek compleet te maken, namelijk het aantal personen en de grootte van het grondbezit van de *landeigenaren* (inlandse en buitenlandse eigenaren, land van de missie, enz.), *rijke boeren*, *middelboeren*, *arme boeren*, *landarbeiders* en *andere groepen* (kleine pachters, handwerkers, marktkooplieden, onderwijzers, verpleegsters, kunstenaars enz.). Dit onderzoek moet doorgevoerd worden in dorpen met inlandse grondbezitters, met buitenlandse plantages, met gemeenschappelijke gronden, in dorpen waar problemen ontstaan zijn over bosgebieden en in dorpen waar andere vormen van grondbezit bestaan.

De manier waarop wij ons onderzoek doorvoeren is juist, d.w.z. „*afdal*en” en leven onder de boeren waarbij het „*driemaal samen*” in praktijk gebracht wordt (samen leven, samen eten en samen werken) en waarbij we onszelf baseren op de landarbeiders en arme boeren.

Over de algemene lijn en de Agrarische politiek

Ik wil er hier sterk de nadruk op leggen dat ons doel is het werk van de partij onder de boeren te verbeteren, het bondgenootschap tussen arbeiders en boeren op te bouwen, ons doel is niets anders dan de uitbreiding en versterking van het nationale verenigde front.

We zijn allang tot de conclusie gekomen dat het nationale verenigde front onmogelijk een breed front kan zijn zolang de boeren, het grootste deel van ons volk en de kracht die ten grondslag ligt aan onze nationale democratische revolutie, nog niet actief zijn in dit front. Een nationaal verenigd front zonder de actieve deelname van de boeren is als een jutezak zonder inhoud, leeg en licht en daardoor gemakkelijk door de wind mee te voeren. Maar om te spreken over de opbouw van een welvarende en rechtvaardige maatschappij in Indonesië, zonder het probleem te stellen van de levensomstandigheden van de landarbeiders en

arme boeren, is hetzelfde als spreken over de inhoud van die lege jute zak.

In verschillende partijdocumenten hebben we vastgesteld dat de belangrijkste taak van de Indonesische Revolutie op dit moment is het omverwerpen van de macht van de buitenlandse vijand, het imperialisme, en de omverwerping van de feodale overheersing van de grootgrondbezitters binnen het land.

Er werd echter, eveneens in partijdocumenten, vastgesteld dat de omverwerping van het imperialisme de eerste taak is. Er zijn twee hoofdvijanden, imperialisme en feodalisme, maar de belangrijkste van de twee is het imperialisme.

Bij de toepassing van deze algemene lijn, d.w.z. bij de uitvoering van deze twee hoofdtaken, hebben zich twee neigingen voorgedaan onder onze partijkaders. De eerste is de neiging om de twee taken van elkaar te scheiden, alsof er geen verband tussen beiden bestaat. De tweede is de neiging om deze twee hoofdtaken van het begin af gelijk te stellen. Wij moeten tegen deze twee neigingen optreden.

Als we de zaak bekijken vanuit de gezichtshoek van de voltooiing van de Revolutie van augustus 1945 in zijn geheel zijn deze twee taken zeer nauw verbonden en niet van elkaar los te maken. Onze strategie van het volledige ten uitvoer brengen van de Augustus-Revolutie betekent de omverwerping van imperialistische en feodale overheersing.

Dat deze twee taken strategisch niet van elkaar los te maken zijn wordt ook veroorzaakt door het feit dat het imperialisme steunt op het feodalisme om te kunnen regeren en het volk te kunnen uitbuiten. Over het algemeen capituleren de feodalen en worden zij agenten van het imperialisme om hun belangen te verdedigen. Hier moeten we nog aan toe voegen dat de krachten van de Revolutie uit vier klassen bestaan (de arbeiders, de boeren, de kleine bourgeoisie en de nationale bourgeoisie), dat drie klassen de bewegende kracht van de Revolutie leveren (de arbeiders, boeren en kleine bourgeoisie), dat één klasse de leidster is van de Revolutie, de arbeidersklasse, maar dat de boeren zijn voornaamste kracht vormen, d.w.z. 60—70 % van de gehele bevolking. Zonder de actieve deelname van de boeren kan de Revolutie onmogelijk slagen, en om de boeren naar de zijde van de Revolutie te trekken moet men hun belangen in het oog houden, en het allereerste belang van de boeren is land. Er is geen andere manier om het land terug te geven aan de boeren dan het af te nemen van de grootgrondbezitters en het zonder betaling aan de boeren te geven.

Zo nauw is het verband tussen, of zelfs de onscheidbaarheid van deze twee taken als we ze van strategisch gezichtspunt uit bekijken of vanuit de taak om de Revolutie van augustus 1945 volledig te voltooien.

Als we het van de tactische kant bekijken, kunnen deze twee taken, d.w.z. de omverwerping van de macht van het imperialisme en de macht van het feodalisme niet op een en dezelfde tijd uitgevoerd worden. Van de tactische kant bekeken moet op dit moment en onder de nu bestaande toestanden de punt van de revolutionaire speer in de eerste plaats gericht worden op de buitenlandse vijand (het imperialisme) en op die feodalen en burgerlijke elementen die agenten zijn geworden van die buitenlandse vijand. De onderdrukking door het buitenlandse

imperialisme wordt door grote delen van het volk gevoeld. Het imperialisme is de misdadigste en felste vijand.

Zo moeten we, op een bepaald moment en onder bepaalde omstandigheden al onze krachten concentreren op een slag tegen het imperialisme, om in staat te zijn daarmee de eerste tegenstelling op te lossen, de tegenstelling tussen de Indonesische natie en het imperialisme.

Op basis van deze lijn, bevat het eisen programma van de PKI niet het in beslag nemen van de grond van alle groot-grondbezitters. Het programma bevat alleen het punt dat grond, die eigendom is van buitenlandse imperialisten en inlandse groot-grondbezitters, die de zijde gekozen hebben van de rebellen van de Darul Islam en de „RGRI-Permesta”*) in beslag genomen moet worden en zonder betaling onder de boeren moet worden verdeeld. Dat is rechtvaardig en het is noodzakelijk als we deze Darul Islam en RGRI-Permesta benden volledig willen vernietigen, omdat deze bandietenbenden naast de steun die zij krijgen van de imperialisten ook hun handlangers hebben onder de inlandse groot-grondbezitters.

Op basis van deze algemene lijn, eist het programma van de P.K.I. alleen de verlaging van de pacht voor hen die de grond bebouwen. Terwijl nu de verdeling van de oogst over het algemeen 50:50 is, eist de PKI dat de verdeling 60:40 zal zijn, d.w.z. dat de bebouwers een minimum aandeel van 60% moeten krijgen tegenover een maximum van 40% voor de groot-grondbezitters. Het is noodzakelijk om er de nadruk op te leggen dat het gaat om een minimum van 60% en een maximum van 40%, omdat er in sommige delen van het land boeren zijn, die dank zij hun vastberaden strijd, een aandeel krijgen van meer dan 60%, terwijl de grondbezitters minder dan 40% krijgen. Verder moet er in verband met deze kwestie van de verdeling van de oogst rekening mee worden gehouden wie het zaad, de meststoffen enz. moet leveren.

Op basis van deze algemene lijn is dus de praktische politiek van de PKI niet de inbeslagneming van de gronden van die groot-grondbezitters, die vaderlandslievend zijn en zich tegenover het imperialisme en tegenover de rebellen van de Darul Islam en de RGRI-Permesta plaatsen, maar wel een verlaging van de pachten, of concreet gesproken, een verdeling van de oogst, die 60% aan de bebouwers geeft. Er zijn misschien wel groot-grondbezitters of hun verdedigers, die zeggen: „We zijn tegen het imperialisme, tegen de Darul Islam en RGRI-Permesta, en toch moet onze pacht verlaagd worden”. Zij moeten niet vergeten dat de boeren, als zij zich opofferingen getroosten voor het vaderland, niet alleen zweeten en zwoegen om het land te bebouwen, maar ook de wapens op moeten nemen tegen de benden en hun kinderen in het leger sturen. De opofferingen van de groot-grondbezitters ter verdediging van het vaderland in de vorm van een verlaging van de pachten is niet veel, vergeleken met deze opofferingen van de boeren.

De politiek van verlaging van de pacht is de belangrijkste praktische

*) **Darul Islam** — Mohammedaanse terreur-organisatie, die onder meer nog op West-Java opereert en een werktuig van het Nederlandse en Amerikaanse imperialisme is.

RGRI-Permesta — de contra-revolutionaire opstandelingen op Midden-Sumatra en in Oost-Indonesië.

politiek van de PKI en is gericht tegen de anti-imperialistische grootgrondbezitters. Het feit dat de PKI op dit moment niet de politiek stelt van de inbeslagneming van de grond van deze grootgrondbezitters betekent niet dat zij de leuze „de grond aan de boeren” heeft losgelaten. Deze leuze is juist. De PKI zal altijd het vaandel van „de grond aan de boeren” hoog houden en zij zal de geleidelijke invoering ervan eisen.

Samen met de strijd voor de verlaging van de pachten, moet ook strijd gevoerd worden om de rente voor leningen te verlagen, de levensomstandigheden van de landarbeiders te verbeteren, de pachtboeren te beschermen, gedwongen verpanding voor de boeren af te schaffen, de rechten van de boeren op grond die vroeger in handen was van buitenlandse ondernemingen bij de wet vast te leggen, onbebouwde grond te verdelen onder landarbeiders en arme boeren, het recht van de boeren te garanderen om de pacht vast te stellen van stukken grond waar suikerriet, tabak enz. enz. verbouwd zal worden, de „particuliere landerijen” af te schaffen en de natte en droge rijstvelden van deze „particuliere landerijen” te verdelen onder landarbeiders en arme boeren*)

Vasthouden aan deze algemene lijn en de daaruit voortvloeiende agrarische politiek, zoals die boven beschreven is betekent dat de PKI met al haar krachten ernaar streeft om de boeren, de voornaamste kracht der revolutie, voor altijd aan de zijde van de revolutie te houden. En voorts zal de PKI tegelijkertijd strijd voeren voor een breed verenigd nationaal front waarvan ook delen van de nationaal-gezinde en niet-reactionaire grootgrondbezitters deel kunnen uitmaken.

Zo houdt de PKI het vaandel van de leuze „de grond aan de boeren” nog steeds hoog, ervan overtuigd dat de ene overwinning op de andere zal volgen.

De betekenis van het dagelijkse praktische werk van de boeren

Acties, die de in beslag neming van het land van de grootgrondbezitters eisen die aan de zijde van de imperialisten, de Darul Islam en de RGRI-Permesta rebellen staan kunnen niet dagelijks worden gevoerd. Ook het werken voor de eis van een verdeling van 60:40 van de oogst, is geen dagelijkse zaak, omdat het onmogelijk is om iedere dag een resolutie aan te nemen of een demonstratie voor die doeleinden te houden. Daarom is het dagelijkse praktische werk onder de boeren van zeer grote betekenis.

Met dagelijks praktisch werk bedoel ik al het werk dat de boeren kan

*) „Particuliere landerijen” — zijn gronden, die merendeels reeds in het begin van de vorige eeuw aan particulieren werden verkocht en wel met inbegrip van alle feodale rechten (ook herendiensten), die de eigenaar kon doen gelden. Een deel van deze gronden is in Chinese handen. Deze vorm van grondbezit komt op Java en Madura voor. Zij onderscheidt zich van de gronden van de koloniale ondernemingen (plantages), die formeel gezien meestal in langdurige erfpacht waren verkregen.

helpen in hun strijd om verschillende moeilijkheden te overwinnen, hun culturele peil te verhogen en alles wat de boeren nodig hebben. Hiertoe moeten de communisten, zich strikt houdend aan het principe van vrijwilligheid, trachten de boeren in allerlei soorten passende organisaties te organiseren zoals clubs voor het bijeenbrengen van geld (waarbij ieder lid om de beurt al het geld krijgt dat in een bepaalde periode bijeengebracht is — Vert.), coöperaties, begrafenisverenigingen (groepen mensen die collectief alles doen wat met begrafenissen in verband staat — Vert.) sportclubs, culturele- en onderwijsorganisaties enz. enz. We moeten er ons zeker niet toe bepalen om een of twee starre en nauwe organisaties op te richten, maar we moeten ruime organisaties vormen en zo veel mogelijk.

Alleen als we volhardend het dagelijkse werk onder de boeren uitvoeren zal het vertrouwen van de boeren in de partij groeien en zullen zij steeds strijdbaarder worden.

Coöperaties van de werkende mensen

Coöperaties van werkende mensen kunnen opgericht worden in dorpen en steden. Het oprichten van coöperaties zowel in de dorpen als in de steden behoort tot het dagelijkse praktische werk dat uitgevoerd wordt onder de massa van de werkende bevolking. Zoals dit het geval is met ieder soort praktisch werk onder de massa zal het werk van het organiseren van coöperaties geen succes hebben als het niet volhardend doorgezet wordt.

Onze conferentie heeft uitgemaakt dat het voor de dorpen belangrijk is om drie soorten coöperaties te organiseren: *Crediet Coöperaties*, *Productie Coöperaties* en *In- en Verkoop Coöperaties*.

Ik wil er alleen nog even de nadruk op leggen dat we ons bij het organiseren van deze coöperaties absoluut moeten houden aan de volgende principes: *vrijwilligheid* (leden kunnen vrijwillig toe- of uittreden), *gemeenschappelijk belang* (alle leden moeten er direct belang bij hebben) en *democratische* werkwijze en leiding. Als de boeren in een bepaald dorp het belang nog niet aanvoelen van de oprichting van de drie coöperaties dan moeten er eerst twee opgericht worden, als er nog geen twee nodig zijn dan moet er eerst één georganiseerd worden. Het is beter om met een paar mensen te beginnen die allemaal voelen dat zij werkelijk behoefte hebben aan een coöperatie en daarom bereid zijn deze met alle kracht te verdedigen, dan een coöperatie op te zetten met een massa mensen die echter voortdurend in aantal achteruit gaat en tenslotte afsterft omdat de leden van de coöperatie nog geen werkelijke behoefte gevoelen aan een coöperatie en zich nog niet bewust zijn van de betekenis van coöperaties voor de verbetering van hun levensomstandigheden.

De coöperaties die we op het ogenblik opbouwen zijn geen socialistische coöperaties, omdat de voorwaarden daarvoor nog niet bestaan. We moeten er echter voor oppassen dat de coöperaties die we oprichten zich niet ontwikkelen tot kapitalistische lichamen die door de rijke boeren of landheren gebruikt kunnen worden om de boeren uit te buiten. Zeker, onze coöperaties zijn geen socialistische coöperaties maar pro-

gressieve coöperaties, een wapen in handen van de werkende bevolking om te strijden tegen de uitbuiting door kapitalisten en landheren.

Om ervoor te zorgen dat de opgerichte coöperaties geen middel tot uitbuiting worden voor de landheren en kapitalisten is het heel belangrijk uit wat voor leden zij samengesteld zijn om de behartiging van de belangen van de arme boeren en landarbeiders voldoende te garanderen. Voor alles is het buitengewoon belangrijk dat er standvastige en betrouwbare personen zijn om leiding te geven aan de coöperatie opdat deze zal groeien en geen werktuig in handen van de uitbuiters zal worden.

De drie soorten coöperaties die wij in de dorpen oprichten moeten vergeleken worden met drie vlaggen die de werkende bevolking voert in de strijd tegen onderdrukking en uitbuiting en voor de verbetering van de levensomstandigheden van de werkende bevolking in de dorpen.

De kwestie van het verhogen van de landbouwproductie is ook verbonden met de verbetering van de levensomstandigheden van de werkende bevolking in de dorpen. De pogingen hiertoe kunnen nog niet volledig zijn omdat het grootste deel van het land nog in handen is van de landheren. De communisten moeten echter door middel van de produktie-coöperaties trachten de landbouwproductie zo hoog mogelijk op te voeren. Het is niet nodig om te wachten op moderne landbouwwerktuigen. Om de produktie van rijst te verhogen kunnen we de volgende vijf principes naar voren brengen en toepassen: „*Ploeg diep, plant dicht op elkaar, geef meer mest, verbeter het zaaigoed en de irrigatie*”. Proeven die genomen zijn door sommige afdelingsbesturen van de partij bewijzen dat de produktie van rijst verhoogd kan worden door het toepassen van deze vijf principes.

Ik stel verder voor dat bepaalde partijkaders, zowel leden van het partijbestuur als lagere kaders, niet alleen in staat moeten zijn de agrarische politiek van de partij door te voeren, maar ook op de hoogte moeten zijn met landbouwzaken. Dit betekent dat sommige partijfunctionarissen agrarische problemen moeten bestuderen. Dit is belangrijk op dit moment en voor de toekomst. Nu en in de toekomst is de kwestie van de verhoging van de landbouwproductie een belangrijke zaak. Nu zowel als in de toekomst is onze partij verantwoordelijk voor voldoende voeding van het volk.”

D. N. AIDIT

Van „De Wildernis” naar de politieke jungle

Enige aantekeningen over Upton Sinclairs werken

Vorig jaar verscheen bij de Wereldbibliotheek te Amsterdam de 20ste druk van Upton Sinclairs „De Wildernis” (The Jungle). Dit boek was een van zijn eerste opzienbarende romans, handelende over de vleesschandalen in de grote slachterijen van Chicago omstreeks 1906. Met zijn scherpe pen ontmaskerde hij de praktijken van de vleeskoningen, stelde de meer dan onmenselijke toestanden waaronder de arbeiders moesten leven, werken en wonen aan de kaak. Een boek dat getuigde van warm mededogen met de lijdende en strijdende arbeidersklasse. Vooral zijn beschrijving van het wrede spel dat met de arme emigranten uit Europa werd gespeeld, gaf blijk van zijn diep inzicht in de menselijke en onmenselijke handelingen.

De hoofdpersoon in deze roman, Jurgis Redkus, de arme jonge emigrant uit Litauen doorloopt een ware hel in Packingtown te Chicago, waar de enorme slachterijen waren gevestigd. Erger dan een slaaf uit de middeleeuwen worden hij en zijn mede-arbeiders behandeld. Honger, koude, ziekte, ondergaan Jurgis en zijn jonge vrouw, Ona Lukoszaite. Zij gaat ten onder. Jurgis aanschouwt na jarenlange strijd om het bestaan eindelijk een glimpje van de socialistische idee.

„Het was voor Jurgis alles zo helder en duidelijk! Het was onbegrijpelijk, hoe iemand dat niet kon zien. Hier waren immers alle werkgelegenheden in het land, de grond en de huizen die erop stonden, de spoorwegen, de mijnen, de fabrieken en de winkels, alle in handen van een klein aantal particulieren, kapitalisten genoemd, voor wie het volk tegen loon werken moest. En al het overige van wat het volk voortbracht, werd gebruikt om de vermogens te vergroten van de kapitalisten, om ze altijd door maar te vergroten- en wel ondanks het feit, dat zij en allen om hen heen in onbeschrijfelijke weelde leefden” (blz. 327)

Ook zijn andere, later geschreven boeken, zoals Koning Kool, Olie, Ford, Boston (over het geruchtmakende proces tegen Sacco en Vanzetti) enz. droegen een actueel en onthullend karakter.

Upton Sinclair was dus een progressief schrijver, alhoewel hij zijn eigen opvattingen over het socialisme had. Van het marxisme had hij niets begrepen. Zijn oplossing van de verlossing uit de slavernij was dan ook in die jaren (1906—1933) amateuristisch.

Nemen we nog een paar citaten uit zijn eerste roman „De Wildernis”. Op blz. 336 lezen wij:

„Het onderwerp dat hierop volgde was de godsdienst, dat dodelijkste wapen van de aartsduivel. De regering verdrukte het lichaam van de loonslaaf, maar de godsdienst verdrukte zijn geest en vergiftigde reeds bij de bron de stroom van de vooruitgang. De arbeider moest zijn hoop gevestigd houden op het leven hier-

namaals, terwijl in dit leven zijn zakken werden gerold."

Deze uitspraak is belangrijk in verband met de latere „levenshouding” van Sinclair.

Hoe hij het socialisme zag, lezen we op blz. 339:

„Er was maar één aarde en de hoeveelheid materiële dingen was beperkt. Intellectuele en morele dingen daarentegen waren onbeperkt en daarvan kan de een meer hebben zonder dat de ander daarom minder had; vandaar communisme in de materiële productie, anarchisme in de intellectuele, dat was de korte samenvatting der moderne proletarische gedachte...”

Van 1906 tot 1933 kon hij ondanks dit soort merkwaardige opvattingen over het socialisme gerekend worden tot een van de progressieve Amerikaanse schrijvers. Zijn boeken werden overal ter wereld gelezen en . . . hij verdiende er schatten gelds mee. Eenmaal rijk werd hij steeds eerezuchtiger. Hij werd een keiharde zakenman. Het socialisme (model — Sinclair) had zo langzamerhand voor hem afgedaan.

*

Zijn reuzenzwaai nam hij in oktober 1933, aan de vooravond van de verkiezingen voor het gouverneurschap van Californië, waarvoor hij, Upton Sinclair kandidaat was. Niet als lid van de Socialistische Partij, maar als kandidaat van de Democratische Partij van Roosevelt. Hij voerde de verkiezingscampagne onder de leuze: End Poverty in Californië (EPIC)¹⁾. Hij beloofde zijn kiezers een hemel op aarde. Onder zijn beleid zouden geleidelijk de grootkapitalisten overtuigde aanhangers worden van zijn „christelijk” of „nationaal socialistisch” stelsel. Hij wist echter heel goed dat een gouverneur in Amerika slechts de uitvoerder is van het monopolie- en grootkapitaal. Niemand beter dan Upton Sinclair kon dat weten.

Sinclair werd bij de verkiezingen in 1934 door de republikeinse kandidaat verslagen.

Toen liet hij voorgoed het masker vallen. Maar Upton Sinclair zou Upton Sinclair niet zijn als hij zich, ook wat de godsdienst betreft, niet een eigengemaakte godsdienst zou aanmeten. Dit blijkt uit zijn opzienbarende boekje „What God means to me”.²⁾ Daarin zegt hij:

„Tot mijn radicale vrienden zeg ik nogmaals: zij begaan een grote tactische fout, als zij God overlaten aan de reactionairen.”

En verder:

„De Christelijke religie is vol proletarisch sentiment en Jezus, de wekker des volks, staat gereed om ons te dienen, elk ogenblik dat wij hem aan onze zijde roepen. En wat God betreft, Onzen Vader, hij schiep de armen, maar hij legde in hun harten een verlangen naar gerechtigheid. De arbeidersbeweging heeft geloof, hoop en moed nodig, geesteskrachten die vrij tot ieders dienst en beschikking staan, als hij er naar vraagt. Dat de filosofie der arbeidersklasse vastzit aan het „historisch materialisme” is een toevallig gevolg van de tijd waarin Marx en Engels leefden; maar er is geen werkelijk verband tussen arbeidersbeweging en historisch materialisme en er is geen enkele reden waar-

¹⁾ „Maak een eind aan de armoede in Californië”.

²⁾ „Wat God voor mij betekent”.

om de opstandige arbeider van deze tijd (1936 — red. P&C) zich zou binden aan deze versleten en kreupele wijsgerige dogma's. Religie is een macht, de sterkste scheppende en dus de meest revolutionaire macht die er bestaat. De Engelse arbeiders weten dat en hun „Peoples Anthem” (Gezang des Volks) is een psalm: „Wanneer zult Gij uw volk verlossen, genadige God, wanneer?”

Sinclair zetelde dus hoog op zijn rijke schrijverstroon en was wel zo „minzaam” nog eens op zijn zelfgemaakte „socialistische” wijze de werklozen de helpende hand te bieden. Hij trachtte verschillende grote werklozenorganisaties en progressieve elementen in de zogenaamde EPIC Bond te verenigen. Natuurlijk schreef hij er een boek over, „Co-op” (De Handen ineen) waarin hij zijn eerste openlijke aanval lanceerde tegen de communisten.

Die aanval kwam van dezelfde man die eens, uit welke overwegingen dan ook, de Russische revolutie had verdedigd. Dat was in het boek „The Brass Check” waarin hij het „Russische probleem” behandelde. Daarin schrijft hij:

„President Wilson zond een vertrouwensmissie naar Rusland bestaande uit William C. Bullitt en Lincoln Steffens. Zij kwamen terug en deelden mede dat er rust in Rusland heerste; dat het Russische volk tevreden was met de Sowjetregering, dat „de nationalisatie van de vrouwen”, een dwaas verhaaltje was; dat de oorzaak van de hongersnood en de ellende de geallieerde blokkade was en dat Lenin niet alleen vrede wilde, maar bereid was bijna alles te doen om die vrede te krijgen. (blz. 392 Am. uitgave)”.

Hij gaat verder te keer tegen de journalistieke schurkerij in Amerika die de geschiedenis van de Russische revolutie aan de lopende band vervalste.

Laten we hem even volgen:

„Maar het meest volmaakte staaltje van journalistieke gemeenheid dat in de annalen van de geschiedenis, noch in het verleden, noch in het heden overtroffen is, is wel het geval Rusland. U kunt gerust zeggen dat alle vroegere bedrevenheid van de Amerikaanse kapitalistische pers wat betreft verdachtmaking en vervalsing van nieuws niet kon halen bij wat het deed ten aanzien van de Russische revolutie. Houdt u het volgende maar voor de geest: de Amerikaanse journalistiek deed dit en dat tegen een Amerikaanse schrijver die de afschaffing van voorrechten en uitbuiting verdedigde; wat denkt u dat die journalistiek zou doen tegen een volk van een honderdtachtig miljoen zielen, dat in opstand kwam en direct een einde maakte aan alle voorrechten en uitbuitingen op de helft van twee werelden? Laat mij u mijn zo dikwijls herhaald standpunt klaar en duidelijk uiteenzetten. Ik ben geen bolsjewiek en ben nooit een bolsjewiek geweest. Ik weet dat een bolsjewiek iemand is die politieke actie afwijst en de sociale revolutie van het proletariaat door massa-actie wil volbrengen; hij wil de directe omverwerping van onze huidige kapitalistische regering en de oprichting van een regering van arbeidersraden, enigszins overeenkomende met

onze huidige Vakverenigingsraden en — Verbonden.

Wat mij betreft ben ik het eens met de syndicalisten en denk dat de beste manier om de industrie te beheersen is door middel van de vakverenigingen; dat is de enig ware industriële democratie. (blz. 385 Am. uitgave)".

Dit behoeft, wat ons betreft geen commentaar.

Op blz. 386 breekt hij op zijn manier nog een lans voor de Russische revolutie:

„De Kerenski-revolutie was er een van politieke aard en die leek ons wel tamelijk geschikt; zij vormde geen bedreiging voor de eigendom en zij was voor de ondersteuning van onze oorlog. Onze kapitalistische pers had geen moeite om daar nieuws over te krijgen en had ook geen bezwaar om ons dat nieuws te laten lezen. Maar toen kwam de tweede revolutie, de bolsjewistische revolutie en die vormde wel een bedreiging voor de eigendom en nam zich voor zich uit de oorlog terug te trekken. Hoe stonden wij daar tegenover?"

Daarna volgt dan een lijst van vervalsingen en verdraaiingen, waaraan de Amerikaanse pers zich in die dagen schuldig maakte.

*

W at Sinclair in zijn hiervoor aangehaalde boek schreef, n.l. over het meest volmaakte staaltje van journalistieke gemeenheid is zoals we weten nadien dag in dag uit herhaald door de hele Amerikaanse burgerlijke pers en . . . daarbuiten. Maar het was niemand minder dan Upton Sinclair die jaren later, voor, in, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog het record aan leugens, verdachtmakingen, gruwel-sprookjes en wat dies meer zij colporteerde in zijn toen verschenen romans en wel over datzelfde Rusland dat hij in de eerste jaren na de revolutie „verdedigde”. Zoals gezegd lanceerde hij zijn eerste openlijke aanval tegen het communisme in zijn boek „Co- Op” (De Handen ineen) handelende over de door hem gestichte werkgemeenschappen.

Op blz. 181 van de Amerikaans- Engelse uitgave lezen we het volgende fraais:

„In San Sebastian had men een werklozenorganisatie opgericht, niet met het doel om werk te vinden, maar om druk uit te oefenen op politieke figuren en ambtenaren van Sociale Zaken. Ze werd bestuurd door verschillende soorten „radicalen” en natuurlijk waren de communisten er zeer actief in. In die tijd was de communistische lijn om alle andere leiders van arbeidersbewegingen te ontmaskeren als sociaal- fascist en dat betekende dat wanneer de communisten in een beweging gingen, de meeste anderen eruit gingen en dan werd het een instrument van verbitterde strijd, steunend op massa- agitatie en culminerende in een bepaalde vorm van martelaarschap.

De Bond van Bijstand aan Werklozen wilde een troep half verhongerde opstandige lieden bijeenbrengen, hen naar de stempel-lokalen sturen, relletjes laten veroorzaken. Natuurlijk werd dan de politie gewaarschuwd, er werd geknuppeld en er werden arrestaties verricht.”

Dit soort van provocatorische taal hanteerde Sinclair vol overgave in zijn „levenswerk” de lijvige Lanny Budd-serie, een roman in elf delen, waarin hij „historie” schrijft vanaf 1913 tot en met 1948, het tijdperk dus van de twee wereldoorlogen en wat daar tussen in lag. In deze elf boeken vertrapte Sinclair de laatste illusies van hen, die eenmaal in hem geloofden als in een eerlijk mens.

Want van zijn lezers van zijn vroegere romans en novellen kan men niet vergen dat zij hem direct konden doorzien. Voor hen was Upton Sinclair de man die streed voor het recht. In zijn Lanny Budd-serie verheerlijkte hij de Amerikanen, verheerlijkte hij Amerika, stichtte hij in gedachten het Vierde Rijk, was zijn leuze: Stars and Stripes for ever. Overigens had hij het daarbij erg gemakkelijk want Hitler, Goebbels en Goering waren zijn leermeesters, die hij weldra overtrof in zijn haat tegen de communisten en het communisme.

Wanneer wij schrijven dat hij de Amerikanen verheerlijkte dan is dat alleen zo, waar het leidinggevende Amerikanen betreft, de self-made businessmen, zoals hij ook graag zichzelf zag. Speelde in zijn andere romans tenminste nog het werkende volk een rol, in zijn Lanny Budd noemt hij practisch het werkende volk niet meer, beschouwt hij de arbeiders als een stomme, wezenloze massa. Het zijn de rijken, de omgekochte intellectuelen, de aristocratische bovenlaag die hij hanteert.

De meest onthullende gedeelten zijn die, waarin hij president Roosevelt ten tonele voert en hem inschakelt in zijn anti-communistische waandenkbeelden. Hij heeft bovendien de moed Roosevelt op één lijn te stellen met Truman, beiden noemt hij herders van het Amerikaanse volk. Inderdaad het meest volmaakte staaltje van gemeenheid ooit door een Amerikaanse schrijver geschreven.

Het lijkt ons nuttig om nu verder die beruchte Lanny Budd-serie eens nader te bekijken, omdat Sinclair daarbij ook nog met een geraffineerdheid te werk ging die vooral in zijn eerste twee delen niet gemakkelijk te doorgronden was.

In deel I en II laat hij ons ook al niet origineel een kijkje nemen achter de schermen van de grote wapenhandelaren die de wereld en de wereldpolitiek beheersen. De centrale figuur is de beruchte wapenkoning Zaharoff.

Goed, dat weten we dus, alles en allen worden gekocht en omgekocht door de wapenindustrie, hetgeen niet wegneemt dat de vader van Lanny Budd, een Amerikaans wapenfabrikant, ons voorgeschoteld wordt als een goedhartig mens. Trouwens Zaharoff is eigenlijk toch ook niet zo kwaad; natuurlijk, sluw en gewetenloos, gierig en inhalig, maar toch een *groot* man.

Niet nieuw is evenmin de hobby van Sinclair voor het spiritisme en de parapsychologie. Reeds eerder had hij een boekje geschreven „De radio voor de ziel”, waarin hij het spiritisme ophemelt.

Zo ook in zijn elf Lanny Budds. Dit is helemaal niet verwonderlijk, daar Sinclair, speculerend op het „hiernamaals” althans dáár nog hoopt een of andere belangrijke rol te spelen. Onsmakelijk gedoe ongetwijfeld, maar dat verhindert hem niet ook bijvoorbeeld president Roosevelt „te laten terugkomen” door middel van een medium.

Dit alles wordt gehusseld in Sinclairs zogenaamde wereldgeschied-

schrijving van twee tijdperken, waarin drie hoofdpersonen optreden: Lanny Budd, zoon van de genoemde wapenfabrikant; zijn moeder, het liefje van zijn vader; en een Duitse nazi-spion, die later de geliefde van zijn moeder is en... tegelijkertijd de vriend van Lanny Budd. Dat zijn de drie wereldburgers van groot formaat waarmee Sinclair volgens de Amerikaanse pers „met treffende zekerheid de grootsheid van ons tijdperk uitbeeldt”.

In het derde deel begint de anti-communistische kermis. Op blz. 43 (derde deel van de Nederlandse uitgave Servire) zegt Lanny Budd, sprekende over de revolutie in Rusland: „Het is een experiment. Erg genoeg dat het in zulk een achterlijk land moet worden gewaagd”.

En toen reeds begonnen zijn lievelingshelden in Washington, Edgar Hoover hoofd van de FBI (Amerikaanse Geheime Dienst) en zijn volgelingen goedkeurend te knikken.

Schrijvende over een Marxistische Arbeidersschool in Zuid Frankrijk, waar zich een gedeelte van de roman afspeelt, zegt Sinclair:

„Velen werden onder de voet gelopen door de communisten, die om de een of andere reden het energiekst waren, de hardnekkigste agitators onder het proletariaat. Ook hadden zij een denksysteem dat een wetenschappelijke indruk maakte en gebruikten ook wetenschappelijke termen, wat de nodige indruk maakte op jonge mensen”. (blz. 153)

Dit zijn echter nog maar aanloopjes voor het grote offensief. Nietwaar, iedereen wist toch dat Sinclair geen „bolsjewiek” was, dus — zo af en toe — enige nog niet „kwaadaardige” toegebrachte anti-communistische injecties konden niemand doen geloven, dat Upton Sinclair Goebbels straks naar de kroon zou gaan steken.

Op pagina 311 (nog steeds het IIIe deel) gaat het al wat „beter”.

... „passages uit Lenin, waarin een politiek cynisme werd verkondigd dat ontstellend veel leek op dat van Hitler.”

Ja, Marx, Engels, Lenin en Stalin kon Sinclair niet goed verwerken. Die pasten nu eenmaal niet in zijn roman, waarin ook nog klefferig gepraat wordt over de liefde, de kunst en wat er ook maar in een roman thuis hoort.

In de passage waarin Sinclair dan zijn licht laat schijnen over de machten achter de schermen, die hij overigens in elke revolutionaire brochure kon terugvinden, schrijft hij:

„Met behulp van zijn vader had Lanny de werkelijke machten achter de schermen leren kennen; de grote staal- en kolenkartels, de scheepvaart- en bankmagnaten en vooral de Europese munitiekoningen, die er in verschillende hoofdsteden eigen bladen op na hielden en regeringen gebruikten als hun pionnen. Stinnes en Thyssen in Duitsland, Schneider en de De Wendels in Frankrijk, Deterding in Nederland, Zaharoff in alle landen tussen Engeland en Griekenland enz.”.

Amerika? No sir, geen bewijs. Daar waren geen boze wapenhandelaars, alleen maar Lanny Budds vader, maar dat was een goed mens, die wel mee moest!

Opnieuw applaus in Washington!

Met het aan de macht komen van Hitler lijkt het of Upton Sinclair

uitsluitend anti-nazi wordt. Hij „onthult” de overigens genoeg bekende methoden van de Hitlerfascisten in Duitsland en daarbuiten. Maar steeds duidelijker blijkt ook dat hij het communisme en het fascisme op een lijn stelt. Hij doet dat niet plotseling, maar geleidelijk aan, zodat hij — samenvattend — in de eerste zeven delen uitsluitend voor een anti-nazi kon doorgaan, af en toe een prikje naar links uitdelende.

Wanneer Hitler-Duitsland dan eindelijk de verraderlijke overval op de Sowjet-Unie pleegt, blijkt het dat Upton Sinclair niet al te veel vertrouwen heeft in de kracht van het Rode Leger. We lezen daarover op blz. 292 deel VII:

„De mannen van het Rode Leger haten de nazi's en ze zullen vechten als duivels, maar ik heb geen vertrouwen in hun verbindingen en in hun staf. Ze hebben zo weinig commandanten met ervaring en u weet hoe slecht het ze in Finland is vergaan”. (Uit een „gesprek” van Lanny Budd, geheimagent, met president Roosevelt).

Waar heeft Upton Sinclair eigenlijk wel vertrouwen in (gehad)? Is het geen heerlijke (neen, geen eerlijke) bekentenis als we lezen wat Sinclair schrijft over China, waarheen hij zijn hoofdfiguur Lanny Budd laat trekken?

Deze luidt als volgt:

Lanny: „Ik bevind me in de positie van iemand die eerst naar de ene kant van een munt kijkt en dan naar de andere; ze zijn zeer verschillend en hij weet niet, wat nu eigenlijk de goede kant is. Ik zie hier (in het China van Mao red. P&C) samenwerking en dat verheugt me; maar dan zie ik ook onderdrukking en dat stoot me af. Wat is nu de goede kant van deze munt?

Laurel (Budds vrouw): „Deze mensen hier zien er niet uit, alsof ze onderdrukt worden, liefste”.

Lanny: „Dat weet ik, maar je vergeet de mensen die hier niet zijn, die zijn gedood of verdreven. Degenen, die we hier zien doen datgene, waarin ze geloven; maar er is geen plaats voor degenen die er een ander geloof op na houden en daaraan uitdrukking zouden willen geven”.

Laurel: „Moeten we dan naar een zalig tropisch eiland gaan en daar blijven tot de klassenstrijd is beslecht?”

Lanny: „Nee, maar ik wil nu eenmaal dat de politieke economische vraagstukken door middel van vrije uitwisseling van gedachten en bij besluit van de meerderheid worden opgelost. Die methode zie ik tenminste als de beste voor mijn eigen land en voor alle landen, waar een democratisch stelsel bestaat”.

Laurel: „Natuurlijk, maar je bent op het ogenblik niet in zo'n land; je bent in China, dat blijkbaar sinds onheugelijke tijden door despoten, keizers en krijgsheren is geregeerd. Straks ga je naar Rusland, waar zelfs krankzinnige tsaren op de troon hebben gezeten; voor zover ik weet waren de meeste tsaren wreed”.

Lanny: „Dat weet ik en ik houd me steeds weer voor, dat ik er geen *vaste beginselen* (curs. van ons red. P&C) op na kan houden, dat ik elke situatie op zijn eigen verdiensten al of niet aanwezig moet beoordelen. Ik zeg: In Yenan ben ik communist maar

in de Verenigde Staten socialist". (blz. 506 deel VII).

Op gevaar af eentonig te worden willen we nog enige staaltjes van Upton Sinclairs anti- communisme ten beste geven.

Wist u dat „vele van de oorspronkelijke" bolsjewiki edelaardige idealisten waren, die hoopten hun tegenstanders te kunnen overreden?"

Wist u dat de „terreur" pas begon bij de moordaanslag op Lenin en later bij de moord op Kirow"?

*

Hoe meer Sinclair in zijn Lanny Budd- serie vordert, hoe veelvuldiger worden zijn platvloerse aanvallen op het communisme en hoe minder leest men over de „historie" uit de laatste wereldoorlog. Het ergste is daarbij dat het bij hem geen onwetendheid is, maar bewuste hetze.

Om nog eens te laten uitkomen hoe goed Upton Sinclair de toestand bijv. in 1942 zag diene het volgende. Het gaat over China (in 1942 in oorlog met Japan). Er waren twee regeringen, die van Tsjang Kai Sjek en die van communistisch China. De eerste zetelde in Tsjoengking, de tweede in Yenan.

Lanny Budd over Tsjang Kai Sjek: „Maar het ongeluk is dat de regering van Tsjoengking het feodalisme wil handhaven onder de vlag van de democratie. Zij handhaven een strenge blokkade van Yenan en men vertelde ons dat het onmogelijk was daar te komen. (blz. 11 deel VIII, uit een „gesprek" met president Roosevelt).

Een ander voorbeeld dat Upton Sinclair over hersens beschikte was zijn analyse van De Gaulle, die hij ongeveer dertien jaar geleden schreef.

Naar aanleiding van het boek van De Gaulle (Au fil de l'Epée- Tot het bittere einde) schreef Upton Sinclair (deel VIII blz. 103):

„De titel op zichzelf, die zoveel betekent als het bittere einde was Lanny reeds niet sympathiek, omdat hij zich niet kon voorstellen, dat iemand dergelijke woorden gebruikt zonder er een bedreiging mee te bedoelen. De citaten die hij had gelezen, hadden een onmiskenbaar fascistische inslag en wezen erop, dat (toen nog) kolonel De Gaulle, iets dergelijks op het oog had als Franco in Spanje had gedaan; de geest en de methode van het fascisme maar zonder etiket, aangepast aan een christelijke cultuur en de bedoelingen van de kerkelijke hiërarchie".

In deel IX (blz. 287) was Upton Sinclair wel zo „welwillend" om het volgende te schrijven over Lenins „Staat en Revolutie":

„Er was geen speld tussen te krijgen in dit streng logische betoog wanneer men eenmaal de uitgangspunten had aanvaard".

Om daarna te vervolgen met de doodoener:

„Maar Lanny had veertig jaar op Lenin voor; deze had voorspeld wat er zou gebeuren, terwijl Lanny wist wat er gebeurd was. En dus kon hij constateren dat de Russische uitgewekene in Zürich (Lenin heeft overigens Staat en Revolutie geschreven in Helsinki, toen nog Helsingfors - red. P&C) zich had vergist door te grote nadruk te leggen op de economische processen en te weinig re-

kening had gehouden met de spontaneïteit van de menselijke persoonlijkheid met de scheppende krachten, die deze in beweging kon brengen. Hij had de veerkracht van het kapitalisme onderschat, evenals de psychologische middelen die het te baat zou nemen bij zijn verdediging. Bovenal had hij geen rekening gehouden met de persoonlijke begaafdheid en het optreden van de drie meesters in de massahypnose, welke thans werden gebruikt door de grote zakenlieden van Italië, Duitsland en Spanje om het groepsegoïsme van hun volken te vleien, niet voorzien”.

*

I n deel X en XI draait Sinclair de schroef extra aan. Dan wordt het aan de lopende band Goebbeliaanse lectuur. Om het niet al te lang te maken en om de lezer een zuiver beeld van de onzuivere Sinclair te geven zullen we hier een greep doen. Vanzelfsprekend krijgen we ruim opgediend de uitmoording van alle Sowjetburgers. Op blz. 86 deel XI: „miljoenen Russen vermoord, miljoenen vermoord ook in de randstaten, miljoenen in concentratiekampen, miljoenen koelakken (die zo hard hadden gewerkt- !) naar Siberië”. Daaraan voorafgaand had Sinclair nog „miljoenen middenstanders, miljoenen intellectuelen, miljoenen vrouwen en kinderen” laten verdwijnen.

Nadat er dus ongeveer niemand meer in de Sowjet-Unie was overgebleven zijn er op blz. 146 deel XI nog tientallen miljoenen in de dertig jaar Sowjetbewind (Upton Sinclair schreef het laatste deel in 1949) omgekomen.

„Maar niemand kon de juiste aantallen gissen.”

Daarenboven waren er vier maanden na de beëindiging van de oorlog „meer dan vijf miljoen Russen uit de landen van de As gerepatriëerd naar de slavenkampen.” Verder werden er in Polen miljoenen mensen door de Russen vermoord en 10 miljoen van huis en haard verdreven. Het „gewone” recept dus van de anti- communistische lasteraar.

Natuurlijk heeft Sinclair er tussendoor ook nog wel critiek op Amerika, maar dat neemt niet weg, dat Amerika *het* land van alle landen is, Gods own country.

Op blz. 308 deel XI:

„In het oog van de terugkerende soldaat (naar Amerika) vertoonde heel Amerika zich als een reusachtig complot om hem zijn geld zo snel mogelijk afhandig te maken en wederom stak daar geen enkel boosaardig opzet in, maar alweer was het normale functioneren van de vrije concurrentie daar de oorzaak van, enz.”.

Op blz. 326:

„Niemand bekommert zich om mij. Waarom verdomme zou ik me dan om hen bekommeren (Amerikaanse levenswijze, red. P&C).

Upton Sinclair heeft een leven doorgebracht in Amerika en zou dus geacht kunnen worden alles van het negervraagstuk af te weten, te weten dat er ook in zijn tijd negers aan de lopende band gelyncht, negervrouwen mishandeld en verkracht werden en worden. Weten, dat de

negers rechteloos zijn, dat ze veelal moeten huizen in krotten die zelfs die naam niet verdienen, dat zij bij alles ten achtergesteld worden.

Niets daarvan. Upton Sinclair, de „strijder”, de „socialist”, de „godsdiensstige”, de „anti-nazi”, de „rechtvaardige”, de man die zich zijn hele leven lang op de borst heeft geslagen als verdediger van alle onderdrukten, kent geen negerprobleem.

Op blz. 363 over dit vraagstuk:

„Ja, er werden inderdaad wel negers gelyncht in Amerika, zeker, het gebeurde nog minstens éénmaal per jaar. Doch de miljoenen negers die een eeuw geleden nog slaven waren, werden nu ontwikkeld, zij verdienden geld en spaarden; voor de ene rechtbank na de andere wisten zij hun recht te krijgen. Ze stegen in aanzien en juist daarom kon het communisme niet veel vat op hen krijgen.”

*

En daarmee is het vraagstuk van de rassendiscriminatie voor Sinclair van de baan. Terwijl op het ogenblik dat hij zijn elfde deel schreef er een ware jacht op negers werd gemaakt (1948). Zoals ook nu — we behoeven daar niet verder op door te gaan, de kranten hebben tientallen gevallen van moordpartijen e.d. gebracht — de negers vooral in het zuiden van Amerika hun leven niet meer zeker zijn.

Critiek op Amerika? Jazeker, maar... op dezelfde blz. schrijvende over de arbeidersbeweging in de Verenigde Staten:

„En inderdaad, de arbeiders in Amerika waren onderdrukt. Men had zich tegen de vakverenigingen verzet en die ook wel eens ontbonden en bij de opstootjes tijdens stakingen waren er arbeiders afgeranseld en soms ook doodgeschoten. De toestanden waren in boeken beschreven — boeken die al dertig of veertig jaar geleden waren geschreven en die nu in het Rusland van Stalin circuleerden zonder dat men er de datum bij vermeldde. Men leerde het Russische volk dat deze toestanden vandaag aan de dag in Amerika nog heersten, maar dat was niet zo. Vandaag aan de dag waren er in Amerika meer dan 20 miljoen arbeiders georganiseerd in vakbonden, waarvan enkele grote rijkdommen en macht bezaten en gewend waren met de grote industriëlen op voet van gelijkheid te onderhandelen. Zij waren vrij om te staken en deden dat ook, enz.”

Amerika, het Vierde Rijk, oppermachtig, de wereld beheersende en dan... met Upton Sinclair als een leidinggevende god, dat was het waandenkbeeld dat hem beheerste.

„We zouden de onderdrukte en verarmde volkeren van de gehele wereld duidelijk moeten maken, dat Amerika niet een land is van grootgrondbezitters en geldschietters, dat het daarentegen het land van de gezegende vrijheid is. Wij moeten hun (de hongerige horden in Azie en Afrika) meer bieden dan Stalin en hun duidelijk maken, dat wat wij hebben te bieden echt is en geen vervalsing, zoals zijn aanbiedingen”. (blz. 462 deel XI).

Nog een staaltje van „America for ever”.

„In het verleden is er in Amerika „imperialisme geweest” gaf Lanny toe. . . . maar je hebt gezien wat we gedaan hebben met de kolonies die we veroverden. We *voedden* (cursief van ons red. P&C) die volken op tot zelfbestuur, we hebben de Filippijnen bevrijd en ook *Cuba* (cursief van ons P&C) en straks doen we dat ook met Porto Rico”. (blz. 157 deel XI).

De waanzin stijgt dan bij Sinclair ten top.

Over het marxisme-leninisme schrijft hij: „Het dialectisch-materialisme brengt de geest der mensen onder hypnose”.

Hij bazelt over de „onvermijdelijkheid van de geleidelijkheid”.

In Engeland werd het socialisme volgens hem geboren na het aan de macht komen van een Labourregering.

„Zij (de Labour-leiders, red. P&C) brachten een van de grootste vorderingen op sociaal gebied tot stand. Ze bewezen dat Marx gelijk had en Lenin ongelijk. De Angelsaksische volken konden het socialisme stap voor stap veroveren, zonder geweld en zonder de regering omver te werpen”!

(blz. 177 deel XI)

Hij had het over „*een zekere Duclos*”, hij schreef: „*Marx was geen marxist*”. Hij zei:

„dat de communisten vaak hun jonge vrouwen er toe brachten mannen die ze in hun rijen wensten, te verleiden, dat Noord Korea de oorlog is begonnen, dat Amerika overstroomd is met spionnen, (voor de Sowjet-Unie)

dat de communistische vrouwen van hun meisjesjaren af worden opgeleid om achter de mannen aan te gaan en hen mee te slepen, hen te verleiden, hen vol te stoppen met hun leerstellingen, hen te compromitteren en dit alles om ze tot de beweging te brengen”.

Ook de hoofdfiguur in Sinclairs roman moet er aan geloven. Natuurlijk wordt hij „gered” door een klaar staande bekeerde officier uit het Rode Leger; alles komt goed en zelfs de voor de Sowjet-Unie „spionnerende” half-zuster van Lanny Budd, die in Amerika woont, bekeert zich, iedereen werpt zich in elkaars armen, prijst de FBI voor haar menslievendheid, enz. enz.

*

Tot aan 1957 laat Sinclair niets van zich horen. Maar in dat jaar verschijnt een (nog niet in het Nederlands vertaald) boek „*The Cup of Fury*” (Een kwaje dronk).

Upton Sinclair drinkt niet en raadt anderen aan het ook niet te doen. Op 80-jarige leeftijd ontdekt hij dat vele van zijn vrienden aan de drank ten onder zijn gegaan. Over hen schrijft hij in genoemd boek. Het is doordrongen van een gevoel van zorg voor de Amerikaanse jeugd; drie kwart van alle Amerikaanse studenten drinken, zegt Sinclair. Hij rakelt het droeve lot op van Jack London, Sherwood Anderson en Sinclair Lewis, die hun talent in alcohol verdronken. Maar in hoofdstuk elf, waarin Sinclair tracht te bewijzen dat van alle dingen de al-

cohol een geducht wapen is van de communistische infiltratie, is van dit gezond advies niets overgebleven. Met het ernstigste gezicht van de wereld schrijft hij dat de Amerikaanse communisten leden werven op drinkgelagen. Hij belastert Theodoor Dreiser, bewerende dat hij onder de invloed van drank communist werd.

En drank, vervolgt Sinclair, heeft de communisten in staat gesteld „zich meester te maken van 'slands topgeheimen”.

„Wat Frankrijk betreft heeft de verslaafdheid aan de drank ertoe geleid dat dit land „de meest zieke regering heeft in de vrije wereld en in zijn Nationale Vergadering meer communisten dan enig ander vrij land. Drank werkt voor de communisten in New York en Parijs en in Moskou. De drank werkt voor hen, zij schonk hen de H-bom.”

U ziet het: Wodka is het wapen nummer één van het communisme!

Na deze historische uitbarsting verschijnt er in 1958 nog een boek van zijn hand evenmin vertaald nl. „It happened to Didymus” (Wat Didymus overkwam). In dit boek zijn Sinclairs uitlatingen over het communisme zo zot dat men ze zo ongeveer kan vergelijken met zijn gebazel in „The Cup of Fury”, dat wij zojuist bespraken.

Ook in „It happened to Didymus” zijn de communisten de boosdoeners die de edelaardige plannen van de „profeet” Didymus laten mislukken. Men wordt haast verleid tot de veronderstelling dat Sinclair met zijn anti-communistische verzinsels een parodie bedoelt. Maar, neen, het is geen parodie. Haat en blinde woede hebben hem zodanig beneveld dat men hem niet eens tot de „schrandere vijanden” kan rekenen. De nu 81 jarige schrijver probeerde in de vorm van een satirische romantische fantasie o.m. de communisten een vernietigende slag toe te brengen. Het resultaat is een wirwar van dwaasheden.

*

Hoewel we dus ook op de inhoud van Sinclair „Wildernis” de nodige critiek hadden, zouden we de herverschijsning van dit boek toegejuicht hebben, indien de levensloop van Upton Sinclair, nadien, in zijn schrijverij niet van dien aard was geweest, dat we gemeend hebben op voorgaande aangehaalde citaten te moeten wijzen. Upton Sinclair is geworden tot een supernationalist, een verheerlijker van het Atlantisch Pact, een propagandist van de RIAS (Radio in Amerikaanse sector), kortom een renegaat van de ergste soort. Hij heeft een weg afgelegd die voerde uit „De Wildernis” naar de politieke jungle.

Reeds in 1949 schreef P. Pawlenko in de Literatoernaja Gazeta:

„Vol verachting volgen wij de levensloop van Upton Sinclair, de man die zich ter beschikking stelde van de handelaren in mensenlevens. Hij was bereid elke laster en leugen te aanvaarden, mits zijn eigen carrière en zijn eigen zaken er maar mee gebaat waren. Nog eens — Sinclair verdient de verachting van alle eerlijke strijders voor de vrede”.

Een uitspraak waaraan we niets meer hebben toe te voegen.

J. DUVEEN

„De morele crisis van onze tijd”

Bij de Wereldbibliotheek verscheen een overdenking van een 'vrijzinnige levensleer' door de Vlaamse hoogleraar prof. dr. L. Flam, onder de titel „De morele crisis van onze tijd”. We hebben de grootste moeite gehad om tot de laatste bladzijde te kunnen doorlezen en we hadden het beslist vroeger terzijde gelegd, ware het niet dat uitgaven van de Wereldbibliotheek nu eenmaal onze bijzondere aandacht hebben. Eigenlijk is het boekje slechts geschreven voor liefhebbers van de vrijzinnige ochtendmeditaties, waarmee de VPRO ons tijdens het ontbijt geen kans wil geven om te vergeten in welk bedompt, bedorven geestelijk klimaat we in ons land nog moeten ademen.

In de kringen van de schrijver schijnt het moeilijk te leven. De onoprechtheid installeert zich in de vorm van algemeenheden, die hun uitdrukking verkrijgen in een sentimentele fraseologie. De algemeenheden zijn nooit wezenlijk en raken niemand. Daarom precies zijn de meeste voordrachten zo vervelend, al geniet men nog zozeer van de retorica van de spreker. De verveling is een vrucht van de onoprechtheid . . . (blz. 52) Het misverstand is onze dagelijkse sfeer waaruit wij meestal niet meer geraken. We vallen van het ene misverstand in het andere. Daarom is ons leven ook zo lelijk en vervelend . . . (blz. 54) Ik kan mezelf noch de anderen helemaal bereiken, omdat ikzelf zowel als de anderen een onvoltooid taak ben . . . Gaat men uit van het begrip volgens hetwelk de liefde spiraalvormig wordt opgebouwd en nooit voltooid kan zijn, dan is zij wel mogelijk . . . (blz. 57) Wie kan de gebeurtenissen van 1940 vergeten . . . ? Wie kan uit het oog verliezen wat daarna gebeurde? Welke zin had nog een individueel bestaan? Welke betekenis had nog een overtuiging wanneer zij, die hun leven lang alles geofferd hadden omdat ze besloten hadden daarvoor te leven, plots als verraders voor een tribunaal verschenen? (De bekende klacht van de Vlaamse fascist! G. V.) Wat blijft er nog over van een filosoof dan ijdel gepraat? . . . (blz. 107) Enzovoorts, enzovoorts.

Wanneer men niet net zo smartelijk zeurzwetst over net zulke geestelijke ongemakken als de schrijver, wordt men gerekend tot de diepverachtelijke domme massa, want de morele moeilijkheden van professor Flam mogen niets minder zijn dan „de morele crisis van onze tijd”. Zijn blik op de wereld is dus wel erg bekrompen; hij lijdt aan alles, behalve aan bescheidenheid.

De Wereldbibliotheek prijst ons het werkje aan als een „verademing”, vol „jeugd, frisheid en spontaneïteit” en met „een niet te miskennen tinteling en zwier”. Zoveel naargeestigheid stemt zelfs ons somber. Aan de andere kant vernamen we echter, dat het boekje niet erg in trek is. Dat is dan weer een troost. Vooral omdat we het nu overbodig mogen achten de schrijver te critiseren waar hij zich zijn grootste geestelijke vrijheden veroorlooft. Er zijn in de wereld van vandaag — goddank! — interessanter problemen te overdenken.

G. V.

Een onbekende brief van Lenin aan Wijnkoop ontdekt

HET tijdschrift „Beiträge zur Geschichte der Deutschen Arbeiterbewegung“ maakt bekend, dat in de archieven van het Ministerie van Binnenlandse Zaken der DDR een tot dusver onbekende brief van W. I. Lenin aan David Wijnkoop is ontdekt.

De brief met naschrift luidt in de Nederlandse vertaling als volgt:

Afzender: W. Oeljanow
Sörenberg
Kt. Luzern, Zwitserland

Den heer D. Wijnkoop, Amsterdam, Pretoriusplein 3
Waarde kameraad!

Hierbij een beginselverklaring, die wij van de Noorse Jeugdbond ontvangen hebben. De Bulgaarse sociaaldemocraten „Enghartigen“ (d.w.z. de linkse groepering in de toenmalige Bulgaarse Sociaal-democratische Partij, red. P. & C.) hebben zich op de IIde Balkanconferentie (juli jl.) principieel in dezelfde geest uitgesproken. Dus: een linkse internationale beginselverklaring is mogelijk. Tot de 20ste augustus moet dit reeds voor elkaar zijn.

Ik ben benieuwd naar Uw antwoord en Uw ontwerp.

Met beste groeten
(volgt handtekening).

Beste Wijnkoop!

De voorconferentie tot 5—7 september is uitgesteld, omdat de Duitse kameraden niet komen kunnen. Wacht op antwoord op mijn brief.

Uw
(get.) Rudeh.

Ter toelichting ontlenen wij aan het hierboven genoemde tijdschrift de volgende aantekeningen:

Het gaat hier om een afschrift van het verdwenen origineel.

De brief is waarschijnlijk in augustus 1915 verzonden.

De ondertekening „Rudeh“ van het naschrift is in de publicaties uit de eerste wereldoorlog niet bekend. Aangenomen werd derhalve dat het hier om Karl Radek gaat. Met de „voorconferentie“ van sept. 1915 is de eerste internationale conferentie van Zimmerwald bedoeld, waar Lenin optrad voor een gemeenschappelijk front der linkse krachten tegen de imperialistische oorlog en tegen de rechtse sociaaldemocraten die hun respectievelijke reactionaire regeringen in deze imperialistische slag op wereldschaal, steunden.

Uit andere bronnen is bekend, dat Lenin de inspirator was van de beginselverklaring van de Noorse Jeugdbond tegen de imperialistische oorlog. De Noorse Jeugdbond plaatste zich in dit document op het standpunt van de Bolsjewiki en veroordeelde de imperialistische leuze van de „vaderlandsverdediging“, waarmee toen de steun aan de oorlogvoerenden bedoeld was.

De brief is van belang, omdat hieruit blijkt dat Lenin geen gelegenheid — ook al was zij nog zo klein — voorbij liet gaan om de linkse krachten te verenigen in de strijd tegen de imperialistische oorlog en voor het stichten van een nieuwe internationale arbeidersbeweging.

Het Duitse tijdschrift veronderstelt, dat Wijnkoop het origineel van deze brief nooit ontvangen heeft en dat de brief met de ingesloten beginselverklaring van de Noorse Jeugdbond destijds door de Duitse militaire autoriteiten aan de Nederlandse grens in beslag werd genomen.

MANIFEST NAAR AANLEIDING VAN HET WAARHEID-ZOMERFEEST

Chroestsjow gaat naar Amerika —
Eisenhower gaat naar de Sowjet-Unie —
Nederlandse werkers, waar gaat gij naar toe?
Komt op zondag 30 augustus naar het

Zomerfeest van De Waarheid!

Gij zult er een dagje uit kunnen zijn met Uw gehele gezin. Gij zult U er uitbundig kunnen amuseren, want er is een program van vermaak en gezelligheid dat er wezen mag.

Maar gij zult er ook voorgelicht worden over de strijd voor Uw dagelijks brood, voor vrede in de wereld en voor een betere maatschappij. Hierover zal het Tweede Kamerlid Marcus Bakker het woord voeren.

Daarvoor vragen wij ook hierbij Uw aandacht. Want nieuwe aanslagen op Uw levenspeil staan voor de deur.

De regering-De Quay besloot om de prijs van de melk met 4 cent per liter te verhogen, twee cent per 1 januari en twee cent per 1 april.

Op die datum zullen ook de huren van vrijwel alle woningen met één vijfde verhoogd worden.

Enkele belastingen worden verhoogd.

Deze maatregelen zullen, ondanks een compensatie op de lonen, tot een nieuwe stijging van de kosten van het levensonderhoud leiden. Reeds is in Amsterdam tot een gevoelige verhoging van de tramtarieven besloten.

Maar ook in andere opzichten legt de politiek van de regering de werkers zware lasten op. In de noordelijke provincies heerst grote werkloosheid.

Er vindt een verdere vermindering van de koopkracht plaats, vooral omdat de komende rijksbegroting een groot tekort zal hebben. Maar de regering-De Quay wil de enorme militaire uitgaven, die de voornaamste oorzaak daarvan zijn, niet verlagen.

De grote ondernemers hebben in het jaar 1958 weer meer winst gemaakt dan het vorige jaar. In de eerste helft van 1959 was de stijging opnieuw veertien procent. Elke dag komen er nieuwe miljonairs bij. De door het volk geschapen welvaart hoopt zich in een gering aantal handen op.

Doch de regering-De Quay pakt de winstmakers niet aan. Zij haalt het van de armen en de minder-bemiddelden, van de arbeiders, de middenstanders en de boeren en tuinders. Voor hen blijft de bestedingsbeperking gehandhaafd en wordt zij nog verscherpt. De regering-De Quay weigert een algemene loonronde toe te staan, ofschoon de brandkasten van de ondernemers uitpuilen van de winst.

Zij biedt ons in de plaats van een loonronde de zgn. vrije loonvorming. Dat is niet meer dan een leuze, waarbij voor het gros van de arbeiders, en vooral voor het overheidspersoneel, niets uit de bus zou komen. En voor zover de loon-dictatuur van de Rijksbemiddelaars hier en daar wat loonsverhoging voor enkele groepen zou toestaan, wordt nog het verdeel en heers toegepast.

En dát hebben de besturen van de katholieke en christelijke vakcentrales geslikt! Zij steunen de regering (der grote ondernemers)-De Quay.

Maar nog schandaliger is dat ook het hoofdbestuur van het NVV en de Kamerleden van de PvdA zich bij dit grove onrecht dat de arbeiders en salaris-

trekkenden wordt aangedaan *hebben neergelegd!* Zonder hun leden te raadplegen en zonder hun organisaties in strijd te brengen!

Daarom is de enige weg om loonsverhoging te bereiken:

het aaneensluiten van de arbeiders in de bedrijven;

het vormen van actiecomité's die uit naam van allen kunnen spreken;

het eisen van loonsverhoging van de directies en het afdwingen daarvan, met alle actiemiddelen en desnoods door staking.

Dát is de weg, die de EVC de bedrijfsarbeiders wijst en die wij allen moeten ondersteunen. Zo karrig als de regering-De Quay voor de arbeiders is, zo vrijgevig is zij voor de kolonialisten. Voor hun belang:

verplichte uitzending van dienstplichtigen naar het onherbergzame Nieuw-Guinea om er een nieuwe oorlog tegen Indonesië voor te bereiden.

En wat het ergste is: de regering-De Quay sloot een verdrag met Amerika dat leidt tot uitrusting van de Nederlandse krijgsmacht met atoomwapens!

Kameraden, Nederlanders,

In de wereld waait de zachte wind der ontspanning. De Sowjet-Unie, het land van het socialisme waar het werkende volk de macht bezit en het kapitalisme is afgeschaft, is op dit ogenblik zo machtig en invloedrijk geworden dat Amerika er op voet van gelijkheid mee moet onderhandelen.

Het vooruitzicht ligt thans duidelijk voor ons, n.l. *dat het in ons bereik ligt om de oorlog van 1940—1945 de laatste te doen zijn, om de atoomwapens af te schaffen en om fascisme en agressie aan banden te leggen.*

Dat is het resultaat van de gezamenlijke strijd van de veertig miljoen communisten in de wereld, waarbij de Nederlandse communisten een eervolle plaats innemen.

Daarvan getuigden de talrijke solidariteitsbetuigingen van alle communistische partijen, van de partijen van de Sowjet-Unie en China, tot aan deze uit Frankrijk, Israël of Marokko, ter gelegenheid van de viering van het veertigjarig bestaan van de CPN.

Maar nog veel en harde strijd ligt voor de boeg!

Allereerst moet de regering-De Quay verdwijnen!

Maar daarvoor kunnen wij niet op de leiders van de Partij van de Arbeid rekenen. Reeds onmiddellijk zijn zij voor de reactionaire regering door de knieën gegaan en deden zij afstand van hun verkiezingsleuze: „Geen huur- maar loonsverhoging”.

Zij voeren een oppositie (in woorden — in het parlement) op ondergeschikte punten van het beleid. In de hoofdzaak: de atoombewapening en de ondersteuning van de Westduitse Wehrmacht, staan zij volledig achter de regering-De Quay.

Deze regering kan daarom alleen bestreden worden door

een eenheidsfront van socialist en communisten van onder op.

Hoe sterker de CPN, des te sneller zal dit gebeuren.

Mede-arbeiders, vooruitstrevende Nederlandse mannen en vrouwen,

Gij kunt niet naar Eisenhower reizen.

Maar gij kunt en moet ook uw bijdrage leveren om van Nederland een vrij en vredelievend land te maken.

Twee grote doeleinden in deze strijd zijn: de beëindiging van de koude oorlog en een bijeenkomst van regeringsleiders, die maatregelen daartoe neemt;

het ten val brengen van de regering-De Quay.

Neemt deel aan het Waarheid-Zomerfeest!

Wordt lid van de Communistische Partij!

Wordt abonnee op het dagblad De Waarheid!

De Communistische Partij van Nederland.

Een betrouwbare gids bij uw politiek-economische studie
is het maandblad:

"Vraagstukken van Vrede en Socialisme"

Theoretisch en informatietijdschrift van de communistische
en arbeiderspartijen.

Abonnementsprijs: f. 1.20 p. maand; f. 3.60 p. kwartaal; f. 14.40 p. jaar

Administratie: Stichting Progressief Algemeen Vertaalbureau
Churchill-laan 201 ...
Amsterdam-Z.

PEGASUS ZOMER 1959

Twee boeiende boeken uit de Sowjet-Unie

Juri Piljar

DE EED

Een ontroerend en strijdbaar verhaal. Het leven van Sowjet-krijgsgevangenen in de hel van Mauthausen, door een van hen zelf verteld.
196 bladzijden.

linnen band met stofomslag

Sergej Dikowski

De Commandant van Vogel-eiland

Vijf spannende belevenissen van Sowjet-grenswachten en kustpatrouilles in het Verre Oosten. Gevechten met de Japanse bezetters van Mandsjoerije. Jacht op geslepen visstropers en sluwe spionnen. Verhalen van een intense spanning, die door jong en oud verslonden zullen worden.

262 bladzijden

kunstlederen band met stofomslag

Beide boeken tezamen slechts f. 4.75

oktober 1959

Politiek en Cultuur

de inhoud:

Onze ijsberen in de lente

**De achtergebleven gebieden van
Nederland**

Speurtocht in de R.K. pers

**Amerikaanse kijk op
Sowjet-wetenschap**

P
C
42

19e jaargang, nr

10

40 cent

OKTOBER 1959

Onze ijsberen in de lente	<i>M. Bakker</i>	409
De achtergebleven gebieden van Nederland	<i>F. Baruch</i>	416
Speurtocht in de RK pers	<i>J. Duveen</i>	423
Amerikaanse kijk op Sowjet-wetenschap		435
De buitenlandse hulp van het Amerikaanse imperialisme.	<i>Ku-I-tsj</i>	443
ECONOMISCHE NOTITIES:		
De toestand in Joegoslavië		447
Nieuwe verschijnselen in de Amerikaanse economie		449
BOEKBESPREKINGEN:		
Het grootste bedrog van onze tijd	<i>W. K.</i>	452
PARTIJDOCUMENTEN:		
Verklaring Dag. Bestuur CPN over 12-e Waarheid-Zomerfeest		455
Telegram CPN aan PKI-congres		456
Partijbestuur CPN wenst CPSU geluk		456

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar, losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C. Prinsengracht 473, Amsterdam-C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

Maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der C.P.N.

ONZE IJSBEREN IN DE LENTE

Vier maanden ongeveer zijn voorbijgegaan waarin wij geregeerd worden door de club van De Quay. Wat is de oogst dier vier maanden? Normaal zou het een vrij korte tijd zijn om reeds een terugblik te kunnen wagen. Maar in dit geval lijkt het ons wel te doen.

Dat komt niet in de laatste plaats, door de klimaat-omstandigheden waarin dit politieke plantje het leven heeft gezien en getracht heeft het te behouden. Bij een jonge plant die in een kas wordt opgefokt, moet men altijd de tijd nemen om te zien wat het wordt. Maar het Quay-spruitje is boven de grond gekomen in getij, waarin de warme voorjaarslucht opdringt en de komende lente zich aankondigt door stormachtige weersomstandigheden.

Laat ons dus eens kijken of we tot enige conclusies kunnen komen.

Makkelijk te herkennen

Wat zijn politieke karakter betreft heeft de huidige regering de herkenning niet moeilijk gemaakt.

Op internationaal gebied begon zij met het haastig doorvoeren van de wet, die het mogelijk maakt om dienstplichtige soldaten naar Nieuw Guinea te sturen. Dat was in de eerste plaats een politieke provocatie. Immers, door het optreden van de communistische Kamerfractie was deze uitzending een punt van de eerste orde geworden in de discussie in het land en waren daarover felle verschillen van mening ontstaan.

Maar vooral tegenover de Indonesische Republiek was het een provocatie. Als antwoord op de talrijke verklaringen van Indonesische zijde, dat men een vreedzame regeling van de zaak Nieuw-Guinea nastreefde, was het scheppen van de mogelijkheid om een heel leger naar dit eiland te sturen, weinig minder dan een openlijke uitdaging, een geloofsbelijdenis aan het voltooide verleden van Jan Pieterszoon Coen en Van Heutz.

De koloniale aspiraties van het De Quay-regiem werden door deze maatregel afdoende gedemonstreerd.

De houding van de nieuwe regering in het grote strijdpunt van deze tijd, de koude oorlog tegen de socialistische landen, werd aanvankelijk minder duidelijk omlijnd. Maar dat liet niet lang op zich wachten. De eerste de beste daad op dit gebied was de poging, ons geruisloos op te schepen met de atoombewapening van het leger, volgens een systeem waarbij wij volledig overgeleverd zullen zijn aan de Amerikaanse willekeur.

Ondanks de samenzwering der zwijgenden, van Welter tot Burger, gelukte het niet, wederom dankzij de communistische partij, om dit plan geheel in het geheim door te voeren. Er werd een debat afgedwongen in het parlement, maar dit debat onthulde dan ook dat de regering de Norstad-Speidel-weg volledig verder wilde bewandelen.

Namens de bazen

Op sociaal gebied lieten de heren er evenmin gras over groeien. Zij kondigden een nieuwe, drastische verhoging van huren en melk-prijs aan. En zij kwamen met hun vrije loonvorming die, zoals wij reeds herhaaldelijk hebben aangetoond, in de eerste plaats de vrijheid is om waar mogelijk *geen* loonsverhoging te geven. In dit geval ging het er speciaal om, dat de „vrije loonvorming” moest verhinderen dat een algemene loonronde tot stand zou komen.

Terwijl de profeten van de vrije loonvorming schijnheilig uitriepen dat de tegenstanders daarvan de arbeiders wilden belemmeren om het hun toekomstige te verwerven, liet de praktijk al gauw de waarde van deze kreten zien. De overeengekomen loonsverhoging in de haven werd door de regering gekortwiek en hetzelfde zou gebeurd zijn met de nieuwe CAO in de groot-metaal, indien niet de acties der arbeiders — in de eerste plaats die van Werkspoor in Amsterdam — zulks voorkomen hadden.

Het onverbloemd kwam het bezitterskarakter van de regering (waarin nu reeds vier secretarissen van ondernemersorganisaties zitting hebben) wellicht tot uiting op een zijlijntje, namelijk bij de behandeling van de huiseigenaren.

Volgens de wet zijn die verplicht de helft van de vorige huurverhoging (van 25 pct) aan de staat in bruikleen te geven. Het niet voldoen aan deze bepaling is strafbaar; de straf loopt tot een half jaar hechtenis of tienduizend gulden boete.

Inmiddels is de aanmeldingstermijn reeds geruime tijd verstreken en nog altijd zijn er vele tienduizenden huiseigenaren (de regering is nogal vaag over het preciese getal; er wordt geschat 60.000) die niet aan hun verplichtingen hebben voldaan.

Het was andermaal de communistische fractie — bij het debat over de sociaal-economische politiek van de regering — die deze kwestie aan de orde stelde, daarin nagevolgd door de PvdA. Maar wat zei de minister van Volkshuisvesting, Van Aartsen?

Dat weliswaar de wet nog van kracht is, maar dat hij niet van plan is haar toe te passen.

Een regering, onder wier bewind arbeiders vervolgd worden die staken voor hoger of tegen lager loon, geeft officieel haar fiat aan de huiseigenaren die de wet overtreden!

Zoals gezegd, vaak blijkt het karakter van een politiek het duidelijkst in bijzaken. Verschillende reactionaire maatregelen die de regering heeft ondernomen zijn nog in het beginstadium van hun uitvoering, de verhoging van huren en melkprijs is nog in de maak — maar het feit dat een minister, namens de regering, vanuit zijn spreekgestoelte oproept tot wetsovertreding door de bezitters, laat aan duidelijkheid niets te wensen over.

Om het beeld volledig te maken willen wij hier nog slechts noemen de zware straffen die, ongetwijfeld met de actieve zegen van bovenaf, gegeven worden aan jonge mannen die weigeren de BB-pakjes aan te trekken. Voor hen treedt *geen* minister in het krijt. Terwijl zij de cel ingaan, verkrijgen doorgewinterde fascist en beulen als Van Geelkerken en Haase de vrijheid.

Ongelukkig in het spel

Over de bedoelingen van De Quay c.s. behoeft dus geen twijfel te bestaan, maar een kikker met kwade bedoelingen kan nog geen rivier omleggen.

Vier maanden, schreven we, is niet lang. Maar er zijn niet veel regeringen geweest in onze historie, die kans zagen in vier maanden tijds zo snel hun gezicht te verliezen.

De eerste klap viel al op de dag van de regeringsverklaring.

Daar moest mejuffrouw Klompé, begerig naar wat bij-werk van de departementen van Sociale Zaken en misschien ook Onderwijs, vernemen dat haar verlangens niet bevredigd konden worden.

Dat was een hard gelag voor mejuffrouw Klompé, die wel aanvoelt dat zij met haar couveuse-departementje van Maatschappelijk Werk bezig is zich de spot van heel denkend Nederland op de hals te halen. Juffrouw Klompé wilde er werk bij hebben, omdat zelfs zij wel moet begrijpen, dat men tenslotte om harentwille alleen niet ieder jaar een Indonesische tegenregering of een Hongaarse contra-revolutie, met de bijbehorende emigrantenzorg, tot stand kan brengen.

Later bleek dat het feit, dat zij onmiddellijk reeds met de kous op het hoofdje naar haar departement terugkeerde, bijna op de dag van het eerste regeringsoptreden reeds tot een crisis had geleid.

De volgende klap was voor de nieuwe minister van Economische Zaken, De Pous, die bij zijn eerste optreden in een professorale rede met veel cijfers berekende, dat de arbeiders het na de bestedingsbeperking beter hadden gekregen, en die nog diezelfde middag van collega Roolvink hoorde, dat weliswaar de cijfers lieten zien dat de mensen het beter hadden, maar dat hij meende dat het omgekeerde het geval was.

In dezelfde zitting demonstreerde minister Van Rooy op overtui-

gende wijze zijn totale onbekendheid met de zaken van zijn departement van Sociale Zaken.

Het begin was dus niet best, maar het zou erger worden. Dat gebeurde, toen bekend werd dat de zelfverzekerde Unilever-directeur Sydney van den Bergh buiten het regeringskasteel in een hoogst opvallende persoonlijke kwestie was verzeild geraakt. Er was een wanhopige poging om de zaak stil te houden, maar regering en „trouwe” pers (van „Het Vrije Volk” tot aan „De Volkskrant”) slaagden daarin niet, doordat De Waarheid het publiek op de hoogte bracht van wat de buitenlandse pers schreef. De heer Van den Bergh moest de aftocht blazen.

Een nieuw dieptepunt ontstond toen bleek, dat de regering zo weinig crediet had dat geen enkele liberaal zijn directeurs-zetel voor die van minister wilde verwisselen.

En de hevigste nederlaag leed het geschokte stel, toen men de nieuwe metaal-CAO, die een loonsverhoging van 5 pct inhield, wilde vernietigen en één dag van felle arbeiders-actie de regering op de knieën kreeg.

Over wat komen gaat kunnen wij nog weinig zeggen, omdat op het ogenblik dat dit geschreven wordt de miljoenen-nota nog niet bekend is.

Wel is bekend, dat De Quay zich het wantrouwen der noordelijke provincies op de hals heeft gehaald door daar een bezoek te brengen en o.a. over de inpoldering van de Lauwerszee te zwijgen, en doordat zelfs het in de regel zo dociele en lamvleugelige college van Burgemeesters en Wethouders van Amsterdam publiek heeft moeten maken, dat de belangen van de hoofdstad, bijvoorbeeld in dat geval van de IJ-tunnel, volledig veronachtzaamd worden.

Tegenstellingen

Alles bijeengenomen is dus de regering-De Quay, die aangekondigd was als een regering van de sterke mannen van rechts, na enkele maanden tijds reeds in een hopeloos slop geraakt en heeft ze in een wonderbaarlijk snelle tijd het crediet bij brede lagen van het volk volledig verspeeld.

De oorzaak hiervan is de steeds onontwarbaarder kluwen van tegenstellingen in de kringen waarop zij steunt.

De oorzaak van deze tegenstellingen ligt voornamelijk op het internationale vlak.

Voorals de reis van Chroestsjow naar Amerika is het bewijs van grondig veranderde omstandigheden. De reis zelf met wat daaraan voorafgegaan is, bewijst twee dingen.

In de eerste plaats, dat er zeer invloedrijke kringen zijn, in Amerika en ook in Engeland, die met de Sowjet-Unie tot een vergelijk willen komen op bepaalde punten. Althans, tot een voorlopig vergelijk. Uiteraard geeft geen imperialist de droom op, dat eenmaal de socialistische macht op aarde vernietigd zal worden. Hoezeer ook ieder feit bewijst dat het socialisme steeds sterker wordt en het kapitalisme steeds zwakker, imperialisten zouden geen imperialisten zijn als ze hun wens tot

overheersing van de gehele wereld niet zouden blijven koesteren.

Maar sommigen zijn, na hun fiasco van de laatste jaren (Hongarije, Egypte, de poging de communistische wereldbeweging te scheuren) tot de conclusie gekomen, dat nu vreedzame co-existentie de weg is. Het moet tot hen doorgedrongen zijn, dat de militaire macht van het socialisme zodanig is geworden, dat van een eenzijdig gevoerde blitzkrieg der NAVO geen sprake kan zijn. Deze wetenschap is door de nieuwe maanraket nog eens duchtig onderstreept.

Anderzijds zijn er de krachten, die hun ganse bestaan te danken hebben aan de koude oorlog. Er zijn er zulke in Amerika, maar vooral in Europa zijn ze duidelijk vertegenwoordigd in de regimes van Adenauer en De Gaulle.

De opvattingen dezer beide tegengestelde groepen botsen ook binnen de Nederlandse bourgeoisie, binnen de Nederlandse politieke partijen op elkaar.

En deze tegenstellingen houden weer nauw verband met een grote strijd op economisch gebied, die zich met name in en rondom de Euro-markt ontketent.

Er zijn grote tegenstellingen tussen de Nederlandse metaal-industrie en die van Duitsland bijvoorbeeld.

Er zijn scherpe botsingen met de Franse bourgeoisie, die lak heeft aan alle Euromarkt-bepalingen, met name op agrarisch gebied.

Met België zijn er toenemende moeilijkheden, o.a. op het gebied van de agrarische en de handelspolitiek.

En niet in de laatste plaats is daar het „Engelse probleem”, geschapen door het feit, dat deze traditionele handelspartner thans tot aanvoerster van een vijandig blok is geworden.

De handelsoorlog woedt volop in West-Europa en deze heeft zijn volle weerspiegeling in de houding van de diverse economische (en politieke!) groepen in ons land.

Het zijn de doodskrampen van de koude oorlog en de scherp toenemende belangentegenstellingen in het kapitalistische kamp, die de hoofdoorzaak vormen van de steeds duidelijker naar voren tredende crisistoestand in de Nederlandse bourgeoisie en ook in het Nederlandse kabinet.

Geen wonder. IJsberen, zeeleeuwen, walrussen en pinguïns horen nu eenmaal niet thuis in een zacht klimaat!

„Loyaler” kan het niet

Eén van de trekken in het politieke leven van Nederland die in deze situatie het meest opvallen is de meer dan miserabele houding van de PvdA-leiding in alle hierboven genoemde vraagstukken. Herhaaldelijk is de laatste tijd de vergelijking gemaakt met de Engelse aanduiding van de niet-regerende partij als „harer majesteits allerloyaalste oppositie”.

Wel, loyaler tegenstand dan die welke de heer De Quay van de PvdA ondervindt, kan geen vertrouwensman der ondernemers zich ooit wens-

Zowel tijdens de verkiezingscampagne van de PvdA als op het daarna volgende bijzondere congres van het NVV was de eis van een loonronde gesteld; bij de eerste aankondiging van de „vrije loonvorming” door De Quay en Zijlstra is die eis van tafel verdwenen.

De oppositie tegen de troepenuitzending naar Nieuw-Guinea was zo halfslachtig, dat men zich afvroeg of het wel oppositie was.

En op het gebied van de buitenlandse politiek — dat is de Amerikaanse atoombompolitiek en die van herbewapening der nazi's, zoals ze door Luns gevoerd wordt — heeft de PvdA zich trouw aan de belofte gehouden, die Van der Goes van Naters deed vóór de kabinet-crisis: In of buiten de regering, de PvdA zou de tot nu toe gevoerde politiek blijven steunen.

De enige daad van de PvdA-leiding in al deze tijd waarin ze de „oppositie” uithangt, is tot nu toe geweest een openbare verklaring tegen het sociaal-democratisch centrum — een verklaring welke niet zozeer gericht is tegen de leiders van deze groep, waarvan er een aantal al meer in moeilijke tijden als „linkerhand” zijn opgetreden, als wel tegen de toenemende wens bij het gewone PvdA-lid om het woord van strijd in de daad van strijd om te zetten.

De kracht der CPN

Het belangrijkste feit echter uit de achter ons liggende Quay-periode betreft de Communistische Partij.

Doodverklaard na de verkiezingen, bleek zij in werkelijkheid over een bij tegenstanders waarschijnlijk onvermoede, en voor hen beslist onbegrijpelijke, levenskracht te beschikken.

Daarvan getuigde de kracht die het communistische woord bleek te bezitten bij de beweging in de metaal-industrie, op het eind van augustus.

Daarvan getuigde ten overvloede nog eens het magnifieke Zomerfeest van onze krant, dat met één slag alle sprookjes over het „vernietigde” communisme uit de wereld hielp.

De Communistische Partij, als partij van de arbeidersklasse, is een machtsfactor van grote betekenis in ons land, waarvan het gewicht zal winnen naarmate bij het smelten van het ijs der koude oorlog, verwarring en tegenstellingen binnen de bourgeoisie groter zullen worden en het internationale prestige van het communisme zal stijgen.

Dat daarbij de activiteit van de communisten zelf van het meeste gewicht is — dat moet nu tot ieder doordringen.

NASCHRIFT

Nadat dit artikel geschreven was, werden troonrede en miljoenennota van de regering De Quay bekend.

Zij onderstrepen wat hierboven over het reactionaire karakter van deze regering gezegd werd.

Maar zij doen tegelijk met nog grotere klaarheid het feit in het

oog springen, dat van alle belangrijkste verkiezings-programpunten der PvdA er niet één in het regeringsprogram is opgenomen.

De opheffing der bestedingsbeperking door een loonronde is afgewezen.

De regeling van de kwestie Nieuw-Guinea is afgewezen.

Over stopzetting der atooom-wedloop wordt niet gesproken, de bewapeningsuitgaven worden niet verlaagd maar verhoogd.

Wat wel verlaagd en niet verhoogd wordt, is de bouw van woning-wetwoningen...

Het program-De Quay is in regelrechte tegenstelling tot wat de PvdA bij de verkiezingen zei te verlangen.

De PvdA-leden zullen, op grond van deze feiten, zeker eisen dat hun parlementaire groep *tegen* de De Quay-regering stemt en niet, om de weg voor terugkeer naar de ministerszetels open te houden, dit program voor haar verantwoording neemt!

M. BAKKER.

De achtergebleven gebieden van Nederland

Sinds 1948 heeft de regering zes industrialisatie-nota's gepubliceerd. In al deze nota's hield zij zich — soms uitvoerig, soms zeer sumier — met de achterstand in de drie Noordelijke provincies bezig. Talrijke commissies en wetenschappelijke instellingen zijn door de minister van Economische Zaken aan het werk gezet, om de toestand in de „probleemgebieden” te bestuderen. De Provinciale Staten bleven niet achter. Talloos zijn de op aansporing van de toenmalige minister van Economische Zaken, Zijlstra, geproduceerde rapporten. Zij hebben alle twee dingen gemeen: geen van deze rapporten werd uitgevoerd en tot verheldering van het vraagstuk hebben zij weinig kunnen bijdragen. Reeds in zijn Tweede Industrialisatie-nota (sept. 1950) erkende min. Zijlstra dat er „structurele werkloosheid” in deze provincies was en hij verklaarde toen dat de oorzaak van deze toestand „voornamelijk hierin ligt, dat de bestaansbronnen in de betrokken streken onvoldoende ontwikkeld zijn”.

Onderzoekingen naar de „noodzaak” van maatregelen waren dus vrij overbodig.

In de Vierde Industrialisatie-nota verzekerde dezelfde minister dat een „zeer belangrijk aspect” van zijn industrialisatiebeleid in de toen verstreken jaren het werk is geweest, dat „in het belang van een betere regionale spreiding van de industriële uitbreidingen en met name ter bevordering van de industriële vestiging in die gebieden” is verricht, „die onder een structureel tekort aan werkgelegenheid hebben te lijden”.

Maar deze uitspraak maakte hij direct belachelijk door de cijfers die hij in dezelfde nota verstrekke. Daaruit bleek nl. dat in de drie jaar tussen begin 1950 en eind 1952 in Z.W. Groningen aan 32 mannen en twee vrouwen (!) door nieuwe industriële vestigingen werk was verschaft, in Oost-Groningen aan 175 arbeiders, in Oost-Friesland aan 494, in Oost-West-Friesland aan 20 en in N.O. Overijssel aan 100! Dit is natuurlijk al weer historie — al was het een belachelijke — en bovendien hebben de meeste van de betrokken bedrijfjes hun poorten al weer gesloten. Maar het verhaal liet toen al zien, hoe Den Haag over een „betere regionale spreiding” van de industrie dacht.

Bovendien hadden opmerkelijke waarnemers reeds in die jaren kunnen vermoeden, wat de werkelijke bedoelingen waren. Want al in de Tweede Industrialisatie-nota merkte de minister terloops op, dat één der oorzaken van de structurele werkloosheid in de Noordelijke provincies „de geringe geneigdheid” der bevolking zou zijn tot „migratie naar gebieden, waar de werkgelegenheid groter is”.

Wat men sindsdien met een vreemd woord als „expulsie” — uitstoting — heeft aangeduid, is de kern van het beleid der regering gebleven.

Het heeft thans weinig zin na te gaan, wat de regering in haar opeenvolgende nota's zoal heeft beweerd. Hoe ver verwijderd zij van de wer-

kelijkheid was, blijkt echter uit haar nota van 1955, toen zij zich al afvroeg, of niet de tijd was gekomen om „in bepaalde gevallen het tot-dusver gevoerde stimulerende beleid te beëindigen"! In werkelijkheid was er niets gebeurd, want de weinige bedrijven, die zich in de voorgaande jaren in de Noordelijke provincies hadden gevestigd, waren op de golven van de conjunctuur er heen gedreven en hadden geen bijzondere stimulans van de regering nodig.

De onafgebroken reeks van beloften, waarop geen daden volgden, hadden in elk geval tot gevolg, dat de Kamer na de Zesde Industrialisatie-nota in juli 1958 een motie goedkeurde, die als volgt luidde:

„De Kamer... van oordeel, dat gegeven de omvang van de werkloosheid en de migratie in verschillende gebieden, in het bijzonder de Noordelijke provincies, een samenstel van maatregelen noodzakelijk is om de structuur van deze gebieden te verbeteren en het peil der werkgelegenheid te verhogen, vraagt de regering in samenwerking met de provinciale en de gemeentebesturen en met inschakeling van het georganiseerde bedrijfsleven voor deze gebieden een programma op te stellen van alle maatregelen, die nodig zijn ter verbetering van de structuur,enz.”

Er was dus na zes nota's en na tien jaar ingespannen werk tot „spreiding" van de industrie nog steeds geen programma. Er was niets in Den Haag, al moeten wij er direct aan toevoegen, dat in de drie provincies en een reeks gemeenten (zoals b.v. de omvangrijke gemeente Smaltingerland in Friesland) wel concrete denkbeelden waren uitgewerkt om de groeiende noodtoestand een halt toe te roepen.

Dat die toestand er was, bleek steeds duidelijker uit het groeiend aantal migranten naar het Westen en de voortdurende stijging van het aantal permanent werklozen. Dat men met een bewuste politiek van Den Haag te maken had, bleek niet alleen uit de reeds aangehaalde feiten, maar ook uit zulke zaken als het stopzetten van de cultuurtechnische werken in de Slikken, waardoor bewust het werk van vele jaren dat al tientallen miljoenen had gekost ongedaan werd gemaakt. Het bleek ook uit de terugkeer naar de methoden van de jaren '30, toen men hele groepen werklozen met de schop in het veen liet ploeteren, terwijl de turfmachines stonden te roesten.

Maar kenmerkend is ook het feit, dat de regering nimmer nauwkeurig gegevens over de ontwikkeling in de Noordelijke provincies bekend heeft gemaakt. Een overzicht over de ontwikkeling van de industrie in de verschillende delen van het land ontbreekt. Slechts op speciaal verzoek van de twee Kamers van Koophandel voor Groningen en Oostelijk Groningen is een (gebrekkig) overzicht van de industriële ontwikkeling in deze provincie beschikbaar.

Uit de gegevens, die deze beide Kamers in hun jaarverslagen hebben kunnen brengen, blijkt, dat de industriële produktie in hun gebied in de vijf jaren van 1954 tot '58 van 820 miljoen gulden op 989 miljoen gulden steeg. Deze cijfers zeggen op zich zelf niets, aangezien zij de geldontwaarding niet tot uiting brengen. Wanneer men op de officiële index-cijfers van de ontwikkeling der groothandelsprijzen voor afgewerkte produkten steunt, kan de omvang der Groningse produktie van

1958 — uitgedrukt in prijzen van 1954 — ruw geschat worden op 950 miljoen gulden. Dit zou met een stijging van krap 14 pct overeenkomen, terwijl het landelijk gemiddelde voor dezelfde periode 26 pct was.

Maar zelfs na deze correctie mag men aan de stijging geen al te grote betekenis hechten. Want de stijging van de industriële produktie is voornamelijk het gevolg geweest van de vestiging en uitbreiding van zulke kapitaal-intensieve bedrijven als die van Philips in Stadskanaal en de chemische industrie.

Het aantal industrie-arbeiders steeg in dezelfde periode van vijf jaar van 29.700 tot 32.500, dus met slechts 9 procent. 2.800 arbeiders vonden in die vijf jaar werk in de Groningse industrie. De betekenis van dit cijfer wordt duidelijk, wanneer men weet, dat de „gemiddelde geregistreerde arbeidsreserve” in de provincie voor het afgelopen jaar 7.959 mannen bedroeg of bijna zes procent van de totale beroepsbevolking. Daarbij komt, dat in de vijf jaar een belangrijk aantal, voornamelijk jongere, arbeidskrachten naar het Westen gemigreerd is.

Deze cijfers illustreren niet alleen de toestanden in de provincie Groningen, maar zij zijn een duidelijke aanwijzing voor de toestand in het hele gebied van het Noorden.

*

Sinds het einde van het vorige jaar gaat een onafgebroken stroom van brieven en verzoeken uit alle delen van de drie provincies naar Den Haag, waarin op de groeiende noodtoestand wordt gewezen en voorstellen tot verbetering van de situatie worden gedaan. Het belangrijkste van deze documenten is ongetwijfeld het aanvankelijk vertrouwelijk opgestelde rapport over de „Financiële Aspecten der toekomstige ontwikkeling van het Noorden des Lands 1960—1980”.

Dit rapport betreft uitsluitend de financiële consequenties van een reeks concrete plannen die door technici van de drie provincies zijn uitgewerkt.

Op grond van berekeningen over de te verwachten natuurlijke bevolkingsaanwas, komen de samenstellers tot de conclusie, dat in de jaren 1960—'80 uit de drie provincies 280.000 personen naar andere delen van het land zullen vertrekken, indien geen „stimulerende” maatregelen tot de ontwikkeling van het gebied worden genomen.

Het plan tot stimulering van de industriële ontwikkeling gaat van de volgende veronderstellingen uit:

1. Er zullen 110.000 personen vertrekken. Dit lijkt de rapporteurs „nationaal aanvaardbaar”.
2. De werkloosheid in de drie provincies zal een „aanvaardbare omvang hebben. Wat hieronder wordt verstaan, delen de samenstellers niet mee. In elk geval — hoe men ook verder moge denken over het aanvaarden van een bepaald percentage werkloosheid als quasi-onvermijdelijk — blijkt hieruit, dat de opzet van het plan bescheiden moet worden genoemd.
3. Rekening wordt gehouden met een achteruitgang van het aantal arbeidsplaatsen in landbouw en veenderij van 119.000 in 1960 op 85.000 in 1980.

4. Tenslotte wordt voor-ondersteld dat de volgende plannen „in elk geval” in de komende jaren hun beslag zullen krijgen:
- a) inpoldering van de Lauwerszee;
 - b) betere beheersing van het Friese boezemwater;
 - c) de zuivering resp. afvoer van het industriële afvoerwater in Groningen en Drenthe en
 - d) de noodzakelijke herziening van de historisch gegroeide situatie met betrekking tot beheer van onderhoud van wegen, kanalen, enz. in het Groningse veenkoloniale gebied.

Deze zaken vallen dus buiten het ontwikkelingsplan, maar hun uitvoering is van beslissend belang voor het verwerkelijken van dat plan.

Welnu, de inpoldering van de Lauwerszee wordt door de regering gesaboteerd en de onder b. en c. genoemde plannen wachten nog steeds op goedkeuring van de regering. Zij moeten trouwens als onderdeel van het plan — Lauwerszee worden beschouwd. Maar juist het nauwe verband van de inpoldering van de Lauwerszee en de bijkomende werken met de in dit rapport bedoelde algemene ontwikkelingsplannen onderstrepen de grote betekenis van de actie die thans gevoerd wordt ten gunste van de snelle inpoldering van de Lauwerszee.

Wanneer in de komende 20 jaar 110.000 beroeps-personen uit de drie provincies naar elders vertrekken, dan nog zal de totale beroepsbevolking met 89.000 personen stijgen. Aangezien echter rekening wordt gehouden met een achteruitgang van het aantal arbeidsplaatsen in de landbouw en de veenderij met 34.000 personen, zal voor 123.000 mensen werk gevonden moeten worden. (De „aanvaardbare werkloosheid” niet meegerekend!)

In het drie-provinciën-plan is aangenomen, dat bij een gestimuleerde ontwikkeling hiervan 77.000 mensen in de industrie terecht zullen komen en de rest in andere beroepen.

Voor deze „gestimuleerde” ontwikkeling is gedurende de 20 jaar een totale investering van 18,8 miljard gulden nodig. Dit bedrag lijkt schrikbarend hoog. Maar uiteindelijk zou slechts een extra bedrag van 2,6 miljard gulden of 130 miljoen gulden per jaar voor rekening van de overheid komen. (De tamelijk ingewikkelde berekening zullen wij onze lezers besparen. We willen slechts opmerken, dat bij een niet-gestimuleerde ontwikkeling toch al bijna 5,2 miljard gulden overheids-investeringen plaats moeten vinden. Maar dan zullen niet 110.000, maar 280.000 personen uit het Noorden moeten vertrekken!)

De 130 miljoen gulden, die jaarlijks extra gevraagd worden, zijn in het plan onderverdeeld over een groot aantal projecten, die deels betrekking hebben op het directe scheppen van werkgelegenheid, deels op bijkomende ontwikkelingswerken als wegen, kanalen en spoorwegen, uitbreiding van de openbare nutsbedrijven, woningbouw en onderwijs alsmede werken voor uitbreiding van de recreatie-mogelijkheden en het toerisme.

De samenstellers zijn van mening dat, indien de regering het plan zou afwijzen, toch een belangrijk deel van de gevraagde extra 130 miljoen gulden door de regering uitgegeven zou moeten worden — hetzij in de vorm van werklozensteun, hetzij voor extra huizenbouw en bevordering van aanvullende industrialisatie elders in het land.

De vraag is thans, hoe de regering tegenover de verlangens van de Noordelijke provincies staat.

De meest betrouwbare aanwijzing is haar practijk. Maar wij beschikken ook over een zeer onthullende verklaring van regeringszijde, waarvan de grote betekenis destijds nauwelijks tot het publiek is doorgedrongen.

Op 14 januari van dit jaar heeft dr J. Winsemius, hoofdplanoloog voor industriële zaken van de Rijksdienst voor het Nationale plan voor leden van het industrieschap „Centrale Groninger Veenkolonien” te Veendam in zo duidelijk mogelijke bewoordingen de achtergronden van de systematische achterstelling der drie provincies door de regering uiteengezet.

Hij verklaarde volgens een verslag van zijn redevoering in de Friese Koerier dat twee factoren de vestiging van nieuwe industrieën bepalen: de uitputting van de energie-grondstoffen en de Euromarkt.

Verder zei hij, dat het werk bij de kolenbekkens zal toenemen en- zo vulde hij betekenisvol aan: die bekkens zijn in het Roergebied.

Voorts merkte hij op, dat alles wijst „op een verhoogde functie in het Westen op allerlei gebied, vooral bij het verkeer”. Daar in het Westen, aan zee, komt een uitbreiding van de zware ijzerindustrie, en wel aan de Waterweg en het Noordzeekanaal. „Dit betekent centralisatie en tevens dat er in de toekomst een verhoogde belangstelling voor onze watermondingen zal zijn, zeker bij een Verenigd West-Europa”.

Overigens zijn er nog andere factoren: de werkgelegenheid en de verkeerssituatie.

Hier echter keerde dr Winsemius de argumentatie om. De „geheimzinnige aantrekkingskracht” van het Westen zit 'm in de werkgelegenheid. De stelselmatige achterstelling van het Noorden, die het gebrek aan werkgelegenheid veroorzaakt, wordt dus door hem als argument gebruikt, om voor het Noorden niets te doen.

Dan is er nog het grote geboorteoverschot in het Zuiden. In Brabant en Limburg heeft men een hoog geboortecijfer. „Dat is ook in het Noorden zo, doch daar trekt men weg”! En de mensen worden tot wegtrekken gedwongen, omdat er geen werk is.

De aangewezen provincies voor industriële uitbreiding zijn volgens deze regerings-zegsman dus Brabant en Limburg en ook Gelderland en Overijssel. „De armen van de randstad-Holland steken duidelijk in zuidelijke en oostelijke richting en over de grenzen heen naar de bevolkingsgebieden van België en Duitsland”.

Aldus luidt in lyrische bewoordingen de Euromarkt-visie van Den Haag op het Noorden. „Het Noorden valt er min of meer buiten”, zei dr Winsemius hetgeen betekent dat het zo ongeveer afgeschreven is. Troostend zei dr Winsemius tenslotte, dat als straks — bij de Euromarkt — „de grenzen wegvallen” het economisch gebied van de Noordelijke provincies niet aan de grens ophoudt.

Dit was het tamelijk onverhulde advies, om zich maar op West-Duitsland te oriënteren. Industrialisatie van het Noorden heeft in deze Euromarkt-gedachtengang natuurlijk geen enkel nut.

Te oordelen naar het krantenverslag had dr Winsemius met zijn beoogt alleen maar succes bij de genodigde West-Duitse toehoorders. De

teleurstelling onder de overigen was groot. De voorzitter van het industriëschap, prof. Keunig, sprak over een „vicieuze cirkel”, een ander bestuurslid, v.d. Mark, zei: „Wij hebben brede wegen nodig, niet om onze mensen af te voeren, maar om onze produkten weg te krijgen”.

Hoewel sommige delen van het slotwoord van dr Winsemius „met hoongelach” werden ontvangen, moeten wij toch ook zeggen, dat men op de kern van het betoog niet inging. En die kern was: ontwikkeling van het Noorden past niet in de Euromarkt-plannen en ook niet in het plan om de centralisatie van de industriën aan de riviermonden voort te zetten.

Daarbij zullen ook andere overwegingen een rol spelen, die door dr Winsemius niet genoemd zijn. Ongetwijfeld immers is en wordt druk uitgeoefend door de ondernemersgroepen van Rotterdam en het Zuiden om de industrialisatie langs de kortste route van de kust naar het Roergebied te bevorderen en die loopt „toevallig” niet over het Noorden.

Voorts heeft men te maken met de gevolgen van de Euromarkt voor de landbouw. De regering wil reeds lang af van de steun aan de intensieve landbouw. Haar „sanerings”-plannen wijzen in dezelfde richting. Een onvermijdelijke prijsstijging van de granen als gevolg van de West-Duitse en Franse eisen (daar immers liggen de produktiekosten veel hoger) zou de toch al zwakke concurrentiepositie van zuivel-industrie, bacon- en eierenproduktie, die voor een zeer belangrijk deel van goedkoop buitenlands graan afhankelijk zijn verder ondermijnen. Kort en goed: een verschuiving van het accent naar de extensieve landbouw ligt in de lijn van de Euromarkt-politiek. Dit echter verklaart eveneens de volhardende weigering van de regering, om doortastende maatregelen in het Noorden te nemen.

Het is ongetwijfeld ook niet toevallig, dat de tekenen van sabotage juist in het afgelopen jaar steeds duidelijker werden. Toen de werkloosheid omstreeks de jaarwisseling een ware noodtoestand schiep (in sommige Friese gemeenten steeg zij toen tot 18 pct van de beroepsbevolking) stelde de regering voorwaardelijk en uitsluitend voor „structuurverbetering” 20 miljoen gulden ter beschikking, waarvan b.v. voor Friesland 4,3 miljoen. Gezien de talloze voorwaarden kan worden aangenomen, dat zelfs dit crediet niet geheel kon worden opgenomen.

De sabotage van de ontwikkelingsplannen kreeg soms een geniepig karakter. De rijkstoewijzing voor huizenbouw werd in Friesland dit jaar verlaagd van 1900 tot 1300, terwijl de capaciteit in deze provincie 4100 per jaar bedraagt.

Een ander typerend voorbeeld levert de gemeente Opsterland. Daar zijn 750 boerderijen en woonhuizen, die niet aangesloten zijn op het elektrische net (volgens de burgemeester „wellicht het grootste aantal van alle gemeenten in Nederland”). De gemeente had een plan goedgekeurd voor aansluiting van 75 huizen. Hoewel de kosten op de gewone begroting — dus zonder de kapitaaldienst — nog geen 200 gulden bedroegen en dus geen enkele invloed op het deficit van de begroting hadden, werd het plan door Gedeputeerde Staten afgewezen.

De inmiddels naar financiën verhuisde minister Zijlstra heeft het vorige jaar nog een gebaar gemaakt, om de gemoederen tot rust te brengen. Hij liet de Noordelijke provincien toen weten dat hij van plan

was een reeks gemeenten als „industriekernen” aan te wijzen en verzocht de provinciale besturen, hem voorstellen te doen.

Dit stuitte op groot verzet. De voorzitter van de Kamer van Koophandel in Drenthe merkte in zijn Nieuwjaarsrede op: „Wat mij persoonlijk verbaast is, dat waar het Noorden in zijn geheel als probleemgebied is aangemerkt, er nog speciale industriekernen moeten worden aangewezen”.

Ged. Staten van Friesland wezen er in een brief van oktober vorig jaar eveneens op, „dat de gehele provincie Friesland als probleemgebied moet worden aangemerkt”. Niettemin deden zij een voorstel, overeenkomstig het ministeriële verzoek.

In april j.l. nam de minister zijn beslissing en wees enkele gemeenten in elke provincie als industriekernen aan en in elk geval minder dan was voorgesteld. Het gevolg hiervan was — zoals de minister waarschijnlijk verwacht had — verdeeldheid in de provincies. De begunstigde gemeenten waren gereserveerd tevreden, de gepasseerde verontwaardigd. De gemeente Bolsward (Fr.), door de minister gepasseerd, had het in haar bezwaarschrift aan de Tweede Kamer over een „economisch stelsel, mogelijk van Amerikaanse herkomst”. Protestbrieven kwamen ook uit andere gemeenten.

Het ging er de minister echter niet alleen om het front te scheuren. De hele opzet van de „industriekernen” heeft nl. niet veel om het lijf. Voor het gehele land wil de minister voor de ontwikkeling van de z.g. infra-structuur der kernen (aanleg van wegen e.d., stroom- en gasvoorziening, enz.) 7,5 miljoen gulden, te verdelen over 5 jaar, beschikbaar stellen.

Zelfs de Commissaris van de Koningin in Friesland zag zich genoodzaakt hierover in het openbaar te verklaren: „Als er niet meer beschikbaar wordt gesteld, mag gezegd worden, dat wij er niet komen met onze plannen. Die vorderen vele, vele miljoenen”.

Inderdaad. En wel volgens het drie-provinciën-plan ca. 40 miljoen jaarlijks voor de „infra-structuur” in plaats van de vijf keer 1,5 miljoen die de minister voor het hele land voor dit doel beschikbaar wil stellen!

Klachten zijn echter niet toereikend om een verandering van de politiek van Den Haag te bewerkstelligen. Daartoe is allereerst nodig, dat men er zich van bewust is dat het bij de ten achterstelling van de drie provincies om een weloverwogen politiek van het Rijk gaat. Het is een politiek, gedicteerd door de Roer-monopolies en de grote ondernemers in het Zuiden van het land. Ten tweede zou elke poging om de provincies op zijwegen te dringen en verdeeldheid te scheppen, afgewezen moeten worden.

Maar vooral moet de bevolking in beweging worden gebracht. Dit kan echter alleen, indien zij de plannen kent, het nut er van inziet en er mee instemt. Hoe volmaakt sommige plannen van technisch standpunt uit ook mogen zijn, als zij niet bekend zijn onder de massa en niet door haar worden gedragen, kan men moeilijk succes verwachten. Bovendien is er een doelbewuste politieke kracht voor nodig, om de beweging te ontwikkelen en in de juiste richting te stuwen. Dit is het wat de communisten zich ten doel stellen te doen.

F. BARUCH

Speurtocht in RK pers

De huidige algemene politieke toestand vereist van de zijde der werkers meer dan ooit een machtige strijdpositie.

De katholieke regering-De Quay, die met behulp van de Protestants-Christelijke groeperingen en de VVD elke loonsverhoging ontoelaatbaar acht, zal alleen dan haar politiek wijzigen, wanneer zij daartoe wordt gedwongen.

De strijd voor meer loon, de strijd tegen de huurverhoging, de strijd tegen de stijging van de levensmiddelenprijzen, de strijd voor de vrede, dit alles maakt eenheid van actie van alle werkers noodzakelijk.

Deze eenheid komt er niet vanzelf. Daar is vooral voorlichting voor nodig. De arbeidersklasse beschikt daarbij wat de opinievorming betreft over een scherp wapen, de Communistische Pers.

Maar de tegenstanders van elke vooruitgang beschikken eveneens over wapens, die de grote massa van werkenden moeten beïnvloeden. Eén van die wapens is de machtige kapitalistische pers, waarbij de Rooms-Katholieke wel een bijzondere plaats inneemt, omdat zij de meest zwarte reactie vertegenwoordigt.

Het gevaarlijkste aspect van de R.K. pers is, dat zij zich tegenover haar gelovige lezers bedient van richtlijnen van het Vaticaan en het Episcopaat, om zodoende de katholieke werkers op godsdienstige gronden te dwingen tot gehoorzaamheid en volgzzaamheid aan de reactionaire politieke leiders.

Wilt U weten hoe de zogenaamd godsdienstige lijn van deze bladen is, dan behoeft U slechts te lezen wat er in de klassieke Encycliek *Rerum Novarum*, anno 1891, uitgesproken door paus Leo XIII, staat:

„De eerste plicht van de staat is de privaat-eigendom door het gezag van en de steun der wetten te beschermen.

En vooral nu de begeerlijkheid zo heftig is ontbrand, moet het volk binnen de grenzen van zijn plicht gehouden worden; want wel is het geoorloofd naar verbetering te streven, als niet te kort wordt gedaan aan de rechtvaardigheid. Maar aan een ander het zijne te ontnemen en onder het voorwendsel ener onzinnige gelijkheid zich het bezit van een ander toe te eigenen, dat wordt door de rechtvaardigheid verboden en is ook in strijd met het algemeen belang.”

En verder:

„Het staatsgezag moet hier (bij acties e.d. red. P & C) dus tussen beide treden, de opruiers beteugelen en zo de arbeidersklasse voor moreel bederf en de wettige eigenaars voor gevaar van beroving behoeden.”

Daarachter verschuilt zich heden ten dage de R.K. pers. Wie echter aan de politieke touwtjes trekken zullen wij proberen aan te tonen.

De Rooms-Katholieke Pers beschikt over een hecht gefundeerd krantenapparaat, dat openlijk de katholieke levensopvatting uitdraagt, d.w.z. zij verkondigt de katholieke politiek van het grootkapitaal; dat wil *niet* zeggen, dat zij er voor terugschrikt om ook — waar nodig — gecamoufleerd op te treden, evenmin als ze er voor terugdeinst zich in zogenaamd neutrale, onafhankelijke of boulevardbladen en periodieken in te dringen.

Zo zien we, dat in de Raad van Commissarissen bij De Telegraaf twee katholieken zitting hebben, nl. R. A. van Puyenbroek en F. W. C. Smulders, mede geïnteresseerd in de N.V. Nederlandse Vlasspinnerij te Tilburg.

In de N.V. Uitgeversmaatschappij Bonaventura (Elsevier) treffen we aan drs R. E. M. van den Brink, directeur van deze N.V., lid van de familie van den Brink, waarvan J. R. M. directeur *is* van de Amsterdamse Bank en minister van Economische Zaken *was* in de jaren 1948-1952.

Hoofdredacteur van Vrij Nederland, dat zich een onafhankelijk weekblad noemt, is de vroegere correspondent van de Volkskrant te Londen, Mathieu Smedts.

Merkwaardig te weten is, dat Evert Kupers (oud-voorzitter van het NVV) bestuurder is van de Stichting Weekbladpers, die Vrij Nederland uitgeeft.

Bij de geïllustreerde weekbladen en de zogenaamde dames- of familiebladen echter is het katholieke etiket *geheel* weggelaten. Bijna al deze tijdschriften zijn in handen van katholieke concerns. Vanzelfsprekend is ook hier het doel de beïnvloeding van miljoenen niet-katholieken.

Laten we ze even onder de loupe nemen.

De N.V. Geïllustreerde Pers geeft uit: De Week in Beeld, Het Noorden in Word en Beeld, Fan Fryske Groun, Eigen Erf, Gelderland in Word en Beeld, Utrecht in Word en Beeld, Zuid, Margriet, Madeleine, Cinderella en het op Amerikaanse leest geschoeide weekblad Revue. De oplage van Margriet alleen al bedroeg in 1957 het fantastische getal van 630.000.

In deze N.V. De Geïllustreerde Pers bezet de familie Teulings een belangrijke plaats. Zij was van oudsher geïnteresseerd in dag- en weekbladen, geeft nu nog Het Brabants Dagblad uit, had een voorname stem in de Kath. Nederlandse Dagbladpers. F. C. J. M. Teulings, oud-minister van Binnenlandse Zaken, was vóór de oorlog ondervoorzitter van de Nederlandse Dagbladpers en is bovendien financieel economisch adviseur van de Centrale Beleggingsmaatschappij Cebema N.V. te Den Bosch. Weer een ander lid van de familie Teulings bekleedt een functie bij de Nederlandse Uitgeversbond.

Over de katholieke moraal van deze N.V. komen we nog nader te spreken.

Dan komen we bij het tweede miljoenenconcern nl. De Spaarnestad, die behalve een tiental dagbladen, w.o. De Tijd, (nu Tijd-Maasbode) ook 'nog een hele serie dames- of familiebladen en zelfs kinderbladen

uitgeeft, allen zogenaamd neutraal. Alleen de Katholieke Illustratie vaart onder eigen vlag.

Hier volgen deze gecamoufleerde bladen: Panorama, Beatrijs, Libelle, (oplaag 484.000) Rosita, (vroeger Goed Nieuws) Regina, de jeugdbladen Taptoe, Okkie, Rebellenclub, Grabbelton, enz.

De commissarissenkring van deze N.V. De Spaarnestad te Haarlem en van het Dagblad De Tijd is zeer klein. Maar het gaat hier om kopstukken van het katholiek staatkundig leven, zoals mr H. J. M. Loeff, mr dr P. J. Witteman, en mr G. C. J. D. Kropman, lid der Eerste Kamer en voorzitter van de R.K. fractie, met speciale belangen in het blad De Tijd. Bij deze kleine kring van commissarissen treffen we veel dezelfde namen aan, zoals die van mr G. M. G. H. Russell en de gedelegeerd-commissaris C. P. Ooms (niet alleen bij Spaarnestad en De Tijd). Ook is dit het geval in de zogenaamde N.V. Vaderlandse Beheer Maatschappij, van welke N.V. de heer De Goey directeur is, die met mr W. H. A. M. Lucas tevens directeur is van De Spaarnestad voornoemd.

Bij het Haagse katholieke dagblad Het Binnenhof was jarenlang commissaris de voorzitter van de Tweede Kamer mr L. G. Kortenhorst, die grote financiële belangen heeft bij de Kon. Mij. De Schelde (pres. commissaris) en Beynes te Beverwijk, (thans Verenigde Machinefabrieken) verder nog commissaris is van Grasso te Den Bosch, enz. Mede-oprichters van Het Binnenhof waren o.a. de groot-warenhuisbezitters Dreesman en Brenninkmeyer (van C & A); ook nu zit er nog een lid van de familie Dreesman in de Raad van Commissarissen. Verder is commissaris van Het Binnenhof de Haagse oud-wethouder voor Financiën T. M. Dresmé, die ook zitting heeft in de Raad van Commissarissen van de 's Gravenhaagse Middenstandsbank en lid is van de Raad van Beheer van de Exploitatie Maatschappij Scheveningen.

Bij het Neerlandia-concern, dat vooral in het katholieke zuiden veel bladen uitgeeft, treffen we bij de commissarissenkring namen aan als E. M. J. A. Sassen (behoort tot de rechtse groep Duynstee van de KVP) en F. C. M. Wijffels, evenals zijn mede-commissaris oud-minister voor de KVP.

Het is in dit bestek ondoenlijk al de financiële belangen van katholieke krantenbezitters na te gaan, maar we kunnen constateren, dat de gehele katholieke pers beheerst wordt door machtige kapitaalsgroepen en de leiders van de R.K. Kerk, die men echter in dit geval als politieke leiders moet beschouwen.

Politieke mannen dus, maar er zijn ongetwijfeld nog meer katholieke grootkapitalisten die hun pers anoniem steunen, d.w.z. anoniem voor de buitenwereld. Slechts af en toe lekt er wat deze kant van de zaak betreft iets naar buiten uit.

Prof. dr L. J. Rogier lichtte in een rede in 1954, uitgesproken in de aula der R.K. Universiteit te Nijmegen een klein tipje van de sluier op en dan nog ongewild, schijnbaar. Hij zeide o.m.:

„Onlangs heb ik een katholiek krantenman de vraag naar een rechtvaardiging van het opnemen van een bepaalde reeks arti-

kelen op een kritiek tijdsgewricht horen beantwoorden met een zinspeling op geldelijke steunpilaren der krant."

In duidelijk Nederlands betekent dit dat de *inhoud* van de katholieke pers bepaald wordt door het *achter* die kranten staande katholieke grootkapitaal, hetgeen overigens evenzeer het geval is bij alle burgerlijke bladen. Want zouden de Unilever, Philips e.d. advertenties plaatsen in bladen die niet naar hun kapitalistische pijpen dansen?

*

Wij komen nu bij een krant waarop bovenstaande uitlating van prof. Rogier best zou kunnen slaan, nl. de Volkskrant. Weliswaar *heet* de Volkskrant het blad van de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB) te zijn. Er staat immers in de stichtingsacte: „Alleen rechtspersonen die naar het oordeel van de Raad van Commissarissen naar hun wesen tot de KAB behoren kunnen als aandeelhouders worden toegelaten."

En is niet J. A. Middelhuis, voorzitter van de KAB, tevens voorzitter van de Raad van Commissarissen en hebben niet enige kleine katholieke vakbonden voor een paar duizend gulden aandelen in de zaak gestoken? We noemen de Katholieke Bond van Houtbewerkers (f 2000,—), de R.K. Bond voor Brood- en Koekbewerkers (f 3000,—), terwijl de Grafische R.K. Bond in november 1951 f 11.000,— en de Katholieke Bond van Overheidspersoneel voor f 10.000,— aandelen nam. Dat is juist. Maar ... wie stippelt de politiek uit in dit zogenaamde katholieke arbeidersblad, dat overigens, omdat het een ochtendblad is, ook nog door vele niet-katholieken wordt gelezen. (De oplage is ca 157.000). Niemand minder dan prof. C. P. M. Romme, commissaris van de Amsterdamse Bank, waarin zoals reeds is opgemerkt ook de vroegere minister van Economische Zaken J. R. M. van den Brink één van de directeuren is. Hij schrijft de belangrijkste artikelen, naar *zijn* politieke pijpen dansen directie en redactie. En men kan Romme toch moeilijk een vurig KAB-er noemen, die op de bres staat voor de belangen van de katholieke arbeiders! Toch is hij van 1945-1952 staatkundig hoofdredacteur van de Volkskrant geweest.

In de brochure over het boekje van Romme „Katholieke Politiek" schrijft Paul de Groot o.m.:

„Romme's politiek is ook op loongebied een politiek van de grote ondernemers, van het grote kapitaal."

Met katholieke geloofsovertuiging heeft het geschrijf van Romme niets te maken. Natuurlijk wordt veel verhuld onder de mantel van het Rooms Katholieke geloof. De Katholieke Kerk zou niets anders in haar schild voeren dan andersdenkenden te overtuigen van het ware geloof. Maar dat is schijn. Paul de Groot schrijft in „Romme legt zijn kaarten op tafel", blz. 20:

„De geschiedenis van de R.K. Kerk in Nederland bewijst, dat de geloofsbeleving er het best bij vaart, wanneer de Kerk zich zo ver mogelijk buiten de partijpolitiek houdt.

Romme en de zijnen willen het anders. Zij offeren de religie aan hun politieke machtsbegeerte en hun kapitalistische klassebelangen. Zij zien de rol van de R.K. geestelijkheid als drager en instrument van de „katholieke politiek”.

Romme haalt in zijn boekje met voldoening een uitspraak van dr Jan Schouten aan, die zei: „dat in de huidige politieke constellatie de positie van de Rooms-Katholieke fractie een zeer overwegende en zeer dominerende (overheersende) is.”

Maar Romme is niet tevreden met een „overheersende positie”, hij wil de totale macht.”

Daarom ook beschikt het katholieke grootkapitaal niet alleen over de Volkskrant, maar over nog 34 R.K. dagbladen (oplage volgens de laatste cijfers 869.115) en nog 16 katholieke nieuwsbladen, zodat men de totale oplage van dag- en nieuwsbladen op ongeveer 1 miljoen mag schatten, tegenover 2.146.000 abonnees van PvdA-, neutrale en liberale bladen.

Een machtige positie neemt dus de katholieke pers in. Maar er is nog meer: er bestaan nog 151 katholieke periodieken van godsdienstig karakter, 72 betreffende Onderwijs, Opvoeding, Gezin en Jeugdwerk, 49 van wetenschappelijke en culturele aard, 24 over charitatief- maatschappelijk werk, zieken- en gezondheidszorg, 72 publicaties van katholieke Stands- en Vakorganisaties, 8 over Muziek, Toneel, Ontspanning en Sport. U ziet, de zogenaamde dames- of familiebladen zijn daar niet bij. Completeren we de lijst met 15 persorganen in de Overzeese Rijksdelen. En laten we vooral de machtige 54 katholieke uitgeverijen niet vergeten, zonder nog *die* te rekenen waar de katholieke invloed groot is.

*

Alvorens nu op de camouflage-politiek en de katholieke moraal van het kranten-grootkapitaal in te gaan willen we nog een aspect van de katholieke pers belichten en wel dat van de absolute eenheid. De Katholieke Kerk telt vele absoluutheden, alle natuurlijk op godsdienstig terrein, maar zoals we reeds opmerkten in dienst van de „katholieke politiek” van Romme en consorten.

Zoals men jarenlang strijd heeft gevoerd om de eenheid in de KVP te herstellen (groep Welter) en nog voert om de eenheid in de KVP te behouden, zo wil de Katholieke Kerk het ook op het terrein van de krant. Het jongste staaltje op dit gebied is wel de fusie van De Tijd (het af en toe wat stoute intellectuele Amsterdamse blad) en de Maasbode, het blad van de katholieke rechtergroepering rondom de aartsreactionaire Duynstee. Een fusie uitsluitend op economische gronden, wil men beweren. Welnu, het lijkt ons onwaarschijnlijk, omdat bij de katholieke pers in het algemeen reeds, zij het dan op zogenaamd godsdienstig terrein, eenheid bestond. Een eenheid overigens, gedicteerd door het Hoogwaardig Episcopaat. Laten we de feiten spreken.

Bij de Katholieke Pers werd door het Hoogwaardig Episcopaat met ingang van 6 juni 1951 benoemd als aalmoezenier van de pers, pastoor

M. Bogaertz uit Den Haag. De geestelijke raadsman van de Katholieke Dagbladpers is pastoor M. Bogaertz. Bij de Vereniging van Katholieke Nieuwsbladuitgevers is geestelijk adviseur pastoor M. Bogaertz. Bij het Katholiek Nederlands Persbureau (KNP) is de censor pastoor M. Bogaertz.

Wij staan nog even stil bij dit KNP. We schreven eerder over financiële steun aan de katholieke pers. Ook het KNP geniet deze steun en wel regelrecht van het Vaticaan. In 1950 ontving dit persbureau door bemiddeling van de Apostolisch Nuntius mgr. Paolo Giobbe een gift van *dertig duizend gulden*. In een begeleidend schrijven van Z.H. Exc. mgr. Giobbe werd erop gewezen, dat Z.H. de Paus persoonlijk het grootste belang hecht aan dit werk van de pers in Nederland. Dat stond destijds voluit in de Maasbode. Geen wonder, want het KNP levert aan de lopende band de meest onware berichten, o.m. over de Sowjet-Unie en de volksdemocratische landen en in het algemeen over de communisten.

We gaan verder. Bij de Katholieke Nederlandse Journalistenkring is de geestelijke raadsman pastoor M. Bogaertz.

We mogen aannemen dat de geestelijke adviezen in het niet zinken bij de politieke raadgevingen, het één en ander in nauw overleg met de bisschoppen.

In het geval van de fusie De Tijd-Maasbode kwam zelfs mgr. Alfrink, aartsbisschop van Utrecht, er aan te pas. Deze fusie zou plaats moeten hebben uit zuiver economische overwegingen. Dat zal *gedeeltelijk* wel waar zijn, want de Maasbode ging het slecht terwijl De Tijd (De Spaarnestad) een miljoenenzaak is. De ene haai eet de andere op, dat geldt ook voor de katholieke pers.

Hoe De Spaarnestad er voor staat lezen we in het jaarverslag 1958:

„De exploitatie van onze tijdschriften en nevenuitgaven verliepen ook dit jaar (1958) bevredigend. Het totaal van de oplagen-cijfers vertoonde enige stijging, terwijl ook de advertentiebezetting een gunstig beeld gaf. De exportorders die wederom stegen in waarde en omvang droegen ook nu weer in ruime mate bij tot de goede gang van zaken in het afgelopen boekjaar.

Naast die van Haarlem was ook de drukkerij in Etten en Leur volledig bezet: in verband met de vereiste uitbreiding van de productie is de plaatsing van een tweede grote rotatiepers aldaar noodzakelijk. Wij maakten gebruik van ons recht tot vroegde aflossing ter zake van de huurkoopovereenkomst met de gemeente Etten en Leur door het restantbedrag — f 956.161,92 nog tijdens dit boekjaar af te lossen. De zaken van de Internationale Uitgevers Maatschappij te Antwerpen verliepen opnieuw bevredigend. De cliché fabriek Pax Holland te Amsterdam vertoonde enige vooruitgang.

Het *couranten-* en drukkerijbedrijf (cursief van ons, red. P & C) te Amsterdam kon evenals vorig jaar met enige *winst* afsluiten. De uitgeverij Joost van den Vondel behaalde ook dit jaar goede resultaten. De kosten van verbouwing en uitbreiding van gebouwen, waaronder mede begrepen die van het fabriekscom-

plex te Etten, in totaal groot f 1.506.636,45 en de bedragen voor vernieuwing en uitbreiding van de inventaris ad f 1.468.752,23 werden geheel afgeschreven, zodat de balansposten „Grond en Gebouwen” en „Inventaris” beide wederom voor f 1,— te boek staan.”

Economische noodzaak bij De Tijd (Spaarnestad)? We geloven er niet in!

Overigens, om de juiste volgorde in deze zaak aan te houden, wordt in het eerste communiqué in De Tijd van 11 maart j.l. in het geheel geen gewag gemaakt van economische noodzaak. Daarin wordt alleen geschreven:

De N.V. Drukkerij De Tijd (Spaarnestad dus, red. P & C) en de N.V. De Maasbode te Rotterdam hebben besloten tot nauwere samenwerking. Als gevolg hiervan zullen beide landelijke dagbladen met ingang van 1 april worden samengevoegd tot een enkel dagblad, dat onder de naam De Tijd-Maasbode zal verschijnen, enz.”

Het is op 14 maart d.a.v. dat er twee artikelen in De Tijd verschijnen en dat het Hoogwaardig Episcopaat zich openlijk bemoeit met de fusie in een brief aan de directies van De Tijd en De Maasbode. De hoofdredactie van De Tijd wijdt er een hoofdartikel aan. De aartsbisschop mgr. Alfrink spreekt in zijn brief „van een zekere teleurstelling dat uw bericht van de fusie heeft veroorzaakt.” Even verder: „Van de andere kant kan ik *uw besluit* (cursief van ons, red P & C) tot samenvoeging van de beide bladen begrijpen en zelfs gelukwensen met dit besluit uit wederzijds verstaan van de situatie geboren.” Om daarna een gedeelte van de brief te besteden aan de steeds stijgende kosten voor beide dagbladen, die „een zo krachtig mogelijke economische positie eisen.”

Maar uit de brief van mgr Alfrink blijkt ook, dat reeds Zijne Eminentie kardinaal De Jong destijds op deze grond de suggestie heeft doen uitgaan „naar een vorm van samenwerking te zoeken.”

In tegenspraak met genoemde uitspraken over economische noodzaak schrijft mgr Alfrink verder: „Het thans genomen besluit zal dan ook verklaard moeten worden uit het inzicht, dat de toekomstige belangen van *opinievorming en voorlichting* op deze wijze het beste worden gediend.”

En verder: „dat het verheugend is, dat door het gebrachte offer de mogelijkheid is geopend met vereende krachten te werken aan een krachtig landelijk orgaan, dat de beste tradities van beide bladen voortzet tot zegen vooreerst van de katholieke gemeenschap in Nederland.”

Het redactionele hoofdartikel begint met de mededeling: „met het communiqué over de samenvoeging van woensdag 11 maart willen wij voor onze lezers niet volstaan.”

Inderdaad, dat liet ook veel in het duister. De aap komt echter uit de mouw in de zinsnede:

„Wij zullen er ook in alle oprechtheid naar streven, dat de lezers van de Maasbode zich bij ons, ondanks de noodzakelijke

wijzigingen thuis zullen voelen. Wij beschouwen dat als een plicht van eenvoudige rechtvaardigheid en respect tegenover dit blad dat bijna een eeuw lang, goeddeels als medestander en soms ook als *tegenstander* (cursief van ons, red. P & C) een rol van grote betekenis heeft gespeeld in het openbare katholieke leven van ons Nederland."

Ook in dit hoofdartikel wordt gezinspeeld op „gezondmaking van de economische basis” en het „scheppen van economische ruimte.” Gezien echter het reeds aangehaalde jaarverslag van De Spaarnestad, die De Tijd uitgeeft en controleert, en de ruime dividenden: 7 pct preferente aandelen en 16 pct gewone aandelen, die de aandeelhouders in de zakken steken, kan men nu niet bepaald zeggen, dat De Tijd op zwart zaad zit.

In het eerste nummer van De Tijd-Maasbode van 1 april lezen we in het hoofdartikel:

„De politieke lijn van de krant is een voortzetting van die, welke beide bladen reeds *enige tijd* (cursief van ons, red. P & C) evenwijdig aan elkander volgden.”

Conclusie: meer eenheid scheppen in de katholieke dagbladpers was het doel, terwijl de rechtse prof. Duynstee door zijn „staatsrechtelijk-politieke beschouwingen door zovelen hoog gewaardeerd,” de politiek van Romme bij De Tijd-Maasbode nog straffer doorvoert.

In elk geval blijkt uit deze fusie overduidelijk, dat het Episcopaat zich òf via haar geestelijke adviseur òf rechtstreeks met de gang van zaken van de katholieke pers bemoeit. Politiek gesproken kwam de hele fusie neer op een concentratie van de uiterst rechtse vleugel in de KVP.

*

Wij hadden beloofd terug te zullen komen op de moraal in verband met de uitgave van tientallen zogenaamd neutrale dames- of familieweekbladen.

Het gevaar van de onder neutrale vlag varende katholieke weekbladen schuilt hierin, dat men ongewild of nog liever ongewenst opvattingen te lezen krijgt, die in strijd zijn met de opvattingen van de lezeressen en lezers. Alle onderwerpen over sexuele vraagstukken, echtscheidingen, geboorteregeling worden vermeden. In de korte verhalen krijgt men ongezonde aftreksels opgediend van mannen en vrouwen, jongens en meisjes, verliefden en verloofden, die elkaar hoogstens in het nette een zoen geven, elkaars hand vasthouden, elkaar diep in de ogen kijken.

Dat in deze soort verhalen elk gezond realisme ontbreekt is dus vanzelfsprekend.

Het meest bekocht echter zullen de vrouwen zijn die om één of andere reden om *raad* gaan bij de redactrice van de vragenrubriek.

Steevast wordt hen de katholieke moraal, zij het dan verhuld — opgediend. Wilt U scheiden? Neen, dat moet u vooral niet doen, want

enz. Wilt u niet zo vlug kinderen hebben? Maar mevrouw, dat is ongezond! Wilt u trouwen met iemand van een ander geloof? Daar kan nooit iets goeds uit voortkomen. Het adres van de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming? Dat krijgt u nooit als u het aan de redacties van die „neutrale” bladen vraagt.

Nu moet u niet denken, dat dit zomaar gebeurt. Alles wat die katholieke redacteuren schrijven gaat volgens vaste lijn. Het Vaticaan, het Episcopaat *wenst* in Nederland voor niemand geestelijke vrijheid.

De pater Th. Steltenpool schrijft nadrukkelijk in zijn boek „Is het Katholicisme totalitair?” op blz. 195:

„Zij (de katholieken, red. P & C) zullen ook moeten eisen, dat volksdelen, die een duidelijk tekort aan eerbied voor de christelijke (lees katholieke, red. P & C) overtuiging hunner landgenoten vertonen, desnoods onder dwang tot eerbiediging daarvan worden gebracht.”

En verder op blz. 196:

„Gelet op wat in ons land uiteraard wenselijk is, zouden wij ervoor zijn dat bladen als De Waarheid zonder meer worden verboden. Het is onaanvaardbaar, dat een nog betrekkelijk groot deel der burgerij dag in dag uit wordt vergiftigd met leugens en verdraaiing van feiten en zulks in dienst van een stelsel dat de christelijke grondslagen opzettelijk ondermijnt.”

Over verdraaiing van feiten gesproken. De N.V. De Geïllustreerde Pers geeft o.m. Margriet uit. Dit blad of liever deze N.V. heeft een bibliotheek die voor een zacht prijsje boeken verkoopt aan haar abonnees.

Schrik niet, „gewone” boeken! Met zomaar echte liefde erin, alleen... kant en klaar gemaakt voor de niet- en wel-katholieke lezers, die ook in boeken van andere schrijvers niet mogen vernemen hoe de auteurs over bepaalde vraagstukken denken.

We lazen daar één en ander over in Vrij Nederland van 22 augustus j.l.

Eén boek en misschien wel meer boeken o.a. één van Cronin, getiteld „De Spaanse tuinman” was naar katholieke moraal pas-klaar gemaakt. Al het in de ogen van de katholieke Geïllustreerde Pers-redacteuren (in dit geval van Margriet) „onnette” was er uitgehaald of werd geheel verdraaid weergegeven. Wie sprak daar straks over verdraaiingen? Het bewuste boek is dusdanig verminkt dat men het gerust een slap geslachtloos werk kan noemen. Enige voorbeelden!

In het werkelijke boek van Cronin is de hoofdpersoon, een Amerikaanse Consul in een klein Spaans stadje, van zijn vrouw gescheiden.

Niets daarvan zegt Margriet. Scheiden is verboden door de katholieke kerk en dus heeft zij de vrouw voor het „fatsoen” maar laten sterven, zodat de bewerk(st)er zich in alle mogelijke bochten moet kronkelen om nog iets van het werkelijke verhaal over te laten.

Nicolaas, het zoontje van de consul heeft een gesprek met de butler.

In het origineel staat:

„In een ogenblik van paniek wilde hij antwoorden: ze is gestorven. Had zijn vader er niet altijd op aangedrongen dat zij nu door beiden beschouwd moest worden dood te zijn? En alleen het avondgebed voor haar vergiffenis ontrok haar aan een vergetelheid gelijk aan die van het graf.

Ze is in Amerika, stamelde hij ... moeder woont niet meer bij ons ...

Margriets verhaal luidt:

Bevangen door een gevoel van paniek dacht hij er een ogenblik aan te antwoorden: „ik heb mijn moeder nooit gezien.” Haar zachte trekken kwamen met bijna fotografische helderheid in zijn herinnering. Het gebed dat zijn vader iedere avond voor haar zielerust uitsprak, bracht haar steeds weer in hun midden en ontrok haar aan de vergetelheid van het graf.

Ze is gestorven ... in Amerika, stamelde Nicolaas.”

Cronin: „een foto die hij reeds lang resoluut uit zijn gezichtsveld had verbannen. Een portret van zijn vrouw.”

Margriet: „een foto die hij nog steeds niet zonder ontroering kon zien. Het portret van zijn vrouw ...”

Zo gaat dat door. Ook een verhouding van het zoontje met de tuinman, die echter ook wel eens iets met homosexualiteit te maken zou kunnen hebben, wordt door Margriet vanzelfsprekend weggestuft.

Ook een boek van de bekende romanschrijfster Pearl Buck is op dezelfde manier ontkracht.

In dat boek „De Moeder” schrijft Buck:

„... en haar jongste zoon ligt daar naakt en in volle lengte uitgestrekt te slapen onder de wilg ...”

Margriet schrijft dat hij alleen maar in volle lengte lag te slapen. Als de man niet terugkomt, schrijft Pearl Buck: „zal zij in de lente geen kind meer dragen ...”

Margriet maakte er van: „zal zij geen vreugde meer kennen.” Buck: „Dat zware, ongeduldige verlangen in haar, dat als een donderwolk in haar aan kon zwellen tot ongegronde boosheid jegens de man die zij lief had, totdat zij zich aan elkander vastklampten en zij op de oude en eenvoudige manier bevredigd werd en zo weer rustig werd.”

Margriet: „Dat zware, ongeduldige verlangen in haar kon zelfs als een donderwolk aanzwellen tot ongegronde boosheid jegens de man die zij liefhad, totdat ook hij naar haar verlangde en dit haar weer gerustheid gaf.”

Zo gaat dat door. Maar niet alleen de Geïllustreerde Pers met Margriet maar ook de Spaarnestad heeft daar een handje van. In de roman „En de muren vielen om”, van Henriëtte Rozenboom zijn hele gedeelten, die volgens de katholieke moraal aanstoot konden geven, niet veranderd ... maar weggelaten.

Zo zit dat met de verdraaiingen die hoge katholieke geestelijken en ook andere hooggeplaatste personen in de katholieke wereld anderen in de schoenen willen schuiven!

*

Niet alle aspecten van de katholieke politiek zijn belicht. We zouden nog veel kunnen schrijven over de zogenaamde verdraagzaamheid (tolerantie) bij de katholieken. We zouden kunnen schrijven over de infiltratie op ander gebied, over de machtspositie die de Katholieke Kerk inneemt als grootgrondbezitster.

Eén zaak hebben we echter bewust bewaard tot het slot van dit artikel. Dat is de positie van de katholieke arbeider bij al deze problemen en vaststellingen.

De lezer zal ook wel tot de conclusie zijn gekomen, dat de katholieke werkers eigenlijk geen katholieke krant hebben, die voor hen opkomt. Zij zijn overgeleverd aan een door en door kapitalistisch beheerde pers. Een pers, waar het katholieke grootkapitaal het eerste en het laatste woord spreekt en schrijft!

Waarom ketteren de katholieke bladen tegen de communisten?

Waarom gaan de bisschoppen in het mandement van 1954 zo te keer tegen de communisten en haar dagbladpers en worden de katholieke arbeiders vooral bedreigd met hel en verdoemenis als zij communistische geschriften lezen en/of verspreiden?

En niet alleen het Mandement, maar Encyclieken van tientallen pausen schrijven tegen de communistische partijen.

Op 19 maart 1937 verscheen er zelfs één, Divini Redemptoris (Over het goddeloze Communisme), waarin we de volgende passage aantreffen:

„Zeer krachtig inderdaad kan deze vernieuwing van christelijk leven bevorderd worden door de verspreiding van katholieke geschriften. Deze moeten vooreerst op aantrekkelijke en telkens weer andere wijze de mensen van dag tot dag beter op de hoogte brengen van de door de Kerk verkondigde maatschappijleer, vervolgens nauwkeurig en in den brede de plannen der tegenstanders bloot leggen en tevens de wapenen voor verweer aangeven, die de ondervinding van meerdere plaatsen als de geschikte heeft bevonden, tenslotte doeltreffende maatregelen aanwijzen om de kunstgrepen en list van de communisten te verijdelen, waardoor deze, gelijk hun streven was, niet weinig mensen van goede trouw in hun tenten gelokt hebben.”

De katholieke arbeiders zijn niet zonder gezond verstand. Het verleden en ook het heden heeft bewezen en bewijst dat de katholieke werkers *toch* een eigen pers hebben. Dat is de Communistische Pers in Nederland, de enige die niet afhankelijk is van het grootkapitaal. De enige krant die het opneemt voor de katholieke werkers; voor de mijnwerkers in het zuiden, de textielarbeiders in Brabant, de Werkspoorarbeiders in Amsterdam, de arbeiders in dienst van de gemeente Amsterdam en alle arbeiders die wel eens in strijd zijn geweest. Daar-

onder waren toch ook tienduizenden katholieken. Die *weten* dat zij kunnen rekenen op de Communistische Pers en in tijden van strijd stellen ook de katholieke arbeiders vertrouwen in De Waarheid en haar nevenuitgaven.

Daarom en daarom alleen worden zij met de banvloek bedreigd. We weten niet of veel katholieke arbeiders alle Encyklieken hebben gelezen of zelfs het Mandement of andere geschriften die soms onleesbaar zijn door hun gezwollen taal. Maar al hebben ze dan in Rerum Novarum niet gelezen, dat: „hoe verschillend ook de regeringsvormen zijn, altijd zal in de toestand der burgers, die verscheidenheid zijn, zonder welke geen maatschappij kan bestaan noch gedacht worden...” ze (de katholieke werkers) weten wel dat er zo *gedacht* wordt door hun geestelijke leiders. Dit blijkt ook uit de in de Encycliek Sertum Laetitiae (1 nov. 1939) neergelegde verklaring van de Paus: „Armen en rijken zijn er altijd geweest. Dat leert de geschiedenis van alle tijden. En dat dit altijd zo zal blijven dat mogen wij opmaken uit de onverbiddelijke loop van al het menselijke.” Dat deze „wetenschap” al sinds 1917 door de feiten is achterhaald, ook dat weten de katholieke arbeiders. Zij weten dat in de Sowjet-Unie de particuliere grote eigendom niet meer bestaat, dat daar geen „rijken en armen” meer zijn en dat dit inderdaad altijd zo zal blijven. Hoe weten zij dat? Zij weten dat mede door de Communistische Pers, door communistische geschriften, manifesten, pamfletten, door het gesproken woord van inleiders op vergaderingen, door de discussie met hun communistische kameraden.

En ondanks de pogingen van Romme en de zijnen (dus de katholieke politiek) om de katholieke eenheid door te voeren, zullen de katholieke arbeiders steeds meer de ogen opengaan, mede dank zij de Communistische Pers.

J. DUVEEN

AMERIKAANSE KIJK OP SOWJET-WETENSCHAP

Een enquête van de New York Times
vóór de eerste maanreis

De geslaagde lancering van een compleet ruimte-laboratorium naar de maan heeft opnieuw de superioriteit van de raket-techniek der Sowjet-Unie bewezen. De politieke en militaire betekenis van deze unieke prestatie is duidelijk, hoewel sommigen nog wel enige moeite daarmee hebben.

Alle takken van natuurwetenschappen en ingenieurs-kunst hebben hun bijdrage tot de eerste reis naar de maan geleverd. Het ruimte-laboratorium was op zich zelf een wonder van vernuft. Het bevatte instrumenten tot onderzoek van de magnetische velden van aarde en maan, van de stralingsgordels rond de aarde; verder instrumenten tot het meten van de intensiteit van cosmische straling en haar verandering, alsmede tot het onderzoek van de zgn. zware atoom-kernen van de gas-componenten van de materie in het heelal en tot bestudering van meteor-deeltjes.

Er waren drie radio-zenders ingebouwd en voorts was er een installatie tot het regelen van de temperatuur in de bol, hetgeen nodig was om een accurate werking van alle instrumenten te garanderen.

De proef heeft in de Westerse wereld opnieuw tot het oplaaieren van de discussie over de stand van de Sowjet-wetenschap geleid. Men is zich er daarbij volkomen van bewust, welke rol zij speelt bij de vervulling van het Zevenjarenplan en de snelle veranderingen van de machtsverhoudingen in de wereld ten gunste van het socialistische stelsel.

Dit inzicht heeft de New York Times ongetwijfeld reeds enige tijd geleden aanleiding gegeven, om opnieuw de mening van een aantal Amerikaanse geleerden te vragen over de stand van de Sowjet-wetenschappen.

Als een zijdelings commentaar op de geslaagde reis naar de maan publiceren wij hieronder het resultaat van de New York Times-enquête.

De meningen der geleerden blijven natuurlijk voor hun rekening. Slechts willen wij er op wijzen, dat dr Townsend reeds in januari jl. van mening was, dat de Sowjetvorderingen op het gebied van ruimtevaart (raketten) en ruimteonderzoek tien maal zo groot zijn als die in de Verenigde Staten. Hoe hij er nu over denkt, laat zich raden.

Redactie P & C.

Hoe staat het vandaag met een vergelijking tussen de wetenschap in de Sowjet-Unie en die in de Ver. Staten? Die vraag heeft de „New York Times” voor kort aan meer dan 50 vooraanstaande Amerikaanse beoefenaren van de (merendeels) exacte of natuurwetenschappen gesteld, die in de loop van de laatste jaren een bezoek of studiereis hebben gebracht aan de USSR. Maar voor de enquête werden evenzo de schriftelijke inlichtingen van andere bezoekers gebruikt.

En wat is nu het resultaat?

„Als ze bal spelen, mikken ze feilloos,” zo vatte de chef-oceanograaf van de Amerikaanse Zeemacht, dr John Lyman, zijn indrukken omtrent de werkwijze van de Sowjet-geleerden samen. Hij wist toen nog niets over de Sowjet-raket, die feilloos op de maan belandde!

„Door massale aanvallen op de belangrijkste wetenschappelijke fronten is de USSR ons land op bepaalde gebieden in stormpas voorbij gesnel en neemt nu perspectieven op de korrel, die voor ons ver weg liggen.”

De kracht, waarmee al de wetensgebieden, die de Sowjet-geleerden voor belangrijk houden, worden aangepakt, komt tot uitdrukking in een verslag van het blad „Bulletin of Atomic Scientists” (Bulletin der atoomgeleerden), waarin dr Robert E. Marshak, leider van de faculteit voor natuurkunde en sterrekunde aan de universiteit van Rochester, zijn indruk weergeeft. Daar kan men o.m. lezen:

„Wat misschien wel de meeste indruk gemaakt heeft op de Amerikaanse bezoekers, dat is het nagenoeg ongelooflijke tempo, waarmee de USSR op sommige fronten van het wetenschappelijk onderzoek vooruitschiet.”

Hier volgen enkele details van de stand en vooruitzichten van de wetenschap in de USSR, zoals de Amerikaanse geleerden die zien.

*

Het grootste wetenschappelijke cyclotron ter wereld, dat tot 10 miljard electronenvolt ontwikkelen kan, bevindt zich in Doebna, dicht bij Moskou. Doebna is een resultaat van de gezamenlijke inspanning, die voor de wetenschap der USSR typisch is, te weten de verbinding van wetenschappelijke traditie met regeringspolitiek. Waar deze krachten elkaar vinden en samenwerken, worden door de Sowjetwetenschap opvallende successen bereikt.

De regering van de USSR heeft besloten, dat voor het *onderzoek van de atoomkern* onbepaalde middelen ter beschikking moeten staan.

Resultaat is het geweldige cyclotron in Doebna.

De Russen hebben al ongeveer van 1900 af de voorhoede gevormd van de *theoretische natuurkunde*. Dr John van Vleck, een bekende autoriteit op dit gebied en tot voor kort deken van de faculteit voor toegepaste wetenschappen aan de Harvard University, verwijst naar het pionierswerk der Russische geleerden ten aanzien van *quantentheorie*.

Een van de belangrijkste werktuigen op het gebied van kernonderzoek, de *synchrotron-„versneller”*, ontstond na ideeën, die bijna gelijktijdig door prof. Wladimir I. Weksler in de USSR en door een aantal geleerden in het Westen uitgewerkt werden.

Andere gebieden, waarop de kracht der Sowjetwetenschap aan de dag treedt, zijn de *kristallografie* en het theoretisch onderzoek op onderdelen van de natuurkunde, zoals dat van de *suprageleidekracht*. Deze laatste is de plotselinge toename van elektrische geleidekracht van metalen, als ze tot zeer lage temperaturen worden afgekoeld. Kristallografie is van grote betekenis voor de productie van metalen, legeringen en elektronische apparaten.

De USSR heeft een instituut voor kristallografie met een wetenschappelijke staf van 200 specialisten, alsook bijzondere leerstoelen voor kristallografie aan drie hogescholen. Het is niet bekend, dat er in de Ver. Staten dergelijke leerstoelen of instituten bestaan.

Ieder jaar publiceert men in de USSR omstreeks 2800 bladzijden aan onderzoekingsmateriaal op het gebied van de *anorganische chemie*. Dit werd in een Amerikaanse analyse omschreven als „rijkdom aan creatief wetenschappelijk werk, waarvan vele onderdelen hoog van kwaliteit zijn”. Wat men de totale prestatie van het wetenschappelijke onderzoek op dit gebied van de gehele westelijke wereld samen, dan komt men ongeveer op 800 bladzijden druks.

Een gebied, waarop de chemie in de USSR goede vorderingen gemaakt heeft, is het onderzoek van de hoge *polymerisatie* (het verbinden van een zeer groot aantal atomen in een molecuul). Deze ingewikkelde moleculen spelen een aanzienlijke rol bij het vervaardigen van kunststoffen en ander synthetisch materiaal. Dit gebied is dus van economische betekenis, vooral gemeten aan de huidige inspanning, die men zich in de USSR getroost, om veel verbruiksgoederen te produceren.

Volgens de meningen van dr Paul Doty, chemisch hoogleraar aan de Harvard University, staan de Sowjet-geleerden op dit gebied maar weinig ten achter bij de Amerikanen. Dr Doty, autoriteit op het gebied van de polymerisatie, heeft in 1958 een reeks laboratoria in de USSR bezichtigd.

Twee andere specialisten op dit gebied waren onder de indruk van de wijze, waarop in de chemie der USSR het zwaartepunt van het chemische onderzoek is overgedragen van militair-technische problemen naar problemen betreffende de aanmaak van verbruiksgoederen, vezels, kunststoffen, kleuren en kleurstoffen.

Deze twee geleerden heten dr Herman E. Mark, directeur van het instituut voor polymerenonderzoek aan het Polytechnisch Instituut van Brooklyn, en dr Murray Goodman en zijn medewerkers. Zij namen deel aan een conferentie over polymerisatie en cellulose-chemie, die in mei j.l. plaats vond in Tasjkent.

De *wiskunde* is een gebied, waarop de Russen — een volk van schakers! — steeds groot geweest zijn.

Dit is de conclusie van een onderzoek naar de wiskunde in de USSR, verricht door prof. Warren B. Walsh, voorzitter van de Raad voor Russische Studiën aan de Universiteit van Syracuse (staat New York).

De USSR is sterk op de gebieden van de wiskunde, die gebruikt worden bij de machinebouw, zoals differentiaal-vergelijkingen, boldrie-hoeksmeting, de theorie der controlecirkels enz. Het is opmerkelijk, dat een aantal leerboeken voor wiskunde, die aan Amerikaanse universiteiten gebruikt worden, vertalingen zijn van Sowjetwerken, terwijl het tegengestelde maar zelden het geval is.

*

Enkele maanden geleden stond een vrouwelijke arts van het College voor medicijnen en chirurgie der Columbia University sprakeloos van verbazing over wat zij in operatiezalen van de USSR beleefde.

De Russen verwijderden een long onder plaatselijke verdoving. „Dit is het laatste, wat wij bij ons met plaatselijke verdoving zouden durven proberen,” zei de doktores bij haar terugkeer. In de Ver. Staten duurt de operatie omstreeks twee uur en vindt zij plaats onder volledige narcose. De Russen deden het in twaalf minuten, terwijl de patiënt bij bewustzijn was en normaal adem haalde.

Aan het einde van de operatie in één van de modernste Moskouse ziekenhuizen werd een speciale klem gebruikt, om het uiteinde van de long bijeen te houden. Hierop werd de operatie door een speciale naaimachine met grote snelheid binnen enkele seconden voltooid...

Zulke *chirurgische prestaties* behoren tot de opmerkelijkste kentekenen van de moderne chirurgie in de USSR.

Vele Amerikaanse artsen, die medische instellingen in de USSR bezochten, hebben bij hun terugkeer vastgesteld, dat hun landgenoten de neiging vertonen, van prestaties van Sowjetartsen niets te willen horen. Een delegatie van vijf vooraanstaande persoonlijkheden der Amerikaanse medische wetenschap verklaarde na haar terugkeer: „Het zou aanmatigend, dom en zelfs gevaarlijk zijn, als wij in de Ver. Staten wilden doen, alsof de medische wetenschap in de Sowjet-Unie niet bestaat.”

De omvang van de problemen, waarmee de medische wetenschap in de USSR zich bezig houdt, heeft er toe geleid, dat het zwaartepunt op de *profylactische methode* komt te liggen*), en wel op sommige gebieden met opmerkelijk succes. Hiertoe behoort het gebied, dat de Russen omschrijven als *epidemiologie van het milieu*, d.i. de bestrijding van epidemische ziekten die in bepaalde omgeving, klimaat of streek, het sterkst optreden.

Het onderzoek op dit gebied heeft in het bijzonder dr Carl F. Meyer, de bekende bacterioloog en vroegere directeur van de Hooper-Foundation aan de Universiteit van Californië, zeer getroffen, hij geeft daarentrent een indrukwekkend verslag.

In het onlangs gepubliceerde rapport van een delegatie van het Amerikaanse Gezondheidswezen, die een rondreis maakte door de USSR, leest men, dat in het jaar 1917 epidemieën als typhus, cholera, zwarte pokken en pest woedden. De „bliksemoorlog” van de Sowjet-

*) De medische wetenschap die zich toelegt op het voorkomen van ziekten.

wetenschap tegen deze volksziekten heeft zoveel succes gehad, dat geen ervan meer een probleem vormt.

Het zwaartepunt, aldus stelde de genoemde delegatie vast, is gelegd op het feit, om zoveel mogelijk mensen en steeds méér mensen in het *medisch controle-onderzoek* te betrekken. Dr Paul Dudley White uit Boston, bekend hartspecialist, die president Eisenhower tijdens diens laatste inzinking behandelde, was zeer onder de indruk van de menselijke en vriendschappelijke verhouding tussen patiënten, doktoren en verplegend personeel. Een andere Amerikaanse bezoeker roemde evenzo de hartelijke sfeer, die er in de ziekenhuizen van de USSR heerst. Hij schrijft de „moederlijke warmte”, waarmee de patiënten worden omringd, toe aan het feit, dat 70 pct. van de artsen in de USSR vrouwen zijn.

Een reeks van Amerikaanse bezoekers heeft vastgesteld, dat in de USSR meer mensen door de medische controle en verzorging bereikt worden dan in de Ver. Staten. Zoals dr Henley het uitdrukt, „is het voor een Rus volstrekt geen probleem, of er een dokter voor hem klaar staat.” Deze vrouwelijke arts deelt voorts mee, dat volledig wegvallen van financiële zorgen bij de zieken (de medische behandeling in de USSR is gratis) tot de indrukwekkendste aspecten van het openbare leven in de Sowjet-Unie behoort.

Verbluft waren vele Amerikanen door de grote vakkennis van de vooraanstaande medici, die zij in de USSR leerden kennen. Zij vinden, dat zij met de allerbeste artsen in het Westen vergeleken moeten worden.

Dr Blair O. Rogers, die kort geleden een bezoek aan de USSR bracht, maakte omstreeks 20 operaties in ziekenhuizen mee, waaronder reconstructieve chirurgische ingrepen aan hoofd en hals, de verwijdering van een deel van de maag vanwege darmkanker, de verwijdering van een long en de behandeling van een hartklep. Hij is van oordeel, dat de Russen bij vele van deze operaties methoden en instrumenten gebruiken, die beter zijn dan de Amerikaanse.

Er worden in vele centra *nieuwe laboratoria* gebouwd, en volgens de jongste informaties werkt men thans aan plannen voor een massale frontaanval op kanker en hartziekten, die in een „medisch 15-jarenplan” (1961—1975) ten uitvoer moet worden gebracht...

De Russen interesseren zich bijzonder voor *inenting* met levende virussen en niet zozeer voor dode virussen, zoals ze b.v. in het vaccin van dr Salk vervat zijn.

Zo hebben de Russen een levend serum tegen kinderverlamming, dat in de Ver. Staten gemaakt, maar slechts voor enkele experimenten gebruikt werd, verder ontwikkeld. Artsen in de USSR hebben het thans ongeveer 6 miljoen jeugdigen door de mond ingegeven. Eveneens hebben zij tijdens de verbreiding van de „Aziatische griep” Amerikaanse entstof gebruikt, ondeugdelijk bevonden en door een eigen „levende” entstof vervangen. 10 à 12 miljoen mensen zijn hiermee ingeënt. Volgens de mening van Amerikaanse artsen scheen het door de neus naar binnen gebrachte serum goede resultaten af te werpen.

Tijdens de 30-er jaren begon dr Maurice Ewing, thans leider van het Lamont-observatorium voor geologie aan de Columbia University, onderzoekingen te doen naar lagen van de aardkorst onder de oceanen door explosies in water.

Het wetenschappelijk werk van dr Ewing gaf de Ver. Staten lange tijden een voorsprong vergeleken met andere landen.

Later ondernamen Amerikaanse specialisten een studiereis door de USSR en stelden vast, dat de Sowjet-geleerden op enkele punten van de *ontploffings-seismologie* — zowel onder zee als te land — de leidende positie innemen.

Zij hebben vijf schepen in gebruik, om explosies in de Stille Zuidzee, tussen de bodem van de zee en het Aziatische vasteland, uit te voeren en te registreren.

Dr Frank Press, leider van het aardbevings-studielaboratorium aan het Technologisch Instituut van Californië, heeft de resultaten van enkele experimenten der Sowjetgeleerden persoonlijk gecontroleerd.

„De aardkorstvariaties onder de diepzee,” zo rapporteert hij, „werden zo uitvoerig beschreven, als ik het nergens meegemaakt heb. Iedereen, die enigszins vertrouwd is met dit gebied van de aardkunde, staat verbaasd over de stand van het Sowjet-onderzoek, dat nog maar twee jaar aan de gang is!”

De Russen verrichten systematische onderzoekingen van de aardkorst onder hun gehele uitgestrekte staatsgebied. „De hele geologie is daarop gebaseerd,” zei dr Ewing. „Grondiger dan zo kan men niet werken.” Na zich op de hoogte gesteld te hebben van hun wetenschappelijke publicaties, zei dr Ewing tot de Russen: „Dit is jullie echte Spoetnik, niet dat ding, dat om de aarde heen vliegt.”

De prestaties der Sowjetgeologen op dit gebied worden verklaard door de verbinding van traditionele wetenschappelijke studie met enorme materiële hulp van de kant der regering. De studie gaat terug op vorst Boris Galitzyn, die voor de Russische revolutie een seismograaf construeerde, die pas in het Sowjettijdperk verbeterd werd.

De *seismologie* vindt zoveel wetenschappelijke belangstelling, omdat precieze kennis van aardbevingen van betekenis is bij de aanleg van bruggen, dijken en krachtcentrales.

Daarom zijn er in de USSR bijna 100 seismologische stations. Zij zijn zodanig ingericht, dat slechts enkele Amerikaanse posten zich daarmee kunnen meten.

De Amerikanen hebben een studie gepubliceerd, volgens welke het net van aardbevings-stations in de USSR voor verafgelegen bevingen, veel gevoeliger is dan die van het Amerikaanse net.

De Amerikaanse seismoloog dr Lyman verklaarde: „Hun stijgings-curve is zoveel steiler dan de onze, dat ik er de schrik van kreeg.”

De Sowjet-geleerden nemen ook de eerste plaats in bij het onderzoek van elektrische stromingen in de aarde, en bezitten het enige niet-magnetische schip ter wereld. Het is de schoener „Zarja”, die bezig is met een onderzoek naar magnetisme op de oceanen.

De 300 geleerden, die te Moskou werkzaam zijn in het Instituut voor *geofysica*, overtreffen alleen in aantal reeds alle Amerikaanse geleer-

den op alle Amerikaanse wetenschappelijke instellingen, die in de geofysica werken.

Naast de ontwikkeling van *raketten*, die ruimtesatellieten met het gewicht van een automobiel kunnen vervoeren, hebben de Russen opmerkelijke wetenschappelijke prestaties geleverd aan boord van deze raketten zelf...

In januari 1959 rapporteerde John W. Townsend Jr., toentertijd medewerker aan het onderzoekingslaboratorium van de Amerikaanse marine, in het tijdschrift „Science” het een en ander over zijn waarnemingen van de ruimtevorsing der Russen te Moskou gedaan ter gelegenheid van een conferentie over het Internationale Geofysische jaar (zomer 1958). Na studie gemaakt te hebben van een model van Spoetnik no. 3 en de afzonderlijke instrumenten, die zich daarin bevinden, kon hij niet anders dan deze constructie omschrijven als „een wetenschappelijke topprestatie”.

Hij neemt aan, dat de vorderingen en omvang van het *ruimte-onderzoek* en de *ruimtevaart* in de USSR tien maal zo groot zijn als in de Ver. Staten.

*

In Poelkowo, dicht bij Leningrad, bevindt zich het grootste *sterrekundige observatorium* ter wereld (gemeten aan de omvang van het wetenschappelijk personeel). Meer dan 400 medewerkers zijn hier aan het werk, waarvan 60 gepromoveerde doctoren van een universiteit.

Amerikaanse sterrekundigen verklaarden: „De Russen stellen zich veel grotere doelen dan wij. Zij bereiden de constructie voor van een *telescoop* met middellijn van 236 inch (ca 6 meter)...

Er zijn in de wereld ongeveer 12 grote spiegeltelescopen, waarbij de grootste — middellijn 200 inch (4,7 meter) — zich op Mount Palomar in Californië bevindt.

Een van de knapste sterrekundigen in de USSR en de wereld is prof. Viktor A. Ambartsoemjan. Zijn werk op het gebied van het spectrum en de ontwikkeling van de sterren heeft hem tot één van de groten in de astronomie van de moderne tijd gemaakt. Hij werd dan ook in het voorjaar van 1959 tot buitengewoon lid van de National Academy of Sciences te Washington gekozen. Daarmee is hij de eerste Sowjetburger, die sinds ongeveer 1945 deze eer waardig gekeurd werd. In een astrofysisch laboratorium op de Krim wordt een onderkomen in constructie genomen voor een nieuwe grote spiegeltelescoop. De glasplaat voor de spiegel (ca. 2.7 meter) is reeds gegoten. Zoals dr Fred. Whipple, directeur van het Smithsonian Astrophysische observatorium te Cambridge (Mass.) verklaarde, is het succesvol fabriceren van een zo groot spiegelglas een zeldzame prestatie, die zelfs in landen als Japan, waar men in de optiek ver gevorderd is, nog niet bereikt kon worden.

Bijzondere gebieden, waarop de Russen de Ver. Staten volgens de opvattingen van de bezoekers voor zijn, zijn b.v. de natuurkunde van de zon en de infrarode *spectroscopie*.

Als voorbeeld daarvan vermeldt dr Joseph Chamberlain van het

Yerkes-observatorium van de universiteit van Chicago de *speciale camera's*, die in de hele USSR voor het fotograferen van het Noorderlicht werden gebruikt tijdens het Internationale Geofysische Jaar. Zij zijn de beste ter wereld.

Dr Luigi G. Jacchie, medewerker van het observatorium van de Harvard University en ook van het Smithsonian observatorium, verwijst naar de *wetenschappelijke literatuur*, die er in de USSR verschijnt, als naar de graadmeter voor de ontwikkeling van de Russische sterrenkunde sinds 1945. Hij heeft een studiereis naar de USSR gemaakt en spreekt vloeiend Russisch. De ontwikkeling is, zoals hij het uitdrukte, „kolossaal”.

Volgens opmerkingen van dr Whipple is het thans voor sterrekundigen noodzakelijk geworden, om kennis te nemen van de literatuur der USSR, wil men op de hoogte blijven van de werkelijke ontwikkeling in de astronomie.

Men schijnt het er vrijwel over eens te zijn, dat als niet een plotselinge versnelling van de ontwikkeling der wetenschappen in de Ver. Staten plaats vindt, de Russen zeer spoedig verder zullen zijn dan wie ook.

Als de tegenwoordige ontwikkeling zo doorgaat, zal de USSR binnen een jaar of tien ten aanzien van de Ver. Staten op vele omvangrijke gebieden van de wetenschap de leiding nemen en de Ver. Staten — ook wat het aantal beoefenaars van de wetenschap betreft — vèr achter zich laten.

(Bewerkt door WALTER SULLIVAN).

De buitenlandse hulp van het Amerikaanse imperialisme

Buitenlandse „hulp” is een belangrijk wapen voor de Amerikaanse imperialisten bij de bevordering van hun na-oorlogse expansie in het buitenland. Het is een nieuwe actie-vorm van het Amerikaanse kolonialisme.

De methoden van de Amerikaanse buitenlandse „hulp” werden ontwikkeld in de twee wereldoorlogen. In de beginstadia van de twee wereldoorlogen namen de Verenigde Staten niet direct deel aan de conflicten, maar in beide gevallen exporteerden ze enorme hoeveelheden goederen naar de oorlogvoerenden voor militair en civiel gebruik. Nadat zij deel waren gaan nemen aan de oorlog vergrootten de Verenigde Staten hun export naar de verbonden landen nog verder. Toen de financiële hulpbronnen van hun bondgenoten bijna uitgeput waren en ze een tekort aan buitenlandse deviezen hadden, gaven de Verenigde Staten hun financiële „hulp”, zodat zij aankopen van Amerikaanse goederen voort konden zetten voor militair en civiel gebruik. Gedurende de Tweede Wereldoorlog werd de Amerikaanse financiële hulp op grote schaal gegeven, voornamelijk op basis van de Leen en Pacht Wet.

In de jaren na de oorlog werd de zogenaamde Amerikaanse buitenlandse „hulp” voornamelijk toegepast op basis van de „Wetten voor Wederzijdse Veiligheid” die door het Amerikaanse Congres aangenomen werden in 1951 en 1954. Zij omvatten onder andere „directe militaire hulp”, „steun aan de verdediging”, „technische hulp”, „hulp bij de ontwikkeling”, „het fonds van de President voor onvoorziene uitgaven”, enz. tot een bedrag van 4000 tot 5000 miljoen dollar per jaar en zelfs 7000 miljoen dollar gedurende de Amerikaanse agressieoorlog tegen Korea. Andere posten van soortgelijke aard zijn leningen voor of „toewijzingen” van Amerikaanse agrarische overschotten voor meer dan 1000 miljoen dollar per jaar. Daarbij moeten ook de leningen van de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds beschouwd worden als onderdelen van de Amerikaanse imperialistische buitenlandse „hulp”, omdat beide organisaties gecontroleerd worden door de Verenigde Staten en instrumenten zijn voor de toepassing van de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten. „Hulp”, gegeven via deze twee organisaties bereikte een totaal van ongeveer 6000 miljoen dollar tussen juli 1945 en het eind van juni 1958.

Wanneer we deze drie categorieën bij elkaar optellen bedroegen de toewijzingen van de Amerikaanse buitenlandse „hulp” tussen juli 1945 en juni 1958 in totaal meer dan 84.600 miljoen dollar.¹⁾ Dit bedrag is gelijk aan de totale waarde van de Amerikaanse export gedurende de laatste vijf jaar (1954—1958) of 2,28 maal zoveel als de export van particulier Amerikaans kapitaal tot eind 1957.²⁾

Werktuig van agressie en oorlog

Ofschoon er vele namen zijn voor de diverse soorten van Amerikaanse buitenlandse „hulp” dienen ze alle direct de politiek van agressie en oorlog van het Amerikaanse monopolie-kapitaal.

In het zogenaamde „Wederzijdse Veiligheids” program bedroeg de Amerikaanse militaire „hulp”, tussen 1950 en juni 1958³⁾ totaal 20.500 miljoen dollar. Dit dekte de uitgaven voor de levering van diverse soorten wapens, van uitrustingen voor munitiefabrieken, voor de opleiding van militair personeel, voor de subsidiëring van de bouw van bodem-installaties zowel als bases voor land- zee- en luchtstrijdkrachten. Voor dit bedrag exporteerden de Verenigde Staten 40.000 tanks en diverse types pantserwagens, 1.300 oorlogsschepen, 57.000 artillerie kanonnen, 10.000 vliegtuigen en 2.200.000 vuurwapens van verschillende soorten.

Meer dan veertig landen ontvangen dergelijke „hulp”. De meeste van hen zijn de militaire blokken binnengesleept die door de Verenigde Staten in elkaar gezet worden. Vanaf 1949 hebben de Verenigde Staten militaire blokken georganiseerd zoals de NAVO, de SEATO, het Bagdad Pact e.d. Tegelijkertijd hebben zij bilaterale militaire verdragen gesloten met vele landen. Kort nadat het Amerikaanse militaire hulp ontving, vormde Joegoslavië een militair bondgenootschap met Griekenland en Turkije op aanstichten van de Verenigde Staten en trad daardoor op indirecte wijze toe tot het NAVO-blok.

In de landen die Amerikaanse militaire „hulp” ontvangen onderhouden de Verenigde Staten, zoals in de gesloten verdragen is vastgelegd, militaire missies die diplomatieke privileges genieten. Deze missies bepalen, in het licht van de plannen die door het Pentagon zijn opgesteld, de oorlogsbegrotingen en de militaire opbouw van deze „verbonden” landen, controleren hun troepen en leiden deze op. De Verenigde Staten beschouwen de strijdkrachten van deze landen als onderdeel van hun „verdedigings” kracht. Naar Eisenhower in januari van dit jaar vol trots beweerde hebben de Verenigde Staten voor de „vrije wereld” een leger opgebouwd van 4.900.000 man, een zeemacht van 2.500 schepen en een luchtmacht van 30.000 vliegtuigen.

Er moet echter opgemerkt worden, dat het grootste deel van de uitrusting die de Verenigde Staten aan hun volgelingen geleverd hebben, van een type is dat vervangen moet worden gedurende de bewapeningswedlopen. Dikwijls worden uitrustingen geleverd die niet voldoen aan de behoeften van de ontvangers; wat zij willen is niet voldoende voorradig, terwijl dat wat zij niet willen hebben in grote hoeveelheden gegeven wordt. De voorziening met reserveonderdelen vooral is een benede. Dit alles heeft natuurlijk veel afbreuk gedaan aan de militaire doelmatigheid van dergelijke „hulp”.

Behalve directe militaire „hulp”, is er „steun bij de verdediging” een soort indirecte militaire „hulp”. Op het ogenblik wordt dergelijke „hulp” voornamelijk aan Zuid-Korea gegeven, aan Zuid-Vietnam, de Tsjang Kai-sjek kliek, Turkije, enz. Al deze meelopers van de Verenigde Staten staan dikwijls vlak voor het gevaar van een financiële instorting omdat hun militaire uitgaven bijzonder hoog zijn. Om dit gevaar af te wenden, bieden de Verenigde Staten hun niet-militaire verbruiksgoederen aan en financiële „hulp”. Een groot deel van de

goederen die zij aanbieden bestaat uit landbouw-overschotten. Het geldt dat de ontvangers krijgen voor de verkoop van deze goederen wordt weer gebruikt om hun militaire uitgaven te dekken. Volgens het programma van „wederzijdse veiligheid” bedroeg dergelijke hulp in 1958 ongeveer 700 miljoen dollar of meer dan een derde van de directe militaire „hulp”.

Er is ook een zogenaamde technische „hulp”. Onder het voorwendsel de ontvangende landen „technische kennis” te verschaffen, hebben de Verenigde Staten grote aantallen „technische missies” naar deze landen gezonden om de hulpbronnen te onderzoeken en inlichtingen in te winnen, en daarmee de grondslag te leggen voor de export van Amerikaans monopolie-kapitaal.

Een ander soort „hulp” staat bekend als „steun bij de ontwikkeling”. In het verleden werd deze meestal verleend in de vorm van schenkingen; sinds 1957 is de naam veranderd in „fonds van leningen voor de ontwikkeling” met leningen als de voornaamste vorm van „hulp”. Dit wordt gebruikt als lokaas voor die landen die zich nog niet bij militaire blokken hebben aangesloten. Door middel van dit fonds exploiteren de Verenigde Staten ook de in deze landen aanwezige strategische materialen, die zij nodig hebben.

Het program voor „wederzijdse veiligheid” omvat ook het zogenaamde „fonds van de President voor onvoorziene uitgaven”. Dit is een soort van onvoorziene „hulp” die niet onderworpen is aan de beperkingen van de wet, zodat de President van de Verenigde Staten tegemoet kan komen aan onverwachte „noden”. De militaire „hulp” die gebruikt werd om de rechtse elementen in Jordanië te ondersteunen bij hun omverwerping van het Nabulsi kabinet in 1957, kwam uit deze bron.

Dollar-ketenen

De Amerikaanse hulp in de vorm van landbouw-overschotten wordt volgens twee wetten gegeven.

Ten eerste de „Wet op de Wederzijdse Veiligheid” die bepaalt, dat bij het geven van toewijzingen op basis van de „Wet op de Wederzijdse Veiligheid” een deel ervan gebruikt moet worden voor de export van landbouw-overschotten en dat de opbrengst van deze landbouw-overschotten gebruikt moet worden in overeenstemming met de Wet. De waarde van deze export van landbouw-overschotten, gebaseerd op de „Wet op de Wederzijdse Veiligheid” bedroeg in de periode van 1 juli 1953 tot het einde van juli 1958 in totaal 2.037 miljoen dollar.

Ten tweede de „Wet op de Ontwikkeling van de Agrarische Handel en Bijstand” van 1954. Eind maart bereikte de totale waarde van de landbouwprodukten die in het buitenland op grond van deze Wet geloosd werden 5.774 miljoen dollar, waarvan 3.824 miljoen in de vorm van leningen aan het buitenland.⁴⁾ De prijzen die voor de landbouw-overschotten berekend worden, zijn hoger dan de geldende prijzen op de wereldmarkt. Daarenboven moeten deze goederen, naar vastgelegd is, vervoerd worden in Amerikaanse schepen en zijn de Amerikaanse vrachttarieven hoger dan de gewone internationale tarieven.

De ontvangende landen lijden daardoor belangrijke verliezen. Als de landbouw-overschotten verkocht worden, gebruiken de Verenigde

Staten de opbrengsten van de verkoop als leningen, die gegeven worden in binnenlandse munt aan de landen die „hulp” ontvangen. Op deze wijze levert een Amerikaanse dollar een dubbele uitbuiting op. Tot maart 1958 waren er tien landen die leningen ontvangen hadden van meer dan 100 miljoen dollar volgens de „Wet op de Ontwikkeling van de Agrarische Handel en Bijstand”. India stond bovenaan de lijst met 362 miljoen dollar, Joegoslavië volgde met 293 miljoen dollar en Spanje met 253 miljoen dollar.⁵⁾

In februari nam het Amerikaanse Congres het Amendement van Cooley aan, dat bepaalt dat 25 pct van de buitenlandse valuta die verkregen wordt uit de opbrengst van landbouw-overschotten, overgedragen moet worden aan de Amerikaanse Export- en Importbank voor leningen aan Amerikaanse ondernemingen die in het buitenland werken.

Op deze wijze wordt de invloed van de Amerikaanse ondernemingen in de ontvangende landen versterkt.

Zelfs de Amerikaanse imperialisten trachten het feit niet te verbergen dat de „Wet op de Wederzijdse Veiligheid” direct in dienst staat van de politiek van agressie en oorlog. De Wet zelf zegt openlijk dat het doel is om „de veiligheid te verzekeren en de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten te bevorderen door militaire, economische en technische bijstand te verlenen aan bevriende naties, om de wederzijdse veiligheid en de individuele en collectieve verdediging van de vrije wereld te versterken”. De Wet verklaart verder, dat de ontwikkeling van de hulpbronnen van deze landen ook „de nationale belangen van de Verenigde Staten” dient en voor „de effectieve deelname van deze landen in de Verenigde Naties aan het systeem van collectieve veiligheid”. De „Wet op de Wederzijdse Veiligheid” beweert brutaalweg, dat een land om in aanmerking te komen voor militaire „hulp” „de militaire verplichtingen moet nakomen die het op zich genomen heeft”, mankracht en hulpbronnen ter beschikking moet stellen voor „de ontwikkeling en instandhouding van zijn eigen defensieve kracht en de defensieve kracht van de vrije wereld”, en „alle redelijke maatregelen moet nemen die nodig kunnen zijn om zijn defensieve capaciteit te ontwikkelen”, enz.

Hieruit blijkt dat de Amerikaanse „hulp” een speciale vorm van export van overheids-kapitaal is en zelfs van nature agressiever is dan de directe investeringen van het monopoliekapitaal in het algemeen. Onder het voorwendsel van verzet tegen het zogenaamde „gevaar van het communisme”, trachten de Verenigde Staten de landen die „hulp” ontvangen, voor hun oorlogswagen te spannen en hen daarmee tot slaavernij te brengen.

(Een verkorte vertaling uit Hongqi, No. 13)

KU-I-TSJI

1) Hierin zijn 46.200 miljoen begrepen die op 30 juni 1957 nog niet gebruikt waren.

2) Volgens de statistieken van de Amerikaanse publicatie **Overzicht van de Lopende Zaken** van september 1958, bedroegen de particuliere Amerikaanse investeringen in het buitenland in totaal 437.000 miljoen aan het eind van 1957.

3) Eisenhowers boodschap aan het Congres over het programma voor „Wederzijdse Veiligheid” van 28 januari 1959.

4) **Werkrapport van de Internationale Samenwerkings Administratie**, eindigend op 31 maart 1958, pag. 14.

5) Idem pag. 70.

De toestand in Joegoslavië

SIND augustus publiceerde Economisch-Statistische Berichten een artikel van de Joegoslavische econoom, dr. Wladimir Pertot over „enkele actuele economische problemen” van zijn land. Kort tevoren had de regering te Belgrado een nieuwe huurwet afgekondigd, ingaande 1 januari a.s., die volgens de New York Times op een verdubbeling van de huur neerkomt. Het kenmerkende in de motivering van deze drastische maatregel in het artikel van dr Pertot is, dat de enorme moeilijkheden waarmee de Joegoslavische regering te kampen heeft, verontschuldigd worden met de „slechte” invloed die de socialistische landen in het verleden op Joegoslavië heten te hebben uitgeoefend.

In het geval van de werkloosheid gaat dr Pertot zelfs nog verder: als men hem moet geloven, dan is de grote werkloosheid en de geweldige overbezetting in de landbouw (een vorm van verborgen werkloosheid) in feite niets anders dan een erfenis van de vooroorlogse regeringen. Vanzelfsprekend kan hij op deze manier het ontbreken van werkloosheid in vergelijkbare landen als Bulgarije of Roemenië niet verklaren. Zelfs de anti-marxistische overbevolkingstheorie wordt van stal gehaald, om het verschijnsel te verontschuldigen. Maar alweer: de bevolkingsgroei in de volksdemocratische landen is zo mogelijk nog sneller dan in Joegoslavië, en niettemin is er van werkloosheid geen sprake, eerder van het tegendeel.

Het permanente tekort op de betalingsbalans van het land is volgens de schrijver een verschijnsel, dat men in „alle landen met een vertraagde economische ontwikkeling” aantreft. Het enorme tekort aan voedsel, dat sinds 1950 optreedt, wijdt hij behalve aan de groei van de bevolking en de industrie aan de Sowjet-invoed, „die in 1948 eindigde”!

Tegelijkertijd verklaart hij dat de groei van de industriële productie tot de hoogste in Europa behoort. Zakelijker was het geweest, deze groei niet met „Europa” maar met die in de omringende landen te vergelijken. Dan blijkt nl. dat de industriële productie in Joegoslavië vorig jaar het 3,8 voudige van het vooroorlogse peil bedroeg. Maar in Bulgarije het 9-voudige en in Polen, dat reeds voor de oorlog over een aanzienlijke industriële basis beschikte, het 5,5 voudige! Toch kennen al deze landen geen voedseltekort, zoals Joegoslavië dat kent!

Dr Pertot is geneigd, de tegenwoordige moeilijkheden als typische groei-moeilijkheden te beschouwen, als een gevolg van de noodzakelijke industrialisatie van het land. Maar hoe verklaart hij dan de tegenstelling tussen het enorme gebrek aan industriële goederen en de permanente onderbezetting van de industriële ondernemingen? De landbouw heeft een schreeuwend tekort aan machines, om een voorbeeld te noemen, maar de bestaande fabrieken voor landbouwmachines werken ver beneden hun capaciteit. Dit is zeker niet de schuld van de Joegoslavische arbeiders, nog minder het gevolg van tekort aan arbeiders, zoals hij zelf breedvoerig uiteenzet.

*

ZOALS gezegd, is volgens hem de Sowjet-Unie schuldig aan het groeiende voedseltekort. Maar ook heeft de erfenis van het grijze verleden, de „latente werkloosheid” op het platteland er iets mee te maken. Deze manifesteert zich in de extreem lage productiviteit van de boerenbedrijven en de aanwezigheid van veel meer arbeidskrachten op het platteland dan economisch verantwoord is. Men zou zeggen dat de Tito-regering energieke maatregelen diende

te nemen om hieraan een einde te maken. De werkelijkheid is, dat zij de verkapte werkloosheid op het platteland door de liquidatie van de productie-coöperaties in de hand heeft gewerkt.

Deze coöperaties (er waren er ca. 7.000 in 1952) kwamen door het gebrek aan hulp van de regering in grote moeilijkheden, hetgeen door de regering weer als argument voor hun liquidatie werd gebruikt. Het gevolg was, dat thans negen-tiende van de cultuurgronden weer in particuliere handen zijn. Het aantal kleine bedrijven neemt snel toe. In 1957 waren er 697.000 boerderijtjes met minder dan twee ha. land en 933.000 die tussen de twee en vijf ha. bezaten. Gezien de geringe kwaliteit van de cultuurgronden begrijpt men dat deze groeiende massa van kleine en kleinste boeren in bittere armoede leven, terwijl de lage opbrengsten nauwelijks voldoende zijn, de dorpsbevolking te voeden. Dit wordt nog onderstreept door het feit, dat de overweldigende meerderheid van de werkende boeren in de voornaamste graangebieden niet de beschikking hebben over trek-dieren (paarden of ossen), om over machines maar niet te spreken. Aan de andere kant neemt het aantal grote boeren toe (van 1952 tot 1957 met 37.000 tot een totaal van 317.000).

Pertot gaat aan deze feiten voorbij. De fouten van anderen zijn schuld, gecombineerd met de slechte oogsten van 1951 en '53. Maar zelfs met deze slechte oogsten kan hij moeilijk de noodzaak van stijgende graanimporten verklaren. Tijdens het slechte oogstjaar 1953 werd 558.000 ton tarwe ingevoerd, maar in het buitengewoon goede oogstjaar 1957, toen de gemiddelde opbrengst een Joegoslavisch record bereikte (ca 1.600 kg. per ha.) steeg de invoer van tarwe tot bijna 1,1 miljoen ton.

Thans maken voedselimporten ongeveer een kwart van de totale invoer uit. Dit is het resultaat van de aanhoudende crisis in de Joegoslavische landbouw.

Bulgarije, Roemenië en Joegoslavië produceerden voor de oorlog ongeveer evenveel graan per hoofd der bevolking. In 1956 waren deze cijfers resp. 450, 408 en 330 kg. In het topjaar 1957 produceerde Joegoslavië 553 kg. graan per hoofd der bevolking, maar Bulgarije en Roemenië resp. 617 en 621 kg.

Kenmerkend voor de ontwikkeling in de volksdemocratische landen is de gestadige stijging van het levenspeil der bevolking op grondslag van een nog snellere groei der productiekrachten. Pertot vindt het evenwel vanzelfsprekend dat Joegoslavië „een der hoogste investerings-niveaux in Europa kon handhaven alleen door het opleggen van zware beperkingen op de consumptie”. Deze uitvlucht kan natuurlijk de crisis in de landbouw niet verklaren noch de voortdurende onderbezetting in de industrie noch de werkloosheid. Feit is in elk geval dat de kosten van levensonderhoud voor arbeiders in 1957 25 pct hoger waren dan in 1952 en in de eerste helft van 1958 zelfs 35 pct hoger. Sindsdien zijn de prijzen verder gestegen. In oktober van het vorige jaar kondigde de regering een prijsverhoging voor meel, brood, suiker en tabak met 10-15 pct af, de electriciteitstarieven stegen met 20 pct, de tarieven van de spoorwegen met 15 pct enz. en thans is, zoals gezegd, een algemene en ingrijpende huurverhoging ingaande 1 januari a.s. afgekondigd.

Pertot pleit in zijn artikel voor de voortgezette financiering van het tekort in de buitenlandse handel door economische hulp en credieten uit het buitenland. Hij noemt dit „de enige gezonde economische politiek” en dit is de officiële opvatting van de Tito-regering, zoals Voekmanovic, een lid van het Centraal Comité van de Joegoslavische Liga van Communisten in het begin van dit jaar nog bevestigd heeft.

Hoe „gezond” deze leningspolitiek is blijkt uit het feit, dat thans reeds 25 pct van de opbrengst der uitvoer nodig is voor het afbetalen van oude leningen en de jaarlijks verschuldigde rente.

Dit is het resultaat van de revisionistische politiek van de Joegoslavische leiders, die beweren het Socialisme, geïsoleerd van het kamp der socialistische landen te kunnen opbouwen.

Pertot erkent, dat de Joegoslavische economie gekenmerkt wordt door gebrek aan stabiliteit. Maar de fundamentele oorzaak moet hij zoeken in deze politiek van de Joegoslavische leiders.

Nieuwe verschijnselen in de Amerikaanse economie

DE Nederlandse invoer uit Amerika en Canada daalde van 13,5 pct der totale invoer in de eerste helft van 1958 tot 11 pct in de eerste helft van het lopende jaar. De invoer uit Amerika alleen liep van 13,1 pct over 1957 terug tot 11,3 pct over het jaar 1958.

Hoewel deze gegevens zeer belangwekkend zijn, zou er geen aanleiding tot verdere opmerkingen geweest zijn, indien het hier om een geïsoleerd verschijnsel ging. De kwestie is evenwel, dat de achteruitgang van de Amerikaanse uitvoer naar ons land een algemene ontwikkeling van de Amerikaanse handel weerspiegelt.

Het aandeel van Amerika in de wereldhandel is aan het dalen. In 1947 namen de Verenigde Staten nog 32,4 pct van de totale uitvoer in de wereld voor hun rekening, in 1957 nog slechts 20,9 pct! In 1958 vond een verdere gevoelige daling van de Amerikaanse uitvoer plaats en wel met 3 miljard dollar. Tenslotte liep de uitvoer in de eerste vijf maanden van het lopende jaar volgens de New York Times van 31 augustus wederom met bijna 600 miljoen dollar terug.

Deze gestadige achteruitgang van de positie van de Amerikaanse uitvoerhandel vond plaats terwijl de landen van West-Europa in staat bleken hun aandeel in de wereldhandel te vergroten.

De Sowjet-econoom A. Manoekian, die de ontwikkeling in Amerika in het weekblad „Nieuwe Tijden” aan een onderzoek onderwierp, wijst erop, dat de voortdurende daling van de Amerikaanse uitvoer een weerspiegeling is van de verminderde concurrentiekracht der Amerikaanse industrie. Alle kapitalistische landen hebben in de loop der jaren hun geld gedevalueerd. Amerika echter niet.

Het resultaat was een groeiende kloof tussen de Amerikaanse en de wereldhandelsprijzen en de daardoor veroorzaakte ingrijpende vermindering van het Amerikaanse vermogen tot concurrentie op de wereldmarkt, zegt Manoekian.

Het Engelse blad „Financial Times” wees er onlangs op, dat Amerika tot voor kort de prijzen op de wereldmarkt kon dicteren, maar dat is thans niet meer het geval.

Deze ontwikkeling is van buitengewoon belang, niet alleen voor de verhouding tussen Amerika en de overige hoog geïndustrialiseerde landen van het kapitalisme, maar ook voor de toekomstige ontwikkeling in Amerika zelf. Want het is bekend, aldus zegt Manoekian, dat Amerika er tot dusver altijd in slaagde iedere crisis te overwinnen door uitbreiding van zijn export. En wat de kapitalistische landen in Europa betreft: zij produceren thans zo ongeveer alles wat zij vroeger uit Amerika invoerden en bovendien goedkoper. Dit laatste is trouwens één van de voornaamste redenen van de versnelde infiltratie der Amerikaanse monopolisten in de economie van Nederland en andere West-Europese landen.

De grote goudverliezen, die Amerika de laatste jaren heeft geleden, hangen met de gestadige achteruitgang van de uitvoer samen. Het overschot op de Amerikaanse betalingsbalans was een tijdlang, niettegenstaande geweldige kapitaaluitvoer, de grote militaire uitgaven in het buitenland en de credieten en schenkingen, dermate groot, dat de goudvoorraad onaangetast bleef. Maar in 1958 verloor Amerika twee en een kwart miljard dollar aan goud en in de eerste zes maanden van dit jaar nog eens 829 miljoen.

Dit was het gevolg van de achteruitgang van de Amerikaanse export, de voortdurende inflatie en de verzwakking van de dollar als internationaal betaalmiddel.

Sinds 1940 is de waarde van de dollar met 48 pct verminderd. Reeds gaan de Engelsen er prat op, dat het pond sterling even sterk of sterker is dan de dollar en de Westduitsers zeggen dat van hun mark. Manoekian is van mening, dat het grote goudverlies ernstige gevolgen zal hebben.

In dit verband wijzen wij op een discussie die in Amerika aan de gang is naar aanleiding van de plannen, om de „dollar-hulp” aan de onderontwikkelde landen, d.w.z. de koloniale invloed van Amerika, te versterken.

„Machtige stemmen uit de financiële overheidsinstellingen verklaren, dat de stroom van regeringsgelden naar het buitenland in de vorm van hulp te groot is voor de handhaving van de kracht van de dollar”, schreef de New York Times begin september. Het blad voegt er aan toe, dat de dollar „eerste tekenen van kwetsbaarheid” toont. Dientengevolge staat de Amerikaanse regering volgens het blad voor het dilemma van haar wens om de onderontwikkelde landen „te helpen in het belang van de Verenigde Staten en de groeiende vrees voor de toekomstige stabiliteit van de dollar”.

*

DE verzwakking van de positie van de dollar en de ernstige verzwakking van de Amerikaanse concurrentiepositie jegens de kapitalistische landen van West-Europa zijn echter niet de enige nieuwe verschijnselen in de Amerikaanse economie.

Een andere niet minder belangrijke ontwikkeling is de massale omvang van de werkloosheid in een tijd van betrekkelijke opgang. Het Financiële Dagblad noemt deze ontwikkeling „teleurstellend”. Het blad wijst er op, dat „ondanks de grote activiteit in de industrie de fabrieken hun werk afkunnen met 300.000 man minder dan twee jaar geleden”. In juli — een maand waarin de werkloosheid door seizoeninvloeden altijd het laagst is — waren er officieel 3,7 miljoen ingeschreven werklozen of 5,1 pct van alle loontrekkers. Het blad voorspelt dat de werkloosheid in de winter weer boven de 4 miljoen zal komen, „als er geen drastische verbetering” komt.

Het ziet er niet naar uit dat die „drastische verbetering” zal plaatsvinden. Men heeft hier nl. met een wetmatigheid van de kapitalistische economie te maken.

Het herstel na de crisis van 1957/58 ging gepaard met rationalisering en verdergaande invoering van automatische processen alsmede sluiting van verouderde bedrijven.

Daarbij komt het opschroeven van de prestaties der arbeiders afzonderlijk. Manoekian wijst er in zijn hierboven aangehaald artikel op, dat de gemiddelde prestatie per arbeider sinds de crisis van 1957 met 7 of 7,5 pct is gestegen, het loon echter nauwelijks met 4,5 pct, terwijl dan ook nog het prijspeil met 2,5 pct omhoog ging.

Dit alles verklaart niet alleen de snelle stijging van de winsten der monopolies, maar ook de grote omvang van het permanente leger van werklozen.

Volgens Amerikaanse gegevens wordt verwacht, dat in de jaren 1959/62 een veel groter deel van de investeringen voor modernisering van de bedrijven aangewend zal worden, dan in voorgaande jaren het geval was. In 1957 werd bv. 52 pct van de investeringen voor uitbreiding van de productie gebruikt en 48 pct voor modernisering. In de komende periode echter verwacht men dat slechts 35 pct voor uitbreiding en 65 pct voor modernisering van bestaande uitrustingen gebruikt zullen worden. Manoekian concludeert hieruit tot een uiterst langzame groei van de vraag naar arbeidskrachten en zo mogelijk zelfs een achteruitgang. En dit is aannemelijk, aangezien de versnelde modernisering van de bedrijven automatisch gepaard gaat met een vermindering van het aantal arbeidskrachten in deze bedrijven.

AFGEZIEN van het verschijnsel van permanente werkloosheid en de voortgaande inflatie, die beiden op de wankelende binnenlandse toestand wijzen, is er tenslotte nog een ontwikkeling, die onmiddellijk in verband staat met de achteruitgang van de Amerikaanse wereldhandel.

Dit betreft het aandeel van de Amerikaanse productie in het totaal van de wereldproductie.

Als gevolg van de Tweede Wereldoorlog steeg het aandeel van Amerika in de totale industriële productie van de kapitalistische wereld van 41,4 pct in 1937 tot 62 pct in 1947. Voor sommige producten was de Amerikaanse positie nog overheersender (aardolie 65 pct, staal 66 pct, automobielen 82 pct, enz.)

In 1958 echter was het Amerikaanse aandeel gedaald tot 46,9 pct of bijna met een kwart. Het aandeel van Amerika in de staalproductie van de kapitalistische landen daalde tot 41 pct, van aardolie tot ruim 42 pct en in 1958 werden in Amerika voor het eerst minder auto's gebouwd dan in de rest van de kapitalistische landen.

Hoewel men aan deze gegevens geen al te vergaande conclusies kan verbinden, dient toch opgemerkt te worden, dat het groei-tempo van de productie in Amerika de laatste jaren geringer is dan in West-Europa, Frankrijk en Engeland uitgezonderd. Maar niet alleen is het groei-tempo van Amerika geringer, — ook het verschil in technische ontwikkeling is snel aan het verminderen.

Maar het was juist deze grote voorsprong op technisch gebied, die Amerika's positie op de wereld zo sterk maakte.

Het is zeer aannemelijk, dat deze veranderde verhouding tot een verdere vertraging van het groei-tempo der Amerikaanse industrie zal bijdragen.

Wellicht echter zijn de politieke gevolgen voor de ontwikkeling van de verhouding tussen Amerika en de overige kapitalistische landen nog ingrijpender.

Hierop gaan wij in dit verband niet verder in. Maar het is zeker niet teveel gezegd, dat de aangehaalde verschijnselen een diepgaande invloed hebben gehad op de buitenlandse politiek van Amerika der laatste maanden.

Het grootste bedrog van onze tijd

DE ongelooflijkste mystificatie van onze tijd" — Met die slagzin kondigt de uitgever een boek aan, dat onze bijzondere aandacht vraagt.¹⁾ Want het gaat over Adenauer. En hoewel de geciteerde slagzin als vele slagzinnen naar overdrijving neigt, kan anderzijds bepaald niet worden ontkend, dat ook in ons land van hogerhand, met medewerking van de gehele burgerpers, de mystificatie over Adenauer tot een bijzonder gevaarlijke onderschatting van het nieuwe Duitse gevaar heeft geleid.

Tegen die onderschatting richt zich dit boek van de Griekse publicist Dzélepy, die ook al uit de jaren dertig belangwekkende boeken op zijn naam heeft staan. In 1957 publiceerde hij bij dezelfde uitgeverij een boek over het Rapacki-plan. Hij woont nu sinds een aantal jaren in Brussel.

Dzélepy is kennelijk geen communist. Zijn boek over Adenauer bewijst dat. Anders zou hij zeker aanmerkelijk meer aandacht hebben besteed aan de economische machtsachtergronden van de „IJzere kanselier", die hij nu vrijwel negeert en, waar hij ze even noemt, zelfs bagatelliseert. Dat betreft vooral het begin van zijn relaas, waar hij het heeft over de keuze van Konrad Adenauer als de man der Engelsen en Amerikanen, onmiddellijk na de capitulatie van Hitler-Duitsland. Dzélepy laat de lotgevallen van Adenauer in de Hitler-tijd vrijwel geheel in de duisternis van de geschiedenis. Hij geeft alleen de bekende feiten, die zo buitengewoon weinig ophelderen over de rol die de man moet hebben gespeeld als zaakwaarnemer van het met Duitsland verweven buitenlandse imperialisme. Al was het alleen maar ten behoeve van zijn zwager McCloy, de man van de Morgan-banktrust, die — natuurlijk niet toevallig — in 1946 Amerikaans Hoge-Commissaris in Duitsland werd met Adenauer als Duitse zetbaas.

Daarover vinden we in dit boek dus vrijwel niets nieuws; maar wat Dzélepy er van zegt, is in elk geval een noodzakelijke en nuttige informatie, die trouwens teruggaat tot 1906, toen de 30-jarige Konrad wethouder van Keulen werd, om 11 jaar later tot burgemeester van die overwegend katholieke stad te worden gekozen.

We lezen over Adenauers beruchte afscheidingsactiviteiten in 1919 en volgende jaren, toen vooral de Fransen hem daarbij actief steunden, in een poging een soort Frans protectoraat van het Rijn- en Ruhrland te maken. Daarbij ging het Adenauer en de zijnen er om, los van Berlijn te komen; volgens Dzélepy o.a. omdat zij vreesden, dat daar de arbeiders aan de macht zouden komen.

Adenauers relaties met het buitenlandse kapitaal zijn dus al heel oud en spelen ongetwijfeld in zijn activiteiten na 1945 de doorslaggevende rol, waarbij de steeds inniger vervlechting tussen Duits en buitenlands kapitaal, het politieke beeld niet eenvoudiger heeft gemaakt.

MAAR nu dus de Adenauer van onze dagen, zoals die bij Dzélepy uit de verf komt.

De bijzondere verdienste van de schrijver is, dat hij, zich baserend op enkele werken over de kanselier, waaronder diens geautoriseerde biografie van Weimar, vrijwel uitsluitend van citaten bedient, die aan Adenauers toespraken en verklaringen zijn ontleend. Met een bewonderenswaardige nauwgezetheid heeft hij

¹⁾ E. N. Dzélepy — *Le Mythe Adenauer* — Les Editions Politiques, Bruxelles, 1959 — 95 Francs Belges.

deze uit alle voorkomende bronnen van grote persbureaux tot de kleinst denkbare krantjes toe, verzameld en verwerkt.

Zijn boek is geschreven vanuit de diepgevoelde overtuiging, dat in de persoon van Adenauer het Duitse militarisme en imperialisme op levensgevaarlijke wijze is belichaamd. Maar nergens wordt het daardoor vooropgezet eenzijdig, nergens is er sprake van een kennelijk bewuste eenzijdige keuze van citaten.

Dzélepy aarzelt niet, door juist al die schijnbaar tegenstrijdige verklaringen van de Bondskanselier naast elkaar te plaatsen, zijn lezers extra te schokken met dit beeld van de geslepen, gewetenloze Jezuïeten-politicus.

En vandaar ook de juiste titel en reclame van en voor dit boek: de MYTHE Adenauer; MYSTIFICATIE.

We hebben het in ons land toch ook steeds moeten horen, met name uit de mond van onze vroegere minister van Buitenlandse Zaken, Beyen, dat Adenauer garant was voor „het andere Duitsland”, dusdanig in omvang teruggebracht, dat het nooit meer op eigen houtje een oorlog zou kunnen beginnen.

Dzélepy gaat op dat argument uitvoerig in. Terecht wijst hij er op, dat nu juist het grote gevaar voor ons allen in Europa is geworden, dat Adenauer en de zijnen in NAVO-verband opereren. Zij hebben gekregen, wat Hitler vroeger niet is gelukt: een bondgenootschap met de machtigste imperialistische staten, zonder hetwelk een oorlog tegen de Sowjet-Unie bij voorbaat tot mislukking gedoemd zou zijn. Waarbij we willen aantekenen, dat die bondgenoten van Adenauer de laatste tijd kennelijk beginnen in te zien, dat iedere oorlog tegen de Sowjet-Unie dat lot zou zijn beschoren.

De schrijver onderstreept het agressieve karakter van deze NAVO juist met dit feit: dat één van de leden, de machtigste der Europese NAVO-staten, territoriale eisen heeft, zijn huidige grenzen niet erkent, de DDR als zijn grondgebied beschouwt en volgens het Hallstein-recept, Europa wil „herenigen van de Noord-zee tot de Oeral”.

„Het Europa,” schrijft Dzélepy aan het einde van zijn boek, *„dat men heeft willen bouwen door „integratie” en de herbewapening van de Westduitse staat, is er. De vrede die men dacht te verzekeren door de „samenwerking” met dit Duitsland, is er nu dank zij die politiek, bij de gratie van dat Duitsland. Zullen de westelijke mogendheden zich op dit kleed van Nessus²⁾ kunnen ontdoen., dat voor hen hun bondgenootschap met het Duitsland van Adenauer is geworden? Alleen op die voorwaarde zullen zij hun vrijheid kunnen herwinnen tot een politiek overeenkomstig hun wens naar ontspanning en vrede en tot de beginselen die zij zeggen aan te hangen; kunnen zij het risico voorkomen, zich op een kwade dag „per ongeluk” in een oorlog te zien gestort.”*

Wat die westelijke „wens naar ontspanning en vrede” betreft, zouden wij bepaald een voorbehoud willen maken. Maar terecht zegt de schrijver:

„Of men het wil of niet, er bestaat een reële belangengemeenschap tussen de westelijke mogendheden en de Sowjet-Unie. Want hetzelfde gevaar waartegen de Russen zich willen vrijwaren, bedreigt gelijkelijk de bondgenoten van de Bondsrepubliek. Wat de Russen vóór alles vrezen is niet — wat men vrij naïef beweert — een herbewapend Duitsland, met of zonder atoomwapens. Het is een Duitsland, dat verbonden is met de westelijke mogendheden en zich op grond van dat feit een agressie- en provocatie-politiek veroorlooft, die in geen verhouding staat tot zijn eigen middelen en op een oorlog dreigt uit te lopen, waarin zijn bondgenoten zich automatisch betrokken zullen zien.”

²⁾ Nessus — Een centaur uit de Griekse mythologie, die van Heracles diens vrouw Deianeira ontving om haar de rivier over te dragen, haar echter trachtte te schaken en door Heracles werd gedood. Nessus ried Deianeira stervend aan, zijn bloed te bewaren om Heracles' liefde te herwinnen. Toen Heracles liefde had opgevat voor Iola, zond Deianeira inderdaad aan haar man een kleed dat in Nessus' bloed was gedrenkt. Het had de dood van Heracles ten gevolge. Deianeira pleegde hierna zelfmoord.

En:

„Anders gezegd, het gaat er niet om, „te sterven om Berlijn” — hetgeen een aantal dappere lieden schijnt aan te lokken. Het gaat er om, dat we moeten weten of de Europese jeugd moet STERVEN opdat het Duitsland van Bonn zijn verstrekkende doeleinden in „het Oosten” zal bereiken, overeenkomstig het programma dat door Adenauer en de neo-Pangermanisten van Bonn is opgesteld.”

*

HET zou te ver voeren, hier de overvloedige hoeveelheid citaten te gaan noemen, die in de loop van het boek de uitgangspunten van de schrijver zo overtuigend bevestigen. Daarvoor moet men het lezen, nu nog alleen in het Frans, laat ons hopen weldra ook in de eigen taal, omdat bij ons weten geen ander boek over de oude „sterke man van Bonn” bestaat, dat zo systematisch en helder deze quasi-pacifist aan zijn eigen woorden en gedragingen als oorlogsvoorbereider ophangt.

Alle hoofdstukken zijn onderverdeeld in paragrafen, ieder met een eigen titel en onderwerp, wat een enkele maal tot enige herhaling aanleiding geeft, maar in het algemeen een uitstekende methode blijkt te zijn, die niets van Adenauers veelzijdig geïntrigeer onbesproken laat.

Het zal U bij het lezen ongetwijfeld vergaan als ons. U zult ook bij herhaling zeggen: Heeft hij dat zelf zo gezegd?

Ja, dat heeft hij, onweerlegbaar.

Bondskanselier Adenauer heeft zelf op 5 maart 1952 voor de radio deze woorden gesproken:

„Het gaat niet alleen om de Sowjet-zone (dat wil zeggen wat de hereniging betreft); het gaat om de bevrijding van heel Oost-Europa achter het IJzeren Gordijn.”

Dzélépy geeft er trouwens series van uit alle jaargetijden . . . En hij geeft ook dit citaat:

„De publieke opinie dient eens en voor goed te weten, dat ik, in principe, tegen de herbewapening van de Bondsrepubliek ben, en dientengevolge ook tegen het oprichten van een nieuwe Wehrmacht.”

Dat was op 4 december 1949 . . .

Het is onthullend om van citaat tot citaat, van jaar tot jaar, de heer Adenauer te volgen op de weg van de totale ontwapening naar de totale herbewapening. Trouwens ook, om nog een andere frappante schijn-tegenstrijdigheid volledig uitgelegd te krijgen: Adenauers voorkeur voor een langdurige bezetting van West-Duitsland en zijn eigen gebiedsaanspraken.

*

IN vele opzichten is dit een uniek boek. Niet om zijn theoretische achtergronden, zoals we al in de aanhef van deze bespreking zeiden. Te weinig ook klinkt er de overtuiging in door, dat de volkeren, met de macht der socialistische landen, in staat zijn een nieuwe Duitse oorlog te verhinderen. Maar het verdient grote belangstelling om de onweersprekelijke bewijsvoering uit de praktijk van de dagelijkse gebeurtenissen, dat het dodelijke gevaar ook voor ons volk het herleefde Duitse imperialisme is.

Als waarschuwing, als schokkend alarm aan diegenen, die de „ongelooflijkste mystificatie van onze tijd” via „Vrije Volk” of „Parool” of „Trouw”, „Telegraaf” of „Volkskrant” in zich wortel hebben doen schieten.

Wij herhalen: Moge de op het punt van verschijnen staande Russische en Poolse vertalingen spoedig door een Nederlandse worden gevolgd.

W. K.

Verklaring Dag. Bestuur over 12e Waarheid-Zomerfeest

Het 12e Waarheid-Zomerfeest is een gebeurtenis van grote betekenis geweest. De grote deelname, het levendige enthousiasme en het organisatorische verloop van het feest waren hartverwarmend en vormen tezamen een stimulans om met zelfvertrouwen de strijd voor partij en krant te voeren.

Terwijl van de zijde van onze tegenstanders voor en na de verkiezingen verklaard was dat de CPN en haar dagblad De Waarheid praktisch niet meer bestonden, toonde het 12e Zomerfeest onloochenbaar aan dat onze beweging springlevend is.

Onze partij bleek in staat duizenden en duizenden te mobiliseren om aan deze demonstratie voor vrede, democratie en hogere lonen deel te nemen. Zij toonde met deze massa-bijeenkomst aan dat de partij zich krachtig herstelt van de slagen die de gecombineerde krachten van de reactie en de handlangersgroep van de reactie in de partij, haar toebrachten.

Dat bleek ook uit de aanwezigheid van velen die in het afgelopen jaar in verwarring waren geraakt of gehoor hadden geschonken aan de misleiding van de reactionaire handlangersgroep-Wagenaar. Zij zullen hebben bemerkt dat de partij sterker is geworden en dat zij als ze de belangen der Nederlandse arbeidersklasse willen dienen hun steun en sympathie aan de CPN behoren te geven.

Het duidelijkste bewijs van de juistheid hiervan is, dat deze bijeenkomst van tienduizenden door de reactionaire pers en radio werd doodgezwegen.

De arbeidersklasse komt in beweging voor haar directe dagelijkse belangen zoals vorige week duidelijk werd aangetoond in de metaalindustrie.

De partij en haar dagblad De Waarheid moeten een leidende en stimulerende rol vervullen in die strijd. Het Zomerfeest was een grote belofte voor de komende periode. Die belofte tot werkelijkheid maken, is thans de taak. Dat betekent partij en krant versterken, leden en abonnees werven en geld inzamelen voor de strijd met alle kracht waarover we beschikken. Laten de afdelingen zich beraden over de maatregelen die bij hen moeten worden getroffen die ertoe kunnen leiden dat nieuwe leden en abonnees worden gewonnen.

Laten zij deze taak aanpakken met hetzelfde enthousiasme, doorzettingsvermogen en vindingrijkheid die onze kameraden die het Zomerfeest voorbereidden aan de dag legden.

Geen betere dank kunnen we brengen aan al die werkers van en op het Zomerfeest dan het uitdragen van het enthousiasme van deze bijeenkomst in en buiten de rijen van onze partij, door resultaten voor partij en krant, de beide onontbeerlijke wapens voor de Nederlandse arbeidersklasse in haar strijd voor betere levensomstandigheden.

HET DAGELIJKS BESTUUR.

(Waarheid, 2 sept. '59)

Telegram CPN aan PKI-congres

Door het Partijbestuur van de CPN werd het volgende telegram verzonden:
Aan het CC van de PKI.

Wensen vruchtbaar Congres en succesvolle strijd tegen imperialistische inmenging in Indonesië en voor versterking PKI.

PARTIJBESTUUR CPN.

(Waarheid, 11 sept. '59)

Partijbestuur CPN wenst CPSU geluk

Namens het partijbestuur der CPN is het volgende telegram naar het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie gestuurd:

„Partijbestuur CPN zendt u vanuit zijn uitgebreide vergadering van 17 september hartelijke gelukwens met lancering maanraket, als eerste door mensen vervaardigde brug in heelal en als een grootse overwinning voor de vrede.”

(Waarheid, 19 sept. '59)

Speciale filmeditie

Het lot van een mens

novelle van Michail Sjolochow

geïllustreerd met foto's uit de gelijknamige Russische film.

gebonden f 2,90

Een bewogen vertelling over het leven van een mens die ondanks een hel van leed en angst zijn geloof in het leven en de toekomst kon behouden.

Van alle boeken en verhalen, die geschreven zijn over de Tweede Wereldoorlog en haar verschrikkingen, is dit ongetwijfeld, het meest schrijnende, maar ook meest menselijke. Michail Sjolochow, de schepper van de onsterfelijke „Stille Don'', heeft met deze novelle reeds miljoenen mensen ontroerd.

Pegasus

verkrijgbaar in de erkende boekhandel

Theun de Vries

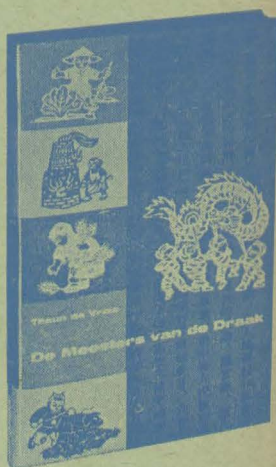
De Meesters van de Draak

**verkenningen in
het nieuwe China**

Een boeiende en levendige beschrijving van alle facetten van het nieuwe China — niet alleen spannende reportages vol leven en actie, maar ook vertalingen van Chinese poezie, vertellingen, dialogen en humor.

**Met 76 illustraties in kleuren en
10 pagina's foto's.**

**Een boek, dat anders is dan
anders.**

Prijs f 7,90

Gebonden in prachtige linnen band met stofomslag

Pegasus verkrijgbaar in de erkende boekhandel.

november 1959

Politiek **en** **C**ultuur

de inhoud:

Het zevenjarenplan en zijn critici

Slopers van de Staat

Lonen, inflatie en productiviteit

**Verkenningen in de geschiedenis
van het NVV (II)**

19e jaargang, nr

11

40 cent

NOVEMBER 1959

Het zevenjarenplan en zijn critici	<i>F. Baruch</i>	457
Slopers van de Staat	<i>Joop Wolff</i>	467
Lonen, inflatie en productiviteit	<i>G. Verrips</i>	474
Verkenningen in de geschiedenis van het NVV (II)	<i>A. Blokzijl</i>	486
De buitenlandse hulp van het Amerikaanse imperialisme <i>Ku-I-tsj</i>		496

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.
Prinsengracht 473, Amsterdam-C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

HET ZEVENJARENPLAN EN ZIJN CRITICI

Het Zevenjarenplan der Sowjet-Unie is nu al bijna één jaar op weg en de eerste resultaten hebben de verwachting versterkt, dat het plan — niettegenstaande zijn verreikende doelstellingen — voortijdig en zelfs misschien binnen zes jaar zal worden voltooid.

Gedurende de eerste negen maanden van het jaar bleek de totale industriële productie 12 pct hoger te zijn dan in de overeenkomstige periode van 1958, terwijl het plan in een stijging van 8 pct voorzag. Hieruit blijkt, dat het niet om een maximaal plan gaat, maar dat er nog enorme reserves aanwezig zijn, die successievelijk aangeboord en in dienst van een extra-verhoging der productie gesteld kunnen worden.

Gezien de formidabele inspanningen en de talloze nieuwe initiatieven waartoe op de juni-bijeenkomst van het Centraal-Comité der CPSU werd besloten, moet men dus aannemen dat het hier niet om een enthousiaste begin-spuurt gaat, maar om een duurzame tendenz met enorme gevolgen. De Sowjet-economen hebben volgens Chroest-sjow berekend, dat een productiestijging van 1 pct boven het plan gedurende de hele periode van zeven jaar een totale extra productie ter waarde van 440 miljard roebel en een stijging van 2 pct boven het plan een extraproductie ter waarde van 900 miljard roebel zou betekenen.

Dit zijn astronomische cijfers. Zij illustreren echter ook de grootsheid van het plan, zoals het op het 21ste Congres in het begin van dit jaar werd goedgekeurd.

„Welk kapitalistisch land”, zo wordt in de oproep van het Centraal-Comité der CPSU van juni j.l. gezegd, „kan tot de wereld zeggen, dat het in de komende zeven jaar zijn industriële productie met 80 pct wil verhogen, dat het zijn energieproductie zal verdubbelen en zijn chemische productie verdrievoudigen? Dat het het reële inkomen van arbeiders en boeren met 40 pct wil verhogen, 15 miljoen huizen in de steden en 7 miljoen in de landelijke gebieden wil bouwen? Wij hebben ons dit doel gesteld en zullen het bereiken.”

De vooruitzichten van een dergelijke ontwikkeling hebben onder de

verdedigers van het kapitalistische stelsel de meest uiteenlopende reacties uitgelokt.

Een heel leger van beroeps-economen en „deskundigen” is sinds het vorige jaar bezig het Zevenjarenplan uit elkaar te plukken, het op onderdelen of op zijn algemene doelen te critiseren en aan te tonen dat het óf niet verwerkelijkt kan worden óf dat zelfs bij volledige uitvoering van het plan het centrale doel: het inhalen en voorbijstreven van Amerika, niet bereikt zal worden.

De meer verstandige politici echter trachten zich een reëel inzicht te verschaffen in de verstrekkende politieke gevolgen van het plan. Zo merkt Adlai Stevenson in zijn boek over zijn recente reis naar de Sowjet-Unie (Friends and Enemies) op:

„Zodra het onmogelijk blijkt onder de banier van de democratie een gestadige economische opbloei veilig te stellen, zullen de mensen het voorbeeld van de Sowjet-Unie volgen.” (blz. 96)

De voornaamste zorg die hem derhalve bezig houdt is de vraag, of Amerika de wil heeft én de middelen om de „ingrijpende en kostbare maatregelen te nemen om een nederlaag in dit duel te ontgaan.” „Kunnen en willen wij ons een nog grotere inspanning getroosten, nu het nog tijd is, om de fatale economische neergang tegen te houden en de arme zwak ontwikkelde landen onze oplossing tegenover het communisme aan te bieden.” (blz. XVII)

Stevenson geeft op deze vraag geen antwoord.

Voor de mensen die propaganda belangrijker achten, gaat het hier evenwel om een zaak waarop het antwoord even eenvoudig is te vinden als op de vraag hoeveel twee keer twee is.

Tot hen behoort ongetwijfeld ook prof. dr W. Brand te Leiden, die zich wat hoogdravend specialist in de „niet-Westerse beschavingen” noemt. In een beschouwing naar aanleiding van het Zevenjarenplan merkte hij in Het Parool op, dat de Sowjet-Unie ongetwijfeld het vermogen bezit Amerika voorbij te streven. Hij schreef: „Gelet op de rijke hulpbronnen, de hooggekwalificeerde arbeid en de reeds belangrijke kapitaalgoederenvoorraad, waarover het land beschikt en vooral de energie, waarmee de bevolking is bezielde, is de Sowjet-Unie voorbestemd het machtigste industrieland van de wereld te worden.”

Hiermee kan men alleen maar instemmen. Vooral zijn opmerking over de energie van het Sowjet-volk verdient de aandacht, omdat daarin de erkenning ligt opgesloten, dat het gehele Sowjet-volk gegrepen is door de idee, die partij en regering hebben uitgewerkt. Maar zijn realiteitszin laat hem geheel in de steek, zodra hij het vraagstuk van uit het gezichtspunt van de „Westerse (lees kapitalistische) beschaving” bekijkt. Men zou kunnen zeggen, dat hij zich op dit gebied ook niet als deskundige beschouwt. Maar hij schrijft er over.

Hij stelt voor, de wedijver aan te gaan door ten eerste de in het westen aanwezige productiecapaciteiten volledig te benutten en ten tweede een plan, een „welvaartsplan”, uit te werken, dat in een jaarlijkse productietoename van 5 pct voorziet.

Wat het eerste punt betreft, schrijft prof. Brand: „Is het niet te dwaas om los te lopen, dat in 1958 Noord-Amerika een capaciteit van 147 miljoen staal had, maar slechts 86 miljoen produceerde en tevens 4 miljoen werklozen had?”

Een dergelijke hartekreet — hoe oprecht hij ook bedoeld mag zijn — heeft wetenschappelijk gesproken natuurlijk geen enkele betekenis. Ook prof. Brand zal toch wel begrijpen, dat het voor de Amerikaanse staalproducenten zeer onvoordelig is, hun productiecapaciteit, waarin miljoenen en miljoenen dollars zijn belegd, slechts gedeeltelijk te gebruiken; dat zij 147 miljoen ton staal zouden hebben geproduceerd, indien zij kans zouden hebben gezien een dergelijke hoeveelheid te verkopen.

Prof. Brand geeft blijk, van de economische wetten niets te begrijpen. Zeker is het een schandaal, dat er vier miljoen werklozen zijn. Maar die zijn er niet „toevallig”. Het gaat hier om een wetmatige „dwaasheid”. Zij zijn er, omdat de productiecapaciteit door modernisering en automatisering is opgevoerd, terwijl diezelfde hogere productiecapaciteit juist slechts aangewend kan worden door uitbreiding van de markt. En vier miljoen werklozen betekenen het tegendeel. Het is juist deze tegenstrijdigheid, die een wetmatig karakter heeft, die niet alleen regelmatig tot crises van overproductie leidt of tot gedwongen onderbezetting van de fabrieken zoals in het geval van de staalproductie, maar die ook bepaalde grenzen stelt aan het algemene ontwikkelingstempo van de kapitalistische economie. Men kan wel de „eis” stellen, dat de Amerikaanse productie jaarlijks met 5 pct moet stijgen, maar dat heeft opzichzelf hetzelfde effect als van de Rijn te eisen dat hij naar de Alpen moet stromen.

Men zou het hele „program” om het tijdstip waarop „Rusland de Verenigde Staten voorbij streeft, naar een verdere toekomst” (Brand) te verschuiven, afdoende kunnen beantwoorden met de tegenvraag: Welnu, waarom voeren zij dat program dan niet uit?

*

Zoals reeds opgemerkt, overheerst bij de critici van het Zevenjarenplan de richting, die wel wil toegeven, dat de eigenlijke economische streefcijfers op zich zelf wel bereikbaar zijn, maar die tracht te bewijzen dat mét het verwerkelijken van het plan het centrale doel geenszins dichterbij is gekomen: het inhalen en voorbijstreven van Amerika.

De meest primitieve richting in dit spel tracht het hele vraagstuk van het inhalen en voorbijstreven terug te brengen tot een vergelijking van product voor product. Een blik op het plan leert bv. dat de Sowjet-Unie in 1965 750 — 856 duizend automobielen wil bouwen, terwijl iedereen weet dat de productie in Amerika tegenwoordig schommelt tussen de vijf en zes miljoen stuks per jaar. De Amerikaanse critici onderstrepen het verschil tussen de twee cijfers dan nog met de mededeling, dat de reusachtige omvang van hun automobielp productie een van de „wezenlijke kenmerken” van het hoge levenspeil in hun land is. Zij komen echter niet op het idee, dat het hier meer om een kenmerkend voorbeeld van wan-gebruik der productiekrachten en verspilling op reusachtige schaal gaat. Wanneer men bij voorbeeld weet dat de luxe-auto's in Amerika gemiddeld 2,4 uur per dag op de weg zijn, dan wordt het al minder aantrekkelijk met Amerika op dit gebied te wedijveren. De Sowjet-auteur V. Smoljanski heeft in „Nieuwe Tijden” er op gewezen, dat de Sowjet-Unie nu 72 miljoen auto's zou moeten bouwen om Amerika in te halen. Maar waarom zou men in de

Sowjet-Unie de productie van staal en rubber, van glas, kogellagers en motoren tot een veelvoud van het huidige peil moeten opvoeren, alleen om 72 miljoen automobielen 22 uur per dag in de garages te stallen?

Het zou gemakkelijk genoeg zijn, om de meest uiteenlopende zinneloze producten van de luxe-industrie in het Westen op te noemen, die — gesteld al dat het stelsel zich kan handhaven — van de Sowjet-industrie geen concurrentie te vrezen hebben.

Waar het om gaat, dat is het voornemen om het algemene levenspeil van de hoogstontwikkelde landen in West-Europa tot 1965 in te halen en enkele jaren later dat van Amerika. Maar ook tegen die tijd zullen er ten aanzien van bepaalde afzonderlijke producten nog grote verschillen zijn, om de eenvoudige reden dat de voedings- en levensgewoonten van die volken uiteenlopen en moeten uiteenlopen. Voorts zullen er ook dan nog gebieden zijn, waarop de Sowjet-Unie een „achterstand” heeft om de eenvoudige reden, dat men niet van plan is, de gebreken en fouten van de kapitalistische maatschappij na te apen.

*

Tot de vertegenwoordigers van de richting die ontkent, dat het plan verwerkelijk kan worden, behoort o.m. dr. W. J. v.d. Woestijne, die zijn economische deskundigheid soms in „De Groene”, soms in „Het Parool” tentoonstelt.

Hoewel er in het Westen hele bibliotheken vol geschreven zijn over de plan-economie in de Sowjet-Unie, acht deze man van de wetenschap het mogelijk te decreteren, dat er in de Sowjet-Unie eigenlijk in het geheel geen werkelijke plan-economie bestaat. Voorts deelde hij mee, dat de Sowjet-Unie nog een 30 — 40 jaar nodig heeft, om Amerika in te halen, waarbij hij zich zelfs van de noodzaak ontslagen acht argumenten voor deze zienswijze aan te voeren. Tenzij men zulke uitlatingen als „overheersing van wetenschap en organisatievermogen door de politiek” of de zijns inziens „ongunstige productievoorwaarden in Siberië” als argumenten wil beschouwen.

Interessanter is de tweede richting, waartoe o.m. drs J. A. Links behoort.

Reeds onmiddellijk na het bekend worden van de streefcijfers voor het plan, verscheen Economisch-Statistische Berichten met een extra-nummer waarin verschillende aspecten van de Sowjet-economie besproken werden.

Drs Links, die het plan zelf moest bespreken, verklaarde dat de cijfers van het plan „zeer indrukwekkend” zijn en „gezien de resultaten van de laatste jaren zeker wel haalbaar”.

Maar vervolgens voert hij een indrukwekkende prestatie van statistische jongleurkunst op, die tot doel heeft te bewijzen, dat de Russen in 1965 evenver zullen zijn als in 1959.

Alles hangt van het uitgangspunt af. En dus legt hij aan zijn rede-natie de bewering ten grondslag, dat de totale productie der Sowjet-Unie in 1958 tussen de 35- en 40 pct van die der Verenigde Staten bedroeg.

Hoe lager de productie is, hoe minder betekenis heeft vanzelfsprekend het hogere stijgingstempo in de Sowjet-Unie. Er was een tijd, dat de jaarlijkse toename van de Amerikaanse productie wat de absolute

omvang betreft, groter was dan in de Sowjet-Unie, hoewel het relatieve stijgingstempo slechts een derde tot een kwart van dat der Sowjet-Unie bedroeg. Die tijd is, als dus merkte Chroestsjow in zijn rapport aan het 21ste Congres reeds op, voorbij. „Ons land overtreft thans de Verenigde Staten zowel wat het tempo als wat de absolute omvang van de productiestijging betreft”. En dit is juist de grondslag waarop de verwerkelijking van het centrale doel berust.

Het is derhalve begrijpelijk dat de critici juist deze grondslag trachten aan te tasten. Als men echter vraagt, waarop de berekening van drs Links berust, dan krijgt men het antwoord, dat de door hem genoemde cijfers „zeer acceptabel” zijn!

Wij merken hierbij op, dat het toevallig dezelfde cijfers zijn die in het begin van dit jaar ook door het hoofd van de Amerikaanse spionagedienst, Allan Dulles, ten tonele zijn gevoerd. Allan Dulles werd toen onmiddellijk tot de orde geroepen door de Amerikaanse econoom prof. N. S. Levine, die in de „New York Times” aantoonde, dat Dulles verkeerde cijfers had gebruikt, cijfers nl. van 1956. Hij zei verder, dat de omvang van de Sowjet-productie in 1958 ruim 50 pct van die der Amerikaanse productie bedroeg, een cijfer dat ook door Chroestsjow in zijn rapport werd gehanteerd. De situatie is evenwel nog gunstiger, omdat de Sowjet-landbouw verleden jaar reeds de Amerikaanse tot op 75—80 pct benaderd had.

Het is belangwekkend om op te merken, dat de meningen in de kring der Westerse economen nogal uiteenlopen. Zo betoogde de Westduitse econoom R. Wagenführ in het juli-augustusnummer van „Statistische Mededelingen van de KSG” dat het productiepeil der Sowjet-Unie reeds in 1956 volgens het „rekenkundig gemiddelde” 55 pct van het Amerikaanse bedroeg en volgens de „mediaan-methode” (waarbij men van het gemiddelde van een tamelijk willekeurig gekozen aantal producten uitgaat) 45 pct. Het leek hem op grond hiervan „raadzaam” aan te nemen, dat „de industriële productie der USSR in 1956 ongeveer de helft bedroeg van die der Verenigde Staten”.

Op grond van deze twee getuigenissen, begrijpt men wel welke waarde aan de bewering van drs Links moet worden toegekend, dat de Sowjet-Unie in 1965 ongeveer de helft van de Amerikaanse productie van 1958 zal hebben bereikt!

Men zal moeten erkennen, dat de Nederlandse economische wetenschap op een wel zeer laag pitje brandt. En wie daar nog aan twijfelt, moet dan maar kennis nemen, van wat drs Links over de in het plan voorziene verhoging van het levenspeil te zeggen heeft. Voor hem staat het vast, dat de resultaten die dan al bereikt zullen worden, aan de bevolking niet zullen worden doorgegeven in de vorm van een verhoogde levensstandaard. „Uit het feit, dat de investeringen met 80 pct en de reële inkomens met 40 pct zullen toenemen, volgt een verdergaande verlaging van de consumptiequote” schrijft hij. (Onder „consumptiequote” verstaat hij de verhouding van investeringen tot consumptie in het nationale inkomen.) Aldus poogt hij de geplande verhoging van het levenspeil met 40 pct weg te redeneren. Maar zelfs hij zal wel in zijn studentenjaren geleerd hebben, dat een verhoging van de productie van verbruiksgoederen slechts bereikbaar is door een voorafgaande verhoging van de productie van productiemiddelen!

Het verschil tussen de hier aangehaalde Nederlandse econoom en zijn Duitse collega Wagenführ is niet, dat de laatste een werkelijke poging doet tot realistische benadering, maar dat hij ingewikkelder redeneringen opzet. Hij erkent wat moeilijk te ontkennen valt. Bijvoorbeeld wil hij zover gaan om toe te geven, dat de industriële productie in de Sowjet-Unie tegen het einde van het Zevenjarenplan „maximaal” 109 pct van de Amerikaanse productie in 1956 zal bereiken. Gezien de eerste resultaten van het plan, mogen we echter aannemen, dat het hier in het geheel niet om het maximaal bereikbare gaat.

Na deze erkenning echter verricht hij allerlei „herberekeningen” van de statistische gegevens der Sowjet-Unie, vermengt het resultaat met toekomstvoorspellingen over de Amerikaanse ontwikkeling, om tenslotte tot de conclusie te komen, dat de productie per hoofd der bevolking van de Sowjet-Unie in 1972 maximaal 63 pct en minimaal 57 pct van de Amerikaanse zal bedragen. Waarmee bewezen is, dat het Westen rustig kan gaan slapen.

Hierbij merken wij op:

Ten eerste is er geen enkele reden om de statistische gegevens van de Sowjet-Unie volgens Amerikaanse ideeën te „herberekenen” of op diplomatieke wijze te kennen te geven dat ze niet deugen.

Niemand haalt het in zijn hoofd de wiskundige methoden van de Sowjet-geleerden in twijfel te trekken, zolang het gaat om het besturen van projectielen in de wereldruimte en het op de seconde en een honderdste graad nauwkeurig berekenen van de banen der Loeniks. Waarom de wiskundige methoden van de Sowjet-economen bij die van hun natuurkundige collega's zouden moeten onderdoen, is een volstrekt raadsel. Waarbij komt, dat de wiskundige methoden juist de laatste jaren op steeds groter schaal door de Sowjet-economen worden toegepast.

Ten tweede gaan de Westerse economen, waartoe ook Wagenführ behoort, niet alleen van een ongestoorde ontwikkeling der economie in Amerika uit, maar zij vermeien zich ook in groeicijfers die op z'n minst genomen een zeer theoretisch karakter dragen. Zo gaat hij met sommige Amerikanen van de veronderstelling uit, dat de Amerikaanse industriële productie tot 1965 met 37 pct zal stijgen. Hierbij tekenen wij aan, dat drs Links een stijging van 20 pct verwacht, hetgeen ongeveer overeenkomt met de Sowjet-berekeningen van een gemiddelde jaarlijkse groei in Amerika met 2 pct.

(Het gaat hier om het groeitempo over zeer lange perioden, de meest veilige maatstaf voor het beoordelen van de te verwachten toekomstige ontwikkeling. Wanneer men bv. uitgaat van de stand der Amerikaanse productie in het jaar 1943 — het record in de oorlogsperiode — dan blijkt zij sindsdien tot de herfst van dit jaar met 17 pct te zijn gestegen, of gemiddeld met ruim 1 pct per jaar. Neemt men een nog kortere periode, nl. 1956—1959, (ook 1956 was een record) dan blijkt de industriële productie in de bijna drie jaar met 4,2 of gemiddeld met 1,4 pct gestegen te zijn.)

Zo erg zeker voelt de KSG-deskundige zich trouwens ook niet. Want hij vindt de ontwikkeling sedert 1956 „alarmerend genoeg.” Hij schrijft: „Terwijl in de twee voorafgaande jaren het volume van de industriële productie in de Sowjet-Unie 10 tot 11 pct (per jaar) is toegenomen,

geeft het officiële indexcijfer der industriële productie in de Verenigde Staten in 1957 een stilstand ten opzichte van 1956 en in 1958 ten opzichte van 1957 zelfs een achteruitgang van bijna 6,5 pct te zien." Men moet echter goed begrijpen, dat de Sowjet-berekeningen niet gegrondvest zijn op de verwachting van nieuwe crises in het Westen (hoewel die onvermijdelijk zijn), maar op de door ervaring op lange termijn bekende groeicijfers van de kapitalistische economie.

*

De kwesties waar het om gaat zijn derhalve deze: Kan het Westen zijn groeitempo opvoeren en over welke hulpbronnen beschikt de socialistische economie?

Wat het eerste punt betreft, willen wij erkennen, dat drs Links weer meer blijk van realiteitszin geeft, dan vele van zijn collega's. Een investeringsprogram zoals in het Zevenjarenplan is voorzien, aldus merkt hij in zijn ES-B-artikel op, „kan in het Westen nu eenmaal niet worden verwezenlijkt... De eis te stellen dat ook in West-Europa een stijging van de industriële productie met 10 pct zal moeten optreden om gelijke afstand te bewaren, is dan ook irreëel”.

Dit lijkt ons volkomen juist, hoewel niet op de gronden die hij aanvoert en waarop wij hier niet ingaan. De zaak is, dat het Westen zich in dit opzicht in het geheel geen „doelen” kan stellen. Het groeitempo hangt niet af van plannen, ideeën en wensen van regeringen en industriële leiders, maar van wetmatigheden waarop zij geen invloed hebben.

Ook de socialistische economie moet rekening houden met de voor haar geldende wetmatigheden. Maar deze geven haar juist wel de mogelijkheid om zich doelen te stellen, die het Westen zich volgens drs Links niet kan stellen.

Het is bekend, dat het Zevenjarenplan o.m. berust op een ontwikkeling van de productiviteit in een tempo, dat in het Westen evenzeer onbereikbaar is. Wij zouden ook ten aanzien van dit punt het vermakelijke spel van het tegenover elkaar stellen der meningen van Westerse „deskundigen” kunnen voortzetten: v. d. Woestijne bv. heeft het over een onuitputtelijke bron van goedkope arbeidskrachten, die uiteraard een lage productiviteit hebben, terwijl prof. Brand zo verstandig is het bestaan van een leger hooggekwalificeerde arbeiders te erkennen.

Een van de belangrijkste oorzaken van de grote successen en het voorbijstreven van de plancijfers zijn de ingrijpende maatregelen tot reorganisatie van het economische leven door de oprichting van de Economische Raden. „De grote successen bij de ontwikkeling van onze economie bereikt”, aldus wordt in de resolutie van de juni-bijeenkomst van het Centraal-Comité der CPSU gezegd, „wijzen er op, dat de oprichting van de Economische Raden een werkelijk revolutionaire stap ter verbetering van de vormen van leiding in industrie en bouw-~~w~~ezen waren”.

De verouderde vorm van centrale leiding was, naarmate de Sowjet-industrie groeide, hoe langer hoe meer een rem geworden. Zij versterkte de tendentie tot bureaucratie, belemmerde de ontplooiing van initiatieven en maakte effectieve leiding en controle steeds moeilijker.

Door de oprichting der Economische Raden kwam de leiding dicht bij de productie, grote aantallen ervaren economen en ingenieurs

kwamen vrij, een doeltreffender gebruik van de materiële hulpbronnen in de gebieden werd mogelijk; gebreken in de leiding van afzonderlijke bedrijven worden sneller ontdekt en vooral kon op brede schaal gebruik worden gemaakt van de initiatieven der werkende bevolking.

In het kort: deze reorganisatie moet als één van de belangrijkste voorwaarden voor de succesvolle uitvoering van het Zevenjarenplan worden beschouwd.

Gezien de urgente taak, om in steeds sneller tempo de modernste ontwikkelingen op wetenschappelijk en technisch gebied toe te passen en de overblijfselen van handarbeid in industrie en transport te vervangen, krijgt de geschoolde arbeid steeds grotere betekenis.

Het bestaan van een zeer uitgebreide laag universitair geschoolde technische krachten werd het eerst „ontdekt”, nadat de eerste Spoenik zijn reis rond de aarde was begonnen. Vooral in Amerika werd men zich er toen van bewust, dat het verhaal van de goedkope arbeidskracht, waarop het stelsel heette te berusten, niet meer bruikbaar was. Verleden jaar leverden de Sowjet-hogescholen bijna drie keer zoveel ingenieurs af als de Amerikaanse.

Dezelfde verhouding geldt voor technici van middelbare opleiding, waarvan in 1958 ruim 200.000 hun studie voltooiden en aan het productieproces gingen deelnemen. Het is logisch, dat het snel groeiende corps van ingenieurs en technici in de industrie (voor de landbouw gelden dezelfde ontwikkelingstendenzen) steunt op een nog groter leger hooggekwalificeerde arbeidskrachten. Nergens is het aantal studerende arbeiders zo hoog als in de Sowjet-Unie. De verleden jaar opgerichte Vereniging van uitvinders en rationalisators telde midden van dit jaar reeds ruim één miljoen leden, meestal productie-arbeiders. Hun voorstellen en uitvindingen, die in de loop van de eerste negen maanden zijn goedgekeurd, leveren (op jaarbasis omgerekend) een besparing van zeven miljard roebel op. Het gaat ons hierbij niet zozeer om een beoordeling van dit cijfer, maar om het massale karakter van de beweging die slechts mogelijk is, omdat de Sowjet-Unie thans over een technisch doorknede arbeidersklasse beschikt en die — dat is de hoofdzaak — geen lijdende, maar een leidende rol in de uitvoering van het plan speelt.

In nauw verband hiermede staan de inspanningen om de gehele economie in de kortst mogelijke tijd aan te passen aan de ontwikkeling van de wetenschap. De uitgebreide discussie op de laatste bijeenkomst van het Centraal-Comité stonden geheel in het teken van de omschakeling op automatische productie-processen en de snelle ontwikkeling van de chemische industrie. (Deze steeg overigens in de eerste negen maanden van het lopende jaar met 49 pct, vergeleken bij een algemene stijging van 12 pct.)

*

Automatisering is een der centrale leuzen geworden. Automatisering is nauw verbonden met de ontwikkeling van de elektronische industrie en de „besturings-techniek”. De Loeniks hebben laten zien, wat op dit gebied gepresteerd wordt. Het zou echter een fatale vergissing zijn als men denkt, dat deze ontwikkeling niet ook op de industrie zou worden toegepast. Integendeel, hier draagt zij haar rijkste vruchten.

In een beschouwing over de voorsprong van de exacte wetenschappen der Sowjet-Unie op het Westen, merkt „TNO-Nieuws” in zijn augustus-nummer op: „Het malaisegevoel wordt versterkt door mededelingen zoals men die aantreft in „British Communications and Electronics” van november 1958, waarin een Russische ultra-snelle informatie-machine wordt beschreven. Dit elektronisch werkende apparaat heeft een permanent geheugen, dat is opgebouwd uit een biljoen cellen, terwijl de leessnelheid een prestatie van ongeveer een miljoen pagina's per uur evenaart.”

Het gaat hier om topprestaties, die aanduiden hoever men in de Sowjet-Unie op de weg naar „automatie” is gevorderd. Het zijn immers vereenvoudigde en gespecialiseerde modellen van dit soort apparaten, die de automatische processen in de industrie besturen.

Voor ons is het natuurlijk niet mogelijk, een vergelijking tussen de stand van zaken in de Sowjet-Unie en Amerika te maken. Maar er zijn enkele gegevens beschikbaar. Zo is bv. bekend, dat dit jaar in Amerika 8.000 automatische en half-automatische las-installaties in gebruik waren tegen 10.000 in de Sowjet-Unie. In de Sowjet-industrie voor machinebouw zijn thans 220 automatische productielijnen in gebruik, die de productiviteit met gemiddeld 200—300 pct verhogen.

De automatie heeft in de Sowjet-Unie voor het eerst toepassing gevonden bij de productie van productiemiddelen, met name van draaibanken, boor- en schaaftmachines. Dit kondigt een ware omwenteling aan, aangezien de automatische processen totdusver alleen in de productie van verbruiksartikelen (auto's, radiotoestellen, enz. enz.) werden toegepast. De kosten van dergelijke langs automatische processen vervaardigde draaibanken dalen op een derde van de gebruikelijke kostprijzen en reeds werd in het Westen hier en daar de vrees uitgesproken dat de Sowjet-Unie voornemens zou zijn, deze ultra-moderne instrumenten te exporteren. Maar het gaat er om, dat zij op massale schaal geproduceerd en in steeds sneller tempo de verouderde installaties in de Sowjet-fabrieken gaan vervangen.

De automatische processen vonden in het bijzonder in de chemische industrie toepassing. Zo werd onlangs gemeld, dat in de Tartar-olievelden op deze wijze een productie per arbeider werd bereikt, die het dubbele van de gemiddelde prestatie in Amerika bedraagt. In het gebied van Zaicharataisk is dit jaar een nieuw olieveld tot ontwikkeling gebracht, dat volledig geautomatiseerd zal zijn. Volgens plan zullen er 100 mensen werken, terwijl onder de oude verhoudingen 6 tot 7 duizend nodig waren geweest.

De voorzitter van de regerings-commissie voor automatisering, A. Kostoesow, verklaarde onlangs in de Prawda: „De principiële praktische taak van vandaag is de overgang van de automatisering van afzonderlijke arbeidsprocessen, naar de schepping van geheel geautomatiseerde technologische processen, fabrieken en werkplaatsen, en vooral in die bedrijfstakken, waar de automatisering de grootste economische vooruitzichten biedt”.

Zelfs indien de Sowjet-Unie — wat de omvang betreft — nog een achterstand bij Amerika zou hebben, dan staat het vast, dat dit een tijdelijke episode is, omdat de wetenschappelijke grondslag in de Sowjet-Unie breder is dan in de Verenigde Staten, maar vooral omdat er

geen remmende economische factoren bestaan. Waarbij nog komt, dat massale toepassing van automatische productieprocessen in Amerika even automatisch tot uitbreiding van het leger van permanent werklozen leidt, dus tot inkrimping van de binnenlandse markt, terwijl dit in de Sowjet-Unie niet het geval is.

*

Wij hebben hiermede slechts enkele factoren aangegeven, die bepalend zijn voor de vooruitzichten van het Zevenjarenplan.

Maar er is nog een element, dat men niet vergeten mag. En dat is de ontwikkeling in de overige socialistische landen, alsmede de snel voortschrijdende integratie en samenwerking in het socialistische kamp. N. S. Chroestsjow schreef:

„In het proces van de opbouw van het communisme zullen alle socialistische landen hun economie op hetzelfde peil brengen, verschillen in het ontwikkelingspeil opheffen, zonder de relatief onderontwikkelde landen als criterium te nemen. De egalisatie zal niet plaatsvinden door verlaging van het peil der landen die economisch hoog ontwikkeld zijn. Geenszins. Zij zal bereikt worden door een snellere vooruitgang van de relatief minder ontwikkelde landen.” („Voor de overwinning in de vreedzame wedstrijd met het kapitalisme.” pag 408)

De gang van zaken in de overige socialistische landen en vooral in China, toont aan dat dit volkomen juist is. Het wordt ook onderstreept door de verbazingwekkende ontwikkeling in landen als Bulgarije, waarover bij ons veel te weinig bekend is.

De snelle vooruitgang van de volksdemocratische landen schept op zijn beurt betere en bredere grondslagen voor een voortschrijdende arbeidsdeling, waarvan wederzijds steeds meer profijt wordt getrokken. Zo zal de Sowjet-Unie in toenemende mate kunnen profiteren van het hoge peil der machinebouw-industrie in Tsjechoslowakije en de DDR, die in ruil daarvoor belangrijke grondstoffen en industriële producten ontvangen, die in de Sowjet-Unie verder ontwikkeld zijn.

Ook de gunstige ontwikkeling in Polen, waar een zeer brede basis voor de ontwikkeling van de chemische en andere industrieën voorhanden is, speelt in dit verband een grote rol.

De steeds uitgebreider samenwerking op grondslag van gelijkheid en wederzijds voordeel moet dus eveneens als een belangrijk element bij de beoordeling van de vooruitzichten in de Sowjet-Unie worden beschouwd, terwijl omgekeerd de grootscheepse hulp van de Sowjet-Unie aan China en de Volksdemocratische landen het gelijk optrekken verzekert.

Het spel van critiek op de economische doelen van de Sowjet-Unie is al zo oud als het eerste Vijfjarenplan. Telkens is men bedrogen uitgekomen. Terwijl dus de ervaringen geleerd hebben, dat de uitkomst van het Zevenjarenplan vaststaat, vindt men thans extra steun in de gegevens over de eerste resultaten van het plan.

De brede weg naar het hoogste welvaartspeil in de wereld ligt open. Voor de arbeidersbeweging is dit een bron van kracht en verhoogd zelfvertrouwen.

Zij kan de uitkomst van de vreedzame wedijver tussen de twee stelsels met groot optimisme tegemoet zien.

F. BARUCH

SLOPERS VAN DE STAAT

De liberale verkiezings-potsenmakers schreeuwen het op gezette tijden over de straat: „Weg met de staats-almacht!” Zij doen dat tamelijk luidruchtig en in de hoop, dat deze blijde mare der liberale vrijheidszin in ieder geval wat kiezersvolk zal trekken. Rinkelend met de bellen van hun politieke narrenpak, vragen ze heet-gebakerde aandacht voor hun fraaie leuzen: weg met de ijzeren vuist van de staat, weg met de wurgende greep van de bureaucratie en weg met het ambtenaren-apparaat, dat ons volk verdrinkt in papieren en formaliteiten.

Dat is het kermis-tafereel, dat de VVD opvoert en dat door Sidney van den Bergh en de zijnen gefinancierd wordt. En als de voorstelling voorbij is, mag het geachte publiek tegen VVD-ambtenaren aankijken en de wurgende greep voelen van een bureaucratie, die nu mede door de VVD geleid wordt.

Wat het wurgen onvergelykelyk veel aangenamer en acceptabeler maakt!

Iedere marxist, iedere communist of linkse socialist, wordt in tref-fende vegen geschilderd als een „aanbidder van de staats-almacht”, als iemand, die zweert bij staatsdirectieven en voor wie de staat de hoogste heerlijkheid is. En de Sowjet-Unie wordt tentoongesteld als de gruwelkamer der staatsbemoeienis.

Dat komt in de liberale kermiskraam evenzeer te pas!

Al is het dan ook een pure leugen, ontsproten aan een ondernemers-brein.

De zaak is namelijk precies andersom.

Het grote ideaal van de marxisten is juist altijd geweest het afschaffen van de staat, van de staatsbemoeienis en het scheppen van een maatschappij-vorm, waarin de staatsdwang voor goed tot het verleden zal behoren.

Tegenover de leugenachtige theorieën van de liberale bourgeoisie hebben de marxisten altijd gesteld, dat de communistische maatschappij-vorm de enige maatschappij-vorm is, die dit kan en ook volkomen natuurlijk zal verwezenlijken. Vanaf het ogenblik, dat de eerste marxisten — weinigen in getal en vervolgd door de voorvaderen van de VVD-kapitalisten — voor het eerst hun geluid lieten horen, waren zij de apostelen van de vrijheid en voorspelden zij aan de hand van hun wetenschap „het afsterven van de staat”. De liberale bourgeoisie heeft hen met gehoon, met vernederende bespottling en ruw politie-geweld ontvangen.

Lenin schreef in 1917:

„Van burgerlijk standpunt uit valt het gemakkelijk, zulk een maatschappij-inrichting als „pure utopie” voor te stellen: — en dan maakt men er zich vrolijk over, dat de socialistten aan iedereen beloven, dat hij het recht zal hebben, zonder enige controle over de arbeid van elke burger afzonderlijk, zoveel truffels, automobielen, piano's enz. als hij maar wil, op te eisen. De meeste

burgerlijke geleerden bepalen zich er ook heden nog toe, zich over deze dingen alleen maar vrolijk te maken, maar bewijzen daarmee zowel hun onwetendheid, als hun eigen baatzuchtige bescherming van het kapitaal". (Staat en Revolutie).

Deze vrolijkheid werd ook de liberale ondernemers en politici in ons land deelachtig.

Zij bestempelden het marxistische perspectief van de bevrijding van alle staatsdwang als een dwaasheid. Zij behandelden de marxisten als dwazen. Maar dan als een buitengewoon gevaarlijk soort dwazen, waarmee het slecht kersen eten en zelfs slecht Heinekens' bier drinken is.

Voor de liberale bourgeoisie was de staat „heilig”.

En dientengevolge waren „de slopers van de staat” vogelvrij.

De arbeiders zingen: „De staat verdrukt — de wet is logen...” Dat geldt de kapitalistische staat, waarin een minderheid van uitbuiters een overweldigende meerderheid van werkers overheerst.

De socialistische staat „verdrukt” eveneens. Maar haar wet is géén „logen”. Haar wetten weerspiegelen de heerschappij van het volk over een allerkleinste minderheid van uitbuiters, die zich een tijdlang nog ten doel stellen het rad der geschiedenis terug te draaien — haar wetten zijn er niet opgericht overleefde vormen in stand te houden, maar wèl op een snelle ontwikkeling naar een hogere trap van maatschappij-vorm, het communisme, waarin de staat niet alleen niet meer verdrukt, maar geheel verdwijnt.

Dat zijn wel héél verschillende staten en wetten.

Niet alleen de liberale bourgeoisie, niet slechts de katholieke en calvinistische bourgeoisie willen ons de kapitalistische staat als een „heilig, gegeven iets” voorstellen. De reformisten van de Tweede Internationale zijn er langs een lange weg van vervalsingen en herzieningen van het marxisme toe gekomen om de staat aan te dienen als een „boven de partijen en machtsgroeperingen” staand apparaat, als de mr X, die een onafhankelijke rol speelt. Het ontwerp beginselprogram van de PvdA, dat thans in de PvdA besproken en vaak met grote tegenstand ontvangen is door de leden, is de blauwdruk van deze conceptie.

Maar niets is minder waar. De burgerlijke staat — ook in haar moderne verschijningsvormen — is niet anders dan een instrument ter onderdrukking van de meerderheid van het volk, de werkende en uitgebuite massa. Het enige nieuwe is, dat de staatsmacht thans geheel gemonopoliseerd wordt door de grootste trusts, door de machtigste kapitaal-concentraties, eng verbonden met buitenlandse en vooral Duitse kapitaalbelangen, die met hun instrument „staat” ook hun klas-segenoten van mindere standing en positie in een onderdrukte positie brengen. Het politieke leven van vandaag-de-dag geeft daarvoor de bewijzen in overvloed. De „onpartijdigheid”, het „boven belangtengestellingen staan” van de staat is een illusie, die geschapen is door enkele algemene functies van de staat, die niet essentieel zijn en die evenzeer onder het socialisme gelden (van brandweerorganisatie tot aan het oppakken van fietsendieven en moordenaars!), voorop te stellen. Maar deze burgerlijke truc is oud en werd reeds aan het begin

van deze eeuw door de illusionisten der burgerlijke politiek vertoond.

De grote Russische revolutie — op 7 November van deze maand twee-en-veertig jaar geleden — sloeg voor het eerst de burgerlijke staatsmachine stuk, wierp haar bij het oude roest en stelde er de socialistische staatsmachine voor in de plaats. Dat was een historische gebeurtenis, die volkomen terecht door de arbeidersklasse van de gehele wereld in deze dagen wordt gevierd.

De socialistische staat is géén doel op zichzelf. Zij is slechts *middel* om een hogere fase van ontwikkeling te kunnen bereiken, waarin de staat geheel verdwijnt.

De socialistische Sowjet-staat ontstond als een staat van arbeiders en boeren, die vele taken en functies had. Zij was allereerst gericht tegen de pogingen van de vroegere uitbuitersklasse om haar macht te herstellen en dus op de onderdrukking van deze, het volk vijandige minderheid.

Maar deze taak is als afgesloten te beschouwen. De klasse der uitbuiters bestaat niet meer in de Sowjet-Unie. Zij is in felle klassenbotsingen buiten gevecht gesteld of opgegaan in de massa van werkers, van arbeiders, boeren, werkende intellectuelen, die tezamen het socialisme hebben opgebouwd.

De klassieke taak van de staat, het handhaven van de heerschappij over een onderliggende klasse (voor de eerste keer in de geschiedenis de klasse van kapitalistische uitbuiters), is dus weggefallen. Daardoor is de socialistische Sowjet-staat reeds geen staat meer in de klassieke betekenis van het woord.

Op het ogenblik is deze staat echter nog gericht op de verdediging van het socialisme tegenover de buitenlandse imperialisten en op het voeren van een vredespolitiek, die een heilzame uitwerking heeft op de gehele mensheid. Dit, wat betreft haar taken naar buiten. Naar binnen is de belangrijkste taak van de staat de organisatie van de socialistische opbouw en de overgang naar het communisme.

*

En van de belangrijke fasen daarin, die de werkers in de gehele wereld inspireert en die de schaal van de internationale krachtsverhoudingen verder tengunste van het socialisme doet doorslaan, is de organisatie van de uitvoering van het gigantische Zevenjarenplan voor de ontwikkeling van de volkshuishouding der USSR.

Dit plan stelt het Sowjet-volk enorme taken. Zeven jaren lang moet de economie met zevenmijlslaarzen vooruit gaan. Industrie en landbouw ontplooiën zich verder in een record-tempo, waarover zelfs de meest sceptische en cynische waarnemers in het Westen hun verbazing niet onder stoelen of banken steken.

Er zijn twee factoren, die in beslissende mate helpen om dit tempo te bereiken: de reorganisatie van de leiding der industrie en de overdracht van de landbouwmachines aan de kolchozen. Daartoe werd in der tijd immers, na rijp beraad en na een massale volksraadpleging, besloten.

De reorganisatie van de leiding der industrie kwam hier op neer, dat het land verdeeld werd in verschillende economische rayons. Ieder

rayon kreeg zijn eigen economische raad (sownarchos), die de gehele, of bijna gehele industrie in het gebied moet leiden. Een grote reeks ministeries, die voorheen vanuit Moskou de industrieën per bedrijfstak over het gehele land beheerd hadden, werden afgeschaft. De sownarchozen kunnen nu de samenwerking tussen de verschillende bedrijfstakken en bedrijven in hun gebied direct organiseren, zonder een lange omweg over Moskou te hoeven maken. Zij beschikken over grote volmachten en hebben — waar zij zich dicht bij het arbeidsproces zelf bevinden — vele mogelijkheden om de productie te rationaliseren en aan te passen bij de typische voorwaarden in het gebied zelf (aard van grondstoffen, etc.).

De overdracht van de landbouwmachines uit handen van de staat en haar Machine-Tractoren-Stations aan de kolchozen schiept de voorwaarde om het machine-park efficiënter te gebruiken en de mechanisatie van de landbouw verder te ontwikkelen. De kolchos, die vroeger de werkzaamheden organiseerde en leidde op het land tot aan het ogenblik, dat de tractoren van de MTS (met eigen personeel in staatsdienst) in actie moesten komen onder leiding van haar eigen staf, kan thans zelf alle werkzaamheden in één hand nemen en het meeste economische gebruik van de machines verzekeren.

Beide maatregelen zijn in de huidige periode van grote economische betekenis. Zij vormen de voorwaarden om alle beschikbare productieve krachten tot het maximum te benutten.

Dat is dus zeer belangrijk en ieder, die de grote, adembenemende race van de machtigste socialistische staat om het verst ontwikkelde kapitalistische land Amerika in te halen nauwlettend volgt, zal dit onmiddellijk begrijpen.

*

Maar dit is niet de enige betekenis. Waar deze maatregelen aan de ere kant helpen om de materiële basis te leggen voor het communisme, daar zijn ze er anderzijds welbewust op gericht om het volk voor te bereiden op de taak, die het in dat communisme wacht. Dan immers zal het volk in staat moeten zijn om zonder staatsapparaat zelf en door middel van haar organisaties het intensieve maatschappelijke leven te leiden. Dan zal er geen enkele vorm van staat en staatsdwang meer bestaan en dan zal de mens eerst werkelijk volkomen vrij zijn. Maar tegen die tijd moet de mens gereed zijn om die vrijheid te gebruiken — hij moet daartoe het morele peil en de nodige bekwaamheid hebben.

Lenin schreef:

„De staat zal dan geheel afgestorven zijn, wanneer de maatschappij de regel zal hebben verwezenlijkt: — „ieder naar zijn bekwaamheid, aan ieder naar zijn behoeften”, — d.w.z. wanneer de mensen zich zó gewend zullen hebben, de grondwetten van het samenleven in acht te nemen, en hun arbeid zó productief zal zijn, dat zij vrijwillig, ieder naar zijn bekwaamheden, zullen werken. „De enge burgerlijke rechtshorizon” die iemand met de onbarmhartigheid van een Shylock doet uitrekenen, of

hij tenslotte niet een half uur langer gewerkt of iets minder betaald gekregen heeft dan een ander — deze enge horizon zal dan overschreden zijn. De verdeling van de producten zal geen regeling door de maatschappij van de, aan ieder persoon te verstrekken hoeveelheid eisen, want ieder zal vrij nemen „naar zijn behoeften”.

Kunnen de edele doeleinden van het communisme duidelijker geïllustreerd worden dan met deze woorden van Lenin?

Terwijl de bourgeoisie haar laagheden, haar gebruikelijke modder spuwt over de „onmenselijkheid van het communisme”, over de „communistische dwangstaat”, daar is het communisme in werkelijkheid het maatschappij-systeem, dat de mens tot volle wasdom en ontplooiing brengt en hem naar de hoogste toppen der vrijheid voert.

Lenin wees er ook op, dat eerst met het socialisme „een snelle, waarachtige, wezenlijk massale vooruitgang op alle gebieden van het openbare en private leven begint, — een massabeweging die zich aanvankelijk onder deelneming van de meerderheid van de bevolking, en dan van de gehele bevolking voltrekt.”

Deze massa-beweging is kenmerkend voor het socialisme en betreft steeds meer gebieden in haar werkingssfeer — de functies van de staat worden geleidelijk overgenomen door het volk en zijn organisaties zelf.

De marxisten hebben altijd terecht gesproken over „het afsterven van de staat”. Dit „afsterven” geeft de geleidelijkheid van dit proces weer, maar wil geenszins zeggen, dat dit proces zich mechanisch, geheel vanzelf voltrekt. Het proces, dat leidt tot de afschaffing van de staat, vereist juist het actieve optreden van de volksmassa's onder leiding van de Communistische Partij.

Dit proces is in de Sowjet-Unie aan de gang.

Nemen wij de reorganisatie van de leiding der industrie. Deze reorganisatie vermindert de afstand tussen het volk en de leiding der industrie. Beiden worden dichter tot elkaar gebracht. Functionarissen in de gebieden, die vroeger moesten werken aan de uitvoering van zeer gedetailleerde voorschriften van het centrale staatsapparaat, moeten thans scheppend werk doen binnen het raam van algemene aanwijzingen en taken, die door de centrale plan-comité's gegeven worden. Maar een dergelijk systeem van leiding geven veronderstelt tevens, dat de controle van de werkers en hun organisaties zelf op deze leiding en op het gehele productie-proces versterkt wordt. Het vereist een actieve deelname van de werkers in de industrie. En het is dan ook helemaal niet toevallig, dat in de eerste periode na de reorganisatie een decreet door het presidium der Opperste Sowjet werd uitgegeven, waarin de rechten van de vakbeweging — de grootste massa-organisatie — vastgelegd en uitgebreid werden. Onder leiding van de vakbeweging zijn thans de z.g. productie-vergaderingen in de bedrijven tot stand gekomen, die zich bezig houden met de vraagstukken van de productie zelf. De vakbeweging gaat haar werkzaamheden ook uitstrekken tot de verdeling van de woonruimte, die aan het bedrijf ter beschikking staat en tot verschillende andere sociale functies.

De overdracht van de landbouwmachines aan de kolchozen vergroot

de verantwoordelijkheid van de kolchosbevolking en haar leiding. De boerenbevolking krijgt direct te maken met de vraagstukken van de mechanisatie en wordt ook voor de gemechaniseerde landbouw verantwoordelijk.

*

Deze stappen zijn van een waarlijk revolutionaire betekenis. Zij betrekken de volksmassa direct bij de leiding van het economische leven en bereiden haar daarmee voor op de taken, die haar onder het communisme wachten.

Als domme en tegelijk kwaadaardige klapksters hebben de revisionisten internationaal deze maatregelen in de Sowjet-Unie voorgesteld als een vermindering van de rol van de discipline bij de opbouw van het communisme. Niets is minder waar. Deze maatregelen zijn gericht op een versterking van de discipline, op de opvoeding van de breedste massa der werkers tot bewuste zelf-discipline en grotere bekwaamheid.

Dit proces is op vele gebieden aan de gang: Wij noemen de activiteit van de volksmilitie, die een belangrijk aandeel gaat hebben in de zorg voor de openbare orde. De collegiale rechtbanken in de bedrijven; die zich hoofdzakelijk ten doel stellen misdrijven te voorkomen, gaan zich ook bemoeien met de morele kant van het dagelijkse leven.

In een rede tot leden van de Komsomol, de Communistische Jeugdbond, wees N. S. Chroestsjow in der tijd op het verschijnsel, dat sommige jeugdleiders gewend zijn om de plaatselijke militie op te bellen, wanneer ze een dansavond voor de jeugd organiseren. Met het oog op eventuele herrie-schoppers. Chroestsjow was van mening, dat de jeugd zelf de orde moet bewaren en in staat moet zijn herrieschoppers aan het verstand te brengen, dat hun gedrag tegen de normen van de socialistische gemeenschap indruist. „Of gaan we met de militie en met de herrie-schoppers naar het communisme...?”

Dit geeft de tendenz weer van de vele maatregelen, die op het ogenblik genomen worden om de activiteit van de massa in het gehele openbare leven tot gelding te brengen en om de bevolking voor te bereiden op het overnemen van verschillende functies, die nu door de staat verricht worden.

Een hoofdpunt hierbij is ook de opheffing van de tegenstelling tussen geestelijke en lichamelijke arbeid. Daarop gaat het onderwijs zich thans — na de grote reorganisatie — geheel oriënteren. De overgang naar het communisme eist algemeen, veelzijdig ontwikkelde mensen.

Dit zijn slechts enkele feiten, die de gang der ontwikkeling karakteriseren.

De Sowjet-Unie bereidt zich voor op het communisme en op het volledige verdwijnen van de staatsmacht.

En hoewel deze staatsmacht thans nog nodig is en het een lange weg is tot het volledig „afsterven” van haar functies, toch worden reeds belangrijke fasen in dit proces doorgemaakt.

De communisten tonen zich de werkelijke bestormers van de staatsalmacht, de enige principiële voorstanders van het afschaffen van de

staatsbemoeienis. En... de enigen, die in staat zijn dit doel te bereiken.

De liberale bourgeoisie in ons land heeft honderd jaar nodig gehad de leuze van „bevrijding van de staatsalmacht” te ontdekken. En het enige, dat zij ons geeft, is een minister van Verkeer en Waterstaat, die weigert de Lauwerszee door de staat te laten dempen.

En dat is een treurig einde van een fiere leuze.

Nee, van de liberale kapitalisten valt op dat gebied niets te verwachten. De vernietiging van hun kapitalistische systeem is de enige weg, die daartoe kan leiden. Maar dat zal prof. Oud zeker niet bedoelen.

JOOP WOLFF

Nog één nummer, dan is de jaargang 1959 ten einde. Ook voor het jaar 1960, een jaar dat ongetwijfeld vele nieuwe successen en vooruitgang voor de mensheid en de arbeidersklasse op internationaal en nationaal gebied zal brengen, blijft Politiek en Cultuur Uw onmisbare gids.

Verzekert U zich daarom nu van een regelmatige toezending van Politiek en Cultuur door vóór 15 december a.s. Uw abonnementsgeld voor het jaar 1960 (f 4.50 voor het hele jaar, f 2.25 voor het eerste halfjaar) over te maken op onze postgiro 173.127 of ons voor dit bedrag een postwissel te sturen.

U bespaart ons veel werk en U zelf een bedrag van 35 cent incasso-kosten. Mogen wij op Uw medewerking rekenen?

Boekhandel Pegasus
Leidsestraat 25. Amsterdam-C.

Lonen, inflatie en productiviteit

Voor doeltreffende strijd voor de verdediging van het levenspeil van de werkers is inzicht nodig in de loonpolitiek van het grootkapitaal. De woordvoerders ervan, zoals daar zijn ministers, staatssecretarissen, kamerleden, economen, vakbondsbestuurders, journalisten, radio- en televisiesprekers, kortom allen die binnen de democratische verhoudingen in ons land het bekende zegje mogen zeggen, spannen zich in om de grote massa loontrekkers ervan te overtuigen, dat verhoging van de lonen gevaarlijk is. De moderne economische wetenschap zou hebben vastgesteld, dat loonsverhogingen inflatie kunnen veroorzaken en dat er eerst een stijging van de productiviteit zal moeten plaats vinden voor er van loonsverhoging ooit sprake kan zijn.

Looninflatie

Inflatie berust op verandering in de verhouding tussen de hoeveelheid geld en de hoeveelheid koopwaar in de maatschappij. Blijven beide hoeveelheden gelijk of veranderen ze beide in dezelfde richting en dezelfde mate, dan blijft het prijspeil stabiel. Is de toename van de geldhoeveelheid groter dan de toename van de hoeveelheid koopwaar, dan komt het algemene prijspeil hoger te liggen en is er sprake van inflatie. Inflatie komt in het algemeen neer op ontwaarding van het geld, op daling van zijn koopkracht. Bij vraagstukken betreffende het levenspeil dient men zich echter te realiseren, dat gegevens omtrent het algemene prijspeil niet zo veelzeggend zijn als men wel eens wil doen voorkomen. Veranderingen in het prijspeil van verbruiksgoederen voor de werkers kunnen belangrijk afwijken van de beweging in het algemene prijspeil. Het is geen zeldzaamheid, dat ondanks sterke stijgingen in het prijspeil van consumptiegoederen het algemene prijspeil geen stijging vertoont, bijv. doordat het prijspeil van grondstoffen en productiemiddelen daalde. In zo'n geval is er dus geen sprake van algemene geldontwaarding, maar wel van een bepaalde geldontwaarding, namelijk een daling van de koopkracht van dat geld, dat zich in handen van de werkende bevolking bevindt.

Als de prijzen stijgen en het loonbedrag blijft gelijk, daalt het reële loon. Men zou dat looninflatie moeten noemen, maar in de burgerlijke economische wetenschap moet alles op haar kop staan en daarom verstaat men er onder looninflatie niet daling van het loon door daling van de koopkracht, maar daling van de koopkracht door stijging van het loon. Als de lonen stijgen, zo luidt de redenering, stijgen de prijzen ook en prijsstijging betekent inflatie. Verkorting van de werktijd en andere verbeteringen van loon- en arbeidsvoorwaarden zijn te herleiden tot loonsverbeteringen en daarvoor geldt dan ook hetzelfde. Inflatie is een groot maatschappelijk kwaad, zo wordt dan verder opgemerkt, vooral omdat de vergeten groepen, gepensioneerden, sociaal-gesteunden e.d. er zo onder te lijden hebben. Wie dus loonsverhoging eist, eist volgens deze redenering het leed van zijn medemens, veroorzaakt de verarming van zijn gepensioneerde vader en de tobrende we-

duwe aan de overkant van de straat. Gelukkig hebben we echter een christelijk-sociale regering-De Quay, die geen loonsverhogingen wil toestaan als deze zullen leiden tot prijsstijging, een regering, die de strijd opneemt tegen de verderfelijke inflatie, tegen het weerzinwekkende, godslasterlijke geldbederf door de ijdele hebzucht van de loontrekkers...

Het punt waarom alles draait in deze misselijke redenering, die zowel door democratisch-sociale als door christelijk-sociale bedriegers gretig en zalvend wordt uitgesponnen, is niets anders dan een variant van het sprookje van de loon- en prijs-spiraal. De ontzenuwing ervan berust dan ook op dezelfde basis: de prijzen gaan omhoog zodra zich daartoe een mogelijkheid voordoet, ongeacht de vraag of de lonen op datzelfde ogenblik dalen, stijgen of gelijk blijven; de prijzen gaan omhoog als de marktsituatie de kapitalisten daartoe dwingt, eveneens ongeacht de vraag hoe de loontwikkeling dan is. Als productie en prijs gelijk blijven, betekent een verandering van het loon niets anders dan een verandering van de verdeling van de opbrengst: daalt het loon, dan stijgt de winst en omgekeerd. Als de kapitalisten weigeren de loonsverhogingen, die de werkers wisten te bedingen, uit hun winst te betalen (of uit de stijging van hun winst!) en daarom van de gelegenheid gebruik maken om de prijzen te verhogen, dan zijn zij het, die de geldontwaarding veroorzaken, die de reële lonen neerdrukken om de reële winsten te verhogen.

De zgn. sluipende inflatie is een verschijnsel, dat zich in alle kapitalistische landen al lange tijd voordoet. Er is een algemene stijging van het gemiddelde prijspeil te constateren, die zich omstreeks 1900 begon te ontwikkelen en zich vooral na de Tweede Wereldoorlog versnelde. De ontwikkeling van deze algemene inflatie valt samen met de vervanging van de kapitalistische concurrentie, zoals die in de vorige eeuw overheersend was, door de heerschappij van het monopoliekapitaal, door de verbitterde concurrentiestrijd tussen de machtige internationale trusts en banken. Het monopoliekapitaal veroorzaakt de algemene geldontwaarding. In de eerste plaats moet in dit verband de prijsdictatuur van de monopolies genoemd worden, vervolgens de economische politiek van de door de monopolies overheerste burgerlijke staat. De burgerlijke staat draagt bij tot de algemene geldontwaarding door hoge prijzen te betalen als afnemer van de monopolies, door het grootkapitaal toe te staan de hoogste prijzen op de binnenlandse markt vast te stellen, door stijgende belastingen en tarieven voor overheidsdiensten, evenals door een geraffineerde politiek van prijsgaranties en subsidies die het grootkapitaal van extra-winsten verzekert en vooral boeren, middenstanders en arbeiders de tekorten in de staatskas laat aanvullen. De inflatoire invloed van de burgerlijke staat hangt nauw samen met de bewapeningswedloop en de groeiende bureaucratie.

Van groot belang voor de beoordeling van de algemene inflatie is de loonpolitiek van het monopoliekapitaal. Deze heeft een „wetenschappelijke” formulering en motivering gekregen door de bekende Engelse econoom Lord Keynes. Hij deed de meest cynische en wellicht meest winstgevende ontdekking, die de burgerlijke economische wetenschap op haar rekening mag schrijven: „Terwijl de arbeiders zich doorgaans zullen verzetten tegen een vermindering van hun geldlonen is het niet

hun gewoonte het werk neer te leggen als de prijzen stijgen van de goederen, die zij van hun loon kopen... In feite zal een aandrang van de ondernemers om de overeengekomen geldlonen in neerwaartse richting te herzien op veel sterker weerstand stuiten dan een geleidelijke en automatische verlaging van de werkelijke lonen als gevolg van stijgende prijzen... Wanneer men acht slaat op de menselijke geaardheid en onze instellingen, dan moet men wel een stommeling zijn, wil men de voorkeur geven aan een bewegelijke loonpolitiek boven een bewegelijke geldpolitiek.”¹⁾ Het monopoliekapitaal is natuurlijk gaarne bereid acht te slaan op de menselijke geaardheid. Het wil geen stommeling zijn. Het heeft ontdekt dat de menselijke geaardheid van de werkers niet zo is, dat zij de trucjes kennen in het verfijnde geld- en bankwezen in de moderne kapitalistische maatschappij. Het heeft ontdekt dat men de loonzakjes ook ongemerkt kan rollen door trucs met de maatschappelijke geldhoeveelheid, begrotingstekorten, belastingen, subsidies, huren en andere prijzen. Het grootkapitaal „slaat acht” op de mogelijkheden die de „menselijke geaardheid en onze instellingen” bieden. Het besteedt de werkers volgens de inzichten van de „moderne wetenschap” en verlaagt doelbewust de geldwaarde om de lonen laag te houden of te verlagen.

Wanneer de prijzen voor verbruiksgoederen stijgen, wanneer regering en grootkapitaal dus inflatie organiseren, kan de loontrekker de koopkracht van zijn loon alleen handhaven door loonsverhoging af te dwingen. Het is dus niet de verhoging van het geldloon, die de daling van de geldwaarde veroorzaakt, maar de daling van de geldwaarde, die de verhoging van het geldloon noodzakelijk maakt. Loonsverhoging is niet de oorzaak van de inflatie, zoals de burgerlijke economen trachten te bewijzen, maar loonsverhoging is nodig om de gevolgen van inflatie weer ongedaan te maken.

Loonstrijd betekent dus niet bevordering van de inflatie, maar bestrijding ervan.

Het zijn dus ook niet de loontrekkers die verantwoordelijk zijn voor de daling van de reële inkomens van gepensioneerden en sociaalgesteunden, maar het is de christelijk-sociale politiek van het Nederlandse grootkapitaal en het zijn de christelijk-sociale ministers van financiële, economische en sociale zaken, die de hun toevertrouwde zaken opzettelijk zo organiseren dat de vergeten groepen van een deel van hun inkomen worden beroofd.

De heersende klasse in ons land heeft ook van deze inflatiepolitiek na de oorlog op grote schaal geprofiteerd. De mensen werkten meer en harder, zij kregen daarvoor een stijgend aantal guldens, maar hun reële inkomens werden niet of nauwelijks verhoogd en zeker niet in verhou-

¹⁾ General Theory of Employment, Interest and Money — 1936, blz. 9, 264 en 268. Volgens de theoretici en economen van de P.v.d.A. levert deze theorie van Lord Keynes „een bruikbare synthese tussen de belangensferen van individu en gemeenschap” (drs. A. A. van Ameringen in „Liberalisme en Socialisme als economische stelsels”, blz. 34). Ook de Duitse nazi's waren verrukt over deze nieuwe aanwinst van de wetenschap en vertaalden zijn werk onmiddellijk. Lord Keynes schreef in het voorwoord voor de Duitse uitgave, dat zijn theorie „veel gemakkelijker aan de omstandigheden in een totale staat kan worden aangepast” dan in een parlementair-democratische samenleving.

ding tot de vergrote prestaties. Ook zo betaalde het werkende volk van ons land de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog, de koloniale oorlog tegen Indonesië, de industrialisatie, de duizelingwekkende winsten van de grote bezitters en de kosten van de koude oorlog.

Loon en productiviteit

Loonsverhoging zonder prijsstijging is pas mogelijk als de productiviteit wordt verhoogd, zo gaat het betoog in de burgerlijke loontheorie verder. Om het in meer officiële termen uit te drukken: voor loonsverhogingen moet er ruimte zijn in de economie en die ruimte kan alleen door productiviteitsverhoging geschapen worden.

Van productiviteitsverhoging is sprake wanneer eenzelfde hoeveelheid product wordt verkregen met minder arbeid of wanneer eenzelfde hoeveelheid arbeid meer product voortbrengt. Wanneer de ondernemer de organisatie van het productieproces zo verbetert, dat er zonder hogere inspanningen van de arbeiders en zonder extrakosten voor de ondernemer tijd wordt bespaard, dan stijgt de productiviteit. Dezelfde hoeveelheid product kan dan worden voortgebracht met minder arbeid. Als de prijs van het product gelijk blijft en het arbeidsloon eveneens, dan blijft de opbrengst dezelfde, maar dan zijn de kosten lager omdat er bijv. arbeiders werkloos zijn geworden. Zoveel als de loonkosten lager zijn, evenzoveel is de winst hoger geworden. In het andere geval, als men na de maatregel tot productiviteitsverhoging eenzelfde hoeveelheid arbeid blijft aanwenden, krijgt men een grotere hoeveelheid product. Als ook dan de prijs en arbeidsloon hetzelfde blijven, blijven de loonkosten gelijk, maar stijgt de opbrengst. Zoveel als de opbrengst dan hoger is, evenzoveel is de winst hoger. In alle gevallen van productiviteitsverhoging bij gelijkblijvende lonen en prijzen stijgt de winst.¹⁾

Wanneer men dus van officiële zijde zegt, dat er ruimte is, bedoelt men dat de productiviteit is gestegen en daardoor ook de winst is gestegen; wanneer men zegt dat er geen ruimte is, bedoelt men dat de winst niet is gestegen.

Wat doen zij, die zich op deze burgerlijke loontheorie baseren, dus in feite? Zij laten de winst, die zonder productiviteitsverhoging werd behaald, buiten beschouwing en buiten de ruimte waaruit loonsverhogingen zouden kunnen worden betaald. Voor hen is de bestaande winst van de kapitalist heilig en onaantastbaar. Zij kijken alleen naar de toename van de winst. Maar waarom zo'n bekrompen blik? Waarom niet de gehele winst van de kapitalist beschouwd als ruimte om loonsverhogingen uit te kunnen betalen? Hierop wordt dan geantwoord: Men kan niet de hele winst in de vorm van loonsverhoging uitgeven, want de ondernemer moet kunnen investeren, moet een vergoeding krijgen voor het risico dat hij draagt en verdient ook een zeker ondernemersloon. Zelfs als dat waar zou zijn, blijft de vraag waarom die „onvermijdelijke, redelijke” winst altijd precies even groot moet zijn als de winst die werd behaald voor de verhoging van de produc-

¹⁾ Meestal gaat productiviteitsverhoging ook gepaard met een daling van vaste kosten per eenheid product en stijgt dus de winst met meer dan alleen het verschil in loonkosten; deze winsttoename blijft hier verder buiten beschouwing.

tiviteit. Wanneer en door wie zou deze wetenschappelijke ontdekking zijn gedaan?

In het geval dat voor de loontrekker het meest gunstige is, in het geval dat dus de hele ruimte voor verhoging van het loon wordt gebruikt, zelfs in dat geval wordt de kapitalist er niet slechter van, want zijn winst blijft dezelfde. Maar in alle overige gevallen wordt hij er dan ook beter van!

Als alle ruimte voor loonsverhoging zou worden gebruikt, zou er voor de kapitalist niets overblijven. Als hij dan maatregelen zou hebben genomen om de productiviteit op te voeren, zou hij iets voor niets hebben gedaan. Maar zo zijn kapitalisten niet. De burgerlijke economie schrijft productiviteitsverhogingen dan ook in de eerste plaats toe aan „een betere uitoefening van de ondernemersfunctie”.¹⁾ Zelfs als de ondernemer niet eens zelf op het idee is gekomen de productiviteit te verhogen, blijkt hij zijn ondernemersfunctie beter te hebben uitgeoefend en daarvoor beloond te moeten worden. Dat valt althans op te maken uit het persbericht, dat een dezer dagen meldde dat de ondernemers in de loop van 1958 een 9.000 voorstellen tot productiviteitsverbetering ontvingen van de loontrekkers, die zij bruikbaar achtten en die een winst opleverden variërend van f 50,— tot en met f 2.500.000,— per voorstel. De arbeiders die deze voorstellen voor productiviteitsverhoging in de ideeënbus hadden gedeponeerd kregen f 39,— per voorstel en dat wil dus zeggen, dat er van iedere gulden winst uit deze productiviteitsverhoging hooguit een dubbeltje voor degene was die op het idee was gekomen en de overige 90 pct als een vorm van ondernemersbeloning werd behandeld. Als de ondernemer zelf op het idee voor de productiviteitsverhoging is gekomen, dan is de winst die daaruit voortvloeit natuurlijk 100 pct ondernemersbeloning en blijft er helemaal niets meer voor de loontrekkers over.

De ondernemer streeft ernaar zijn kapitaal zo productief mogelijk aan te wenden. Hij streeft ernaar zowel *zijn* dode productiemiddelen (machines e.d.) als *zijn* levende productiemiddelen (arbeiders in *zijn* dienst) zo goed mogelijk te benutten, hen zoveel mogelijk te laten doen in de kortst mogelijke tijd. Hoe meer hij daarin slaagt, des te groter zijn bekwaamheid als ondernemer. De winst, die eruit voortvloeit, wordt in de kapitalistische maatschappij vanzelfsprekend beschouwd als een grotere productiviteit van het belegde kapitaal of als een beloning voor de kundige ondernemer. In ieder geval wordt de winst zoveel mogelijk uit handen van de arbeiders gehouden.

Als de invoering van maatregelen ter verhoging van de productiviteit gepaard gaat met nieuwe kosten voor nieuwe machines, verbouwingen, brandstoffen e.d., zal de ondernemer daartoe overgaan in het kader van een streven naar verlaging van de productiekosten. Hij zal alleen dan accepteren, dat een deel van de daaruit voortvloeiende winstvergroting voor hemzelf weer verloren gaat in de vorm van loonsverhoging voor de arbeiders als hij het niet kan verhinderen, als hij ertoe wordt gedwongen in de loonstrijd. Door verhoging van de pro-

¹⁾ De hier gebruikte formulering is ontleend aan de door de oud-ministers Drees en Albrechts in 1951 uitgeschreven regeringsnota aan de Staten-Generaal over De productiviteit in Nederland.

ductiviteit in zijn onderneming tracht de ondernemer een voorsprong te veroveren ten opzichte van zijn concurrenten of een achterstand in te halen. Ieder deel van de winstvergroting door productiviteitsvergroting, dat in de vorm van loonsverhoging voor hem verloren gaat, is voor hem een vertraging van zijn uitloop op concurrenten of een belemmering voor het inlopen op andere concurrenten. Hij zal dus trachten niets van zijn productiviteitswinst verloren te laten gaan. Zijn voordeel is het nadeel van zijn concurrent, zijn nadeel is het voordeel van zijn concurrent. Maar de arbeiders hebben geen belang bij de winst van het kapitaal, want zij leven niet van kapitaal. Zij leven van arbeid en hebben slechts belang bij hun arbeidsloon.

De theorie, dat loonsverhogingen alleen uit de ruimte kunnen worden betaald die door verhoging van productiviteit is geschapen, is voor het kapitaal een zeer productieve theorie, want slechts in uiterst zeldzame gevallen blijft het kapitaal hetzelfde en in de regel wordt het er beter van. Voor de arbeiders daarentegen is deze burgerlijke theorie over de ijzeren grenzen die aan loonsverhoging zouden zijn gesteld door productiviteitsverhoging, een zeer onproductieve theorie, want slechts in uiterst zeldzame gevallen blijft hun levenspeil hetzelfde en in de regel wordt hun levenspeil slechter.

Achterstand in levenspeil

Productiviteitsverhoging, door welke oorzaak en in welke vorm ook, betekent, dat er voordeliger wordt geproduceerd, dat dezelfde maatschappelijke productie met minder arbeid wordt verkregen of dat dezelfde maatschappelijke hoeveelheid arbeid een grotere productie voortbrengt. Het maatschappelijke levenspeil stijgt; dit kan tot uitdrukking komen in verkorting van de werktijd, in vergroting van het inkomen en in beide. Als werktijd en arbeidsloon niet verbeteren of niet in de mate die door de productiviteitsverhoging mogelijk wordt gemaakt, als het levenspeil van de arbeiders dus oppervlakkig beschouwd gelijk blijft of zelfs enigzins verbetert, deelt de arbeider niet, of slechts ten dele, in de vruchten van de maatschappelijke vooruitgang. Zijn levenspeil blijft achter bij de vooruitgang van het levenspeil van de maatschappij waarin hij werkt.

Als de arbeider de vruchten plukt van productiviteitsverhoging, krijgt hij wat hem toekomt, maar in de regel krijgt hij minder. In de kapitalistische maatschappij behoren immers de gegevens omtrent de productiviteit, voornamelijk met het oog op de concurrentie en de loonstrijd, tot de diepste geheimen. Dat betekent, dat als de arbeiders de verhoging van de productiviteit ooit helemaal zullen kunnen overzien, zij die in ieder geval pas dan zullen vaststellen als hij voor korte of lange tijd reeds een feit is en reeds vruchten voor de kapitalist heeft afgeworpen. En of de arbeiders dan nog voordeel zullen hebben van de productiviteitsverhoging hangt af van de vraag, of zich de strijd zal ontwikkelen en of deze tot resultaat zal leiden.

Alleen al op deze gronden blijkt, dat de theorie over het noodzakelijk verband tussen verhoging van loon en verhoging van productiviteit voor de arbeider onjuist en onaanvaardbaar is.

Tot nu toe is echter nog geen rekening gehouden met de omstandig-

heid dat verhoging van de productiviteit meestal gepaard gaat met vergroting van de intensiteit van de arbeid. Productiviteitsvergroting brengt, zeker onder kapitalistische verhoudingen, in de regel vergroting van de inspanning van de arbeidskrachten met zich mee. In dat geval hebben deze arbeidskrachten ook meer nodig om op krachten te kunnen blijven en zich voortdurend van de grotere uitputting van hun krachten te kunnen herstellen. Intensievere arbeid vereist intensievere rust, grotere inspanning, meer ontspanning. Wordt aan deze voorwaarde niet voldaan, wordt het aantal vrije uren niet groter of worden de levensomstandigheden in de vrije uren niet beter, dan leidt vergroting van de arbeidsintensiteit tot verkorting van gezond leven. Nerveuze uitputting is in de moderne tijd dan ook een van de meest voorkomende gevolgen van de opvoering van arbeidsproductiviteit en arbeidsintensiteit aan de ene kant en onvoldoende verkorting van de werktijd en onvoldoende mogelijkheden tot verbetering van levensomstandigheden en leefwijze aan de andere kant. De gevolgen zijn vaak niet onmiddellijk te constateren — de aantasting van arbeidsgeschiktheid en gezondheid blijkt vaak pas na een bepaalde tijd of op hogere leeftijd. Zij zijn ook moeilijker te onderkennen als gevolgen van vergrote arbeidsintensiteit en onvoldoende gezonde ontspanning en rust en worden vaak eerder beoordeeld als een persoonlijke, noodlottige zwakte.

De moderne vormen van uitbuiting zijn gericht op vergroting van de arbeidsproductiviteit door vergroting van de arbeidsinspanning. De drijfveer achter de invoering van alle moderne vormen van loonbetaling en „sociale zorg” in de kapitalistische industrie is het steeds hoger opvoeren van de prestaties en het achter laten blijven van de lonen.

Men ondermijnt zelfbewustzijn en zelfvertrouwen van de arbeider door ongemerkt zijn krachten uit te putten en zijn gestel te verzwakken, afgezien nog van de directe demoralisatie die het gevolg is van de vernederende opzet van de moderne loonsystemen. „Verzet de arbeider zich tegen dit streven van het kapitaal, doordat hij voor een loonsverhoging strijdt, die aan de toenemende arbeidsintensiteit beantwoordt, dan verzet hij zich slechts tegen het verlagen van de waarde van zijn arbeid en tegen de ontaarding van zijn nageslacht”, schreef Marx in zijn „Loon, Prijs en Winst”. Hij merkte verder op, dat in negen en negentig van de honderd gevallen „de strijd om loonsverhoging slechts als naspel van voorafgaande veranderingen plaats grijpt” en er in geval van loonstrijd slechts sprake is van „afweer-reactie van de arbeid tegen de voorafgaande actie van het kapitaal”.

Waar komt het dus op neer, als de burgerlijke loontheorie zegt, dat loonsverhoging zonder prijsstijging alleen mogelijk is bij verhoging van de productiviteit?

In theorie komt het er op neer, dat men de arbeider bedreigt met de keus of zijn krachten meer uit te putten voor het kapitaal of hogere prijzen te betalen aan het kapitaal, terwijl men tegelijkertijd de ondernemers vleit met de keus hun winsten te vergroten of door verhoging van de arbeidsproductiviteit of door verlaging van de koopkracht van het arbeidersloon. In theorie is er een keus, in de praktijk gaan en de arbeidsproductiviteit en de prijzen omhoog.

De burgerlijke loontheorie komt er altijd op neer, dat de uitbuiting minstens hetzelfde moet blijven, maar zo mogelijk verscherpt moet worden.

De leiders van de confessionele vakbonden, maar ook de huidige leiding van het NVV, aanvaarden en propageren deze burgerlijke loontheorie en baseren er hun loonpolitiek op. Zo kiezen zij principieel partij voor het kapitaal in zijn strijd tegen de arbeid.

Loon en rentabiliteit

De vrijere loonvorming, die de regering-De Quay tracht door te voeren berust zowel op de theorie van de „looninflatie” als op die van de „ruimte door productiviteitsverhoging”. De christelijk-historische minister van Economische Zaken, De Pous, sprak in zijn toelichting in de Tweede Kamer weliswaar de veelbelovende woorden, dat „in het systeem van de vrijere loonvorming wordt beoogd (dat) de werknemers delen in de gunstige resultaten van de zich snel ontwikkelende bedrijfstakken. Daardoor ontvangen zij direct het resultaat van hun inspanningen maar ook van andere verbeteringen in de organisatie en efficiëntie, kortom van de vruchten der technische ontwikkeling.” Maar hier zondigde de minister dan ook tegen Het Negende Gebod des Heren, dat luidt: „Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uw naaste” — om het maar eens christelijk en historisch te zeggen. Want toepassing van de vrijere loonvorming, zoals die door christelijke socialerds is uitgedacht, leidt er allerminst toe, dat de werknemers de vruchten van hun inspanningen ontvangen, laat staan ook nog van de technische ontwikkeling, laat staan „direct”.

De hogere kosten van een eventuele loonsverhoging blijken te moeten worden gerechtvaardigd door stijging van de productiviteit. Dat betekent dus, dat het verboden is winst te verminderen ten bate van een loonsverhoging! Vervolgens rijst de vraag, vanaf welk tijdstip de stijging van de productiviteit meetelt. Per slot van zaken kan niet ontkend worden dat de productiviteit ook reeds stijgingsverschijnselen vertoonde voor ons land gezegend werd met de christelijk-sociale regering-De Quay. Het blijkt dan, dat voor de productiviteitsverhogingen, die iets met loonsverhogingen te maken zouden kunnen krijgen, de jaartelling begon toen de zon op ging van De Quaye loonpolitiek.

In de afgelopen tien jaar steeg volgens door ondernemers aan het C.B.S. verstrekte cijfers de doorsnee-productie per werknemer in de industrie weliswaar met een veertig procent en was zij in het eerste half jaar van 1959 weer acht pct hoger dan in het eerste half jaar van 1958, hetgeen men toch moeilijk in het levenspeil van de arbeidersklasse weerspiegeld kan zien, maar gedane zaken nemen kennelijk geen keer... Volgens C.B.S.-cijfers steeg verder het aantal werknemers in de industrie in de afgelopen vijf jaar met 6 pct, maar de omzet met 41 pct. Tegelijkertijd daalde het percentage arbeiders onder diezelfde werknemers van 84 tot 81 pct¹⁾. De vruchten van deze inspanningen en technische ontwikkeling vielen — en „direct” ! — op ondernemersterrein.

¹⁾ Maandstatistiek van de Industrie, juni 1959 blz. 192.

Nu is de productiviteitsontwikkeling niet in alle bedrijfstakken gelijk. Ook daar heeft de regering-De Quay aan gedacht. Zij wil geen goedkeuring van overeenkomsten, waarin de „voorgestelde loonstijging in een bepaalde bedrijfstak de gemiddelde nationale productiviteitsstijging te zeer overtreft”. Hier wordt de regering bewogen door „sociale redenen”, zoals zij zegt. Als de ene arbeider meer zou profiteren dan zijn mede-arbeiders, wordt de regering weekhartig en acht „de sociale rechtvaardigheid” in gevaar. In dat geval acht zij het dan ook beter dat de ondernemers de lonen minder verhogen dan zij zouden kunnen volgens de productiviteitstheorie en is het beter dat zij een grotere winst in eigen zak steken... De minister, die zulke „sociale redenen” heeft en zo zorgvuldig om de „sociale rechtvaardigheid” tussen de arbeiders denkt, de oud-Philips-burgemeester Van Rooy, zal waarschijnlijk van tevoren hebben onderzocht, waar zijn sociale rechtvaardigheid in de praktijk op neer zal komen. En dan zal hij hebben gevonden, dat zij wat de industrie betreft voornamelijk van toepassing is op de chemische industrie en de metaalnijverheid: Unilever, AKU, Shell, scheepsbouw, groot-metaal en Philips — het monopoliekapitaal dus.

Wat de prijzen betreft — de regering zou graag zien, dat ze niet omhoog gingen. Dat heeft zij tenminste enkele malen duidelijk gezegd. Als ze toch stijgen, moet dat aan de minister van Economische Zaken gemeld worden. De prijsstijging zal dan geregistreerd worden, nemen we aan, hoewel zelfs dat niet helemaal zeker schijnt te zijn. Ergere dingen zullen er in ieder geval niet gebeuren als die gestegen prijzen eenmaal bij De Pous te biecht gaan. De christelijk-sociale minister veronderstelt wellicht, dat het de arbeidersvrouwen een hele troost zal zijn, te weten dat men ergens officieel heeft vastgelegd, dat zij minder zullen kunnen kopen voor hetzelfde geld.

Het is natuurlijk ook mogelijk, dat de prijzen gelijk blijven. Het is bijvoorbeeld waarschijnlijk, dat de scheepsbouwondernemers weigeren de prijzen te laten stijgen en een voorbeeldige daad willen stellen in de strijd tegen de kruipende, sluipende inflatie. Zij kunnen trouwens moeilijk anders, want de markt is niet zo best... Maar goed — geen prijsstijging in de scheepsbouw. Het is ook mogelijk dat in een andere bedrijfstak, zeg de textielindustrie, de prijzen zelfs dalen. Per slot van zake gaat deze markt er ook niet op vooruit. Trouwens de hele exportmarkt vertoont in het geheel genomen een prijsdaling. In beide gevallen — prijzen gelijk en prijzen dalende — kan er volgens de loontheorie van de regering-De Quay niet veel van loonsverhoging terecht komen. Regeringsprofessoren in de economie presteren het te beweren, dat het niet nodig is om tot loonsverhoging over te gaan in bedrijfstakken waar de afzetprijzen dalen, omdat prijsdaling vanzelf verhoging van het reële loon betekenen zou... Volgens hen kan de scheepsbouwarbeider moeder de vrouw dus tevreden stellen met het feit dat hij niet meer in zijn loonzakje krijgt, door haar er opmerkzaam op te maken dat het leven goedkoper wordt omdat je je goedkoper een nieuwe oceaanstomer aan kunt schaffen. Moet ze maar minder winkelen bij de kruidenier en meer bij de werven...

Vervolgens staan ondernemers en regering zeer beslist op het standpunt, dat de zgn. rentabiliteit niet in gevaar mag komen. Er zal zorg-

vuldig acht geslagen moeten worden op die rentabiliteit. Wat wil dat zeggen? Heel eenvoudig dat de winst hoog moet zijn, want rentabiliteit wil niet anders zeggen dan winstgevendheid. Dat zou echter te onverbloemd klinken en men acht het dus winstgevender om van rentabiliteit te spreken. Het gaat dus èn om productiviteit èn om rentabiliteit.

Het gaat hier om: „Met de aanduiding van de winst (uit grotere productiviteit) als laatste norm voor de loonpolitiek zien we hier — in het micro-economische vlak (d.w.z. per onderneming. G. V.) — in alle duidelijkheid, dat de productiviteit niet de enige indicatie kan zijn voor de mogelijkheid van een loonsverhoging. Op deze winst is niet alleen van invloed de technische productiviteit, maar ook de prijsbewegingen op in- en verkoopmarkt. Het effect van een gestegen arbeidsproductiviteit kan bijv. door prijsdaling als gevolg van grotere internationale concurrentie worden teniet gedaan. Daarom zal in de gedifferentieerde loonpolitiek de nadruk verschuiven van het begrip productiviteit naar het begrip rentabiliteit, met welk begrip de winstcapaciteit van een onderneming wordt aangegeven.” Zo sprak oud-minister H. H. Wemmers, president-directeur van de Staatsmijnen op een vergadering van het Verbondsbestuur van Protestants-Christelijke Werkgevers op 22 juli j.l.¹⁾ Ondanks het veelvuldig gebruik van het begrip productiviteit blijkt het dus uiteindelijk helemaal niet om de productiviteit te gaan. Al gaat de productiviteit in de scheepsbouw en de textielindustrie dus ook nog zoveel omhoog, de daling van de prijzen op de wereldmarkt veroorlooft de ondernemers om geen gunstige rentabiliteit in hun cijfers tot uiting te laten komen, zelfs als daar sprake van is. Verder zijn er staatsbedrijven, die door een bepaalde inkoop-, prijs- en tarievenpolitiek mee kunnen helpen om de monopolies te verrijken en de tekorten in de rijksbegroting te financieren. Juist in vele van deze bedrijven is sprake van verhoging van productiviteit, werktijd en werktempo, maar dit komt niet in de vorm van gunstige rentabiliteit in de jaarcijfers tot uitdrukking. Volgens De Quaye richtlijnen zou er dus geen loonsverhoging af kunnen. Wat dit in de practijk betekent, daarvan geven bijv. de volgende cijfers betreffende de Nederlandse Spoorwegen enigszins een indruk: het goederenvervoer nam met 3 pct toe, het personenvervoer met 20 pct en het totaal aantal gereden kilometers zelfs met 40 pct in de afgelopen acht jaar, tegelijkertijd daalde het aantal personeelsleden met 10 pct. Maar er is geen sprake van gunstige rentabiliteit. . . .

Alles bij alles genomen komt het hier op neer: als de winst niet toeneemt veroorlooft de rentabiliteit geen loonsverhoging; als de prijzen stijgen komt de productiviteit op de proppen om aan te tonen, dat hier winst is gemaakt die niet meetelt, omdat hij niet uit de productiviteitsverhoging voortkomt; als de productiviteitsvergroting van belang is, komt de gemiddelde nationale productiviteit te voorschijn om ervoor te zorgen, dat deze productiviteitsverhoging niet meetelt voor loonsverhoging. En tenslotte is het dan nog zo, dat alle gegevens voor het vaststellen van productiviteit, rentabiliteit en gemiddelde nationale productiviteit niet ter inzage zijn voor de loontrekkers. . . . Het kapitaal is dus aan alle kanten verzekerd tegen loonsverhogingen, houdt de

¹⁾ De Werkgever, 6 augustus 1959.

vrije hand wat de prijzen betreft en kan er slechts beter van worden. De loontrekker allerminst.

Voor vakbeweging onaanvaardbaar

De richtlijnen voor de vrijere loonvorming van de regering-De Quay staan op papier en papier is geduldig. Of zij werkelijkheid zullen worden staat nog allerminst vast. Toen de huidige minister De Pous nog als secretaris van de protestantse werkgeversorganisatie de vrijere loonvorming bepleitte, moest hij herhaaldelijk erkennen, dat „de realisering van deze nieuwe politiek moeilijk was in verband met de situatie op de arbeidsmarkt”. In de burgerlijke loontheorie kent men namelijk slechts twee methoden om de vrijere loonvorming met kapitaal succes door te voeren: met de dreiging van de werkloosheid of met de „zelfbeheersing van de vakbeweging”. Voor zover minister De Pous dat vergeten mocht zijn, zal hij er wel aan zijn herinnerd door N.V.V.-secretaris Kloos, die in De Vakbeweging van 14 april j.l. schreef: „De machtspositie die de vakbeweging inneemt maakt ons huiverig voor het experiment van de vrijere loonvorming.” Niet alleen de heer Kloos is huiverig voor de loonstrijd, ook de regering, ondernemersorganisaties en een deel van de regeringspers spreken herhaaldelijk over „de gevaarlijke situatie op de arbeidsmarkt” en zijn ongerust over „de omstandigheden rondom de invoering van de vrijere loonvorming”. De druk van de werkloosheid ontbreekt namelijk en de reactie moet dus haar hoop stellen op de „zelfbeheersing van de vakbeweging”. De heer Kloos vindt het karwei maar bar moeilijk en zag zijn taak liever wat gemakkelijker. Maar de ministers De Quay, De Pous en Van Rooy wagen het er op. Ze zijn er zeker van, dat Roemers-Kloos c.s. in ieder geval hun best zullen doen.

De leiding van het N.V.V. baseert zich op dezelfde loontheorie als ondernemers en regering. Deze loontheorie is voor de arbeidersklasse en de vakbeweging onaanvaardbaar. In theorie leidt zij er toe, dat de maatschappelijke positie van de arbeiders niet beter mag worden, in de praktische toepassing ervan zal deze zelfs slechter worden. De vakbeweging is opgericht en wordt door de arbeidersklasse in stand gehouden en verder ontwikkeld om de strijd voor verbetering van de maatschappelijke positie van de arbeiders te voeren. De vakbeweging kan zich dus nooit door de burgerlijke loontheoretische opvattingen laten leiden zonder daardoor in tegenspraak te komen met haar bestaansreden. Zolang de leiding van het N.V.V. zich op de arbeidersvijandige loontheorie van de burgerlijke economie blijft oriënteren, pleegt zij verraad aan de doelstellingen van de vakbeweging.

De arbeidersklasse heeft onder kapitalistische verhoudingen niets te maken met vraagstukken betreffende de productiviteit, de ruimte e.d. Zij krijgt daarover van ondernemerszijde alleen dan iets te horen als het er om gaat de lonen laag te houden en de ontwikkeling van de loonstrijd te belemmeren. Zolang het werkende volk niet kan beschikken over de gehele productie, over het gehele resultaat van haar arbeid, zolang blijft loonstrijd onvermijdelijk, zolang wordt de ruimte voor loonsverhoging bepaald door de krachtsverhoudingen tussen arbeidersklasse en ondernemers. Zolang het de ondernemers zijn, die beslissen

wat er geproduceerd zal worden en in welke hoeveelheid, zolang het de ondernemers zijn die beslissen welke winst er openbaar gemaakt zal worden en hoe de winst besteed zal worden — zolang zijn de problemen van de strijd voor de verhoging van de productiviteit en de verhoging van de winst ook de problemen van de ondernemers. De arbeiders hebben hun handen vol aan de problemen van de strijd voor verhoging van het loon.

Van wetenschappelijk vastgestelde grenzen voor loonsverhoging kan slechts sprake zijn wanneer de productie volgens wetenschappelijke maatstaven wordt georganiseerd en bestuurd. Wetenschappelijke organisatie van de productie houdt echter in afschaffing van de kapitalistische anarchie, afschaffing van de zinloze verspilling van arbeidskracht, intellect en materiaal, die voortvloeit uit de kapitalistische concurrentie. Er kan pas sprake van zijn na de socialistische revolutie.

Werkelijk wetenschappelijke analyse van de lonen in de kapitalistische maatschappij leert, dat de lonen bepaald worden door de strijd tussen loontrekkers en winsttrekkers. De vakorganisaties hebben tot taak de posities van de loontrekkers in deze strijd te versterken en die van de ondernemers en verdere winsttrekkers te verzwakken.

G. VERRIPS.

September 1959.

Verkenningen in de geschiedenis van het NVV (II)

Al in de jaren die aan de oprichting van het NVV in 1906 voorafgingen, is er veel strijd gevoerd tussen het syndicalisme en het reformisme in de vakbeweging.

Het was de tijd, waarin de arbeidersklasse nog zeer moeilijk de juiste weg kon vinden omdat het marxisme nog weinig bekend was en men gevangen was in oude ideeën. Daardoor koos ze zeer gemakkelijk het verkeerde pad.

Syndicalisme

Het (anarcho-) syndicalisme, afgeleid van het Franse woord syndicat (vakvereniging), kent aan de vakbeweging de beslissende rol toe in de strijd van de arbeiders. Het is tegenstander van partijvorming en parlementaire actie en meent, dat de arbeiders door middel van de algemene economische staking, uitgroeiende tot de „sociale revolutie”, aan elke kapitalistische uitbuiting een einde kunnen maken. De algemene economische staking zou er komen door het spontaan uitbreken van steeds meer „directe acties”, die een ketting-reactie zouden veroorzaken en dan het gehele productie-proces zouden platleggen en verlammen. Het enige wat dan nog zou moeten gebeuren, was het overnemen van de maatschappelijke productie door de vakorganisaties. Zij zouden de grondslag vormen van de nieuwe „socialistische” maatschappij, die geen meester en geen knecht zou kennen.

Dit waren de belangrijkste theorieën, die in het in 1893 opgerichte NAS werden beleden.

De verkeerde opvattingen, waarvan de bron gezocht moet worden in een onjuiste beoordeling van het kapitalisme, van het wezen van het opkomende imperialisme en van zijn onderdrukkingsapparaat, de staat, leidden tot evenzovele fouten in de dagelijkse strijd. En ook in de organisatievorm van de vakbeweging, waarmee men die strijd wilde voeren. Het was daarom niet toevallig, dat het NAS in zijn beginperiode een hutspotje werd van vakorganisaties en politieke partijen.

Men had niet door, dat de vakorganisaties in de eerste plaats ten doel hebben de dagelijkse belangen der arbeiders te behartigen. Deze misvatting had in de „directe actie” tot gevolg, dat de economische belangen van de arbeiders werden onderschat en veel meer gekeken werd naar het einddoel: „de sociale revolutie”, die dan, volgens hun verkeerde opvattingen, het socialisme zou brengen.

Was het juist, dat het optreden van de vakbeweging gezien moet worden als een onderdeel van de strijd naar het socialisme, die strijd kan niet slagen als men de eerste beginselen van de vakbeweging niet begrijpt en ook op ander gebied de ene fout op de andere stapelt.

Bij de onjuiste opvattingen van het anarcho-syndicalisme past in dit

verband een opmerking, die ook geldt voor het reformisme. De met deze theorieën besmette arbeiders, zowel in het verleden als op het ogenblik, wensen evenzeer een beter leven als welke arbeider dan ook.

Zij richtten hun organisaties op om zich gemeenschappelijk teweer te kunnen stellen. Zoals we gezien hebben gebeurde dit in de *strijd* en werden de initiatieven tot de oprichting genomen door de beste, meest bewuste arbeiders.

Had niet een staking bij een der Amsterdamse scheepstimmerwerken een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand komen van de sectie der Eerste Internationale? Was dit ook niet het geval geweest met de oprichting van een sigarenmakersbond in 1871?

En hoe snel sloten de textielbonden zich niet aaneen, toen in 1902 de textielabrikant Van Heek een enorme aanval op het bestaanspeil van de arme wevers en spinners inzette en de arbeiders fel terugvloegen? Of welk een enorme toestroom van leden kreeg de spoorwegbond niet in de eerste spoorweg-staking van 1903.

Bij deze zeer willekeurige voorbeelden, die met vele andere kunnen worden aangevuld, noemen we verder de Alg. Ned. Diamantbewerkerbond die in 1894 uit een grote staking voortkwam. Hij was de voorloper van het NVV. Dat reformistische leiders van het slag Henri Polak zich van de leiding van de ANDB meester maakten, doet niets af aan het werkelijke karakter van de vakorganisaties: strijd- en klasseorganen van de arbeiders te zijn! Maar nemen we de draad van ons verhaal weer op.

*

Het in 1893 opgerichte NAS was met de schadelijke stroming van het anarcho-syndicalisme doordrenkt, stelden we in ons eerste artikel vast. Het was een kind van zijn tijd, een loot van het kleinburgerlijke radicalisme.

Het was de richting in de arbeidersbeweging, waartegen de marxisten steeds strijd hebben gevoerd. Lenin legde in de „Linkse stroming, een kinderziekte van het communisme”, de sociale wortels er van bloot.

Hij noemde het een ideologie van kleine bezitters, die onder het kapitalisme aan zware verslechtingen bloot staan, gemakkelijk door extreem revolutionaire stromingen worden aangegrepen en niet in staat zijn consequent, georganiseerd en standvastig te handelen.

In de jaren rondom 1890 kwam de massa der arbeiders rechtstreeks uit de kleine bedrijven voort of was voordien in een of ander „zelfstandig” beroep werkzaam geweest. Als zodanig waren zij zwaar beladen met hun individualistische opvattingen. Groepen arbeiders, die in de langzaam ontwikkelende industrie terecht kwamen, waren van het platteland verdreven landarbeiders, onteigende boertjes en andere bezitloos geworden zelfstandigen. Dat in de jaren 1870 tot 1900 in de 31 grootste gemeenten de bevolking van 1 tot 2 miljoen toenam, moet voor een deel aan deze ontwikkeling worden toegeschreven.

Inplaats van de groeiende arbeidersklasse aanéén te smeden en de vakbeweging open te stellen voor elke arbeider die in loondienst werkt, deed het NAS het tegendeel. Door schijnradicale opvattingen over de „sociale revolutie”, die door de massa niet werden begrepen en die de arbeiders in de jaren tussen 1880 en 1890 al veel teleurstellingen had-

den bezorgd, kreeg het NAS vanaf het begin een zeer smalle basis. Later zou zich dat nog meer wreken. Had het in 1894, 15.700 leden, in 1900 waren het er 13.500 en in 1905 nog slechts 5000. Ook als men rekening houdt met de enorme politieke druk van de reactie, waren het kleine aantallen.

Het NAS voldeed niet aan de voorwaarden van een algemene massa-organisatie, die niet alleen toegankelijk mag zijn voor bepaalde „toon-aangevende” arbeidersgroepen, maar ook voor de meer achtergebleven arbeiders.

„Laat aan de vakbonden”, schreef Lenin, „iedere arbeider deelnemen, die begrip heeft voor de noodzakelijkheid van de aansluiting in de strijd tegen ondernemer en regering” (Verz. Werken, dl. IV).

Wanneer ooit bewezen is, dat het syndicalisme door en door sectarisch is, dan bleek dat wel in de beginjaren van de ontwikkeling van de Nederlandse vakbeweging.

Daar kwam nog iets anders bij. In de NAS-leiding ging men minachting aan de dag leggen voor de „beter betaalde” arbeiders, die zich niet meer zouden bekommeren om het welzijn van hun collega's, de minder betaalden. NAS-bestuurder Van Emmenes schrijft hierover in zijn brochure „Onafhankelijke of moderne vakbeweging:

„Een arbeider, die in goeden doen komt, is zijn vroeger leed gauw vergeten. Zijn hart wordt waterproof voor de ellende van anderen”.

Een man, die dergelijke theorieën verkondigt, moet successen in de strijd bijkans wel vreezen en is kennelijk aanhanger van de onjuiste stelling, dat de arbeider automatisch strijdbaarder wordt als hij het slechter krijgt.

Het enige resultaat zou dan echter zijn een massa paupers, weerloze hongerlijders en gebroken wrakken, die gedoemd zouden zijn ten onder te gaan, zoals Marx eens heeft gezegd.

De NAS-bestuurders verwarden blijkbaar enkele dingen. Het is waar, dat het imperialisme de top van de arbeidersklasse tracht om te kopen, in ruil voor rust en berusting. Het geschiedt uit vrees voor *strijd*.

Maar juist in de grootbedrijven, waar het opkomende industriële kapitalisme die omkoperij het meest nodig had vanwege die rust, ontwikkelden zich de scherpste tegenstellingen, ontstond tegelijkertijd het meest bewuste deel van het proletariaat, dat door strijd hogere lonen afdwong. Dat het opkomende imperialisme onder druk van strijd wel eens bereid was hier en daar concessies te doen, doet niets af aan het feit, dat *alle* arbeiders worden uitgebuit.

Het ontbrak de syndicalistische leiders aan het inzicht, dat de ontwikkeling zou gaan naar steeds grotere industrieën en dat het imperialisme, zodra het de kans schoon zou zien, ook de „beter betaalden” de volle last van de uitbuiting zou laten voelen. Het NAS maakte een kunstmatige scheiding tussen de arbeiders en zou daarmee zijn rijen voor belangrijke, in aantal toenemende groepen uit de groot-industrie afsluiten.

Toen in de jaren rond de eeuwwisseling de reformistische leiders zich wèl met deze arbeiders gingen bemoeien en vele in de NAS-tactiek teleurgestelde, maar overigens strijdbare arbeiders in het NVV samenbrachten, was de reactie van de NAS-leiders: „Ga je gang, wat niet bij elkaar hoort, moet uit elkaar”.

Deze opvatting zou diep in de hoofden van de arbeiders worden gestampt en pas na 1930, toen de CPN zich drastisch met het vakbewegingswerk ging bezighouden, door de communisten met alle macht worden bestreden. Zij stelden zich op het Leninistische standpunt „onvoorwaardelijk daar te werken, waar de massa is” (Linkse stroming, blz. 31).

*

Het kleinburgerlijke radicalisme van de NAS-leiding kwam ook in de stakingen zelf tot uiting. Werden in de „directe acties”, de economische belangen van de arbeiders vaak achtergesteld, én wegens de aanvaarding door de NAS-leiding van de ijzeren loonwet van Lassalle*) én wegens de utopische „sociale revolutie”, ook aan de leiding van de stakingen mankerende alles. De directe actie mocht volgens de NAS-leiders alleen uitgaan van de arbeiders zelf, wat meestal tot gevolg had, dat men achter de strijd aansjokte.

„Alles wat men overdraagt of overlaat aan ... het hoofdbestuur is daarmee (met de directe actie) in strijd”, schreef bestuurder Van Emmenes in die dagen in de brochure „Onafhankelijke of moderne vakbeweging”.

Om misverstand te voorkomen: Natuurlijk is het juist, dat de strijd van anderen op, in de bedrijven en de vakorganisaties, wordt georganiseerd. Weigeren bestuurders van vakorganisaties dit, dan moeten ze hiertoe worden gedwongen, dan moet er in de ledenvergaderingen voor worden opgetreden en moeten er eigen strijdleidingen worden gekozen. Maar nooit mag hierbij de taak en het doel van de vakbeweging uit het oog worden verloren: leiding geven aan de strijd van de arbeiders voor een beter leven en deze in landelijk verband op een steeds hoger peil brengen.

De NAS-opvattingen gingen hier dwars tegen in. De strijd miste elke samenhang en elke leiding, elke voorbereiding en elke organisatie. Het uitschakelen van eigen bestuurders, die notabene zeiden de arbeiders naar de overwinning te willen voeren, was voor het NAS een principewestie en kwam er op neer, dat men ook op dit punt de opgave van de vakorganisaties niet begreep.

Waar de vakbondspolitieke fouten er zo dik op lagen, moesten de organisatorische wel volgen. Onder leiding van syndicalist Cornelissen werd de federatieve opbouw gekozen, wat in dit geval zo opgevat moet worden, dat elke leiding (vanaf een centraal punt) zowel in het NAS

*) Lassalle (1825-1864), Duitse sociaal-democraat, die de stelling verkondigde, dat de totale aan de arbeiders betaalde loonsom een vrijwel onveranderlijke grootheid is, waarvoor de loonhoogte van de individuele arbeider wordt bepaald door het totaal aantal werkkrachten. Zou het loon tijdelijk toch boven deze som stijgen, dan zou het aantal arbeidskrachten ook stijgen en zou hierdoor het individuele loon weer op het oude, lage peil moeten terugvallen. Conclusie: de loonstrijd heeft geen enkele zin.

als in de aangesloten bonden, ontbrak. In het NAS-secretariaat en de algemene vergaderingen hadden de kleine bondjes het voor het zeggen. Ze waren steeds in de meerderheid en hoefden zich aan niemand te storen. Volgens de NAS-opvattingen waren de bestuurders geen figuren, die vakbondspolitiek leiding moesten geven, maar

„boodschappers, klerken, die de contributie moesten boeken, de notulen bijhouden en brieven mogen schrijven”. „Onze organisatie is”, zo zei Van Emmenes in de eerder aangehaalde brochure, „een vereniging van zelfstandige individuen, die zich door niets dan door hun individuele overtuiging laten beheersen. Waar zij een bestuur kiezen, daar belast men dit alleen met de uitvoering van de wil van de leden, daar waar het beslotene niet door allen kan of behoeft te worden uitgevoerd”.

Het kwam er op neer, dat besluiten werden genomen om ze niet uit te voeren, daar de gekozen bestuurders 3e rangs leden waren en dat men de eerste beginselen van organisatie niet begreep.

Voegen we hier korthedshalve nog één wanbegrip aan toe: het afwijzen van elke partijvorming in het maatschappelijke leven en de hieruit voortvloeiende misvatting, dat de vakbeweging niet mocht deelnemen aan parlementaire acties, bv. voor sociale wetgeving.

Het anarchisme „erkende” de staat en zijn organen doodeenvoudig „niet”. Dat ze wél bestonden en men ook van de parlementaire acties gebruik moet maken om de arbeidersbelangen te dienen, wilde er bij de NAS-bestuurders niet in.

Reformisme

Deze en andere fouten moeten voor een groot deel worden toegeschreven als reactie op de houding van reformistische leiders, die in de recht-socialistische partijen het burgerlijk parlementarisme tot de hoogste vorm van „klassenstrijd” verhieven. Door middel van algemeen kiesrecht e.d. zou men tot ontvoogding van de arbeidersklasse kunnen komen, zouden de klassen-tegenstellingen worden afgezwakt, de klassen-strijd getemperd en zou men met allerlei hervormingen het kapitalisme kunnen verbeteren. Vooral in Duitsland hadden de rechtse sociaal-democraten hiervan sterke staaltjes laten zien. Zij predikten de „klassenvrede” en hielden de arbeiders van de strijd voor het socialisme af. Het waren de „herzieners” van het marxisme.

Aan het eind van de vorige eeuw werd dit revisionisme ook in Nederland in de strijd van de arbeiders en in de vakbeweging gebracht.

In het boek „Om de plaats van de Arbeid” van dr De Jong, dat in 1956 ter gelegenheid van het 50-jjarig bestaan van het NVV werd uitgegeven, werden de grondslagen van de nieuwe richting in de vakbeweging als volgt omschreven:

„Een uiterste beperking van het stakingswapen, straffe organisatie, grote macht van het vrijgestelde bestuur, ... geen algemene revolutionaire uitbarsting, maar geleidelijke verbetering van de arbeiderstoestand” (blz. 43).

In hetzelfde boek wordt er meer dan eens gewag van gemaakt, dat

de vakbeweging moet *ingroeien* in de bestaande maatschappij. Een maatschappij die zich rond 1900 en daarna tot een imperialistische zou ontwikkelen, met een toenemende macht van het financierskapitaal en een snelle uitbreiding van de industrie.

Op de golven van deze ontwikkeling groeide de nieuwe richting in de vakbeweging. Het was de periode van een betrekkelijk kalme ontwikkeling in West-Europa, waarin de sociaal-democratie profiteerde van de expansie van het kapitalisme, dat wel in staat was hier en daar concessies te doen om die rust te bevorderen en bij delen van de werkers de indruk ging vestigen dat er betere tijden zouden aanbreken. Door middel van de rooifwinsten uit de koloniën kochten de kapitalisten de topleiding van de arbeidersbeweging om. De tijdelijke concessies, het tot stand komen van een aantal sociale wetten, en uitbreiding van het kiesrecht en andere maatregelen in die jaren gaven de reformistische politiek in zeker opzicht aanzien en vertrouwen.

In de praktijk propageerde het reformisme niet openlijk de klassenvrede, maar een soort „gereguleerde klassenstrijd”, die haar begrenzing vond in het handhaven van het kapitalisme. De reformistische leiders waren er tegen, dat in de vakbeweging het socialistisch bewustzijn werd gebracht en de werkers zich zouden inzetten voor de overwinning op het kapitalistische stelsel.

Een grote rol heeft daarbij Henri Polak van de ANDB, de diamantbewerkerbond, gespeeld. Deze organisatie was wegens de bijzondere positie van de diamantindustrie — vaak hoogconjunctuur; in één stad gevestigd; afgesloten beroep; grote winsten e.d. — snel opgekomen. Deze factoren droegen er toe bij, dat in de komende jaren — hoewel afgewisseld met diepe neergang en ellendige lonen — de diamantbewerker gemiddeld een hoger loon hadden dan de overige arbeiders. Henri Polak, die in Engeland had gewerkt, daar met het reformisme had kennis gemaakt en in de topleiding terecht was gekomen, verkondigde een ieder, dat zijn reformistische theorieën toch maar de beste waren, die zouden de meeste zoden aan de dijk zetten.

De ontwikkeling ging nu vrij snel. De SDAP ging er toe over op vele plaatsen bestuurdersbonden te vestigen, die met de ANDB als „voorlopers” van het NVV werden beschouwd.

Het congres van de SDAP in 1901 nam het besluit „de delen van de arbeidersbeweging te verenigen”, waarmee werd bedoeld, dat al die groepen en bonden, die het niet eens waren met het anarcho-syndicalisme, zich moesten aaneensluiten. De uitvoering ervan kreeg gestalte op 26 februari 1905, toen 15 niet bij het NAS aangesloten bonden hun vertegenwoordigers naar het gebouw van de ANDB stuurden en daar onder voorzitterschap van Henri Polak de grondslag voor de nieuwe organisatie legden. Op 1 januari 1906 volgde de officiële oprichting.

Over de gebeurtenissen in deze jaren zou mr Mok in een in 1947 verschenen boekje „De Vakbeweging” schrijven, dat de ANDB zich er na tien jaar op kon beroemen, dat de bond bijna alles bereikt had, wat te bereiken was en dat er daarna grote stakingen niet meer nodig waren. Dit was al een stapje verder dan in de oproep van de Tweede Internationale van 1891 te Brussel tot uitdrukking was gebracht.

Daarin was gezegd, dat „werkstakingen en boycots een onmisbaar

wapen voor de arbeidersklasse zijn", maar tegelijkertijd werd er nadrukkelijk de waarschuwing aan verbonden, dat de arbeiders er pas na „zorgvuldige overweging" gebruik van moesten maken. De uitleg, die de rechtse leiders hieraan gaven, was: staakt niet of staakt zo weinig mogelijk.

Het reformisme bracht Henri Polak bij een grote Twentse textielstaking in 1906, toen duizenden arbeiders waren uitgesloten en het bestuur van de „Eendracht" voordien niet van de staking op de hoogte was gebracht, tot de volgende uitspraak:

„Het middel nu, het enige, dat in gevallen als het Enschedese moet worden toegepast is, dat overal waar uitsluiting het gevolg der staking kan zijn, de organisatie zorgt, dat de plaatsen der stakers door anderen worden ingenomen" (ontleend aan dr De Jong-blz 107).

In plaats van zich aan het hoofd van de strijd te stellen, de arbeiders van advies te dienen en uiteen te zetten, hoe de strijd tot een succesvol einde kon worden gebracht, werd opgeroepen tot onderkruiperij. De reformistische leiders konden toen deze houding aannemen, omdat de Nederlandse arbeiders zich nog goed herinnerden de nederlaag van de tweede spoorwegstaking van 1903, toen door verraad van rechtse leiders duizenden mensen waren ontslagen. Deze leiders hadden handig gebruik gemaakt van de ernstige fouten van de anarcho-syndicalisten, die na de eerste succesvolle spoorweg-staking van 1903 meenden, dat de „sociale revolutie" was aangebroken. De reformisten hadden de fouten en de gevolgen ervan met alle middelen tegen de anarcho-syndicalisten uitgespeeld.

GROEI DOOR STRIJD

Na het voorgaande dringt de vraag zich op, waarom het NVV na zijn oprichting in 1906 zo snel groeide. Begonnen met ruim 18.000 leden (waarvan 7000 in de ANDB), was de organisatie acht jaar later met 85.000 leden al aardig uit de kluiten gewassen. In dezelfde jaren had het NAS, met 3500 (!) leden in 1910, het in 1914 niet verder kunnen brengen dan 9700.

Het ontstaan en de groei van het NVV kunnen moeilijk verklaard worden uit de strijd tegen het syndicalisme. Ook al speelde dit het reformisme in de hand en wierp het bij de arbeiders steeds meer weerstand op, op zichzelf kon het niet de oorzaak zijn, dat de arbeiders er toe overgingen een organisatie op te richten met, zoals we zullen zien, een betere grondslag, evenmin mag de oorzaak gezocht worden in de verkeerde opvattingen van de reformistische leiders.

Oproepen van Polak cs om stakingen te breken, ontmoetten veel verzet onder de arbeiders en „waren ook voor eigen mensen niet gemakkelijk te verteren", zoals dr De Jong zegt. „Van alle zijden steeg de verontwaardiging op", voegt hij er aan toe.

Er waren dus andere, beslissende factoren, die in die jaren het begin van een massale vakbeweging deden ontstaan. Het NVV was geen spikplinternieuwe organisatie, die op een bepaald ogenblik plotseling daar was, maar zij kwam voort uit de oude beweging. Uit zeer strijdbare bonden, die allang voor de officiële oprichting van het NVV tot stand

waren gekomen, maar die óf zich van het NAS hadden afgescheiden óf nooit bij deze federatie aangesloten waren geweest.

Deze vele jaren durende strijd tegen het syndicalisme en het ontstaan van de moderne vakbeweging hadden hun grondslag in de opkomst van de groot-industrie.

Het zich ontwikkelende moderne kapitalisme plaatste de arbeidersbeweging voor vele nieuwe opgaven. Het voerde nieuwe productiemiddelen in, dreef steeds grotere aantallen arbeiders in grotere bedrijven bijeen en verlaagde hen tot „eeuwige” loontrekkers.

Het leidde tot concentratie in het bedrijfsleven. De macht van het financierskapitaal in staat en maatschappij nam toe. Nieuwe wegen voor handel en verkeer, beantwoordend aan de behoeften van de industrie, verbraken de afgeslotenheid van vele gebieden. Kortom het opkomende moderne kapitalisme schiep geheel andere omstandigheden.

Tegen de zich aaneensluitende kapitalistische klasse, die er toe overging zich steviger in werkgeversverenigingen te organiseren, was het vrijwel niet meer mogelijk met groot succes te strijden op plaatselijke schaal. En ze duldde dat ook niet. Bekend uit die jaren is bijvoorbeeld de strijd in Twente, waar de textielabrikanten zich als één man op de arbeiders wierpen en niets nalieten om de organisaties te vernietigen. De strijd om de vraag „federatie” of „centralisatie” kreeg in die jaren een actuele betekenis. Het was duidelijk, dat de NAS-tactiek van federatief optreden, zonder landelijk verband, in deze omstandigheden ten dode was opgeschreven.

Laten we voor de duidelijkheid van ons betoog voor een ogenblik de zeer schadelijke reformistische politiek buiten beschouwing, dan konden de arbeiders en bestaande bonden en bondjes weinig bezwaar hebben tegen de gepropageerde organisatie-vormen van de nieuwe vakbeweging.

De toekomstige NVV-oprichters kwamen op voor meer gecentraliseerd organisme, waar de „democratie op zijn eigen gebied” voorwaarde voor zijn levensvatbaarheid was en waarin alle genomen besluiten lyaal moesten worden uitgevoerd.

Men was verder voorstander van vrijgestelde bestuurders, die zich geheel aan het vakbewegingswerk konden wijden. Men was tegenstander van de belachelijk lage contributie van het NAS, die het onmogelijk maakte serieus een goed vakbondsapparaat op te bouwen.

Men kwam op voor gecentraliseerde weerstandskassen per bond om in geval van staking te kunnen ondersteunen.

Dit alles zag er heel wat beter uit dan het anarchistische gedoe, dat in feite elke vorm van organisatie voortdurend ondergroef.

De nieuwe organisatie-vorm sloeg aan bij de industrie-arbeiders die krachtens hun maatschappelijke positie in het bedrijf begrip begonnen te krijgen voor organisatie en leiding. (Een heel andere zaak is natuurlijk of men een dergelijke organisatie op de juiste wijze gebruikt). De nieuwe centralistische organisatie-vorm met een landelijke grondslag, was een beter op de strijd afgestemd wapen, beter aangepast aan de ontwikkeling van het kapitalisme, waartegen men die strijd moest voeren. *En die strijd werd gevoerd!*

Het reformisme mocht dan, hoewel vaak op een zeer voorzichtige

wijze, de klassenvrede prediken, de ontwikkeling van die strijd en daarmee van het NVV ging voort ondanks de theorieën van Polak cs. De praktijk was ook hier sterker dan de leer.

Anders gezegd: het moderne kapitalisme kende geen pardon. De hier en daar afgedwongen tegemoetkomingen en het tot stand komen van enkele sociale wetten, konden de scherpe kanten van het kapitalisme niet afslijpen. Integendeel. Met de opkomst van de grootindustrie verscherpten de tegenstellingen tussen arbeid en kapitaal zich.

Het aantal aangeslagenen in de vermogensbelasting nam van 78.000 in 1894 tot 88.000 in 1904 toe. Hun vermogen van 5400 miljoen tot 6200 miljoen gulden. Het in naamloze vennootschappen gestorte kapitaal steeg van f 334 miljoen in 1880 tot f 1469 miljoen in 1907.

In de fabrieken en werkplaatsen daarentegen heersten vaak vreselijke toestanden. De patroons, in een felle concurrentiestrijd gewikkeld om in de nieuwe verhoudingen een plaatsje onder het kapitalistische zonnetje te veroveren, gingen er massaal toe over vrouwen en kinderen in de industrie te werk te stellen. En dan natuurlijk tegen zeer slechte lonen, omdat zoals een inspecteur van de Arbeidsinspectie in Brabant in 1901 van mening was

„de nieuwe machines voor hun behandeling zo weinig vakkennis eisen, dat enige opleiding van de jeugdige arbeiders schier overbodig is”.

In 1899 waren er 36.000 kinderen, die in fabrieken of werkplaatsen werkten (landbouw, winkelbedrijven en dergelijke niet meegerekend).

Vroeger, vóór de opkomst van het moderne kapitalisme, waren de arbeidstoestanden ook verschrikkelijk slecht geweest. Toen waren het echter arbeiders, die voortkwamen uit de kleine werkplaatsen, vaak in een solidaire verhouding tot hun baas stonden, wel eens de kans kregen van „gezel” tot meester op te klimmen of zelfstandig te worden, een gedeelte van het jaar voor zich zelf konden werken, enz. enz.

Nu waren het arbeiders, die in toenemende mate in de groot-industrie terecht kwamen, daar hun klasse-genoten leerden kennen, geen persoonlijke relatie met de grote ondernemer hadden, geen enkel vooruitzicht hadden onder het kapitalisme ooit zelf „zelfstandige” te worden, etc. Deze arbeiders begonnen zich bewust te worden van de tegenstellingen der klassen. Bij hen rijpte het bewustzijn, dat hun loonarbeid de bron was van de rijkdom, waaruit de industriëel en kapitalist naar hartelust putten. Uit dit bewustzijn groeide en ontwikkelde zich de moderne vakbeweging. Het klasse-besef, dat Domela Nieuwenhuis in vroegere jaren met zijn vurige strijdoproepen in de arbeidersklasse had gebracht, schoot zaad onder de nieuwe verhoudingen. Wellicht zegt het iets, dat in 1909 58 pct van het totaal aantal georganiseerde arbeiders te vinden was in de *industrie*-provincies Noord- en Zuid-Holland. Ook hieruit spreekt de nieuwe gedaante van de vakbeweging.

*

De leden van de bonden en andere arbeiders wierpen zich met groot elan in de strijd. Ze behoedden het NVV voor verval, nog voordat het goed en wel tot ontwikkeling was gekomen. Ze hadden het NAS de rug niet toegekeerd om de strijd af te zweren, maar zagen in het

NVV de organisatie, die hun een beter levenspeil zou brengen. Ook door middel van de staking. Of beter gezegd, vooral door de strijd, maar dan op een betere wijze dan het NAS deed. Voor de massa der arbeiders en voor de al enkele jaren bestaande bonden was dit de juiste maatstaf, die aangelegd werd bij het beoordelen van het bestaansrecht der vakbeweging. En zo dachten ook een aantal NVV-bestuurders er over.

Uit dit alles valt het vooral te verklaren, dat in de eerste jaren van het NVV driekwart van het aantal stakingen onder vakbondsleiding werden gevoerd, zoals drs De Jong op blz. 105 van het eerder aangehaalde boek schrijft.

„Voor het grote publiek waren de stakingen de duidelijkste uiting van het optreden der vakbeweging. Ze waren vrijwel nooit van de lucht... Lang niet alle strijd werd onder vakbondsleiding gevoerd, niet alle door vakorganisaties gevoerde stakingen droegen bovendien de goedkeuring van het NVV weg”.

Hij vervolgt dan met mee te delen, dat in de eerste acht jaren van het bestaan van het NVV 75 pct van de stakingen onder vakbondsleiding stonden.

„De totale aantallen variëren van 146 tot 427 per jaar. Bezien we de uitslag van de driekwart, die onder vakbondsleiding stond, dan blijkt dat in de jaren 1906 tot 1910 68 pct daarvan geheel of ten dele gunstig voor de arbeiders verlopen is”, aldus drs De Jong.

Zelfs de meest verwoede reformistische leiders moesten de strijd als een reëel feit erkennen en door de wil van de arbeiders er hun goedkeuring en hun steun aan geven. Dat bleek ook uit de stakingsuitkeringen. Henri Polak bv. mocht denken, dat het bestaan van weerstandskassen de ondernemers zoveel ontzag zou inboezemen dat op den duur van veel strijd zou kunnen worden afgezien, de arbeiders en de bonden dachten er anders over: de weerstandskas *gebruiken*, als dit nodig was. Duizenden en duizenden guldens werden jaarlijks uitgeteerd: In 1907, f 30.000, in 1910 f 31.000, in 1913 f 366.000, in 1914 f 167.000. Flinke bedragen als men er rekening mee houdt, dat de geldswaarde toen heel anders was dan nu, dat hier de uitkeringen van de ANDB nog bij moeten worden geteld en dat vele stakingen uit „steunlijsten” werden gefinancierd.

Drs De Jong wijst er in zijn boek enkele malen op, dat ook acties gevoerd zijn voor rekening van plaatselijke bestuurdersbonden. Hij herinnert er verder aan (blz. 104), dat Wibaut en andere politici met Polak cs van mening verschilden over „het ingroeien van de vakbeweging” in het kapitalisme. Ook binnen de SDAP waren er op dit punt tegenstellingen, die later met andere meningsverschillen zouden leiden tot een breuk in de SDAP. Al deze feiten, de onder leiding van het NVV gevoerde stakingen, de verstrekte stakingsuitkeringen etc., toonden onomstotelijk het strijd- en klassekarakter van de organisatie aan, hoe graag Polak cs. ook anders wilden.

In het derde en laatste artikel van deze serie zullen we verder op de strijd van het NVV in de loop der jaren ingaan.

A. BLOKZIJL

De buitenlandse „hulp” van het Amerikaanse imperialisme

Amerikaanse buitenlandse „hulp” is een vorm van brutale plundering van de ontvangende landen. Meestal is het voor de ontvangende landen onmogelijk om zichzelf uit het moeras te bevrijden.

Om militaire „hulp” van de Verenigde Staten te krijgen, moeten de ontvangende landen een enorm bedrag aan militaire uitgaven opbrengen voor de militarisatie en bedragen beschikbaar stellen die enige malen groter zijn dan de hoeveelheid Amerikaanse „hulp” voor verhoging van de bewapening. Van 1950 tot 1958 bedroeg de militaire „hulp” die door de Verenigde Staten aan hun geallieerden gegeven werd 20.500 miljoen dollar, terwijl de militaire uitgaven van hun „geallieerden” 130.000 miljoen bedroegen.¹⁾

In 1952 kreeg Groot-Brittannië Amerikaanse militaire „hulp” tot een bedrag van 160 miljoen dollar maar zijn eigen militaire uitgaven waren meer dan 3.800 miljoen dollar. De Amerikaanse militaire „hulp” maakte slechts 4,2 pct van de Britse militaire uitgaven uit.

De militaire uitgaven van Frankrijk in 1952 waren zeven maal zo hoog als de Amerikaanse militaire „hulp”, die het land ontving. Dit legde niet alleen een zware last op deze landen. Maar, als resultaat van de militarisering van hun economie, werd de produktie voor de civiele consumptie en de exporthandel zo ongunstig beïnvloed, dat hun nationale economie als geheel ontwricht werd. Van 1946 tot 1952 bedroeg het tekort op de buitenlandse handel van de West-Europese landen gemiddeld 6.500 miljoen dollar per jaar, dat wil zeggen een totaal van 40.000 miljoen dollar in zes jaar. Het resultaat was: een uit de hand gelopen inflatie, devaluatie van de munt, drastische verlaging van de reserves van buitenlandse valuta en snel stijgende kosten van levensonderhoud.

De Amerikaanse militaire „hulp” heeft een nog zwaardere last op de onder-ontwikkelde landen gelegd. Bijvoorbeeld kreeg Thailand van oktober 1950 tot juni 1957 Amerikaanse militaire „hulp” tot een bedrag van 274,6 miljoen dollar, en 137,3 miljoen economische hulp, in totaal 411,9 miljoen. Maar de directe militaire uitgaven van Thailand bedroegen alleen al 720 miljoen dollar gedurende de periode 1950—1957 of 1,75 maal zo veel als het totale bedrag aan Amerikaanse „hulp”.

In maart 1959 had het bedrag aan Amerikaanse militaire „hulp” die aan Pakistan verleend was, de 235 miljoen bereikt. Maar Pakistans militaire uitgaven bedroegen alleen in 1958 al 170 miljoen dollar. De „Christian Science Monitor” schreef: „Echter, zelfs wanneer Pakistan binnen korte tijd voldoende voedsel voor zichzelf kan produceren, moet het nog voor lange tijd afhankelijk blijven van de Amerikaanse hulp. Een voorname reden hiervoor zijn de schrikbarende hoge kosten van zijn

¹⁾ Eisenhowers boodschap aan het Amerikaanse Congres over het programma voor „Wederzijdse Veiligheid” 28 januari 1959.

strijdkrachten. Afgezien van de directe Amerikaanse hulp, slokt deze ieder jaar niet minder dan 69 pct van de Pakistaanse begroting op”.

Maar de rampen in de ontvangende landen gaan hier nog ver boven uit. Als resultaat van de dumping van Amerikaanse goederen is hun industriële en agrarische produktie snel achteruit gegaan. Van maart 1948 tot juni 1957 bedroeg de totale waarde van de niet-militaire goederen die in het kader van de Amerikaanse buitenlandse „hulp” uitgevoerd werden 17.100 miljoen dollar. Hiervan was meer dan 6.100 miljoen dollar aan grondstoffen en niet-afgewerkte produkten; granen en meststoffen 5.000 miljoen dollar; en brandstoffen 2.300 miljoen dollar; terwijl machines en vervoermiddelen samen slechts een waarde van 2.800 miljoen dollar hadden. Dat betekent, dat meer dan vijf zesde deel uit consumptiegoederen bestond. Het aandeel van de landbouw-over-schotten in de verbruiksgoederen, die door de Verenigde Staten uitgevoerd worden, is van jaar tot jaar gestegen. Het was een achtste in 1955, een vijfde in 1956 en de helft in 1957.

Ernstige schade toegebracht

De dumping van de agrarische produkten en andere consumptiegoederen door de Verenigde Staten, heeft de landen die de „hulp” ontvangen, aan uitbuiting en slavernij blootgesteld en heeft ernstige schade toegebracht aan hun agrarische en industriële produktie. De landen die altijd afhankelijk waren van de export van agrarische produkten, ondervinden een voortdurende daling van deze export.

In Zuid-Korea is de jaarlijkse opbrengst van voedingsgranen nu een derde minder dan vòòr de Amerikaanse bezetting. De voornaamste afzetmarkten van rijstproducerende landen als Birma en Thailand zijn ook door de Verenigde Staten veroverd.

Sinds Thailand in 1950 voor het eerst Amerikaanse „hulp” kreeg is zijn rijst-export met meer dan 25 pct gedaald, de export van hout met 30 pct en van tabak met 50 pct. Naar mate Amerikaanse buitenlandse „hulp”-goederen in deze landen gedumpt worden gaat de industriële produktie achteruit. Drie kwart van de textiel fabrieken in Thailand zijn gesloten.

De industriële produktie in Zuid-Korea is nu niet de helft van wat het onder de Japanse koloniale overheersing was, en het aantal werklozen en gedeeltelijk werklozen is gestegen tot 6.600.000.

Washington heeft zijn „hulp” ook gebruikt als middel tot politieke chantage van de ontvangende landen. Door middel van dergelijke „hulp” heeft het de machtsgreep van reactionaire groeperingen in een aantal ontvangende landen gesteund en hen opgekweekt tot marionetten van de Verenigde Staten. De gebeurtenissen in Iran, waarvan Nelson Rockefeller en anderen de geestelijke vader zijn, waren hier een voorbeeld van. In 1952, toen premier Mohammed Mossadegh een politiek ging voeren die onafhankelijk was van de Verenigde Staten, zette Washington zijn „hulp” aan Iran stop en bewerkstelligde de omverwerping van de regering-Mossadegh. Na de omverwerping van de regering-Mossadegh gaven de Verenigde Staten hun steun aan de pro-Amerikaanse regering Zahedi in de vorm van Amerikaanse „hulp”. Op deze

wijze kregen zij niet alleen oliebelangen, maar dwongen Iran ook zich aan te sluiten bij het Bagdadpact.

In 1953 maakten de Verenigde Staten gebruik van het tekort aan voedsel in Pakistan. Zij weigerden de Nazimuddin-regering die toen aan het bewind was, te helpen en wroetten in het geheim om Mohammed Ali aan de macht te brengen. Zodra dit doel bereikt was gaven de Verenigde Staten de regering Ali een miljoen ton graan en verhoogden de Amerikaanse „hulp” ook op andere wijze. Het jaar daarop sloot Pakistan zich aan bij de SEATO.

Kortom, de zogenaamde buitenlandse „hulp” van de Verenigde Staten „helpt” de ontvangers alleen in naam, maar doet hen in de praktijk kwaad. Voor de Verenigde Staten zelf echter is dergelijke „hulp” een enorm voordelige zaak. Het Amerikaanse tijdschrift *Fortune* snoefde in februari 1957: „De Verenigde Staten hebben de hand gehad in de vorming en afzetting van verscheidene regeringen sinds de Tweede Wereldoorlog. Amerikaanse ambassadeurs regeren tegenwoordig meer landen dan ooit officieel bekend zal worden. Door middel van de U.S.I.A. (voorlichtingsbureau), werken de Amerikanen niet alleen aan het maken van „vrienden”, maar ook om de collectieve en individuele geesten van miljoenen om te vormen in het belang van Amerika. Officieel en on-officieel werken de Amerikanen in de gehele wereld aan de opbouw van anti-communistische vakverenigingen en de vernietiging van pro-communistische bonden. Zij instrueren en besturen indirect buitenlandse legers. Zij beheren en dragen buitenlandse economieën”.

Dit citaat geeft in een notedop de ambities en doeleinden weer van de Amerikaanse monopoliekapitalisten.

Uitwerking in Europa

Angezien het doel van de Amerikaanse buitenlandse „hulp” is om de gehele kapitalistische wereld onder controle te krijgen, zijn zijn deelgenoten in West-Europa en in de eerste plaats Engeland, onvermijdelijk zijn slachtoffers.

Tien jaar zijn verstreken sinds Engeland een militaire basis werd onder Amerikaanse bezetting.

In 1948 drong Washington, gebruik makende van het Marshall-plan en de, door de Verenigde Staten veroorzaakte spanningen in Berlijn, een geheim verdrag op aan de Britse Labour regering, om Amerikaanse B-29's met atoombewapening en luchtmacht personeel in Engeland te stationeren.

Sindsdien is het Britse imperialisme dat andere landen placht te overeren, het slachtoffer geworden van zijn betrekkingen met de Verenigde Staten. Tegen het eind van 1956 hadden de Verenigde Staten 34 militaire bases en 50.000 man militair personeel in Engeland. De Amerikaanse bommenwerper-squadrons, die in Engeland gestationeerd zijn, maken dikwijls patrouillevluchten, geladen met atoombommen en brengen daarmee de veiligheid van Engeland ernstig in gevaar. Daarenboven dwongen de Verenigde Staten Engeland 40 pct bij te dragen in de uitgaven voor het bouwen en in stand houden van de bases voor de Amerikaanse bommenwerpers. In februari 1958 tekende Engeland een overeenkomst met de Verenigde Staten over bases voor geleide pro-

jectielen. Vijf Amerikaanse bases voor geleide projectielen moesten aangelegd worden in East Anglia; de kosten hiervan moesten door Engeland gedragen worden. Zo heeft Engeland zijn rol van „vliegdekschip, dat niet tot zinken gebracht kan worden” verwisseld voor die van „basis voor geleide projectielen, die bloot staat aan vernietiging”.

De Amerikaanse monopolie-kapitalisten zijn in feite de bazen geworden van de Engelse industriële kapitalisten. Washington steekt zijn neus in de economische plannen en de politiek van de Britse schatkist. In 1949 dwongen de Verenigde Staten Engeland openlijk het pond sterling te devalueren om daardoor de uitbreiding van de Amerikaanse financiële macht te verzekeren. De schulden van Engeland aan de Verenigde Staten belopen meer dan 80 pct van al zijn buitenlandse verplichtingen. Aan het eind van 1958 bedroeg de schuld van Engeland aan de Verenigde Staten in het geheel 4.650 miljoen dollar, de verschuldigde rente niet inbegrepen.

Alleen in 1957, na de mislukking van de agressieve oorlog tegen Egypte, leende Engeland 1.100 miljoen dollar van de Verenigde Staten. Het zal waarschijnlijk lange tijd duren voordat de schulden afgelost zijn.

In de na-oorlogse strijd om de herverdeling van de kapitalistische wereld zijn de Amerikaanse imperialisten natuurlijk verlangend om de koloniën en de economisch onder-ontwikkelde landen in te rekenen. Maar dat is slechts een onderdeel van de geschiedenis. Het Amerikaanse imperialisme tracht ook de verslagen imperialistische rijken, Duitsland, Italië en Japan, te overheersen en imperialistische landen als Engeland, Frankrijk en Nederland, die al in de Tweede Wereldoorlog geleden hadden, verder te verzwakken, hun over de wereld verspreide steunpunten te veroveren, hun hegemonie aan te tasten en zelfs deze landen zelf onder controle te krijgen. Het verkrijgen van controle over deze landen met hun hoog ontwikkelde industrie zal gunstige voorwaarden scheppen voor de Verenigde Staten om door te dringen in hun koloniën. Slechts op deze wijze kan hun wens, de gehele kapitalistische wereld te monopoliseren, vervuld worden.

De oude koloniale rijken, Frankrijk en Engeland in de eerste plaats, hebben getracht te voorkomen dat de Verenigde Staten binnendringen in hun koloniën en invloedssferen en zij hebben zich hiertegen hevig verzet. Toch hebben de Verenigde Staten in vele gebieden de overhand gekregen.

Engeland bijvoorbeeld heeft getracht zijn eigen „hulp” programma, het Colombo-plan, te gebruiken om de Amerikaanse expansie in Zuid- en Zuid-Oost Azië tegen te gaan, maar vergeefs. Aangezien de Verenigde Staten deelnamen aan het Colombo-plan is het in de praktijk een instrument geworden, om het doordringen van de Verenigde Staten in het Oosten te vergemakkelijken.

Frankrijks investeringen in zijn koloniën in de jaren na de oorlog kwamen hoofdzakelijk tot stand door de „hulp” van Amerika. Gedurende de Indo-Chinese oorlog maakte Frankrijk een uitgebreid gebruik van de militaire en technische „hulp” van Amerika. Tegenwoordig is het doel van de Verenigde Staten bij het verlenen van „hulp” aan het regiem in Zuid-Vietnam, Frankrijk te verdringen en de politieke en economische positie van de Verenigde Staten daar te consolideren. Ook maakt Frankrijk weer een uitgebreid gebruik van de militaire en tech-

nische „hulp” van Amerika, om de smerige oorlog in Algerije te kunnen voortzetten.

Amerikaanse export van kapitaal

Een van de karakteristieke eigenschappen van het kapitalisme is export van kapitaal. De buitenlandse „hulp” van de Verenigde Staten, op zich zelf een speciale soort van kapitaal-export, opent ook de gelegenheid voor de Amerikaanse ondernemingen om geweldige hoeveelheden kapitaal te exporteren. Voor de Tweede Wereldoorlog bedroegen Englands investeringen in de landen overzee 23.000 miljoen dollar tegen 11.000 miljoen van de Verenigde Staten. In 1957 waren de Amerikaanse overzeese investeringen echter tot 37.000 miljoen dollar gestegen, meer dan het dubbele van Englands 18.000 miljoen. Dit verschil blijft toenemen. Binnen het Britse gemenebest waren in 1950 de investeringen van Engeland nog 20 pct hoger dan die van de Verenigde Staten, maar nu zijn de cijfers voor de twee landen gelijk. Directe investeringen van Amerikaans particulier kapitaal in Engeland bereikten tegen het einde van 1957 de som van 1890 miljoen dollar. Engeland staat nu no. 3 op de lijst van landen met de grootste Amerikaanse particuliere investeringen.

Een typisch voorbeeld voor de wijze waarop de Verenigde Staten hun kolonialistische uitbuiting door de uitvoer van kapitaal bewerkstelligen is Latijn-Amerika. Voor 80 pct stammen de buitenlandse investeringen in Latijn-Amerika uit de Verenigde Staten. 35 pct van alle buitenlandse investeringen van Amerikaanse ondernemingen bevinden zich in dit werelddeel. Amerikaanse monopoliekapitalisten beslissen in het economische leven van verschillende Latijn-Amerikaanse landen, monopoliseren de helft van hun buitenlandse handel; dwingen hen als leveranciers op te treden van een klein aantal grondstoffen, zodat zij afhankelijk blijven van de Verenigde Staten en zich moeten neerleggen bij een maximum van uitbuiting. In de laatste twee jaren hebben de Verenigde Staten ook de last van hun economische crisis afgeschoven op Latijn-Amerika. Terwijl de Verenigde Staten hun export van kapitaal en goederen naar Latijn-Amerika vergroot hebben, hebben ze hun eigen tariefmuren verhoogd, hun invoer van grondstoffen verlaagd en hun prijzen nog verder doen dalen. Als resultaat hiervan is de ongunstige handelsbalans van alle Latijn-Amerikaanse staten snel nog ongunstiger geworden, de industriële en landbouwproductie zijn gedaald, een groot aantal bedrijven is gesloten en de economische en financiële toestand is ernstig verslechterd. In 1958 bedroegen de buitenlandse schulden van zeven Latijn-Amerikaanse landen, Argentinië en Brazilië inbegrepen, meer dan 5.700 miljoen dollar. Alleen in 1958 stegen de kosten van levensonderhoud met 45 pct in Argentinië en met 30 pct in Brazilië.

Het Amerikaanse monopoliekapitaal blijft particuliere investeringen in het buitenland aanmoedigen. De Verenigde Staten zijn van plan om hun overzeese particuliere investeringen van 37.000 miljoen dollar in 1957 binnen tien jaar tot 70.000 miljoen dollar op te voeren, waarbij de nadruk gelegd zal worden op de Aziatisch-Afrikaanse gebieden.

Verschuiving van het zwaartepunt

HET zwaartepunt van de Amerikaanse buitenlandse „hulp”, nauw verbonden als zij is met de ontplooiing van zijn agressieve politiek, varieert van periode tot periode en van land tot land. Gedurende en vooral na de Amerikaanse agressieoorlog tegen Korea, werd het zwaartepunt verschoven van West-Europa naar de Aziatisch-Afrikaanse gebieden. Als we 1956 vergelijken met 1950, zien we grote veranderingen in de mate van Amerikaanse „hulp” voor wat betreft de aardrijkskundige verdeling. Zij steeg van 5 pct tot 46 pct in het Verre Oosten en het gebied van de Grote Oceaan, van 16 pct tot 27 pct in het Midden-Oosten, terwijl zij daalde van 79 pct tot 27 pct in West-Europa.

In de laatste jaren is de Amerikaanse „hulp” aan West-Europa steeds kleiner geworden. Sinds 1955 heeft West-Europa van de Verenigde Staten in het geheel geen „steun voor verdediging” gekregen en de directe militaire „hulp” is ook belangrijk verminderd. Wat de Verenigde Staten tegenwoordig doen met betrekking tot de landen van de NAVO, is voornamelijk hen moderne wapens leveren en hen behandelen als voornaamste markten voor de Amerikaanse monopolie-kapitalisten van de bewapeningsindustrie. De Aziatisch-Afrikaanse landen die deel uitmaken van militaire blokken, worden door de Verenigde Staten beschouwd als „aan de haak geslagen vis” en krijgen daarom alleen militaire goederen toegewezen. Als het gaat om economische en technische „hulp” voor deze landen zijn de Verenigde Staten erg gierig. Dit werd zeer duidelijk gemaakt door Nelson Rockefeller in zijn vertrouwelijke brief van januari 1956 aan Eisenhower. Rockefeller zei over deze groep landen: „In dit geval kunnen de subsidies aan de regeringen en credieten hoofdzakelijk de vorm aannemen van militaire toewijzingen. De vis die al aan de haak geslagen is heeft geen aas meer nodig”. Als de een of andere soort „economische hulp” gegeven wordt „moeten we slechts zoveel geven als nodig is om geschikte regeringen in het zadel te houden en alle vijandige oppositie-elementen tegen te houden”.

Daarom wees Amerika, toen Turkije Amerikaanse leningen wilde gebruiken voor de ontwikkeling van zijn eigen industrie, het Turkse verzoek af. Pakistans poging om jutefabrieken te bouwen alsmede ijzer en staalbedrijven, werd eveneens door de Amerikaanse „raadgevers” onmogelijk gemaakt.

De Verenigde Staten hebben getracht sommige neutrale landen met hun buitenlandse „hulp” te vangen. De voornaamste inhoud van de zogenaamde „new look” (nieuwestijl) in de Amerikaanse buitenlandse „hulp”, die in juli 1957 werd ingevoerd, was dat „militaire hulp” en „economische hulp” gescheiden werden. Hierbij werd de eerste geplaatst onder het hoofd van toewijzingen voor de verdediging, die gecontroleerd worden door het Amerikaanse Ministerie van Verdediging, met het doel dit soort „hulp” nauw te verbinden met de strategie en bewapeningsprogramma's van de Verenigde Staten. Deze manoeuvre heeft nog een ander doel: om de Amerikaanse poging te vergemakkelijken om de neutrale landen te misleiden. Dit werd ook volkomen duidelijk gemaakt in Rockefeller's vertrouwelijke brief aan Eisenhower. Hij zei: „In dit geval (sprekende over die landen die een neutralistische politiek volgen of daartoe neigen) moet de voornaamste nadruk bij de

economische hulp, voor zover het regeringssubsidies en credieten betreft, gelegd worden op het scheppen van dusdanige voorwaarden dat de door ons geschapen economische verhoudingen deze landen er toe brengen, om zich aan te sluiten bij militaire pacten en bondgenootschappen die door ons geïnspireerd worden. . . . Door deze middelen kunnen wij hopen de buitenlandse politiek van deze landen in een meer gewenste richting te leiden. Wanneer we particuliere investeringen in deze landen aanmoedigen, moet steun gegeven worden aan die groepen of individuele personen die tegen de tegenwoordige regimes zijn. Zo moeten we de basis leggen voor de oriëntatie van de politiek van deze landen in een gezondere richting. Het belangrijkste lid van deze tweede groep is natuurlijk India”.

„Hulp” wekt weerstand op

Aangezien de Amerikaanse „hulp” ten doel heeft de kapitalistische wereld te overheersen, leidt zij onvermijdelijk tot precies het tegenovergestelde van wat de Amerikaanse agressors wensten: zij heeft tot ontstaan van een anti-Amerikaanse kracht veroorzaakt die van dag tot dag sterker wordt. Amerikaanse „hulp” zelf is een heel goede leermeester door het negatieve voorbeeld. Waar de Amerikaanse „hulp” ook heengaat, beginnen het volk en zelfs officiële kringen zich uit eigen bittere ondervinding geleidelijk bewust te worden van de agressieve aard van de Amerikaanse imperialisten.

In West-Europa leidde het „Marshall-plan” niet tot „Europees herstel” maar in plaats daarvan, tot gemilitariseerde economieën, de achteruitgang van de vredesindustrieën, enorme tekorten in de regeringsbegrotingen en omhoog vliegende kosten van levensonderhoud. In Engeland werd de weerklank van de roep om „handel, geen hulp” steeds sterker.

Sinds 1954 hebben de Verenigde Staten hun „hulp” aan Europa verminderd. Dat is natuurlijk gedeeltelijk te wijten aan de veranderingen in de toestand in Azië die het noodzakelijk maakten meer aandacht aan dat deel van de wereld te besteden. Gedeeltelijk is het ook omdat de West-Europese landen de „hulp” de rug toe gekeerd hebben.

De volkeren in het Midden en Nabije Oosten, zowel als in Afrika beschouwen de Amerikaanse „hulp” als een soort pest, nu ze gezien hebben hoe een aantal landen gehanteerd en gecontroleerd wordt door de Amerikaanse imperialisten nadat ze „hulp” ontvangen hadden en in verschillende militaire blokken binnengesleept werden. Omdat de volkeren van de Aziatisch-Afrikaanse gebieden gekant zijn tegen het zogenaamde „Punt-Vier”-programma dat speciaal opgesteld is om de „technische hulp” te bevorderen, passen de Amerikaanse imperialisten er vandaag de dag wel voor op ook maar de naam te noemen. In 1953 stelde Stanley Andrews, de administrateur van het Agentschap voor Technische Samenwerking, vast dat de term „Punt-Vier” „zoveel mogelijk achterwege gelaten moest worden”, omdat, zo verklaarde hij, „het de indruk van een soort Coca-Cola maakte”.

Het lot van de Eisenhower-doctrine is niet veel beter. Op de Solidariteitsconferentie van de Afrikaans-Aziatische Volkeren die eind 1957

gehouden werd, drukten alle landen van dit gebied er eenstemmig hun afkeer over uit en keurden haar ten scherpste af.

Sommige mensen in de regeringen van Aziatische en Latijn-Amerikaanse landen hebben nog illusies over Amerikaanse „hulp”. Er zijn er echter maar weinig die van Amerikaanse „hulp” verkieszen te leven. Vele mensen staan er sceptisch tegenover. Wat zij nodig hebben, is hulp zonder voorwaarden om hun zware industrie op te bouwen — maar dat is het laatste wat zij van Amerikaanse „hulp” kunnen verwachten.

De Amerikaanse militaire „hulp” brengt intussen Washington's politiek van dag tot dag meer met zichzelf in tegenspraak. Van de meer dan 3.200 miljoen dollar die uitgetrokken waren voor het programma „voor wederzijdse veiligheid” voor 1959 komen „militaire hulp” en „defensie ondersteuning” op meer dan 2.200 miljoen dollar. En een groot deel ervan wordt gebruikt om dergelijke witte olifanten te financieren als de reactionaire klieken van Syngman Rhee, Tsjang Kai-Sjek en Ngo Dinh Diem. Zoals een hoofdartikel in *Wall Street Journal* van 3 december 1958 het zei, „De Verenigde Staten schijnen een eeuwigdurende verplichting op zich genomen te hebben, wat iets is dat geen natie op zich moest nemen”. Toch ziet het er naar uit dat Washington door zal moeten gaan met deze bodemloze vaten te vullen.

Zo heeft de Amerikaanse politiek zichzelf in tegenspraken verstrikt. Dat is ook de reden waarom in de Verenigde Staten, niet alleen het volk algemeen uiting geeft aan zijn groeiende oppositie tegen de Amerikaanse „hulp”, maar ook steeds grotere aantallen leden van de heersende klasse de politiek van de Amerikaanse „hulp” aanvallen.

Hoewel er in de grond van de zaak overeenstemming bestaat onder de heersende klieken van de Verenigde Staten over het gebruik van de Amerikaanse „hulp” om hun expansie te vergemakkelijken, verschillen zij van mening omdat er onder henzelf ernstige belangenbotsingen voorkomen, over vragen als de wijze van geven van de „hulp”, de grootte ervan, waarop de nadruk gelegd moet worden en welke landen „hulp” moeten krijgen.

Groeiende isolering van de USA

Amerikaanse buitenlandse „hulp” zal natuurlijk in de toekomst blijven bestaan. Toch wordt zij meer en meer in het defensief gedreven en wel ten gevolge van de volgende factoren:

1. Naar mate het socialistische kamp steeds meer de overhand krijgt, wordt het voor Washington steeds moeilijker om een wereldoorlog te beginnen. Ofschoon zij weigeren hun failliete politiek „van kracht” op te geven moeten de Verenigde Staten rekening houden met de „uitdaging” van het socialistische kamp tot vreedzame wedijver.
2. Amerikaanse „hulp” is al berucht en haar verraderlijke natuur wordt meer en meer aan de kaak gesteld. In tegenstelling tot de onzelfzuchtige hulp van het socialistische kamp, heeft zij in belangrijke mate haar aantrekkingskracht verloren. De Verenigde Staten moeten hun „hulp” zorgvuldiger bemantelen om hem misleider te maken en aantrekkelijker uit te laten zien.

3. De Verenigde Staten hebben nu een zeer ongunstige betalingsbalans. In 1958 bedroeg het tekort 3.400 miljoen dollar.

Daarbij zijn er meningsverschillen over de buitenlandse „hulp” onder de verschillende monopolie-groeperingen, en de hoeveelheid militaire „hulp” kan niet drastisch verlaagd worden. Dit alles maakt het onmogelijk om de hoeveelheid van de meer misleidende „economische hulp” belangrijk te verhogen.

Het Amerikaanse imperialisme heeft op zijn buitenlandse „hulp” vertrouwd om een machtig financieel rijk in de kapitalistische wereld op te bouwen. In de veertien jaar die verlopen zijn sinds de Tweede Wereldoorlog hebben zij dit oorspronkelijke doel echter niet kunnen bereiken. Zij hebben getracht om controle uit te oefenen op alle belangrijke kapitalistische landen, maar het NAVO-blok is nu ernstig verdeeld. Zij hoopten ook alle economisch onderontwikkelde gebieden onder controle te krijgen, maar de anti-Amerikaanse bewegingen in deze gebieden zijn groeiende en de illusies over de Amerikaanse imperialisten sterven snel af. De reactionaire heerschappij van hun meest loyale aanhangers, Tsjang Kai-Sjek, Syngman Rhee, Turkije en een handvol andere reactionaire regiems, staan op het punt ineen te storten. Wanneer de Verenigde Staten hun buitenlandse expansie voortzetten onder het mom van buitenlandse „hulp” zullen zij onvermijdelijk in een nog meer geïsoleerde en nog moeilijker positie geraken.

KU-I-tsjj.

Het eerste deel van dit artikel is opgenomen in het oktobernummer.

Dit boek mag niemand missen!!!

STEFAN HEYM

„DE FAMILIE BENDA”

Niet alleen één der mooiste en spannendste romans, die U ooit heeft gelezen, maar een diep doorvoelde en positieve bijdrage aan de grote maatschappelijke worsteling, waarin thans ieder mens partij moet kiezen.

Een meesterlijk geschreven familiegeschiedenis, die vooral een duidelijk en onomwonden beeld geeft van de spanningen in Tsjechoslowakije, die voerden **naar de gebeurtenissen van februari 1948!**

580 bladzijden

Prachtig papier met duidelijke letter.

Gebonden in witte kunstlederen band met goudstempels en cellofaan omslag met bladwijzer.

Prijs f. 12,90

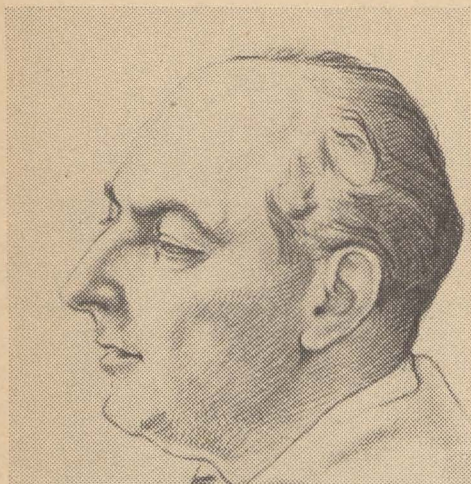
Oorspronkelijke titel:

„The Eyes of Reason”.

Vertaling: Mr. I. E. Prins-Willekes Macdonald

„DE FAMILIE BENDA” - een gebeurtenis voor elke lezer van het vooruitstrevende boek!

HIER IS DE NIEUWE "STEFAN HEYM"

Van Stefan Heym, de schrijver van het schitterende en onvergankelijke boek „De Kruisvaarders”- een boek dat tienduizenden in ons land ontroerde, brengt Pegasus opnieuw

Een onvergetelijk meesterwerk

„DE FAMILIE BENDA”

Een fascinerende en boeiende roman over de beslissende jaren in het na-oorlogse Tsjechoslowakije, een onvergetelijk en diep-menselijk verhaal, met vele dramatische hoogtepunten.

Een werk, ook van grote politieke betekenis!!!

**Nadere gegevens
op de
binnenpagina!**

UITGEVERIJ PEGASUS

december 1959

Politiek en Cultuur

de inhoud:

Bezinksels uit de oorlogstijd

Versluiering van naakte
kapitaalsmacht

Enige beschouwingen
over het stakingsrecht

Vakbondservaringen in Franco-Spanje

P
C
44

19e jaargang, nr 12

40 oent

DECEMBER 1959

Bezinksels uit de oorlogstijd	<i>B. Blokzijl</i>	505
Versluiering van naakte kapitaalsmacht	<i>A. B.</i>	512
Enige beschouwingen over het stakingsrecht	<i>T. de Jonge</i>	522
Vakbondservaringen in Franco Spanje		530
Critische Notities		536
<i>Boekbesprekingen:</i>		
De Familie Benda	<i>G. Maas</i>	540
Negerlied	<i>G. van Acker</i>	545
Het erewoord (Kort verhaal)	<i>L. Pantelejew</i>	548
De ontwapening is geen utopie		550
<i>Partijdocumenten:</i>		
Ontwapening, levensbelang van eerste orde		551

POLITIEK en CULTUUR

verschijnt maandelijks bij uitgeverij Pegasus

Leidsestraat 25, Amsterdam-C., tel. 35957.

De abonnementsprijs is f 4,50 per jaar, f 2,25 per half jaar,
losse nummers 40 cent.

Ons gironummer is 173127, gemeentegiro: P 1527.

Correspondentie over betalingen en verkoop zenden
naar de administratie p/a Pegasus.

Alle correspondentie over de inhoud naar de redactie van P. en C.
Prinsengracht 473, Amsterdam-C. tel. 62565.

Politiek en Cultuur

maandblad gewijd aan de theorie en praktijk van het marxisme-leninisme onder leiding van het partijbestuur der c.p.n.

Bezinksels uit de oorlogstijd

De politiek van de koude oorlog veroorzaakte in de afgelopen jaren niet alleen gevaarlijke internationale spanningen en de imperialisten beperkten zich niet tot het organiseren van militaire avonturen, maar terzelfdertijd werden in de kapitalistische landen de democratische rechten en vrijheden van de volkeren beknot.

Om de oorlogs-economie te financieren en de monopolies en concerns maximale winsten te garanderen moest vooral de arbeidersklasse het ontgelden.

Daarom kwam er b.v. in de Verenigde Staten van Amerika een wet, op grond waarvan stakende arbeiders weer gedurende een „afkoelingsperiode” aan het werk kunnen worden gejaagd; werd over onze oostgrenzen in het Duitsland van Adenauer de communistische partij verboden en in de illegaliteit gedreven en deed de Franse bezittende klasse een beroep op generaal De Gaulle.

Welke uitwerking had de koude oorlog op de binnenlandse politiek in ons land? Hoe is het hier gesteld met de democratische rechten en vrijheden van de werkende mensen? Het is nodig dit te onderzoeken nu de koude oorlog begint te dooien en het partijbestuur van de CPN heeft opgeroepen tot vereniging van alle democratische krachten tegen de aanvallen op de democratie en voor de verdediging van de bestaande rechten van het volk.

*

In de strijd voor de dagelijkse belangen moet de arbeidersklasse zich bevrijden van vele knellende banden, die in allerlei anti-democratische wetten zijn vastgelegd.

De strijd voor uitbreiding en tegen verdere beperking van de democratische rechten, gaat hand in hand met de strijd voor het dagelijks brood en de vrede. Zij is er tegelijk een deel en voorwaarde van.

De strijd voor verdediging en herstel van de democratische rechten en vrijheden is in het bijzonder van gewicht in het verzet tegen de plannen van de regering-De Quay.

Maar die strijd moet beginnen bij het begin. Dat zijn de resten van de nazi-wetgeving tijdens de bezetting, de insluipsels in de na-oorlogse wetgeving uit die tijd, de na-werking van maatregelen der onderdrukking van bezet Nederland.

Dit probleem heeft twee kanten.

De ene is dat handhaving van „wetten” der bezetters op zichzelf een schending van de democratie is. Want alle maatregelen van de bezetter hadden een misdadig karakter en werden met geweld opgelegd. Hen achteraf een „legaal tintje” geven, maakt ze nog niet wettig en democratisch. Daarbij komt, dat de geest die van deze maatregelen uitgaat, een voortdurende bron van besmetting is, die uitgeroeid moet worden. Derhalve is de strijd voor opheffing van deze bezinkels uit bezettingstijd een voorwaarde voor uitbreiding van de democratie.

De andere kant van het vraagstuk is, dat deze bezinkels van de bezettingstijd juist verdedigd en binnengesmokkeld zijn door de meest reactionaire elementen in het politieke leven: de oud-kolonialisten en de collaborateurs uit bezettingstijd. De kolonialisten zijn uiteraard anti-democratisch en steunpilaren van dictatoriale methoden.

Zij, evenals de collaborateurs vinden in deze bezinkels een belangrijke steun voor hun werk ter ondermijning van de democratische rechten. Zij gedijen in de schaduw van deze bezinkels. Hun na-oorlogs „eerherstel” is er mede het gevolg van.

Derhalve dient de strijd voor verwijdering van de insluipsels in onze wetgeving gepaard te gaan met versterkte strijd tegen deze uiterst rechtse elementen.

*

De Nederlandse wetgeving van na de oorlog is bevuild met een smerig bezinsel uit de bezettingstijd. Over sommige erfenisjes zou men zich vrolijk kunnen maken. De Amsterdamse arbeiders weten nog wel hoe het voor 1940 in de hoofdstad was verboden om zich tussen „des namiddags 10 uur en des voormiddags 6 uur” met kwast en kalkpot op de openbare weg te bevinden. Het ging de Amsterdamse notabelen natuurlijk niet om ontzierung van de stad tegen te gaan — toestemming voor protserige reclame werd nooit geweigerd. Maar de arbeidersklasse mocht zijn leuzen niet op straat brengen — daar ging het om.

De fascistenvonden het plakverbod niet streng genoeg. Zij wijzigden de politie-verordening eind 1940 in dier voege, dat voortaan het vervoeren van plakmateriaal tussen „zonsondergang en zonsopgang” taboe werd verklaard. En zo staat het er altijd nog.

Zoals gezegd, over zoiets zou men zich vrolijk kunnen maken, ware het niet, dat dit soort dingen de algemene toestand illustreren. De toestand op het gebied van de democratische rechten en vrijheden wordt wellicht het best getypeerd door het feit, dat niet zo lang geleden prof. De Quay uit Brabant naar de Residentie is overgebracht. De krachten van de koude oorlog hebben in hem een wel zeer betrouwbare zaakwaarnemer gevonden. Want de nieuwe minister-president is geen beginneling in het vak als het gaat om de democratie een beetje te lich-

ten — hij was tijdens de bezetting een ijverige leerling van autoritaire ideeën.

In november 1940 hield hij in het Haagse Gebouw van Kunsten en Wetenschappen — als voorman van de toenmalige Nederlandse Unie — een gloedvol betoog over „*de economische verbondenheid in een stelsel van geleide economie voor geheel Europa onder leiding van Duitsland . . .*” Onder leiding van Hitler-Duitsland, wel te verstaan. Voor het bereiken van dat doel moesten zich volgens de prof. werkgevers, arbeiders, boeren en middenstanders in zogenaamde vak-unies samenvoegen, „*waarbij dus op den duur de afzonderlijke vakbonden zullen verdwijnen.*” En hij vervolgde voor zijn gehoor van hele en halve collaborateurs: „*Deze onder krachtige leiding staande vak-unies zullen zich, gegroepeerd naar bedrijfstakken, in corporaties van werkgevers en arbeiders, kunnen samenvoegen en aan deze corporaties zal publiekrechtelijke bevoegdheid moeten worden toegekend, terwijl de corporaties in een nationale raad moeten samenkomen. Voor de bescherming van het algemeen belang zal de overheid in deze corporaties zeggenschap moeten hebben. Op die wijze kunnen de klassen-tegenstellingen verdwijnen.*”

Sprekende over de „*zeggenschap van de overheid*” had de toenmalige Unie-leider vanzelfsprekend de bezettingsmacht op het oog. Ofschoon de ster van prof. De Quay uitdoofde in de strijd met andere „leiders van de volkse gemeenschap” werd aan 's mans ideeën spoedig uitvoering gegeven en kwam de beruchte organisatie Woltersom tot stand, die de greep van de Duitse overweldigers op het economische leven van ons land moest verzekeren. Droeg deze organisatie nog het kenmerk van haast-werk, al gauw na de oorlog kwam er de Publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie voor in de plaats. Hoe precies werden de opvattingen van de professor toen in de praktijk gebracht! Met medewerking van de rechtse PvdA-leiders kwamen er de „*naar bedrijfstakken gegroepeerde corporaties,*” terwille van een schijn-democratie „schappen” genoemd. Ze werden bekleed met verordenende bevoegdheden en de „nationale raad” heet nu Sociaal Economische Raad, die voor tweederde uit rechtstreekse vertegenwoordigers van de grote ondernemers en het kapitalistische staats-apparaat bestaat.

Men ziet — de zeggenschap van de overheid, door De Quay tijdens de bezetting al zo warm aanbevolen, is ten volle gewaarborgd. Hetgeen trouwens telkens weer wordt gedemonstreerd bij het „adviseren” tot verslechteringen voor de arbeidersklasse. Maar er is meer. De wet op de publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie mag door ons niet worden beoordeeld aan de hand van de toepassing ervan tot op dit ogenblik. Het gaat om de vraag wat de reactie er werkelijk mee op het oog heeft. De besturen van de productschappen — de hoofdbedrijf- en bedrijfschappen-besturen waarin de lakens worden uitgedeeld door de vertegenwoordigers van de grote monopolies — kunnen allerlei verordeningen uitvaardigen buiten de organen van de parlementaire democratie om en met uitschakeling van de vakbonden.

Wat de vakbonden mogen doen, is het voordragen van enkele leden voor de besturen van de „schappen”, benoemd worden die leden

door het kapitalistische staats-apparaat. En na de benoeming moeten de vakbonds-„vertegenwoordigers” hun werkzaamheden zonder „last of ruggespraak” verrichten.

Men bedenke wel; tot de taak van de schappen behoort het bij verordening vaststellen van „de lonen en andere arbeidsvoorwaarden” en de „mededinging” en de „mechanisatie en rationalisatie van ondernemingen”, om ons maar te beperken tot de belangrijkste onderwerpen.

Het gehele bouwsel van de publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie is niet anders dan een instrument in handen van de grote monopolies en banken om het niet-monopolistische bedrijfsleven onder hun controle te houden, de middenstand en andere zwakke concurrenten zodanig te likwideren, de strijd van de arbeidersklasse te verlammen en de vakbonden gelijk te schakelen. Dit alles naar het voorbeeld van de corporatieve staat in het Italië van Mussolini en de hedendaagse toestand in Portugal.

Aldus wilde meneer De Quay al in de bezettingsjaren ook hier „de klassen-tegenstellingen laten verdwijnen”. Maar het ontstaan van de Publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie is juist een weerspiegeling van de verscherpte klassen-tegenstellingen. Zelfs in de schappen komen die tegenstellingen tot uitdrukking, hoe de besturen ervan ook met de uiterste zorg zijn samengesteld. Moest het Landbouwschap niet bij herhaling stelling nemen tegen de voor boeren en tuinders schadelijke regeringspolitiek? Het is nu eenmaal niet mogelijk de geschiedenis terug te draaien en te herhalen wat de kampioenen van de „corporatieve” staat vóór de oorlog gewild hebben.

II

In het kader van de Publiekrechtelijke Bedrijfs Organisatie kwam na de oorlog ook tot stand de wet op de ondernemingsraden. Deze wet werd voorgesteld als een uiting van „vernieuwing” en van „democratische gezindheid.” Ondernemers en arbeiders zouden voortaan leden zijn van dezelfde bedrijfsgemeenschap en samenwerken in het belang van het algemeen, maar . . . de zelfstandige functie van de ondernemer moest natuurlijk worden erkend. Vernieuwing? Democratische gezindheid? Het mocht wat.

Wij hebben hier weer te maken met zo'n bezinksel uit de bezettingstijd. Op 13 oktober 1942 kondigde de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied „de ordening van de arbeid” af. Wij citeren letterlijk: „*In het Betrieb werken de ondernemers als Betriebsführer en de werknemers als Gefolgschaft samen ter bereiking van de doeleinden van het Betrieb en in het belang van de gemeenschap. De Betriebsführer heeft tot plicht het welzijn van de Gefolgschaft te behartigen. Deze Gefolgschaft is hem de in de Betriebsführer vervatte trouw verschuldigd.*”

De bezetter was als de dood voor de strijd van de arbeidersklasse — daarom werden niet alleen de vakbonden ontbonden, maar moesten de arbeiders ook afstand doen van de eigen gekozen bedrijfskernen. Alles en een ieder moest worden onderworpen aan de hete oorlog van het

Duitse fascisme. Dezelfde of nagenoeg dezelfde weg is ingeslagen bij het ontketenen van de koude oorlog in de afgelopen jaren.

Nemen we één van de verordeningen die de laatste tijd door de Mijn Industrie Raad zijn uitgevaardigd. Krachtens die verordening kan een mijnwerker gedurende 7 dagen zonder behoud van loon worden geschorst bij een *vermoeden*, dat hij zich schuldig heeft gemaakt aan „*laakbare daden of gedragingen*”. Tegen hem kunnen bijvoorbeeld „*disciplinaire maatregelen*” worden genomen wegens „*het niet of niet volledig naleven van door zijn meerdere gegeven bevelen*” of „*wegens een slechte dienstvervulling*” of voor „*overige vormen van plichtsverzuim*”. Naast schorsing zonder behoud van loon, kan er bij wijze van straf ook ontslag volgen of geldboeten of terugzetting in functie — dus loonsverlaging. En dit alles „*ter handhaving van de noodzakelijke gezagsverhoudingen of de goede orde . . .*”

De loonpolitiek is wel het sterkste staaltje van overblijfsel uit de bezettingstijd. Voor de oorlog kenden wij het stelsel van collectieve arbeidsovereenkomsten met *minimum*-loon-en arbeidsvoorwaarden. De ondernemer mocht niet minder, maar wel méér betalen als hij daartoe door de arbeiders in zijn bedrijf werd gedwongen. Weliswaar waren er toen ook rijksbemiddelaars, maar dat waren dan ook niet meer dan „bemiddelaars” in conflicten.

Na de oorlog is dat allemaal anders gegaan. Onze vernieuwers zeiden: Het land is uitgeplunderd, de financiën zijn ontwricht, er is gebrek aan alles. Wij moeten de armoede zo eerlijk mogelijk verdelen en allemaal hard werken. Daarom een dividendstop, een loonstop, een prijzenstop. Alleen zó komen we er weer bovenop en vrijwaren we land en volk voor een verwoestende inflatie . . .

Maar de prijzenstop werd al heel gauw over boord gesmeten en ter voltooiing van die politiek streeft men nu naar „evenwichtige huren,” dat wil zeggen, naar een huurpeil, dat bepaald wordt door de wet van „vraag en aanbod.” De subsidies op de eerste levensbehoefte werden achtereenvolgens afgeschaft — alle „onnatuurlijke elementen” moesten uit de prijsvorming verdwijnen, de zegenrijke concurrentie moest weer in ere worden hersteld, dat was in het belang van het algemeen.

De dividendstop was ook al spoedig uit den boze. De arme ondernemers en aandeelhouders moesten nodig een prikkel hebben om meer te investeren. Dat was in het belang van de werkgelegenheid, nietwaar?

Alleen de loonstop bleef. Het College van Rijksbemiddelaars behoudt zijn dwingende bevoegdheden en schrijft tot op een cent voor hoeveel — of beter gezegd, hoe weinig — er in het loonzakje van de arbeider mag zitten.

Wij moeten onze lezers alweer teleurstellen — het systeem van de door het College van Rijksbemiddelaars bewaakte loonstop, is niet van na de oorlog, maar ook een overblijfsel uit de bezettingstijd. Men sla er het verordeningenblad uit die dagen maar eens op na. Wij citeren weer: „*De nieuwe verordening houdt in het algemeen aan het beginsel vast, dat slechts de partijen bij de collectieve arbeidsovereenkomst meestal bevoegd zijn een CAO af te sluiten. De totstandkoming van de lonen*

kan echter de leiding van staatswege niet ontberen. De verordening heeft dan ook de algemene vrijheid van de loonvorming door collectieve overeenkomsten in zekere mate moeten beperken. Zij maakt collectieve arbeidsovereenkomsten afhankelijk van goedkeuring van hogere hand voorzover zij loon — en salarisverhogingen betreffen. Alle andere vorm van loon- en salarisverhogingen zijn eveneens afhankelijk van een vergunning."

Aan het College van Rijksbemiddelaars in zijn huidige vorm was in die dagen, onder aanvoering van prof. Romme, voor het eerst de bevoegdheid gegeven om van staatswege de vereiste vergunningen te verstrekken of . . . te weigeren uiteraard.

Onze naoorlogse „vernieuwers" hadden het niet moeilijk toen zij het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen — waarin de bevoegdheid van de Rijksbemiddelaars is verankerd — gingen opstellen. Het kon voor een belangrijk deel worden overgeschreven uit de „verordeningen van de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandse gebied".

IV

Wat gebeurde er als tijdens de bezetting arbeiders overgingen tot het voeren van acties voor loonsverhoging? Dan maakten zij zich schuldig aan een misdrijf en dan konden ze worden gestraft met „gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en met geldboete tot een onbeperkt bedrag of met een dezer straffen." Zo staat het in de verordening van wijlen de rijkscommissaris Seyss-Inquart. Het is waar, dat hebben de kampioenen van de koude oorlog niet zó streng over durven schrijven. Maar het was toch ook weer te mooi om het helemaal overboord te gooien. En zo verschenen dan jaren na de overwinning op de Hitler-bandieten, metselaars, stucadoors, schilders, heiers en andere arbeiders als „misdadigers" voor Nederlandse rechtbanken. Zij hadden zich schuldig gemaakt aan een „wanprestatie" door te staken voor meer loon dan de Rijksbemiddelaars hadden goedgekeurd, zij waren in opstand gekomen tegen de hoge prijzen en verlangden voor hun gezinnen een klein deel van de aan geen enkele beperking onderhevige ondernemers-winsten. Dat was het „misdrijf".

Neen, ze werden niet gestraft met 4 jaren opsluiting en ook niet met een onbeperkte geldboete. Ze werden veroordeeld tot dwangsommen voor iedere dag dat ze door zouden staken en die dwangsommen mochten de „gedupeerde" ondernemers invorderen met behulp van de sterke arm, desnoods door openbare verkoping van de inboedel van de stakers. Zo staat het met de rechten en vrijheden van de arbeidersklasse na jaren van koude-oorlogspolitiek in ons land.

V

Maar de koude oorlog begint te smelten, hoe prof. De Quay en zijn ploeg reactionaire ministers zich daartegen ook mogen verzetten. Door de overweldigende successen van de Sowjet-Unie en andere lan-

den van het socialistische wereld-stelsel, door het moedig standhouden van de communistische- en arbeiderspartijen in de kapitalistische landen, door de nimmer aflatende strijd van de koloniale en half-koloniale volkeren tegen de imperialisten en door het onophoudelijk streven van alle waarachtige democraten naar een duurzame vrede op aarde, is een reële ontspanning van enige betekenis ingetreden. Deze internationale ontwikkeling in eigen land voortstuwen is thans de voornaamste taak die de communisten zich stellen.

Tegen de internationale ontwikkeling in, wil de reactionaire regering De Quay de politiek van de koude oorlog voortzetten en verscherpen. Daarom vereist het voortstuwen van de internationale ontspanning in ons land, een doelbewuste strijd tegen het huidige kabinet op alle gebieden van het maatschappelijk leven. Het verdedigen, herstellen en uitbreiden van de democratische rechten en vrijheden vormt van die strijd een onmisbaar en belangrijk onderdeel.

B. BLOKZIJL.

VERSLUIERING VAN NAAKTE KAPITAALSMACHT

Het rapport van de dr Wiardi Beckman Stichting van de Partij van de Arbeid¹⁾ „De Hervorming van de onderneming” wordt nader in de ondertitel omschreven als „herziening van het vennootschapsrecht in verband met medezeggenschap in en toezicht op de onderneming”.

Blijkens het voorwoord is het rapport in zekere zin een uitvloeisel van een verzoek, dat in 1948 door de toenmalige minister van Justitie aan de Stichting van de Arbeid werd gedaan om hem advies uit te brengen over de wenselijkheid van een herziening van het vennootschapsrecht met de strekking, om aan de factor arbeid medezeggenschap in de onderneming te geven. Acht jaar later (!) antwoordde de Stichting van de Arbeid, dat zij hierin niet was geslaagd wegens verschillen van mening. Intussen had de bovengenoemde stichting in 1953 besloten een soortgelijke taak uit voeren, waarna in 1959 haar rapport verscheen.

Het rapport geeft eerst een schets van de belangrijkste veranderingen die de onderneming en haar organen in de laatste tientallen jaren hebben ondergaan en gaat hierbij na, welke hervormingen op dit gebied hebben plaats gevonden en wat hiervan de resultaten waren.

Voorts geeft het een aantal eigen voorstellen hierover.

De feitelijke analyse

De feitelijke analyse van de ontwikkeling van de onderneming geeft een aantal interessante gegevens, enerzijds over de concentratie van de produktie in grote ondernemingen in Nederland, gedurende de afgelopen 50 jaar, over de concentratie van het industriële kapitaal in handen van enkele grote N.V.'s, ook in de Verenigde Staten en Duitsland, anderzijds over de concentratie van de feitelijke macht binnen de grote ondernemingen in de kleine leidende groep van directie en commissarissen. Ten aanzien van dit laatste verschijnsel worden voornamelijk gegevens gebracht die door ir H. de Boer in zijn dissertatie van 1957: „De commissarisfunctie in Nederlandse ter beurze genoteerde industriële naamloze vennootschappen, bezien van organisatorisch standpunt”. Deze dissertatie bevat inderdaad interessante eigen gegevens over o.a. de kleine kaste van commissarissen van ondernemingen. Deze kleine groep lieden, die niet aan de weg timmert, bezit desondanks een enorme invloed op het economische en financiële leven

¹⁾ De bespreking van dit rapport wordt enigszins bemoeilijkt door een zeer straffe copy-rightbepaling, die leterlijk luidt „niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, . . .” hetgeen o.i. neerkomt op een verbod tot reproductie van citaten. In overeenstemming hiermede zullen in dit artikel geen citaten uit het rapport worden opgenomen.

in ons land. Het is een soort regentenkaste waarvan vele leden elk functies bekleden in een groot aantal van de belangrijkste ondernemingen en die daar een zeer bevoorrechte positie innemen. Zij schep- pen een groot gedeelte van de winst-room ten eigen voordele af. On- langs vermeldde een hoofdartikel in het 'Het Parool' (28 oktober 1959: 'Tantièmes') dat een beloning van f 200.000 per jaar per commissaris geen uitzondering is. Deze regenten beschikken door hun leidende positie in de grootste ondernemingen van ons land ook over een enorme politieke invloed.

Het rapport besteedt ook veel aandacht aan het feit, dat in de loop van de tijden de aandeelhoudersvergadering een groot gedeelte van haar oorspronkelijke macht heeft ingeboet; en dit ten bate van het bestuur van de onderneming. Onder 'bestuur van de onderneming' moeten directeuren en commissarissen worden verstaan. Dit bestuur nu verschaft heden ten dage slechts zeer onvolledige inlichtingen over de werkelijke stand van zaken van de onderneming aan de aandeel- houdersvergadering waardoor de aandeelhouders meestal genoegen moeten nemen met de verklaringen van de directie over de noodzaak van haar beleid en dit min of meer blindelings goedkeuren. Ook de verkiezing van directeuren en commissarissen door de aandeelhouders- vergadering is vrijwel altijd tot een formaliteit teruggebracht, omdat de directie en commissarissen aan de aandeelhoudersvergadering 'bin- dende voordrachten' voorleggen, die de aanwezige aandeelhouders practisch slechts kunnen goedkeuren. Gedeeltelijk ten gevolge van deze feitelijke machteloosheid van de aandeelhoudersvergadering en ook door de verspreidheid van het aandelenbezit bij grote N.V.'s is trou- wens het bezoek van de aandeelhoudersvergaderingen vrij slecht, zodat praktisch nooit een voldoende (zgn. gekwalificeerde) meerderheid van het aandelenkapitaal vertegenwoordigd is om iets tegen de bestuurs- politiek van de onderneming te kunnen ondernemen.

Het gevolg is, dat de leiding van de ondernemingen over een vrijwel dictatoriale macht beschikt, hetgeen dan 'gerechtvaardigd' wordt door het 'belang van de onderneming', die o.a. geen kortzichtig ingrijpen van aandeelhouders, belust op directe winstnemig, zou verdragen. Be- halve de beknutting van de macht van de aandeelhoudersvergadering beschikken trouwens de besturen van grote ondernemingen over nog allerlei andere middelen om in feite de macht geheel tot zich te trekken.

Daartoe behoren bijv. de uitgifte van prioriteits-aandelen, die de bezitters exclusieve zeggenschap geven. Soms wordt trouwens ook op de gewone N.V. een 'holding-maatschappij' geënt. Deze holding-maat- schappij is een instelling-op-papier, die alle aandelen van de vennoot- schap beheert en waarin vaak alleen de bezitters van voorkeurs-aan- delen zeggenschap hebben. Nog radikaler is de instelling van een zgn. 'Administratie-kantoor', dat slechts over een klein kapitaal hoeft te beschikken, dat geheel in handen is van het bestuur van de onder- neming en die aan de gewone aandeelhouders — inplaats van hun aan- delen — 'certificaten' uitkeert, waaraan praktische geen enkele zeg- genschap is verbonden.

Het eigenaardige verschijnsel doet zich thans voor, dat een bestuur, waarin de directie en commissarissen slechts een zeer klein deel van het kapitaal van de onderneming bezitten, praktisch de gehele macht over de onderneming uitoefent. Oppervlakkig bezien lijkt dit erop, dat de 'macht van het kapitaal' zeer gering geworden is en daarvoor in de plaats de 'macht van de bedrijfsleiders, de managers' gekomen is. Men maakt in dit opzicht verschil tussen het eigendom (van aandeelhouders) en de beschikkingsmacht (van de directies en commissarissen).

Houdt men zich aan deze oppervlakkige beschouwingwijze, dan ligt de conclusie voor de hand, dat datgene waar het op het ogenblik op aankomt wanneer men 'het kapitalisme' wil 'verbeteren' of 'hervormen', niet zozeer het eigendom is van de produktiemiddelen, maar veeleer de feitelijke 'beschikkingsmacht' van ondernemingsbesturen. De kapitaalverschaffers zouden, volgens deze redenering, eigenlijk min of meer het slachtoffer zijn van de enorme concentratie van beschikkingsmacht bij de bedrijfsleiders.

Deze conclusie wordt dan ook getrokken door de leiders van het 'demokratisch socialisme' in de West-Europese landen en in Nederland. Dit heeft o.a. tot gevolg, dat de eis tot vergemeenschappelijking van de eigendom van de produktiemiddelen — de ruggegraat van elk socialisme — verlaten wordt ten bate van voorstellen, die beogen zowel aan de 'overheid' (die het 'gemeenschapsbelang' heet te vertegenwoordigen) als aan vertegenwoordigers van erkende vakbonden (die de 'werknemers' heten te vertegenwoordigen) ook een deel te verschaffen van deze 'beschikkingsmacht' in de grote ondernemingen die van beslissend belang zijn voor het economische leven. Het is ook precies in deze richting, dat de dr Wiardi Beckman Stichting haar voorstellen formuleert.

Deze voorstellen beogen de opheffing van de 'beschikkingsmacht-diktatuur' van de ondernemingsbesturen door de benoeming, naast de commissarissen die feitelijk door de directies worden benoemd, van een aantal commissarissen, die respectievelijk de belangen van de staat en van de 'werknemers' moeten behartigen. Ook de aandeelhouders, vindt het rapport, moeten beter worden vertegenwoordigd. Deze voorstellen passen dan ook geheel in het kader van de nieuwe 'beginselprogramma's' zoals deze in de laatste tijd door de Westduitse en Britse sociaaldemocratische partijen zijn aanvaard en zoals er thans ook een in Nederland in het congres van de Partij van de Arbeid aan de orde is gekomen.

Is de macht van het kapitaal werkelijk teruggedrongen?

De eerste vraag die men zich zodoende moet stellen bij het beoordelen van het rapport is, of de feitelijke analyse, die neerkomt op de stelling van de vervanging van de kapitaalsmacht door de 'beschikkingsmacht' der leiders in de grote ondernemingen, juist is.

Het is natuurlijk onmogelijk, in het korte bestek van dit artikel de feitelijke verhoudingen zoals deze thans in Nederland liggen in hun

volle schakering uiteen te zetten. Het zal nodig zijn dat P&C in de toekomst, in verband met de grote theoretische en praktische belangrijkheid van dit vraagstuk, hierover degelijke studies publiceert, ten einde de werkers op dit essentiële punt goed voor te lichten en van ijzeren argumenten te voorzien.

Voorhands kan slechts enigszins schematisch op de volgende principiële punten worden gewezen.

Het is juist, dat de man die over enkele tientallen aandelen van een bepaalde onderneming beschikt, op het beleid van die onderneming praktisch geen invloed kan uitoefenen.

Het is ook juist, dat enige honderden van dergelijke kleine aandeelhouders, die tezamen enige tientallen procenten — en in sommige gevallen zelfs de meerderheid — van het aandelenkapitaal kunnen bezitten, door de ontkrachting van de bevoegdheden van de aandeelhoudersvergadering, tezamen in verreweg de meeste gevallen ook niet over enige noemenswaardige zeggenschap in de onderneming beschikken. Het is dus volkomen waar, dat terwijl in een kleine onderneming de kapitalist, die dikwijls direkt ook de leider is van de onderneming of daarmee verwant is, nog de volle beschikkingsmacht heeft, er thans een groot aantal 'kleine kapitalisten', aandeelhouders in grote N.V.'s, zijn, die over praktisch geen enkele beschikkingsmacht meer beschikken, al delen zij wel in de winsten, die deze onderneming oplevert.

Dit geschiedt echter volgens een politiek van winstuitkering, waarop zij slechts een geringe invloed kunnen uitoefenen en die bepaald wordt, althans formeel, door de leiders van de ondernemingen. Deze gaan er evenwel steeds meer toe over slechts een gedeelte van die bedrijfswinst uit te keren en het grootste deel 'in de onderneming te houden' in de vorm van afschrijvingen, reserves, stille reserves en wat dies meer zij.

Daarnaast wordt de kleine bevoorrechte groep van directie en commissarissen door henzelf uitermate gul bedeed. Bij hen verdwijnen miljoenen, die anders in de vorm van hogere lonen of van hogere dividenden hadden kunnen worden uitgekeerd. Gaat dit laatste direkt ten koste tevens van de aandeelhouders, dan geldt dat niet voor de eerstgenoemde 'reserves', e.d. Deze verhogen n.l. de zgn. 'intrinsieke waarde' van het bedrijf en ook van de aandelen, waardoor deze op de beurs in koers stijgen. Dit werkt vooral in het voordeel van de 'oorspronkelijke' aandeelhouders die hun aandelen nog tegen de zgn. 'nominale koers' (d.w.z. bijv. f 1000.— voor een aandeel van f 1000.—) verkregen hadden.

Overigens van tijd tot tijd doet de onderneming aan alle aandeelhouders speciale uitkeringen uit de reserves. Deze uitkeringen kunnen allerlei vormen aannemen, bijv. zgn. 'bonussen', 'uitgifte van nieuwe aandelen', 'splitsing van aandelen' (waarbij de oude aandeelhouders op vertoon van hun 'claimbewijs', dat aan de aandelen is toegevoegd, deze nieuwe aandelen tegen de koers van 100% — of in elk geval een koers, die sterk onder de beurskoers ligt — kunnen verkrijgen). Hoe dan ook, de vermindering van de beschikkingsmacht van de kleinere aandeelhouders doet niets af aan het feit, dat zij nog steeds de meer-

waarde, die aan de arbeiders van de onderneming ontnomen wordt, incasseren, al geschiedt dat dikwijls niet ineens, maar periodiek of zelfs voor een groot gedeelte pas als de onderneming wordt opgeheven of aan een ander concern wordt verkocht. In deze laatste gevallen kan het dan voorkomen, dat een aandeel plotseling het dubbele blijkt waard te zijn van wat de beurskoersen tot dusver aangaven.

Maar hebben nu alle kapitalisten hun beschikkingsmacht zien afbrokkelen? Integendeel. Er zijn ook groepen kapitalisten, die hun beschikkingsmacht hebben zien groeien in een mate, die verre de grootte van hun kapitaal overschrijdt. Dit is bijv. het geval met oorspronkelijke familie-vennootschappen, die uitgegroeid zijn tot machtige concerns. Voorbeelden in ons land hiervan zijn Philips, Unilever, Van Doorne (DAF), Bruynzeel, Albert Heyn, De Gruyter en anderen. In al deze vennootschappen (de DAF is nog geen N.V. maar reeds een uitermate machtig concern) is het oorspronkelijke familie-kapitaal nog steeds de kern van het bedrijf en zijn de vertegenwoordigers van dat kapitaal stevig in hun bedrijven genesteld als directeuren en commissarissen. Bij Unilever is dit het geval met de Van den Berghs en Jurgens. Maar als naamloze vennootschap hebben zij enorm veel kapitaal aangetrokken van duizenden kleinere en middelmatige aandeelhouders. Daarover hebben zij de beschikkingsmacht verkregen en zij hebben dus een macht verworven die ver uitgaat boven de grootte van hun eigen kapitaal. Zij beheersen de bron van de meerwaarde — hun concern — en met behulp van het geleende kapitaal hebben zij deze bron tot enorme produktiviteit kunnen brengen.

Mede door het 'inhouden van kapitaal' hebben zij hun macht kunnen uitstrekken over andere bedrijven en over financiële instellingen, zodat zij ook een geduchte financiële macht zijn geworden en door dit alles beslissende posities innemen ook in het politieke leven, zoals nu wel overduidelijk voor iedereen gebleken is, bijv. ten aanzien van Philips en de huidige regering De Quay.

Het verspreide aandelenbezit is trouwens eveneens een bron van macht. Weliswaar niet voor de 'verspreide aandeelhouders', maar voor diegenen die deze aandelen 'beheren'. Vele aandeelhouders geven hun aandelen ter bewaring aan banken en machtigen deze als de vertegenwoordigers van hun belangen op te treden. Daarom zijn op veel aandeelhoudersvergaderingen en vooral, wat in de praktijk veel belangrijker is, in het dagelijkse beleid van de ondernemingen, de banken een uiterst invloedrijke factor. Daarom ook vindt men in tal van ondernemingen commissarissen, die nauw met de bankwereld zijn vloechten of zelfs directe vertegenwoordigers van grote banken zijn. Het is niet moeilijk, voor het Nederlandse bedrijfsleven, een uitgebreide lijst van 'bank-commissarissen' op te stellen en het zou zeer zeker de moeite lonen dit eens in P&C te doen. De invloed waarover de banken beschikken ontlenen zij niet alleen aan andermans aandelen, maar ook aan andermans geld. Vele personen en instellingen vertrouwen hun geld toe aan banken en deze gebruiken dit geld voor kredieten o.a. aan ondernemingen.

Voor een bepaalde onderneming, als deze tot de middenklasse be-

hoort, of voor kleinere ondernemingen, behoort de bereidwilligheid van de bank om hun krediet te verlenen dikwijls tot de levensver-eisten, zodat wanneer de bank zijn vertrouwen in de onderneming op-zeigt, deze vaak moet sluiten. Dit geeft aan de bank — en de kleine groep van kapitalisten, die de feitelijke macht in de bank bezitten — een enorme macht, die eveneens veel groter is dan het kapitaal waar-over de bank en zijn beslissende bezitters beschikken. Overigens be-schikken de banken dikwijls over grote pakketten aandelen in bepaalde ondernemingen zij het als belegging, zij het als deelneming, zij het voor tijdelijke doeleinden.

Een vèrgaande concentratie van aandelen heeft eveneens plaats bij de beleggingsmaatschappijen, die op het ogenblik als paddestoelen uit de grond schieten. Zulke maatschappijen geven aandelen of participa-tiebewijzen uit en voor het aldus verkregen geld kopen zij aandelen en obligaties van N.V.'s op verschillend gebied. De beschikkingsmacht van de geldschieder gaat dus geheel over op de beleggingsmaatschappij. Deze vertegenwoordigt (weer met andermans geld) een enorme macht in de beurs en bij tal van vennootschappen, waarvan de aandelen door de beleggingsmaatschappij worden opgekocht.

Voorts werd al gewezen op de concentratie van aandeelhouders-beschikkingsmacht, die plaats vindt via de 'holding-maatschappijen' (financiële instellingen, die grote pakketten aandelen van een groep be-drijven concentreert), via 'administratie-kantoren', 'nationaal bezit'-fondsen e.d.

Zonder nu verder in deze belangwekkende financiële 'superstruc-tuur' van het kapitalisme in te gaan, is door het voorgaande wel dui-delijk gemaakt, dat er van een 'ontkrachting' van het kapitaal, door de moderne ontwikkeling van het kapitalisme, geen sprake is.

Wat wel is gebeurd is, dat kleine groepen van kapitalisten, vooral in de financiële sfeer, maar ook in die van de grote concerns (en deze groepen zijn vaak met elkander verweven), door allerlei listige kunst-grepen er steeds meer in slagen, de beschikkingsmacht van een groot aantal kleine kapitalisten op te slokken en zodoende een feitelijke macht te verwerven, die veel groter is dan zij met hun eigen kapitaal alleen zouden kunnen verwerven. Het belangrijke is ook, dat deze geconcentreerde kapitaalsmacht zich vrijwel geheel onttrekt aan con-trôle en openbaarheid.

Het zijn niet de managers van ondernemingen, maar de managers van het kapitaal en de monopolieheren, die aan de touwtjes trekken. In dit verband zij ook opgemerkt, dat de 'theoretici' van de 'leidende macht van ondernemingsmanagers' (zoals bijv. de trotskist Burnham) met hun 'theorieën' de werkelijkheid verbloemen van de machtsuit-oefening en machtsconcentratie van de feitelijke grootheersers van het kapitaal. Dat is de sociale en politieke zin van hun optreden.

Geheel in overeenstemming hiermede is dan ook, dat soortgelijke 'practici', d.w.z. de rechtse leiders van het 'democratisch socialisme' en van hun vakbeweging de eis laten vallen — zgn. op grond van deze 'structuurwijzigingen' in de maatschappij — van de onteigening van het groot-kapitaal. Zij laten niet geheel de eis tot nationalisatie vallen,

maar laten deze mogelijkheid open voor nutsbedrijven, verkeersbedrijven, steenkolen-ondernemingen e.d.

Dit is geheel in overeenstemming met de belangen van de kapitalistische heersersgroep, omdat deze over het algemeen weinig genegen is kapitaal te steken in deze bedrijfstakken, waar de winstmogelijkheden relatief gering zijn en integendeel, dikwijls het grootste belang erbij hebben, dat deze bedrijfstakken hun prijzen en tarieven (die tot de kosten behoren van de industriële- en handelsondernemingen waar de winstmogelijkheden het grootst zijn) zo laag mogelijk houden eventueel met de hulp van regeringssubsidies, d.w.z. van het geld van belastingbetalers.

Ook zijn deze kapitaalbeheersers geenszins tegen staatsdeelname, of staatsgarantie bij het stichten van basisbedrijven (K.L.M., Walvisvaart, Koninklijke Zout, Nederlandse Sodafabrieken, Nederlandse Hoogovens & Staalfabrieken, Rozenburg-Staal-Projekt) voor de beginperiode van risico's en afwezigheid van winst. Want zodra deze bedrijven winst beginnen af te werpen en de beginmoeilijkheden zijn overwonnen, plukken zij daarvan het volle profijt, doordat tegen die tijd — op hun aanwijzingen — het aandelenkapitaal van de staat in deze onderneming verkocht wordt (zoals bijv. bij de KLM in aanzienlijke mate is geschied) of zelfs doordat, in de aanvankelijke regeling, de staat alleen maar voor de kwade risico's moet opdraaien, maar geen aandeel heeft in de winst (zoals bijv. bij garantiebepalingen).

De illusie van medezeggenschap

Wanneer dus het rapport van de Wiardi Beckman-stichting aanbeveelt om, op voordracht van de vakbonden, 'arbeiderscommissarissen' te benoemen in de raad van commissarissen van grote bedrijven en daar ook 'staatscommissarissen' (ter behartiging van het 'openbaar belang') aan toe te voegen, dan wordt daarmee de wezenlijke macht van de top-heersers van het kapitalisme geenszins aangetast. In feite bevat het voorstel mogelijkheden om deze topmacht te behoeden voor schokken. Wat is inderdaad het geval?

De dictatoriale ongecontroleerde macht van de toplaag, hoe men deze ook tracht te versluieren, wekt steeds groeiende enorme weerstanden op van de werkers en van brede lagen van de bevolking. In een tijd van expansie en groeiende werkgelegenheid kunnen deze opgevangen worden door de illusie van stijgende welvaart met behulp van afbetalingssystemen en sociale voorzieningen waarvan de lasten steeds meer direct op de schouders van de arbeiders worden afgewenteld, maar waarvoor in een dergelijke periode van expansie nog looncompensaties kunnen worden verleend, die althans de illusie verschaffen van een groter loonzakje, al vermindert de werkelijke koopkracht van dat loonzakje voortdurend. Dit gaat evenwel ten koste van de koopkracht van de munteenheid en geschiedt dus door inflatie, ten koste van de financiële stabiliteit. In omstandigheden evenwel van relatieve overproductie, enorm-verscherpde concurrentie en moorden-

de bewapeningslasten moet de inflatie worden beheerst wil niet het gehele wankel gebouw in elkaar storten.

Terwille van het instandhouden van inflatie door militaire uitgaven, verkwistende investeringen van ondernemingen, luxe-verkwisting door de rijken en de enorme beloningen aan hen, die direkt de grote kapitaalsbelangen behartigen, wordt nog verder getornd aan het arbeidersinkomen. Daardoor worden spanningen opgeroepen, die op 'gevaarlijke' wijze vergroot worden door publicaties van enorme ondernemings- en vooral concernwinsten en van 'beloningen' van f 50.000, f 100.000, of dikwijls ook van f 200.000 per jaar voor commissarissen, die daarvoor slechts enkele vergaderingen per jaar behoeven bij te wonen.

Tevens noopt de felle machtsstrijd, die thans tussen de grote concerns in de wereld aan de gang is op een kapitalistische wereldmarkt, die eerder kleiner dan groter wordt, tot ingrijpende beslissingen zoals het stilleggen van ondernemingen of delen van een onderneming, de verplaatsing van ondernemingen, tot sensationeel-hoge biedingen op aandelen van concurrerende ondernemingen enz.

Men tracht zoveel mogelijk alles in het geheim te bekonkelen, maar de structuur van het huidige kapitalisme noodzaakt desniettemin om veel in het openbaar te doen plaats vinden. Er moet dus een zondebok worden gevonden, die de verontwaardiging van de massa's moet opvangen, zonder dat deze zich direkt tegen de feitelijke machthebbers richt. Voor het publiek in het algemeen is het bestuur van de onderneming het zichtbare orgaan, dat de beslissingen neemt, die hun verontwaardiging terecht opwekken. Voor de kapitalistische toplaag is dit een illusie, waarvan terdege gebruik moet worden gemaakt en die men door 'theoretische' werken, door politieke 'beginselprogramma's' (liefst 'socialistische') moet versterken. Als men door strijdlustige arbeiders wordt belaagd, zo redeneert de toplaag moet men hun een brok toewerpen: dat betekent altijd tijdwinst en wellicht raken zelfs de arbeiders daardoor het spoor geheel bijster.

Het ziet er naar uit, dat na de loonronden en de sociale voorzieningen één van de volgende brokken de verandering van het venootschapsrecht zal zijn. Want niet alleen de Wiardi Beckmann Stichting is hierover doende. Ook de rechtse pers schrijft steeds méér en méér over de noodzaak het vennootschapsrecht te hervormen. Grote ondernemingen gaan er trouwens ook toe over, bijv. de beloning van commissarissen te 'beperken', bijv. tot f 40.000 per jaar (met uitschieters voor 'oude' commissarissen tot f 75.000 per jaar en dan belastingvrij;) hetgeen een werkelijke uitgave betekent van ongeveer het dubbele van dat bedrag.

Nu bestaat er in de arbeidersklasse een gezond wantrouwen tegen al dergelijke hervormingen. Men begrijpt heel goed, dat voorzover zij worden doorgevoerd in een maatschappij, die door een kleine toplaag van geld-dictatoren wordt geregeerd deze steeds een wassen neus zullen blijven.

Het rapport van de Wiardi Beckmann Stichting constateert dit zelf ten aanzien bijv. van de toekenning van beleidsbevoegdheden aan on-

ondernemingsraden e.d. Het stelt niet alleen vast, dat de arbeiders over het algemeen weinig belang stellen in de ondernemingsraden en dat trouwens het overwicht van de directie op de werknemers zodanig groot is, dat van enige onafhankelijke stellingname van 'arbeidersbestuurders' uit het eigen bedrijf nooit sprake kan zijn, omdat dergelijke 'onafhankelijke' mensen direkt weggewerkt zouden worden. Het ziet in 'arbeiderscommissaris' daarom alleen maar heil, wanneer zij van buiten het bedrijf komen. En dan nog erkent het rapport, dat dergelijke 'arbeiderscommissarissen' weinig zouden kunnen uitrichten zonder bevoegdheden, die 'dwingend' door de wet worden voorgeschreven.

Het is evenwel genoegzaam uit de praktijk bekend, dat niet de 'wet' maar de machtverhoudingen beslissend zijn. Men behoeft daarbij de wet niet te overtreden om hem krachteloos te maken. Men houdt er eenvoudig rekening mee en wanneer men de touwtjes van de werkelijke macht in handen houdt, zijn er altijd wegen en middelen om met inachtneming van de bepalingen van de wet de 'bedoeling' ervan geheel om zeep te brengen. Het voorschrift bijv. dat 'arbeiderscommissarissen en staatscommissarissen' enkele malen per jaar een beuursvergadering moeten bijwonen en dat hun goedkeuring vereist is voor bepaalde besluiten, behoeft geenszins te verhinderen, dat de besluiten achter hun rug om worden genomen (gesteld, dat het gehalte van deze commissarissen zodanig is, dat dit nodig mocht blijken — wat nog geenszins vaststaat) en dat door 'dwingende redenen' (ophouden van bankkrediet, noodzaak tot sluiting van het bedrijf, verlies van concurrentie-capaciteit: d.w.z. omstandigheden die gemakkelijk geënsce-neerd kunnen worden) de betrokken commissarissen in feite geen andere keuze gelaten wordt dan het beleid goed te keuren; waarbij dan hun „begrip voor het belang van de onderneming” natuurlijk ruimschoots beloond zal worden. Overigens wordt een dergelijk begrip (d.w.z. het opgeven van de klassenstrijd door het rapport essentieel geacht voor de zgn. „arbeiderscommissarissen”.

De voorstellen van het rapport zijn dus ongevaarlijk voor de winst-schuimers. Zij zijn niet alleen ongevaarlijk, maar ook nuttig. Zij leiden de aandacht af van de werkelijke machtsverhoudingen en van de waarheid, dat een werkelijke verschuiving van de machtsverhoudingen en lotsverbetering van de arbeiders alleen door politieke strijd tegen het stelsel bereikt zal worden.

Tevens zal een publieke en politieke discussie over de herziening van het vennootschapsrecht en zelfs over arbeidscommissarissen voor een tijd goed dienst kunnen doen als bliksemafleider van sociale spanningen.

Uiteindelijk zou zelfs een hervorming van het bestuur van de ondernemingen en het geven van een 'sociaal karakter' er aan door 'personeels- en staatsvertegenwoordigers' wellicht een soepeler werktuig kunnen scheppen voor de behartiging van de grote kapitaalsbelangen. Meer dat zou alleen kunnen wanneer de illusie, dat hiermede de arbeiders enige werkelijke zeggenschap wordt verleend, wordt hooggehouden.

Daarvoor is het nodig, dat dergelijke voorstellen heftig van 'rechts' worden aangevallen. Dat is dan ook braaf gedaan. Deze rechtse aanvallen moeten het noodzakelijke 'socialistische perspectief' van de betrokken voorstellen onderstrepen. En het is bar nodig, dat de rechtse pers dit 'socialistische' karakter ontdekt, want de arbeiders kunnen dit, met de beste wil van de wereld, niet...

A.B.

P & C 1959 ingebonden

Door de artikelen van blijvende waarde, het vele documentatie-materiaal en Partij-dokumenten in „Politiek en Cultuur” koesteren velen de wens de nummers van de jaargang 1959 te laten binden.

Ook dit jaar bestaat hiertoe de mogelijkheid.

- * Voor 1 februari 1960 dient het verschuldigde bedrag voor het binden ad f 3.50 op onze giro 173.127 te worden overgemaakt.
- * Tegelijkertijd gelieve U, met duidelijke vermelding van naam en adres de 12 nummers van 1959 *franco* aan ons op te sturen.
- * Eventuele ontbrekende nummers kunnen door ons worden bijgevoegd indien daartoe het verschuldigde bedrag (f 0.40 per nummer) op onze giro is overgemaakt.
- * Losse banden zijn eveneens verkrijgbaar wanneer f 2.35 (f 2.— Band en f 0.35 verzendkosten) aan ons wordt overgemaakt.

Na 1 februari 1960 zal het ons niet meer mogelijk zijn het binden van de jaargang 1959 voor U te verzorgen.

Boekhandel Pegasus, Leidsestraat 25, Amsterdam.

ENIGE BESCHOUWINGEN OVER HET STAKINGSRECHT

De bedoeling van dit artikel is niet om nog eens uitvoerig in te gaan op de aanvallen, die sedert de laatste jaren door de ondernemers in Nederland, met inschakeling van de burgerlijke rechter, gedaan worden op het stakingsrecht van de arbeiders. Wij menen, dat wat dat betreft de feiten onze lezers reeds genoegzaam uit de dagbladpers bekend zijn. In dit artikel willen wij, na een korte uiteenzetting van de betekenis van het stakingsrecht, onze bijzondere aandacht niet wijden aan de openlijke vijanden van de arbeidersklasse, doch aan haar valse vrienden: de sociaal-democratische leiders, die voorwenden het stakingsrecht te willen beschermen en daartoe de gevaarlijke leuze van de „wettelijk regeling” van dit recht hebben aangeheven.

Eén der kenmerken van het stakingsrecht is juist, dat het niet „wettelijk geregeld” is, m.a.w. dat het noch in de Grondwet noch in enige andere geschreven wet vastgelegd is, doch dat het daarom niet minder een *vaststaand* en *erkend* recht van de arbeiders is. (Formeel gebeurde dit in 1872 toen artikel 415 uit het Nederlandse Wetboek van Strafrecht werd geschrapt, dat „alle onderlinge samenspanningen of verenigingen van de zijde der werklieden om tegelijkertijd het werk te doen ophouden” enz. verbood.) Deze op het eerste gezicht misschien bevreedende toestand wordt volkomen duidelijk, wanneer men zich rekenschap geeft van het klassekarakter van het recht in Nederland.

Zoals in iedere staat, waar klassen met tegenstrijdige belangen bestaan, heeft ook in Nederland het recht ten doel de belangen van de heersende klasse — de bourgeoisie — te waarborgen. Voor ons onderwerp is van belang, dat ook dit geldt voor de regeling van de arbeids-overeenkomst, zoals die in het Burgerlijk Wetboek is neergelegd. Deze regeling is de wettelijke bekrachtiging van het feit, dat in de kapitalistische maatschappij de arbeidskracht een koopwaar is, die — zoals iedere koopwaar — tegen de overeengekomen prijs door de verkoper geleverd moet worden. Grondslag is daarbij de fictie, dat deze overeenkomst, met inbegrip van het loon en de overige arbeidsvoorwaarden, het gevolg is van „vrijwillige overeenstemming” tussen ondernemer en arbeider. De werkelijkheid is echter, dat deze „vrijwilligheid” doorgaans alleen aan de kant van de ondernemer bestaat, daar de arbeider gedwongen is zijn arbeidskracht te verkopen, wanneer hij niet van hongersnood wil omkomen of althans tot het peil van een pauper afzakken wil.

De werkelijkheid is ook, dat de arbeiders klassenstrijd voeren en moeten voeren om zich te verweren tegen de wens der ondernemers de voorwaarden, waarop hij de arbeidskacht wil kopen te dicteren.

*

Terwijl nu deze basis van ons rechtsstelsel zal blijven bestaan, zolang het kapitalisme in Nederland bestaat, zijn de arbeiders niettemin in staat om door hun macht als klasse tot gelding te brengen, de kapitalisten in zekere mate en op bepaalde punten te dwingen om met hun belangen rekening te houden. Op zulke punten wordt dan het klasserecht van de kapitalisten *doorbroken* door de macht van de arbeidersklasse, bij welke breuk in hun rechtsstelsel de kapitalisten zich moeten neerleggen.

Het stakingsrecht is daarvan één der meest treffende voorbeelden. Bij de regeling van het arbeidscontract in het Burgerlijk Wetboek werd uitgegaan van individuele onderhandelingen tussen ondernemer en arbeider, een situatie, die de volstrekte oppermacht van de ondernemers waarborgde. Dit werd nog bevestigd doordat het Wetboek van Strafrecht aanvankelijk de arbeiders verbood vakverenigingen te vormen en te staken; men wilde aldus verhinderen, dat de arbeiders door de macht van hun aantal en hun onmisbare rol in het productieproces de overmacht van de ondernemers zouden breken. Men weet, dat ondanks dit verbod de Nederlandse arbeiders vanaf 1850 toch overgegaan zijn tot het vormen van vakverenigingen en weldra ook tot stakingen. Deze druk werd zo sterk, dat in 1872 het verenigings- en stakingsverbod uit het strafrecht geschrapt werd. Doch ook in het civiele recht dwongen de arbeiders tot erkenning van hun recht van staking; vanaf het eind van de vorige eeuw beschouwden de burgerlijke rechters de staking niet meer als contractbreuk. De beruchte „worgwetten” van 1903, die voor ambtenaren en spoorwegpersoneel opnieuw een stakingsverbod instelden, waren natuurlijk een ernstige stap terug, doch door hun beperking tot één bepaalde categorie hielden zij tegelijk de erkenning van het stakingsrecht voor de overgrote meerderheid der arbeiders in; bij de parlementaire behandeling van de betreffende wetten kwam dit ook duidelijk tot uiting.

Dit alles zal inmiddels wel duidelijk gemaakt hebben, waarom het stakingsrecht een *ongeschreven* recht is.

De communisten zijn voor grondwettelijke vastlegging van het stakingsrecht in zijn volle omvang. Want het recht van staking is evenals het recht op arbeid een der belangrijkste democratische rechten.

De burgerlijke rechters, die het recht erkenden, hebben eenvoudig moeten toegeven, dat de regeling van het arbeidscontract in het Burgerlijk Wetboek — daar zij berust op een *gefingeerde gelijkheid*, doch *werkelijke ongelijkheid* van ondernemer en arbeider als contractpart-

ners — in feite onrechtvaardig is en dat het stakingsrecht als correctie van dit onrecht derhalve onmisbaar is.

De roep om „wettelijke regeling” van het stakingsrecht, die thans door de sociaal-democratische leiders wordt aangeheven, heeft echter een ander doel. Daarin komt het streven tot uiting om het stakingsrecht alsnog in te passen (te „integreren”, zoals het modewoord luidt) in het kapitalistische rechtsstelsel. Duidelijk is ook, dat zulk een streven in de praktijk moet leiden tot een *beperking* van het recht. Aan de hand van een voorbeeld zullen wij thans laten zien, hoe ver deze beperking kan gaan en hoe grote gevaren hier rijzen.

*

Talrijke PvdA-leiders hebben in de laatste tijd uitspraken over het stakingsrecht en de wenselijkheid van regeling daarvan gedaan. Wij willen ons echter beperken tot het bespreken van één bijzonder duidelijke en uitvoerige uitspraak, nl. een artikel van de hand van de oud-staatssecretaris Mr. A. A. van Rhijn in „Tijd en Taak” (het blad van de protestantse PvdA-leden) van 27 juni 1959.

In het bedoelde artikel zegt Van Rhijn zich ten doel te stellen aan te tonen, „hoe moeilijk dit onderwerp is en hoeveel vragen daarbij aan de orde komen”. Daarbij merkt hij allereerst op, „dat aan de principiële erkenning van het recht van staking in de wet moet worden vastgehouden. Als uiterste middel moet de *vakvereniging* over de mogelijkheid van staking kunnen beschikken”. Wij hebben het woord *vakvereniging* in dit citaat gecursiveerd, omdat er reeds een belangrijke beperking in ligt opgesloten: alleen de *vakvereniging* zou het wapen van de staking mogen hanteren. Op dit punt komen we nog terug.

Vervolgens echter laat Van Rhijn zijn licht over een aantal gevallen van staking schijnen en daarbij stelt hij een reeks nieuwe beperkingen:

1) De *politieke staking*: „Voor een democraat is een politieke staking onaanvaardbaar”, aldus Van Rhijn. Deze zal dus z.i. zeker van een wettelijke erkenning uitgesloten moeten worden.

Wij kunnen niet op alle stellingen van Van Rhijn even uitvoerig ingaan, maar het vraagstuk van de politieke staking is zo essentieel, dat we er wat langer bij stil moeten staan. Van Rhijn geeft geen nadere motivering van zijn standpunt en hij behoeft dat ook nauwelijks te doen, want het reformismistische standpunt in dezen is bekend: Nederland is een democratie, die bestuurd wordt door een bij algemeen kiesrecht gekozen parlement, dat aldus de wil van het hele volk vertegenwoordigt; dit parlement mag niet door buitenparlementaire druk van bepaalde bevolkingsgroepen in zijn vrijheid van besluitvorming belemmerd worden. Aldus, kort samengevat, de sociaal-democratische opvatting, die in wezen al aan de wieg van de SDAP heeft gestaan en die berust op een volstrekte miskennis van het wezen van de burgerlijke staat. Hoe belangrijk het algemeen kiesrecht ook is, het is op

zichzelf niet voldoende om iets aan het burgerlijke karakter van de staat te veranderen. Zolang de economische macht in handen van de kapitalisten berust en deze dientengevolge ook over het bestuursapparaat, de politie, de gewapende macht en — niet te vergeten! — het leeuwendeel van de middelen tot beïnvloeding van het volk blijven beschikken, kan ook het parlement geen werkelijk zuivere uitdrukking van de wil van de meerderheid van het volk zijn, zelfs als het op de meest democratische wijze (in formele zin) gekozen wordt. Derhalve kan de arbeidersklasse ook geen afstand doen van haar recht om ook op buitenparlementaire wijze haar mening kenbaar te maken en zo nodig het parlement te dwingen met haar belangen rekening te houden.

De politieke actie buiten het parlement met inbegrip van de politieke staking is juist onmisbaar om de volksvertegenwoordiging te dwingen ook als werkelijke volksvertegenwoordiging op te treden.

In het kader van dit artikel kunnen we op dit alles niet uitvoerig ingaan; voor een nadere bestudering ervan verwijzen we naar de welbekende klassieke marxistische literatuur over dit onderwerp, met name naar Lenins „Staat en revolutie”.

Hier willen we — na aldus het principiële onjuiste van de reformistische opvatting te hebben onderstreept — nog slechts enkele opmerkingen maken.

In de eerste plaats wijzen we erop, dat de sociaal-democratische leiders, die de politieke staking „onaanvaardbaar” achten, zonder enig protest aanvaardden, dat de kapitalisten van hun kant nooit schromen om „buitenparlementaire” druk uit te oefenen, wanneer het parlement nog niet gewillig genoeg hun belangen behartigt. Men denke slechts — één voorbeeld uit talloze — aan het bekende verschijnsel van de kapitaalvlucht, dat telkens optreedt, wanneer de heren van mening zijn, dat de economische politiek van ons land hun onvoldoende winsten verzekert, en dat nog enige jaren geleden ons land onberekenbare schade heeft berokkend. De opeenvolgende regeringen-Drees hebben daar nooit iets tegen ondernomen. Doch wat is zo'n kapitaalvlucht anders dan een „staking” van kapitalisten?

In de tweede plaats moet opgemerkt worden, dat zelfs de sociaal-democratische leiders in het verleden niet elke vorm van buitenparlementaire druk op de volksvertegenwoordiging hebben verworpen. In feite zijn ook petitionnementen, demonstraties e.d. (men denke bv. aan de agitatie rondom de Vlootwet) vormen van zulke buitenparlementaire druk. Waarom zijn die wel aanvaardbaar en de politieke staking niet? Principieel verschil is er niet; wel echter praktisch verschil: terwijl petitiees en demonstraties voor de heersende klasse tenslotte vrij onschuldig zijn, is de politieke staking een werkelijk doeltreffend middel!

In de derde plaats moet gezegd worden, dat in de huidige tijd, nu de staat zich intensief met lonen, arbeidsvoorwaarden e.d. bemoeit,

het begrip „politieke staking” steeds ruimer en tegelijk steeds onbepalder wordt.

Dit wordt o.m. veroorzaakt door de groei van het monopolistisch staatskapitalisme en het steeds directer ingrijpen in de leiding van de staat door het monopolisme, waarvan de regering-De Quay trouwens een uitdrukking is.

Onder de tegenwoordige omstandigheden heeft elke staking, die zich ten doel stelt de regeringspolitiek t.a.v. lonen e.d. te doorbreken, in feite een politiek karakter. Hoe belangrijk dit punt is, is gebleken bij de typografenstaking van enige maanden geleden; die werd door de NVV-leiders en „Het Vrije Volk” immers juist veroordeeld met het argument, dat zij zich tegen de regering richtte en dus „ondemocratisch” was!

Dit laatste onderstreept nog eens extra, dat juist nu meer dan ooit het verbieden van de „politieke staking” voor de arbeidersklasse volstrekt onaanvaardbaar is.

Na deze vrij uitvoerige beschouwing volgen we verder de opmerkingen van Van Rhijn in zijn artikel:

2) De „*wilde staking*”: „In een goed vakverenigingsbeleid zijn wilde stakingen onduldbaar, omdat zij het bestuur de leiding uit handen nemen, ten nadele van de arbeiders.”

Hierover moet gezegd worden dat wij in principe eveneens stakingen het meest doeltreffend achten, als zij kunnen steunen op „erkenning” en volledige steun van een strijdbare vakbeweging. Derhalve streven de meest bewuste arbeiders er ook naar, om acties in de bedrijven in de schoot van de vakbeweging voor te bereiden.

Onder de huidige omstandigheden zal dit principe echter vaak moeten wijken voor de harde realiteit, dat het onmisbare wapen van de staking alleen te hanteren is met voorbijgaan van de leiding der vakverenigingen. Nogmaals verwijzen wij naar de recente typografenstaking: Inderdaad was dat een „wilde” staking, waarbij de besturen der „erkende” vakbonden de leiding uit handen genomen werd; maar was dat „ten nadele van de arbeiders”, zoals Van Rhijn suggereert?

3) Als in een *collectieve arbeidsovereenkomst* uitdrukkelijk staking wordt verboden, is deze „uiteraard” ongeoorloofd. Verder acht Van Rhijn ongeoorloofd een staking, die ten doel heeft regelingen te veranderen, welke in de CAO duidelijk zijn vastgelegd. Ook dit is een zeer ernstige beperking van het stakingsrecht. Van Rhijn doet hier het middel aan de hand, om het stakingsrecht, welks belang hij met de lippen belijdt, in de praktijk goeddeels uit te hollen. Terloops zij opgemerkt, dat de sociaal-democratische leiders in de praktijk nog verder gaan dan Van Rhijn hier doet, door zelfs tijdens onderhandelingen over een CAO staking ongeoorloofd te verklaren! Dit is bv. hun houding geweest t.a.v. de onderhandelingen in de metaalindustrie van de afgelopen tijd.

Ons standpunt in deze kwestie is duidelijk, wanneer men, zoals Lenin reeds leerde, de collectieve arbeidsovereenkomst ziet als een wapenstilstand in de klassenstrijd; het is dan duidelijk, dat stakingen tegen regelingen van een CAO minder zullen voorkomen, naar mate de CAO voor kortere tijd gesloten is; van een afstand doen van het stakingswapen mag echter geen sprake zijn. Daarbij moet nog opgemerkt worden, dat de opvattingen van de CAO als wapenstilstand alleen opgaat, als zo'n CAO tot stand is gekomen met medewerking en met instemming van de betrokken arbeiders. Zoals bekend, is dit in het Nederland van vandaag vrijwel nooit het geval en worden collectieve arbeidsovereenkomsten gesloten door vakbondsbestuurders buiten elke invloed van de georganiseerde arbeiders om (om nog te zwijgen van de niet-georganiseerde meerderheid). Het behoeft geen betoog, dat onder deze omstandigheden nog minder sprake mag zijn van afstand doen van het stakingsrecht.

4) Een staking, die ten doel heeft een *algemeen verbindend verklaarde* bepaling van een CAO ongedaan te maken, is volgens v. R. ongeoorloofd, „want een dergelijke staking zou rechtstreeks gericht zijn tegen de overheid...” Wij kunnen hier volstaan met te verwijzen naar wat wij bij punt 1) hebben opgemerkt, met name over de uitgebreidheid van het begrip „politieke staking” in de tegenwoordige tijd.

5) Natuurlijk komt ook het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen ter sprake: dit geeft immers het College van Rijksbemiddelaars het recht *maximumlonen* vast te stellen. En dus: „... een staking, die gericht is op het verkrijgen van lonen, die boven dit maximum uitgaan, (zou) bepaald ongeoorloofd zijn”. Deze constatering kost Van Rhijn zelf toch wel enige pijn: „Men ziet hieruit, hoezeer de op zich zelf gewenste bemoeienis van de overheid met de lonen het probleem van de werkstaking heeft gecompliceerd”. Wij van onze kant concluderen, dat die bemoeienis van die overheid met de lonen toch niet zo „op zich zelf gewenst” is, als zij meebrengt, dat de arbeiders er hun sterkste wapen voor zouden moeten inleveren!

6) Tenslotte de PBO: Van Rhijn acht in ieder geval staking ongeoorloofd, wanneer: a) een verordening van een PBO-orgaan staking uitdrukkelijk verbiedt; b) zo'n staking is bedoeld om lonen af te dwingen, die door een PBO-orgaan vastgestelde maximumlonen te boven gaan. Nogmaals kunnen we hier verwijzen naar het onder 1) door ons opgemerkte, echter met deze toevoeging, dat regelingen van lonen etc. door PBO-organen nog een ernstige verslechtering is t.o.v. regeling door de regering; deze laatste is immers onderworpen aan de controle van het parlement en daarin kunnen de arbeiders, via het algemeen kiesrecht, altijd nog hun stem laten horen. De PBO-organen daarentegen onttrekken zich aan elke werkelijke arbeidersinvloed.

Nadat we dit alles op de voet gevolgd hebben, lezen we tenslotte, wat Van Rhijn aan het eind van zijn beschouwingen schrijft:

„De lezer ziet, dat een wettelijke regeling van het stakings-

recht heel wat overhoop haalt. Allerlei problemen die tot nu toe veelal rustig hebben geslapen komen dan in beweging. Evenwel mag dit ons niet weerhouden om het recht van staking, dit belangrijke laatste strijdmiddel der arbeiders, principieel in onze wetgeving te verankeren, nu omtrent het bestaan van dit recht ernstige twijfel is gerezen."

Wat moeten wij op deze ontboezeming, die nu al het voorafgaande als een hoon aandoet, zeggen? In de eerste plaats dit: Zoals we aan het begin van ons artikel, naar wij hopen, aangetoond hebben, bestaat er in het geheel geen „ernstige twijfel” over het bestaan van het stakingsrecht, doch is dit een door de practijk van tientallen jaren erkend, vaststaand recht van de arbeiders. Daarop is slechts één uitzondering: de onder de „worgwetten” vallende categorie der ambtenaren. Wanneer het de sociaal-democratische leiders werkelijk ernst zou zijn met hun liefde voor het stakingsrecht, dan zouden zij in de eerste plaats de strijd moeten aanbinden om aan deze achterstelling van de ambtenaren een eind te maken.

In de tweede plaats hebben we gezien, dat bij een „wettelijke regeling” in de geest van Van Rhijn van het stakingsrecht in werkelijkheid niets zou overblijven. Waarom wil hij dan toch dat recht „principieel in onze wetgeving verankeren”? Nauwkeurige bestudering van Van Rhijns artikel doet ons het antwoord op die vraag vinden. Immers, bij een regeling volgens zijn wens zouden ongeoorloofd worden: stakingen die zich richten tegen de overheid — d.w.z. de overheid, die rechtstreekse vertegenwoordiger is van de ondernemers; stakingen tegen bepalingen in collectieve arbeidsovereenkomsten — die gesloten worden met medewerking van deze leiders; stakingen tegen verordeningen van PBO-organen — in welke organen de rechtse leiders zitting hebben; en „wilde” stakingen, d.w.z. stakingen tegen de wil van de rechtse leiders. Wat dan overblijft, dat is het recht om te staken op bevel van de rechtse leiders der „erkende” vakbonden, in de wel zeer zeldzame gevallen, waarin arbeidsovereenkomsten en regelingen tot stand zijn gekomen zonder hun medewerking. Voor Van Rhijn c.s. is de staking geen machtsmiddel in de klassenstrijd; integendeel, zij willen de klassenstrijd onderdrukken en daartoe de staking in het kapitalistische stelsel „integreren”; dit vloeit rechtstreeks voort uit de theorie van de „gemeenschappelijke belangen” van arbeiders en ondernemers. Wanneer zij de staking niet helemaal kwijt willen, dan komt dat omdat zij niet kunnen. Want het openlijke opkomen voor het verbod van staking zou ongetwijfeld op een onoverwinnelijk verzet van de leden van het NVV stuiten. Er is echter nog een andere verklaring voor de activiteit van Van Rhijn cs. op dit gebied. En die is dat de rechtse leiders een positief belang hebben bij het behoud van een klein restje van het stakingsrecht als stok achter de deur voor het opeisen van hun plaats in het burgerlijke staatsapparaat.

Wij kunnen thans onze conclusies uit dit alles trekken. Wil men iets over de staking in de wet zetten, dan mag dat slechts één ding zijn, nl.

de bepaling, dat de burgerlijke rechter het recht daartoe te erkennen heeft en zijn neus buiten arbeidsconflicten dient te houden. Pogingen in de geest van Van Rhijn om de staking in het burgerlijke recht in te passen en aan de reformistische politiek der rechtse leiders dienstbaar te maken moeten echter leiden tot een wezenlijke beperking en een vrijwel totale vernietiging van het stakingsrecht. Dergelijke pogingen zijn dan ook voor de arbeidersklasse onaanvaardbaar en moeten met kracht bestreden worden, ook al worden zij nog zo roerend gemotiveerd.

T. DE JONGE.

Vakbondservaringen in Franco-Spanje

Onlangs heeft het Wereldvakverbond een brochure gepubliceerd, getiteld „Twintig jaar leven en strijd van de Spaanse arbeiders onder de fascistische dictatuur van Generaal Franco”.

Van bijzonder belang zijn de uiteenzettingen in deze brochure over de houding van de progressieve Spaanse arbeiders jegens de vakbonden.

Zoals men weet, zijn de Spaanse vakbonden verlengstukken van de fascistische regering. De leidende bestuurders zijn agenten van het dictatoriale regime of behoren zelf tot de groep der toonaangevende fascistten. Zij beschouwen het als hun hoofdtaak de onderdrukking van de arbeidersklasse door het regime, in stand te helpen houden.

Stakingen zijn in Spanje verboden. Staking wordt onder Franco als „militaire rebellie” beschouwd en in sommige gevallen staat er zelfs de doodstraf op.

Het recht van vereniging bestaat in Spanje niet, evenmin als pers- en vergadervrijheid.

Alle acties der Spaanse arbeiders voor verbetering van hun uiterst moeilijke levensomstandigheden — en het waren er zeer vele in de laatste jaren — werden door de politie gebruikt om razzia's te houden en massale arrestaties te verrichten. De toestanden in de gevangenissen zijn barbaars. De gearresteerden staan aan zware mishandelingen bloot. Kort en goed: de terreur als middel tot intimidatie der arbeiders wordt tot het uiterste gehandhaafd.

Maar juist daarom hebben de massale acties, die de laatste jaren in de Baskische provincies, in de mijngebieden van Asturië, in Barcelona, in Catalonië en elders hebben plaatsgevonden, grote bewondering in de gehele wereld gewekt.

Deze massale arbeiders-acties zijn niet spontaan uitgebroken, maar zij zijn het resultaat van de welbewuste vakbondspolitiek der revolutionaire en meest progressieve arbeiders in het land.

De hieronder afgedrukte passages uit de brochure van het WVV handelen over de uiterst belangrijke ervaringen van de vakbondstactiek, die de laatste jaren in Spanje is ontwikkeld.

Gezien de gecompliceerdheid van de nieuwe situatie in Spanje, was het voor de functionarissen niet gemakkelijk de meest doeltreffende strijdmethoden en -vormen te vinden om de gestelde doelen te bereiken. Zij hebben vergissingen en fouten moeten corrigeren, zwakten moeten overwinnen, die tijdens hun werk voor herstel van hun krachten en van hun strijdbaarheid aan het licht kwamen.

Gedurende een lange periode bestond hun tactiek uit het formeren

van illegale vakbonden in de belangrijkste industrieën der industrie-centra van Catalonië, van Biscaje, van Madrid, enz. Maar de practijk heeft aangetoond, dat deze tactiek de verbinding met de arbeiders niet eenvoudiger maakte, terwijl anderzijds de organisaties gemakkelijker door de politie werden ontdekt, gezien het politie-karakter van het Franco-stelsel. De functionarissen, die gevangen genomen waren, omdat zij illegaal vakbondswerk gedaan hadden werden tot zware gevangenisstraffen veroordeeld en zelfs tot de doodstraf, zoals b.v. José Satué, van het Nationaal Verbond van PTT-arbeiders, die, dank zij de internationale solidariteit gered kon worden van de dood. Zijn straf werd in dertig jaar gevangenis veranderd.

Hun eigen ervaring en die van de internationale vakbeweging hebben de meest bewuste Spaanse arbeiders geholpen hun lessen en hun aktie-vormen aan te passen aan de in Spanje door het Franco-regiem geschapen concrete situatie. In het licht van deze ervaringen hebben zij een tactiek gevolgd van het stoutmoedig combineren van de illegale strijd met het gebruiken van de legale mogelijkheden, die, hoewel sterk verminderd, door de sociale wetgeving van Franco worden geboden. In principe betekent dat de verbinding met de arbeiders in de fabrieken en in alle bedrijven, en tot in de Franco-vakbonden.

In het begin was dit moeilijk, want de arbeiders haatten de verticale vakbonden (de officiële vakbonden, red. P&C). Maar de pogingen om de illegale strijd met de legale strijd te verbinden hebben zeer positieve resultaten opgeleverd.

In het algemeen hebben de arbeiders in de ontwikkeling van deze tactiek begrepen, dat de in de vakbonden geleverde strijd geen samenwerking met deze bonden betekende, maar een strijdbaar middel was om ze te gebruiken voor de inwilliging van de eisen der arbeiders, om ze te democratiseren en voorwaarts te kunnen gaan op de weg naar hun verandering in werkelijke klasse-vakbonden, onafhankelijk van de staat en van de bourgeoisie.

Voor deze doelen oefenen de arbeiders een sterke en voortdurende druk uit op de vakbonden en op hun leiders, door het indienen van eisen voor het verhogen van lonen, voor verbetering der arbeidsvoorwaarden; door de werkgevers aan de kaak te stellen, die de officiële bepalingen en reglementen, die de arbeiders tot een zeker punt bevoordelen, niet in acht nemen; door de demagogische houding der phalangistische leiders aan de kaak te stellen en te veroordelen; door het recht te eisen de verantwoordelijken op alle posten van de vakbondsleiding te kunnen kiezen en in vergadering bijeen te komen, om de problemen van de lonen, van de werkdagen, de arbeidsvoorwaarden enz. te bediscussieren; door garanties te eisen dat de vakbondsafgevaardigden hun functies voor het verdedigen der arbeidersbelangen kunnen uitoefenen en om te verhinderen, dat zij door de werkgevers zouden worden ontslagen of door de vakbondsleiders uit hun functies zouden worden gezet.

Het gebruik van legale mogelijkheden sluit het gebruik van de meest verschillende aktie-vormen en -methoden niet uit. Juist het tegendeel is het geval, want de ontwikkeling van de strijdbaarheid bij de arbeiders

manifesteert zich in de verschillende gebieden of in de verschillende produktie-takken, niet op gelijke wijze. In sommige gevallen zijn het korte stakingen, sit-downstakingen voor korte duur in de bedrijven; in andere is het een collectief te laat komen in de fabriek, in de werkplaats, enz. uit protest, of om een eis te verdedigen. In bepaalde omstandigheden geeft men er de voorkeur aan, de aktie te beperken tot alleen het weigeren om overuren te maken of tot het inzamelen van handtekeningen in een of meerdere bedrijven om een eis te verdedigen. Maar in gevallen waarin dit mogelijk is, gebruiken de arbeiders hogere vormen, zoals langzaam-aan-aktie gedurende meerdere dagen, totdat de eisen van de aktie ingewilligd zijn. Dit alleen onder voorwaarde, dat de omstandigheden gunstig zijn en nadat alle andere middelen zijn uitgeput, teneinde wrede represailles van het regiem te voorkomen. Een vorm, die veel succes heeft gehad was de boycot van het stadsvervoer in de grote steden. Deze strijdmethoden hebben niet alleen de werkende massa's in strijd tegen de duurte en tegen de dictatuur gebracht, maar daardoor is men erin geslaagd, andere klassen en sociale lagen aan de protest-demonstraties tegen de Franco-tyrannie te doen deelnemen.

Twee grote acties

Het eerste grote resultaat, dat door deze methoden van legale en illegale strijd is bereikt, waren de algemene staking en de massademonstraties, die in de maanden maart en april 1951 in Barcelona en in andere Spaanse steden zijn doorgevoerd. In de voorbereiding van deze akties heeft het houden van een bijeenkomst van vakbondsafgevaardigden te Barcelona, enkele dagen tevoren, een beslissende rol gespeeld. De phalangistische leider, die voorzitter was, zag zich gedwongen de bijeenkomst te schorsen, omdat de atmosfeer die er heerste van dien aard was, dat men voor het verklaren van de algemene staking was, indien de eisen niet zouden worden ingewilligd. Er werd geen enkel besluit genomen, maar enige dagen later waren de arbeiders van Barcelona de eersten om op een vastbesloten en moedige wijze uiting te geven aan de diepe malaise en de algemene ontevredenheid, die onder de arbeiders van geheel Spanje heerste.

In 1955 vond een ander feit plaats, dat zeker genoemd moet worden. Er was grote geagiteerdheid onder de arbeiderskringen door het feit, dat de kosten van het levensonderhoud voortdurend hoger werden en voor het verkrijgen van een algemene loonsverhoging. De eisen in de vakbonden waren zodanig, dat de leiders, met het doel de ontevredenheid af te remmen, een congres, genaamd Congres der Spaanse Arbeiders uitschreven, denkende, dat zij met demagogische beloften de bezorgdheid en de ontevredenheid der arbeiders zouden kunnen afleiden. Ondanks de machinaties en de intriges der organisatoren verliep het congres echter heel anders, dan zij verwacht hadden. O.a. hebben zij niet kunnen verhinderen, dat de meest urgente eisen van de arbeiders aan de orde kwamen: een vitaal, mobiel minimumloon

voor 8 uur werk; gelijk loon bij gelijke arbeid voor de vrouwen en de jongeren; en werklozen-verzekering.

Deze eisen zijn niet volledig ingewilligd, maar het feit, dat de Spaanse vakbondsleden ze op een door de officiële vakbonden uitgeschreven congres hebben kunnen doen aannemen, heeft hen een legaal platform geleverd in hun strijd om hen te doen slagen. Dat helpt hen ook, de eenheid van actie te verwezenlijken om gemeenschappelijke doelen voor de arbeiders van alle industrietakken en alle beroeps-categoriën te bereiken: verbetering van de levens- en arbeidsvoorwaarden, die ondragelijk zijn geworden.

Vakbondsverkiezingen

Het belangrijkste succes tegenover het Franco-stelsel met betrekking tot de tactiek van het gebruik der legale mogelijkheden is bereikt bij de laatste verkiezingen der vakbonds-afgevaardigden, die in september 1957 hebben plaatsgevonden.

De sterke deelname der arbeiders, zowel in de periode van de voorbereiding, als bij het indienen van de kandidaten die plaats vond op basis van eenheid tussen de arbeiders van verschillende richtingen heeft in de overgrote meerderheid der bedrijven — en vooral in de grootste — de verkiezing van de meest bewuste en aan de verdediging van de belangen van hun klasse toegewijde arbeiders mogelijk gemaakt.

Het gebruik van deze legale vorm voor de verkiezing van vakbonds-afgevaardigden, de enige vorm van democratische verkiezing, heeft het mogelijk gemaakt duizenden en duizenden arbeiders, voor het merendeel jonge strijdbare en in de dagelijkse strijd beproefde mannen, te kiezen.

Het resultaat ervan is geweest, dat de samenstelling der afgevaardigden in belangrijke mate in het voordeel van de arbeiders is veranderd, want de aan de bourgeoisie en aan de Franco-leiders onderworpen figuren zijn bijna geheel gelijkwideerd.

Deze verandering doet zich gevoelen in de sociale secties (arbeiders-sector) der plaatselijk en provinciale vakbonden en onder de functionarissen der verschillende vakbonds-geledingen, die een gunstiger houding tegenover de arbeiders aannemen.

Deze belangrijke kern van democratisch gekozen, strijdbare arbeiders zijn de vertegenwoordigers van de arbeiders in de bedrijven en vakbonden. Voorzien van legale opdracht, met inachtneming van de wetten of zonder met deze in conflict te komen, kunnen de afgevaardigden samen met de arbeiders hun arbeids-problemen onderzoeken, hun eisen uitwerken, ze bij de bedrijven of in de vakbonden voorleggen en verdedigen.

De arbeiders staan rondom de vakbonds-afgevaardigden. Nieuwe vormen van eenheid en van organisatie zijn geschapen, gebaseerd op de legale basis van de vakbonds-structuur, waardoor het in vele gevallen mogelijk werd verbeteringen te verkrijgen van lonen, van het systeem van premies en andere zaken en tegelijkertijd de arbeiders in

betere omstandigheden te plaatsen voor de strijd tegen de dictatuur en voor de staatkundige rechten.

Steunende op deze nieuwe vormen van eenheid en van organisatie der arbeiders, krijgt de herboren eenheid van de arbeidersklasse gestalte en consolideert zich. In elk bedrijf vormen de afgevaardigden praktisch een collectief orgaan van eenheid en representatie dat tot een zeker punt door zijn activiteiten voor de verdediging der arbeidersbelangen op een bedrijfscomité lijkt.

Zo heeft zich de kiem van een werkelijke oppositionele vakbeweging tegen de officiële vakbonden ontwikkeld, de organisator van de legale en de illegale strijd voor de economische eisen en de politieke vrijheden.

Bedreigingen en intimidatie

Gezien het fascistische karakter van de Franco-dictatuur, is het gecombineerde gebruik van legale en illegale vormen een gecompliceerde, gevaarlijke strijd. Want elke actie, ondernomen om een eis af te dwingen komt met het regiem in botsing. Daarom hebben de regeerders en vakbondsleiders, toen zij begrepen, dat de actieve deelname der arbeiders aan de verkiezingen tot een golf van activiteit der arbeiders leidde, duizenden spitsvondigheden gebruikt om te verhinderen, dat arbeiders, die niet van plan waren met de vakbonden samen te werken, maar gebruik wilden maken van de legale mogelijkheden om de anti-Franco-strijd te versterken, als afgevaardigden der arbeiders zouden worden gekozen.

Toen zij er zich rekenschap van gaven, dat de resultaten van de verkiezingen het tegengestelde opleverde van wat ze hadden verwacht, zijn de vakbondsleiders, bijgestaan door de politie, een campagne van bedreigingen en intimidatie begonnen. Van demagogische beloften zijn zij overgegaan tot een brutale, woedende houding tegen de gekozen vakbonds-afgevaardigden. De politie heeft verhoren afgenomen, waarbij dreigementen werden geuit en enkele arrestaties verricht. Sommige afgevaardigden zijn door de vakbondsleiders afgezet en een groot aantal is door de ondernemers, met medeplichtigheid van de leiders der vakbond, ontslagen.

Maar deze brutale aanval op de arbeiders heeft niet verhinderd dat de strijdbeweging zich ontwikkelde en zal dit ook niet verhinderen. De grote arbeiders-akties, die in het afgelopen jaar zijn gevoerd, zijn er het bewijs van: akties in de maanden maart en april in het mijn-district van Asturië en in Barcelona, de Dag van Nationale Verzoening van 5 mei 1958 in geheel Spanje, die op een andere plaats in deze brochure worden geanalyseerd. De politionele aanval heeft de activiteit van tienduizenden afgevaardigden evenmin kunnen remmen, hetgeen zeer moeilijk is zonder de verticale vakbonden af te schaffen.

Zoals reeds gezegd, houdt deze strijd gevaren en offers in. Maar de Spaanse vakbondsleden zijn ervan overtuigd, dat indien de arbeidersklasse ervan afzag de veroverde legale mogelijkheden te benutten en

andere, die weer gunstiger zijn te veroveren, de strijd grotere offers zou eisen, moeilijker zou zijn en minder doeltreffend.

De ervaring van hun tactiek heeft aangetoond, dat in het verloop van de strijd, de meest bewuste arbeiders een groter vertrouwen verkregen, meer vastberadenheid toonden, hun geest van toewijding sterker werd; dat nóch de représailles, noch de ontslagen, noch de gevangenneming als gevolg van hun aktiviteit als vakbonds-afgevaardigden in dienst van de arbeiders, hen afschrokken. Zij zijn er zich van bewust, dat de gearresteerden, evenals hun gezinnen, omringd zijn door de warme vriendschap en de solidaire hulp van hun collega's en van alle Spaanse arbeiders evenals door de internationale solidariteit. Zij stellen vast, dat hun moed de autoriteit en het prestige dat zij onder de arbeiders genieten, vergroot.

Een der belangrijkste resultaten die door de Spaanse functionarissen worden behaald is de vorming, tijdens hun strijd, van ontelbare vakbondskaders, die door hun ervaring, hun strijdbaarheid en hun vastberadenheid in dienst van de arbeiders een leidende rol in de akties spelen. Dit garandeert eveneens de voornamelijk rol, die de Spaanse vakbeweging in de toekomst zal vervullen.

Overtuigd, dat het noodzakelijk is de veroverde legale posities te handhaven en te consolideren om voorwaarts te gaan naar andere gunstiger posities, voeren de vakbondsfunctionarissen een hardnekkige strijd voor de verdediging der sociale rechten, voor de, voor de arbeiders belangrijkste economische eisen en voornamelijk voor die, welke het meest mobiliserend werken, zoals verhoging van de lonen; een minimum-loon met glijdende loonschaal voor 8 uur werk; gelijk loon bij gelijke arbeid; werklozen-verzekering; directe verkiezing der vakbondsleiders en democratisering der vakbonden; recht van staken; algemene amnestie voor de gevangenen en de sociale en politieke bandelingen.

CRITISCHE NOTITIES

De moeilijkheden van een kunstkenner

DE kunstcriticus Bert Schierbeek heeft in een catalogus ter introductie van de tentoonstelling van een abstracte graficus een poging gedaan de geestelijke achtergrond van de bedoelde beeldende kunstenaar te schetsen. Of de man in kwestie het er mee eens is, weten we niet. Maar wel mogen we aannemen, dat Schierbeek zijn eigen geestelijke achtergrond waarheidsgetrouw heeft weergegeven.

De passages, waar het ons om gaat, luiden als volgt (men kan ze vinden in De Groene Amsterdammer van 7 nov.):

„Het ding als voorwerp wordt voor ons bepaald door onze ervaring, door onze zintuigen, door het contact dat wij met het ding hebben.

Vorm, kleur, en geluid dat het ding kan geven, de pijn die het veroorzaakt als het naar ons hoofd geslingerd wordt, bestaan enkel dank zij onze ervaring, in wat wij aan het ding beleven. Een strijkijzer kan een mooi en een gemak dienend ding zijn, maar als je er aan brandt of als het door de strijkplank smeulend en rokend een weg zoekt naar een volledige binnenbrand, dan vervloek je dat ding.

Het ding bestaat alleen in onze verbeelding.

Het ding zelf is niets! Het bestaat niet eens.

Het ding is te beschrijven, te ruiken, te zien, te maken, te horen, mooi te vinden of te vervloeken, te gebruiken en te misbruiken, maar het ding zelf is niets! Het is er eenvoudig niet, als onze ogen en oren, onze vingers en neuzen er niet waren. Als wij geen huid hadden bestond voor ons het ding niet. Hadden wij het ding geen naam gegeven, dan was het ding nergens. Het ding is alleen fenomeen omdat wij er zijn.”

Ziehier de primitieve filosofie van een geestelijke anarchist. Men kan echter niet zeggen, dat Schierbeek een originele denker is. Want het gaat hier om een zeer vereenvoudigde herhaling van de denkbeelden van de oude bisschop George Berkeley (1684—1753), die zijn grote voorgangers en tijdgenoten Bacon en Hobbes met dezelfde argumenten vervolgde, als waarmee Schierbeek in de 20ste eeuw het werk van een abstracte kunstenaar wil verklaren.

Lenin merkte over de geestelijke houwdegen van de 17de eeuw op: wanneer de dingen, zoals Berkeley beweert niets anders zijn dan „complexen van gewaardwordingen”, „dan volgt hieruit met noodzakelijkheid, dat de hele wereld slechts een voorstelling van mij is. Van deze vooronderstelling uitgaande, is het onmogelijk, het bestaan van mensen buiten mij te erkennen: dit is je reinste solipsisme” (Materialisme en Empiriocriticisme, Duitse ed., pag. 23.)

Nu is het bekend, dat het solipsisme reeds in de Griekse oudheid als een sectarische opvatting werd beschouwd, want zelfs de realistische oude Grieken begrepen, dat de stelling: „Ik weet alleen dat ik besta”, waaraan de richting haar naam ontleende, volstreekte waanzin was.

Dat Berkeley die waanzin twee duizend jaar later herhaald heeft, is tot daaraan toe. We wisten natuurlijk wel, dat zijn opvattingen gedurende lange tijd als de om zo te zeggen koninklijk goedgekeurde filosofie golden, — maar wie kon vermoeden, dat hij in het tijdperk van spoetniks en loeniks nog steeds aanhangers heeft?

De eerlijkheid gebiedt te zeggen, dat Schierbeek de dingen en mensen, die

volgens hem niet bestaan, aan de andere kant toch ook weer wel laat bestaan. Want tenslotte leeft hij van het schrijven over dingen en mensen. En hij kan toch moeilijk insinueren, dat de kunstwerken en hun makers, waarover hij schrijft, alleen maar schimmen van zijn eigen illustere geest zijn en uitsluitend bij de gratie van die geest bestaan!

Dus erkent hij wel, dat het niet bestaande „ding” „ons vervult”, dat wij „niets” zijn zonder de dingen, die niet bestaan en dat ook de mens niets is „zonder ons”, die niet bestaan! Waaruit we slechts de conclusie kunnen trekken, dat het geestesleven van sommige mensen een woestenij van niet begrepen zaken schijnt te zijn.

In de hoop, dat „abstracten” zich niet beledigd zullen voelen, moeten we dus zeggen, dat Schierbeek de meest aangewezen man voor het verklaren en uitleggen der abstracte kunst is. Inderdaad, zeer verdienstelijk!

Waarom blijft het Westen achter?

IN een critische beschouwing over de toekomstverwachtingen van het kapitalisme heeft de nieuw benoemde hoogleraar in de economie aan de Technische Hogeschool te Eindhoven, prof. dr. J. Wemelsfelder, o.m. het volgende verklaard:

„De kansen op een nieuwe crisis lijken niet groot. Crisis zou kunnen worden verwacht, indien het tempo der technische ontwikkeling geen gelijke tred zou houden met dat der economische ontwikkeling, of omgekeerd. De kans op storingen in deze gelijkmatig opgang lijkt echter gering.

Een eventuele stormachtige ontwikkeling der techniek, die tot economische moeilijkheden in bedrijfsleven en maatschappij zou kunnen leiden, is theoretisch denkbaar, doch practisch onwaarschijnlijk omdat in ons ingewikkelde maatschappelijke bestel deze technologische ontwikkeling zich slechts geleidelijk kan voltrekken.

Arbeidsbesparende uitvindingen zoals *automatisering*, die technologische werkloosheid zouden kunnen veroorzaken, zouden wel op nimmer gekende grote schaal moeten plaatsvinden, willen zij de jaarlijks toenemende vraag naar arbeid in haar tegendeel doen omslaan, wat nauwelijks te verwachten valt.”

Deze uitlatingen verdienen onze volle aandacht. Het is een opmerkelijke erkenning van het — historisch gesproken — reactionaire karakter van het stelsel, wanneer prof. Wemelsfelder zegt, dat een te snelle ontwikkeling van de techniek tot crisis zou kunnen leiden. Ontwikkeling der techniek betekent immers niets anders dan ontplooiing der productiekrachten, verlaging van de productiekosten en — onder bepaalde sociale omstandigheden — vergemakkelijking van het werk der arbeiders.

Prof. Wemelsfelder geeft met zijn uitspraak toe, dat het kapitalisme ingevolge van zijn innerlijke tegenstrijdigheid de vooruitgang moet remmen.

(Een recent voorbeeld is het afstanddoen van de bouw van een kern-reactor tot opwekking van elektrische energie te St. Geertruidenberg, met het argument dat als gevolg van de heersende crisis energie uit kolen thans nog goedkoper is dan atoom-energie. Hoe zullen de Nederlandse geleerden hun kennis van de atoom-energie kunnen uitbreiden en de voorwaarden voor goedkopere productie van atoom-energie kunnen scheppen, indien zij geen middelen hebben om praktische ervaring op te doen?)

Verder is zijn uitspraak echter onjuist, dat automatisering op wel ongekend grote schaal zou moeten plaatsvinden, wil zij werkloosheid veroorzaken. Want het is bekend, dat het begin van automatisering, zoals zij de laatste jaren in Amerika heeft plaatsgevonden, tot een permanent leger van werklozen heeft geleid, dat tussen de drie en vier miljoen schommelt.

Aan de andere kant is het echter ook bekend, dat de kern van het Zevenjarenplan der Sowjet-Unie ligt in de snelle opvoering van de productiviteit door mas-

sale omschakeling van de productieprocessen op de modernste vormen van automatisering.

De automatisering is de „technische revolutie” die onvermijdelijk op de sociale revolutie volgt. De wetten der historie leren ons, dat elk opeenvolgend sociaal stelsel aanvankelijk steunt op de productiekrachten zoals zij zich in het voorgaande stelsel hebben ontwikkeld en die op hun beurt de stoot tot de sociale revolutie geven. Wanneer het zich echter gevestigd heeft, vindt in het nieuwe stelsel een omwenteling van de productiekrachten plaats. Het kapitalisme steunde aanvankelijk op de productiekrachten, die zich reeds ten tijde van het feudalisme hadden ontwikkeld. Het bracht echter zelf de eens moderne productiekrachten voort — zoals b.v. de lopende band, de toepassing op grote schaal van de ontdekkingen der natuur- en scheikunde en vooral van de elektrische energie.

Het is natuurlijk, dat het socialistische stelsel aanvankelijk op deze nieuwe productiekrachten steunt, maar alleen om zich vanuit dit „hogere plan” tot een nog hoger te ontwikkelen.

De grondslag hiervoor is de automatisering. Theoretische remmen hiervoor bestaan niet of worden overwonnen. De maatschappelijke remmen, die volgens prof. Wemelsfelder in ons stelsel tegen een toepassing van de automatisering „op nimmer gekend grote schaal” bestaan, zijn in het socialistische stelsel niet aanwezig. Zij leidt daar niet tot crisis en massale werkloosheid, terwijl zij aan de andere kant de machtige impuls voor een ontwikkelingstempo van de productie is, dat juist vanwege die remmen in het kapitalistische stelsel niet bereikbaar is. En dat is juist de voornaamste reden, waarom het kapitalisme achter zal blijven en voorbijgestreefd zal worden door het socialisme.

Discussie in het luchtledig

ONLANGS heeft de „Europese beweging” in Nederland een discussie tussen kopstukken van het politieke leven georganiseerd over het vraagstuk van de „Europese verkiezingen”. Een artikel in het verdrag over de Euromarkt schrijft de voorbereiding van zulke verkiezingen voor een „Europees parlement” voor. Broederlijk verenigd zat de oppositie naast de vertegenwoordigers van de regeringspartijen achter de bestuurstafel: prof. Samkalden naast de heren Romme en Oud, ten einde gezamenlijk propaganda te maken voor de „Europese gedachte”.

Zij gingen elkaar heftig te lijf!

Prof. Romme bv. keerde zich verontwaardigd tegen de stelling alsof „het Europese kiezersvolk” niet rijp zou zijn voor „Europese verkiezingen”.

„Die rijpheid mocht veilig aangenomen worden, nu de regeringen en de volksvertegenwoordigers der „zes” blijkens hun aanvaarding van in de verdragen van Rome neergelegde beslissingen van deze rijpheid zijn uitgegaan. En wie het daarmee niet eens is moet het tegendeel dan maar aantonen”, zo zei hij volgens De Tijd.

Nu was de toestand niet zo, dat de twee overige sprekers de „rijpheid” bestreden; ze hadden er alle drie een hele dag voor over, om de details van de gewichtige kwestie te bespreken. Ze gingen elkaar op onderdelen te lijf, maar de „rijpheid” stond vast.

De redenatie van prof. Romme is echter een typisch staaltje van huichelarij der heersende klasse. Hij gaat er van uit, dat besluiten van regering en parlement de volkswil vertegenwoordigen, hetgeen vooral in dit speciale geval niet zo was, evenmin als die stelling in het algemeen iets met de werkelijkheid te maken heeft. Wat dit betreft zijn de Euromarkt- en Euratom-verdragen geen inzet van de verkiezingen-1956 geweest. Zij zijn toen niet eens aan de orde geweest. Toch heeft het parlement de verdragen aanvaard. Maar zelfs tijdens de discussie over de verdragen, bleek dat geen enkele vertegenwoordiger van de direct-belangheb-

benden — enkele monopolies uitgezonderd — met de Euromarkt instemde. De toestand was toen zo, dat men zei: economisch is de Euromarkt onaanvaardbaar, maar politiek moet het maar! Het was een der meest opvallende voorbeelden uit de jongste geschiedenis van de parlementaire democratie voor het feit, dat het parlement in strijd handelt met de verlangens en wensen van de overweldigende meerderheid van het volk, grote delen van de bourgeoisie inbegrepen.

Alleen de communisten verzetten zich in het parlement tegen de verdragen, hetgeen voor Romme dan ook reden was om voortzetting van de bestaande traditie te bepleiten: in de bestaande „Europese parlementen” zijn de communisten immers ook uitgesloten. Men is er knus onder elkaar. Maar dat is niet alles. Want wat betekent „uitbreiding” of „verheffing” van de parlementaire democratie tot „Europees” peil eigenlijk? Het houdt uitschakeling van de nationale parlementen in en op zijn zachtst gezegd een ingrijpende beperking van de al ingeperkte werkingssfeer der parlementaire democratie. De Kamers zouden verlaagd worden tot na-praters van het „Europese” parlement.

Het feit echter, dat de discussie der drie hooggeleerde opposanten over de „Europese verkiezingen” nú, in deze tijd werd gehouden, doet onwezenlijk en spookachtig aan. Alsof de crisis in de KSG niet bestond; alsof er geen hooglopende ruzie over de Euromarkt was; alsof er geen hevig gevecht gaande was van „allen tegen allen”; van de Euromarkt-landen onder elkaar; van de Euromarkt-landen tegen de landen van de vrijhandelszone; van voor- en tegenstanders van samenwerking tussen de twee blokken; alsof er geen moties van verzet van de landbouw, geen afzonderlijke verdragen van de rebellerende metaalindustrie met haar Zweedse vrijhandelsvrienden waren, — werd er de hele dag op zalvende toon gesproken over de wijze, waarop zulke spookverkiezingen georganiseerd moesten worden.

Het was een discussie in het luchtledig — een toonbeeld van de verwording der politieke zeden in onze tijd.

De familie Benda

PRAAG 1948. Het was de stad en het jaar waar vanuit de reactionaire krachten in de wereld de koude oorlog openlijk inzetten.

In Tsjecho-Slowakije hadden een aantal ministers van de Volksfrontregering de maatregelen van deze regering gesaboteerd en beraamden een regeringscrisis om de reactie weer het heft in handen te geven en land en volk weer in de greep van het kapitalisme te brengen.

De wereld hield over deze stormachtige gebeurtenissen, die daarop volgden, de adem in. Wat zou dat worden, daar in het hart van Europa, Tsjecho-Slowakije? Zou het rad van de ontwikkeling teruggedraaid kunnen worden? Zou het volk het socialisme uit handen laten glijpen en terug vallen in de oude tredmolen van het kapitalisme? De arbeiders van Tsjecho-Slowakije gaven de wereld het antwoord. Zij gaven gehoor aan de oproep van de communisten, linkse socialisten en vooruitstrevende democraten om de grondslagen van de socialistische maatschappij veilig te stellen en het land deel te doen zijn van een steeds machtiger wordend vredesfront.

De arbeiders demonstreerden door de straten van Praag, het geweer op de schouder, onverschrokken de reactie tegemoet. Zij bezegelden het lot van Tsjecho-Slowakije.

Praag 1948. Voor de wereldreactie was dat de plaats en het jaar van de verschrikking. Zij begon de openlijke koude oorlog. Zij wilde zich niet gewonnen geven aan de onoverwinnelijke kracht, die het socialisme is. In de landen waar zij de macht uitoefende, opende zij de sluizen voor een golf van terreur, vervolgingen, laster, broodroof en intimidatie tegen alle vooruitstrevende en vredelievende mensen. Golven van misleiding, van haat, van oorlogen stroomden uit de anti-communistische riolen. De volksmassas, de arbeidersklasse, alle vredelievende mensen moesten misleid, hun denken vergiftigd worden opdat zij voor altijd de schrik en de angst zouden hebben voor de socialistische krachten en er nooit in de eeuwigheid aan zouden denken de weg van de Praagse arbeiders te volgen.

*

IN deze dagen beginnen de fundamenten van de koude oorlog-politiek te wankelen. Sinds Praag 1948 zijn de krachten van het socialisme onmetelijk gegroeid en verkeert het kapitalistische systeem in toenemende, ernstige moeilijkheden. De mensen in de kapitalistische landen komen weer op adem na het anti-communistische spervuur, terwijl door de grandioze successen van het socialisme in steeds breder kringen de vraag gesteld wordt: Hoe zat dat met Praag 1948?

Een antwoord op deze laatste vraag geeft het boek van Stefan Heym: „De familie Benda”. Maar dit was niet zijn hoofddoel. Want Heym heeft van de geschiedenis der familie Benda op schitterende wijze gebruik gemaakt om een beeld te ontwerpen van het vrijheidsbegrip in zijn volle omvang.

VOOR vele Nederlandse lezers is de schrijver Stefan Heym geen onbekende. Het noemen van zijn naam wekt onmiddellijk herinneringen op aan de roman, die ook bij Pegasus verscheen, „De Kruisvaarders”. Van deze roman is terecht een groot faam uitgegaan. Zijn nieuwe roman, „De familie Benda”, is niet minder actueel van opzet. De probleemstelling in deze roman is echter politiek duidelijker gesteld dan in eerstgenoemd werk. Stefan Heym verplaatst de lezers naar het Tsjecho-Slowakije van 1945. De oorlog is voorbij en in het zwaar getroffen en geschonden Europa spannen de mensen zich in de ergste wonden wat te helen en zich te oriënteren op een nieuw leven, vrij van oorlog-nachtmerries met zijn beestachtige verschrikkingen van nazi-bezetting. In alle families heeft deze nazi-oorlog sporen achtergelaten. Er is een vader of een zoon gefusilleerd of een ellendige dood gestorven in een concentratiekamp; er is een neef of een kennis gestorven van hongers; een goede vriend met vrouw en kinderen vergast . . .

In de Tsjechische familie Benda zijn de drie zoons in leven gebleven. De oudste, Jozef, vluchtte in het begin van de nazi-bezetting naar Engeland, waar hij dienst nam in het Tsjechische leger en als oorlogsvlieger dood en verderf over het Nazi-leger bracht. De andere zoon, Thomas, vluchtte naar Amerika, van waar hij door de radio zijn volk opriep de strijd tegen de nazi-benden voort te zetten. De jongste, Karel, bleef in het bezette land, nam deel aan de illegale strijd tegen de bezetters, werd gearresteerd en maakte de verschrikkingen van Buchenwald door.

Na de bevrijding komt de familie weer bij elkaar, de broeders, hun vrouwen en de dochter van Jozef. Het leven gaat door en eist aller aandacht en inspanning. De Benda's zijn fabrikanten van glas en bezitten een grote glasblazerij in de provincie. De oudste zoon Jozef heeft de taak van vader overgenomen en leidt het bedrijf. De schrijver Thomas gaat zich bezinnen op het schrijven van een nieuw werk, dat over de vrijheid moet handelen. De jongste zoon Karel is dokter en vat als zodanig zijn taak op.

IN Tsjecho-Slowakije is een voorlopige volksfront-regering aan het bewind gekomen, waarin naast vertegenwoordigers van de oude burgerlijke partijen vertegenwoordigers zitting hebben van de communistische en socialistische partijen. Het is deze regering, die de eerste grondslagen legt voor het socialisme en de nationalisatie van de sleutelindustriën doorvoert. De oude en vooruitstrevende krachten in het land komen voor de tweesprong te staan: De nationalisatie beperken en als de tijd gekomen is ongedaan maken, of, doorgaan met de productiemiddelen in handen te geven van het volk en daarmee het socialisme te gaan opbouwen.

In deze strijd voor een oud of een nieuw Tsjecho-Slowakije wordt elke burger betrokken. Elke burger komt voor deze tweesprong te staan en moet kiezen. Ook de leden van de familie Benda. Welke weg zij kiezen lezen wij in het boek van Stefan Heym. Het zijn uiteenlopende wegen en de schrijver maakt duidelijk waarom dat zo is. Waarom de eigenaar van de glasfabrieken, die bezit zijn van drie generaties, met alle listen en lagen probeert deze voor zich en zijn familie te behouden. Als na verloop van enige tijd het bedrijf toch genationaliseerd wordt, grijpt Jozef de gelegenheid aan om beheerder van het bedrijf te worden. Ook als beheerder werpt hij zich op de taak het bedrijf te leiden, waarbij hij nog altijd in het vooruitzicht ziet, dat uiteindelijk het bedrijf toch weer bezit zal worden van de familie. Voor dit doel begeeft hij zich ook in de politiek en tracht medestanders te winnen voor zijn doelstellingen. De arbeiders in het bedrijf treedt hij sluw berekenend tegemoet, waarbij hij poogt zich voor te stellen als één der hunnen, die van fabriekseigenaar is geworden tot een plichtsgetrouw ambtenaar. Hij geeft de één schouderklopjes en een ander probeert hij naar zijn kant te halen

door belangrijke posten aan te bieden. Zoals de arbeider Kravat, communist en voorzitter van de vakbeweging. Het is of de schrijver Stefan Heym zelf deze arbeider is, die wikt en weegt of hij een functie als bedrijfsleider in een nevenbedrijf zal aanvaarden. Wij lezen daarover:

„Het was te gemakkelijk. Kravat had lang voor de Benda's gewerkt. Hij was al begonnen toen Peter Benda nog baas was en hij had het maken en mengen en smelten van glas geleerd en hij had er ook geleerd dat voor iedere verbetering die hij en de arbeiders ooit gekregen hadden, gestreden moest worden en hard ook. De arbeiders kregen nooit iets voor niets. Bedrijfsleider van de Hammerfabriek. Een eigen huisje, een goed loon, schoon werk, geen gezweet en heel wat verantwoordelijkheid...”

„Kom, wat is je antwoord?” drong Jozef aan.

Krvat ging op het platform staan en pakte het handvat van de schep.

„Ik doe het niet, meneer Benda.”

Later zal deze Kravat de functie onder aandrang van zijn partijgenoten toch aanvaarden.

De schrijver geeft echter blijk te kunnen leven in de gedachten en gevoelens van zijn personen. Zoals ook in die van de schrijver Thomas Benda. Een man die gekluisterd is aan het leven van de bourgeois, die humane idealen koestert, handelingen van betekenis voor zijn volk wil doen, geen partij weet te kiezen en zich daardoor verliest in een abstract woordenspel, welke uiteindelijk benut wordt door de klasse waaruit hij is voortgekomen.

Als er verkiezingen op komst zijn, wil Jozef een verklaring van zijn broer voor zijn doeleinden gebruiken. De verklaring komt in de krant en er ontstaat daarover een woordenwisseling tussen Jozef en Kravat.

„t Is een uitstekende verklaring,” zei Jozef.

Krvat blies weer rook uit. „Ja, behalve dat ze niet volledig is.”

Jozef keek naar het stuk uit de krant. „Vrijheid is waarheid, het zoeken naar de waarheid. Het onbevreesd verkondigen van de waarheid.” „Ik ben dat niet met je eens, Kravat.”

„Neem me niet kwalijk, meneer Benda, uw broer zegt nergens over wiens vrijheid hij spreekt.”

*

Deze Thomas Benda is in wezen echter allesbehalve een man van algemeenheden. Hij worstelt en vecht voor een eigen mening, juist, omdat hij zich realiseert dat een duidelijk klassestandpunt hem een uitweg kan geven. Stefan Heym plaatst de figuur van de schrijver Thomas Benda in het middelpunt van de strijd waarvoor de gehele wereld staat: of de vrijheid voor de enkeling zich door de arbeid van de massa te verrijken, of, de vrijheid voor de massa maatregelen te nemen de uitbuiting voor altijd uit te bannen.

Thomas Benda schrijft een boek over de vrijheid. De uitgever weigert echter het werk uit te geven.

„Zo hing hij dus in het luchtledig, zijn voeten voelden geen grond, zijn handen grepen in de ruimte en zijn hoofd zweefde in zo'n ijle lucht, dat hij naar adem snakte. Hij had objectief willen zijn, maar hij had een standplaats in het heelal willen vinden, die met geen enkel touw aan geen enkele balk vastgemaakt was en van waaruit men, zoals de filosoof had gezegd, de wereld uit zijn scharnieren kon lichten; en de wereld had hem de rug toegedraaid.”

Maar de democratie van het volk is de ruimste democratie welke de mensheid ooit gekend heeft. Het boek van Thomas Benda wordt toch uitgegeven, niet door de particuliere uitgever maar door de volksuitgeverij. Niet, omdat die verhande-

ling klip en klaar past, zoals vijanden van de volksdemocratie plegen te insinueren, in het systeem, maar omdat deze democratie begrip heeft voor het zoeken van kunstenaars en intellectuele geesten naar de waarheid, naar de juiste vrijheid. En omdat deze democratie al diegenen helpen wil, die het ernstig menen met het zoeken naar die weg. Het is mede door deze helpende hand, dat Thomas Benda de revolutie van 1948 begrijpt, er instinctmatig door wordt meegesleurd, echter niet de volledige consequentie daaruit trekt.

*

DEZE revolutie van 1948 is het hoogtepunt in de roman van Stefan Heym. Alle handelingen, al het denken van de burgers spitsen zich op de gebeurtenissen in dat jaar toe. In dat jaar waarin de reactie poogde Tsjecho-Slowakije de weg terug te doen gaan en waarin de democratische krachten erin slaagden het volk naar de juiste weg te leiden, de weg naar het socialisme.

Voor de jonge Benda, de arts Karel, was deze weg reeds in 1945 duidelijk. Tijdens de nazi-bezetting had hij geleerd vriend en vijand van zijn volk te onderscheiden. In Buchenwalde kwam hij tot het inzicht, dat het de arbeidersklasse is, die de stuwende kracht moet zijn tegen fascisme en reactie. Terug uit het concentratiekamp wist hij duidelijk tot welk klassestandpunt hij moest komen. Daarom nam hij stelling in de strijd tussen reactie en vooruitgang in zijn land en vertoefde hij in 1948 op die plaats waar de beslissende slag geleverd werd. Dat was in Praag, waar de arbeidersmilitie opmarcheerde:

„Karel voelde zich één met de massa. Er waren er zoveel, duizenden en duizenden, dat het leek alsof de solide gebouwen, die om het plein heen stonden, opzij zouden moeten als de massa besloot haar ellebogen uit te steken en haar schouders te strekken. Het volk was bijeen gekomen, zoals het dat onder Ziska en op de Berg Tabor tegen de legers van de Keizer en van de Paus had gedaan, zoals honderd jaar geleden op de barricaden tegen de Oostentijkers en daarna tegen de SS-troepen in mei 1945. Maar nu was er geen vijand die openlijk tegenstand bood en, als die er geweest was, zouden de machinegeweren niet meer hebben kunnen doen dan de randen van de massa uiteenrafelen als de manchetten van een oud overhemd. Uit de massa stroomde een kracht waardoor Karel zich gedragen voelde en hij zag, dat Kitty er ook van onder de indruk was . . .”

„Het was stil geworden. De korte stevig gebouwde man nam rustig zijn plaats in achter de microfoons midden op de tribune. Over de geluidsversterkers klonk zijn stem gelijkmatig, koel en nuchter. „Ik heb een belangrijk bericht voor u. Ik ben direct van de President hierheen gekomen om u te vertellen, dat hij het ontslag van de twaalf ministers, waar zij vrijdag om gevraagd hebben, aangenomen heeft. De President heeft ook mijn voorstellen voor de vorming van een nieuwe regering goedgekeurd . . .”

„Hij was klaar. Zonder mooie frazen en plechtige gebaren, zonder gezwaaie met vlaggen. Karel voelde zich even teleurgesteld. Maar toen het gejuich steeds sterker werd als onweer dat naderbij komt en uit die bijval de opluchting sprak van de opgekropte spanning, werd hij zich langzamerhand bewust hoe zwaar deze dagen op hem gedrukt hadden. Zijn hart was vol van wat dit volk had bereikt. Karel zag in, dat de eenvoudige oproep van de man om te gaan werken aan een sterke behoefte beantwoordde en precies was wat hij op dit ogenblik moest zeggen.”

Daarom ging deze Benda aan het werk. Omdat hij begreep welke weg het volk moet gaan.

*

HET is een actueel onderwerp, deze roman van Stefan Heym. Gegoten in een boeiende compositie van spannende handelingen, diepgaande overpeinzingen en meeslepende lotgevallen van de hoofdpersonen. „De Kruisvaarders” had

ons reeds verteld welk een ontleder van karakters Stefan Heym is. In „De familie Benda” heeft hij deze kunst verder ontwikkeld. Hij heeft deze kunst op een hoger plan gebracht door zijn personages in en door hun handelingen het begrip der vrijheid te laten ontleden. Het huichelachtige karakter dat de ondergaande bourgeoisie er aan geeft en het algemeen menselijke, materiële en ideële karakter dat het krijgt als de arbeidersklasse zich van de macht meester maakt.

Daardoor wordt het werk zo belangrijk en daarom vooral moet men hopen dat het spannend geschreven verhaal zijn weg naar het publiek zal vinden.

G. MAAS

Negerlied

door G. van Acker

*Geen goden zijn er echt genoeg
Om ons leven te vervromen.
Geen zwepen striemen hard genoeg
Om ons denken in te tomen.
Geen kluisters zijn er zwaar genoeg
Om ons lijven in te hangen.
Om te dempen onze zangen,
Die uit ons kelen stijgen
En die de nacht doorkerven.*

*De nacht van uitbuiting
De nacht van armoede,
De nacht van ziekte,
De nacht van honger!*

*Geen mijnen zijn er diep genoeg
Om ons mens-zijn te begraven.
Geen cellen zijn er eng genoeg
Om ons mens-zijn te verslaven.*

*Ons vel,
Soms wel.*

*Maar niet ons hart en onze geest.
Geen bommen vallen dik genoeg
Om ons wouden te vernielen.
Geen schurken moorden ruw genoeg
Om de negers te doen knielen.
En uit ons borsten barst een kreet
Waarvan de mensheid zwanger gaat.
Een kreet van moed,
Een kreet van kracht,
Een kreet van Opstand,
Een kreet die wolken splijten doet,
De kreet: Vrijheid!*

Het erewoord

Het spijt me, dat ik U niet kan zeggen, hoe het kleine mensje heet, waar het woont en wie zijn vader en moeder zijn. In de duisternis kon ik niet eens zijn gezicht goed onderscheiden. Ik herinner me alleen, dat het vol zomersproeten zat, dat hij een kort broekje droeg, dat niet door een riem, maar door galgjes opgehouden werd, die ergens op zijn buikje vastgeknoopt waren.

Op een zomerdag liep ik in een park — de naam weet ik niet — op het Wasiljewski-eiland naast een witte kerk. Ik had een interessant boek bij me, ging op een bank zitten en begon te lezen. Ik was zo in mijn lectuur verdiept, dat ik helemaal niet merkte, dat het avond werd. Toen de letters voor mijn ogen begonnen te dansen en ik niet meer kon lezen, sloeg ik het boek dicht, stond op en ging naar de uitgang van het park.

In het park waren al geen mensen meer, in de straten gloeiden hier en daar de lantaarns aan en ergens achter de bomen klonk het belletje van de parkwachter.

Ik was bang, dat ik niet meer op tijd uit het park zou komen en haastte me.

Plotseling bleef ik staan, omdat het me leek, alsof achter de struiken iemand huilde.

Ik sloeg een zijweg in, waar in de duisternis een klein wit huisje zichtbaar was, zoals de huisjes van de parkwachters in de stadsparken. Ik ging er heen en zag tegen de muur een kleine, ongeveer zeven jaar oud jongetje staan, dat, met zijn hoofd gebogen, erbarmelijk stond te huilen.

Ik riep hem toe:

„Wat scheelt er aan, kleintje?”

Hij hief zijn hoofd op, keek me aan en zei:

„Niets.”

„Maar wat heb je dan? Heeft iemand je pijn gedaan?”

„Niemand heeft me pijn gedaan.”

„Maar waarom huil je dan?”

Het viel hem moeilijk op mijn vragen te antwoorden, omdat hij zijn tranen nog moest bedwingen, snikte, naar woorden zocht en door zijn neus snoof.

„Kom, laten we weggaan,” zei ik tegen hem. „Kijk es, het is al laat en straks gaat het park dicht.”

Ik wou zijn hand pakken, maar hij trok zich heftig los en zei:

„Kan niet.”

„Wat kun je niet?”

„Ik mag niet weggaan.”

„Hoe zo? Maar waarom? Wat heb je dan?”

„Ik heb niets,” zei de jongen.

„Wat scheelt je? Ben je misschien ziek?”

„Nee, ik ben helemaal gezond.”

„Waarom kun je dan niet met me meegaan?”

„Ik sta op wacht.”

„Wat voor wacht?”

„Begrijpt U dan niet, dat we aan het spelen zijn?”

„Met wie speel je dan?”

De jongen zweeg een ogenblik, zuchtte en zei dan:

„Ik weet niet met wie.”

Toen ik zijn antwoord hoorde dacht ik bij mezelf, dat hij misschien toch ziek was en dat er ergens in zijn bovenkamertje een schroefje los zat.

„Hoor es,” zei ik tegen hem. „Begrijp je, wat je zegt? Hoe kan het nu, dat je aan het spelen bent en niet weet met wie?”

„Ja,” antwoordde de jongen. „Ik weet niet, met wie ik aan het spelen ben. Ik zat op een bank, toen kwamen een paar grote jongens op me af en zeiden: „Wil je met ons soldaatje spelen?” Ik zei: 'ja'. We begonnen te spelen. Een grote jongen — hij was maarschalk — zei: 'jij bent sergeant', bracht me hierheen en beval: 'hier is onze munitie-opslagplaats, daarvoor moet jij op wacht staan. Blijf hier staan tot ik je kom aflossen.' Ik zei: 'dat is goed.' Maar hij zei: 'geef je erewoord, dat je beslist niet eerder weg gaat.'”

„En toen?”

„Nou, ik heb gezegd: 'mijn erewoord er op, dat ik niet zal weggaan.'”

„En wat gebeurde er verder?”

„Nou, en nu sta ik hier, en ze komen niet om me af te lossen.”

„Oh,” zei ik glimlachend. „En sta je hier al lang?”

„Het was nog licht.”

„Maar waar zijn ze dan?”

De jongen zuchtte opnieuw diep en antwoordde:

„Ik denk, dat ze weggegaan zijn.”

„Wat bedoel je: weggegaan.”

„Ze hebben me gewoon vergeten.”

„Waarom sta je dan nog hier?”

„Ik heb toch mijn erewoord gegeven!”

Ik wou al lachen, maar beheerste me en dacht bij mezelf, dat hier eigenlijk niets belachelijks was en dat de jongen volkomen gelijk had. Als hij zijn erewoord heeft gegeven, dan moet hij, wat er ook mag gebeuren, op wacht blijven staan, tot hij een ons weegt. Spel of geen spel, dat blijft hetzelfde.

„Dat is me ook wat,” zei ik. „En wat wil je nu doen?”

„Weet ik niet”, antwoordde de jongen en barstte opnieuw in tranen uit. Ik wou hem op de een of andere manier helpen. Maar wat kon ik doen? Die domme jongens zoeken, die hem op zijn post hadden gezet, zijn erewoord hadden verlangd en zelf naar huis waren gegaan? Waar zou ik ze kunnen vinden? Die hebben waarschijnlijk al hun avondeten op, liggen al in bed en dromen de mooiste dromen.

En de jongen staat op wacht. In het donker. Hij zal vast honger hebben.

„Je hebt zeker wel honger, hè?” vroeg ik.

„Ja,” antwoordde hij.

„Nou, luister dan es”, zei ik. Ga naar huis en eet vlug, dan zal ik intussen voor jou op wacht staan.”

„Maar,” vroeg de jongen, „kan dat dan wel?”

„Waarom dan niet?”

„U bent toch geen militair.”

Ik krabde op mijn hoofd en antwoordde:

„Je hebt gelijk. Dat gaat niet. Ik heb niet eens het recht, je van de wacht af te lossen. Dat kan alleen een militair, een meerdere doen.”

Op dat moment schoot me iets te binnen. Ik dacht bij mezelf: wanneer alleen een militair de jongen van zijn gegeven erewoord kan ontslaan en hem van zijn wacht kan aflossen, dan moet ik een officier zien te vinden.

Ik vertelde de jongen niet wat ik dacht, maar liet me kortweg ontvallen: „Wacht even” en liep, zonder tijd te verliezen naar de uitgang van het park.

Het hek was open, in de verste hoek van het park ging de bewaker nog rond en luidde met zijn bel.

Ik ging voor de poort staan en wachtte heel lang, of er niet de één of andere militair voorbij zou komen. Maar het was of de duivel er mee speelde, er was in geen velden of wegen een militair te bekennen.

Toen verschenen aan de andere kant van de straat zwarte militaire uniformen. Ik was erg blij en dacht dat het matrozen waren, liep naar de overkant van de straat, maar zag, dat het leerlingen van de ambachtschool waren. Een rijzige spoorman in een heel mooi uniform met frambozenrode chevrons liep voorop. Maar ook de spoorman met zijn prachtige uniformjas bracht me op dat ogenblik niet verder.

Ik wilde al onverrichterzake naar het park teruggaan, toen ik op de hoek bij de tramhalte een officiersmuts met blauwe cavalleriestrepen zag. Het leek me toe, dat ik nog nooit in mijn leven zo blij was geweest als op dat moment. Hals over kop rende ik naar de halte. Ik was er nog niet toen ik zag, dat de tram stopte en de commandant — het was een jonge majoor bij de cavallerie — met de overige wachtenden aanstalten maakte om in te stappen.

Helemaal buiten adem liep ik op hem af, pakte hem bij zijn arm en riep:

„Kameraad majoor! Wacht even, kameraad majoor!”

De majoor draaide zich om, keek me verbaasd aan en vroeg:

„Wat is er aan de hand?”

„Ziet U,” antwoordde ik, „daar in het park bij het huisje van de parkwachter staat een jonge schildwacht. Hij kan niet weggaan omdat hij zijn erewoord heeft gegeven. Hij is nog heel klein. Hij huilt.”

De officier keek me verschrikt aan. Waarschijnlijk dacht hij ook, dat ik ziek was of dat er in mijn hoofd iets niet klopte.

„Wat heb ik daarmee te maken?” vroeg hij.

Zijn tram was weggereden en hij keek me woedend aan.

Maar toen ik uiteengezet had waar het om ging, dacht hij er niet lang over na, maar antwoordde dadelijk:

„Laten we gaan, laten we gaan! Natuurlijk. Waarom hebt U me niet dadelijk alles uitgelegd?”

Toen we bij het park aangekomen waren, wou de parkwachter juist het hek sluiten. Ik vroeg hem een paar minuten te wachten en vertelde hem, dat er een jongen in het park was achtergebleven. De majoor en ik liepen het park in.

Het viel ons niet gemakkelijk in de duisternis het witte huisje terug te vinden. De jongen stond nog op dezelfde plaats waar ik hem had achtergelaten. En ook nu, maar nu heel zachtjes, huilde hij. Ik riep hem. Hij was erg blij en stiet van vreugde zelfs een kreet uit, maar ik zei:

„Nou, kijk es, ik heb je meerdere meegebracht.”

Toen de jongen de officier zag, richtte hij zich op, ging in de houding staan en werd wel een paar centimeter groter.

„Kameraad schildwacht,” vroeg de officier, „welke rang hebt U?”

„Ik ben sergeant”, antwoordde de jongen.

„Kameraad sergeant, ik beveel U de U toevertrouwde post te verlaten.”

De jongen gaf geen antwoord, snoof door zijn neus en vroeg toen:

„Welke rang hebt U? Ik kan niet onderscheiden, hoeveel sterren U op Uw kraag heeft . . .”

„Ik ben majoor,” verklaarde de officier.

Toen de jongen deze woorden hoorde, legde hij zijn hand aan de brede klep van zijn grijze muts en zei:

„Tot Uw order, kameraad majoor! Ik verlaat de post.”

Hij zei dit zo luid en gevat, dat de majoor en ik ons lachen niet konden inhouden.

Ook de jongen lachte blij en opgelucht.

We hadden alle drie nog net tijd om het park te verlaten, voor de parkwachter achter ons het hek sloot en de sleutel een paar maal in het slot omdraaide.

De majoor stak de jongen de hand toe.

„Je bent een prachtkerel, kameraad sergeant”, zei hij. „Je zult vast nog eens een dappere soldaat worden. Tot ziens!”

De jongen mompelde wat voor zich uit en antwoordde toen:

„Tot ziens!”

Toen zag de majoor, dat zijn tram er aan kwam, groette en rende naar de halte.

Ook ik nam afscheid van de jongen en drukte hem de hand.

„Zal ik misschien met je meegaan?” vroeg ik.

„Dat hoeft niet, ik woon hier dichtbij. Ik ben niet bang”, antwoordde de jongen.

Ik keek naar zijn met zomersproeten bedekt neusje en dacht, dat hij werkelijk nergens bang voor behoefde te zijn. Een jongen met zo'n sterke wil en zo'n sterk ontwikkeld eergevoel is noch voor de duisternis, noch voor grote straatjongens bang, hij zal ook niet bang zijn voor ergere dingen.

En als hij groter wordt . . .

Men kan niet weten wat er uit hem worden zal als hij eenmaal groter is geworden. Maar wat er ook uit hem zal groeien, je zult er de hand voor in het vuur kunnen steken, dat hij een flink mens zal worden.

Zo dacht ik en was blij, dat ik deze jongen had leren kennen

En ik drukte hem nogmaals stevig en hartelijk de hand.

(Uit: Sowjet-Literatuur, 1958, nr 4)

LEONID PANTELEJEW.

De ontwapening is geen utopie*

Een nieuw kenmerk van deze tijd, een dat brede vergezichten voor de mensheid ontsluit (en dat de kortzichtige ja-broers van de reactionaire bourgeoisie niet wensen te zien) is dat het socialisme nu in een positie verkeert om de verwerkelijking van het hartgrondig verlangen van alle volkeren naar vrede te verzekeren.

Met andere woorden, we betreden het tijdperk, dat door Lenin in 1920 in zijn interview met H. G. Wells is voorspeld. Als we in staat waren, zei Lenin, interplanetaire verbindingen tot stand te brengen, zou dit betekenen, dat het onbegrensd geworden technologische potentieel een eind zou maken aan het geweld als middel en methode van vooruitgang. Nu, bijna veertig jaar nadat Lenin deze woorden sprak, staan we op de drempel van deze grote verworvenheid. De eerste die de weg van interplanetaire verbindingen zou betreden — en hier was niets toevalligs bij — was de Sowjet-Unie, het land van het *socialisme!* Tegelijkertijd opent de Sowjet-Unie voor de mensheid het vooruitzicht van onbegrensde technologische mogelijkheden en stelt ze voor vooraan te gaan met algemene ontwapening. Dit boezemt de volkeren het vertrouwen in, dat het verwerpen van kracht als methode om internationale geschillen op te lossen, werkelijkheid wordt. Inderdaad is algemene ontwapening evenmin een utopie als vreedzaam naast elkaar bestaan. En zij die nog altijd zeggen, dat algemene ontwapening een utopie is, doen er goed aan zich te herinneren dat nog pas een paar maanden geleden sommige geloofden dat een maanraket eveneens een utopie was. Ruimtevluchten zijn niet langer een utopie, ze zijn werkelijkheid. En ook de ontwapening heeft iedere kans een feit te worden en *juist om dezelfde redenen*. De geweldige sprong vooruit, die het socialisme op het gebied van de techniek heeft gemaakt, is zo groot, dat zijn vreedzame overwinning in de strijd voor menselijk geluk zoveel te meer verzekerd is. Dit is een vooruitzicht waarover men kan dromen, want, zoals Lenin het uitdrukte, deze dromen zijn dromen van een toekomst waarin de energie van de mens vrijelijk en ten volle zal zijn losgemaakt van alle beperkingen. En er is alle reden te geloven dat deze dromen bewaarheid zullen worden.

*) Bovenstaande is een gedeelte uit het hoofdartikel van „Vraagstukken van Vrede en Socialisme” (no. 11-1959). „De ontwapening is geen utopie”. Een belangrijke bijdrage voor Uw scholing. Genoemd tijdschrift is dan ook onmisbaar voor Uw verdere ontwikkeling, voor Uw inzicht in het politieke gebeuren. Abonneert U daarom op „Vrede en Socialisme”.

Ontwapening, levensbelang van eerste orde!

Het dagelijks bestuur van de C.P.N. besprak in zijn laatste bijeenkomst de belangstelling voor en de uitwerking van de ontwapeningsvoorstellen die de Sowjet-Unie bij monde van premier Chroestsjow bij de Verenigde Naties heeft ingediend.

Ontwapening is meer dan ooit een levensbelang van de eerste orde, ook voor het Nederlandse volk.

In ons land blokkeren de bewapeningsuitgaven elke verhoging van de uitgaven voor economische, sociale en culturele doeleinden, waardoor vele gerechtvaardigde en dringende verlangens niet kunnen worden vervuld.

Het dagelijks bestuur stelt met voldoening vast, dat het voorstel van de Sowjet-Unie in brede kring grote belangstelling ontmoet. Hiervan getuigen uitspraken, die door de heer G. Ruygers op het recente congres van de P.v.d.A. en door de heer Kropman (KVP) bij de algemene politieke beschouwingen in de Eerste Kamer, zijn gedaan.

De heer Ruygers verklaarde dat de ontwapening op dit moment het belangrijkste vraagstuk is waarvoor de wereld staat, zoals ook in de gezamenlijke verklaring van Eisenhower en Chroestsjow is vastgelegd. Naar zijn mening moet men het ontwapeningsplan van Chroestsjow ernstig overwegen. Terecht achtte hij het klimaat thans gunstiger voor het gesprek over vrede en ontwapening en hij trok de conclusie:

„Het zou niet verantwoord zijn, als wij van onze kant, door een te grote vrees, door kortzichtigheid of door een tekort aan openheid, welke kans dan ook om dichterbij een vrede te komen, ongebruikt zouden laten voorbijgaan.”

Op grond daarvan kwam hij tot de stellingname dat de P.v.d.A. als socialistische partij niet mag „meegaan met de vermilitarisering van het denken, die ten aanzien van de internationale verhoudingen al sinds jaren gaande is.”

Een zelfde positieve benadering van het vraagstuk van de ontwapening en het plan-Chroestsjow kwam van het Eerste Kamerlid, de heer Kropman. Hij stelde het op de volgende wijze:

„De ontwapening is uiteraard van enorme betekenis, zij is jarenlang beschouwd als een illusie, als iets, dat onmogelijk verwezenlijkt kon worden, je mocht er eigenlijk bijna niet over spreken, en ziedaar: er wordt dan toch in alle ernst over gesproken, misschien is ontwapening toch wel te bereiken en dan dringt zich de vraag op: kunnen wij, kan Nederland iets tot dat te bereiken doel bijdragen, al was het alleen maar door het verbeteren van het klimaat, waarin dat vraagstuk dient te worden behandeld. Het is te betreuren, dat de machtsverhoudingen nu eenmaal zo zijn, dat de stem van een klein land weinig wordt gehoord, althans weinig wordt verstaan, maar dat mag voor ons geen reden zijn om dan maar te zwijgen en maar af te wachten.”

Het dagelijks bestuur ziet in deze uitspraken een eerste weerspiegeling van verandering in het denken van belangrijke groepen Nederlanders t.a.v. het vraagstuk van de vrede. Het is van mening dat bovengenoemde uitspraken onder de aandacht van de bevolking moeten worden gebracht. Het betreurt dat de Nederlandse pers deze uitspraken slechts zeer verminkt of in het geheel niet aan zijn lezers heeft bekend gemaakt.

Het ziet hierin een vorm van censuur die bijzonder schadelijk is voor de belangen van het volk en een aantasting is van het democratische recht op vrije meningsuiting. Het dagelijks bestuur stelt met voldoening vast dat het dagblad „De Waarheid” de meningen van de heren Ruygers en Kropman volledig heeft weergegeven en daarmee opnieuw een bijdrage heeft geleverd tot versterking van de gedachte aan vrede en ontwapening.

Het dagelijks bestuur wekt alle communisten en andere vooruitstrevende mensen op, de ontwapeningsvoorstellen van de Sowjet-Unie verder bekend te maken en de strijd voor vrede en ontwapening met nog grotere kracht te voeren.

De Waarheid, 24 november 1959.

Dit boek mag niemand missen!!!

STEFAN HEYM

„DE FAMILIE BENDA”

Niet alleen één der mooiste en spannendste romans, die U ooit heeft gelezen, maar een diep doorvoelde en positieve bijdrage aan de grote maatschappelijke worsteling, waarin thans ieder mens partij moet kiezen.

Een meesterlijk geschreven familiegeschiedenis, die vooral een duidelijk en onomwonden beeld geeft van de spanningen in Tsjechoslowakije, die voerden naar de gebeurtenissen van februari 1948!

580 bladzijden

Prachtig papier met duidelijke letter.

Gebonden in witte kunstlederen band met goudstempels en cellofaan omslag met bladwijzer.

Prijs f. 12,90

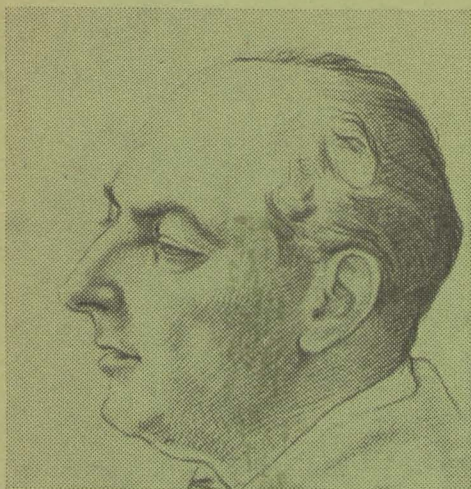
Oorspronkelijke titel:

„The Eyes of Reason”.

Vertaling: Mr. I. E. Prins-Willekes Macdonald

„DE FAMILIE BENDA” - een gebeurtenis voor elke lezer van het vooruitstrevende boek!

HIER IS DE NIEUWE „STEFAN HEYM”

Van Stefan Heym, de schrijver van het schitterende en onvergankelijke boek „De Kruisvaarders”- een boek dat tienduizenden in ons land ontroerde, brengt Pegasus opnieuw

Een onvergetelijk meesterwerk

„DE FAMILIE BENDA”

Een fascinerende en boeiende roman over de beslissende jaren in het na-oorlogse Tsjechoslowakije, een onvergetelijk en diep-menselijk verhaal, met vele dramatische hoogtepunten.

Een werk, ook van grote politieke betekenis!!!

**Nadere gegevens
op de
binnenpagina!**

UITGEVERIJ PEGASUS